

PISMO ŚWIĘTE

Przekład toruński

NOWEGO
PRZYMIERZA

FUNDACJA ŚWIADOME CHRZEŚCIJAŃSTWO
TORUŃ
31 PAŹDZIERNIK 2017

Wydawca:
Fundacja Świadome Chrześcijaństwo
ul. Konstytucji 3 Maja 13B/43
87-100 Toruń
charlesebed@gmail.com

ISBN 978-83-946163-5-9

© 2017 Fundacja Świadome Chrześcijaństwo

Wydawca wyraża zgodę na kopiowanie i rozpowszechnianie całości lub części publikacji wyłącznie w formie elektronicznej, jednak bez czerpania z tego korzyści finansowych i bez wprowadzania jakichkolwiek zmian w tekście. Powielanie do celów komercyjnych wymaga pisemnej zgody Fundacji.

Skład komitetu redakcyjnego:

*Michał Basiewicz
Karol Czarnowski
Waldemar Kutakowski
Karol Zieleźnik*

Tekst w formie elektronicznej dostępny jest pod adresami:

www.swch.pl/tnp/index.html

www.oblubienica.eu/czytelnia/biblia/przeklad

Od wydawcy

Oddajemy w ręce Czytelników kolejny przekład Nowego Przymierza na język polski. Cieszymy się, że w ostatniej dekadzie pojawiło się w naszym kraju kilka nowych tłumaczeń Biblii. Celem, który sobie postawiliśmy było dokonanie dokładnego, analitycznego tłumaczenia Nowego Przymierza; użytecznego przede wszystkim w osobistej lekturze i studiowaniu Pisma Świętego. Podczas pracy nad tym przekładem przyświecała nam myśl, by w możliwie najprostszy sposób zbliżyć się do oryginału, nie naruszając przy tym jego integralności, a tym bardziej nie zaburzając go konfesyjnymi interpretacjami.

Zamysłem naszym było, by w przekładzie dosłownym oddać możliwe najlepiej piękno oryginału, unikając jednak niezgrabności wynikającej z tłumaczenia słowo w słowo.

Prace nasze konsultowaliśmy z osobami znającymi tekst grecki Nowego Przymierza, uwzględniając ich cenne wskazówki i rady, za które w tym miejscu składamy serdeczne podziękowania. Szczególnie serdecznie chcemy również podziękować tym osobom, które towarzyszyły nam przez te lata pracy, czytając, wskazując błędy oraz sugerując zmiany w tych miejscach, które były niezrozumiałe dla Czytelnika ze względu na zbyt dosłowne tłumaczenie.

Mamy nadzieję, że z naszego przekładu Nowego Przymierza odniosą pożytek tak karnodzieje, jak i unikliwi Czytelnicy, usiłujący zgłębić znaczenie natchnionego przesłania Słowa samego Boga.

Wydanie to zaopatrzone jest w wiele przypisów dodanych bezpośrednio przy wersach. Pozwalają one lepiej poznać odcienie znaczeniowe i sens konkretnych słów i zwrotów oryginału greckiego oraz porównać ich występowanie w różnych kontekstach w samym tekście. Przypisy są zwarte i odnoszą się merytorycznie do danego wiersza. Ufamy, że także dzięki tym przypisom zostaną zbudowani nawet ci, którzy wiele lat poświęcili na studiowanie Słowa Bożego, unikając głębiej w sedno prawdy biblijnej.

W imieniu komitetu redakcyjnego

Karol Czarnowski

Kilka uwag na temat metodologii przekładu

Przekład ma charakter dosłowny, nie jest to jednak oddanie tekstu słowo w słowo. W większości przypadków zastosowano metodę tłumaczenia określaną jako ekwiwalencja formalna, w której oddaje się największą zbieżność znaczeniową (syntaktyczną, idiomatyczną i semantyczną) z oryginałem greckim. Dlatego też, tam gdzie tylko to było możliwe, oddawano rzeczowniki – rzeczownikami, czasowniki – czasownikami itp. Szczególnie zwracano uwagę na oddanie czasowników w ich oryginalnej formie gramatycznej tj. uwzględniając czasy i strony (bierna, czynna, zwrotna), wszędzie tam gdzie nie zaburzało to zrozumienia tekstu. Uwzględniając założenia hebrajskiej retoryki biblijnej, świadomie w wielu przypadkach pozostawiono oryginalną konstrukcję zdań – por. „I stało się” w Ewangelii oraz powtarzającą się idiomatyczną frazę charakterystyczną dla języka hebrajskiego „w odpowiedzi, odparł”, „w odpowiedzi, rzekł”. Idiomy zrozumiałe znaczeniowo dla polskiego Czytelnika pozostawiano w tekście głównym w ich oryginalnym brzmieniu, oddając ich znaczenie w przypisach, idiomy niezrozumiałe np. „w brzuchu mająca” – Mt 1,18 oddawano zrozumiałym polskim ekwiwalentem – „była w ciąży”, w przypisie natomiast przytaczano ich oryginalne brzmienie.

W tekście pojawiają się dość liczne wyrazy pisane kursywą dla oznaczenia wyrazów nie występujących w tekście oryginalnym, lecz pozwalające lepiej zrozumieć oddawaną myśl. Tylko w bardzo nielicznych miejscach odstąpiono od reguły ścisłego podziału na wersety, akapity i znaki interpunkcyjne. Wielokrotnie, dla lepszego zrozumienia tekstu, odstąpiono od sztywnej reguły ekwiwalencji formalnej tłumaczenia słowo w słowo z zachowaniem dokładnie tej samej kolejności, aby zachować większą zgodność struktury tekstu z językiem polskim. Interpretacja oznaczeń i przypisów znajduje się w diamencie „Opis oznaczeń”

Pozostałe cechy przekładu

Podane znaczenia słów greckich nie obejmują pełnej definicji słownikowej, raczej reprezentują znaczenie wynikające z kontekstu, a tylko w nielicznych przypadkach obejmują szersze znaczenie leksykalne. Konsekwentnie tłumaczono grecki termin *diatheke* jako *przymierze*, stąd też nazwa naszego przekładu. Inne przekłady tłumaczą to pojęcie przynajmniej w Liście do Hebrajczyków 9,16-17 i w Liście do Galacjan 3,15-16 jako *testament*. Świadomie zastosowano w Ewangeliiach termin *Mesjasz* zamiast *Chrystus* ze względu na kontekst hebrajski zarówno tego terminu, jak i działalności Pana Jezusa. W niektórych miejscach wskazano warianty tekstowe występujące w Tekście Większościowym (bizantyjskim) celem wskazania na fakt, jak mało istotne i nie wpływające na rozumienie tekstu są różnice zachodzące między Textus Receptus (TR) a Tekstem Większościowym (BYZ). Partykula *de* często nie uwzględniana w innych tłumaczeniach została oddana jako: *jednak, więc, natomiast, i, zaś*. Fraza *one me* jako podwójne zaprzeczenie została przełożona jako wzmocnienie najczęściej jako: *z pewnością, na pewno*. Przypisy celowo zaprezentowano raz w wersji bezokolicznikowej, a innym razem w formie zgodnej z gramatyką tekstu głównego. Zapis fonetyczny słów greckich jest zharmonizowany z użyciem występującym w słowniku Stronga wydanym przez Oficynę Wydawniczą „Vocatio”. Teksty paralelne mogą się nie pokrywać w stu procentach z wystąpieniami w popularnym w środowisku ewangelicznie wierzących chrześcijan tekstem Biblii Warszawskiej.

Podstawa tłumaczenia tekstu greckiego przekładu

Scrivener's Textus Receptus 1894 r.

Uwagi końcowe

Niniejsze drukowane wydanie Nowego Przymierza ma charakter pilotażowy, liczymy więc na liczne merytorycznie poprawne uwagi do naszego przekładu. Kolejne nowe wersje w formacie elektronicznym (pdf) będą dostępne pod adresami:

www.oblubienica.eu/czytelnia/biblia/przeklad i www.swch.pl/tnp/index.html

Wydanie drugie niniejszego przekładu planujemy wydać w czerwcu 2018 roku.

Wszystkich chętnych zapraszamy do podjęcia wspólnego wysiłku, by tekst polski tego przekładu Nowego Przymierza mógł zostać jeszcze lepiej oddany i przygotowany **ku chwale samego Boga.**

Wykaz ksiąg

Stare Przymierze

Księga Rodzaju.....	Rdz	Księga Kaznodziei.....	Kaz
Księga Wyjścia.....	Wj	Pieśń nad Pieśniami.....	Pnp
Księga Kapłańska.....	Kpł	Księga Izajasza.....	Iz
Księga Liczb.....	Lb	Księga Jeremiasza.....	Jr
Księga Powtórzonego Prawa.....	Pwt	Lamentacje.....	Lm
Księga Jozuego.....	Joz	Księga Ezechiela.....	Ez
Księga Sędziów.....	Sdz	Księga Daniela.....	Dn
Księga Rut.....	Rt	Księga Ozeasza.....	Oz
I Księga Samuela.....	1Sm	Księga Joela.....	Jl
II Księga Samuela.....	2Sm	Księga Amosa.....	Am
I Księga Królewska.....	1Krl	Księga Abdiasza.....	Ab
II Księga Królewska.....	2Krl	Księga Jonasza.....	Jon
I Księga Kronik.....	1Krn	Księga Micheasza.....	Mi
II Księga Kronik.....	2Krn	Księga Nahuma.....	Na
Księga Ezdrasza.....	Ezd	Księga Habakuka.....	Ha
Księga Nehemiasza.....	Ne	Księga Sofoniasza.....	So
Księga Estery.....	Est	Księga Aggeusza.....	Ag
Księga Hioba.....	Hi	Księga Zachariasza.....	Za
Księga Psalmów.....	Ps	Księga Malachiasza.....	Ml
Księga Przysłów.....	Prz		

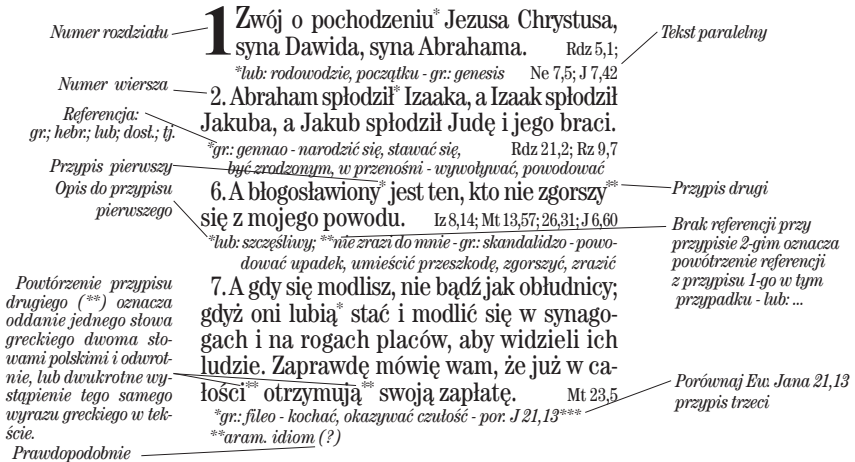
Nowe Przymierze

Ewangelia Mateusza.....	Mt	I List do Tymoteusza.....	1Tm
Ewangelia Marka.....	Mk	II List do Tymoteusza.....	2Tm
Ewangelia Łukasza.....	Łk	List do Tytusa.....	Tt
Ewangelia Jana.....	J	List do Filemona.....	Fln
Dzieje Apostolskie.....	Dz	List do Hebrajczyków.....	Hbr
List do Rzymian.....	Rz	List Jakuba.....	Jk
I List do Koryntian.....	1Kor	I List Piotra.....	1P
II List do Koryntian.....	2Kor	II List Piotra.....	2P
List do Galacjan.....	Ga	I List Jana.....	1J
List do Efezjan.....	Ef	II List Jana.....	2J
List do Filipian.....	Fłp	III List Jana.....	3J
List do Kolosan.....	Kol	List Judy.....	Jud
I List do Tesaloniczan.....	1Tes	Objawienie Jana.....	Obj
II List do Tesaloniczan.....	2Tes		

Wykaz skrótów

- aram. - aramejski
azjatyc. - azjatyckich, -tyckie
b. - barzo
bezokol. - bezokolicznik
BB - Biblia Brzeska
BG - Biblia Gdańska
BYZ - tekst bizantyjski
cz. - część
charakter. - charakterystyczny
czł. - członek
czas. - czasownik
czyst. - czystość, -ści
D. - Dawid
daw. - dawny, -nym
dl. - długość, -gie
dok. - dokonany
dosł. - dosłownie
dot. - dotyczy
dozn. - doznanie, -nac
etym. - etymologicznie
element. - elementarne
fiz. - fizyczne, -czny
gen. - genitiv
godz. - godzina
gr. - grecki
hebr. - hebrajski
homoseks. - homoseksualny, -go
il. - ilość
im. - imiestów
indywid. - indywidualny, -ne
j. - język
J. - jezioro
jedn. - jednostka
jęz. - język
kapł. - kapłani, -ków
KJV - King James Version
KZNT - Komentarz Żydowski do NT - Vocatio - D.H. Stern
l. - liczba
lept. - lepton, -ny
LXX - Septuaginta
lac. - łaciński
m. - męski
mater. - materialny
med. - medyczny, -ne
metaf. - metaforycznie
mies. - miesiąc, -ca
min. - minimalna, -ny
mss - manuskrypty
mn. - mnoga
moral. - moralne, -ny
naocz. - naoczny
n.e. - naszej ery
negatyw. - negatywnej, -ny
niedok. - niedokony
niewol. - niewolniczy, -nik
niebezpieczeń. - niebezpieczeństwo, -wie
np. - na przykład
obywat. - obywatel, -a, -stwo
odp. - odpowiednio, -niej
oczek. - oczekując, -ca
odpow. - odpowiedź, -dzi
ok. - okoto
okr. - określenie
ozn. - oznaczający
p. - przed
part. - partykula
pierw. - pierwotnie
plem. - plemię
ptd. - południowy, -wej
pochodz. - pochodzący, -ca
poj. - pojedynczy, -cza
podwój. - podwójny, -na
podst. - podstawie
por. - porównaj
poszuk. - poszukiwaniu, -wać
pow. - powodu
prac. - pracownik, -ować
prakt. - praktyczna, -ny
prowin. - prowincja, -cji
prze. - przeszły
przen. - przenośni
przypp. - przypominać, -cej
przyg. - przygotować, -nia
przykł. - przykład
przypusz. - przypuszczalnie, -ny
przyszł. - przyszłówek, -wym
publ. - publiczne
pył. - pyłająca, -nie
r. - rok
rach. - rachunek
rodz. - rodzajnik
rytual. - rytualny
rzecz. - rzeczownik
rzym. - rzymska, -ki
senac. - senacki, -kiej
skrót. - skrócona, -ny
spraw. - sprawiedliwy
str. - strona
syn. - synonim
szczeg. - szczególnie, -na
śr. - średnica, -cy
świad. - świadek, świadczący
teraż. - teraźniejszy
term. - termin
tech. - techniczny
tj. - to jest
trad. - tradycja, -ny
trakt. - traktować
TR - Textus Receptus
tyt. - tytuł, -łu
ur. - urodzony
używ. - używania
w. - wiersz
warunk. - warunkowa, -ek
wcześ. - wcześniej
wew. - wewnętrzny, -nie
woj. - wojskowy
wsch. - wschodnia
współ. - wspólne, -go
wzmac. - wzmacniająca
wzmoc. - wzmocnienie
wyd. - wydanie
wyk. - wykonany
wykrzyk. - wykrzyknik, -wa
wymik. - wynikający, -ca
wypow. - wypowiedzący
wys. - wysokość
wyst. - wystawić
wystep. - występuje
wywoł. - wywołani, wywołać
wyzn. - wyznaczony, -go
zadaw. - zadawca, -nie
zach. - zachodni, -nia
zawod. - zawody, -ach
zgod. - zgodnie, -na
zjaw. - zjawisko
zmysł. - zmysłowy, -wa
zn. - znaczeniu
zwt. - zwłaszcza
żyd. - żydowski, -ka

Opis oznaczeń

Spis treści

Ewangelia Mateusza.....	9	I List do Tymoteusza.....	252
Ewangelia Marka.....	49	II List do Tymoteusza.....	257
Ewangelia Łukasza.....	73	List do Tytusa.....	261
Ewangelia Jana.....	113	List do Filemona.....	263
Dzieje Apostolskie.....	144	List do Hebrajczyków.....	264
List do Rzymian.....	182	List Jakuba.....	276
I List do Koryntian.....	199	I List Piotra.....	281
II List do Koryntian.....	215	II List Piotra.....	286
List do Galacjan.....	226	I List Jana.....	289
List do Efezjan.....	232	II List Jana.....	294
List do Filipian.....	238	III List Jana.....	295
List do Kolosan.....	242	List Judy.....	296
I List do Tesaloniczan.....	246	Objawienie Jana.....	298
II List do Tesaloniczan.....	250		

Ewangelia według Mateusza

1 Zwój o pochodzeniu* Jezusa Chrystusa, syna Dawida, syna Abrahama. Rdz 5,1;

*lub: rodowódzie, początku - gr.: genesis Ne 7,5; J 7,42

2. Abraham spłodził* Izaaka, a Izaak spłodził Jakuba, a Jakub spłodził Judę i jego braci.

*gr.: gennao - narodzić się, stawiać się, Rdz 21,2; Rz 9,7
być zrodzonym, w przeniósł - wywoływać, powodować

3. A Juda spłodził z Tamar Faresa i Zareę, a Fares spłodził Esroma, a Esrom spłodził Arama. Rdz 38,29-30; Rt 4,19; 1Krn 2,9

4. A Aram spłodził Aminadaba, a Aminadab spłodził Naassona, a Naasson spłodził Salmona. Rt 4,20; 1Krn 2,10

5. A Salmon spłodził z Rahab Booza, a Booz spłodził z Ruty Obeda, a Obed spłodził Jessego. Rt 4,19-21; 1Krn 2,10-11

6. A Jesse spłodził Dawida króla, a Dawid król spłodził Salomona z tej, która była żoną Uriasza. Rt 4,22; 1Sm 16,1,11; 1Krn 2,15

7. A Salomon spłodził Roboama, a Roboam spłodził Abiasza, a Abiasz spłodził Asę. 1Krn 3,10

8. A Asa spłodził Jozafata, a Jozafat spłodził Jorama, a Joram spłodził Ozjasza.

9. Ozjasz spłodził Joatama, a Joatam spłodził Achaza, a Achaz spłodził Ezechiasza.

2Krn 26,23; 27,9; 28,27; 2Krn 16,20; 18,1

10. Ezechiasz spłodził Manassesa, a Manasses spłodził Amona, a Amon spłodził Josjasza. 2Krn 32,33; 33,20-25

11. A Josjasz spłodził Jechoniasza i jego braci w czasie* przesiedlenia** do Babilonu.

*dost.: za (przesiedlenia) 2Krn 36,1; 2Krn 24,15

*gr.: metoikesia - przesiedlenie zwł. wymuszone

12. A po przesiedleniu do Babilonu Jechoniasz spłodził Salatiela, a Salatiel spłodził Zorobabela. 1Krn 3,17; Ezd 3,2

13. A Zorobabel spłodził Abiuda, a Abiud spłodził Eliakima, a Eliakim spłodził Azora. Ezd 2,2; 3,2; Ne 7,7; 12,1

14. Azor spłodził Sadoka, a Sadok spłodził Achima, a Achim spłodził Eliuda.

15. A Eliud spłodził Eleazara, a Eleazar spłodził Matana, a Matan spłodził Jakuba.

16. Jakub spłodził Józefa, męża Marii, z której został zrodzony Jezus, zwany Mesjaszem*. *gr.: christos - Mesjasz, Pomazaniec, Namaszczony

17. Wszystkich więc pokoleń od Abrahama aż do Dawida – pokoleń czternaście; a od Dawida aż do przesiedlenia* do Babilonu – pokoleń czternaście; a od przesiedlenia do Babilonu aż do Mesjasza – pokoleń czternaście. *gr.: metoikesia - por. u. 11**

18. A z narodzeniem Jezusa – Mesjasza było tak: gdy matka Jego, Maria, poślubiła* Józefa, okazało się, zanim połączyli się razem**, że była** w ciąży*** z Ducha Świętego.

*lub: została zaręczona; **zamieszkała razem Iz 7,14; Łk 1,27; ***dost.: została znaleziona; ****w brzuchu mająca Ga 4,4

19. Józef natomiast, jej mąż, będąc sprawiedliwym i nie chcąc jej zniesławić, chciał ją potajemnie oddalić*. Rdz 38,24; Pwt 22,20-24

*gr.: apolyo - rozwiązać (małżeństwo), uwolnić, opuścić

20. A gdy on to rozważył*, oto anioł PANA ukazał mu się we śnie, mówiąc: Józefie, synu Dawida! Nie bój się przyjąć Marii, swojej żony. To bowiem, co w niej zostało zrodzone, jest z Ducha Świętego. Mt 2,13;

*lub: powziął taką myśl Sdz 13,3; Łk 1,11; 2,9

21. Urodził więc syna i nazwiesz Go imieniem Jezus*; bo On zbawił** swój lud od jego grzechów. Iz 12,2; 45,21; Łk 1,31; 2,21; Dz 4,12

*gr.: Iesous - hebr. Jeszua, Jehoszua - JHWH jest zbawieniem

**gr.: sodo - uratować, wybawić, ocalić, wyzwolić

22. A to wszystko stało się, aby wypełniło się to, co zostało powiedziane przez PANA poprzez proroka, mówiącego: Iz 7,14; 8,8

23. Oto dziewica* będzie w ciąży** i urodzi syna, i nazwą Go imieniem Emmanuel, co jest tłumaczone: Bóg z nami. *lub: panna **u. 18***

24. A gdy Józef obudził* się ze snu, uczynił jak mu rozkazał anioł PANA i przyjął** swoją żonę, *lub: został obudzony Rdz 6,22; Wj 40,16; J 2,5

**tj. wprowadził ją do wcześniej przygotowanego mieszkania

25. I nie współżył z nią, aż urodziła swojego pierworodnego syna i nazwał Go imieniem Jezus. *dost.: nie poznał - Rdz 4,1,17.25; Łk 2,21

hebr. idiom oznaczający intymną więź małżeńską

2 A gdy Jezus narodził się w Betlejem Judzkim za dni króla Heroda, oto mędr^ccy ze Wschodu przybyli do Jerozolimy, mówiąc: ^{*lub: magowie - por. w. 7*} Mi 5,2; Łk 2,11; J 7,42

2. Gdzie jest Ten, który się narodził, Król Żydów? Bo widzieliśmy Jego gwiazdę na Wschodzie i przybyliśmy oddać Mu pokłon^{**}.

^{*lub: Judejczyków tj. mieszkańców Judei} Iz 60,3

^{**gr: prosklyneo - pierwotnie całować czując dłoń w wyrazie szacunku; klękając, paść na kolana, bić czołem, złożyć hold}

3. Gdy król Herod to usłyszał, zaniepokoił^{**} się, a z nim cała Jerozolima.

^{*gr: tarasso - zburzyć, zakłócić, zaniepokoić, dręczyć}

4. I gdy zebrał razem wszystkich arcykapłanów i uczonych w Piśmie, wypytywał się ich, gdzie jest narodził Mesjasz^{*}.

Ez 10,5;

^{*lub: Chrystus, Pomazaniec, Namaszczony} Mi 5,2; J 7,42

5. A oni powiedzieli mu: W Betlejem Judzkim; bo tak jest napisane przez proroka:

6. A ty, Betlejem, ziemię Judy, wcale nie jesteś najmniejsze wśród książąt^{*} Judy; z ciebie bowiem wyjdzie przywódca, który paść będzie lud mój – Izrael.

Mi 5,2; Lb 24,17

^{*za hebr.: alluf - naczelnik rodu, przywódca - gr: hegemon}

7. Wtedy Herod wezwał potajemnie mędr^cców^{*} i dokładnie dowiedział się od nich o czas ukazania się gwiazdy.

Dn 1,4; Dz 8,9

^{*gr: magos - perski mędrzec religijny lub członek plemienia Magi}

8. A gdy wysłał ich do Betlejem, powiedział: Idźcie i dokładnie wyptajcie^{*} się o to dziecko, a gdy je znajdziecie, donieście mi, abym i ja poszedł oddać Mu pokłon.

^{*gr: ekseladzo - przeszukiwać, badać ściśle, wywiadywać się}

9. Oni więc, po wysłuchaniu króla, poszli; i oto gwiazda, którą widzieli na Wschodzie, prowadziła ich, aż doszła i stanęła nad *miejs^cem*, gdzie było dziecko.

Ps 25,12; 2P 1,19

10. A gdy ujrzeni gwiazdę, ucieszyli się bardzo wielką radością.

11. A gdy weszli do domu, zobaczyli dziecko z Marią, matką Jego, a gdy upadli, oddali Mu pokłon i otworzyli swoje skarby, i ofiarowali Mu dary: złoto, kadzidło i mirrę^{*}.

^{*tj. wonna gumożywica} Mt 4,10; 14,33; 1Sm 10,27;

^{wypytująca z kory balsamowca} 1Krl 10,2; Iz 60,6

12. A gdy zostali ostrzeżeni^{*} przez Boga we śnie, aby nie wracali do Heroda, inną drogą wrócili do swojej krainy.

Hi 33,15

^{*gr: chrematido - słowo określające ponadnaturalną inspirację}

13. A gdy odeszli, oto anioł PANA ukazał się we śnie Józefowi, mówiąc: Wstań, weź dziecko oraz Jego matkę i uciekaj do Egip-

tu, i bądź tam, aż ci powiem; Herod bowiem będzie szukał dziecięcia, aby je zgładzić.

14. Wstał więc, wziął w nocy dziecko oraz Jego matkę i odszedł do Egiptu.

15. I był tam aż do śmierci Heroda, aby wypełniło się *to*, co powiedział PAN przez proroka, mówiącego: Z Egiptu wezwał^m swojego syna.

Wj 4,22; Lb 24,8; Oz 11,1

16. Wtedy Herod widząc, że został oszukany^{**} przez mędr^cców^{**}, rozgniewał się bardzo i wysłał *rozkaz*, i zabił wszystkie dzieci^{***}, które były w Betlejem i we wszystkich jego granicach, w *wiek*u lat dwóch i mniej, stosownie do czasu, o którym dokładnie dowiedział się od mędr^cców^{**}.

2Krl 8,12; Oz 10,14

^{*lub: zakłpić z kogoś, ośmieszyć; **magów; ***chłopców}

17. Wtedy wypełniło się *to*, co zostało powiedziane przez proroka^{*} Jeremiasza, mówiącego:

Jr 31,15; Iz 1,14

^{*dosł.: mówiący przed, w imieniu - hebr.: nabi lub ro'eh - widzący}

18. Głos w Rama został usłyszany, lament, płacz i wielkie zawodzenie: Rachel oplakuje swoje dzieci; i nie chce dać się pocieszyć, bo *już* ich nie ma.

Rdz 35,16; Jr 4,31; 9,21

19. A gdy umarł Herod, oto anioł PANA ukazał się we śnie Józefowi w Egipcie, mówiąc:

20. Wstań, weź dziecko oraz Jego matkę i idź do ziemi Izraela. Umarli bowiem ci, którzy szukali życia^{*} tego dziecięcia.

Mt 2,13; Wj 4,19

^{*idiom: nastawać na czyjś życie, duszę - gr: psyche}

21. Wstał więc, wziął dziecko^{*} oraz Jego matkę i przyszedł do ziemi Izraela.

Rdz 6,22;

^{*gr: paidion - male dziecko, chłopczyk} Hbr 11,8; Mt 2,11

22. Gdy więc usłyszał, że Archelaus króluje nad Judeą w miejsce Heroda, swojego ojca, bał się tam wrócić; ale ostrzeżony^{*} przez Boga we śnie, oddalił się w stronę^{**} Galilei.

^{*gr: chrematido - słowo określające ponadnaturalną inspirację}

^{**dosł.: części kraju pod osobną władzą} Łk 2,39; Dz 9,13; J 7,41

23. A gdy przyszedł, zamieszkał w mieście, które jest nazywane Nazaret, aby wypełniło się *to*, co powiedział przez proroków: Zostanie nazwany Nazarejczykiem^{*}.

Dz 2,22

^{*być może gra słów: hebr. nacer - odrósł - tytuł Mesjasza - Iz 11,1 i nazir - Lb 6,13 - człowiek szczególnie poświęcony Panu}

3 A w te dni przyszedł Jan Chrzciciel, głosząc^{*} na pustyni judzkiej^{**} i mówiąc:

^{*dosł.: głosi; **lub: na pustkowiu Judei} Mk 1,1; Łk 3,1

2. Upamiętajcie^{*} się, albowiem bliskie jest Królestwo Niebios.

Mk 1,15; Dz 13,9; 2P 3,9; Obj 2,5

^{*gr: metaneo - zmienić myślenie, zaurócić, żatować}

3. To bowiem jest Ten, o którym powiedziano przez proroka Izajasza, mówiącego: Głos wołającego na pustyni^{*}. Przygotujcie drogę Pana, prostymi czynicie Jego ścieżki. Iz 40,3;
^{*gr: eremos - pustkowie, pustynia, miejsce odludne} Mt 3,1
 4. A Jan miał odzienie z sierści wielbłąda i pas skórzany wokół swoich bioder, a jego pokarmem była szarańcza i miód polny^{*}.

^{*gr: agrios - polny, dziki, leśny} 2Krl 1,8

5. Wtedy wychodziła do niego Jeruzolima oraz cała Judea i cała okolica nad Jordanem.

6. I byli chrzczeni^{*} przez niego w Jordanie, wyznając^{**} swoje grzechy. Kpl 16,21;

^{*lub: zanurzani; **wyznając je publicznie} Jk 5,16; 1J 1,9

7. A gdy ujrzał wielu faryzeuszów i saduceuszów przychodzących do jego chrztu, powiedział im: Płody zmiń! Kto wam pokazał, jak uciec od nadchodzącego gniewu?

Mt 12,18; Mt 23,33; Rz 5,9; 1Tes 1,10

8. Przynoscie więc owoce godne^{*} upamiętania^{**}; ^{*lub: warte, odpowiednie, zdatne} Mt 21,28;
^{*gr: metanoia - zmienić myślenie, zawrócić} Ga 5,22; Ef 5,9

9. A nie mniemajcie, że możecie sobie^{*} mówić: Ojca mamy Abrahama; albowiem mówię wam, że Bóg i z tych kamieni może wzbudzić dzieci Abrahamowi. Łk 3,8; J 8,33; Ga 4,22

^{*gr: en heautou - w sobie samym, idiom: umawiać sobie}

10. Już i siekiera przyłożona jest do korzenia drzew. Każde więc drzewo, które nie wydaje dobrego^{*} owocu, jest wycinane i wrzuca-
 ne w ogień. Mt 7,19; Iz 5,3; Ez 15,2; J 15,6; Gb 6,8

^{*gr: kalos - piękny, szlachetny, cenny, wypróbowany}

11. Ja wprawdzie chrzczę^{*} was wodą ku upamiętaniu; Ten natomiast, który idzie za mną, mocniejszy jest ode mnie, Jemu nie jestem godny nosić sandałów. On was ochrzci^{*} w Duchu Świętym i ogniu^{**}.

^{*gr: baptizo - zanurzać, zamaczać, wielokrotnie w celu farbowania - stąd też przesiąknięcie; **brak w mss Byz} Mk 1,4; Łk 1,7; J 1,33

12. W Jego ręku jest wiejadło^{*}, i oczyści przewiewając swoje klepisko, a plewy spali ogniem nieugaszonym^{**}.

Iz 30,24; Am 9,9;

^{*tj. szufla do przewiewania zboża, przetak} Mt 13,30

^{*gr: asbestos - nieugaszony, nie możliwy do ugaszenia}

13. Wtedy Jezus przyszedł^{*} z Galilei nad Jordan do Jana, aby zostać przez niego ochrzczoneym. ^{*dost.: przychodzi} Mt 2,22; Mk 1,9-11; Łk 3,21

14. Ale Jan powstrzymywał Go, mówiąc: To ja mam potrzebe^{*} zostać ochrzczoneym przez Ciebie, a Ty przychodzisz do mnie?

^{*lub: konieczność, obowiązek, sprawa, powinność}

15. A Jezus powiedział do niego: Ustap^{*} teraz; w ten sposób bowiem przystoi nam wypełnić wszelką^{**} sprawiedliwość. Wtedy Mu ustąpił^{*}.

Mk 1,10; Łk 3,21; J 13,7

^{*gr: afiemi - nie przeszkadzaj, pozwól, nie zatrzymuj; **całą}
 16. A gdy Jezus został ochrzczoney, zaraz wszedł z wody, a oto zostały Mu otwarte niebiosa i widział Ducha Bożego, zstępującego jakby gołębica i przychodzącego na Niego.

Iz 61,1; J 1,31; Kol 1,18

17. I oto rozległ się głos z nieba, mówiący: Ten jest Synem moim umiłowanym, w którym znalazłem upodobanie^{*}.

Mt 17,5;
^{*lub: upodobałem - czas przeszły dok.} 2P 1,17; Ps 2,7

4 Wtedy Jezus został zaprowadzony przez Ducha na pustynię^{*}, by był kuszony^{**} przez diabła.

Mk 1,12; Łk 4,1; Hbr 2,18; J 4,15

^{*lub: pustkowie; **lub: poddany próbie, doświadczeniu}
 2. A wówczas, po^{*} poście trwającym czterdzieści dni i czterdzieści nocy, łaknął^{**}.

Łk 4,2;
^{*lub: po zakończeniu postu; **cierpieć głód} 1Krl 19,8

3. I zbliżył się do Niego kusiciel^{*}, i powiedział: Jeśli jesteś Synem Bożym, powiedz, aby te kamienie stały się chlebem.

Hi 1,6-12;
^{*dost.: ten poddający próbie, pokusie} 1Tes 3,5; Obj 12,10

4. A On w odpowiedzi, odrzekł: Napisano: Nie samym chlebem^{*} będzie żył człowiek, ale każdym słowem^{**}, wychodzącym z ust Boga.

^{*dost.: na chlebie ... na słowie} Mt 4,7; Wj 16,18;

^{*gr: rhema - wypowiedź, przesłanie, słowo} Pwt 8,3; Łk 4,4

5. Wtedy diabeł^{*} bierze Go do miasta świętego^{**} i stawia Go na szczycie świątyni^{**}.

^{*gr: diabolos - oskarżyciel,} Mt 27,53; Iz 48,2; 52,1

^{połowca, oczerniający; **tj. do Jeruzolimy; ***tzw. królewski portyk Heroda - widok na przepaść doliny Cedronu z wys. 137 m}

6. I mówi do Niego: Jeśli jesteś Synem Bożym, rzuć się w dół, albowiem jest napisane, że: Aniołom swoim rozkaże o Tobie, i podniosą Cię na rękach, abyś czasem nie uraził^{*} swojej nogi o kamień.

Ps 91,11; 2Kor 11,14

^{*gr: proskopto - uderzyć, potknąć się przez coś, doznać urazu}

7. Jezus powiedział mu: Również^{*} jest napisane: Nie będziesz kusil^{**} PANA, Boga twójego.

^{*lub: znów, jeszcze, z kolei} Wj 17,2; Pwt 6,16;

^{*lub: wystawiał na próbę} Dz 5,9; 1Kor 10,9; Hbr 3,9

8. Ponownie bierze Go diabeł na bardzo wysoką górę i ukazuje Mu wszystkie królestwa świata oraz ich chwałę,

9. I mówi Mu: Dam Ci to wszystko, jeśli upadniesz i oddasz mi pokłon^{*}.

J 13,3; Dn 5,26

^{*gr: proskynao - pierwotnie całować czując dłoń w wyrazie szacunku; klęknąć, paść na kolana, bić czołem, złożyć hold}

10. Wtedy Jezus mówi do niego: Zejdź^z mi z drogi, szatanie[!] Bo jest napisane: PANU, Bogu twojemu, pokłon będziesz oddawać i Jemu samemu będziesz służyć. Wj 20,5

^{*hypo}: zejść z drogi, odejść, stanąć za; ^{**lub}: przeciwniku

11. Wtedy diabeł[!] Go opuścił[!], a oto aniołowie przystąpili i służyli Mu. J 19,11; Mt 26,53;

^{*tj}: oszczerca, oskarżyciel; ^{**dost.}: opuszcza Hbr 1,4-6

12. A gdy Jezus usłyszał, że Jan został wydany[!], wrócił do Galilei; Mk 1,14; Łk 4,14;

^{*domyśl.}: do więzienia, być więzionym Mt 14,3

13. A po opuszczeniu Nazaretu przyszedł i zamieszkał w Kafarnaum^{*}, nad morzem, w granicach *krajin* Zabulona i Neftalego;

^{*gr}: Kapernaoum - „wioska Nahuma” - miasto nad J. Genezaret

14. Aby wypełniło się *to*, co zostało powiedziane przez proroka Izajasza, mówiącego:

15. Ziemia Zabulona i ziemia Neftalego, droga morska, za[!] Jordanem, Galilea pogan.

^{*lub}: po drugiej stronie Iz 8,23; 9,1

16. Lud siedzący w ciemności, ujrzał wielkie światło, a siedzącym w *mroczonej* krainie i w cieniu śmierci – im wzeszło światło.

Ps 107,10-14; Iz 42,6-7

17. Od tego czasu zaczął Jezus głosić i mówić: Upamiętajcie[!] się, albowiem przybliżyło się Królestwo Niebios.

Łk 5,32; 24,47;

^{*lub}: zmieńcie myślenie, zawróćcie Dz 20,21; 26,20

18. A Jezus^{*}, idąc nad Morzem Galilejskim, ujrzał dwóch braci: Szymona, którego nazywano Piotrem, i Andrzeja, jego brata, zarzucających się[!] rybaką w morze; byli bowiem rybakami. ^{*brak w mss Byz} Mk 1,16; Łk 5,1; J 1,40

^{**tj}: okrąglą sieć mierząca ok. 3 m śr., zwana *amphiblestron*

19. I mówi im: Chodźcie[!] za mną, a uczynię was rybakami ludzi.

Łk 5,10; J 12,26; Mk 1,17

^{*gr}: *deute* - chodź! chodźcie! - forma wykrzyknikowa

20. A oni natychmiast opuścili sieci rybackie i podążyli[!] za Nim.

Łk 18,28; Mk 10,28

^{*gr}: *akoloutho* - towarzyszyć, iść z lub za kimś, być posłusznym

21. I gdy poszedł stamtąd dalej, zobaczył dwóch innych braci: Jakuba, *syna* Zebedeusza, i Jana, jego brata, w łodzi z Zebedeuszem, ich ojcem, naprawiających swoje sieci rybackie. I powołał[!] ich. ^{*lub}: wezwał

22. A oni natychmiast opuścili łódź i swojego ojca i podążyli[!] za Nim. ^{*por. w. 20*}

23. I obchodził Jezus całą Galileę, ucząc w ich synagogach i głosząc Ewangelię Królestwa, i uzdrawiając każdą chorobę i każdą słabość wśród ludu. Mt 13,54; Mk 1,21; Łk 4,15

24. I rozeszła się wieść o Nim po całej Syrii. I przyprowadzili do Niego wszystkich, *którzy* mieli się źle, dotkniętych rozmaitymi chorobami i cierpieniami, opętanych^{*}, epileptyków^{**}, sparaliżowanych, i ich uzdrowił[!].

^{*lub}: opętanych przez demony Mk 6,55; Łk 8,27

^{**lub}: lunatyków - Mt 17,15^{*}; ^{**gr}: *therapeuo* - por: Hbr 3,5^{*}

25. A szły za Nim wielkie tłumy z Galilei, Dziesięciogrodu^{*}, Jerozolimy, Judei i zza Jordanu. Mt 3,7; 4,25; Mk 5,20; 7,31; Łk 6,17

^{*gr}: *Dekapol* - region skupiający 10 miast przy granicy Syrii, zamieszkały w większości przez ludność *zhellenizowaną*

5 A Jezus, widząc tłumy, wszedł na górę, a gdy On usiadł, podeszli do Niego Jego uczniowie. Łk 6,20-49

2. I otworzył swoje usta, i uczył ich, mówiąc:

3. Błogosławieni[!] ubodzy[!] duchem, gdyż ich jest Królestwo Niebios. Łk 6,20; 11,28;

^{*gr}: *makarios* - szczęśliwy, ten któremu można pogratulować

^{**gr}: *ptochos* - żebrak, skrajna nędza Jk 1,12; Ps 51,19

4. Błogosławieni, którzy się smucą[!], gdyż oni zostaną pocieszeni. Iz 61,2; Ps 126,5;

^{*lub}: być w żałobie, płakać Łk 16,25; Obj 21,4

5. Błogosławieni łagodni^{*}, gdyż oni odziedziczą[!] ziemię. Mt 11,29; Lb 12,3; So 2,3; Ps 37,11

^{*lub}: uprzejmi, cisi, zyciwi; ^{**stanie się ich udziałem}

6. Błogosławieni, którzy łakną[!] i pragną sprawiedliwości, gdyż oni zostaną nasyceni.

^{*lub}: cierpią głód Ps 22,27; 42,2; Łk 1,53; J 6,27

7. Błogosławieni miłośnierni^{*}, gdyż oni dostąpią miłosierdzia. ^{*lub}: *litosciwi* Prz 11,17

8. Błogosławieni czystego^{*} serca, gdyż oni zobaczą Boga. Ps 51,10; Ez 36,26; Dz 15,9

^{*dost}: *czystci sercem* - *gr*: *katharos* - czysty, bez skaży, bez zmayı

9. Błogosławieni czyniący pokój, gdyż oni zostaną nazwani synami Boga.

10. Błogosławieni, którzy są prześladowani[!] z powodu[!] sprawiedliwości, gdyż ich jest Królestwo Niebios. Łk 6,22; J 15,20; 1P 3,14

^{*gr}: *dioko* - zmuszać do ucieczki, prześladować; ^{**ze względu na}

11. Błogosławieni jesteście, gdy ze względu na mnie będą was *lżyć*^{*} i prześladować, i mówić wszystkie złe[!] słowa, kłamiąc przeciwko wam. Rz 8,36; Łk 21,17; Obj 2,3; 1P 2,23

^{*lub}: znieważać, ganić, tajać; ^{**lub}: *niegodziwie*

12. Radujcie się i weselcie się, gdyż wielka jest zapłata^{*} wasza w niebiosach; tak bowiem prześladowali proroków, *którzy* byli przed wami. ^{*lub}: nagroda 2Krn 36,16; Łk 6,23; 1Kor 3,8

13. Wy jesteście solą ziemi; natomiast jeśli sól straci swój smak, czym ją posolą? Nie

ma już nic ze swej siły, *nadaje się* tylko by zostać wyrzuconą na zewnątrz i deptaną przez ludzi. 2Krl 2,20; Mk 9,50; Mk 4,21; Lk 14,34

14. Wy jesteście światłem świata. Nie może zostać ukryte miasto leżące na górze. Ef 5,8

15. Nie zapalają *też* lampy i nie stawiają jej pod korcem^{*}, ale na świeczniku, i świeci wszystkim, *którzy są* w domu. Mk 4,21

^{*gr:} modios - naczynie na zboże - miara ciał sypkich - 9 l

16. Tak niech świeci wasza światłość przed ludźmi, aby zobaczyli wasze dobre^{*} czyny i sławili^{**} Ojca waszego, który jest w niebiosach. ^{*lub: piękne, szlachetne; **por: Rz 8,30*} 1P 2,12

17. Nie myślcie, że przyszedłem znieść^{*} Prawo lub Proroków. Nie przyszedłem znieść^{*}, ale wypełnić. Lk 16,17; J 8,5

^{*gr:} katałjo - obalić, rozluźnić (wiązania), rozłączyć, zburzyć

18. Zaprawdę^{*} bowiem mówię wam: Dopóki nie przeminą niebo i ziemia, ani jedna jota, ani jedna kreska nie przeminie z Prawa, aż się to wszystko stanie. Lk 16,17; J 8,5

^{*gr:} amen - z hebr.: godne wiary, Mt 24,35; Lk 21,33; lub jako akt potwierdzenia Ps 119,89; Iz 40,8; 1P 1,25

19. Jeśli więc ktoś, rozwiązałby jedno z tych najmniejszych przykazań i tak nauczał ludzi, zostanie nazwany najmniejszym w Królestwie Niebios, a ten, kto by czynił je i nauczał, zostanie nazwany wielkim w Królestwie Niebios. Mt 19,28; Ga 3,10; Jk 2,10

20. Mówię bowiem wam: Jeśli wasza sprawiedliwość nie będzie obfitować bardziej *niż* uczonych w Piśmie i faryzeuszów, z pewnością^{*} nie wejdziecie do Królestwa Niebios. ^{*gr: ou me - podwójne zaprzeczenie - jako wzmacnienie Mt 23,2}

21. Słyszeliście, że powiedziano przodkom^{*}: Nie będziesz mordował; a kto by mordował, będzie podlegał sądowi. Rdz 9,5-6;

^{*dost.: będący od początku, prastary Lb 24,17; Pwt 17,8}

22. A ja wam mówię, że każdy, kto jest rozniewany na swojego brata bez powodu, będzie winien sądu; a kto powie swojemu bratu: Raka!^{*} będzie podlegał Sanhedrynowi; a kto powie: Głupcze^{**}! będzie *wrzucony* w ogień Gehenny^{***}. Ps 37,8; Prz 19,19; Dz 3,20; 1J 3,15

^{*z aram. - pusty, pusta głowa; **lub: tepak, niedorzeczność;}

^{***j. dolina Himnona - symbol wiecznego potępienia}

23. Jeśli więc przyniósłbyś^{*} swój dar na ołtarz i tam przypomniało^{**} by ci, że twój brat ma coś przeciwko tobie; Pwt 16,16; 1Sm 15,22;

^{*lub: ofiarowałbyś; **przypomniałoby ci się Mk 11,25}

24. Zostaw tam swój dar przed ołtarzem,

i odejdz; najpierw pojednaj się ze swoim bratem, a potem przyjdź i przynieś swój dar.

25. Bądź *tym, który godzi*^{*} się szybko ze swoim przeciwnikiem, dopóki jesteś z nim w drodze, by czasem przeciwnik nie przekazał cię sędziemu, a sędzia nie przekazał cię podładnemu, abyś nie został wrzucony do więzienia. Hi 22,21; Mk 18,35; Mk 6,14; Lk 12,58

^{*gr: eunoio - być życzliwym, dobrze, pokojowo usposobionym}

26. Zaprawdę^{*} mówię ci: Na pewno nie wyjdiesz stamtąd, aż oddasz ostatni kodran-tes^{**}. ^{*gr: amen - z hebr.: godne wiary - por: u. 18*}

^{**gr: kodrantes - 2 leptony - 0,25 assariona - 1/64 denara}

27. Słyszeliście, że powiedziano przodkom^{*}: Nie będziesz cudzołożył. Wj 20,14; Kpl 20,10

^{*gr: archaios - będący od początku, prastary - brak w mss Byz}

28. A ja wam mówię, że każdy, kto patrzy^{*} na kobietę, aby^{**} jej pożądać, już z nią popełnił cudzołóstwo w swoim sercu. 2P 2,14

^{*lub: przyglądając się uważnie; **gr: pros - w kierunku, do, przy, dla}

29. Jeśli więc twoje prawe oko jest ci powodem upadku^{*}, wyrwij^{**} je i odrzuć od siebie; albowiem pożyteczniej jest dla ciebie, aby zginął jeden z twoich członków, a nie całe twoje ciało zostało wrzucone do Gehenny^{***}.

^{*lub: gorszy; **dost.: wyrwij z korzeniami Mt 18,8; Mk 9,43}

^{***j. dolina Himnona - symbol wiecznego potępienia}

30. A jeśli twoja prawa ręka jest ci powodem upadku, odetnij ją i odrzuć od siebie; albowiem pożyteczniej jest dla ciebie, aby zginął jeden z twoich członków, a nie całe twoje ciało zostało wrzucone do Gehenny.

31. Powiedziano też, że ktokolwiek oddaliłby swoją żonę, niech jej da zwój^{*} rozwodowy.

^{*lub: dokument, list Mk 10,2; Pwt 24,1; Jr 3,1}

32. A ja wam mówię: Ktokolwiek oddała swoją żonę, poza^{*} sprawą^{*} nierządu, prowadzi ją do cudzołóstwa^{***}, a kto poślubiłby oddaloną, cudzołoży. ^{*lub: z wyjątkiem 1Kor 7,10;}

^{**dost.: słowo, rachunek; ***czyni, sprawia Mi 2,14-16}

^{****lub: czyni ją cudzołożoną - czas teraż. str. bierna}

33. Słyszeliście także^{*}, że powiedziano przodkom: Nie będziesz krzywoprzysięgał^{**}, ale dotrzymasz^{***} PANU swoich przysięg. Kpl 19,12

^{*dost.: ponownie, znów; **lub: łamał przysięgi; ***dost.: oddasz}

34. A ja wam mówię, abyście w ogóle nie przysięgali – ani na niebo, gdyż jest tronem Boga;

Iz 66,1; Dz 7,49

35. Ani na ziemię, gdyż jest podnóżkiem Jego stóp; ani na Jerozolimę, gdyż jest miastem wielkiego króla;

Ps 48,2

36. Ani na swoją głowę nie będziesz przysięgał, gdyż nie możesz jednego włosa uczynić białym albo czarnym.

37. A słowo^{*} wasze niech będzie: Tak, tak; nie, nie. A *co jest* ponad to, jest od złego.

^{*gr: logos - słowo, przesłanie, idea, rachunek} 2Kor 1,17

38. Słyszeliście, że powiedziano: Oko za^{*} oko, ząb za^{*} ząb. ^{*gr: anti - w miejsce, za} Wj 21,22-27

39. A ja wam mówię: Nie sprzeciwiajcie się^{*} złemu, ale *ku* temu, który uderzy cię w twój prawy policzek, zwróć i drugi;

^{*gr: anhistemi - stać naprzeciw} Prz 20,22; Rz 12,17;
^{stać opór; przeciwstawić się} 1Tes 5,15; 1P 3,9

40. A temu, *który* chce się z tobą procesować i wziąć twoją suknię^{*}, zostaw mu i płaszcz.

^{*gr: chiton - szata wkładana uprost na ciał} 1Kor 6,7

41. A kto by zmusił^{*} ciebie, *abyś niósł jego ciężar* jedną milę^{**}, idź z nim i dwie.

^{*gr: angarewo - wysłać gońca, wciągnąć do służby publicznej}
^{zmusić do niesienia ciężaru - por. Mt 21,2^{*}, Mk 15,21}

^{**mila rzymska to 1000 podwójnych kroków}

42. *Temu, kto* ciebie prosi, dawaj, a od tego, kto chce od ciebie pożyczyć, nie odwracaj się.

43. Słyszeliście, że powiedziano: Będziesz miłował swojego bliźniego, a swojego nieprzyjaciela będziesz nienawidził.

Kpl 19,18; Pwt 23,6; Ps 139,21-22; Mt 22,39; Łk 6,27,32

44. A ja wam mówię: Miłujcie swoich nieprzyjaciół, błogosławcie^{*} *tych, którzy* was przeklinają, dobrze czyńcie *tych, którzy* was nienawidzą i módlcie się za *tych, którzy* was fałszywie oskarżają^{*} i prześladowają was;

^{*gr: eulogeo - słać, dobrze żyć - por. Mt 14,19^{*}}
^{**lub: łzą, uwielczają, grożą, oczerniają} Łk 23,34; Dz 7,59

45. Abyście stali się synami Ojca waszego, który *jest* w niebiosach; bo *On* czyni *to, że* słońce Jego wschodzi nad złymi i nad dobrymi, i deszcz pada na sprawiedliwych i na niesprawiedliwych.

Hi 25,3; Ef 5,1

46. Albowiem, jeśli miłujecie *tych, którzy* was miłują, jaką macie zapłatę^{*}? Czy i celnicy tego nie czynią? ^{*lub: nagrodę}

47. A jeśli tylko swoich braci^{*} byście pozdrawiali, co osobliwego czynicie? Czy i celnicy tego nie czynią? ^{*mss Byz: przyjaciół}

48. Bądźcie więc doskonali^{*}, tak jak Ojciec wasz, *który jest* w niebiosach jest doskonały.

^{*gr: teleios - nie mający braków, dojrzały} Rdz 17,1; Kpl 19,2;
^{w pełni rozwinięty} Flp 3,12; Kol 1,28

6 Uważajcie, abyście swojego daru miłosierdzia nie czynili przed ludźmi, po to,

by być widzianymi przez nich, inaczej nie macie zapłaty^{*} u Ojca waszego, który jest w niebiosach.

Mt 16,27; 23,5; Łk 12,1; 16,15;

^{*gr: misthos - nagroda, zapłata za pracę} 1Kor 9,17; Hbr 11,26

2. Dlatego, gdy dajesz dar miłosierdzia^{*}, nie trąb przed sobą, tak jak czynią t obłudnicy w synagogach i na ulicach, aby przez ludzi została oddana im chwala^{**}. Zaprawdę mówię wam: Już w całości otrzymują swoją zapłatę. ^{*lub: wsparcie dla ubogich, jałmużna} Dwt 9,36;

^{*gr: dokszado - słać, chwalić, otoczyc chwala} Pwt 15,7-8

3. Ale ty, gdy dajesz dar miłosierdzia^{*}, niech nie wie twoja lewa ręka, co czyni twoja prawa ręka, ^{*por. u. 2^{*}} J 7,4; Mt 25,37; Rz 12,8

4. By twój dar miłosierdzia^{*} *pozostał* w ukryciu, a twój Ojciec, który widzi w ukryciu, On ci odda jawnie^{**}.

^{*por. u. 2^{*}} Mt 10,42; Łk 14,14

^{**gr: faneroo - ujawnić to, co było zakryte, ukazać publicznie}

5. A gdy się modlisz, nie bądź jak obłudnicy; gdyż oni lubią^{*} stać i modlić się w synagogach i na rogach placów, aby ludzie ich widzieli. Zaprawdę mówię wam, że już w całości^{**} otrzymują^{**} swoją zapłatę. Mt 23,5

^{*gr: fileo - kochać, okazywać czułość - por. J 21,15^{**}}
^{**gr: apecho - mieć całkowicie, otrzymać w pełni}

6. Ale ty, gdy się modlisz, wejdź do swojej komórki^{*} i zamknij swoje drzwi, módl się do Ojca twój, który jest w ukryciu; a Ojciec twój, który widzi w ukryciu, odda ci jawnie.

^{*tj. pomieszczenie bez okien (spizarnia)} 2Krl 4,33

7. Modląc się natomiast, nie paplajcie^{*} jak poganie; albowiem wydaje im się, że w^{**} *swojej* wielomówności zostaną wysłuchani.

^{*gr: battalgeoo - powtarzać w kółko to samo, używać wielu niepotrzebnych słów; dost. jakaś się; **lub: dzięki, przez (swoją)}

8. Nie bądźcie do nich podobni^{*}, gdyż Ojciec wasz wie, czego potrzebujecie, zanim Go poprosicie. ^{*gr: homoioo - por. Hbr 2,17^{*}} Ps 139,4; Mt 6,32

9. Wy więc módlcie się tak: *Ojcie nasz, który jesteś* w niebiosach! Niech Twoje imię zostanie uświęcone^{*}.

Ps 111,9; J 16,23; Jud 1,20

^{*gr: hagiadoo - oddzielić od tego co pospolite, przeznaczyć do}

10. Niech przyjdzie Twoje Królestwo; niech się stanie Twoja wola jak w niebie, *tak* i na ziemi. Dn 2,44; 7,27; Kol 1,13; Obj 11,15; Łk 22,42

11. Chleba naszego codziennego^{*} daj nam dzisiaj.

Prz 30,8; J 6,32-35

^{*gr: epioustos - potrzebny na cały dzień, konieczny do życia}

12. I odpuść nam nasze winy^{*}, jak i my odpuszczamy tym, *którzy są wobec nas winni^{**}*.

^{*lub: długi; **naszym dłużnikom} Dz 13,38; 1J 1,9; Mt 18,21

13. I nie wprowadź^{*} nas w pokusę, ale ura-

tuż** nas od złego; gdyż Twoje jest Królestwo i moc, i chwała na wieki. Amen. Lk 11,4;

*tryb przyp.; *lub jako idiom: nie dopuść abyśmy ulegli pokusie (doświadczeniu, próbie)? - Marschal, The Gospel of Luke New Internat. Greek Test. Commentary 462; **gr: hryomai - Lk 11,4**

14. Bo jeśli odpuścicie ludziom ich upadki, i wam odpuści Ojciec wasz niebiański.

15. Ale jeśli nie odpuścicie ludziom ich upadków*, także Ojciec wasz nie odpuści wam waszych upadków. Mk 11,25-26

*gr: paraptoma - spaść obok lub czegoś, fałszywy krok, upadek

16. A gdy pościcie, nie stawajcie się smutni tak, jak obłudnicy; wykrzywiają bowiem swoje twarze, aby ludzie widzieli, że poszczą. Zaprawdę mówię wam: Już otrzymają całą swoją zapłatę. Lz 58,3-7; Dn 9,3; Lk 2,37

17. Ale ty, gdy pościsz, namaść* swoją głowę i umyj swoją twarz; *gr: aleijo - namaszczać oliwą

18. Abyś nie był widziany przez ludzi, że pościsz, ale przez Ojca twojego, który jest w ukryciu; a Ojciec twój, który widzi w ukryciu, odda ci jawnie*. *gr: faneros - por. Lk 8,17*

19. Nie gromadźcie sobie skarbów na ziemi, gdzie mól i rdza niszczą, i gdzie złodzieje przekopują* ściany i kradną; *tj. utlamują się

20. Ale gromadźcie sobie skarby w niebie, gdzie ani mól, ani rdza nie niszczy, i gdzie złodzieje nie przekopują* ścian i nie kradną.

21. Albowiem gdzie jest wasz skarb*, tam będzie i wasze serce. *gr: thesauros - por. Lk 12,34*

22. Lampa ciała jest oko. Jeśli więc twoje oko jest prosto* patrzące, całe twoje ciało będzie jasne. Lk 11,34

*lub: proste, szczere, dobrze funkcjonujące - tj. nie zezonate

23. Jeśli natomiast twoje oko jest złe*, całe twoje ciało będzie ciemne. Jeśli więc światłość, która jest w tobie, jest ciemnością, sama ciemność jakąż wielką będzie?

*złe oko - hebr. idiom - być skąpym - por. D. Stern - KZNT

24. Nikt nie może dwom panom służyć, jednego bowiem zniestanawidzi, a drugiego będzie miłował; albo do jednego przyłgnie*, a drugiem pogardzi. Nie możecie służyć Bogu i mamonie**. *lub: będzie się trzymać 1Tm 6,9; Joz 24,15

**z aram. - synonim bogactwa, bożek kanaanejski - por. Lk 16,9*

25. Dlatego mówię wam: Nie martwcie* się o swoje życie**, co będziecie jedli, albo co będziecie pili; ani o swoje ciało, w co będziecie się ubierać. Czyż życie nie jest czymś więcej niż pokarm, a ciało niż ubranie? 1P 5,7

*lub: nie troszczyć; **gr: psyche - dusza, życie, osoba

26. Przypatrzcie się ptakom na niebie, że nie sieją, ani nie żną, ani nie zbierają do spichlerzy, a Ojciec wasz niebiański je żywi. Czy wy nie jesteście o wiele ważniejsi od nich?

27. A kto z was, martwiąc się, może dodać do swojego wzrostu jeden łokieć*?

*gr: pechys - ramię, łokieć - miara dl. 1 łokieć - ok. 45 cm

28. A o ubranie dlaczego się martwicie*? Zwróćcie uwagę** na łąkę polną, jak rosna; nie pracują, ani nie przędą, Lk 3,11; 12,27

*gr: merimnao - troszczyć się, zabiegać o coś, niepokoić się

**gr: katamanthano - starannie rozważyć, poznać dokładnie

29. A mówię wam, że nawet Salomon w całej swojej chwale* nie ubrał się, jak jedna z nich. *gr: doksa - splendor, majestat, blask 1Krl 10,5

30. Jeśli więc trawę polną, która jest dziś, a jutro zostanie wrzucona do pieca, Bóg tak ubiera, czy nie o wiele bardziej was, ludzie małej wiary? Lz 40,6-8; Lk 12,28; Jk 1,10

31. Nie martwiecie się więc, mówiąc: Co będziemy jedli? Albo: W co się ubierzemy? So 2,3; Mt 4,4; Ps 37,3; 78,18

32. Bo tego wszystkiego szukają poganie*. Wie bowiem Ojciec wasz niebiański, że tego wszystkiego potrzebujecie. Ef 4,17; Lk 11,11;

*gr: ethnos - narody, grupy etnicze, nie-Żydzi Ps 103,1

33. Ale szukajcie* najpierw Królestwa Bożego i jego sprawiedliwości, a to wszystko zostanie wam dodane. 1Krl 3,11; Ps 34,10; 1Tm 4,8

*gr: zeleo - dociekać, badać, dążyć, zabiegać, wnikać, pragnąć

34. Nie martwcie się więc o jutro; albowiem jutro martwić się będzie o siebie. Wystarczy dniowi jego zło*. Wj 16,19; J 14,27; Mt 10,19

*gr: kakia - bieda, nędza, utrapienie, podłość, zuzłość

7 Nie sądziecie*, abyście nie zostali osądzeni. *lub: wydać wyrok, spierać się w sądzie Rz 14,1

2. Albowiem jakim sądem sądziecie, takim zostaniecie osądzeni, i jaką miarą* mierzycie, taką wam w zamian odmierzają. Jr 51,24;

*gr: metron - miara, przed mierniczy Ps 18,25; Jk 2,13

3. A czemu widzisz drzazgę* w oku swojego brata, a nie dostrzegasz belki w swoim oku? *dost.: coś suchego, budył, gałązka, żądźło, słomka Lk 6,41

4. Albo jak możesz powiedzieć swojemu bratu: Pozwól, że wyrwę drzazgę z twojego oka, a oto belka jest w twoim oku?

Prz 26,7; Mt 23,4; Lk 6,43

5. Obłudniku*! Wyrwij wpierw belkę ze swojego oka, a wtedy przejrzysz, by wyrwać drzazgę z oka swojego brata. Mt 22,18; 2Krn 28,10; J 8,7

*gr: hipokrytes - pieru - ten, który odpowiada, aktor - obłudnik

6. Nie dawajcie psom* tego, co jest święte, i nie rzucajcie swoich pereł przed świnie, aby ich czasem nie podeptały swoimi nogami, a następnie nie obrócili się i was nie rozszarpały.

Mt 15,26; 2P 2,122; Mt 13,46

*psy i świnie były uważane za zwierzęta nieczyste

7. Proście*, a zostanie wam dane; szukajcie, a znajdziecie; pukajcie, a zostanie wam otworzone.

1Krl 3,5; J 14,13; Jk 1,5; Mt 6,33; 21,22

*gr: aiteo - prosić, błagać, używać, pożądać, wymagać

8. Każdy bowiem, kto prosi, otrzymuje; a kto szuka*, znajduje; a temu, co puka, zostanie otworzone. *gr: dzeteo - szukać, dociekać

9. Albo kto z was jest takim człowiekiem, który, gdy syn prosiłby o chleb, to* poda mu kamień? *dost.: czy

Lk 11,11; Mt 6,26

10. Albo kiedy prosiłby o rybę, czy poda mu żeą?

Mt 15,22; Dz 9,11

11. Jeśli więc wy, będąc złymi, wiecie jak dawać dobre dary waszym dzieciom, o ile bardziej Ojciec wasz, który jest w niebiosach, da to, co dobre tym, którzy Go proszą.

Rdz 6,6; 8,21; Jk 1,17; Lk 11,11

12. Wszystko więc, cokolwiek byście chcieli, aby wam ludzie czynili, to i wy im czyńcie; takie jest bowiem Prawo i Prorocy.

Lk 6,31; Kpl 19,18; Mt 22,39; Rz 13,8

13. Wchodźcie przez ciasną bramę. Albowiem szeroka jest brama i przestronna droga, która prowadzi do zguby*, i wielu jest takich, którzy przez nią wchodzą.

*gr: apoleia - całkowite zniszczenie, zguba, zagłada, zmarnotrawienie

14. Gdyż* ciasna jest brama i wąska** droga, która prowadzi do życia, a mało jest takich, którzy ją znajdują. *mss Byz - gr: ti - jakże, jak

**lub: zwięzła jest droga prowadząca w życie Lk 35,8; 1P 3,20

15. Zważcie* na fałszywych proroków, którzy przychodzą do was w owczej skórze** , ale wewnątrz są drapieżnymi wilkami.

*lub: zwrócić uwagę, wystrzegać się Jk 14,14; Mt 16,6;

**dost.: w odzieniu Lk 12,15; Kol 2,8; Mt 24,4; Pwt 13,1

16. Po ich owocach poznacie* ich. Czy zbierają winogrona z cierni albo figi z ostu?

*gr: epiginosko - poznać gruntownie, dokładnie wiedzieć, upewnić się

Ga 5,19-22; Jk 3,12; Ps 1,3

17. Tak każde dobre drzewo przynosi dobre owoce, ale zgniłe drzewo przynosi złe owoce.

18. Nie może dobre drzewo przynosić złych owoców, ani zgniłe* drzewo przynosić dobrych owoców. *lub: spróchniałe Ga 5,10; 1J 3,9

19. Każde drzewo, które nie przynosi dobrego* owocu, jest wycinane i wrzucone w ogień.

*gr: kalos - piękne, dobre, szlachetne Mt 3,10; J 15,2; Hbr 6,8

20. Zatem prawdziwie po ich owocach poznacie* ich. *gr: epiginosko - por. u 16*

21. Nie każdy, kto do mnie mówi: Panie, Panie, wejdzie do Królestwa Niebios, lecz ten, kto czyni wolę Ojca mego, który jest w niebiosach.

Mt 25,11; Lk 6,46; J 6,40

22. Wielu powie mi tego dnia: Panie, Panie, czy w Twoim imieniu nie prorokowaliśmy i w Twoim imieniu nie wypędzaliśmy demonów, i w Twoim imieniu nie czyniliśmy wielu dzieł mocy*?

Jr 14,14; 27,15; Lk 13,25; 1Kor 13,1

*gr: dynamis - siła, moc, zdolność, moc czynienia cudów

23. A wtedy wyznam im: Ponieważ* nigdy was nie poznałem** , odejdźcie ode mnie wy, którzy czynicie bezprawie*** .

2Tm 2,19; Mt 25,41

*gr: holi - że, ponieważ, jako że; **gr: ginosko - poznanie, nawiązanie intymnej więzi; ***gr: anomia - nieprawość, niegodziwość

24. Każdy więc, kto słucha tych moich słów i czyni je, będzie podobny do męża rozsądnego*, który zbudował swój dom na skale;

*lub: rozumny, rozsądny, mądry Jk 1,22-25; 1Kor 3,10

25. I spadł gwałtowny deszcz, i wezbrały* rzeki, i zawały wiatry, i uderzyły w ten dom, i nie runął** , bo miał założony fundament na skale. *dost.: przyszyły; **upadł

Prz 12,3; Dz 14,22

26. A każdy, kto słucha tych moich słów, a nie czyni ich, będzie podobny do męża głupiego, który zbudował swój dom na piasku. Ez 33,32

27. I spadł gwałtowny deszcz, i wezbrały* rzeki, i zawały wiatry, i uderzyły w ten dom, i runął** , a upadek jego był wielki.

*dost.: przyszyły; **upadł Ez 13,10-14; 2P 2,20; Mt 12,43

28. I stało się, gdy Jezus dokończył te słowa, że tłumy zdumiewały* się nad Jego nauką.

gr: ekplesso - być oszłomionym, zdziwionym - por. Dz 13,12 Mt 13,54; Lk 4,32; J 7,46; Mt 19,1; 26,1

29. Uczyl ich bowiem jak ten, który ma władzę*, a nie jak ich uczeni w Piśmie.

*gr: eksousia - władza, prawo, aurytety

8A gdy zszedł z góry, podążyła za Nim wielkie tłumy; Lk 5,12-16

2. I oto przyszedł trędowaty, i oddał Mu pokłon, mówiąc: Panie! Jeśliśyś chciał, możesz mnie oczyścić. Kpl 13,44-46; Lb 5,2

3. I Jezus wyciągnął rękę, i dotknął* go, mówiąc: Chęć, zostań oczyszczony; i natychmiast został oczyszczony ze swojego trądu. *gr: haptomai - przyłgnąć, dotknąć - por. Kpl 13,45

4. I Jezus powiedział do niego: Uważaj, abyś nikomu o *tym* nie mówił, ale idź, pokaż się kapłanowi, i ofiaruj dar, który nakazał Mojżesz, na świadectwo *dla* nich.

Mk 1,44; Kpl 13,2; Łk 17,14

5. A gdy Jezus wszedł do Kafarnaum, przyszedł do Niego setnik i prosił Go, mówiąc:

6. Panie! Sługa* mój leży w domu sparaliżowany i strasznie** cierpi.

Mt 4,24; 9,2; Dz 8,7;

*gr.: *pais - chłopiec, młody niewolnik; **okrutnie* Hl 31,13

7. A Jezus powiedział do niego: Ja przyjdę i uzdrowię* go.

*gr.: *therapeuo - uleczyć - por. Hbr 3,5**

8. A setnik odpowiedział, mówiąc: Panie! Nie jestem godny, abyś wszedł pod mój dach, ale powiedz tylko słowo*, a będzie uzdrowiony mój sługa**.

*msz Byz - słowem; **gr.: *pais - w. 13***

9. Bo i ja jestem człowiekiem podległym władzy innego i mam pod sobą żołnierzy. Mówię jednemu: Idź, a idzie; a drugiemu: Przyjdź, a przychodzi; a swojemu służę*: Czyń to, a czyni.

*gr.: *doulos - por. Mt 20,27**

10. A gdy Jezus to usłyszał, pełen podziwu* powiedział do tych, którzy szli za Nim: Zaprawdę mówię wam, nawet w Izraelu nie znalazłem tak wielkiej wiary.

Mt 15,28;

*gr.: *thaumazo - podziwiać, zdumiewać się* Mk 6,6; Łk 7,9

11. A mówię wam: Wielu przyjdzie ze wschodu i z zachodu, i spoczną* przy stole z Abrahamem, Izaakiem i Jakubem w Królestwie Niebios.

Iz 49,12; Łk 13,28; Mt 1,11; Ps 107,3

*gr.: *anaklino - położyć przy stole, wygodnie usadowić, oprzeć*

12. Leczą synowie Królestwa zostaną wyrzuceni* w ciemność zewnętrzną. Tam będzie płacz i zgrzytanie zębów.

Mt 3,9; 7,23; 21,43;

*gr.: *ekballo - wyrzucić,* 2P 2,4; Mt 13,42; 22,13; 24,5

wypędzić, wypchnąć, odrzucić z pogardą, wyrwać z czegoś

13. I Jezus powiedział setnikowi*: Idź, i jak uwierzyłeś, tak niech ci się stanie. I w tej godzinie jego sługa** został uzdrowiony.

*gr.: *hekatontarches - dowódca 100 żołnierzy, centurion*

**gr.: *pais - chłopiec, sługa, młody niewolnik* Mt 15,28

14. A gdy Jezus przyszedł do domu Piotra, ujrzał jego teściową* złożoną** chorobą i gorączkującą.

Mk 1,30; Łk 4,38; 1Kor 9,5

*gr.: *penthera - teściowa, matka żony; **gr.: ballo - złożony chorobą*

15. I dotknął jej ręki, i opuściła ją gorączka. A ona wstała i służywała im*.

*msz Byz - Mu

16. A gdy nastął wieczór, przyprowadził do Niego wielu opętanych*; i wypędził duchy słowem, i uzdrowił wszystkich, którzy mieli się źle; *tj. opętanych przez demona

Łk 8,3

17. Aby wypełniło się *to, co* zostało powiedziane przez proroka Izajasza, mówiącego: On wziął na siebie nasze słabości i poniósł nasze choroby.

Iz 53,4; 1P 2,24

18. Jezus natomiast, widząc wokół siebie wielkie tłumy, rozkazał odpychnąć na drugą stronę.

Łk 9,57-62; Łk 8,22; J 6,15

19. I podszedł jeden uczony w Piśmie, i powiedział do Niego: Nauczycielu! Pójdę* za Tobą, dokądkolwiek byś poszedł.

Mk 12,32

*gr.: *akoloutho - towarzyszyć, iść z lub za kimś, być posłusznym*

20. A Jezus mówi do niego: Lisy mają nory, a ptaki *na* niebie gniazda; ale Syn Człowieczy nie ma, gdzie by skłonił głowę.

Iz 53,2; Ps 84,3; 2Kor 8,9

21. A inny z Jego uczniów powiedział do Niego: Panie! Pozwól* mi najpierw odejść i pogrzebać mojego ojca.

Lb 6,6; 1Krl 19,20; Mt 19,29

*gr.: *epitrepo - zezwolić, upoważnić, dopuścić, powierzyć*

22. Ale Jezus powiedział mu: Pójdź* za mną i pozwól umarłym pogrzebać swoich umarłych.

J 1,43; Łk 15,32; Mt 2,13; 1Tm 5,6

*gr.: *akoloutho - por. w. 19*, tu w trybie rozkazującym*

23. I gdy On wstąpił do łodzi, weszli za Nim i Jego uczniowie.

Mk 4,35; Łk 8,22-25; Mt 9,1

24. A oto wielkie poruszenie* stało się na morzu, tak że fale przykrywały łódź. On natomiast spał.

Ps 4,8; Mk 4,37; Dz 27,14

*gr.: *seismos - trzęsienie, poruszenie, burza, trzęsienie ziemi*

25. I podeszli Jego* uczniowie, i obudzili Go, mówiąc: Panie, ratuj* nas! Giniemy***! Mk 4,38

*brak w msz Byz; **gr.: *sodozo - zbawić, ocalić, uratować, uzdrowić*

***gr.: *apollymi - niszczyć, usunąć, położyć kres, zginąć, zgładzić*

26. I powiedział do nich: Czemu jesteście przestraszeni? O malej wiary! Wtedy wstał, skarcił* wiatr i morze; i nastąpiła wielka cisza.

*gr.: *epitimao - napominać, surowo skarcić,* Mt 14,31;

zgnomic, obarczyć winą Ps 44,23; Iz 51,9

27. A ludzie dziwili się, mówiąc: Kim jest Ten, że Mu i wiatr, i morze są posłuszne*?

*gr.: *hypakouo - słuchać, ulegać czyjejś woli, być posłusznym*

28. I gdy przybył na drugą stronę do krainy Gergezeńczyków*, wyszli Mu na spotkanie** dwaj opętani przez demony, wyszli z grobowców, bardzo groźni, tak że nie było mocnego, aby przejść tą drogą.

Mk 5,1; Łk 8,26; Rdz 10,16

*tj. mieszkaniec miasta Gergezy, **lub: wyszli naprzeciw

29. A oto wrzeszczeli, mówiąc: Co nam* i Tobie*, Jezusie, Synu Boży? Przyszedłeś tu przed czasem nas dożyć***?

Łk 16,23; Obj 14,10

hebraizm: Dlaczego mnie tak traktujesz? To twoja sprawa, Co mi do tego? - por. J 2,4; **gr.: *basanidzo - por. Mk 5,7***

30. A w oddaleniu* od nich była wypasana wielka trzoda świń. *gr: makran - daleko, kawał drogi

31. Wówczas demony prosiły Go, mówiąc: Jeśli nas wyganiaśz, pozwól nam wejść w tę trzodę świń. *gr: ekballo - wyrzucić, odrzucić - por. Mt 8,12*

32. I powiedział im: Odejdźcie*! A one wyszły, i weszły w trzodę świń, i oto ruszyła cała trzoda świń w dół urwiska, w morze, i zginęły w wodach. *gr: hypago - odejść, cofnąć się, iść naprzód

33. Pasterze natomiast uciekli, i gdy odeszli do miasta, opowiedzieli wszystko, i to co stało się z opętanymi*. *gr: daimonizomai - por. Mt 9,32*

34. A oto całe miasto wyszło na spotkanie Jezusa, a gdy Go ujrzeli, prosili, aby odszedł z ich granic. Hi 21,14; 22,17; Dz 16,39

*gr: metabaino - przeprawić się na drugą stronę

9 A gdy wstąpił do łodzi, przeprowił się na drugi brzeg i przyszedł do swojego miasta. Mt 2,1-12; Łk 5,17-26; Mt 4,13

*tj. do Kaparnaum - miasteczko leżące nad J. Galilejskim

2. I oto przynieśli do Niego sparaliżowanego, leżącego na poślaniu. A Jezus, widząc ich wiarę, powiedział do sparaliżowanego: Ufaj*, dziecko*! Odpuszczone są ci twoje grzechy.

*gr: tharseo - odwagi, bądź Mk 2,3; Łk 5,18; Mt 8,10
dobrze myśli, nie bój się; **gr: teknon - por. J 1,2,12*

3. A oto niektórzy z uczonych w Piśmie* mówili w sobie: On bluźni. Dz 6,11; Mk 2,7; Kpl 24,16

*gr: grammateus - naukca, interpretator Prawa, pisarz

4. A Jezus, znając* ich myśli, powiedział: Dlaczego rozmyślacie** o złych rzeczach w swoich sercach? *lub: widzieć, postrzegać, odkrywać

**lub: rozważać, zastanawiać się Rdz 6,5; Mt 12,25; J 2,25

5. Albowiem co jest łatwiej powiedzieć: Odpuszczone* są ci twoje grzechy, czy powiedzieć: Wstań i chodź? *gr: atheni - por. Mt 18,21*

6. Ale abyście wiedzieli, że Syn Człowieczy ma władzę* na ziemi odpuszczać grzechy; wtedy powiedział do sparaliżowanego*: Powstań, weź swoje posłanie i idź do swojego domu. *gr: eksousia - aurytyet, prawo, moc Mi 7,18; *gr: paralitikos - paralytyk, ulomny Mt 6,12; Kol 3,13

7. I gdy powstał, poszedł do swojego domu.

8. Gdy tłum to ujrział, dziwił się i chwalił Boga, który dał taką władzę* ludziom.

por. u 6 Mt 15,31; Mk 7,37; Łk 5,26

9. A Jezus, odchodząc stamtąd, ujrział człowieka siedzącego przy stole celnym, zwanego Mateuszem, i mówi do niego: Pójdź* za mną; a on wstał i poszedł za Nim. *por. Mt 8,22*

10. I stało się, gdy Jezus spoczywał u stołu w jego domu, że oto wielu celników* i grzeszników przyszło, i spoczęło przy stole z Jezusem i z Jego uczniami. Mt 5,46; Łk 5,29;

*gr: telones - poborca podatków bądź cła J 9,31

11. Widząc to, faryzeusze* powiedzieli Jego uczniom: Dlaczego wasz nauczyciel je z celnikami i grzesznikami? Iz 65,5; Łk 5,30

tj. członek stromnictwa faryzeuszów - por. u 14

12. A gdy Jezus to usłyszał, powiedział im: Nie potrzebują zdrowi* lekarza, ale ci, co mają się źle. Ps 41,4; Obj 3,17; Oz 14,4

*gr: ischyjo - być silnym, mieć moc, być dobrego zdrowia

13. Idźcie więc i nauczcie się, co to znaczy: Miłosierdzia* chcę, a nie ofiary. Bo nie przyszedłem zwać do upamiętania** sprawiedliwych, ale grzeszników. Prz 21,3; Oz 6,6; Am 5,21;

*gr: elos - miłosierdzie, współczucie, litość Mk 2,17; Łk 5,32

gr: metanoia - zmienić myślenie, zawrócić - por. 2P 3,9

14. Wtedy podeszli do Niego uczniowie Jana, mówiąc: Dlaczego my i faryzeusze* często pościmy, a Twój uczeń nie pości? *aram.: etym. - oddzielony, członek stromnictwa religijnego, zwolennik tradycji ustnej; **lub: wyłączenie Łk 5,33; Mk 2,18

15. I Jezus powiedział im: Czy mogą przyjaciele* domu weselnego smuć się, dopóki jest z nimi oblubieniec**? Ale przyjdą dni, gdy będzie zabrany od nich oblubieniec, i wtedy będą pościć. Iz 62,5; J 3,29; Obj 19,9; Dz 13,2; 1Kor 7,5

*gr: hyios - syn, tu: družba, gość weselny; **lub: pan młody

16. A nikt nie nakładałaty z surowego* sknana w starą szatę; albowiem to wypełnienie zrywa brzezi szaty i rozdarcie staje się gorsze.

*gr: agnafos - niezmielony, J 16,12; Ps 125,3; Iz 40,11

niezgręplowana wełna, nieprzerobiona - stąd: nowy, surowy

17. I nie leją młodego* wina w stare bukłaki; bo inaczej pękają bukłaki, i wino wycieka, a bukłaki się niszczą; ale młode* wino leją w nowe** bukłaki, a wtedy oba są zachowane.

*gr: neos - nowe jakościowo Joz 9,4; Mk 2,22;

**gr: kainos - nowe w czasie Hi 32,19; Łk 5,36

18. Gdy to do nich mówił, oto przyszedł przełożony synagogi i oddał Mu pokłon, mówiąc: Córka moja właśnie umarła*, ale przyjdź i połóż na nią swoją rękę, a ożyje. Mk 5,22;

*dosł.: osiągnęła kres, doszła do końca Mt 8,2; 15,25

19. I wstał Jezus, poszedł za nim wraz ze swoimi uczniami.

20. I oto kobieta, która krwawiła od dwunastu lat, podeszła z tyłu i dotknęła się skraj* Jego szaty. Kpl 15,25; Lb 15,38; Pwt 22,12; Mk 5,25

*hebr. cicit - frędzle z wełny na skraju szaty przypom. o Prawie

21. Mówiła bowiem w sobie: Jeśli tylko dotknę Jego szaty, będę uzdrowiona*.

*gr: *sodzo - ocalić, uratować, zbawić, uzdrowić*

22. Ale Jezus odwrócił się, ujrzał ją i powiedział: Ufać*, córko! Twoja wiara cię uzdrowiła; i kobieta została uzdrowiona w tej godzinie.

Mk 10,52; Łk 7,50; Hbr 4,2

*gr: *tharseo - być odważnym, dobrej myśli, ufać, nabrać otuchy*

23. A gdy Jezus przyszedł do domu położonego *synagogi*, ujrzał flecistów i tłum czyniący zgłębki*;

*lub: *czyniący zamieszanie, wrzawę*

24. Mówi im: Wycofajcie się, bo dziewczynka nie umarła, ale śpi. I sztychli* z Niego.

*lub: *drwiłi, wyśmiewali* J 11,11; 14,25; Ps 22,6

25. Ale gdy wyrzucono tłum, wszedł, ujął ją za rękę, i dziewczynka wstała.

26. I rozeszła się wieść* o tym po całej *tamtejszej* ziemi. *gr: *feme - wieść, doniesienie, wiadomość*

27. I gdy Jezus odchodził stamtąd, szli za Nim dwaj ślepi, wołając* i mówiąc: Synu Dawida! Zmiłuj** się nad nami!

Łk 18,38;

*lub: *krzycząc; **okaż miłosierdzie, litość* Mt 20,30; 22,42

28. A gdy wszedł do domu, przyszedli do Niego owi ślepi, i Jezus mówi im: Czy wierzycie, że mogę to uczynić? Mówią do Niego: Tak, Panie!

Mk 9,23

29. Wtedy dotknął ich oczu, mówiąc: Zgodnie* z waszą wiarą niech się wam stanie.

*gr: *kata - według, zgodnie, w kierunku, na podstawie* Mt 8,13

30. I otworzyły się ich oczy; a Jezus nakazał* im surowo, mówiąc: Uważajcie, niech nikt o tym nie wie.

Łz 35,5; Mt 12,16; 17,9; Ps 148,8

*gr: *embrimaomai - surowo nakazać, być wewnątrz uszrąsnięty*

31. Lecz oni wyszli i rozzłosili o Nim po całej *tamtejszej* ziemi.

32. A gdy oni wychodzili, oto przyprowadzono do Niego człowieka niemego, *który* był opętany* *przez demona*.

Mt 12,22; Łk 11,14

*gr: *daimonizomai - być pod władzą lub uptywem demona*

33. Po wypędzeniu demona, niemy przemówił; i dziwiły się tłumy, mówiąc: Nigdy *nic* takiego nie pojawiło się w Izraelu.

Łz 35,6

34. Lecz faryzeusze mówili: Przez władcę* demonów wygania demony.

J 3,20; Mk 3,22;

*gr: *archon - przywódca, władca, naczelnik* Łk 11,15

35. I obchodził Jezus wszystkie miasta i wioski*, nauczając w ich synagogach, i głosząc Ewangelię o Królestwie, uzdrawiając** każdą chorobę i każdą słabość wśród ludu.

*lub: *miejsczka* Mk 1,1,14; 4,23; Dz 20,24;

gr: *terapeuo - por. Hbr 3,5 Rz 10,15; Ga 1,7; 2,7

36. A widząc tłumy, ulitował* się nad nimi, gdyż byli wyczerpani** i porzuceni jak owce, niemające pasterza.

Łb 27,17; Jr 50,6; Ez 34,5

*lub: *mieć poruszone wnętrze, współczuć; **osłabieni, zmęczeni*

37. Wtedy powiedział swoim uczniom: Żniwo wprawdzie jest wielkie, ale robotników mało.

Łk 10,2; J 4,35; 1Kor 3,9

38. Proście więc Pana żniwa, aby wypchnął* robotników na swoje żniwo.

Łk 11,14; Mk 9,17

*gr: *ekballo - wyrzucić, wypchnąć gwałtownie, wyrwać*

10 A gdy przywołał swoich dwunastu uczniów, dał im władzę* nad duchami nieczystymi, aby je wypędzali, i aby uzdrawiali każdą chorobę** i każdą słabość***.

*gr: *eksousia - prawo, autorytet, moc* Mk 3,13; Dz 1,8

**gr: *nosos - choroba, plaga, dolegliwość; ***gr: malakia - niemoc*

2. A to są imiona dwunastu apostołów*: pierwszy Szymon, zwany Piotrem, i Andrzeja, jego brat; Jakub, *syn* Zebedeusza, i Jan, jego brat;

J 1,40; Mk 1,29; Łk 6,13; Ef 4,11; Mt 4,18

*gr: *apostolos - poseł, posłaniec, wysłannik z rozkazami*

3. Filip i Bartłomiej, Tomasz i celnik Mateusz, Jakub, *syn* Alfeusza, i Lebeusz, o przydomku* – Tadeusz;

J 14,22; Dz 1,13

*gr: *epikaleomai - przypisać przydomek, być nazywanym po kimś*

4. Szymon Kananejczyk i Judasz Iskariota*, ten, który Go wydał.

Mk 14,43; J 6,70; Dz 1,25

*gr: *iskariotes - człowiek z Kariotu, tj. miasta o tej nazwie*

5. Tych to dwunastu posłał Jezus, rozkazując im i mówiąc: Na drogę pogan* nie wstępujcie** i nie wchodźcie do miasta Samarytan;

Rz 15,8; Dz 10,45; Mt 4,15; J 7,35; 2Krl 17,24

*gr: *ethnos - por. Mt 6,32**; **dost.: *oddalajcie się*

6. Ale idźcie raczej do owiec zgubionych z domu Izraela.

Mt 15,24; Dz 13,46; Rz 11,11

7. A idąc głoscie*, mówiąc: Przybliżyło** się Królestwo Niebios.

Mt 4,17; Mk 6,12; Dz 4,2

*gr: *kerysso - być heroldem, ogłaszać jak herald; **lub: jest bliskie*

8. Słabych uleczyć, trędowatych oczyszczając, umarłych* wskrzeszając*, demony wyganajcie. Za darmo wzięliście, za darmo też dawajcie. *brak w mss Byz

Mk 16,17; Dz 4,30; Łk 10,9

9. Nie nabywajcie* złota, ani srebra, ani miedzi** w swoje trzasy***;

Mk 6,8; Łk 9,3; 1Kor 9,7

*lub: *dostać, zdobyć, posiąść; **tj. pieniądze wyk. z miedzi*

***tj. *pas służący jako schowek*

10. Ani torby na drogę, ani dwóch sukien, ani sandałów, ani lasek. Albowiem godny* jest robotnik swojego wyżywienia.

*gr: *aksios - mający swą wartość, zasługujący* Łk 10,4;

na coś, *godny, stosowny, odpowiedni* 1Tm 5,18; Ga 6,6

11. A do któregokolwiek miasta lub wioski wejdziecie, dokładnie dowiedźcie^{*} się, kto jest w nim godny, i tam mieszkaćcie^{**}, dopóki nie wyjdziecie. Mk 6,10; Łk 9,4; Dz 21,4

^{*}gr: *eksetadzo - badać ściśle, pytać; **lub: pozostańcie*
12. Wchodząc natomiast do domu, pozdrów-
cie^{*} go. Łk 10,5-6; Dz 10,36; 2Kor 5,20

^{*}lub: *wziąć w objęcia, przyjąć z radością, dobrze żyć*

13. I jeśli ten dom prawdziwie^{*} byłby godny, niech przyjdzie pokój wasz do niego, a jeśli nie byłby godny, pokój wasz niech wróci do was. ^{*}gr: *men - part. uzmacniająca* Ps 35,13; Łk 10,6

14. A jeśli ktoś by was nie przyjął, ani nie słuchał waszych słów, wychodząc z domu albo z tego miasta, strząśnijcie proch ze swoich stóp. Mt 10,40; Mk 6,11; Ne 5,13; Dz 13,51

15. Zaprawdę^{*} mówię wam: Znośniej będzie ziemi Sodomii i Gomory w dniu sądu, niż temu miastu. Rdz 18,20; Mt 11,22; Łk 10,12; 2P 2,9; 3,7

^{*}gr: *amen - z hebr. godne wiary lub jako akt potwierdzenia*

16. Oto ja posyłam was jak owce w *sam* środek wilków. Bądźcie więc roztropni jak węże i proście^{*} jak gołębicę. Łk 10,3; Dz 20,29;

^{*}lub: *secczerzy, niewinni* Kol 4,5; Rz 16,19; J 10,12

17. I uważajcie na ludzi; będą bowiem wydawać was *lokalnym* sanhedrynom^{*}, i będą was biczować w swoich synagogach.

^{*}gr: *synedrión - por. Mt 26,59^{*}; tu: zgromadzenie, rada lokalna*

18. I będziecie prowadzeni przed namiestników^{*} i przed królów z mojego powodu^{**}, na świadectwo przeciwko nim i poganom.

^{*}gr: *hegemon - przynwódca, władca* Mt 24,14; Flp 3,2
^{**}lub: *ze względu*

19. Ale gdyby was wydali, nie martwcie^{*} się, jak i co będziecie mówić; albowiem w tej godzinie zostanie wam dane, co macie powiedzieć. Mt 6,25; Flp 4,6; Jk 1,5; Wj 4,12; Jr 1,7

^{*}gr: *merimnao - troszczyć się, zabiegać o coś, niepokoić się*

20. Bo to nie wy mówicie, ale Duch Ojca waszego mówi w was. J 14,26; 1Kor 2,4; 2Sm 23,2

21. I wyda na śmierć brat brata, a ojciec dziecko. Dzieci powstaną przeciwko rodzicom i uśmiercą^{*} ich. Mi 7,6; 2Sm 16,11

^{*}gr: *thanato - spowodować śmierć, stać się martwym*

22. I będziecie znieawidzeni^{*} przez wszystkich z powodu mojego imienia. Lecz kto wytrwa^{**} do końca, ten będzie ocalony^{***}.

^{*}gr: *miso - nie cierpieć, gardzić, wzdrzygać się, nienawidzić*
^{**}gr: *hypomeno - trwać, nie wycofać się*, Mt 24,9; Iz 66,5
^{***}gr: *znośić dzielnie; **gr: sodoz - zbawić, uratować, ocalić*

23. A gdy będą was prześladować w tym mieście, uciekajcie do drugiego. Zaprawdę

mówię wam, że nie skończycie obchodzić miast Izraela, a Syn Człowieczy przyjdzie^{*}.

^{*}gr: *erchomai - przyjsz; przybywać, ukazać się* Mt 24,27; 26,64

24. Nie jest uczeń nad nauczyciela, ani sługa^{*} nad swojego pana. Łk 6,40; J 15,20

^{*}gr: *doulos - niewolnik, w myśli hebr. sługa* por. Wj 21,1-6

25. Wystarczy uczniowi, aby stał się jak jego nauczyciel, a sługa jak jego pan. Jeśli gospodarza nazywali Belzebubem^{*}, o ile bardziej będą tak nazywać jego domowników^{**}.

^{*}tj. „Pan much” - bóstwo Ekronitów - por. 2Krl 1,2; ^{**}por. w J 36^{*}

26. Dlatego nie bójcie się ich. Albowiem nie ma nic zasłoniętego, co nie będzie odsłonięte^{*}, i nic ukrytego, co nie będzie poznane.

^{*}gr: *apokalupto - por. 1P 1,12^{*}* Iz 51,7; Jr 1,18; 1Kor 4,5

27. Co wam mówię w ciemności, powiecie w świetle, a co słyszycie na ucho, rozzgłaszajcie^{*} na tarasach^{**}. Łk 8,10; Prz 8,2; Dz 5,20

^{*}gr: *epo - mówić, wygłaszać, przemawiać; **lub: dachach*

28. I nie bójcie się tych, którzy zabijają ciało, lecz nie mogą zabić duszy^{*}; ale bójcie się bardziej Tego, który może i duszę, i ciało zgubić w Gehennie^{**}. Ps 56,4; Iz 8,13; 51,7; Łk 12,4; Obj 2,10

^{*}gr: *psyche - życie, osoba, dusza; **tj. dolina i wycióz Himnona, symbol wiecznego potępienia na pld. zach. od Jerozolimy*

29. Czy nie sprzedają dwóch wróbla za assarion^{**}? A jednak ani jeden z nich nie upadnie^{**} na ziemię bez woli Ojca waszego.

^{**}moneta o bardzo niskiej wartości, Łk 12,4;

^{*}2 godzinny pracy pracownika rolnego Mt 18,28; Ps 104,27

^{**}gr: *piplo - spaść, w przenośni podlegać potępieniu - Jk 5,12^{*}*

30. Nawet i włosy na waszej głowie wszystkie są policzone. 1Sm 14,45; 2Sm 14,11; Łk 12,7

31. Nie bójcie się więc; wy jesteście ważniejsi niż wiele wróbla.

32. Każdy więc, kto przyzna^{*} się do mnie przed ludźmi, do tego i ja przyznam się przed Ojcem moim, który jest w niebiosach.

^{*}lub: *wyznać, ogłosić - por. 1J 1,9^{*}* Łk 12,8; Rz 10,9; 1Tm 6,12

33. A ktokolwiek wyparłby^{*} się mnie przed ludźmi, tego i ja wyprę^{*} się przed moim Ojcem, który jest w niebiosach. 2Tm 2,12;

^{*}lub: *odrzuć, odmówić, zaprzec* 2P 2,1; 1J 2,23

34. Nie sądzcie, że przyszedłem przynieść^{*} pokój na ziemię; nie przyszedłem przynieść^{*} pokój, lecz miecz. ^{*}dosl.: *rzuć* Łk 12,49; Jr 15,10

35. Bo przyszedłem rozdzielić^{*} człowieka z jego ojcem, a córkę z jej matką, a synową z jej teściową; Mi 7,6; Mk 13,12; Łk 21,16

^{*}gr: *dichadzo - oddzielić, przeciąć na dwie, rozpuścić*

36. I będą wrogami człowieka jego domownicy^{*}. ^{*}mss *Byz - dosł. domowe - „to co w jego domu”*

37. Kto miłuje ojca albo matkę bardziej niż mnie, nie jest mnie godny. I kto miłuje syna albo córkę bardziej niż mnie, nie jest mnie godny*.

Pwt 33,9; Łk 14,26; 21,36; 2Tes 1,5

*gr.: *akšios - mający swą wartość, zasługujący na coś, odpowiedni*
38. Kto nie bierze swojego krzyża, a idzie* za mną, nie jest mnie godny.

Mt 16,24;

*lub: *podąża, towarzyszy - por. Mt 4,20** Mk 8,24; Łk 14,27

39. Kto znajdzie swoje życie*, zgubi** je, a kto zgubi*** swoje życie dla mnie, znajdzie je.

*gr.: *psyche - por. w. 28** Mt 16,25; Łk 17,33; J 12,25

**gr.: *apollymi - niszczyć, usunąć, położyć kres, zginąć, zgładzić*

40. *Kto* was przyjmuje, mnie przyjmuje, a *kto* mnie przyjmuje, przyjmuje Tego, który mnie posłał*.

Ga 4,14; Mt 18,5; Łk 10,16; J 12,44

*gr.: *apostello - udać się do wyzn. miejsca, wystać, odprawić*

41. Kto przyjmuje proroka* w imieniu proroka, weźmie zapłatę** proroka; a kto przyjmuje sprawiedliwego w imieniu sprawiedliwego, weźmie zapłatę*** sprawiedliwego.

*dosl.: *mówiący przed, w imieniu - hebr.: nabi* Mt 16,27;

lub ro'eh - widzący; **lub: nagrodę 1Krl 17,10-24; 2Krl 4,8-17

42. A kto napiłby jednego z tych małych kubkiem zimnej wody tylko dlatego, że jest uczniem*, zaprawdę mówię wam, nie straci swojej zapłaty**.

Mt 25,40; Mk 9,41; Hbr 6,10;

*dosl.: *w imieniu ucznia; **lub: nagrody* Prz 14,31; 19,17

11 I stało się, kiedy Jezus zakończył *wydawanie poleceń** dwunastu swoim uczniom, że odszedł stamtąd, aby nauczać i głosić w ich miastach**.

Mt 7,28; 13,53; 19,1; 26,1

*gr.: *diatasso - zarządzać, ustalić - por. Dz 7,44**; ***ty. w Galilei*

2. A gdy Jan usłyszał w więzieniu o czynach Chrystusa, posłał dwóch ze swoich uczniów;

Rdz 49,10; Pwt 18,15; Ps 118,26; Łk 7,18; Mt 4,12; Mk 6,17

3. I powiedział do Niego: Czy to Ty jesteś *tym, który ma przyjść*, czy mamy oczekiwać kogoś innego?

Mt 3,1; Dn 9,26; Ps 2,6

4. A Jezus w odpowiedzi, odrzekł im: Idźcie i oznajmijcie Janowi, co słyszycie i widzicie:

Mt 8,3

5. Ślepi widzą, chromi* chodzą, trędowaci zostają oczyszczeni, głusi słyszą, umarli są wzbudzeni, a ubogim** głoszona jest Ewangelia;

Łz 35,5; 61,1; Ps 146,8; J 11,43; Łk 4,18; Mt 15,30

*lub: *kulawi; **gr.: ptochos - skrajna nędza, bycie żebrakiem*

6. A błogosławiony* jest ten, kto nie zgorzy** się z mojego powodu.

Łz 8,14; Mt 13,57; 26,31; J 6,60

*lub: *szczęśliwy; **nie zrazi się do mnie - gr.: skandalidzo - powodować upadek, umieścić przeszkodę, zgorzycić, zrazić*

7. A gdy oni odchodzili, Jezus zaczął mówić

do tłumów o Janie: Co wysłżcie oglądać na pustyni? Trzinę chwiejącą się na wietrze?

Hi 21,18; Mt 3,1-5; Ef 2,3; Łk 1,15; J 5,35

8. Ale co wysłżcie zobaczyć? Czy człowieka ubranego w miękkie* szaty? Oto ci, którzy noszą miękkie szaty, są w domach królów.

*gr.: *malakos - zniewiesciane, delikatne, młody chłopiec pasywny uczestnik aktu homoseksualnego, ktoś uprawiającym nierząd*

9. Ale co wysłżcie zobaczyć? Proroka? Tak, mówię wam, że więcej niż proroka.

Mt 21,24; Mk 9,11; Łk 1,76

10. Bo to jest ten, o którym napisano: Oto ja posyłam mego posłańca* przed Twoim obliczem, który przygotuje** Twoją drogę przed Tobą.

*gr.: *angelos - anioł, posłaniec* Mt 3,1; Mt 3,3;

**lub: *zaopatrzyć, uczynić gotowym* Mk 1,2

11. Zaprawdę* mówię wam: Wśród narodzonych z kobiet, nie powstał większy nad Jana Chrzciciela; ale najmniejszy w Królestwie Niebios, większy jest niż on.

Mt 13,17;

*gr.: *amen - z hebr.: godne wiary* Łk 7,28; Hi 14,1

12. A od dni Jana Chrzciciela aż dotąd Królestwo Niebios ulega gwałtowni*, i gwałtownicy porywają je.

Łk 13,24; 16,16; J 16,15

*gr.: *biazdo - doznawać przemocy, zmuszać, opanowywać siłą*

13. Bo wszyscy Prorocy i Prawo prorokowali aż do Jana.

Mt 5,19; Rz 3,21

14. A jeśli chcecie to przyjąć*, on jest Eliaszem, który miał przyjść.

Ez 2,5; Mt 3,23;

*gr.: *dechomai - wziąć ręką, chwycić, przyjąć* Mt 17,10

15. Kto ma uszy, *aby* słuchać, niech słucha.

16. Ale do kogo przyrównam to pokolenie? Podobne jest do chłopców*, którzy siedzą na rynkach i wołają do swoich towarzyszy,

*gr.: *pais - dziecko, chłopczyk, młody niewolnik, mss Byz - paidion*

17. I mówią: Graliśmy wam na piszczałce, a nie tańczyliście; śpiewaliśmy pieśni żałobne, a nie uderzyliście się w piersi.

Łk 7,34

18. Przyszedł bowiem Jan, nie jadł i nie pił, a mówią: Ma demona.

Mt 3,4

19. Przyszedł Syn Człowieczy, jedząc i pijąc, a mówią: Oto człowiek – żarłok i pijak wina, przyjaciel celników i grzeszników; i mądrość została uznana za sprawiedliwą przez swoje dzieci.

Mt 9,14; Łk 7,34; Mt 12,41; 2Tm 2,25

20. Wtedy zaczął czynić wyrzuty* miastom, w których działo się bardzo wiele Jego dzieł mocy**, że nie upamiętały*** się, mówiąc:

*lub: *ganić, grozić, beztłoc* Mk 9,19; Dz 17,20

**lub: *cudów; ***zmienić myślenie, zaurzędzić*

21. *Biada** tobie, Chorazin! *Biada* tobie, Bet-saido! Bo gdyby te dzieła mocy stały się

w Tyrze i w Sydonie, które stały się u was, już dawno by upamiętały się w worze i po-
piele. **gr: ouai - wyraz dźwiękonaśladowczy „och”
wyrażający żal lub trwogę* Mt 23,23; Łk 11,42

22. Ale mówię wam: Znośniej^{*} będzie Tyro-
wi i Sydonowi w dzień sądu, niż wam.

*lub: łatwiej do zniesienia Mt 10,15; 2P 9; 1J 4,17

23. A ty, Kafarnaum, któreś zostało wywyż-
szone aż do nieba, aż do Hadesu^{*} zostaniesz
strącone; bo gdyby dzieła mocy, które stały
się w Sodomie, stały się u ciebie, pozostałaby
aż do *dnia* dzisiejszego. Mt 4,13; 9,1; Łz 14,13

*gr: okresł. krainy umarłych - hebr. Seol - Dz 2,27 - Ps 16,10

24. Ale mówię wam: Znośniej będzie ziemi
Sodomy w dzień sądu, niż tobie.

25. W tym czasie odpowiadając, Jezus po-
owiedział: Wysławiam^{*} Cię, Ojcze, Panie nieba
i ziemi, że zakryłeś te rzeczy przed mądrymi
i roztroprnymi, a objawiłeś je niemowlętom.

*lub: wyznaję, oświadczam 1Kor 1,26; Łk 10,21

26. Tak, Ojcze, gdyż takie było^{*} Twoje^{***} upo-
dobanie. **dost.: stało się; **dost.: przed Tobą*

27. Wszystko zostało mi przekazane przez
Ojca mojego i nikt nie zna dogłębnie^{*} Syna,
tylko Ojciec, i nikt nie zna dogłębnie^{*} Ojca,
tylko Syn, i ten, komu Syn zechce objawić.

*gr: epignosis - znać dokładnie, gruntownie Mt 28,18

28. Chodźcie^{*} do mnie wszyscy, którzy jeste-
ście spracowani^{**} i obciążeni, a ja dam wam
odpocząć^{***}.

J 6,37; 7,37; Obj 22,17

*gr: deute - chodźcie - tryb rozkazujący; **lub: utrudzeni

***lub: dać wytchnąć, odświeżyć, zachować spokój

29. Weźcie na siebie moje jarzmo^{*} i uczcie
się ode mnie, że jestem łagodny i pokorny
sercem, a znajdziecie odpocznienie dla swo-
ich dusz;

Jr 6,16; 31,25; Hbr 4,3; Flp 2,1

*tj. jarzmo zakładane na zwierzęta pociągowe chodzące w parze

30. Albowiem moje jarzmo jest wygodne^{*},
a moje brzemie lekkie.

1J 5,3

*gr: chrestos - odpowiednie, nadające się do użytku, łagodne

12 W tym czasie Jezus szedł w sabbat
przez zboża^{*}, a Jego uczniowie łak-
nęli i zaczęli rwać kłosa i jeść.

Łk 6,1;

*lub: pola uprawne Pwt 23,25; Mk 2,23

2. A gdy ujrzeli to faryzeusze, powiedzieli
do Niego: Oto Twoi uczniowie czynią *to*, cze-
go nie wolno czynić w sabbat.

Wj 20,10; Pwt 5,14

3. A On powiedział im: Czy nie czytaliście,
co uczynił Dawid, gdy łaknął^{*}, on i ci, *którzy
byli z nim?*

Mk 12,26; Łk 6,3; 1Sm 21,1-7

*gr: peinao - cierpieć głód, być w potrzebie, pragnąć żartliwie

4. Jak wszedł do domu Bożego i jadł chleby
ofiarne^{*}, których nie wolno było jeść jemu,
ani tym, *którzy byli z nim*, tylko samym ka-
planom. **lub: pokładne, wystawione na widok* Wj 25,30

5. Czy nie czytaliście w Prawie, że w sabbat
kapłani w świątyni profanują^{*} sabbat, a są bez
winy? **lub: zbeczczyć, skalać* Łb 28,9-10; J 7,23

6. Ale mówię wam, że tu jest *ktos* większy^{*}
niż świątynia. **dost.: większe* Mt 12,41; Kol 2,9

7. A gdybyście wiedzieli, *co to jest*: Miłosier-
dzia chce, a nie ofiary, nie potępiłobyście nie-
winnych.

Oz 6,6; Mi 6,6-8; Prz 17,5

8. Albowiem Syn Człowieczy jest Panem
i sabbatu. **brak w mss Byz* Mt 9,6; Łk 6,5; 1Kor 9,21

9. I odszedł stamtąd, i przyszedł do ich sy-
nagogi.

Mk 3,1-6; Łk 6,6; J 9,16

10. I oto był tam człowiek, który miał uschlą
rękę. I zapytali Go, mówiąc *tak*, aby Go oskar-
żyć: Czy wolno uzdrawiać w sabbat?

11. A On powiedział im: Kto spośród was
okaże^{*} się człowiekiem, *który mając*** jedną
owcę, jeśli mu ta w sabbat^{***} wpadnie do dołu,
nie chwyci jej i nie wyciągnie?

Łk 13,15

*dost.: będzie; **miałby; ***w sabbaty Mt 18,12; Wj 23,4-5

12. O ile więc ważniejszy jest człowiek od
owcy! Tak więc dozwolone jest dobrze czy-
nić w sabbat^{*}.

*dost.: w sabbaty Łk 14,5; 12,24

13. Wtedy powiedział *do* tego człowieka: Wy-
ciągnij swoją rękę; a on *ją* wyciągnął i stała
się zdrowa *jak i* druga.

Łk 13,15

*gr: apokathistemi - przynurzyć do stanu pierwotnego

14. A gdy faryzeusze wyszli, przyjęli plan^{*}
przeciwko Niemu, by Go zniszczyć^{**}.

Mt 27,1;

*lub: powziąć wspólną radę, postanowienie; **zgubić J 5,18

15. Jezus więc mając świadomość^{*} tego,
odszedł stamtąd, a słyż za Nim wielkie tłumy,
a On uzdrowił ich wszystkich.

*gr: ginosko - poznać, dowiedzieć się, wejść w bliską relację

16. I stanowczo^{*} im nakazał, aby Go nie
ujawniali. **gr: epitimao - napominać, surowo skarcić*

17. Aby wypełniło się *to*, co zostało powie-
dzone przez proroka Izajasza, mówiącego:

18. Oto mój sługa^{*}, którego wybrałem, mój
Umilowany, w którym moja dusza znalazła
upodobanie. Złożę na Nim mego Ducha,
a On oznajmi sąd narodom;

Mt 3,17;

*gr: pais - chłopiec, sługa Iz 42,1-4; Łk 4,18

19. Nie będzie się spierał^{*}, ani nie będzie
krzyczał, i nikt nie usłyszy na ulicach^{**} Jego
głosu; **lub: klócić; **placach* Za 9,9; Łk 17,20

20. Trzciny zgniecionej nie złamie, a lnu tłącego się nie zagasi, dopóki nie doprowadzi sądu do zwycięstwa;

21. A w imieniu Jego narody będą pokładać nadzieję. Rz 15,12

22. Wtedy przyprowadzono do Niego opętanego* przez demona, który był ślepy i niemy. I uzdrowił go, tak że ślepy i niemy mówił i widział. Mk 3,20; Łk 11,14-23; 12,10

*gr: *daimonidzomai - być pod władzą lub wpływem demona*

23. I zdumiały się wszystkie tłumy, i mówili: Czy Ten nie jest synem Dawida?

24. A gdy faryzeusze to usłyszeli, powiedzieli: Ten nie wygania demonów *inaczej*, jak tylko przez Belzebuba*, władcę* demonów.

*ironicznie: „Pan much” bóstwo Ekronitów - por. 2Kr1 1,2

*gr: *archon - przywódca, władca, namiestnik* Mt 9,34; Mk 3,22

25. Lecz Jezus, znając ich myśli, powiedział im: Każde królestwo podzielone wewnątrznie*, pustoszeje, i każde miasto albo dom, wewnątrznie* podzielony, nie ostoi się.

*gr: *kath heautes - przeciw sobie samym* Ps 139,2; Jr 17,10

26. A jeśli szatan* wygania szatana, to został wewnątrz** podzielony; jak więc ostoi się jego królestwo? Obj 12,9; 20,2; 2Kor 4,4

*gr: *satanas - ten, który się sprzeciwia, przeciwnik*, **por. u. 25*

27. A jeśli ja przez Belzebuba wyganiam demony, to przez kogo wyganiają wasi synowie? Dlatego oni będą waszymi sędziami.

*gr: *ekballo - wyrzucić, wypchnąć, wyrwać z czegoś*

28. A jeśli ja przez* Ducha Bożego wyganiam demony, wtedy przyszło do was Królestwo Boże. *lub: w Duchu Bożym IJ 3,8; Łk 11,20

29. Albo jak może ktoś wejść do domu mocarza* i zagrabić jego rzeczy, jeśli najpierw nie zwiąże mocarza? Dopiero wtedy ograbi** jego dom. Iz 49,24-35; Łk 11,21; IJ 4,4

*gr: *ischyros - mocny, silny, potężny, uwarowny*

**gr: *diarpadzo - łupić, porwać, zabierać, grabić*

30. Kto nie jest ze mną, jest przeciwko mnie, a kto nie zbiera* ze mną, rozprasza**.

Mt 6,24; Łk 9,50; Mk 9,40; J 11,52; 2Kor 6,15

*gr: *synago - gromadzić*; **skorpido - rozpraszać, rozsypać

31. Dlatego mówię wam: Każdy grzech i bluźnierstwo zostaną ludziami odpuszczone; natomiast bluźnierstwo* przeciwko Duchowi nie będzie ludziami odpuszczone.

*lub: *znieślawienie, oszczerstwo*, Iz 55,7; ITm 1,13; IJ 1,9;

skalając, obrażać Mk 3,29; Łk 12,10; Hbr 6,4; 10,26

32. I ktokolwiek powiedziałby słowo przeciwko Synowi Człowieczemu, zostanie mu odpuszczone; ale kto mówiłby przeciwko

Duchowi Świętemu, nie zostanie mu odpuszczone, ani w tym wieku, ani w tym mającym nadejść. Łk 10,32; ITm 1,13

33. A uczynicie dobre drzewo, to i owoc jego będzie dobry; albo dopuście by drzewo zgniło*, to i jego owoc będzie zgniły. Po owocu bowiem poznaje się drzewo. Mt 7,17;

*gr: *sapros - spróchniałe, bezużyteczne* Ez 18,31; Łk 6,43

34. Płody żmij! Jak możecie mówić dobrze, będąc żmijami? Gdyż z obfitości serca mówią usta. Mt 3,7; 23,33; J 8,43; 12,39; Rz 8,7

35. Dobry* człowiek wydobywa z dobrego skarbcza serca dobre rzeczy, a zły człowiek wydobywa ze złego skarbcza złe rzeczy.

*gr: *agathos - dobry, prawy, czcigodny* Ps 37,30; Ef 4,9

36. Mówię wam natomiast, że z każdego nieużytecznego* słowa, które wypowiedzą ludzie, zdadzą** sprawę w dzień sądu;

*gr: *argos - leżący odłogiem, próżny*; **gr: *apodidomi - Rz 2,6**

37. Gdyż ze swoich słów zostaniesz uznany za sprawiedliwego, i ze swoich słów zostaniesz potępiony. Łk 6,45; Hl 15,6; Prz 18,21

38. Wtedy odpowiedzieli niektórzy z uczonych w Piśmie i z faryzeuszów, mówiąc: Nauczycielu! Chcemy od Ciebie zobaczyć znak.

39. A On w odpowiedzi, odrzekł im: Pokolenie złe i cudzołozne szuka znaku, a znak nie będzie mu dany, chyba że* znak proroka Jonasza. *gr: *ei me - jeśli nie, jak tylko* Mt 16,4; Mk 8,11

40. Albowiem tak jak Jonasz był w brzuchu wielkiej ryby* trzy dni i trzy noce, tak będzie Syn Człowieczy** w sercu ziemi trzy dni i trzy noce. *gr: *ketos - potwór morski*, Jon 1,17; 2,1-2

ogromna ryba, wieloryb; **dost.: *człowieka*

41. Mężowie z Niniwy powstaną* na sądzie z tym pokoleniem i potępią je, bo upamiętali się wskutek głoszenia Jonasza, a oto tu ktoś więcej niż Jonasz. Ps 63,9; Jon 3,5; J 2,19

*gr: *anistemi - powstać z martwych, wzbudzić, wystąpić*

42. Królowa Południa zostanie wzbudzona* na sądzie z tym pokoleniem i potępi je, bo przyszła z krańców ziemi, aby słuchać mądrości Salomona, a oto tutaj ktoś więcej niż Salomon. Łk 11,31; 1Krl 10,1; 2Krn 9,1

*gr: *egeiro - wzbudzić, wzniesić, ustanąć, obudzić ze snu*

43. A gdy nieczysty duch wyjdzie z człowieka, chodzi po miejscach bezwodnych, szukając odpoczynku, ale nie znajduje. Łk 11,24; Hl 1,7; 1P 5,8

44. Wtedy mówi: Wróć do swojego domu, z którego wyszedłem; i przychodząc, znaj-

duje *go* niezajętym*, zamiecionym i przyozdobionym. *lub: być wolnym, czekać

45. Wtedy idzie i bierze z sobą siedem innych duchów gorszych od siebie, i gdy wejdą tam, mieszkają; i końcowy stan tego człowieka *jest* gorszy, niż początkowy. Tak też będzie i z tym złym* pokoleniem.

*gr: *poneros - niegodziwy, nikczemny, zły, zepsuty, podły*

46. A gdy On jeszcze mówił do tłumów, oto matka i Jego bracia stali na zewnątrz, szukając *spodobności*, by z Nim pomówić.

Mk 3,31; Łk 8,19; Mt 13,55; Mk 6,3

47. A powiedział do Niego ktoś: Oto Twoja matka i Twoi bracia stoją na zewnątrz, i szukają *spodobności* by z Tobą pomówić.

48. A On w odpowiedzi, odrzekł temu, co o tym Mu oznajmił: Kto jest moja matka? I kim są moi bracia?

Łk 2,49

49. I gdy wyciągnął rękę ku swoim uczniom, powiedział: Oto moja matka i moi bracia!

50. Ktokolwiek bowiem czyniłby wolę* mojego Ojca, *który jest* w niebiosach, ten jest moim bratem i siostrą, i matką.

Mt 17,5;

*gr: *thelema - wola, pragnienie, upodobanie* J 5,14

13 A tego dnia wyszedł Jezus z domu i usiadł* nad morzem.

Mk 2,13

zgodnie ze zwyczajem żydowskim - por. Dz 16,12

2. I zebrały się wokół Niego wielkie tłumy, dlatego wstał do łodzi i siedział, a cały tłum stał na brzegu.

Mt 4,35; 16,30; Łk 8,4

3. I mówił do nich wiele w podobieństwach*. I powiedział: Oto siewca wyszedł siać.

*gr: *parabole - porównania* Mk 4,2; Ez 17,2;

obok, przykład, porównanie Łk 8,5; 15,3; J 16,25

4. A gdy on siał, niektóre *ziarna* padły obok drogi; i przybyły ptaki, i zjadły je.

5. Drugie natomiast padły na *miejsca* skaliste*, gdzie nie miały wiele ziemi. Szybko wzeszły, ponieważ nie miały głębokiej ziemi.

*tj. *skala pokryta* Mt 13,20; Za 7,12;

cienną warstwą gleby Rz 8,29; J 5,14; Am 6,12

6. A gdy wzeszło słońce, zostały spieczone, a że nie miały korzenia, uschły.

7. A inne padły między ciernie; i wzrosły ciernie, i je zadusiły*.

Mt 13,22; Mk 4,18

*gr: *apompigo - dławić, dusić się wodą, tonąć*

8. Inne natomiast padły na ziemię dobrą i wydały plon – to prawdziwie stokrotny, a to trzydziestokrotny.

Łk 8,15; Rz 7,18; Mt 13,23

9. Kto ma uszy do słuchania, niech słucha!

10. A *wtedy* podeszli uczniowie i powiedzieli do Niego: Dlaczego mówisz do nich w podobieństwach?

Łk 8,9; Mk 4,10

11. A On w odpowiedzi, odrzekł im: Wam jest dane znać tajemnice Królestwa Niebios, a tamtym nie jest dane.

Mt 11,25; Łk 8,10

12. Ktokolwiek bowiem ma, temu będzie dane, i będzie obfitował*; ale kto nie ma, i *to* co ma, zostanie mu zabrane.

Mt 25,29;

*lub: *miał w nadmiarze* Mk 4,25; Łk 8,18

13. *Właśnie* dlatego mówię do nich w podobieństwach, bo patrząc nie widzą, i słuchając nie słyszą, ani nie rozumieją.

Pwt 29,3

14. I spełnia się na nich* proroctwo Izajasza, mówiące: Słuchem będziecie słuchać, a nie zrozumiecie, i patrząc będziecie widzieć, a nie ujrzycie; *mss *Byz: im*

Dz 28,25; Iz 6,9; Ez 12,2

15. Albowiem utuczyló* się serce tego ludu, a uszami z trudem usłyszeli, a oczy swoje zmrużyli, żeby czasem oczami nie widzieli, i uszami nie słyszeli, i sercem nie zrozumieli, i nie nawrócili się, a ja żeby ich nie uzdrowił.

*tj. *obrosło tuszczem* Iz 6,10

16. Ale oczy wasze są błogosławione, że widzą, i uszy wasze, że słyszą.

Łk 10,23

17. Bo zaprawdę* mówię wam, że wielu proroków i sprawiedliwych pragnęło widzieć to, co *wy* widzicie, a nie widzieli, i słyszeć *to*, co *wy* słyszcycie, a nie słyszeli.

Łk 10,24;

*gr: *amen - z hebr: godne wiary* Ef 3,5; 1P 1,10

18. Wy więc posłuchajcie podobieństwa o siewcy.

Mk 4,13-20; Łk 8,11-15

19. Do każdego, *кто* słucha słowa o Królestwie, i nie rozumie *go*, przychodzi zły i porywca, co jest zasiane w jego sercu. To jest ten, który posiany jest obok drogi.

20. A *ten*, *który jest* posiany na *miejscach* skalistych, to ten, który słucha słowa i zaraz je z radością przyjmuje;

Mk 4,16; J 5,35

21. Ale nie ma w sobie korzenia, trwa tylko chwilę*; a gdy nastaje ucisk albo prześladowanie z powodu słowa, zaraz jest zgorszony**.

*lub: *jest niestabilny*; **gr: *skandalidzo - stawiać przeszkodę, potknąć się, zgorszyć, skusić się, skłonić do odpadnięcia*

22. A *ten*, *który jest* posiany między ciernie, to ten, który słucha słowa; ale troska tego wieku i zwodniczy *urok* bogactwa zadusza słowo, i staje się bezowocnym.

Mt 6,19-34

23. A *ten*, *który jest* posiany na dobrej ziemi, to ten, który słucha słowa i rozumie. Ten

przynosi plon* i daje** : ten rzeczywiście sto-
krotny, a ten sześćdziesięciokrotny, a ten
trzydziestokrotny.

IJ 2,15; Kol 1,6;

*lub: owocuje; **dosł.: czyni I Tm 6,9; Hbr 13,15; Ga 5,22

24. Inne podobieństwo* powiedział im, mó-
wiąc: Podobne jest Królestwo Niebios do czło-
wieka, który zasiał dobre nasienie na swojej
roli. *gr.: parable - położyć obok, Mt 13,33-47;

przykład, porównanie Mt 20,1; Łk 13,18

25. A gdy ludzie spali, przyszedł jego nie-
przyjaciel i posiał życicę* pośródki pszenicy,
i odszedł.

Mt 25,5; Łz 56,9; Ga 2,4

*gr.: dzidzianion - łac.: lolium temulentum, chwast budzący po-
dobny do pszenicy o trujących owocach - wywoł. zawroty głowy

26. A gdy urosło żdźbło i wydało owoc, wte-
dy pokazała się i życica.

27. A gdy przyszedli słudzy gospodarza, powie-
dziali mu: Panie! Czy nie posiałeś dobrego
nasienia na swojej roli? Skąd więc ma życicę?

28. A on powiedział im: Człowiek, który
jest wrogiem* to uczynił. A słudzy powiedzie-
li do niego: Czy chcesz, abyśmy poszli i ją po-
zbierali? *gr.: echthros - zniemawidzony, wróg szczególnie

Boga, budzący niechęć, żyjący w nieprzyjaźni - por. w 39

29. A on powiedział: Nie! Abyście czasem
zbierając życicę, nie wykorzenili równo-
cześnie z nią i pszenicy.

30. Pozwólcie obu razem rosnać aż do żniwa;
a w czasie żniw powiem żniwiarzom: Zbierz-
cie najpierw życicę i zwiążcie ją w snopy na
spalenie, a pszenicę zgromadźcie do mojego
spichlerza.

Mi 4,1; Łk 3,17; Mt 3,12

31. Inne podobieństwo przedstawił im, mó-
wiąc: Podobne jest Królestwo Niebios do ziar-
na gorczycy*, które wziął człowiek i zasiał na
swojej roli.

Mk 4,30; Łk 3,18; 19,11

*tj. najmniejsze ziarno w Izraelu - krzew siega ponad 1 m wys.

32. Wprawdzie jest ono mniejsze niż wszyst-
kie nasiona; ale kiedy urośnie, jest większe
od jarzyn i staje się drzewem, tak że ptaki
z nieba przybywają i robią sobie gniazda na
swojej roli.

Dn 12,3; Ez 17,23; Ps 104,12

33. Inne podobieństwo powiedział im: Po-
dobne jest Królestwo Niebios do zakwasu,
który wzięła kobieta i rozczyniła* w trzech
miarach** mąki pszennej, aż całe ciasto zo-
stało zakwaszone.

Łk 13,20-21; 1 Kor 5,6; Ga 5,9

**mss Byz: ukryła; **dosł.: saton - ok. 13 litrów, 1/3 efy

34. To wszystko mówił Jezus w podobień-
stwach do tłumów, a bez podobieństwa *nie*
nie mówił do nich;

Mk 4,33; Łk 8,10

35. Aby wypełniło się to, co zostało powie-
dziane przez proroka, mówiącego: Otworzę
w podobieństwach moje usta, wypowiem*
rzeczy, które są ukryte od założenia świata.

gr.: ekballo - wyrzucę (z siebie) - por. Mt 8,12 Am 3,7; Ps 78,2

36. Wtedy rozpuścił tłumy; a gdy Jezus przy-
szedł do domu, podeszli do Niego Jego przy-
ciwnowie, mówiąc: Wyjaśnij nam podobieństwo
o życicy *na roli*.

Mt 13,24-30

37. A On w odpowiedzi, odrzekł im: *Ten,*
który rozsiewa dobre nasienie, to Syn Czło-
wieczy;

38. A rola to świat, a dobre nasienie to sy-
nowie Królestwa, natomiast życica to syno-
wie zlego;

1 Kor 3,9; Rdz 3,15; J 8,44; Dz 13,10; 1 J 3,10

39. Wróg*, który ją zasiał, to diabeł**, żniwo
to koniec tego wieku, a żniwiarzami są anio-
łowie.

Ef 2,2; 6,11; 1 P 5,8; Obj 12,9

gr.: echthros - por. w 28; **gr.: diabolos - oszczerca

40. Jak więc zbiera* się życicę i spala w og-
niu**, tak będzie przy końcu tego wieku.

*dosł.: jest zbierana; **dosł.: jest spalana ogniem J 15,6

41. Syn Człowieczy pośle swoich aniołów,
a oni zbiorą z Jego Królestwa wszystkie zgor-
szenia i tych, którzy czynią bezprawie*;

*gr.: anomia - stan bezprawia, Rz 2,8; Obj 21,27
pogarda wobec prawa - szereg. Prawa Mojżesza, niegodziwość

42. I wrzucą* ich do pieca z ogniem. Tam bę-
dzie płacz* i zgrzytanie** zębów.

gr.: ballo - por. J 13,2 Mt 3,12; 25,41; 22,13; Łk 13,28

**gr.: klauthmos - płacz, bładanie; ***brygmios - szczykaniem zębami

43. Wtedy sprawiedliwi* rozblysznią** jak słoń-
ce w Królestwie Ojca swojego. *Kto* ma uszy
do słuchania, niech słucha.

Dn 12,3; Obj 21,3

*gr.: dikaios - prawy, sprawiedliwy, zachowujący nakazy

**gr.: eklampo - jaśnieć, błyszczeć, rozblysznąć Prz 4,18

44. Ponownie podobne jest Królestwo Nie-
bios do skarbu, który jest ukryty w roli, a któ-
ry człowiek znalazł i ukrył, i z radości od-
chodzi, i wszystko co ma sprzedaje, i kupu-
je tę rolę.

Mt 12,29; Łk 14,33; Wj 19,5; Ps 135,4

45. Ponownie podobne jest Królestwo Nie-
bios do kupca szukającego pięknych pereł;

46. Który gdy znalazł jedną drogocenną*
perłę, odszedł i sprzedał wszystko co miał,
i kupił ją.

Prz 8,10-11

*gr.: polytimos - bardzo cenny, kosztowny, wysoko ceniony

47. Ponownie podobne jest Królestwo Nie-
bios do sieci zarzuconej w morze i zagarnia-
jącej ryby wszelkiego rodzaju;

Mt 22,9

48. A gdy ta została napelniona, *rybacy* wy-
ciągnęli ją na brzeg, a gdy usiedli, zebrali to,

co dobre do naczyń, a to co zgnie^{*}, wyrzucili na zewnątrz.

Mt 25,31; 2Tes 1,7; Obj 20,12

^{*gr:} *sapros - zgniły, zepsuty, bezużyteczny, zużyty*

49. Tak będzie przy końcu tego wieku; wyjdą aniołowie i wyłączą^{*} złych^{**} spośród sprawiedliwych, ^{*gr:} *aforido - odtłuczyć, odznaczyć od innych granicami, wykluczyć*; ^{**gr:} *poneros - por. Mt 15,19* Mt 25,32

50. I wrzucą ich do pieca z ogniem. Tam będzie płacz i zgrzytanie zębów.

51. Mówi im Jezus: Zrozumielście^{*} to wszystkim? Powiedzieli Mu: Tak, Panie!

Mk 4,34

^{*gr:} *syniemi - rozumieć, pojąć, zestawić razem (fakty)*

52. A On powiedział im: Dlatego każdy uczony w Piśmie, który stał się uczniem w Królestwie Niebios, podobny jest do człowieka – pana domu^{*}, który wyciąga^{**} ze swojego skarbca to, co nowe i to, co stare.

^{*lub:} *zarządca domu*; ^{**gr:} *ekballo - wyrzucić, wypchnąć*

53. I stało się, gdy Jezus dokończył tych podobieństw, że odszedł stamtąd.

54. I przyszedł do swojej ojczyzny^{*}, i nauczał w ich synagodze, tak że się bardzo zdumiewali i mówili: Skąd u Niego ta mądrość i te moce^{**}?

J 7,15; Dz 4,13; Mt 7,28; 19,1; 26,1

^{*tj. Galilei}; ^{**gr:} *dynamis - siła, moc, moc czynienia cudów*

55. Czy nie jest to syn cieśli^{*}? Czy Jego matka nie nazywa się Maria, a Jego bracia to Jakub, Józef, Szymon i Juda?

J 6,14; Mt 12,46

^{*gr:} *tekton - obrabiający drewno lub metal, rzeźbiarz*

56. A Jego siostry, czy wszystkie nie są wśród nas? Skąd więc u Niego to wszystko?

57. I byli Nim zgorzenni^{*}; ale Jezus powiedział im: Nigdzie nie jest prorok pozbawiony czci, jak tylko w swojej ojczyźnie i w swoim domu.

Lk 4,24; J 4,44;

^{*gr:} *skandalizo - powodować upadek*, J 6,42; 1Kor 1,23

umieścić przeszkodę, doprowadzić do zwątpienia

58. I nie uczynił tam wielu dzieł mocy^{*} ze względu na ich niedowiarstwo^{**}.

Mk 5,6;

^{*lub:} *cudów*; ^{**niewiara, brak zaufania} Lk 4,25; Rz 11,20

14 W tym czasie tetrarcha Herod usłyszał wieść o Jezusie.

Mk 6,14; Łk 9,7

2. I powiedział swoim sługom^{*}: To jest Jan Chrzciciel; on został wzbudony z martwych, i przez to dokonują się w Nim dzieła mocy^{**}.

^{*gr:} *pais - chłopiec, młody sługa*; ^{**cuda - por. J 4,54}

3. Albowiem Herod schwytał Jana, związał go i umieścił w więzieniu z powodu Herodiady, żony Filipa, swojego brata.

4. Bo Jan mówił mu: Nie wolno ci jej mieć za żonę.

Kpl 18,16; 20,21; Mk 6,14; Łk 9,7; Dz 4,27

5. I chciał go zabić, ale bał się ludu; albo wiem mieli go za proroka.

Łk 20,6; Mk 6,19

6. A gdy obchodzone dzień narodzin Heroda, córka Herodiady tańczyła pośrodku gości i spodobała się Herodowi.

7. Dlatego pod przysięgą^{*} przyrzekł jej dać o cokolwiek poprosi.

Est 5,3; 7,2

^{*gr:} *horokos - to, co zostało ślubowane przez złożenie przysięgi*

8. A ona została namówiona przez swoją matkę, i mówi: Daj mi tu na tacy głowę Jana Chrzciciela.

2Krn 22,2; 2Krl 11,1; Mk 6,24

9. I zamusił się król, ale z powodu przysięgi i z powodu współbiesiadników^{*} rozkazał jej dać.

Mk 6,20; Kaz 5,2; Mt 17,12

^{*gr:} *synanakeimai - współspoczywać przy stole z kimś*

10. Posłał więc i ściął głowę Jana w więzieniu.

Mt 21,35; Mk 6,27; Łk 9,9

11. I przyniesiono jego głowę na misie, i dano dziewczynce^{*}, a ona zaniosiła ją swojej matce.

^{*gr:} *korasion - dziewczę, dziewczynka* Jr 22,17

12. Potem przyszedli jego uczniowie, zabrali ciało i pogrzebali je; a potem poszli i oznajmili o tym Jezusowi.

Mt 27,58; Mk 6,29; Dz 8,2

13. A gdy Jezus to usłyszał, wycofał się stamtąd w łodzi na miejsce odludne^{*}, by pozostać na osobności; a tłumy słysząc o tym, podążały za Nim pieszo z miast.

Mk 6,30;

^{*gr:} *eremos - puste, samotne, odludne* Łk 9,10; J 6,1-15

14. A Jezus wyszedł i zobaczył wielki tłum; zlitował^{*} się nad nim i uzdrawiał ich chorych.

^{*gr:} *splanchnidzomai - być* Mt 9,36; Mk 6,34; Łk 7,13

głęboko poruszony, zdjęty litością, mieć głębokie współczucie

15. A gdy nastął wieczór, przystąpili do Niego Jego uczniowie, mówiąc: To miejsce jest puste, a wtaścuwa pora^{*} już przeminęła; rozpuść te tłumy, aby odszły do wiosek i kupili sobie żywności.

^{*gr:} *hora - czas, godzina, pora*

16. A Jezus powiedział im: Nie mają potrzeby odchodzić; wy dajcie im jeść.

2Kor 9,7

17. Ale oni powiedzieli do Niego: Mamy tu tylko pięć chlebów i dwie ryby.

18. A On powiedział: Przynieście mi je tutaj.

19. A gdy rozkazał tłumom usiąść na trawie i wziął pięć chlebów, i dwie ryby, spojrzal w górę ku niebu, błogosławił^{*}, a gdy połamał chleby, dał uczniom, a uczniowie tłumom.

^{*gr:} *eulogeo - sławić*, Mk 6,41; Łk 9,16; 1Kor 11,24

chwalić, prosić o błogosławieństwo, wyprosić błogosławieństwo

20. I jedli wszyscy, i zostali nasyчени; i zebrałi to, co zbywało, dwanaście pełnych koszy kawalków.

2Krl 4,44; J 6,11

21. A tych, którzy jedli, było około pięciu tysięcy mężczyzn, bez kobiet i dzieci.

22. I zaraz Jezus przymusił* swoich uczniów, aby wstąpił do łodzi i wyprowadził Go na drugą stronę, aż On rozpuścił tłumy.

*gr: anakadzo - wymuszać, Mt 13,36; Mk 6,45; J 6,16
skłaniać, wymagać, przymuszać, czynić coś koniecznym

23. A gdy rozpuścił tłumy, wstąpił na górę, aby się modlić na osobności; a gdy nastał wieczór, był tam sam.

Mt 6,6; Łk 6,12; 9,18

24. Łódź natomiast była już na środku morza, nękana* przez fale; albowiem wiatr był przeciwny. *gr: basanidzo - por. Mk 5,7**

25. A o czwartej straży nocnej* przyszedł do nich Jezus, idąc po morzu. Hi 9,8;

*tj. między 3 - 6 godz. w nocy Ps 93,4; Mk 6,48

26. A gdy uczniowie ujrzeli Go chodzącego po morzu, zatrwożyli się, mówiąc: To jest zjawą! I krzyknęli ze strachu.

Łk 24,37

*gr: fantasma - pojawienie się, zjawia, widmo

27. Lecz Jezus zaraz powiedział do nich, mówiąc: Ufajcie*! Ja jestem! Nie bójcie się!

gr: tharseo - być odważnym, nabrać odwagi, ufać - Mt 9,22

28. A Piotr w odpowiedzi, rzekł do Niego: Panie! Jeśli to jesteś Ty, każ mi przyjść do siebie po wodzie.

29. A On powiedział: Przyjdź! I Piotr wyszedł z łodzi, a idąc po wodzie, przyszedł do Jezusa.

30. Lecz gdy ujrzal gwałtowny* wiatr, zląkł się, i gdy zaczął tonąć, zawołał, mówiąc: Panie, ratuj** mnie!

Ps 69,2; Lm 3,54; Ps 116,4
*lub: silny; **gr: sodzo - zbaw, uratuj, ocal, wybaw

31. A Jezus natychmiast wyciągnął rękę, uchwycił go i powiedział do niego: O małej wiary*! Dlaczego zwątpiłeś?

Mt 8,26

*gr: oligopistos - o ludziach posiadających (słabą) małą wiarę

32. A gdy weszli do łodzi, wiatr się uciszył.

33. Ci natomiast, którzy byli w łodzi, podeszli i oddali Mu pokłon, mówiąc: Prawdziwie jesteś Synem Bożym.

Mt 15,25; 28,9; Łk 24,52

34. A gdy przeprawili się, przyszedli do ziemi Genezaret.

Mk 6,53-56

35. I rozpoznali Go mężowie z tego miejsca, i posłali wiadomość do wszystkich w tej okolicy i przyniesiono do Niego wszystkich, którzy mieli się źle.

36. I prosili Go, aby mogli tylko dotknąć się skrawi* Jego szaty, a ilu dotknęło się, tyłu zostało uzdrowionych.

Lb 15,38; Mk 3,10; Łk 6,19

*hebr: cicit - frędzle z wełny na skrawiu szaty przypom. o Prawie

15 Wtedy podeszli do Jezusa uczeni w Piśmie i faryzeusze z Jerozolimy, mówiąc:

Mk 7,1-23

2. Dlaczego Twoi uczniowie przekraczają tradycję* starszych? Nie myją bowiem swoich rąk, kiedy jedzą chleb.

Pwt 4,2; Ga 1,14; Kol 2,8
*gr: paradosis - ustny przekaz, treść nauczania, zasady

3. A On w odpowiedzi, odrzekł im: Dlaczego i wy przekraczacie* przykazanie Boże z powodu swojej tradycji?

Mt 23,23

*gr: parabaino - iść obok, pominąć, zaniedbać, pogwałcić

4. Albowiem Bóg przykazał, mówiąc: Czcij ojca swojego i matkę; oraz: Kto złorzeczy* ojcu albo matce, niech poniesie śmierć.

*gr: kakalogo - lżyć, Wj 20,12; 21,17; Pwt 15,6; Ef 6,1
szkalować, źle mówić o kims, przeklinać

5. Ale wy mówicie: Kto powiedziałby ojcu albo matce: Darem ofiarnym* jest to, co ode mnie miałyby was wspomóc; ten nie potrzebuje czci swojego ojca lub swojej matki.

*domysł: dar złożony na rzecz świętymi Mk 7,11

6. I tak unieważniliście* przykazanie Boże z powodu swojej tradycji.

*gr: akypso - amulować, unieważniać, lekceważyć, pozbawiać siły

7. Obłudnicy! Dobrze prorokował o was Iza-jasz, mówiąc: *lub: hipokryci

Iz 29,13; Ez 33,31

8. Ten lud zbliża się do mnie swoimi ustami, i czci* mnie swoimi wargami; ale serce ich jest bardzo** daleko ode mnie.

IP 3,10; J 1,47
*gr: timao - czcić, szanować, poważać; **dost.: oddalone

9. Lecz na próżno mnie czczą, ucząc nauk, które są przykazaniami ludzi.

10. I przywołał do siebie tłum, i powiedział im: Słuchajcie i zrozumiejcie.

11. Nie to, co wychodzi z ust, kała* człowieka; ale to, co wychodzi z serca, kała człowieka. *gr: koinoo - zanieczyszczać,

Rz 14,14-20; Tt 1,15;

czynić pospolitym, skalać

Mt 12,34-37

12. Wtedy podeszli Jego uczniowie i powiedzieli do Niego: Wiesz, że faryzeusze, słysząc to słowo, zostali zgorzeleni?

13. A On w odpowiedzi, odrzekł im: Każdy krzew*, którego nie sadił Ojciec mój niebiański, zostanie wykorzystany.

1Kor 3,12;

*lub: sadzonka

Iz 60,21; 61,3; J 15,2

14. Zostawcie ich! Oni są ślepyimi przewodnikami* ślepych, a jeśli ślepy prowadzi ślepego, obaj wpadną w dół.

Iz 56,10; J 9,40; Oz 4,17

*gr: hodegos - uszkadzający drogę, nauczyciel bez odp. wiedzy

15. A Piotr w odpowiedzi, rzekł do Niego: Wyjaśnij nam to podobieństwo*.

*dost.: polożyć obok, przykład, porównanie

Mk 4,34; J 16,29

16. A Jezus powiedział: Wy nadal nie jesteście w stanie zrozumieć? ^{*lub: nierozumni}

17. Czy jeszcze nie rozumiecie, że wszystko co wchodzi do ust, idzie do żołądka i zostaje wydalane do ustępu?

18. Ale to, co wychodzi z ust, to pochodzi z serca, i to kała człowieka. ^{Jk 3,6;}

^{*lub: zanieczyszczona, czyni pospolitym} ^{Lk 19,22; Jr 17,9}

19. Z serca bowiem pochodzą złe^{*} zamysły, morderstwa, cudzołóstwa, nierząd, kradzieże, fałszywe świadectwa, bluźnierstwa.

^{*gr: poneros - niegodziwy, Rdz 6,5; 8,21; Prz 4,23; 6,14; niekzenny, zły, zepsuty, podły, występny} ^{Mk 7,21}

20. To jest to, co kała człowieka; natomiast jedzenie nieumytnymi^{*} rękoma nie kała człowieka. ^{*gr: aniptos - nieumyty, nieobmyty rytualnie}

21. I Jezus wyszedł stamtąd, i odszedł w stronę^{*} Tyru i Sydonu. ^{Joz 11,8;}

^{*dosł: części kraju pod osobną władzą} ^{Mk 7,24; Mt 10,5}

22. A oto kobieta kananejska z tamtego regionu wyszła i głośno wołała^{*} do Niego, mówiąc: Zmiłuj się nade mną, Panie, Synu Dawida! Moja córka *ma się* źle, jest opętana przez demona. ^{*lub: krzyczy}

23. A On nie odpowiedział jej *ani* słowa. I podeszli Jego uczniowie, prosząc Go i mówiąc: Odpraw ją, bo głośno woła za nami.

24. A On w odpowiedzi, odrzekł: Nie zostałem *do niej* posłany, tylko do owiec, które są zgubione^{*} z domu Izraela.

^{*gr: apollymi - por: Mt 8,25***} ^{Jr 50,6; Ez 34,5; J 4,22}

25. Lecz *ona* podeszła i oddała Mu pokłon, mówiąc: Panie, pomóż mi!^{*} ^{Lk 11,8; Mt 14,33}

^{*gr: boetho - biec na wołanie - stąd: biec na ratunek, na pomoc!}

26. A On w odpowiedzi, odrzekł: Nie jest dobrze brać chleb dzieci i rzucać szczyniętom. ^{*gr: kalos - piękne, dobre, szlachetne}

27. *Ona* natomiast powiedziała: Tak^{*}, Panie! Ale i szczynięta jedzą z okruszyn, które spadają ze stołu ich panów. ^{Hi 42,2; Lk 7,6;}

^{*gr: nai - zaisie, tak, naprawdę, z pewnością} ^{Rz 3,19}

28. Wtedy Jezus w odpowiedzi, odrzekł jej: O kobieto! Wielka jest twoja wiara! Niech ci się stanie, jak chcesz^{*}. I uzdrowiona została jej córka od tej godziny. ^{Mt 8,10;}

^{*lub: pragniesz, życzyysz sobie} ^{Lk 7,9; Rz 4,19}

29. A Jezus poszedł stamtąd i przyszedł nad Morze Galilejskie, i wstąpił na górę, i tam usiadł^{*}. ^{*zgodnie ze zwyczajem żydowskim - por: Dz 13,16*}

30. I przyszły do Niego wielkie tłumy, mając ze sobą chromych, ślepych, niemych, kale-

kich i wielu innych, i kładli ich u stóp Jezusa; a *On* ich uzdrowił; ^{Mk 7,31}

31. Tak że tłum zdumiał się, widząc, że nie-mi mówią, kalecy są uzdrowieni, chromi chodzą, a ślepi widzą; i oddawali chwałę Bogu Izraela. ^{Wj 24,10; Lk 7,16; Dz 3,21}

32. A Jezus wezwał swoich uczniów i powiedział: Żal mi tego tłumu, ponieważ już trzy dni pozostają przy mnie i nie mają co jeść, a nie chcę ich rozpuścić głodnych, aby czasem nie zasłabli w drodze. ^{Mk 8,1-10}

33. I powiedzieli do Niego Jego uczniowie: Skąd weźmiemy tyle chleba na *tej* pustyni, aby nasycić tak wielki tłum? ^{2Krl 4,43}

34. A Jezus mówi im: Ile macie chlebów? A oni powiedzieli: Siedem i trochę rybek.

35. I kazał tłumowi^{*} spocząc^{**} na ziemi.

^{*dosł: tłumom; **gr: anapito - położyć się - por: Lk 22,14*}

36. I wziął te siedem chlebów i ryby, *złożył* dziękczynienie, połamał i dał swoim uczniom, natomiast uczniowie tłumowi.

37. I zjedli wszyscy, i zostali nasyceni, i zebrałi *to*, co zbывало z kawałków, siedem pełnych koszy. ^{2Krl 4,44; Ps 107,9; Mt 16,10; Mk 8,8}

38. Tych natomiast, *którzy* jedli, było czterysta tysięcy mężczyzn, bez kobiet i dzieci.

39. I gdy rozpuścił tłumy, wszedł do łodzi, i przybył w granice Magdali.

16 I podeszli faryzeusze i saduceusze, a wystawiając Go na próbę^{*}, prosili^{**}, aby pokazał im znak^{***} z nieba. ^{Mk 8,11;}

^{*gr: peirado - kusić, doświadczać, Lk 10,25; 1Kor 1,22 wystawiać na próbę; ***lub: pytał; ***gr: semnos - por: J 4,54*}

2. A On w odpowiedzi, odrzekł im: Gdy jest wieczór, mówicie: *Będzie* piękna pogoda^{*}, bo niebo się czerwieni; ^{Lk 12,54;}

^{*lub: czyste niebo} ^{Lk 11,44; 1Krn 12,32}

3. A rano: *Dziś będzie* burzliwa pogoda, bo niebo się czerwieni *i jest* pochmurne. Obłudnicy! Wprawdzie oblicze nieba umiecie rozróżniać^{**}, a znaków tych czasów nie możecie? ^{*lub: hipokrycy; **gr: diakrino - rozszadzać - Jud 1,22*}

4. Pokolenie złe i cudzołonne^{*} szuka znaku; ale znak nie będzie mu dany, chyba, że^{**} znak proroka Jonasza. I opuścił ich, i odszedł.

^{*gr: moichalis - cudzołonna - w przenośni ktoś niewierny} ^{*gr: ei me - jeśli nie, z wyjątkiem, jak tylko} ^{Dz 2,40}

5. I gdy uczniowie Jego przeprawili się na drugą stronę *morza*, zapomnieli wziąć chleba. ^{Mk 8,14; 1Kor 5,6; Ga 5,9}

6. A Jezus powiedział im: Patrzenie* i zwrócić uwagę na zakwas faryzeuszów i saduceuszów. *gr: horao - baczyć, przyglądać się uważnie, patrzeć

7. I oni rozważali to między sobą, mówiąc: Nie wzięliśmy chleba. J 2,25; Mk 16,4

8. A gdy Jezus rozpoznał* to, powiedział im: Dłaczego rozważacie to między sobą, o małej wiary, że nie wzięliście chleba? Mt 6,30; *gr: ginosko - poznać, wiedzieć, znać Mk 16,14; J 2,25

9. Jeszcze tego nie rozumiecie, ani nie pamiętacie tych pięciu chlebów dla pięciu tysięcy ludzi, i ile koszów zebraliście? Mt 15,34

10. Ani tych siedmiu chlebów dla czterech tysięcy ludzi, i ile koszów zebraliście?

11. Jak to? Nie rozumiecie, że nie o chlebie wam powiedziałem mówiąc, żebyście zwrócili uwagę na zakwas faryzeuszów i saduceuszów? J 6,27; Dz 2,38

12. Wtedy zrozumieli, że nie mówił im, aby zwrócili uwagę* na zakwas chlebowy, ale na naukę faryzeuszów i saduceuszów. *gr: proscheo - zważać, poświęcić uwagę, oddawać się czemuś

13. A gdy Jezus przyszedł w stronę* Cezarei Filipowej, pytał swoich uczniów, mówiąc: Co o mnie mówią ludzie? Kim jest Syn Człowieczy? *por. Mt 15,21* Mk 10,45; J 3,14; Dz 7,56

14. A oni powiedzieli: Według niektórych, prawdziwym Janem Chrzcicielem, a inni mówią, że Eliaszem, jeszcze inni Jeremiaszem lub jednym z proroków. Mt 14,2; 17,10

15. Powiedział im: A wy co o mnie mówicie? Kim jestem? J 6,69; Mk 8,29; Łk 9,20

16. A w odpowiedzi, Szymon Piotr odrzekł: Ty jesteś Chrystus, Syn Boga żywego.*

*lub: żyjącego Pwt 5,26; J 11,27; 20,31; Dz 8,37

17. A w odpowiedzi, Jezus rzekł do niego: Błogosławiony* jesteś Szymonie, synu Jony*! Bo nie objawiły ci tego ciało i krew, ale Ojciec mój, który jest w niebie. Mt 17,4-5

*gr: makarios - szczęśliwy; **hebr: bar Jona - syn Jonasa

18. A ja ci też mówię, że ty jesteś Piotr*; a na tej skale** zbuduję mój Kościół, a bramy Hadesu*** go nie przemogą****; Mt 10,2;

*gr: petros - kamień; **gr: petra - skala Iz 28,16; Dz 4,11

***gr: określił krainy umarłych - hebr: Szeol - Dz 2,27 - Ps 16,10

****gr: katuschjo - przemoc, być silnym na czujną zębę, pokonać

19. I tobie dam klucze Królestwa Niebios. Cokolwiek zwiążesz* na ziemi, zostanie związane i w niebie; i cokolwiek rozwiążesz* na ziemi, zostanie rozwiązane i w niebie.

*gr: deo - przywiązać, zakuć, zobowiązać Iz 22,22; Mt 18,18

20. Wtedy nakazał swoim uczniom, aby nikomu nie mówili, że on Jezus jest Mesjaszem.* Mk 8,30; J 1,41; 4,25; 20,31; 1J 2,22; 5,1

*gr: christos - Chrystus, Pomazaniec, Namaszczonej

21. Od wtedy Jezus zaczął wyjaśniać* swoim uczniom, że musi pójść do Jerozolimy i wiele wycierpieć od starszych i od arcykapłanów, i od uczonych w Piśmie, i zostać zabity, a trzeciego dnia być wzbudzonym z martwych. *dosł: pokazać, ukazać oczom, dać dowód Łk 9,22; Mk 8,31

22. I wziął Go Piotr na stronę, i zaczął Go strofować*, mówiąc: Zmijuj** się nad sobą, Panie! Nie stanie się to z Tobą.

*gr: epitimao - surowo napominać, ganić, zgromić, karcić

**lub: (jestem) Ci życzliwy, litość Ci, na litość Panie

23. A On obrócił się i powiedział Piotrowi: Zejdź mi z drogi*, przeciwniku*! Jesteś dla mnie zgorszeniem***; nie myślisz o tym co Boże, ale o tym co ludzkie. Za 3,1; Obj 20,10; Mk 8,33

*gr: hypage opisno mou - idiom - cofnij się; stań za mną

**gr: satanas - ten, który się sprzeciwia; ***przeszkoda, pułapka

24. Wtedy Jezus powiedział do swoich uczniów: Jeśli ktoś chce iść za mną, niech zaprze się samego siebie, weźmie swój krzyż, i idzie za mną. Mt 10,38; Mk 8,34; Łk 9,23

25. Bo kto chce duszę* swoją uratować**, zgubi ją; a kto straci duszę swoją dla mnie, znajdzie ją. Mt 4,1; Łk 17,33; J 12,25

*gr: psyche - życie, osoba, dusza; **gr: sodzo - zbawić, ocalić

26. Cóż bowiem zyska człowiek, choćby całą świat zdobył, a na duszę* swojej poniosł szkodę? Albo co da człowiek w zamian za swoją duszę? *por. u. 25* Ps 49,7; Mk 8,36; Hi 27,8

27. Bo Syn Człowieczy ma przyjść w chwale Ojca swojego ze swoimi aniołami, i wtedy odda każdemu według jego postępowania*.

*gr: praksis - dokonania, czyny, transakcje, Mt 10,41;

tu: w znaczeniu negatywnym Dn 7,13; Prz 24,12; Rz 2,6

28. Zaprawdę* mówię wam: Niektórzy z tych, co tu stoja, na pewno** nie skosztują*** śmierci, dopóki nie ujrzą Syna Człowieczego, przychodzącego w swoim Królestwie.

*gr: amen - z hebr: godne wiary Łk 2,26; J 8,52; Mk 13,26

**gr: ou me - podwójne zaprzeczenie; ***lub: posmakują

17A po sześciu dniach wziął Jezus Piotra, Jakuba i Jana, jego brata, i wprowadził ich na wysoką górę na osobności*.

*gr: idios - własne, osobiste, oddzielne Mk 9,2; Łk 9,28

2. I został przemieniony przed nimi, i rozjaśniło się Jego oblicze jak słońce, a szaty Jego stały się białe jak światło. Dn 7,9; 2P 1,16

3. I oto zostali ukazani im Mojżesz i Eliasz, wspólnie z Nim rozmawiający.

4. A Piotr zwracając się, powiedział do Jezusa: Panie! Dobrze nam tu być; jeśli chcesz, zrobimy* tu trzy namioty: Tobie jeden, Mojżeszowi jeden, i Eliaszowi jeden. Mk 9,5;

*gr: poieo - uczynić, spowodować, wytworzyć Obj 21,23

5. A gdy on jeszcze mówił, oto obłok świetlisty zaciemnił ich; i oto odezwał się głos z obłoku, mówiący: Ten jest Syn mój umiłowany, w którym mam upodobanie*, Jego słuchajcie.

*lub: zadowolenie Pwt 18,15-19; 1Krl 8,10; Obj 1,7; Mt 3,17

6. A uczniowie, gdy to usłyszeli, upadli na swoją twarz i bardzo się bali*. *lub: zlekli

7. A gdy podszedł Jezus, dotknął się ich i powiedział: Wstańcie i nie bójcie się.

8. A oni podnieśli swoje oczy i nikogo nie widzieli, tylko samego Jezusa.

9. A gdy schodzili z góry, przykazał im Jezus, mówiąc: Nikomu nie mówcie o tym widzeniu*, aż Syn Człowieczy powstanie z martwych.

Mt 16,20; Mk 8,30; Lk 9,21

*gr: horama - wizja, sen, obraz dany przez Boga

10. I zapytali Go uczniowie Jego, mówiąc: Dlaczego więc uczeni w Piśmie* mówią, że najpierw musi przyjść Eliasz?

Mi 3,23; Mk 9,11

*gr: grammateus - nauczca, interpretator Prawa, pisarz

11. A Jezus w odpowiedzi, odrzekł im: Eliasz istotnie najpierw przyjdzie i wszystko naprawi*;

Mk 1,40; 9,14; Dz 10,25

*gr: apokathistemi - przywróci do stanu pierwotnego

12. Lecz mówię wam: Eliasz już przyszedł, a nie poznali go, ale uczynili z nim, co chcieli; tak i Syn Człowieczy ma cierpieć przez nich.

Lk 7,33; J 1,11; Dz 13,24

13. Wtedy uczniowie zrozumieli, że mówił im o Janie Chrzcicielu.

Mt 11,14; Mk 9,13

14. I gdy oni przyszli do ludu, podszedł do Niego człowiek, który upadł przed Nim na kolana,

Mk 9,14; Lk 9,37; Dz 10,25

15. I powiedział: Panie! Zmiłuj się nad moim synem; bo jest epileptykiem* i strasznie cierpi; bo często wpada w ogień, i często w wodę.

*gr: seleniazomai - być lunatykiem, być obłąkanym, epileptyk

16. I przyprowadziłem go do Twoich uczniów, ale nie mogli go uzdrowić.

Lk 9,40; Dz 3,16

17. A Jezus w odpowiedzi, odrzekł: O pokolenie bez wiary i przewrotne! Jak długo będę z wami? Jak długo będę was znosił? Przynieście mi go tutaj.

Mt 6,30; Lb 14,11

*gr: diastefo - wypaczyć, wykrzywić, zbacać, skrócić

18. I zgromił* go Jezus; i wyszedł z niego demon, i uzdrowiony został chłopiec od tej go-dziny. *lub: skarcić, surowo upomnieć Mk 9,25; Lk 4,35

19. Wtedy podeszli na osobności uczniowie do Jezusa i powiedzieli do Niego: Dlaczego my nie mogliśmy go wyrzucić*?

*gr: ekballo - wypędzić, wypchnąć, odrzucić z pogardą, wyrwać

20. A Jezus powiedział do nich: Z powodu waszej niewiary; zaprawdę bowiem mówię wam: Jeśli macie wiarę jak ziarnko gorczy-cy*, powiecie tej górze: Przenieś się stąd na tamto miejsce, i przeniesie się, a nic nie będzie dla was niemożliwe.

Hbr 3,19; Lk 17,6

*tj. najmniejsze ziarno w Izraelu - korzeń sięga ponad 1 m wys.

21. Natomiast ten rodzaj nie wychodzi inaczej, jak tylko przez modlitwę i post.

22. A gdy przebywali w Galilei, Jezus powiedział do nich: Syn Człowieczy ma być wy-dany* w ręce ludzi,

Mt 16,21; 26,46; 1Kor 11,23

*gr: paradidomi - wydać, przekazać, powierzyć, polecić

23. I zabiją Go, a trzeciego dnia powstanie z martwych. I bardzo się zasmucili*.

*gr: lypeo - smuć się, spowodować żal, zaniepokoić się

24. A gdy przyszli do Kafarnaum, podeszli do Piotra poborczy didrachmy i powiedzieli: Czy nauczył wasz nie płaci didrachmowe-go* podatku?

Mt 26,46; 1Kor 11,23

*1 didrachma lub dwudrachma to - 2 drachmy attyckie, 1 drachma aleksandryjska, 1/2 szekla - stawka dzienna wynagrodzenia za pracę robotnika sezonowego

25. Powiedział: Tak. A gdy wchodził do do-mu, uprzedził go Jezus, mówiąc: Jak ci się wydaje, Szymonie? Królowie ziemi od kogo biorą cło albo podatek*? Od swoich synów, czy od obcych?

Rz 13,6; Wj 30,13; 38,26

*dost.: podatek poglówny według spisu ludności, dobrowolny podatek 1/2 sykla na rzecz świątyni

26. Piotr odpowiedział Mu: Od obcych. Je-zus powiedział do niego: A więc synowie* są wolni. *gr: hyios - syn, reprezentujący ojca

Mt 17,7

27. Jednak, abyśmy ich nie zgorszyli, idź nad morze i zarzuć haczyk, weź pierwszą wycią-gniętą* rybę, a gdy otworzysz jej pyszczyk, znajdziesz stater**; zabierz go i daj im za mnie i za siebie. *mss Byz - wyciągniesz

**stater - złota lub srebrna moneta warta 2 drachmy, 1 syklel

18 W tej godzinie podeszli uczniowie do Jezusa, mówiąc: Kto więc jest więk-szy od *innych* w Królestwie Niebios?

2. I przywołał Jezus dziecię, i postawił je pośród nich,

Mt 19,3; Mk 9,36; 1Krl 3,7

3. I powiedział: Zaprawdę* mówię wam: Jeśli się nie nawrócicie** i nie staniecie się jak dzieci, nie wejdziecie do Królestwa Niebios.

*gr: amen - z hebr: godne wiary Ez 34,15-16; Dz 3,19; Jk 5,19

**gr: strofo - odwrócić się plecami do kogoś, zmienić zdanie

4. Kto więc unżyłby się jak to dziecko, ten jest większy od innych w Królestwie Niebios.

5. A kto przyjąłby jedno takie dziecko w swoim imieniu, mnie przyjmuje.

6. Kto natomiast byłby powodem upadku* jednego z tych małych, którzy we mnie wierzą, pożyteczniej byłoby dla niego, aby zawieszono osli kamień młyński na jego szyi, i utopiono go w głębinie morskiej.

*gr: skandalizo - zgorszyć, stawiać przeszkodę, Rz 14,14;

wpaść w pułapkę, doznać szkody - por. J 16,1* Łk 17,1

7. Biada światu z powodu zgorszeń! Muszą wprawdzie przyjść zgorszenia*, ale biada temu człowiekowi, przez którego przychodzi zgorszenie! *por. w 6*

8. Dlatego jeśli twoja ręka albo twoja noga jest dla ciebie powodem upadku, odetnij ją i odrzuć od siebie; lepiej jest tobie wejść do życia będąc chromym lub kalekim, niż mając dwie ręce albo dwie nogi, zostać wrzuconym do ognia wiecznego*.

Mk 9,43; Iz 33,14;

*gr: aionios - odwieczny, nieskończony 2Tes 1,8

9. I jeśli oko twoje jest dla ciebie powodem upadku, wyłup* je i odrzuć od siebie; lepiej jest tobie wejść do życia jednookim, niż z dwójmiem oczu, być wrzuconym w ogień Gehenny. *dost.: wyrwij z korzeniami, uwolnij się od niego

10. Patrzcie*, abyście nie gardzili żadnym z tych małych; albowiem mówię wam, że aniołowie ich w niebiosach przez cały czas patrzą na oblicze Ojca mego, który jest w niebiosach. *lub: uważajcie Ps 34,7-8; Hbr 1,14

11. Przyszedł bowiem Syn Człowieczy, aby zbawić* to, co zginęło. Łk 9,56; 19,10;

*gr: sodzo - uratować, ocalić, zbawić J 3,17; 12,47; 1Tm 1,15

12. Jak się wam wydaje? Gdyby jakiś człowiek miał sto owiec, a zabłąkałaby się jedna z nich, czy nie zostawi czterdziestu dziewięciu dziewczęciu, i nie pójdzie w góry szukać zabłąkanej? Mt 12,11; Ps 119,176

*gr: planao - błąkać się, włożyć, wprowadzać w błąd, zwozić

13. I jeśli uda* się mu ją znaleźć, zaprawdę mówię wam, że bardziej raduje* się z niej, niż z innych czterdziestu dziewięciu dziewczęciu, które nie zabłądziły. Łk 15,5; Jr 32,37

*dost.: stało się, **chairo - cieszyć się, radować - por. Mk 15,18*

14. Tak też nie jest wołą Ojca waszego, który jest w niebiosach, aby zginął jeden z tych małych.

Ez 18,23; Mt 6,9; J 3,15-16; 10,28

15. A jeśli zgrzeszyłby przeciwko tobie twój brat, idź, wskaż mu jego winę* między tobą, a nim samym; jeśli usłuchałby ciebie, pozyskałeś swojego brata. Kpl 19,17; Łk 17,3; Ga 6,1

*gr: elencho - napominać, wykazać winę argumentując, obnażyć winę, skarcić, zawstydzić, strofować, karać

16. Jeśli jednak nie usłuchałby, weź ze sobą jeszcze jednego albo dwóch, aby na zeznaniu ust dwóch lub trzech świadków* oparte było każde słowo. Pwt 17,6; 2Kor 13,1; Hbr 10,28

*gr: martyjs - świadczycy aż do męczeństwa, być naocz. świad.

17. A jeśli nie usłuchałby ich, powiedz zborowi*; a jeśli nie usłuchałby zboru, niech będzie dla ciebie jak poganin i celnik**.

*gr: ekklesia - wywołani z, społeczność, zbor, zebranie publ.

**lub: poborca podatków 1Kor 5,35; Rz 16,17; 2Tes 3,6

18. Zaprawdę mówię wam: Cokolwiek zwiążecie na ziemi, będzie związane i w niebie; a co rozwiążecie na ziemi, będzie rozwiązane i w niebie. 1Kor 5,4-5; Mt 16,19; Obj 3,7; J 20,23

19. I znów mówię wam: Gdyby dwaj z was na ziemi zgodzili się co do wszelkiej sprawy, wszystko, o co by prosili, stanie się im od Ojca mego, który jest w niebiosach.

20. Albowiem gdzie są dwaj albo trzej zgromadzeni* w moje imię, tam jestem pośrodku nich. Mk 16,17; J 14,13; Dz 2,38; 9,27; Kol 3,17

*gr: synago - zebrać razem, połączyć, zwoływać kogoś

21. Wtedy Piotr podszedł do Niego i powiedział: Panie! Ile razy, jeżeli brat mój przeciwko mnie zgrzeszy, mam mu odpuścić*? Czy aż do siedmiu razy? Ef 4,32; Mk 11,25

*gr: afiemi - dać odejść, umorzyć dług, przebaczyć, uwolnić

22. I Jezus powiedział mu: Nie mówię ci: Aż do siedmiu razy, ale aż do siedemdziesięciu razy siedem.

23. Dlatego podobne* jest Królestwo Niebios do pewnego człowieka – króla, który chciał rozliczyć zobowiązania** ze swoimi sługami.

gr: homotioo - por. Hbr 2,17; **gr: logos - słowo, rachunek

24. A gdy oni zaczęli się rozliczać*, przyprowadzono do niego jednego, który był winien czterdzieść tysięcy talentów. Łk 7,41; 16,5

*gr: synairo - podsumować rachunki, podnosić razem

25. A gdy nie miał z czego oddać, kazał* go jego pan sprzedać, i jego żonę, i dzieci, i wszystko co miał, by tak został oddany dług. *gr: keleuo - polecać, nakazywać Ps 38,4; Kpl 25,39

26. Upadł więc sługa i pokłonił się mu, mówiąc: Panie! Bądź dla mnie cierpliwy*, a oddam ci wszystko. Lk 7,43; Rz 10,3

*gr: makrothymeo - znosić cierpliwie - por: 1Tes 5,14****

27. I zlitował[§] się pan tego sługi, uwolnił go, i odpuścił jemu dług. Sdz 10,16;

*lub: być poruszonym wewnątrz Ps 78,38; 86,5.15

28. A gdy wyszedł ów sługa i znalazł jednego ze współsług, który był mu winien sto denarów, chwycił mocno i dusił go, mówiąc: Oddaj mi, co jesteś winny.

29. Padł więc współsługa do jego stóp i prosił go, mówiąc: Bądź dla mnie cierpliwy*, a oddam ci wszystko. *lub: stań się wyrozumiały

30. Lecz on nie chciał, ale poszedł i wrzucił go do więzienia, aż odda co jest winny.

31. Ujrzeni więc współsłudzy jego, co się stało, i zasmucili się bardzo, poszli i dokładnie opowiedzieli* swojemu panu wszystko, co zaszło. *gr: diasafeo - wyjaśnić jasno bądź prosto, wyjawić

32. Wtedy wezwał go jego pan i powiedział mu: Sługa zły! Cały dług tobie odpuściłem dlatego, że mnie poprosiłeś; Lk 7,41

33. Czy i ty nie powinieneś zlitować się nad swoim współsługą, jak i ja zlitowałem się nad tobą?

34. I rozgniewał się jego pan, oddał go strażnikom więzienia*, dopóki nie odda wszystkiego, co jest mu winien. Mt 5,25; Lk 12,58;

*lub: ten, kto wydobywa prawdę za pomocą tortur Obj 14,10

35. Tak i Ojciec mój niebiański uczyni wam, jeśli nie odpuścicie swojemu bratu z serc waszych jego upadków*. Mt 6,15; 7,2; Jk 2,13

*gr: paraptoma - przewinienie, fałszywy krok, występki

19I stało się, gdy zakończył Jezus te słowa, że odszedł* z Galilei i przyszedł w granice Judei po drugiej stronie Jordanu. *lub: przeniósł się Mt 10,1; J 10,40

2. I podążyły za Nim wielkie tłumy, i tam ich uzdrawiał*. Mt 4,23; 12,15; Mk 9,37

*gr: therapeuo - służyć, uzdrawiać, przywracać do zdrowia

3. I przyszli do Niego faryzeusze, wystawiając Go na próbę* i mówiąc do Niego: Czy wolno człowiekowi oddać swoją żonę z powodu każdej przyczyny? *lub: kusząc Mt 22,18

4. A On w odpowiedzi, odrzekł im: Czy nie czytaliście, że Ten, który stworzył, od początku uczynił ich mężczyzną i kobietą?

*dost.: męskim i żeńskim Lk 10,26; Rdz 1,27; J 1,3

5. I powiedział: Dlatego opuścił mąż swoje-

go ojca i matkę, i zostanie złączony* ze swoją żoną, i będą dwoje jednym** ciałem?

*dost.: skleić się, przyrzeć; **w jednym ciele Rdz 2,21-24

6. Tak że już nie są dwoje, ale jedno ciało. Co więc Bóg złączył*, człowiek niech nie rozłącza. Mt 2,14; Rz 7,2; 1Kor 7,10

*gr: syzeganymni - wprząść w jedno jarzmo, połączyć razem

7. Powiedzieli do Niego: Dlaczego więc Mojżesz polecił* dać zwój** rozwodowy i ją oddać****? *gr: rozkazał; **list, dokument Pwt 24,1-3; Mt 5,31;

***gr: apolyo - rozwiązać (małżeństwo), uwolnić Jr 3,8

8. Powiedział im: Mojżesz z powodu zatwardziałości waszego serca pozwolił wam oddać wasze żony, lecz od początku tak nie było. Mt 2,13; Mk 10,5; 1Kor 7,6; Rdz 4,19

9. Ale mówię wam: Ktokolwiek oddaliby swoją żonę z wyjątkiem* powodu nierządu, i poślubił inną, cudzołoży; a kto poślubił tę, która jest oddalona, cudzołoży. Mt 5,32;

*gr: ei me - jeśli nie, brak gr: ei (jeśli) w mss Byz Mk 10,11

*zgodnie z mss Byz - oddaliby nie z powodu nierządu

10. Powiedzieli do Niego Jego uczniowie: Jeśli tak się ma sprawa* męża z żoną, nie warto** się żenić. *dost.: wymaganie, żądanie; **nie jest korzystne

11. A On powiedział im: Nie wszyscy pojmują te słowa, ale ci, którym jest to dane.

12. Albowiem są eunuhowie, którzy narodzili się takimi z łona matki, są też eunuhowie, którzy przez ludzi zostali wytrzebieni; są też eunuhowie, którzy sami siebie uczynili eunuchami dla Królestwa Niebios. Kto może pojąć, niech pojmuje! 1Kor 7,7,9,5

13. Wtedy przynoszono do Niego dzieci, aby wkładał na nie ręce i modlił się; ale uczniowie skarcili* ich. *lub: surowo napomnieć, ganić

14. Lecz Jezus powiedział: Dopuszcście dzieci i nie zabraniajcie* im przyjść do mnie; bo takich jest Królestwo Niebios. Mt 11,25; 18,3;

*gr: kolyo - powstrzymywać, odnawiać 1Kor 14,20

15. A gdy włożył na nie ręce, odszedł stamtąd. Lz 40,11; Mk 10,16; 2Tm 3,15

16. I oto podszedł do Niego ktoś* i powiedział do Niego: Nauczycielu dobry**! Co dobrego mam czynić, abym miał życie wieczne?

*dost. jeden; **gr: agathos - dobry, dobry z natury, prawy

17. Ale On mu powiedział: Czemu mówisz do mnie – dobry? Nikt nie jest dobry, tylko jeden, Bóg. A jeśli chcesz wejść do życia, zachowuj* przykazania. Kpl 18,5; Lk 10,26

*gr: tereo - zachować coś w stanie niezmiennym, strzec, czuwać

18. Mówi do Niego: Jakie? A Jezus powie-

dział: Te: nie będziesz mordował, nie będziesz cudzołożył, nie będziesz kradł, nie będziesz mówił fałszywego* świadectwa; Pwt 5,17-20;

*lub: nie będziesz świadczył kłamliwie Ga 3,10; Jk 2,10

19. Czuj swojego ojca i matkę, i: Będziesz miłował swojego bliźniego*, jak samego siebie.

Wj 20,12; Lb 19,18; Pwt 5,16; Kpl 19,18; Jk 2,8

*gr: plesion - tuż obok, w pobliżu - stąd: sąsiedzi, bliźni

20. Mówi do Niego młodzieniec: To wszystko zachowywałem* od swojej młodości; czego mi jeszcze brakuje? *lub: strzegłem

21. Jezus powiedział do niego: Jeśli chcesz być doskonały*, idź, sprzedaj swoje majątkości i rozdaj ubogim, a będziesz miał skarb w niebie; i przyjdź tutaj, i podająż za mną.

Mt 5,48; Rdz 6,9; Hi 1,1; Łk 6,47; Flp 3,12; Mt 4,19

*gr: teleios - dojrzały, w pełni rozwinięty, nie mający braków

22. A gdy młodzieniec usłyszał te słowa, odszedł smutny; albowiem był człowiekiem mającym wiele posiadłości.

23. A Jezus powiedział swoim uczniom: Zaprawdę* mówię wam, że bogaty z trudnością wejdzie do Królestwa Niebios. Jk 1,9;

*gr: amen - z hebr: godne wiary Mk 10,23; Łk 18,24

24. A nadto mówię wam: Łatwiej wielbłądowi przejść przez ucho igły*, niż bogatemu wejść do Królestwa Bożego. Jr 13,2; J 5,44;

*gr: trypematos rafidos - otwór igły (do szycia) Dz 14,22

25. Gdy usłyszeli to Jego uczniowie, bardzo się zdumiali*, mówiąc: Kto więc może zostać zbawiony? *gr: ekplesso - być przejętym - por. Dz 13,12*

26. A Jezus spojrział na nich i powiedział im: U ludzi to niemożliwe, lecz u Boga wszystko jest* możliwe. *brak w mss Byz Rdz 18,14; Jr 32,17,27

27. Wtedy odpowiedział Piotr, mówiąc do Niego: Oto my opuściliśmy wszystko i poszliśmy za Tobą; co za to mieć będziemy?

28. A Jezus powiedział im: Zaprawdę* mówię wam, że wy, którzy za mną poszliście, przy odrodzeniu*, gdy usiądzie Syn Człowieczy na tronie swojej chwały, usiądziecie i wy na dwunastu tronach, sądząc dwanaście pokoleń** Izraela. Iz 65,17; Dz 3,21; 2P 3,13; Iz 1,26

*gr: palingenesia - odnowienie - por. Tł 3,5**; **lub: plemion

29. I każdy, kto by opuścił domy, albo braci, albo siostry, albo ojca, albo matkę, albo żonę, albo dzieci, albo rolę dla* mojego imienia, stokrotnie tyle otrzyma, i życie wieczne odziedziczy. *lub: ze względu, z powodu Mk 10,29; Łk 18,29

30. A wielu pierwszych będzie ostatnimi, a ostatnich pierwszymi. Mt 20,16; 21,31

20 Albowiem podobne jest Królestwo Niebios do pewnego człowieka, gospodarza*, który wczesnym rankiem wyszedł wynająć robotników do swojej winnicy.

*gr: oikodespotes - pan domu Mt 21,28-33; J 15,1

2. A zgodził* się z robotnikami po denarze za dzień pracy i posłał ich do swojej winnicy. *lub: zawarł umowę w sferze interesu, ułożyć się z kimś

3. I gdy wyszedł około trzeciej* godziny, ujrzał innych, którzy stali na rynku bezczynnie, *tj. o 9-tej współczesnego sposobu liczenia czasu

4. I powiedział im: Idźcie i wy do winnicy, a sprawiedliwie dam wam, co należy.

5. I oni poszli. Ponownie wyszedł około szóstej i dziewiątej godziny, i uczynił tak samo.

6. A gdy wyszedł około jedenastej godziny, znalazł innych, którzy stali bezczynnie i powiedział im: Dlaczego tu cały dzień stałście bezczynnie*? Prz 19,15; Ez 16,49; J 9,4

*gr: argos - wolny od pracy, leniwy, unikający pracy, próżno

7. Mówią mu: Bo nas nikt nie wynajął. Powiedział im: Idźcie i wy do winnicy, a co będzie sprawiedliwe* otrzymacie**. Dz 4,16;

*lub: zgodne z prawem; **odbierzenie Ef 6,8; Hbr 6,10

8. A gdy nastał wieczór, powiedział pan winnicy swojemu zarządcy: Zwołaj robotników i daj im zapłatę, zaczynając od ostatnich, aż do pierwszych. Kpl 19,2; Pwt 24,15; 2Kor 5,10

9. I gdy przyszli ci, którzy około jedenastej godziny zostali wynajęci, otrzymali po denarze*. *denar - „zawierający 10 asów” - 2,436 g srebra

10. Gdy natomiast przyszli pierwsi, sądzili*, że więcej otrzymają; ale i oni otrzymali po denarze. *gr: nomidzo - wnioskować, sądzić, myśleć

11. A gdy wzięli, zaczęli szemrać przeciwko gospodarzowi, Łk 5,13; Rz 14,10; Jud 1,16

12. Mówiąc: Ci ostatni pracowali jedną godzinę, a zrównałeś ich z nami, którzy znosiliśmy ciężar dnia i upał.

13. A on w odpowiedzi, odrzekł jednemu z nich: Przyjacielu! Nie czynię ci krzywdy; czyż nie zgodziłeś się ze mną na denara?

*zwrot grzecznościowy - towarzysz, druh - w NT użyty tylko w Ew. Mateusza do osób w kontekście negatywnym - Mt 22,12; 26,50

14. Zabierz co twoje i odejdz; chcę bowiem temu ostatniemu dać, jak i tobie.

15. Albo czy nie wolno mi czynić z tym co moje, tego co chcę? Czy oko twoje jest złe*, że ja jestem dobry? Rz 9,16

hebr: idiom: złe oko - być skąpcym, chciwym - por. Mt 6,23

16. Tak będą ostatni pierwszymi, a pierwsi

ostatnimi; albowiem wielu jest wezwanych*, ale mało wybranych. Rz 9,30; Mk 10,31; Mt 22,14

*gr: kletos - zapraszać, wezwać, powołać

17. A Jezus, zmierzając* do Jerozolimy, wziął dwunastu uczniów i w drodze na osobności powiedział im:

Mk 10,32; J 15,15; Łk 18,31

*gr: anabainao - iść do góry, wspinając się, Jerozolima jest na górze
18. Oto zmierzamy do Jerozolimy, a Syn Człowieczy zostanie wydany arcykapłanom i uczynym w Piśmie, i skażą* Go na śmierć,

*lub: wykipić za zasługującego na karę, zasądzić wyrok

19. I wydadzą Go poganom na pośmiewisko*, i na ubiczowanie, i na ukrzyżowanie; a trzeciego dnia będzie wzbudzony z martwych.

*lub: wykpić, wyszydzić Mk 16,21; 27,28; 1Kor 15,4

20. Wtedy zbliżyła się do Niego matka synów Zebedeusza ze swoimi synami, oddając Mu pokłon i prosząc Go o coś.

21. A On jej powiedział: Co chcesz*? Mówi do Niego: Powiedz, aby ci dwaj moi synowie zasiedli, jeden z Twojej prawej strony, a drugi z lewej** strony w Królestwie Twoim.

*gr: thelo - por. Mt 27,43**; **mss Byz - Twojej lewej Mk 10,35

22. Ale Jezus w odpowiedzi, odrzekł: Nie wiecie, o co prosicie; czy możecie pić kielich, który ja mam pić? I* chrztem**, którym ja jestem chrzczony**, być ochrzczeni**? Powiedzieli do Niego: Możemy. Mk 14,36; Łk 22,42

*mss Byz - Czy; **gr: baptidzo - zamurzać, zamaczać - Mt 3,11*

23. I powiedział im: Kielich mój istotnie wypijecie, i chrztem, którym ja jestem chrzczony, będziecie ochrzczeni; ale zasiąść z prawej mojej strony i z lewej mojej strony, nie moja to rzecz dać wam, ale dano to tym, którym jest to przygotowane przez Ojca mego.

24. A gdy to usłyszało pozostałych dziesięciu, oburzyli* się na dwóch braci. Mk 10,41;

*gr: aganakteo - być wzbudzonym, gniewać się Łk 22,24

25. Ale Jezus przywołał ich i powiedział: Wiecie, że przywódcy narodów panują* nad nimi, a wielcy dają odczuć** swoją władzę** nad nimi.

Mk 10,42; Mt 11,29; J 13,12

*gr: katakyriewo - poddać swojej władzy, opanować, ujarzmić
**gr: kataeksousiadzo - władać kimś samowolnie, dominować, dąć odczuć swą władzę, okazywać swoją moc na kimś

26. Lecz nie tak będzie u was; ale jeśli ktoś chciałby stać się wielkim wśród was, niech jest waszym sługą*.

Łk 14,7; J 18,36

*gr: diakonos - sługa, ten, który wykonuje polecenia

27. A jeśli ktoś wśród was chciałby być pierwszym, niech jest waszym niewolnikiem*.

*gr: doulos - niewolnik, w myśli hebr.: sługa - por. Wj 21,1-6

28. Podobnie Syn Człowieczy nie przyszedł, aby Mu służono, ale aby służyć, i aby dał życie swoje na okup za* wielu. Mk 14,24; Rz 5,19;

*gr: anti - w miejsce Wj 30,12; Oz 13,14; Flp 2,4-8

29. A gdy wychodzili z Jerycha*, szedł za Nim wielki tłum.

Mk 10,46-52;

*gr: Iericho - miejsce aromatu J 6,5; Łk 18,35-43

30. I oto dwaj ślepi, siedzący przy drodze, słysząc*, że Jezus przechodził, krzyčeli, wołając**: Zmiłuj się nad nami, Panie, Synu Dawida!

J 9,1

31. A tłum skarcił* ich, aby milczeli; lecz oni tym bardziej krzyčeli, mówiąc: Zmiłuj się nad nami, Panie, Synu Dawida!

Mt 15,23;

*lub: surowo napomnieć, ganić Łk 11,8; Kol 4,2

32. I Jezus stanął, przywołał* ich, i powiedział: Co chcecie, abym wam uczynił?

*gr: foneo - wydać głos, wołać, krzyčać Dz 10,29; Flp 4,6

33. Mówią do Niego: Panie! Aby nasze oczy zostały otworzone.

Ef 1,17; Mt 13,16

34. A Jezus zlitował* się i dotknął ich oczu, i zaraz odzyskali wzrok; i podążali za Nim.

*lub: być zdjęty współczuciem Mt 9,36; 1P 3,8; Ps 145,8

21 I gdy przybliżyli się do Jerozolimy, i przyszli do Betfage*, pod** Górą Oliwną, wtedy Jezus wysłał dwóch uczniów,

*gr: Bethfage - dom niedojrzałych fig Mk 11,1-11;

**lub: ku, w pobliżu, koło Łk 19,28; J 11,1.12-19

2. Mówiąc im: Idźcie do wsi, która jest przed wami, a zaraz znajdziecie oslicę uwiązaną, a z nią osłaćko; odwiążcie i przyprowadźcie je do mnie*.

Łk 19,31; Mk 11,2; Mt 26,18

*zwyczaj zwany „angaria” pozwalał na wykorzystanie zwierzęcia przez jakąś osobistość; stosowany przez kurierów

3. A gdyby wam ktoś coś mówił, powiedzcie, że Pan ich potrzebuje; jednak zaraz je odeśle*.

*mss Byz - odsyła 1Sm 10,26; J 12,15

4. A to wszystko stało się, aby wypełniło się to, co zostało powiedziane przez proroka, gdy mówi:

5. Powiedzcie córce Syjonu: Oto twój Król przychodzi do ciebie, łagodny i siedzący na osle, na osłaćku, źrebięciu* oslicy** będącej pod jarzmem.

Mt 2,2; Rdz 49,10; Za 9,9; Ps 45,6; Iz 9,6

*dosł: synu; **lub: ogólnie o zwierzęciu pociągowym

6. I uczniowie poszli i uczynili tak, jak im rozkazał* Jezus,

1Sm 15,14; J 15,14

*gr: prostasso - polecić, zarządzić, przydzielić, wyznaczyć

7. Przyprowadzili oslicę i osłaćko, i włożyli na nie swoje szaty, i usadowili* Go na nich.

*mss Byz - usiadł Mk 11,4-8; Łk 19,32; 2Krn 9,13

8. A bardzo wielki* tłum słał swoje szaty na drodze, a inni obcinali gałązki z drzew i słał je na drodze.

Kpl 23,40; 2Krl 9,13; J 12,13

*gr: *plestos - najliczniejszy, bardzo dużo, większość*

9. A tłumy idące przed Nim i za Nim wołały*, mówiąc: Hosanna** Synowi Dawid! Błogosławiony, który przychodzi w imieniu PANA! Hosanna na wysokościach!

Ps 118,26; 148,1;

*lub: *krzyczali; **zbaw teraz, uratuj* Mk 11,9; Łk 2,14

10. I gdy przybył do Jerozolimy, całe miasto zostało poruszone*, mówiono: Kto to jest?

*gr: *seio - trząść, wzburzyć myśli, odczuwać drżenie*

11. Tłumy natomiast mówiły: To jest Jezus, prorok z Nazaretu w Galilei.

Mt 2,23; J 1,45

12. A Jezus wszedł do świątyni Bożej, i wyrzucił wszystkich sprzedających i kupujących w świątyni; poprzewracał stoły *tych, co pieniądze wymieniali**, i ławy sprzedających gołębie.

Mk 11,15; Łk 19,45; J 2,14; Pwt 14,24-26

*gr: *kollybastes - drobny wekslarz, wymieniający drobne monety*

13. I powiedział im: Napisano: Mój dom zostanie nazwany domem modlitwy; a wy uczyniliście z niego jaskinię zbójców*.

*lub: *bandytów*

Iz 56,7; Jr 7,11; J 5,25

14. I przystąpili do Niego w świątyni ślepi* i kulawi*, i uzdrowił ich. *mss Byz - kulawi i ślepi

15. A widząc arcykapłani i uczeni w Piśmie przedziwne* dzieła, które czynił, i chłopców wołających w świątyni, i mówiących: Hosanna Synowi Dawida, oburzyli się**.

Ps 118,25

*gr: *thaumasios - przedziwne, cudowne, godne podziwu*

**lub: *rozgniewać się, być wzburzonym, niezadowolonym*

16. I powiedzieli do Niego: Czy słyszysz, co oni mówią? A Jezus powiedział im: Tak, czy nigdy nie czytaliście: Z ust niemowląt i ssących zgotowała sobie chwałę?

Ps 8,3

17. A gdy ich opuścił, wszedł z miasta do Betanii*, i tam zanocewał.

Mk 11,12.20-26

*gr: *Bethania - dom fig, miejscowość na zboczu Góry Oliwnej*

18. A rano wracając do miasta, poczuł głód.

19. I zobaczył przy drodze jeden figowiec, i podszedł do niego, i nie znalazł na nim nic, tylko same liście, i powiedział do niego: Niech więcej nie zrodzi się z ciebie owoc na wieki*.

I natychmiast** usechł figowiec.

Łk 13,6; J 15,2;

*dost.: *na wiek; **lub: szybko, od razu* Iz 34,4; Jr 8,13; Jud 1,12

20. A gdy ujrzeli to uczniowie, dziwili się, mówiąc: Jak szybko usechł ten figowiec!

21. A Jezus w odpowiedzi, odrzekł im: Zaprawdę mówię wam: Jeśli mielibyście wiarę i nie wątpili, nie tylko to, *co stało się z fi-*

gowcem, uczynicie, ale gdybyście i tej górze powiedzieli: Podnieś się i rzuć się w morze, to stanie się tak.

Mk 11,22; 1Kor 13,2; Mt 17,20

*lub: *nie zawahać się, być wprowadzonym w niepewność*

22. I wszystko, o cokolwiek* prosilibyście w modlitwie, wierząc, otrzymacie.

*dost.: *ilekolwiek, w mss Byz - ile jestli* Mt 7,7; 18,19

23. A gdy On przyszedł do świątyni, zbliżyli się do Niego, gdy nauczał, arcykapłani i starsi ludu, mówiąc: Jakim prawem to czynisz? I kto Ci dał to prawo?

Wj 2,14; Mk 11,27;

*gr: *eksousia - władza, auctoritet, moc* Łk 20,18; J 2,18

24. A Jezus w odpowiedzi, odrzekł im: Spytałem i ja was o jedną rzecz*, na którą jeśli mi odpowiecie, i ja wam odpowiem, jakim prawem to czynię. *gr: *logos - słowo*

25. Skąd był chrzest* Jana? Z nieba, czy od ludzi? A oni rozważali *to* w sobie i mówili: Jeśli powiemy: Z nieba, powie nam: Dlaczego więc mu nie uwierzyliście?

Mt 11,7;

*lub: *zamurzenie - por. Mt 3,11** Łk 7,28; J 1,19-28

26. Jeśli powiemy: Od ludzi, boimy się ludu; bo wszyscy mają Jana za proroka.

Iz 57,11; J 9,22; Mt 14,5

27. A w odpowiedzi, odrzekł Jezusowi: Nie wiemy. Powiedział im i On: To i ja wam nie powiem, jakim prawem to czynię.

28. Ale co się wam wydaje? Pewien człowiek miał dwoje dzieci*, i gdy podszedł do pierwszego, powiedział: Dziecko! Idź, pracuj dziś w mojej winnicy.

1Kor 10,15;

*tj. *dziecko płci męskiej* Mk 13,34; Łk 15,11-32

29. A on w odpowiedzi, odrzekł: Nie chcę, ale potem odczuł żal z tego powodu, i poszedł.

Iz 55,7; Ez 18,30; Jon 3,8; Dz 17,30

30. I gdy podszedł do drugiego, powiedział tak samo. A on w odpowiedzi, odrzekł: Ja *idę*, panie*! Ale nie poszedł.

Mt 23,3; Tt 1,16

*gr: *kyrios - od kyros, mieć najwyższą władzę - Pan*

31. Który z tych dwóch uczynił wolę ojca? Powiedzieli do Niego: Pierwszy. Jezus powiedział im: Zaprawdę mówię wam, że celnicy i nierządnic** wyprzedzają was do Królestwa Bożego.

Łk 13,1; Mt 7,21; Rz 3,19; Hl 15,6

*gr: *telones - poborcy podatków lub cla; **lub: prostytutki*

32. Albowiem Jan przyszedł do was drogą sprawiedliwości, a nie uwierzyliście mu, ale celnicy i nierządnic^{ce} mu uwierzyli; a wy chociaż widzieliście, jednak nie odczuliście później żalu*, aby mu uwierzyć.

Iz 35,8; Za 7,11

*gr: *metamelomai - czuć skruchę, czuć żal, odczuwać troskę*

33. Posłuchajcie innego podobieństwa*: Był pewien gospodarz, który zasadził winnicę i ogrodził ją dookoła płotem, wykopał w niej tłocznię, zbudował wieżę, przekazał ją rolnikom i odjechał. 2Krn 24,21; Jr 19,3; 37,15; Mt 13,18

*gr.: parabole - polożyć obok, przykład, porównanie

34. A gdy przybliżył się czas owocowania, posłał swoje sługi do rolników*, aby odebrali jego plony. *lub: hodowców winorośli Iz 5,4

35. A rolnicy, gdy pojмали jego sługi, jednego dotkliwie wychłostali, drugiego zabil, a trzeciego ukamienowali. Hbr 11,36

36. Znowu posłał inne sługi, więcej niż za pierwszym razem, i to samo uczynili z nimi.

37. A w końcu posłał do nich swojego syna, mówiąc: Uszanuj* mego syna. Iz 5,4; J 3,16;

*gr.: entrepo - szanować, darzyć kogoś cziłą Hbr 1,2

38. Lecz rolnicy, gdy ujrzeli syna, powiedzieli sobie: To jest dziedzic; pójdźmy, zabijmy go, a zatrzymamy* dla siebie jego dziedzictwo.

*gr.: katacheo - posiąść, zająć, zawiadnąć J 11,49-53

39. I wzięli go, i wyrzucili go poza winnicę, i zabil. Mt 26,50; Łk 22,52; J 18,12

40. Gdy więc przyjdzie pan winnicy, co uczyni tym rolnikom?

41. Mówią do Niego: Złych srogo* wygubi, a winnicę wynajmie** innym rolnikom, którzy we właściwym czasie oddawać mu będą swoje plony. *dost.: złe; **lub: odda, wydzierżawi

42. Jezus powiedział im: Czy nigdy nie czytaliście w Pismach: Kamień, który odrzucili* budujący, stał się głowicą węgla; PAN to sprawił i to jest godne podziwu w naszych oczach? Ps 118,22-23; Iz 28,16; Ef 2,20; 1P 2,4

*gr.: apodokimadzo - uznać za mienadający się, być odrzuconym

43. Dlatego mówię wam, że zostanie wam zabrane Królestwo Boże, i dane narodowi*, który będzie wydawał jego owoce. Mt 8,11

*gr.: ethnos - plemię, naród, lud, grupa etnicza, nie-Zydzi

44. A kto upadłby na ten kamień, roztrzaska* się, a na kogo on upadłby, zetrze** go.

*lub: zostanie pokruszony Ps 2,9; Iz 8,14-15; Dn 2,34-35;

**lub: skruszony na proch Łk 20,18; Rz 9,33

45. A gdy usłyszeli arcykapłani i faryzeusze Jego podobieństwa, poznali, że mówił o nich;

46. I szukali sposobu jak Go pojmać, lecz bali się ludu, ponieważ lud miał Go za proroka.

2. Podobne* jest Królestwo Niebios do pewnego człowieka, króla, który wyprawil wesele swojemu synowi, Iz 25,6; Mt 25,1; J 3,29;

*lub: zostało przyrównane

Ef 5,24-32; Obj 19,7-9

3. I posłał swoje sługi, by wezwali zaproszonych na uroczystości weselne; ale oni nie chcieli przyjść.

4. I ponownie posłał inne sługi, mówiąc: Powiedzcie tym, którzy są zaproszeni: Oto przygotowałem mój posiłek*, moje woły i tuczne bydło ofiarowano**, i wszystko jest gotowe; chodźcie na uroczystości weselne!

*tj. posiłek poranny lub obiad

Łk 10,1; Dz 1,8

**lub: zabito - część ofiarowano, a część spożywano

5. Oni jednak lekceważąc to, odeszli, ten wprawdzie do swojej roli, a tamten do swojego handlu*; *gr.: emporia - handel towarem, interes

6. A pozostali pojмали jego sługi, znieważyli ich i pozabijali.

7. Gdy król to usłyszał, rozgniewał się i posłał swoje wojska, wytracił owych morderców, a miasto ich spalił. 1Tes 2,16; Łk 21,24

8. Wtedy powiedział swoim sługom: Wesele wprawdzie jest gotowe, lecz zaproszeni* nie byli godni. *gr.: kaleo - wolać, używać, zapraszać

9. Dlatego idźcie na rozstaje dróg, i kogokolwiek znajdziecie, wezwijcie na uroczystości weselne. Iz 55,1-7; Mk 16,15; Obj 22,17

10. I wyszli owi słudzy na drogi, zgromadzili wszystkich ilu znaleźli, złych a także dobrych, i napełniło się wesele gośćmi*.

*dost.: spoczywających (przy stole)

Mt 13,47

11. A gdy wszedł król, aby przypatrzeć się spoczywającym przy stole, zobaczył tam człowieka nieodzianego w szatę weselną.

12. I powiedział do niego: Przyjacielu! Jak tu wszedłeś, nie mając szaty weselnej? A on zamilkł. *gr.: hetairoi - zwrot grzesznicy - towarzyszy, druh, kolega - występ, tylko w Ew. Mat. w znac. negat. - Mt 20,13

13. Wtedy powiedział król sługom: Zwiążcie jego nogi i ręce, zabierzcie go i wyrzucicie w ciemność zewnętrzną; tam będzie płacz i zgrzytanie zębów. Mt 13,30; 8,12; Łk 13,28

14. Albowiem wielu jest powołanych*, ale mało wybranych. *lub: wezwanych Mt 20,16

15. Wtedy odeszli faryzeusze na naradę i podjęli decyzję, żeby Go złapać* na słowie.

*gr.: pagideuo - usidlić,

Ps 2,2; Mk 12,13

zastawić pułapkę, złapać w sidła, usidlić na podst. słów

16. I posłali do Niego swoich uczniów z herodianami*, mówiąc: Nauczycielu! Wiemy, że

22 A Jezus w odpowiedzi, ponownie rzekł im w podobieństwach*, mówiąc:

*gr.: parabole - polożyć obok, przykład, porównanie Mt 13,13

jesteś szczerzy, a drogi Bożej w prawdzie uczasz, i nie zależy* Ci na nikim; albowiem nie patrzysz na powierzchowność ludzi**.

**tj. cz. stromichwa wspierającego dynastię Heroda; **lub: nie zważasz; **idiom: nie masz względu na osobę* Mt 16,11; Mk 3,6

17. Dlatego powiedz nam, jak Ci się wydaje? Czy wolno dawać podatek* Cezarowi, czy nie?

Dz 5,37; Rz 13,6; Pwt 1,17; 16,19; Łk 2,1

**gr: kensos - podatek podległy pobierany według spisu*

18. Ale Jezus poznał ich niegodziwość, dlatego powiedział: Dlaczego wystawiacie mnie na próbę*, obłudnicy**?

Mk 2,8; J 2,25; 8,6;

lub: kusicie; **hipokryci - por: Mt 7,5 Mt 19,3; Dz 5,9

19. Pokażcie mi monetę podatkową*; a oni przynieśli Mu denara. **por: w. 17**

20. I powiedział im: Czyj to jest wizerunek* i napis? **lub: obraz* Łk 20,24; 23,38

21. Powiedzieli do Niego: Cezara*. Wtedy powiedział im: Oddawacie więc to, co jest Cezara, Cezarowi, a to, co jest Boga, Bogu.

**gr: kaisar - cesar - „odcięty”* Mt 17,25; Łk 23,2; IP 2,13

22. Gdy to usłyszeli, zadziwili się, opuścili Go i odeszli.

Łk 20,25; Dz 6,10; Kol 4,6

23. Tego dnia podeszli do Niego saduceusze*, którzy mówią, że nie ma powstania z martwych, i pytali Go,

Mk 12,18; Łk 20,27;

**hebr: sadok - sprawiedliwy* 1Kor 15,12; 2Tm 2,18

24. Mówiąc: Nauczycielu! Mojżesz powiedział: Jeżeli ktoś umrze nie mając dzieci, to jego brat prawem powinowactwa*, ma poślubić jego żonę i wzbudzić** potomstwo swojemu bratu.

Łk 6,46; Rdz 38,8; Pwt 25,5-10

**tj. poślubić wdowę po bracie, który zmarł bezdzietnie*

***gr: anistemi - powstać z martwych, wzbudzić, wystąpić*

25. Było więc u nas siedmiu braci; pierwszy pojął żonę i umarł, nie mając potomstwa, zostawił swoją żonę swojemu bratu.

26. Podobnie drugi i trzeci, aż do siódmego. 27. A na końcu po wszystkich umarła i ta kobieta.

28. Przy powstaniu z martwych więc, którego z tych siedmiu będzie żoną, gdyż wszyscy mieli ją za żonę?

Dn 12,2; Oz 13,14; Hs 19,25

29. A w odpowiedzi, Jezus odrzekł im: Błędzicie*, nie znając** Pism ani mocy Boga.

**gr: planao - błąkać się, włóczyć* Łk 24,44; J 20,9; Rz 15,4

wprowadzać w błąd, zwodzić; **gr: eido - wiedzieć, znać

30. Albowiem przy powstaniu z martwych ani nie poślubiają, ani są zaślubiane, ale są jak aniołowie* Boży w niebie. Ps 103,20;

**gr: angelos - zwiastun, posłaniec, anioł* 1J 5,28; Łk 20,34

31. A co do powstania z martwych, czy nie

czytaliście, co wam zostało powiedziane przez Boga, mówiącego:

32. Ja jestem Bóg Abrahama i Bóg Izaaka, i Bóg Jakuba. Bóg nie jest Bogiem martwych, ale żywych*.

gr: ekplesso - por: Dz 13,12 Wj 3,6.15-16

33. A gdy tłumy to usłyszały, zdumiały* się nad Jego nauką.

gr: ekplesso - por: Dz 13,12

34. A gdy usłyszeli faryzeusze, że zamknął usta saduceuszom, zebrali się razem.

35. I spytał Go jeden z nich, znawca Prawa, wystawiając Go na próbę* i mówiąc:

lub: kusząc, doświadczając - por: Jk 1,13 Łk 7,30; Tt 3,13

36. Nauczycielu! Które przykazanie jest wielkie** w Prawie?

Oz 8,12; Łk 11,42

**gr: didaskalos - nauczyciel, pouczający; **domysł. największe*

37. A Jezus mu powiedział: Będziesz miłował PANA, Boga twójego, całym swoim sercem, i całą swoją duszą, i całą swoją myślą;

Joz 22,5; Rz 8,7; Pwt 6,5; 10,12; 30,6

38. To jest wielkie i pierwsze przykazanie. 39. A drugie podobne temu: Będziesz miłował* swojego bliźniego, jak samego siebie.

**gr: agapao - przyjmować z zadowoleniem,* Łk 10,29;

gorąco miłować, bardzo lubić Kpl 19,18; Ga 5,14

40. Na tych dwóch przykazaniach jest oparte* całe Prawo i Prorocy.

Rz 13,9;

**dost.: jest zawieszono* 1Tm 1,5; Jk 2,8

41. A gdy zebrali się faryzeusze*, Jezus spytał ich, **aram.: etym. - oddzielony, członek religijnego stromictwa faryzeuszy rygorystycznie przestrzegający Prawa*

42. Mówiąc: Co wy myślicie* o Mesjaszu**? Czyim jest synem? Powiedzieli do Niego: Dawida. **lub: wydawać się, sądzić; **Chrystusie* Mk 12,36

43. Powiedział im: Jak więc Dawid w Duchu* nazywa Go Panem, mówiąc:

**lub: w duchu* Dz 2,30; 2Sm 23,2; Dz 1,16

44. Powiedział PAN mojemu Panu: Siądź po mojej prawicy, aż położę Twoich nieprzyjaciół* jako podnóżek pod Twoje stopy?

**lub: być wrogo nastawiony, nienawistny* Ps 110,1

45. Jeśli więc Dawid nazywa Go Panem, to jak jest Jego synem?

Rz 9,5; J 8,58; Rz 1,3

46. I nikt Mu nie mógł odpowiedzieć ani słowem, i od tego dnia, nikt nie ośmielił* się Go więcej pytać.

Łk 20,40; Hs 32,15; Iz 50,2

**gr: tolamo - być odważnym, posuwać się do, być śmiałym*

23 Wtedy Jezus powiedział do tłumów i do swoich uczniów, mówiąc:

2. Na katedrze* Mojżesz zasiadli uczeni w Piśmie i faryzeusze.

Ne 8,4; Mi 2,7; Łk 20,46

**gr: kathedra - podwyższone krzesło nauczycielskie*

3. Dlatego wszystko, cokolwiek by wam powiedzieli by zachowywać, zachowujcie i czynicie, ale według uczynków ich nie postępujcie; albowiem oni mówią, a nie czynią.

Wj 18,19; Pwt 4,5; 17,9; Ps 50,16; Rz 2,19-24; 1,16

4. Bo wiązań^{*} ciężkie i trudne do uniesienia brzemięna, i kładą je na ramiona ludzi, lecz *nawet* swoim palcem nie chcą ich ruszyć.

^{*gr: desmeuo - spętać, zakuć w łańcuchy} Ek 11,46; Dz 15,10

5. A wszystkie swoje dzieła pełnią tak, aby byli widziani przez ludzi. Poszerzają bowiem swoje rzemyki modlitewne^{*} i przedłużają frędzle^{**} swoich płaszczów,

Mt 6,1-16; Pwt 11,8;
^{*dost: filakterie; **por: Mt 14,36*} Pwt 22,12; 6,8

6. I lubią pierwsze miejsca na wieczerniach i pierwsze siedzenia w synagogach,

7. I pozdrowienia na rynkach, i bycie przez ludzi nazywanymi: Rabbi, Rabbi!

^{*hebr: mój Mistrzu, mój Nauczycielu} J 13,13

8. Ale wy nie pozwalajcie nazywać siebie Rabbi; albowiem jeden jest wasz Mistrz^{*}, Mesjasz; a wy wszyscy jesteście braćmi.

^{*gr: kathegetes - przewodnik, nauczyciel} Iz 9,6; Ml 1,6

9. I *nikogo* na ziemi nie nazywajcie swoim ojcem; albowiem jeden jest Ojciec wasz, *który jest* w niebiosach.

Hi 32,21; Hbr 12,9

10. I nie pozwalajcie nazywać siebie mistrzami; jeden bowiem jest wasz Mistrz^{*}, Mesjasz.

^{*gr: kathegetes - por: w 8*} Mt 26,18; Mk 9,5; 1 Kor 4,15

11. Natomiast *кто* jest większy wśród was, *nitech* będzie waszym sługą.

12. A kto będzie siebie wywyższał, zostanie poniżony; a kto samego siebie unizy, zostanie wywyższony.

Ps 138,6; Prz 16,18; Jk 4,6

13. Lecz biada wam, uczeni w Piśmie i faryzeusze, obłudnicy! Albowiem zamykacie Królestwo Niebios przed ludźmi; wy nie wchodzicie, a wchodzącym nie pozwalacie wejść. ^{*lub: hipokryci}

Ek 11,52; J 7,46; Dz 8,1

14. Biada wam, uczeni w Piśmie i faryzeusze, obłudnicy! Albowiem żożeracie domy wdów, i to pod pozorem długich modlitw, dlatego większy wyrok otrzymacie.

Hi 22,9; Mk 12,40; Lk 20,47

15. Biada wam, uczeni w Piśmie i faryzeusze, obłudnicy! Obchodzicie bowiem morze i suchy ląd, aby jednego uczynić prozelitą^{*}, a gdy nim zostanie, czynicie go synem Gehenny, dwa razy *bardziej* niż wy.

Est 8,17;

^{*tj: poganin wyróżający judaizm - por: Dz 13,16*} Dz 2,10; 13,43

16. Biada wam, ślepi przewodnicy! Którzy

mówicie: Kto przysięgłby na świątynię^{*}, to nic; ale kto przysięgłby na złoto w świątyni, ten jest zobowiązany *przysięgą*.

Mt 15,14;

^{*gr: naos - główny budynek świątyni} Ga 5,3; J 9,39

17. Głupi^{*} i ślepi! Albowiem co jest większe, złoto czy świątynia, która uświęca złoto?

^{*gr: moros - lepy, głupi, niedorzeczny, beznijność}

18. A kto przysięgłby na ołtarz, to nic; lecz kto przysięgłby na dar^{*} ofiarny, który jest na nim, ten jest zobowiązany *przysięgą*.

^{*gr: doron - dar ofiarny jako wyraz czci, podarunek}

19. Głupi i ślepi! Co bowiem jest większe, dar ofiarny czy ołtarz, który uświęca *ten* dar?

^{*gr: hagiadzo - oddzielony por: Mt 6,9*} Wj 29,37; Mt 24,5

20. Kto więc przysięga na ołtarz, przysięga na niego i na wszystko, co na nim *jest*;

21. A kto przysięga na świątynię, przysięga na nią i na Tego, który w niej mieszka;

22. A kto przysięga na niebo, przysięga na tron Boga i na Tego, *który* na nim zasiada.

23. Biada^{*} wam, uczeni w Piśmie i faryzeusze, obłudnicy! Dajecie bowiem dziesięcinę z mięty i z anyżu, i z kminu, a opuszczacie ważniejsze rzeczy w Prawie: sąd, miłosierdzie i wiare; te *rzeczy* należy czynić, a tamtych nie opuszczać.

1 Sm 15,22; Mi 6,8; Lk 11,42

^{*gr: ouai - wyraz dźwiękonaśladowczy - por: Mt 11,21*}

24. Ślepi przewodnicy! Przecadzacie komara, a polykacie wielbłąda.

Mt 7,4; Lk 6,7

^{*gr: hodegos - wskazujący drogę, nauczyciel bez odp. wiedzy}

25. Biada wam, uczeni w Piśmie i faryzeusze, obłudnicy! Oczyszczacie bowiem zewnątrz kubek i misę, a wewnątrz *one* są pełne *tego, co pochodzi* z grabieży^{*} i niepowściągliwości^{**}.

Iz 28,7-8; Lk 11,39-40; Mk 7,4-13

^{*gr: harpage - por: 1 Tes 4,17*}; ^{**lub: brak opanowania}

26. Ślepy faryzeuszu! Oczyść najpierw to, co jest zewnątrz kubka i misy, aby i to, co jest na zewnątrz nich, stało się czyste^{*}.

^{*gr: kataro - czysty, bez szkazy, niewinny} Iz 55,7; Jr 4,14

27. Biada wam, uczeni w Piśmie i faryzeusze, obłudnicy! Bo podobni jesteście grobom pobielanym, które na zewnątrz wprawdzie widziane są *jako* piękne^{*}, ale wewnątrz pełne są kości umarłych i wszelkiej nieczystości. ^{*gr: horaios - kwitnący, piękny}

Ek 11,44; Dz 23,3

28. Tak i wy, na zewnątrz wprawdzie ukazujecie się ludziom jako sprawiedliwi, ale wewnątrz pełni jesteście obłudy i bezprawia^{*}.

^{*gr: anomia - nieprawość, 1 Sm 16,7; Ps 51,6; Jr 17,9}

^{stan bezprawia, pogarda prawa, niegodziwość}

29. Biada wam, uczeni w Piśmie i faryzeusze, obłudnicy! Budujecie bowiem groby proroków i zdobicie nagrobki sprawiedliwych.

30. I mówicie: Gdybyśmy żyli za dni naszych ojców, nie byłibyśmy ich współnikami* w *przełaniu* krwi proroków.

Jr 2,30; 2Krn 36,15

*gr: *koinonai* - współnik, towarzysz, współpracownik

31. A tak sami o sobie świadczycie, że jesteście synami *tych*, którzy pozabijali proroków;

Joz 24,22; Hl 15,6; Dz 7,51; 1Tes 2,15

32. Dopełnijcie* i wy miary swoich ojców.

*lub: dopełniacie - dopuszczalne są obie formy tłumaczenia

33. Weź! Plody żmij! Jak uciekniecie przed sądem Gehenny?

Mt 12,34; Hbr 2,3; Ps 58,3

*dolina Hinnona - symbol wiecznego potępienia - por: Mt 10,28**

34. Oto dlatego, ja posyłam do was proroków i mędrców, i uczonych w Piśmie, a *niektórych* z nich zabijecie i ukrzyżujecie, i *niektórych* ubiczujecie* w swoich synagogach, i będziecie ich prześladować z miasta do miasta;

*lub: wychłostacie Mt 10,17; J 16,2; Dz 7,51

35. Aby przyszła na was cała sprawiedliwa krew, wylana na ziemi od krwi sprawiedliwego Abła aż do krwi Zachariasza, syna Barachiasza, którego zabilście między świątynią a ołtarzem.

Rdz 4,8; 2Krn 24,20; Hbr 12,24

36. Zaprawdę mówię wam: To* wszystkie przyjdzie na to pokolenie**.

*dost.: *te* - *L.mn.*

*gr: *genea* - ród, plemię, pokolenie, nacja, naród

37. Jeruzalem! Jeruzalem! Które zabijasz* proroków i kamienujesz tych, którzy do ciebie są posyłani, ile to razy chciałem zgromadzić swoje pisklęta pod skrzydła, a nie chcieliście.

*gr: *apokteino* - zabijać w jakikolwiek sposób Mt 22,3;

**dost.: *tym samym sposobem* Łk 13,34; Obj 11,8

38. Oto wasz dom jest zostawiony wam pusty.

39. Albowiem mówię wam, że nie ujrzycie mnie od teraz, aż do *czasu*, gdy powiecie: Błogosławiony*, który przychodzi w imieniu PANA.

*lub: wystawiany Ps 118,26

24 A gdy Jezus wyszedł i odchodził ze świątyni, podszli Jego uczniowie, aby pokazać Mu zabudowania świątyni*.

*gr: *hieron* - święte miejsce, świątynia (cała) Mk 13,1; Łk 21,5

2. A Jezus powiedział im: Czy nie dostrzegacie* tych wszystkich *wydarzeń*? Zaprawdę mówię wam, nie zostanie tu kamień na kamieniu, który nie zostanie zwalony**.

IKH 9,7

*gr: *blepo* - por: Mk 4,24*; **gr: *katalyo* - zburzyć, rozwiać, obalić

3. A gdy siedział na Górze Oliwnej, podszli do Niego uczniowie na osobności, mówiąc: Powiedz nam, kiedy staną się te *wydarzenia*, i jaki jest znak Twojego przyjścia* oraz końca** tego wieku?

Dn 12,6; Mt 13,39; 1Tes 5,1

*gr: *parousia* - por: 1Tes 4,15*; **lub: *sphēnēnē*, kres

4. A Jezus w odpowiedzi, odrzekł im: Uważajcie*, aby was ktoś nie zwiódł**.

*lub: *przysłuchiwać się uważnie, baczyć*; ***wprowadził w błąd*

5. Wielu bowiem przyjdzie w moim imieniu, mówiąc: Ja jestem Mesjasz*; i wielu zwiódą;

Jr 14,14; J 5,43; 2P 2,1-2; 1J 4,1; Obj 13,8

*gr: *christos* - Chrystus, Pomazaniec, Namaszczony, Mesjasz

6. I usłyszycie o wojnach i wieści z wojen. Uważajcie, abyście się nie trwożyli*; bo trzeba, aby stały się te wszystkie *wydarzenia*; ale *to* jeszcze nie koniec.

Jr 4,19; Mk 13,7; Łk 21,9

*gr: *throos* - urzawa, zgiełk, głośny plac

7. Albowiem powstanie naród przeciwko narodowi i królestwo przeciwko królestwu, i będzie głód*, i zarazy, a miejscami trzęsienia ziemi.

*dost.: *głody* Ag 2,22

8. A wszystkie te *wydarzenia*, to początek bólów porodowych.

9. Wtedy wydawać was będą na udrękę*, i będą was zabijając, i będziecie znienawidzeni przez wszystkie narody z powodu mojego imienia.

*lub: *ucisk, utrapienie* Mt 10,17

10. I wtedy wielu zostanie zgorszonych*, i jedni drugich wydadzą**, i jedni drugich znienawidzą.

J 6,66; Mt 11,6; 26,31

*lub: *zrazi się, potłocnie*; ***wydać kogoś zdradziecko*

11. I powstaną* wielu fałszywych proroków, i zwiódą** wielu.

1J 4,1; 2P 2,1; Dz 20,30; 1J 2,18

*dost.: *zostaną wzbudzeni*; **gr: *planao* - por: Mt 18,12*

12. A z powodu rozmożenia się bezprawia, miłość wielu oziębnie*.

Obj 2,4

*gr: *psycho* - tchnąć, chłodzić podmuchem, zostać oziębiony

13. Ale kto wytrwa aż do końca, ten zostanie ocalony*.

*lub: *zbowiony* Mt 10,22; Mk 13,13

14. I zostanie ogłoszona ta Ewangelia Królestwa w całym zamieszkałym świecie, na świadectwo wszystkim narodom. I wtedy nadejdzie koniec.

Dz 20,25; Mt 9,35; Mk 1,14

15. Gdy więc ujrzycie obrzydliwość spustoszenia, o której zostało powiedziane przez proroka Daniela, stojącą na miejscu świętym – kto czyta, niech rozumie!

Mk 13,14;

Dn 9,26-27; 11,31; 12,11

16. Wtedy ci, którzy będą w Judei, niech uciekają w góry;

Łk 21,20-24

17. Kto jest na *górnym* tarasie, niech nie schodzi, aby coś wziąć ze swojego domu;

18. A kto jest na roli, niech ponownie nie wraca, by wziąć swoje szaty.

19. A biada kobietom w ciąży i karmiącym w te dni!

Mk 13,17; Łk 21,23

20. Mądłcie się więc, aby ucieczka wasza nie nastąpiła zimą, ani w sabat.

21. Wtedy bowiem będzie wielki ucisk*, jaki nie zaistniał od początku świata aż do teraz, ani *jakiego* z pewnością nie będzie.

*gr: *thlipsis - ucisk, cierpienie, niedola* Dn 12,1; Obj 7,14

22. A gdyby nie były skrócone te dni, nikt* nie zostałby uratowany**; ale ze względu na wybranych będą skrócone te dni.

*dost.: *żadne ciało*; **lub: *zbawiony* Iz 45,4; Rz 11,26

23. Jeśli wtedy ktoś by wam powiedział: Oto tu jest Mesjasz*, albo tam, nie wiercie.

*gr: *christos - Chrystus, Pomazaniec, Namaszczony, Mesjasz*

24. Albowiem powstaną fałszywi mesjasze i fałszywi prorocy, i czynić* będą wielkie znaki i cuda, tak aby zwieść**, o ile można, i wybranych.

Wj 7,11; Pwt 13,1; Obj 13,13; 19,20

*lub: *dawać, dostarczać*; **gr: *planao - por. Mt 18,12**

25. Oto wam przepowiedziałem*.

*gr: *proterero - ogłaszać, mówić wcześniej, zapowiadać*

26. Jeśli więc powiedzieliby wam: Oto jest na pustyni*, nie wychodźcie; oto jest w alkierzach**, nie wiercie.

*lub: *pustkowiu* J 18,10

*gr: *tameton - pomieszczenie wew. domu, komórka, schowek*

27. Albowiem jak błyskawica pojawia się na wschodzie i jest widziana aż na zachodzie, takie będzie i przyjście* Syna Człowieczego.

*lub: *parousia - przybycie, obecność - por. 1Tes 4,15**

28. Gdzie bowiem jest padlina, tam gromadzą się orły*.

*lub: *sępy* Ha 1,8; Łk 17,37; Obj 19,17

29. A zaraz po ucisku* tych dni słońce zostanie zaćmione i księżyc nie da swojej jasności, i gwiazdy spadać będą z nieba, a moce niebieskie zostaną poruszone.

Iz 13,10; Ez 32,7; *gr: *thlipsis - ucisk, cierpienie, niedola* Obj 6,13

30. I wtedy ukaże się na niebie znak Syna Człowieczego, i wtedy będą bić się w piersi wszystkie plemiona ziemi, i zobaczą Syna Człowieczego, przychodzącego* na obłokach nieba z mocą i z wielką chwałą.

Mt 12,39; *gr: *erchomai - przybywać, dążyć, dobrać* Za 12,10; Obj 1,7

31. I posłe swoich aniołów z trąbą o potężnym dźwięku, i zgromadzą Jego wybranych z czterech stron*, od jednego krańca nieba aż po drugi kraniec. *dost.: *wiatrów* Mt 13,41

32. A od figowca nauczcie się tego *oto* podobieństwa*: Gdy jego gałąź staje się miękka i wypuszcza liście, wiecie, że blisko jest lato.

*lub: *porównanie, przykład* Mk 13,28; Łk 21,29

33. Tak i wy, gdy ujrzycie te wszystkie *wydarzenia*, wieździe, że jest blisko, u drzwi.

34. Zaprawdę* mówię wam: Nie przeminie to pokolenie**, aż się te wszystkie *wydarzenia* staną. *gr: *amen - godne wiary*, **gr: *genea - Mt 23,36**

35. Niebo i ziemia przemina*, ale słowa moje nie przemina.

Mt 5,18; Mk 13,30; 1P 1,25

*gr: *parerchomai - przejść obok, trwać chwilowo, minąć*

36. A o tym dniu i godzinie nikt nie wie*, ani aniołowie niebios, tylko sam Ojciec mój.

*gr: *eido - dostrzegać*, Mt 24,42; Mk 13,32; Dz 1,7

wiedzieć, mieć wgląd, badać, znać, patrzeć na, doświadczyć

37. A tak, jak było za dni Noego, takie* będzie i przyjście** Syna Człowieczego.

*gr: *houto - w ten sposób, tak oto, tak* Rdz 6,1; 7,1; Hi 22,15

gr: *parousia - obecność, przyjście - por. 1Tes 4,15

38. Albowiem jak za dni przed potopem jedli i pili, żenili się i za mąż wydawali, aż do tego dnia, w którym Noe wszedł do arki,

39. I nie spostreegli się*, aż przyszedł potop i uniósł wszystkich; takie będzie i przyjście** Syna Człowieczego.

Łk 12,19; Mt 13,30

*gr: *ginosko - poznać, dowiedzieć się, znać*; **gr: *parousia*

40. Wtedy dwóch będzie na roli; jeden będzie wzięty, a jeden pozostawiony;

41. Dwie będą mleć na żarnach; jedna będzie wzięta, a jedna pozostawiona.

42. Czuwajcie więc, ponieważ nie wiecie, o której godzinie wasz Pan przyjdzie*.

*gr: *erchomai - por. u. 30** Mk 13,33; Obj 3,3; Mt 25,13

43. A to wieździe, że gdyby wiedział gospodarz*, o której straży ma przyjść złodziej, czuwałby i nie pozwoliłby włamać się** do swojego domu.

*lub: *pan domu*; ***podkopac (ścian)*

44. Dlatego i wy bądźcie* gotowi, bo Syn Człowieczy przyjdzie o godzinie, której się nie domyślcie.

*lub: *stanicie się*

45. Kto więc jest tym wiernym i rozumnym sługą, którego pan jego ustanowił nad swoją służbą*, aby im dawał pokarm *we właściwym* czasie?

*lub: *służba domowa* Łk 12,42

46. Błogosławiony* ów sługa, którego jego pan *gdy* przyjdzie, znajdzie tak czyniącego.

*gr: *makarios - szczęśliwy, ten któremu warto pogratulować*

47. Zaprawdę* mówię wam, że go ustanowi nad całym swoim mieniem*.

Mt 25,21; *lub: *dobytkiem* Łk 12,44; J 12,26

48. A jeśli by powiedział ów zły sługa w swoim sercu: Mój pan zwleka ze swoim przyjściem,

Ez 12,22; Łk 19,22; Iz 32,6; Dz 8,32

49. I zaczęły bić współsługi, a jeść i pić z pijakami,

2Kor 11,20; 1P 5,3; 3J 1,9

50. Przyjdzie pan owego sługi w dniu, którego się nie spodziewa*, i o godzinie, której nie zna, *lub: nie oczekuj

1Tes 5,2

51. I potnie* go na kawałki, i wyznaczy mu dział równy z obłudnikami; tam będzie płacz i zgrzytanie zębów.

Iz 33,14; Łk 12,46; 13,28

*gr.: dichotomeo - pociąć na kawałki, oddzielić, odłączyć

25 Wtedy podobne będzie Królestwo Niebios do dziesięciu dziewic*, które wzięły swoje lampy i wyszły na spotkanie oblubienicy*.

Łk 5,34; Ef 5,25

*gr.: parthenos - panna, dziewica; **pan młody, narzeczony

2. A pięć z nich było roztropnych*, a pięć głupich.

Pwt 32,29; Jr 24,2; Mt 7,24

*gr.: frónimos - rozumny, roztropny, rozsądny, mądry

3. Te głupie wzięły swoje lampy, a nie wzięły ze sobą oliwy.

Iz 48,1; Mt 23,25; 2Tm 3,5

4. Lecz mądre wzięły oliwę w swoje naczynia wraz ze swoimi lampami.

5. A gdy oblubieniec zwlekał, zdrzemnęły się wszystkie i spały.

Ha 2,3; 2P 3,4

6. A w środku nocy rozległ się krzyk: Oto oblubieniec przychodzi; wychodźcie na jego spotkanie!

Mk 13,33; 1Tes 5,13

7. Wtedy obudziły się wszystkie owe dziewice i uporządkowały* swoje lampy.

*gr.: kosmeo - uporządkować, przyozdobić, zyskać cześć

8. A głupie powiedziały do mądrych: Dajcie nam z waszej oliwy, bo lampy nasze gasną.

9. A mądre odpowiedziały, mówiąc: Jeszcze by nam i wam nie wystarczyło; idźcie raczej do sprzedających i kupcie sobie.

Łk 13,24

10. A gdy odeszły kupować*, przyszedł oblubieniec i te, które były gotowe, weszły z nim na uroczystości weselne; i drzwi zostały zamknięte.

*gr.: agoradzo - kupować, być na rynku

11. Lecz później przyszły i pozostałe dziewice, mówiąc: Panie, Panie, otwórz nam!

12. A on w odpowiedzi, odrzekł: Zaprawdę* mówię wam, nie znam was.

J 10,27;

*gr.: amen - z hebr.: godne wiary

Ps 1,6; Ha 1,13

13. Czuwajcie więc; bo nie znacie dnia ani godziny, o której przyjdzie* Syn Człowieczy.

*gr.: erchomai - przybywać,

Mt 24,42-44; 1P 5,8;

przychodzić, nadejść

Dz 20,31; 2Tm 4,5; 1P 4,7

14. Podobnie bowiem *peuven* człowiek odjeżdżając *za granicę*, przywołał* swoje sługi i przekazał im swój dobytek;

*lub: wezwał *Łk 19,12; Rz 12,6; 1Kor 3,5; Ef 4,11*

15. I temu wprawdzie dał pięć talentów, a temu dwa, a temu jeden, każdemu według jego możliwości*, i zaraz* odjechał.

Mt 18,24;

*dost.: mocy; **może stanowić początek w. 16 *Łk 12,48*

16. A poszedł ten, który wziął pięć talentów, obracał* nimi i uzyskał* drugie pięć talentów.

*gr.: ergadzomai - pracować, handlować, nabycić

*gr.: poieo - uczynić, spowodować, wytworzyć, wykonywać

17. Tak samo i ten, który wziął dwa, i on uzyskał* drugie dwa.

2Sm 19,32; Mk 14,3; Kol 4,17;

*gr.: kerdaino - zdobyć, nabyć, zyskać *IP 4,10*

18. A ten, który wziął jeden, odszedł, rozkopał ziemię i schował srebro swojego pana.

19. A po długim czasie przyszedł pan owych sług i rozlicza z nimi zapis rozrachunków*.

*gr.: logos - słowo, tu: rachunek, zapis księgowy *2Kor 5,10*

20. I przystąpił ten, który wziął pięć talentów, i przyniósł dalsze pięć talentów, mówiąc: Panie! Przekazałeś mi pięć talentów, oto drugie pięć talentów zyskałem nimi.

*gr.: paradidomai - powierzyć coś ustnie, wydać w ręce

21. A pan jego powiedział mu: Dobrze, sługo dobry i wierny! W małych byłeś wierny, ustanowię* cię nad wieloma; wejdź do radości swojego pana.

IP 1,7; 2Kor 10,18; Łk 16,10

*gr.: kathistemi - wyznaczyć, postawić nad kimś, ogłosić

22. Przystąpił także i ten, który wziął dwa talenty, i powiedział: Panie! Powierzyłeś mi dwa talenty, oto* drugie dwa talenty zyskałem nimi*.

*lub: spojrz; **dost.: na nich

23. Powiedział mu pan jego: Dobrze, sługo dobry i wierny! W małych byłeś wierny, ustanowię cię nad wieloma; wejdź do radości swojego pana.

*gr.: pistos - godny zaufania, wierzący

24. A przystąpił i ten, który wziął jeden talent*, i powiedział: Panie! Poznałem cię, że jesteś człowiekiem twardym*, że znieś, gdzie nie siałeś, i zbierasz, gdzie nie rozsypałeś;

*1 talent - 6000 drachm *Hi 21,14; Łk 6,46*

to 17 lat pracy prac. rolnego; **gr.: skleros - por. *Rz 9,18**

25. Bojąc* się więc, odszedłem i ukryłem twój talent w ziemi; oto masz to, co jest twoje.

*gr.: jobeo - lękać, bać, przerazić, respektować, uciec

26. A w odpowiedzi, pan jego odrzekł mu: Sługo zły i gnuśny! Wiedziałeś, że znieś, gdzie nie siałem, i zbieram, gdzie nie rozsypywałem;

Hi 15,5-6; Prz 18,9; 20,4; Mt 18,32

*gr.: okneros - opieszalszy, ociągający się, wahający się

27. Trzeba było więc złożyć moje srebro u bankierów, a ja po przyjęściu, odebrałbym to, co jest moje z zyskiem*.

Pwt 23,19; Rz 3,19

*gr: tokos - procent z pieniędzy, odsetki, lichwa, zysk

28. Dlatego zabierzcie od niego ten talent, i dajcie temu, który ma dziesięć talentów.

29. Każdemu bowiem, kto ma, będzie dane, i będzie obfitować*; a temu, kto nie ma, i to, co ma, zostanie mu zabrane.

Łk 8,18;

*lub: mieć w nadmiarze

Łk 19,26; J 15,2

30. A tego bezużytecznego* służę wyrzucić w ciemność zewnętrzną; tam będzie płacz i zgrzytanie zębów.

Mt 3,10; 5,13; J 15,6; 2P 2,17

*gr: achreios - nieprzydatny do niczego, bezużyteczny

31. A gdy przyjdzie Syn Człowieczy w swojej chwale, i z Nim wszyscy święci aniołowie, wtedy usiądzie na tronie swojej chywały.

Za 14,5; Jr 3,17; Mt 16,27; Mk 8,38; Łk 9,26; Obj 20,11

32. I zostaną zebrane przed Nim wszystkie narody*, i oddzieli ich, jednych od drugich, jak pasterz oddziela owce od kozłów.

*gr: ethnos - narody, grupy etniczne, nie-Żydzi

Ps 96,13; 98,9

33. I postawi owce po swojej prawej stronie, a kozły po lewej stronie.

Ps 79,13; 100,3

34. Wtedy powie Król tym, po Jego prawej stronie: Pójdźcie, błogosławieni Ojca mego! Odziedziczcie* Królestwo przygotowane wam od założenia* świata.

Mt 21,5; Łk 19,38

*lub: otrzymać w udziale; *gr: katabole - położenie fundamentu

35. Gdyż byłem głodny, a daliście mi jeść; byłem przagnąłem, a daliście mi pić; byłem obcym przybyszem*, a przyjęliście mnie;

Mt 10,40

*gr: ksenos - cudzoziemiec, obcy, przybysz, ktoś nowy

36. Byłem nagim, a przyodzialiście mnie; byłem chorym, a odwiedziliście mnie; byłem w więzieniu, a przyszliście do mnie.

Iz 58,7

37. Wtedy odpowiedzą mu sprawiedliwi, mówiąc: Panie! Kiedy widzieliśmy Cię głodnym i daliśmy Ci jeść? Albo przagnąłem* i daliśmy Ci pić?

Prz 15,33; Iz 64,6; IP 5,5; Mt 6,3

*gr: dipaso - odczuwać brak, żarliwie oczekiwać na ożrewienie

38. I kiedy widzieliśmy Cię obcym przybyszem, i przyjęliśmy Cię, lub nagim, i przyodzialiśmy Cię?

39. I kiedy Cię widzieliśmy chorym, albo w więzieniu, i przyszliśmy do Ciebie?

40. A w odpowiedzi, Król powie im: Zaprawdę* mówię wam, cokolwiek uczyniliście jednemu z tych najmniejszych moich braci, mnie uczyniliście.

Dz 9,25; Hbr 6,10; Mk 3,34

*gr: amen - z hebr: godnie wiary lub jako akt potwierdzenia

41. Potem powie i tym, którzy są po lewej stronie: Idźcie ode mnie, przekleć* w ogień wieczny, który jest przygotowany diabłu i jego aniołom.

Ps 6,8; Ga 3,10; Mt 18,8; Obj 14,10; 20,10

*gr: kataraoimai - przeklinać, potępiać, rzucać klątwę

42. Albowiem byłem głodny, a nie daliście mi jeść; przagnąłem, a nie daliście mi pić;

43. Byłem obcym przybyszem, a nie przyjęliście mnie; byłem nagim, a nie przyodzialiście mnie; byłem chorym i w więzieniu, a nie odwiedziliście mnie.

44. Wtedy i oni Mu odpowiedzą, mówiąc: Panie! Kiedy widzieliśmy Cię głodnym albo przagnącym, albo gościem, albo nagim, albo chorym, albo w więzieniu, i nie usłużyliśmy Ci?

45. Wtedy odpowie im, mówiąc: Zaprawdę mówię wam, czegokolwiek nie uczyniliście jednemu z tych najmniejszych, i mnie nie uczyniliście.

Rdz 12,3; Prz 14,31; Za 2,8

46. I pójdą ci na karę* wieczną; natomiast sprawiedliwi do życia wiecznego.

*gr: kolasis - od kolidzo - usunąć, odciąć (ręce) stąd: karać, piętnować

Dn 12,2; Łk 16,26; J 5,29; 2Tes 1,9; J 3,15; 10,27; Rz 6,23; 1J 5,11

26 I stało się, gdy Jezus skończył wszystkie te mowy*, że powiedział do swoich uczniów:

*lub: słowa

Mt 7,28; 19,1; Łk 17,1

2. Wiecie, że za dwa dni jest Pascha*, i Syn Człowieczy zostanie wydany na ukrzyżowanie.

*hebr: przejście - święto od 14 do 20 dnia mies. Nisan

3. Wówczas zebrali się arcykapłani i uczeni w Piśmie, i starsi ludu na dziedzińcu arcykapłana*, którego zwano Kajfasz,

*gr: archiereus - arcykapłan, najwyższy kapłan - Wj 29,1-46

4. I zaplanowali*, aby Jezusa pochwycić podstępem i uśmiercić;

*lub: naradzili się

Ps 2,2

5. Lecz mówili: Nie w święto, aby nie powstały rozruchy* między ludem.

Mk 14,2

*gr: thorybos - hałas, zgiełk, wrzawa, wrzaskliwy tłum

6. A gdy Jezus był w Betanii, w domu Szymona trędowatego,

Mt 21,17; J 12,1; Mk 14,3

7. Przystąpiła do Niego kobieta, mająca alabastrów* flakonik olejku bardzo kosztownego i wylała go na Jego głowę, gdy spoczywał u stołu.

8. Co widząc uczniowie Jego, oburzyli się*, mówiąc: Po co ta strata?

Mt 20,24

*gr: aganaktoe - być wzburzonym, niezadowolonym, gniewać się

9. Albowiem można było ten olejek za dużą sumę sprzedać i rozdać ubogim.

10. Gdy Jezus to dostrzegł^{*}, powiedział im: Dłaczego przysparzacie tej kobiecie trudu^{**}? Dobry bowiem czyn spełniła wobec mnie.

^{*gr:} ginosko - poznać, dowiedzieć się, wejść w bliską relację

^{**gr:} kopos - mógł, ucisk, razy, uderzenia - por. Mk 14,6*

11. Ubogich^{*} bowiem zawsze macie u siebie, jednak mnie nie zawsze macie.

^{*gr:} ptochos - por. Mt 5,3^{**} Pwt 15,11; Mk 14,7; J 12,8

12. Bo ona, wylewając ten olejek^{*} na moje ciało, uczyniła to na mój pogrzeb.

^{*gr:} myron - wonna maść, 2Km 16,14; Mk 14,8; J 12,7 pachnidło, wonny olejek

13. Zaprawdę^{*} mówię wam: Gdziekolwiek będzie głoszona^{**} ta Ewangelia po całym świecie i to, co ona uczyniła, będzie opowiadane na jej pamiętkę.

Mt 24,14; Ga 1,6-9; Obj 14,6

^{*gr:} amen - z hebr.: godne wiary; ^{**gr:} kerysso - por. Mt 10,7*

14. Wtedy poszedł jeden z dwunastu, zwanym Judasz Iskariota do arcykapłanów,

15. I powiedział im: Co mi chcecie dać, a ja wam Go wydam. A oni natomiast wyznaczyli mu trzydzieści srebrników^{*}.

Rdz 37,28; Za 11,12
^{*I srebrnik - to 1 sykiel lub srebrna didrachma, czyli 4 denary, razem 120 denarów wart. 3 m-ce wynagr. prac. rolnego}

16. I oddał szukał dogodnej chwili^{*}, aby Go wydać.

^{*gr:} eukaria - stosowny czas, pora, sposobność

17. A pierwszego dnia Przaśników przystąpili uczniowie do Jezusa, mówiąc Mu: Gdzie chcesz, abyśmy przygotowali Ci Paschę do spożycia?

Wj 12,15-20; J 7,30; 12,23

18. A On powiedział: Idźcie do miasta, do tego a tego^{*} człowieka, i powiedzcie mu: Nauczyciel mówi: Mój czas jest bliski, u ciebie urządzię^{**} Paschę ze swoimi uczniami.

^{*gr:} pros ton deina - do konkretnego człowieka - por. Łk 22,10

^{**gr:} poieo - wykonać, zrobić coś, świętować, obchodzić

19. I zrobili uczniowie jak im rozkazał Jezus, i przygotowali Paschę.

20. A gdy nastał wieczór, spoczął wspólnie z dwunastoma u stołu.

21. A gdy jedli, powiedział: Zaprawdę^{*} mówię wam, że jeden z was mnie wyda.

^{*gr:} amen - z hebr.: godne wiary Ps 55,12-14; J 6,70; 13,21

22. I zasmucili^{*} się bardzo, i każdy z nich zaczął mówić do Niego: Czy to nie jestem ja, Panie?

^{*gr:} lypeo - smucić, spowodować żal

23. A On w odpowiedzi, odrzekł: Ten, który zanurzy^{*} ze mną rękę w misie, ten mnie wyda.

^{*gr:} embapto - dosł.: zanurzać coś Ps 41,10;

w czymś - od bapto - por. Łk 12,50*

Łk 22,21

24. Wprawdzie Syn Człowieczy odchodzi, tak jak jest napisane o Nim, ale biada temu

człowiekowi, przez którego Syn Człowieczy będzie wydany! Lepiej by mu było, gdyby się ten człowiek nie narodził.

Iz 50,5; Za 12,10

25. A w odpowiedzi Judasz, który Go wydał, odrzekł: Czy to nie jestem ja, Rabbi? Odpowiedział mu: Ty to powiedziałeś^{**}.

^{*hebr:} Rabbi - mój Mistrzu, mój Nauczycielu; ^{**tu:} twierdzenie

26. A gdy oni jedli, Jezus wziął chleb i pobłogosławił^{*}, łamał i dawał uczniom, mówiąc: Bierzcie, zjedzcie, to jest moje ciało.

^{*gr:} eulogeo - sławić, Mk 14,22; Łk 24,30; Łk 22,20;

dobrze żyć, wystawiać - por. Mt 14,19*

1Kor 10,4

27. I wziął kielich, i podziękował^{*}, dał im, mówiąc: Wypijcie z niego wszyscy;

^{*gr:} eucharisteo - być wdzięcznym, czynić dziękczynienie

28. To bowiem jest krew moja Nowego Przymierza, która jest za wielu wylewana, na odpuszczenie^{*} grzechów.

Wj 24,8; Iz 53,12; Jr 31,31;

^{*lub:} uwolnienie Mt 2,5; Hbr 9,14-22; 10,1-14

29. Ale mówię wam, że oddał mnie będę pił z tego płonu winnej latorośli, aż do tego dnia, gdy go będę pił z wami nowy^{*}, w Królestwie Ojca mego.

^{*gr:} kainos - świeży, nowy

30. A gdy odśpiewali hymn^{*}, wyszli na Górę Oliwną.

Mk 14,26; Ef 5,19; Kol 3,16

^{*gr:} hymneo - pieśń jako hold, święta pieśń - tutaj: Ps 115-118

31. Wtedy Jezus powiedział im: Wy wszyscy zgorszycie się ze mnie tej nocy; bo jest napisane: Uderzę pasterza i zostaną rozproszone owce stada.

Za 13,7; Mk 14,27; J 16,32

32. A po wzbudzeniu^{*} mnie, wyprzedzę was idąc do^{**} Galilei.

^{*lub:} gdy zostaną wzbudzeni; ^{**gr:} eis

33. A Piotr w odpowiedzi, rzekł do Niego: Choćby wszyscy zgorszyl^{*} się Tobą, ja nigdy nie zostanę Tobą zgorszony.

^{*lub:} zrazili się do Ciebie Łk 22,33; J 13,36

34. Jezus mu powiedział: Zaprawdę mówię ci, że tej nocy, zanim zapieje kogut, trzykrotnie się mnie wyprzesz.

Mk 14,30; Łk 22,34

35. Piotr mówi Mu: Nawet jeśli trzeba by było umrzeć z Tobą, na pewno nie wyprę się Ciebie. Podobnie powiedzieli i wszyscy uczniowie.

^{*gr:} aparnese - wyrzec się, zapomnieć o sobie

36. Wtedy Jezus przyszedł z nimi na miejsce, które zwano Getsemane^{*}, i powiedział uczniom: Usiądźcie tu, podczas gdy ja odejdę, aby tam się modlić.

Mk 14,32; Łk 22,40

^{*gr:} Getsemane - prasa oliwna, tłocznia oliwy

37. I wziął ze sobą Piotra i dwóch synów Zebedeusza, zaczął się smucić i trwożyć^{*}.

^{*lub:} być zmartwiony wielkim strapieniem bądź udręką

38. Wtedy Jezus powiedział im: Zasmucona^{*} jest moja dusza aż do śmierci; zostańcie tu i czuwajcie ze mną. Mk 14,33; Łk 22,44

^{*gr:} *perylipos - być bardzo smutny, skrajnie przygnębiony*

39. I odszedł trochę dalej, upadł na swoje oblicze, modląc się i mówiąc: Ojcze^{*} mój, jeśli jest to możliwe, niech ominie mnie ten kielich; jednak nie jak ja chcę, ale jak Ty.

^{*gr:} *pater - ojciec - por. Mk 14,36* Lb 16,22; Mt 20,22; J 18,11

40. I przyszedł do uczniów, i znalazł ich śpiących, i powiedział Piotrowi: Cóż to, nie mieliście siły czuwać ze mną jednej godziny?

41. Czuwajcie i módlcie się, abyście nie weszli w pokuszenie^{*}; duch wprawdzie *jest* ochoczy^{**}, ale ciało słabe. 2P 2,9; Rz 8,3

^{*lub:} *doświadczenie, próba; **gr:* *prothymos - chętny, gotowy*

42. Znów po raz drugi odszedł i modlił się, mówiąc: Ojcze mój, jeśli nie może minąć^{*} mnie ten kielich, *tak* abym go nie wypił, niech się stanie wola Twoja. ^{*lub:} *przejść obok*

43. I gdy przyszedł, znalazł ich ponownie śpiących; albowiem oczy ich były obciążone.

44. A gdy ich opuścił, ponownie odszedł i modlił się po raz trzeci, wypowiadając te same słowa^{*}. ^{*dost.:} *słowo* Mt 6,7; Dn 9,17; Łk 18,1

45. Wtedy przyszedł do swoich uczniów i powiedział im: Śpicie jeszcze^{*} i odpoczywacie? Oto przybliżyła się godzina, i Syn Człowieczy wydany zostaje w ręce grzeszników^{**}.

^{*lub:} *w końcu, już, nadal; **hamartolos - por. Jud 1,15****

46. Wstańcie, pójdźmy! Oto zbliżył się ten, który mnie wydaje.

47. I gdy On jeszcze *to* mówił, oto przyszedł Judasz, jeden z dwunastu, a z nim liczny tłum z mieczami i z kijami od arcykapłanów i od starszych ludu. Mk 14,43; Łk 22,47; J 18,1

48. Ale ten, który Go wydawał, dał im znak, mówiąc: Ten, którego pocałuję^{*}, to jest On; schwytajcie Go. ^{*por. w. 49*} 2Sm 20,9-10

49. I zaraz zbliżył się do Jezusa, i powiedział: Witaj, Rabbi! I pocałował^{**} Go.

^{*hebr.:} *mój Mistrzu, mój Nauczycielu* Mk 14,45

^{*gr:} *katafileo - okrywać czubymi pocałunkami, być czułym*

50. Ale Jezus mu powiedział: Przyjacielu! Po co przyszedłeś? Wtedy przystąpili i podnieśli ręce na Jezusa, i Go pojмали.

^{*zwrot grzesznościowy - towarzysz, druh - por. Mt 20,13*}

51. I oto jeden z tych, którzy byli z Jezusem, wyciągnął rękę i wydobyl swój miecz, i uderzył sługę arcykapłana, i odciął mu ucho.

52. Wtedy Jezus powiedział mu: *Schowaj*

swój miecz z powrotem gdzie jego miejsce; bo wszyscy, *k którzy* biorą miecz, od miecza zginą. Rdz 9,6; Łk 22,49-51; J 18,10; Mk 14,47

53. Czy wydaje ci się, że nie mogę prosić Ojca mojego, i już teraz postawiłby przy mnie więcej niż dwadzieścia legionów^{*} aniołów?

^{*legion - 6826 osób (6100 piechurów i 726 konnych)} 2Krl 6,17

54. Jak więc wypełniłyby się Pisma, że tak się musi^{*} stać? ^{*lub:} *jest konieczne* Iz 53,7-9; Łk 24,44

55. W tej godzinie mówił Jezus *do* tłumy: Jak na zbójcę wysłaliście z mieczami i z kijami, aby mnie pojmać; co dzień siadałem pośród was, nauczając w świątyni, a nie pojmaliście mnie.

56. Ale to wszystko stało się, aby zostały wypełnione Pisma Proroków. Wtedy wszyscy Jego uczniowie opuścili^{*} Go i uciekli. ^{*gr:} *afiem i - pozostawić, porzucić, odejść* Za 13,7

57. A ci, *k którzy* pojmałi Jezusa, przyprowadzili Go do arcykapłana Kajfasza, gdzie zostali zebrani uczeni w Piśmie i starsi.

58. A Piotr podążył za Nim z daleka aż do dziedzińca arcykapłana; i wszedł tam do wewnątrz, i siedział ze sługami^{*}, aby zobaczyć koniec. ^{*gr:} *hyperetes - sluga, podwładny - por. 1Kor 4,1**

59. Ale arcykapłani i starsi, i cały Sanhedryn^{*} szukali fałszywego świadectwa przeciwko Jezusowi, aby Go uśmiercić,

^{*gr:} *synedrium - Najwyższa Rada Żydów składająca się z 71 członków (70 członków i arcykapłan)* Pwt 19,16; Dz 6,11

60. I nie znaleźli; a chociaż przychodziło wielu fałszywych świadków, *to jednak* nie znaleźli. A na końcu podeszli dwaj fałszywi świadkowie, Pwt 19,15; Ps 27,12; 35,11

61. I powiedzieli: Ten mówił^{*}: Mogę rozwalić^{**} świątynię Boga i w trzy dni ją zbudować. ^{*lub:} *twierdził, ogłosił, deklarował* J 2,19; Mt 27,40;

^{*lub:} *rozwiązać, połuźnić (sznur)* 1Krl 22,27; Iz 53,3

62. A gdy powstał arcykapłan, powiedział Mu: Nic nie odpowiadasz *na to*, co oni świadczą^{*} przeciwko Tobie? ^{*lub:} *oskarżają* Iz 57,7

63. Lecz Jezus milczał. A w odpowiedzi, arcykapłan rzekł do Niego: Poprzysięgam Cię na Boga żywego, abyś nam powiedział, czy Ty jesteś Mesjasz, Syn Boga? Iz 53,7

64. Mówi mu Jezus: Ty *to* powiedziałeś. Ponadto mówię wam: Już teraz^{*} zobaczycie Syna Człowieczego siedzącego po prawej stronie mocy *Bożej* i przychodzącego na obłokach^{**} nieba. ^{*dost.:} *od teraz* Ps 110,1; Dn 7,13

^{*gr:} *nefele - chmura, obłok* 1Tes 4,17; Jud 1,12; Obj 1,7

65. Wtedy arcykapłan rozdarł swoje szaty, mówiąc*: Zbluźnił! Czy potrzebujemy jeszcze świadków! Oto teraz słyszeliście Jego bluźnierstwo.

2Sm 13,19; 2Krl 19,1; Łk 5,21;

*lub: rozdarł swoje szaty, ponieważ zbluźnił J 10,33,36

66. Jak wam się zdaje? A oni w odpowiedzi, odrzekli: Winny jest śmierci.

Kpl 24,16

67. Wtedy pluli Mu w twarz i bili Go pięściami* w twarz, a inni Go uderzali,

Lb 12,14;

*lub: policzkowali Iz 50,6; Mk 14,65

68. Mówiąc: Prorokuj nam, Mesjaszu! Kim jest ten, który Ciebie uderzył?

69. A Piotr siedział na zewnątrz na dziedzińcu. I zbliżyła się do niego jedna służąca, mówiąc: I ty byłeś z Jezusem Galilejszym.

*gr: paidiske - młoda dziewczyna, młoda służąca

70. A on wyparł się przed wszystkimi, mówiąc: Nie wiem, o czym mówisz.

71. A gdy on wyszedł ku bramie, ujrzała go inna i powiedziała do tych, co tam byli: I ten był z Jezusem Nazarejszym.

72. I ponownie wyparł się pod przysięgą: Nie znam tego człowieka.

73. A po chwili zbliżyli się inni przystając, i powiedzieli Piotrowi: Prawdziwie i ty jesteś jednym z nich; bo i mowa* twoja ciebie zdradza**.

Sdz 12,6; J 18,26

74. Wtedy zaczął ściągać kłatwę* na siebie i przysięgać: Nie znam tego człowieka; i zaraz zapiał kogut.

Dz 23,12; Rz 9,3

tj. głośno siebie jako podlegającego karze Boskiej - por. Mk 14,71

75. I przypomniały się Piotrowi słowa wypowiedziane do niego przez Jezusa: Zanim zapieje kogut, trzykrotnie się mnie wyprzesz. I wyszedł na zewnątrz, i gorzko zapłakał.

27 A gdy nastal ranek, wszyscy arcykapłani i starsi ludu wypuścili plan* przeciwko Jezusowi, aby Go uśmiercić;

*gr: symboulion - rada, plan, zamysł, rada jako kolegium

2. I związali Go, zaprowadzili i oddali Go namiestnikowi Poncjuszowi Pilatowi.

Rdz 22,9; Mt 20,19; Mk 15,1; Łk 23,1; J 18,28

3. Wtedy Judasz, który Go wydał, widząc, że Jezus został osądzony, żałował* tego i zwrócił trzydzieści srebrników arcykapłanom i starszym,

gr: metamelomai - czuć skruchę - por. Mt 21,32

4. Mówiąc: Zgrzeszyłem, wydając krew niewinną! A oni powiedzieli: Co nam do tego? To twoja sprawa*.

Rdz 42,21; Wj 9,27; Za 11,12

*idiom: ty sam tego dopatrz, to twoje spojrzenie, ty się martw

5. I rzucił* srebrniki w świątyni, oddalił się, poszedł i powiesił się.

*lub: cisnął Dz 1,18

6. Ale arcykapłani wzięli srebrniki, mówiąc: Nie wolno ich kłaść do skarbcza* świątynnego, gdyż jest to wycena krwi.

Pwt 23,19; Mk 7,11

*hebr: korban - dar poświęcony Bogu, skarbiec świątyni

7. A gdy naradzili się, kupili za nie pole garnarza na cmentarz dla cudzoziemców.

8. Dlatego pole to nazwane jest Polem Krwi, aż do dnia dzisiejszego.

9. Wtedy wypeniło się to, co zostało powiedziane przez proroka Jeremiasza, mówiącego: I przyjęli wartość trzydziestu srebrników, jako wycenę Tego, który został oszacowany* przez synów Izraela,

*lub: wyceniony Za 11,12-13

10. I dali je za pole garnarza, jak mi nakazał PAN.

11. A Jezus stał przed namiestnikiem; i pytał Go namiestnik*, mówiąc: Czy Ty jesteś Królem Żydów? A Jezus mu odpowiedział: Ty to mówisz.

Mk 15,2; J 18,33; ITm 6,13

*gr: hegemon - dowódca, namiestnik - lac. legatus Caesaris

12. I pośród oskarżeń arcykapłanów i starszych, nic nie odpowiedział.

Iz 53,7; 1P 2,23

13. Wtedy Pilat powiedział Mu: Czy nie słyszysz, o jak wiele rzeczy Cię oskarżają*?

*lub: jak bardzo świadczą przeciwko Tobie J 8,39; Dz 22,24

14. A On nie odpowiedział mu ani na jedno słowo, tak że namiestnik bardzo się zdziwił.

15. A na święto namiestnik miał zwyczaj wypuszczać tłumowi jednego więźnia, tego którego chcieli.

Mk 15,6; Łk 23,17; J 18,39

16. A mieli wtedy dość znacznego więźnia, który nazywał się Barabas*.

Mk 15,7; J 18,40

*aram: bar - syn, ab - ojciec - Barabbas - syn Ojca

17. Gdy więc zebrali się, powiedział do nich Pilat: Kogo chcecie, abym wam wypuścił, Barabasza czy Jezusa, którego nazywają Mesjaszem*?

*lub: Chrystusem, Pomazańcem

18. Bo wiedział, że wydali Go z nienawiści.

Rdz 37,11; Prz 27,4; Mk 15,10; Dz 13,45

19. A gdy on siedział na tronie* sędziowskim, posłała do niego jego żona wiadomość, mówiąc: Nic tobie do Tego sprawiedliwego; bo dzisiaj we śnie wiele wycierpiałam* przez Niego.

Rdz 31,24; Iz 53,11; 1J 2,1; Łk 23,44

*gr: bema - krzesło, trybuna, tron sędziowski

*gr: pascho - cierpieć dotkliwie, znosić niedolę, odczuwać

20. Natomiast arcykapłani i starsi przekonali tłumy, aby prosili o Barabasza, a Jezusa, aby zgubiono.

Mk 15,11; Dz 3,14

21. A namiestnik w odpowiedzi, odrzekł im: Kogo chcecie, abym wam z tych dwóch wypuścił? A oni odpowiedzieli: Barabasza.

22. Pilat powiedział im: Co więc *mam* uczynić Jezusowi, którego nazywają Mesjaszem? Powiedzieli do niego wszyscy: Niech zostanie ukrzyżowany! Mk 15,13; Łk 23,21

23. A namiestnik powiedział: Co więc złego uczynił? Ale oni tym bardziej krzyczeli, mówiąc: Niech zostanie ukrzyżowany!

24. A widząc Pilat, że *to* nic nie pomaga, ale tym bardziej wzmacnia się zamęt, wziął wodę i obmył ręce przed ludem, mówiąc: Ja nie jestem winien krwi Tego sprawiedliwego; *to* wasza sprawa*. Pwt 21,6-8; Mt 27,4; 1P 3,18

*idiom: ty sam tego dopatrz, to twoje spojrzenie, ty się martw

25. A w odpowiedzi, cały lud rzekł: Krew Jego na nas i na nasze dzieci! Wj 20,5; Jr 26,15;

*gr: teknon - dziecię, dzieciątko Mt 23,35; Dz 5,28

26. Wtedy im wypuścił Barabasza*; a Jezusa po ubiczowaniu wydał, aby został ukrzyżowany. *aram.: bar - syn, ab - ojciec - Barabbas - syn Ojca

27. Wówczas żołnierze namiestnika wzięli Jezusa do pretorium, zebrali wokół Niego całą kohortę*, Mk 15,16; Dz 23,35; J 18,3

*tj. rzym.jedn. taktyczna około 600 osób = 1/10 legionu

28. I zdjęli z Niego *odzienię*, i nałożyli na Niego płaszcz szkarłatny; Łk 23,11; J 19,2

29. I upletli wieniec z cierni, i włożyli na Jego głowę, i *wcisnęli* trzcinę w Jego prawą rękę, a upadając przed Nim na kolana, sztydzili* z Niego, mówiąc: Witaj**, Królu Judejczyków***! *tub: naśmiewali się; **bądź zdrow; ***Żydów

30. I plując na Niego, wzięli trzcinę i bili Go w głowę. Mt 26,67; Iz 50,6; Mi 5,1

31. A gdy *zakończyli* Go wyszydzać, zdjęli z Niego płaszcz i oblekli Go w Jego szaty, i odprowadzili na ukrzyżowanie. Iz 53,7

32. A wychodząc natrafili na *pewnego* człowieka, Cyrenejczyka*, o imieniu Symon; tego zmusili**, aby niósł Jego krzyż***. Łk 23,26

*tj. mieszkaniec Cyreny, miasta w Libii w płn. Afryce

**gr: angareuo - prawo przymusu niesienia ciężaru - Mt 5,41*

***gr: stauros - pionowy pał z przybitą poprzecznie belką - J 19,6*

33. A gdy przyszedli na miejsce o nazwie Golgota, to jest zwane Miejscem Czaszki,

34. Dali Mu pić kwaśne wino* zmieszane z żółcią**; a gdy je skosztował, nie chciał wypić. *tub: ocet zmieszany z wodą Ps 69,21-22;

**tj. środek uśmierzający ból - mirra Mk 15,23; J 19,29

35. A gdy Go ukrzyżowali, rozdzielili Jego

szaty, rzucając los; aby* wypełniło się to, *co zostało* powiedziane przez proroka: Rozdzielili między siebie moje szaty, a o moje odzienie rzucali los**. *od słowa „aby” brak w msz Byż Ps 22,9

**gr: kleros - los, dział, kamylek lub ceramika rzucona jako los

36. I siedząc tam, pilnowali go. Łk 23,34; J 19,23

37. I umieścili nad Jego głową napis wyrażający Jego winę: To jest Jezus, Król Żydów*.

*tub: Judejczyków Mk 15,26; Łk 23,38; J 19,19

38. Wtedy też z Nim zostali ukrzyżowani dwaj przestępcy*, jeden po prawej stronie, a drugi po lewej stronie. Iz 53,12; Mk 15,27; Łk 22,37

*gr: lestes - bandyta, rabusi, zabójca, wyprotowiec, buntownik

39. A ci, którzy obok przechodzili, bluźnili* Mu, kiwali głowami i mówili: Mk 15,29;

*tub: spotwarzali, obrażali, przeklinali Ps 22,8; 109,2.25

40. Ty, co rozwalasz świątynię i w trzy dni ją budujesz, ratuj* samego siebie; jeśli jesteś Synem Boga, zstąp z krzyża. *tub: zbaw

41. Także i arcykapłani z uczonymi w Piśmie i ze starszymi sztydząc z Niego, mówili:

42. Innych wybawiał*, a samego siebie wybawić nie może; jeśli jest Królem Izraela, niech teraz zstąpi z krzyża, a Mu** uwierzynny. *gr: sodozo - ratować, zbawić, wybawić, ocalić; ***msz Byż - w Niego

43. Polegał na Bogu; niech Go teraz wybawi*, jeśli Go pragnie**; bo powiedział: Jestem Synem Boga. Ps 22,8-9; 42,10; 71,11; J 19,7

*tub: wyrwie, ochroni; **gr: thelo - pragnąć, chcieć, kochać

44. A tak samo przestępcy, którzy zostali z Nim ukrzyżowani, urągali* Mu. Hi 30,7;

*tub: lżyć, lajać, czynić wyrzuty Mk 15,32; Łk 23,39

45. A od szóstej godziny* nastąpiła ciemność na całej ziemi, aż do dziewiątej godziny.

*tj. 12 - ta obecnego czasu Mk 15,33; Łk 23,44; Am 8,9

46. A około dziewiątej godziny* zawołał Jezus potężnym** głosem, mówiąc: Eli, Eli, lama sabachthani! To jest: Boże mój, Boże mój, dla czego mnie opuściłeś!? Ps 22,2; 88,14; J 19,28

*tj. 18 - ta naszego czasu; **tub: wielkim, donośnym

47. A niektórzy z tych, co tam stali, słysząc to, mówili: On woła Eliasza.

48. I zaraz podbiegł jeden z nich, wziął gąbkę i nasaczył ją winnym octem*, i nałożył na trzcinę, i dawał Mu pić. Ps 69,22; J 9,23

*tani napój alkoholowy rozcieńczony wodą - lac. posca

49. A pozostali mówili: Przestań, zobaczmy, czy przyjdzie Eliasz, aby Go wybawić*.

*tub: zbawić, uratować Ps 71,17; 1Krl 17,1; Mi 3,23

50. Ale Jezus ponownie zawołał* potężnym głosem i oddał ducha. Mk 15,37; Łk 23,46; J 19,30

*gr: kradzo - krzyżeć, wołać, wydawać okrzyk nieartykułowany

51. A oto zasłona świątyni* została rozdarta na dwoje z góry aż do dołu, i zatrzęsała się ziemia, i skały popękały, Wj 26,31; Mk 15,38; Łk 23,45

*gr.: *naos - świątynia, ale tylko sam budynek, przybytek*

52. I groby otworzyły się, a wiele ciał świętych, którzy zasnęli, zostało wzbudzonych*,

*gr.: *egeiro - podnieść, wnieść, obudzić* J 5,25; Ef 4,8

53. I wyszli z grobowców po* Jego wzbudzeniu, i weszli do miasta świętego, i pokazali się wielu. *lub: pomiędzy Ne 11,1

54. A setnik i ci, co z nim pilnowali Jezusa, widząc trzęsienie ziemi i to, co się stało, bardzo się zlekli, mówiąc: Prawdziwie* Ten był Synem Boga. Rz 1,4; Mt 8,5; Dz 10,1; 27,43

*gr.: *alethos - rzeczywistość, zgodnie z prawdą, w istocie*

55. A było tam wiele kobiet z daleka przypatrujących się, które przyszły za Jezusem z Galilei, służąc Mu;

56. Między nimi była Maria Magdalena i Maria, matka Jakuba i Jozeasa, i matka synów Zebedeusza. Mk 15,40; 16,1

57. A gdy nastal wieczór, przyszedł bogaty człowiek z Arymatei*, o imieniu Józef, który też sam był uczniem Jezusa.

*tj. kilka miast o tej samej nazwie w Izraelu - por. 1Sm 1,1

58. Ten przyszedł do Pilata i poprosił o ciało Jezusa. Wtedy Pilat rozkazał, by ciało* zostało oddane. *gr.: *soma - ciało, zwłoki* - por. Kol 2,11*

59. I wziął Józef ciało, owinał je w czyste prześcieradło*, *gr.: *sindon* - por. Łk 23,53*

60. I złożył je w swoim nowym grobowcu, który wykuli w skale; a gdy zatoczył wielki kamień na otwór grobowca, odszedł.

Iz 53,9; Łk 24,2; Mt 27,66; Mk 16,3; J 20,1

61. A była tam Maria Magdalena i inna Maria, siedzące naprzeciw grobowca.

62. A nazajutrz, to jest w dniu po Przygotowaniu, zebrali* się arcykapłani i faryzeusze u Pilata, *dosł.: *zostali zebrani, zostali zgromadzeni*

63. Mówiąc: Panie! Przypomnieliśmy sobie, że ten zwodziciel*, gdy jeszcze żył, powiedział: Po trzech dniach zostanie wzbudzony z martwych. Mt 16,21; 20,19; Łk 23,2; Mk 8,31

*gr.: *planos - wiodący na manowce, tułacz, zwodziciel*

64. Każ więc zabezpieczyć grób aż do trzeciego dnia, żeby czasem Jego uczniowie nie przyszli w nocy i Go nie wykradli*, i nie mówili ludowi, że powstał z martwych. A ostatnie zwiedzenie** będzie gorsze niż pierwsze.

*gr.: *klepoto - kraść, zabierać podstępnie, wykradać*

**lub: *wprowadzić w błąd* 2P 3,17; Mt 28,13; 2,45

65. Pilat powiedział im: Macie straż; idźcie, zabezpieczcie jak umiecie.

66. A oni poszli i zabezpieczyli grób, opieczętowali kamień i postawili straż.

28 A później* po sabacie, gdy rozjaśniało się na pierwszy dzień tygodnia, przysłała Maria Magdalena i inna Maria, aby obejrzeć grób. Kpl 23,11.15; Mk 16,1; Łk 24,1; J 20,1

*gr.: *opse - po dłuższym czasie, też wieczorem*

2. I oto nastalo wielkie trzęsienie ziemi; bo anioł PANA zstąpił z nieba, podszedł i odczył kamień od wejścia, i usiadł na nim.

3. A jego postać* podobna była błyskawicy, a odzienie jego białe jakby śnieg. Mk 9,3;

*lub: *kształt, powierzchowność* Dn 10,5-6; Obj 10,1

4. A ze strachu przed nim zdrżeli stróże, i stali się jakby martwi. Dn 10,7; Obj 1,17

5. A anioł zwrócił* się do kobiet, mówiąc: Wy się nie bójcie; wiem, że szukacie Jezusa ukrzyżowanego. Mk 16,6; Łk 1,12; Ps 105,4

*gr.: *apokirnomai - w odpowiedzi, idiom w zwrocie w odp. rzekł*

6. Nie ma Go tu; bowiem został wzbudzony z martwych, jak powiedział; chodźcie*, zobaczcie miejsce, gdzie Pan był położony.

*gr.: *deute - chodź! chodźcie! - forma wykrzyk.* Łk 24,12

7. I idźcie szybko, i powiedzcie Jego uczniom, że został wzbudzony z martwych; i oto poprzedza was do Galilei; tam Go zobaczycie; oto wam powiedziałem.

8. I szybko wyszły z grobowca; z bojaźnią i z wielką radością pobiegły oznajmić to Jego uczniom. Ps 2,11; Mk 6,3; Łk 24,36

9. A gdy szły, aby to oznajmić Jego uczniom, oto Jezus wyszedł im na spotkanie, mówiąc: Witajcie*! A one zbliżyły się i uchwyciły się Jego stóp, i oddały Mu pokłon. Mt 14,33;

*gr.: *chaïro - bądź zdrow, raduj się* Łk 24,52; Obj 5,11

10. Wtedy Jezus powiedział im: Nie bójcie się; idźcie, powiedzcie moim braciom, aby poszli* do Galilei, a tam mnie zobaczą.

*lub: *powrócili, odeszli* J 20,17; Rz 8,29; Hbr 2,11

11. A gdy one szły, oto niektórzy ze straży przyszli do miasta i oznajmili arcykapłanom wszystko, co się stało.

12. A ci, gdy zebrali się ze starszymi, po naradzie dali odpowiednią ilość srebrników żołniercom, Mt 26,3; Ps 2,7; J 11,47

13. Mówiąc: Powiedzcie, że uczniowie Jego w nocy przyszli, i gdy spaliliśmy, ukradli Jego ciało. Mt 26,24

14. A gdyby namiestnik o tym usłyszał, my go przekonamy, i wybawimy* was od kłopotów**.

*dost.: uczynimy Dz 12,19; 1Tm 6,10; Mt 27,8

**gr.: amerimnos - wolny od trosk, wolny od niepokoju - 1Kor 7,32

15. A oni wzięli srebrniki, i uczynili jak ich pouczono. I rozniosła się ta wieść* pomiędzy Żydami aż do dnia dzisiejszego.

*dost.: słowo - gr.: logos Mt 26,15; 1Tm 6,10

16. A jedenastu uczniów poszło do Galilei na górę, gdzie wyznaczył³ im Jezus.

Dz 1,13;

*gr.: tasso - zarządzić, ustawić w szyku J 6,70; Mk 16,4

17. A gdy Go ujrzeli, oddali Mu pokłon*; jednak niektórzy zwątpili**.

J 5,23; 1Kor 15,6

gr.: proskyno - por. Mk 15,19

**gr.: distadzo - zwątpić, zachwiać się, wahać się

18. A Jezus podszedł, i mówiąc do nich, powiedział: Dana mi jest wszelka władza* na niebie i na ziemi.

Dn 7,13-14; Mt 11,27; J 3,35; 13,3; 17,2

*gr.: eksousia - autorytet, prawo, moc, władza

19. Idźcie więc i czyńcie uczniami wszystkie narody*, chrzcząc** je w imię Ojca i Syna, i Ducha Świętego,

Mk 16,15; Dz 1,8; 2,38; 8,16

*gr.: ethnos - narody, grupy etnicze, poganie, nie-Żydzi

**gr.: baptidzo - zanurzać, zamaczać - por. Mt 3,11*

20. Ucząc ich przestrzegać* wszystkiego, co wam przykazałem. A oto ja jestem z wami po wszystkie dni aż do końca³ tego wieku***. Amen.

Pwt 31,6; Mt 7,24; Dz 20,27

*gr.: teresin - strzec, zachowywać, przestrzegać; **lub: dopełnienia

***gr.: aion - wiek, epoka, okresy czasu, świat, wieczność

Ewangelia według Marka

1 Początek Ewangelii Jezusa Chrystusa,
Syna Bożego. Lk 1,1-3; Dz 1,1-2

2. Jak jest napisane u proroków: Oto Ja posyłam mojego posłańca* przed Twoim obliczem, który przygotowuje Twoją drogę przed Tobą; *gr.: *angelos - posłaniec, anioł* Mi 3,1; Mt 11,10

3. Głos wołającego na pustyni*: Przygotujcie drogę PANA; prostymi czynicie Jego ścieżki.

*lub: pustkowiu Iz 40,3; Łk 3,4; J 1,23

4. Jan był* tym, który chrzczył** na pustyni i głosił chrzest upamiętania*** na odpuszczenie grzechów. *por. w 11* Mt 3,1; Łk 3,2; J 3,23;

*gr.: *baptidzo - zamurzać, zamaczać - por. Mt 3,11** J 1,31

*gr.: *metanoia - zmienić myślenie, zawrócić - por. 2P 3,9***

5. I zaczęła wychodzić do niego cała kraina judzka i mieszkający Jeruzolimy; i wszyscy byli przez niego chrzczeni w Jordanie, wyznając* swoje grzechy**. Joz 7,19; Prz 28,13; Lj 1,9

*gr.: *eksomologeo - wyznać otwarcie, publicznie, z radością*

*gr.: *hamartia - brak udziału u, utracić, chybić celu, zbłądzenie*

6. A Jan przyodziany był w sierść wielbłąda, a wokół swoich bioder miał skórzany pas, i jadł szarańczę i polny miód, 2Krl 1,8

7. Głosił* też, mówiąc: Idzie za mną mocniejszy ode mnie, któremu nie jestem godny, schylając się, rozwiązać rzemienia Jego sandałów. Mt 3,11; Łk 3,16; J 1,27; 3,28; Dz 13,25

*gr.: *kerysso - być heroldem, ogłaszać jako herold, obwieszczać*

8. Wprawdzie ja was ochrzciłem w wodzie, natomiast On będzie was chrzczył w Duchu Świętym. Iz 44,3; Dz 1,5; 11,16; 1Kor 12,13

9. I stało się w tych dniach, że Jezus przyszedł z Nazaretu w Galilei i został ochrzczony przez Jana w Jordanie. Mt 3,13; Łk 3,21; J 4,3

10. I zaraz gdy wychodził z wody, ujrzał rozdarte* niebiosa i Ducha zstępującego na Niego, jakby gołębicą. Mt 3,16; J 1,32-34; Dz 10,38

*gr.: *schidzo - rozszepcić, rozłupać, podzielić przez rozdarcie*

11. I rozległ* się głos z nieba: Ty jesteś moim umiłowanym Synem, w którym złożyłem swoje upodobanie. Iz 42,1; 2P 1,17; Mt 4,1; J 5,37

*gr.: *ginomai - stawać się, zrodzić, być, zaistnieć*

12. I zaraz Duch wypchnął* Go na pustynię. *gr.: *ekballo - wyrzucić, wypchnąć, wyrwać z czegoś*

13. I był tam na pustyni przez czterdzieści dni, kuszony* przez szatana; i był ze zwierzętami, a aniołowie Mu służyli. 1Krn 21,1; Mt 4,10

*gr.: *peiradzo - poddawać próbie, doświadczać, kusić*

14. A po tym, gdy Jan został wydany, przyszedł Jezus do Galilei, głosząc Ewangelie Królestwa Bożego, J 3,32; Mt 9,35

15. I mówiąc: Wypełnił się czas i przybliżyło* się Królestwo Boże; upamiętajcie** się i wierzcie Ewangelii. Mt 4,17; Łk 24,47; Dz 20,21

*lub: jest bliskie; **gr.: *metanoia - zmienić myślenie, zawrócić*

16. A gdy przechodził nad Morzem Galilejskim, ujrzał Szymona i Andrzeja, brata jego, zarzucających sieć rybacką* w morze; bo byli rybakami. *tj. okrągła sieć mierząca ok. 3 m śr. - Mt 4,18**

17. I Jezus powiedział im: Chodźcie za mną, a uczynię was rybakami ludzi. Mt 4,19

18. A oni zaraz pozostawili swoje sieci i poszli* za Nim. *gr.: *akoloutheo - towarzyszyć, iść - Mt 4,20**

19. I gdy odszedł stamtąd nieco dalej, zobaczył Jakuba, syna Zebedeusza, i Jana, jego brata, i oni w łodzi naprawiali* sieci. Mk 3,17;

*gr.: *katarktidzo - naprawić, uczynić sprawnym* Dz 12,2

20. I zaraz ich wezwał*; a oni pozostawili swojego ojca Zebedeusza w łodzi z najemnikami i poszli za Nim. *gr.: *kaleo - wołać, powołać*

21. I weszli do Kafarnaum; i zaraz w sabat* Jezus wszedł** do synagogi, i zaczął nauczać. *dost.: *sabaty - w l.mn.*; **czas przeszły dokonany

22. I zdumiewali* się z powodu Jego nauki; bowiem uczył ich, jak ktoś, kto ma władzę**³¹, a nie jak uczeni w Piśmie. Łk 4,32; Mt 7,28

*gr.: *ekplesso - być oszłomionym, zdziwionym - por. Dz 13,12**

*gr.: *eksousia - autorytet, prawo, moc, władza, siła decyzji*

23. I był w ich synagodze człowiek mający ducha* nieczystego; ten wrzasał słowami: *dost.: *w duchu nieczysty* Mt 12,43; Łk 4,3

24. Ach! Co Tobie do nas, Jezusie Nazareńczyku? Przyszedłeś nas zniszczyć*? Wiem, kim Ty jesteś, Święty Boga. Iz 10,20; 43,3.14-15

*gr.: *apollymi - niszczyć, usunąć, położyć kres, zgładzić, zgubić*

25. I surowo upomniał* go Jezus, mówiąc: Umilknij i wyjdź z niego. Łk 4,35; Dz 16,17

*gr.: *epitimao - napominać, surowo skarcić, zgromić*

26. I potrzęsnał nim duch nieczysty, wrzasnął potężnym głosem i wyszedł z niego.

27. A wszyscy byli zdumieni, zastanawiali się między sobą, mówiąc: Co to jest? Co to za nowa nauka, że z mocą^{*} rozkazuje nawet duchom nieczystym i są Mu posłuszne?

^{*}lub: dyskutowali, razem dociekali; ^{**gr}: eksousia - por. Mk 1,22^{**}

28. I wieść o Nim szybko się rozeszła po całej krainie wokół^{*} Galilei. ^{*}lub: przyległej części

29. I zaraz po wyjściu z synagogi, przyszedli z Jakubem i Janem do domu Szymona i Andrzeja.

Mt 8,14; Łk 4,38; 9,58

30. A teściowa Szymona leżała w gorączce, i zaraz Mu o niej powiedziano.

J 11,3; 1Kor 9,5

31. I gdy przystąpił do niej, podniósł ją, chwytając ją za rękę; i zaraz opuściła ją gorączka i usługiwała im.

Łk 8,2; Mt 8,15; 20,28

32. A gdy nastał wieczór i zaszło słońce, przyniosli do Niego wszystkich, którzy mieli się źle i opętanych^{*} przez demony;

Łk 4,40

^{*gr}: daimonidzomai - być pod władzą lub wpływem demona

33. A całe miasto zgromadziło się u drzwi.

34. I uzdrowił wielu, którzy się źle mieli z powodu rozlicznych chorób, i wygnał wiele demonów; a nie pozwolił mówić demonom, bo Go znają^{*}.

^{*}dost.: znaly Go już wcześniej

35. A wcześniej rano, gdy było jeszcze ciemno, wstał, wyszedł i odszedł na puste miejsce i tam się modlił.

Prz 8,17; Mk 6,46; Łk 4,42

36. I pośpieszyli za Nim Szymon i ci, którzy z Nim byli;

Mt 4,18; 10,2; Łk 5,16

37. A gdy Go znaleźli, powiedzieli do Niego: Wszyscy Cię szukają.

J 3,26; 11,48; 12,19

38. I mówi im: Idźmy do pobliskich miasteczek, abym i tam głosił; po to bowiem przyszedłem^{*}.

^{*}dost.: wyszedłem Iz 61,1; Łk 2,49; J 9,4; 16,28

39. I głosił, będąc w ich synagogach po całej Galilei, i wyganiał demony.

40. I przyszedł do Niego trędowaty, prosząc Go i gdy padł przed Nim na kolana, powiedział do Niego: Jeśli chcesz, możesz mnie oczyścić.

Kpl 13,45-46; 14,9-19-20; Pwt 24,8; Łk 5,12

41. A Jezus, pełen współczucia^{*}, wyciągnął rękę, dotknął się go i powiedział mu: Chce, bądź oczyszczony!

J 6,37; 2P 3,9

^{*gr}: splanchnidzomai - głęboko poruszony, zdjęty litością

42. I gdy to powiedział, natychmiast odszedł od niego trąd i został oczyszczony.

43. I surowo^{*} mu przykazał, i zaraz go odprawil, ^{*}lub: polecił z żartliwym napomnieniem - por. Mt 9,30^{*}

44. I powiedział mu: Uważaj, abyś nikomu nic nie mówił; ale idź, pokaż się^{*} kapłanowi, i ofiaruj za swoje oczyszczenie to, co rozkazał Mojżesz, na świadectwo dla nich.

^{*}dost.: siebie samego

Mk 5,43; Kpl 14,2-20

45. Ale on gdy odszedł, zaczął bardzo rozgłaszać^{*} i rozpowiadać o tym^{**}, tak że Jezus^{***} nie mógł już jawnie wejść do miasta, ale był na zewnątrz, w miejscach odludnych. A ludzie przychodzili zewsząd do Niego.

^{*por}: u 7^{*}; ^{**dost.}: to słowo; ^{***dost.}: On Mt 9,31; Łk 5,15

2 I po kilku dniach ponownie przyszedł do Kafarnaum; i usłyszano, że jest w domu.

2. I zaraz zeszło się tak wielu, że nie mogli się zmieścić nawet przed drzwiami. I zaczął im mówić Słowo.

3. I przyszedli do Niego, niosąc sparaliżowanego, a niosło go czterech ludzi.

Łk 5,18

4. A gdy nie mogli zbliżyć się do Niego z powodu tłumu, zdjęli dach nad miejscem gdzie był Jezus, i gdy go wylamali, spuścili na dół posłanie, na którym leżał sparaliżowany.

5. A Jezus, widząc ich wiarę, powiedział sparaliżowanemu: Dziecko[!]! Odpuszczone są ci twoje grzechy.

Ps 32,1; 103,3; 2Kor 2,10;

^{*}lub: w zwrocie czułości - moje dziecko

Kol 3,13

6. A byli tam niektórzy z uczonych w Piśmie; ci siedzieli i rozważali w swoich sercach:

Jr 8,8; Mk 8,17; Mt 16,7; Łk 5,21

7. Dlaczego On mówi takie bluźnierstwa? Kto może odpuszczać grzechy jeśli nie jeden, Bóg?

Iz 43,25; Mt 6,12; 18,21; Łk 11,4; J 20,23

^{*gr}: blasfemia - potwarz, bluźnierstwo, znieważenie, obelga

8. A Jezus zaraz poznał w swoim duchu, że tak w głębi siebie rozważają, i powiedział im: Dlaczego takie myśli rozważacie^{*} w swoich sercach?

Łk 5,22; Mt 9,4; J 2,25

^{*gr}: dialogidzomai - rozważać w myślach, zastanawiać się

9. Co jest łatwiejsze, powiedzieć sparaliżowanemu: Odpuszczone^{*} są ci grzechy, czy powiedzieć: Wstań, weź swoje posłanie i chodź?

^{*gr}: afiemi - dać odejść, umorzyc dług, przebaczyć, uwolnić

10. Ale abyście wiedzieli, że Syn Człowieczy ma prawo^{*} na ziemi odpuszczać grzechy, powiedział sparaliżowanemu:

Mt 9,5; Hbr 2,4;

^{*gr}: eksousia - władza, autorytet, moc

2Kor 12,12

11. Tobie mówię: Wstań, weź swoje posłanie i idź do swojego domu.

J 5,8; 6,63

12. I on zaraz wstał, i wziął swoje posłanie, wyszedł wobec wszystkich, tak że zdumie-

wali się wszyscy i chwalili* Boga, mówiąc: Nigdy czegoś takiego nie widzieliśmy.

*gr.: dokszado - obdarować chwałą, uwielbić Mt 15,31; Dz 4,21

13. I wyszedł ponownie nad morze, i cały tłum przychodził do Niego; i nauczał ich.

14. A przechodząc obok, ujrzał Lewiego, syna Alfausza, siedzącego przy stole celnym, i powiedział mu: Pójdź* za mną! A on wstał i poszedł* za Nim.

Mt 9,9; Mk 1,17; Mt 4,19

*gr.: akoloutho - towarzyszyć, iść z lub za kimś, być posłusznym

15. I stało się, gdy spoczywał przy stole w jego domu, że wielu celników i grzeszników razem spoczywało z Jezusem i z Jego uczniami; bo było ich wielu i podążali za Nim.

16. A uczeni w Piśmie i faryzeusze widząc, że jadł z celnikami* i grzesznikami, mówili do Jego uczniów: Dlaczego je i pije z celnikami i grzesznikami?

Iz 65,5; Łk 18,11;

*gr.: telones - poborca podatków bądź cła Mt 11,19

17. Jezus słysząc to, powiedział im: Nie potrzebują zdrowi lekarza, ale ci, co mają się źle; nie przyszedłem wezwać** sprawiedliwych, ale grzesznych do upamiętania***.

*gr.: ischyo - być silnym, mieć moc; **lub: powołać Mt 9,12

***gr.: metanoia - zmienić myślenie, zawrócić - por. 2P 3,9**

18. A uczniowie Jana i faryzeusze właśnie pościli; przyszyli więc i mówili do Niego: Czemu uczniowie Jana i faryzeusze poszczą, a Twój uczniowie nie poszczą?

Mt 6,16; Łk 5,33

19. I Jezus powiedział im: Czy mogą przyjaciele* domu weselnego pościć, dopóki jest z nimi oblubieniec**? Przez ten czas, dopóki mają między sobą oblubieńca, nie mogą pościć.

*dost.: synowie; **lub: pan młody J 3,29; Obj 19,2

20. A przyjdą dni, gdy zostanie im odebrany* oblubieniec; i wtedy w owe dni będą pościć.

*gr.: apairo - wnieść, zabrać, oderwać od ziemi 2Kor 11,2

21. A nikt nie wszywa łąy z surowego* sukna w starą szatę; a jeśli tak robi, to nowe wypełnienie odrywa to, co stare i rozdarcie staje się gorsze.

Hi 32,19; Mt 9,16

*gr.: agnafos - niezgrzeplowana wełna, nieprzerobiona, surowa

22. I nikt nie leje młodego* wina do starych bukłaków; a jeśli tak robi, to młode wino rozsadza bukłaki, i wino wycieka, a bukłaki psują się; ale młode wino wlewa się w nowe** bukłaki.

Ps 119,80; Łk 5,36; Mt 9,17

*gr.: neos - nowe jakościowo; **gr.: kainos - nowe w czasie

23. I stało się, że Jezus w sabbat szedł przez zboża*; i zaczęli Jego uczniowie po drodze rwać kłosy. *lub: pola uprawne Pwt 23,26; Łk 6,1

24. A faryzeusze mówili do Niego: Spójrz! Dlaczego oni czynią w sabbat* to, czego nie wolno czynić? *dost.: w sabbaty

25. A On powiedział im: Czy nigdy nie czytaliście, co uczynił Dawid, gdy znalazł się w potrzebie i był głodny, on i ci, którzy byli z nim? *dost.: miał 1Sm 21,1-6; Mt 19,4; Łk 10,26

26. Jak wszedł do domu Bożego za arcykapłana Abiatarą i jadł chleby ofiarne*, których nie wolno jeść nikomu, oprócz kapłanów, dał natomiast je tym, którzy byli z nim.

*lub: pokładne, wystawione publicznie Kpl 24,5; 2Sm 8,7

27. I powiedział im: Sabbat ustanowiony* jest dla** człowieka, a nie człowiek dla sabbatu.

*dost.: stał się; **lub: z powodu Wj 23,12

28. Tak więc Syn Człowieczy jest Panem i sabbatu.

Pwt 5,14; Mk 3,4; Łk 6,5; 14,5

3 I wszedł ponownie do synagogi*, a był tam człowiek, który miał uschlą rękę.

*gr.: synagoge - złączenie razem, miejsce zgromadzeń

2. I śledzili* Go, czy uzdrowi go w sabbat**, aby Go oskarżyć.

Iz 29,20; Jr 20,10; Łk 6,7; J 9,16

*gr.: paratero - strzec, obserwować, czyhać; **dost.: w sabbaty

3. I mówi do człowieka, który ma uschlą rękę: Stań pośrodku!

IKr 13,4; J 5,3

4. I powiedział do nich: Czy wolno w sabbat czynić dobrze, czy czynić źle? Życie uratować*, czy zabić? Oni natomiast milczeli.

*gr.: sodzo - zbawić, ocalić, uzdrowić Oz 6,6; Łk 6,9; 13,13

5. Wtedy spojrział wokół z gniewem* i smucąc się z powodu zatwardziałości ich serca, powiedział do tego człowieka: Wyciągnij swoją rękę! I wyciągnął; a jego ręka stała się zdrowa** jak druga.

*lub: z oburzeniem Mt 23,13

**gr.: apokathistemi - przywrócić do stanu pierwotnego

6. A gdy faryzeusze wyszli, zaraz wolał* naradę z herodianami** przeciwko Niemu, jakby Go zgładzić.

*dost.: uczynili Łk 6,11; Mt 22,6

**bj. cz. stronnictwa broniącego interesów dynastii Heroda

7. A Jezus odszedł ze swoimi uczniami w stronę morza; a wielkie mnóstwo ludzi* podążało za Nim z Galilei i z Judei,

J 7,41; Mt 12,15

*gr.: akoloutho - towarzyszyć, iść z lub za kimś, być posłusznym

8. I z Jerozolimy, i z Idumei, i zza Jordanu, i ci z okolic Tyru i Sydonu, wielkie mnóstwo ludzi, słysząc jak wielkie rzeczy czynił, przyszło do Niego.

Iz 34,5; Mi 1,2; Mk 7,24; Mt 14,35

9. I powiedział swoim uczniom, aby mieli w pogotowiu* łożkę dla Niego z powodu tłumu, aby Go nie stratował. *lub: stać stale

10. Albowiem wielu uzdrowił, tak że ci mający wiele dolegliwości* parli** na Niego, aby się Go dotknąć. **lub: udręć*; ***gr: epipipto - por. Dz 10,44**

11. I duchy nieczyste, gdy Go ujrzały, padały przed Nim i wołały, mówiąc: Ty jesteś Synem Bożym!

12. A On wielokrotnie je karcił*, aby Go nie ujawniały.

13. I wstąpił na górę, i przywołał do siebie tych, których sam chciał; i przyszli do Niego.

14. I ustanowił dwunastu, aby byli z Nim, i aby wysłał ich do głoszenia* *Evangelii*,

15. I aby mieli moc* uzdrawiać choroby i wyrzucać demony;

16. Szymona, któremu nadał imię Piotr,

17. I Jakuba, *syna* Zebedeusza, i Jana, brata Jakuba, i nadał im imię Boanerges, co jest *thumaczone* – Synowie Gromu;

18. I Andrzeja, i Filipa, i Bartłomieja, i Mateusza, i Tomasza, i Jakuba, *syna* Alfeusza, i Tadeusza, i Szymona Kananejczyka,

19. I Judasza Iskariotę*, który Go wydał.

20. I przyszli do domu. I zgromadził się ponownie tłum, tak że nie mogli nawet zjeść chleba.

21. A gdy o tym usłyszeli Jego bliscy, przyszli, aby Go pochwyścić; bo mówili, że postradał rozum.

22. I uczeni w Piśmie, którzy byli z Jerozolimy, przyszli i mówili, że ma Belzebuba*, i że przez władzę demonów wyrzuca demony.

23. I przywołał ich do siebie, i mówił do nich w podobieństwach*: Jak może szatan szatana wyrzucać?

24. A jeśli *jakiś* królestwo wewnętrznie* zostanie podzielone, nie może się ostać to królestwo. **dost.: samo w sobie*

25. I jeśli dom wewnętrznie* zostanie podzielony, nie może się ostać ów dom. **u. 24**

26. I jeśli szatan* powstaje przeciwko samemu sobie, i jest podzielony, nie może się ostać, ale to jest *jego* koniec.

**gr: satanas - ten, który się sprzeciwia, przeciwnik*

27. Nikt nie może wejść do domu mocarza* i zagrabić jego sprzętu, jeśli najpierw tego mocarza nie zwiąże, a dopiero potem może ograbić jego dom.

28. Zaprawdę* mówię wam: Wszystkie grzechy* synom ludzkim będą odpuszczone, nawet** bluźnierstwa, ilekroć by zbluźnili;

29. Ale kto zbluźniłby przeciwko Duchowi Świętemu, nie ma *dla niego* odpuszczenia* na wieki** , ale jest winien sądu wiecznego.

30. Bo mówili: Ma ducha nieczystego.

31. A Jego bracia i Jego matka przyszli, i gdy stali na zewnątrz, posłali do Niego, wołając*

32. A lud siedział wokół Niego. I powiedział do Niego: Oto matka Twoja i Twoi bracia *stoją* na zewnątrz i szukają Cię.

33. I odpowiedział im, mówiąc: Kto jest moją matką, albo moimi braćmi?

34. I spojrzawsz dookoła na tych, którzy siedzieli wokół Niego, i powiedział: Oto matka moja i moi bracia!

35. Bo kto czyniłby wolę* Boga, ten jest moim bratem, i moją siostrą, i moją matką.

4 I ponownie zaczął nauczać* nad morzem; i zgromadził się wokół Niego wielki tłum, tak że wstąpił do łodzi i siedział *w niej* na morzu, a cały lud był na lądzie nad morzem.

2. I nauczał ich wielu rzeczy w podobieństwach, i w swej nauce mówił do nich:

3. Słuchajcie* *uwaznie!* Oto wyszedł siewca, *aby* siać.

4. I stało się, gdy siał, że *jedno ziarno* padło przy drodze; i przyleciały ptaki z nieba, i je zjadły.

5. Inne natomiast padło na miejsce skaliste*, gdzie nie miało wiele ziemi; i szybko wzeszło, bo nie miało głębokiej ziemi;

6. A gdy słońce wzeszło, spaliło je, a ponieważ nie miało korzenia, uschło.

7. A inne padło między ciernie^{*}; i wzrosły ciernie i je zadusiły, i nie wydało owocu.

^{*gr: akantha - roślina kolczasta, krzak, dzika róża} Rdz 3,17

8. Inne natomiast padło na dobrą ziemię; i wydawało owoc pnąc się w górę i rosnąc; i przyniosło trzydziestokrotny, sześćdziesięciokrotny, i stokrotny *plon*.

Rdz 26,12

9. I mówił im: Kto ma uszy, aby słuchać, niech słucha.

Obj 2,7

10. A gdy został sam, pytali Go o to podobieństwo^{*} ci, co przy Nim byli wraz z dwunastoma.

^{*gr: parabole - położyć obok, przykład, porównanie}

11. A On odpowiedział im: Wam jest dane poznać^{*} tajemnicę Królestwa Bożego; a tymi, którzy są na zewnątrz, wszystko przekazuje^{**} się w podobieństwach;

Mt 11,25; 1Tes 4,12

^{*gr: ginosko - por. Mt 12,15^{*}; **dost.: staje się - semityzm}

12. Aby patrząc widzieli i nie zobaczyli, i słuchając słyszeli i nie zrozumieli, by się czasem nie nawrócili^{*}, i nie byli im odpuszczone grzechy.

Pwt 29,4; Iz 6,9-10; J 12,40; Rz 11,8; Dz 3,19

^{*gr: epistrefo - spowodować powrót, zwrócić się ku sobie, wrócić}

13. I powiedział do nich: Nie rozumiecie tego podobieństwa? Jak więc zrozumiecie wszystkie *inne* podobieństwa?

Lk 8,7; Mt 13,7

^{*gr: eido - dostrzegać, badać, znać, wiedzieć - por. Mt 24,36^{*}}

14. Siewca rozsiewa słowo.

IP 1,23

15. A tymi przy drodze, gdzie siane jest słowo, *są ci, którzy* usłyszeli; i zaraz przychodzi szatan, i zabiera^{*} słowo, które jest zasiane w ich serca.

2Tm 2,26; Mt 22,5; Dz 5,3

^{*gr:airo - unosić, zabrać siłą, przytulaszyć, podnieść}

16. I podobnie są ci posiani na skalistych miejscach, gdy usłyszą słowo, zaraz je z radością przyjmują;

Ez 11,19; 36,26; 33,31-32

17. A *jednak* nie mają w sobie korzenia i trwają tylko chwilę^{*}; potem, gdy przychodzi ucisk albo prześladowanie z powodu słowa, szybko się gorszą.

^{*lub: są niestali} 1J 2,19

18. A posiani w ciernie to ci, którzy słyszą słowo^{*};

^{*gr: logos - słowo, przesłanie, mowa, idea, sprawa}

19. Ale troski tego wieku i zwodniczy urok bogactw, i usilne pragnienia^{*} pozostałych rzeczy^{**} wkraczają i zaduszają słowo; i staje się bezowocne.

Prz 23,5; Lk 21,34; Flp 4,6;

^{*lub: pożądlivości}

1Tm 6,9; J 15,1-2; Jud 1,12

^{**lub: (coś leżącego) tuż obok, około, w pobliżu}

20. A na dobrą ziemię posiani są ci, którzy słuchają słowo i przyjmują *je*, i przynoszą plon^{*} trzydziestokrotny, sześćdziesięciokrotny i stokrotny.

^{*gr: karpoforeo - owocować} Flp 1,11

21. I mówił im: Czy wnosi się lampę, aby ją postawić pod korcem^{*} albo pod łóżkiem? A nie *po to*, by ją postawiono na świeczniku?

^{*gr: modios - naczynie} Mt 5,15; Lk 8,16; Ef 5,8
^{na zboże - miara ciał sypkich o pojemności 9 l}

22. Bo nie ma nic ukrytego, co nie stałoby się widoczne^{*}, i nic nie stało się *tak* skryte, aby nie wyszło na jaw.

Kaz 12,14; Lk 8,17; 1Kor 4,5

^{*gr: faneroo - ukazać, ujawnić, być widocznym, znanym}

23. Jeśli ktoś ma uszy by słuchać, niech słucha!

Mt 10,26; Dz 4,20

24. I powiedział do nich: Zwracajcie uwagę^{*} na to, co słuchacie; jaką miarą mierzycie, *taką* wam będzie odmierzono, i zostanie wam dodane; wam, którzy słuchacie.

^{*gr: blepo - uważnie patrzeć,} Prz 19,27; Mt 7,2; Dz 17,11
^{uważać na coś, kierować umysł ku czemuś, rozumieć}

25. Temu bowiem, który ma, zostanie mu dane; a temu, który nie ma, i to, co ma, zostanie mu zabrane.

Mt 13,12; 25,28; Lk 8,18; J 15,2

26. I mówił: Takie jest Królestwo Boże: *jest* jak ziarno, *które* człowiek rzuciłby w ziemię,

27. I czy spałby, czy wstawał we dnie i w nocy, nasienie będzie kiełkowało i rosło, a on nie wie jak.

J 3,7; Kaz 8,17; 11,5

28. Bo ziemia sama z siebie plon wydaje, najpierw źdźbło, potem kłos, potem pełne ziarno^{*} w kłosie.

^{*dost.: zboże, pszenica} Iz 61,11

29. A gdy wyda plon, zaraz zapuszcza^{*} się sierp; bo nadeszło żniwo.

^{*dost.: wysyła} Obj 14,14

30. I mówił: Do czego przyrównamy Królestwo Boga lub jakim podobieństwem je przybliżymy[?]

^{*gr: parabolao - umieścić coś obok, przybliżyć}

31. Jest jak ziarno gorczycy, które, gdy jest zasiewane w ziemię, jest mniejsze od wszystkich nasion na ziemi;

Mt 13,31; Dz 2,41

32. I gdy zostaje zasiane, wzrasta i staje się większe nad wszystkie jarzyny, i wypuszcza wielkie gałęzie, tak że w jego cieniu ptaki z nieba mogą się zagnieździć^{*}.

Dn 4,7-9

^{*gr: kataskeno - rozbić namiot, osiąść, mieszkać, spoczywać}

33. I w wielu takich podobieństwach mówił^{*} do nich słowo, stosownie do tego, *jak* mogli słuchać.

^{*imperfectum zwyczajny - miał zwyczaj mówić}

34. A bez podobieństwa nie mówił do nich; natomiast na osobności wszystko wyjaśniał^{*} swoim uczniom.

Mt 14,13; 23; Mk 9,28; Ga 2,2

^{*gr: epilyo - wykładać, wytłumaczyć, rozwiązać, wyjaśniać}

35. I tego dnia, gdy już nastał wieczór, powiedział do nich: Przeprowadźmy się na drugą stronę.

Lk 8,22

36. I opuścili tłum, i wzięli Go ze sobą, tak jak był, w łodzi; ale i inne łódki były przy Nim.

37. I nastąpiła wielka burza, a wiatr wlewał* fale do łodzi, tak że ona już się napełniła.

*gr: *epiballo - wrzucić, upaść na, chwycić* Mt 8,23; Dz 27,14

38. A On był na rufie łodzi i spał na zagłówek; i obudzili Go, i mówili do Niego: Nauczycielu! Nie obchodzi* Cię to, że ginieemy?

Ps 10,1; 44,23; Iz 40,27; Iz 49,15; 1P 5,7

*gr: *melo - martwić, troszczyć, zależeć komuś, obchodzić*

39. A On podniósł się, skarcił* wiatr i powiedział morzu: Umilknij i uspokój się! I ustał wiatr, i nastąpiła wielka cisza.

Ps 89,10; Łk 4,39

*gr: *epitimao - napominać, surowo skarcić, zgromić*

40. I powiedział im: Dlaczego jesteście tak bojaźliwi? Jeszcze* nie macie wiary?

Mt 8,26;

*gr: *houto pos - jak to, czemu, jeszcze* Mt 14,31; 16,8; Łk 8,25

41. I ogarnął ich wielki lęk, i mówili do siebie nawzajem: Kim więc jest Ten, że wiatr i morze są Mu posłuszne?

Mk 8,27

5 I przepławili się na drugą stronę morza do krainy Gadareńczyków*.

Mk 4,35

*tj. *miasto Gadara - stolica Perei na usch. brzegu Jortanu*

2. I gdy wyszedł z łodzi, zaraz wybiegł Mu naprzeciw z grobowców człowiek, mający ducha nieczystego,

Obj 16,13

3. Który mieszkał w grobowcach; i nikt nie mógł związać go nawet łańcuchami,

4. Gdyż będąc wielokrotnie zakuty w dyby i związany łańcuchami, zrywał te łańcuchy i rzucał dyby; i nikt nie miał siły go ujarzmić.

Mk 3,27; 5,26; Rz 3,30; 8,7

5. I całymi dniami i nocami był w górach i w grobowcach, krzycząc i raniąc siebie kamieniami.

Hi 2,7-8; Prz 21,16; 1Krl 18,28

6. A gdy ujrzał z daleka Jezusa, przybiegł i oddał Mu pokłon,

Mt 4,10; Łk 4,41; Dz 16,17

7. I krzyknął potężnym głosem, mówiąc: Dlaczego mnie tak traktujesz*, Jezusie, Synu Boga Najwyższego? Zaprzysięgam Cię na Boga, abym mnie nie dręczył*!

Mk 3,11; J 20,31

*hebraizm: *Co mnie i Tobie - por. Mt 8,29**

*gr: *basanidzo - trzeć o kamień probrzezy kamieniem tupkowym celem spraw. czyst. złota na podst. zabarwienia smugi w wyniku tarcia - stąd: badać, próbować, przesłuchiwać przez tortury, torturować, męczyć, zmagać się na morzu z wiatrem*

8. Albowiem mówił mu: Wyjdź, duchu nieczysty, z tego człowieka!

Mk 1,25; Dz 16,18

9. I zapytał go: Jakie jest twoje imię? A on w odpowiedzi, odparł: Moje imię Legion, gdyż jest nas wielu.

Łk 11,21

10. I bardzo Go prosił, aby ich nie wysyłał z tej krainy.

Łk 11,24; Mk 3,22

11. A była tam u podnóża góry wielka trzoda świń, która się pasła.

12. I prosiły Go wszystkie te demony, mówiąc: Poślij* nas w te świnię, abyśmy w nie weszli.

*gr: *pempo - polecieć zamieszczenie czegoś, wysłać*

13. I Jezus zaraz im pozwolił. I wyszły duchy nieczyste, i weszły w świnię; i ruszyła trzoda w dół urwiska w morze, a było ich około dwóch tysięcy; i potonęły w morzu.

1P 3,22

14. A ci, którzy paśli świnię, uciekli i oznajmili to w mieście i we wsiach*; i ludzie wyszli, aby ujrzeć to, co się stało.

Kpl 11,7;

*lub: *zagrodach*

Pwt 14,8; Iz 65,4

15. I przyszedli do Jezusa, i ujrzeli opętanego, tego, który miał legion* demonów, że siedzi i jest ubrany i przy zdrowych zmysłach, i zlekli się.

Iz 49,24; Kol 1,13; Łk 8,35

*lac.: *legion - rzymska formacja wojskowa składająca się w czasach Augusta z 6826 ludzi (6100 piechurów i 726 konnych)*

16. A ci, którzy to widzieli, opowiedzieli* im, co się stało z opętanym przez demony, i o świniach.

*gr: *diegeomai - w pełni relacjonować, opisać*

17. I zaczęli Go prosić, aby odszedł z ich granic.

Hi 21,14; Dz 16,39; Łk 5,8

18. A gdy wstąpił do łodzi, prosił Go ten, który był opętany przez demony, aby mógł z Nim być.

Ps 116,12

19. Lecz Jezus nie pozwolił mu, ale powiedział do niego: Idź do swojego domu, do swoich, i poznaj im, jak wiele PAN* dla ciebie uczynił i jak zmiłował się nad tobą.

*lub: *Pan*

Ps 66,16; Dz 22,15; 26,16

20. I odszedł, i zaczął rozgłaszać w Dziesięciogrodziu*, jak wiele uczynił mu Jezus; i dziwili się wszyscy.

Mt 4,25; Łk 8,38; Dz 10,24

*gr: *Dekapol - region skupiający 10 miast przy granicy Syrii, zamieszkały w większości przez ludność zhellenizowaną*

21. A gdy Jezus przepłynął się ponownie w łodzi na drugą stronę, zebrał się wokół Niego wielki tłum; a On był nad morzem.

22. I oto przyszedł jeden z przelożonych synagogi o imieniu Jair, i gdy Go ujrzał, przypadł do Jego stóp,

Mt 9,18

23. I prosił Go bardzo*, mówiąc: Córeczka moja umiera; pójdź, włóż na nią ręce, aby została ocalona*, i ożyła.

Łk 4,38; Jk 5,14

*gr: *potys - wiele, bardzo; *gr: sodzo - uzdrowić, zbawić, ocalić*

24. I poszedł z nim; i podążał za Nim wielki tłum, i napierali na Niego.

25. A pewna kobieta, która od dwunastu lat miała upływ* krwi,

Kpl 15,25; Mt 9,20; Łk 8,43

*gr: hrysīs - upływ, wydzielina, stan nieczystości rytualnej

26. I wiele wycierpiała* od licznych lekarzy, i wydała wszystko co miała, i nic jej nie pomogło, lecz raczej jeszcze gorszy stan nastąpił,

Hi 13,4; Jr 8,22; Ps 108,12

*gr: pascho - cierpieć dotkliwie, znosić niedolę, odczuwać

27. Ta słysząc o Jezusie, podeszła z tyłu w tłumie i dotknęła się Jego szaty*,

Mk 6,56;

*gr: himation - płaszcz, tunika, górna część szaty

Mt 14,36

28. Mówiła bowiem: Jeśli tylko dotknę się Jego szaty, zostanę uzdrowiona*.

Mt 9,20;

*gr: sodzo - uratować, ocalić, zbawić

Mk 3,10; 6,55

29. I zaraz zaschło źródło upływu jej krwi, i poczuła w ciele, że jest uzdrowiona ze swojej choroby*.

*gr: mastiks - udreka, dolegliwość, plaga

30. A Jezus zaraz odczuł* w sobie, że wyszła z Niego moc, obrócił się do tłumu i powiedział: Kto dotknął się moich szat?

*gr: epiginosko - dokładnie poznać, wiedzieć, upewnić się

31. I powiedzieli do Niego Jego uczniowie: Widzisz, ten tłum cisnący się na Ciebie i mówi: Kto się mnie dotknął?

32. I spojrzał wokoło*, aby ujrzeć tę, która to uczyniła.

*gr: periblepo - rozglądać się, patrzeć wokół

33. Ale kobieta z bojaźnią i ze drżeniem, wiedząc, co się z nią stało, przyszła i upadła przed Nim, i powiedziała Mu całą prawdę.

34. A On jej powiedział: Cóрко! Wiara twoja uzdrowiła* cię, idź w pokój i bądź uzdrowiona ze swojej choroby**.

Ps 103,2; Mt 9,2;

*gr: sodzo - uratować, ocalić, zbawić; **u: 29*

Dz 14,9

35. Gdy On jeszcze to mówił, przyszedli słudzy przełożonego synagogi, mówiąc: Cóрко twoja umarła, czemu jeszcze trudzisz nauczyciela?

36. Ale Jezus, skoro usłyszał to, co oni mówili, powiedział do przełożonego* synagogi: Nie bój się, tylko wierz!

Joz 1,9; Jr 1,8; Mt 14,27

*gr: archisynagogos - przewodniczący synagogi

37. I nie pozwolił* nikomu iść ze sobą, tylko Piotrowi, Jakubowi i Janowi, bratu Jakuba.

gr: afiems - dopuścić - por: Mt 18,21

Łk 8,51; Mk 9,2

38. I przyszedł do domu przełożonego synagogi, i ujrzał tam zamęt, i wielu płaczących i głośno zawodzących*.

*dost.: a-la-la

J 11,19

39. A gdy wszedł, powiedział im: Czemu czynicie zgłęk* i płaczecie? Dziecko nie umarło, ale spi.

*gr: thorybeo - hałasować, podnieść wrzawę

40. I wysmiewali się z Niego. A On usunął* wszystkich, wziął z sobą ojca i matkę dziec-

ka i tych, którzy z Nim byli, i wszedł tam, gdzie było leżące dziecko.

gr: ekballo - por: Mk 6,13

41. I ujął rękę dziewczynki, mówiąc do niej: Talita kumi! Co się tłumaczy: Dziewczynko, mówię ci, wstań!

Rz 4,17; J 5,25; 11,43

42. I zaraz dziewczynka powstała i chodziła, miała bowiem dwanaście lat. I zdumieni się* w wielkim zachwycie**.

*lub: uprząwić w podziw

**gr: ekstasis - zmiana stanu umysłu, ekstaza, uwiesienie

43. I przykazał im z naciskiem*, aby się o tym nikt nie dowiedział; i powiedział, aby dano jej jeść.

*dost.: bardzo, wielokrotnie

Mk 3,12

6 I wyszedł stamtąd, przyszedł w swoje ojczyście* strony; a szli za Nim Jego uczniowie.

*dost.: do swojej ojczyzny tj. Galilei

2. A gdy nadszedł sabat, zaczął nauczać w synagodze; a wielu słuchając tego, zdumiewało się, mówiąc: Skąd On to ma? I co to za mądrość, która została Mu dana, że się takie dzieła mocy* dzieją przez Jego ręce?

J 6,42;

lub: cuda - por: w 5

Mk 1,39; Dz 4,13

3. Czy to nie jest ów cieśla*, syn Marii, brat Jakuba i Józefa, i Judy, i Szymona? I czy tu, przy nas nie ma Jego siostr*? I gorszyli** się z Jego powodu.

Mt 13,55; Łk 4,22; J 6,42

*gr: tekton - obrabiający drewno lub metal, rzemieślnicz

gr: skandalizo - doprowadzić do zwątpienia, gorszyć - Mt 11,6

4. A Jezus powiedział do nich: Nigdzie prorok nie jest pozabawiony czci*, tylko w swojej ojczyźnie i wśród swoich krewnych, i w swoim domu.

*lub: lekceważony, bez czci

Łk 4,24; J 4,44

5. I nie mógł tam uczynić żadnego dzieła mocy*; tylko na kilku chorych nałożył ręce i uzdrowił ich.

*gr: dynamis - siła, moc, czynienia cudów

6. I dziwił się z powodu ich niewiary; i obchodził okoliczne* miasteczka** naucając.

*lub: wokół; **wioski

Iz 59,16; Mk 16,14; Rz 3,3

7. I przywołał do siebie dwunastu, zaczął ich rozsyłać dwójkę po dwójkę, i dał im władzę* nad duchami nieczystymi.

Mt 10,5;

*gr: eksousia - autorytet, prawo, moc

Łk 6,13; Dz 13,2

8. I nakazał im, aby nic nie brali na drogę, tylko łaskę; ani torby, ani chleba, ani piędzdy* w trzosię;

Mt 10,9; Łk 10,4; 22,35

*gr: chalkos - miedź, pieniądze miedziane, brąz, mosiądz

9. Lecz by podwiązali sandały i nie wdzielali dwóch tunik*.

gr: chiton - por: Mt 5,40

Rz 10,15

10. I mówił do nich: Do jakiegokolwiek domu wejdziecie, tam mieszkajcie, aż stamtąd wyjdziecie.

Mt 10,11; Łk 9,4; Dz 16,5; 17,5

11. A ktokolwiek nie przyjąłby was, ani was nie wysłuchał, wyjdźcie stamtąd, otrząśnijcie pył spod waszych stóp na świadectwo *przeciwko* nim. Zaprawdę* mówię wam: Lżej będzie w dzień sądu Sodomie i Gomorze, niż temu miastu.

Lk 10,10; Dz 18,6; Hbr 10,26
*gr: amen - z hebr.: *godne wiary lub jako akt potwierdzenia*

12. A oni wyszli, głosząc, by *ludzie* się upamiętali*.

Ez 18,30; Mt 4,17; Dz 2,38; 26,20; 2Kor 7,9

*gr: *metanoia* - *zmienić myślenie, zawrócić* - por. 2P 3,9**

13. I wyrzucali* wiele demonów, i wielu chorych namaszczała oliwą, i ich uzdrawiali.

*gr: *ekhallo* - *wyrzucić*, Wj 29,7,21; Jk 5,14; Hbr 1,9
wypędzić, wypchnąć, odrzucić z pogardą, wyrwać z czegoś

14. I usłyszał o Nim król Herod, albowiem Jego imię stało się znane* *wszystkim* i powiedział: Jan Chrzciciel został wzbudzony z martwych i dlatego dzieła mocy** działają*** w Nim. *lub: jawne; **cuda; ***skutecznie działająca moc

15. Inni mówili: To jest Eliasz; inni natomiast mówili: To jest prorok, albo jak jeden z proroków.

Mk 8,28; Mt 3,23-33; Mt 21,1; J 6,14

16. Herod słysząc to, powiedział: To jest Jan, któremu ścinałem głowę, on jest tym, który został wzbudzony z martwych.

17. Albowiem sam Herod posłał i pojął Jana, i związał go w więzieniu z powodu Herodiady, żony Filipa, swojego brata, gdyż ją poślubił.

Lk 3,19; Mt 4,20

18. Bo Jan mówił Herodowi: Nie wolno ci mieć żony swojego brata.

Kpl 18,16; 20,21

19. A Herodiada odczuwała do niego niechęć i chciała go zabić, ale nie mogła;

20. Albowiem Herod obawiał się Jana, wiedząc, że był to mąż sprawiedliwy i święty; i ochraniał go, a słuchając go, wiele z *tego* czynił, i z przyjemnością go słuchał.

21. I przyszedł odpowiedni dzień, kiedy Herod w swoje urodziny wyprawił wieczerzę dla swoich dostojników i dla trybunów* *wojskowych*, i dla przedniejszych** *osób* z Galilei,

*gr: *chiliarchos* - *dowódca tysiąca* - *tysięcznik* Rdz 40,20;

**lub: *pięruszych, pieruszych rangą* Prz 31,4-5; 1P 4,3

22. A gdy weszła córka Herodiady i tańczyła, podobała się Herodowi i współspoczywającym *przy stole*; wtedy powiedział król dziewczynce: Proś* mnie, o co chcesz, a dam ci.

*gr: *aito* - *prosić, błagać, używać, pożądać, wymagać*

23. I przysięgł jej: O cokolwiek byś mnie prosiła, dam ci, aż do połowy mojego królestwa.

24. A ona wyszła i powiedziała swojej mat-

ce: O co mam poprosić? Ta natomiast powiedziała: O głowę Jana Chrzciciela.

25. A ona zaraz pośpiesznie wyszła do króla, i poprosiła, mówiąc: Chcę, abyś mi natychmiast dał na misie głowę Jana Chrzciciela.

26. I król zasmucił się; ale ze względu na przysięgę i ze względu na współspoczywających* *przy stole*, nie chciał jej odmówić.

*gr: *synakakeimai* - *współspoczywać przy stole z kimś*

27. I król zaraz posłał żołnierza straży przybocznej*, i rozkazał przynieść jego głowę.

*lac: *speculator* - *zwiadowca, wykonawca wyroków, kat*

28. A gdy on poszedł, ścinał go w więzieniu i przyniósł jego głowę na misie*, i dał ją dziewczynce, a dziewczynka dała ją swojej matce.

*gr: *pinaks* - *naczytnie, talerz, półmisek* Mt 14,12; Dz 8,2

29. Gdy o tym usłyszeli jego uczniowie, przyszedli i wzięli jego zwłoki, i położyli je w grobie.

30. A apostołowie*, gdy przyszli do Jezusa, opowiedzieli Mu wszystko, co uczynili i czego nauczali.

Lk 9,10; 10,17; Mt 27,57

*gr: *apostolos* - *poseł, posłaniec, wysłannik z rozkazami*

31. I powiedział im: Idźcie *tylko* wy sami na osobność, na ustronne miejsce i trochę odpocznijcie; bo wielu było tych, co przychodzili i odchodzili, tak że nie mieli sposobności by zjeść.

Mt 14,13; Mk 1,45; 3,20

32. I oddalili się łodzią na ustronne* miejsce na osobność. *gr: *eremos* - *puste, pustynne, opustoszałe*

33. A tłumy ujrzały ich, że odpłynęli*, i wielu poznało Go, i zbiegli się tam pieszo ze wszystkich miast, i wyprzedzili ich, zgromadzając się przy Nim. *dosł.: *odchodzących* Mt 15,29; J 6,2

34. A gdy Jezus wyszedł, ujrzał wielki tłum i zlitował* się nad nimi, albowiem byli jak owce nie mające pasterza; i zaczął ich nauczać wielu *rzeczy*.

Lb 27,17; Mt 14,14; 15,32

*gr: *splanchnidizomai* - *być głęboko poruszony, zdjąć łitość*

35. I gdy już nastąpiła późna godzina, zbliżyli się do Niego Jego uczniowie i powiedzieli: To miejsce jest puste i godzina już późna.

36. Rozpuść* ich, aby poszli do okolicznych wsi i miasteczek i kupili sobie chleba, bo nie mają *nic*, co mogliby zjeść.

Lk 9,12

*gr: *apolyo* - *uwolnić, opuścić, rozwiązać (matrimonio)*

37. A On w odpowiedzi, rzekł do nich: Wy dajcie im jeść. I powiedzieli do Niego: Czy mamy pójść i kupić chlebow* za dwieście denarów*, i dać im jeść?

Lb 11,13; Mt 15,33; J 6,7

*denar - *„zawierający 10 asów” - 2,436 g srebra* - por. J 6,7*

38. A On powiedział im: Ile macie chlebow*?

Idźcie i zobaczcie. A oni dowiedzieli^{*} się i powiedzieli: Pięć i dwie ryby. 2Krl 4,2; Mk 8,5;

^{*gr.: ginosko - poznać, wiedzieć, zrozumieć} Mt 15,34
39. I kazal im posadzić wszystkich, grupa za grupą, na zielonej trawie. 1Kor 14,33,40

40. I usiedli, gromada za gromadą, po stu i po pięćdziesięciu. Mt 15,35; Mk 8,6

41. A wziął te pięć chlebów i dwie ryby, spojrzal w niebo, błogosławił^{*}; i łamał chleby i dawał swoim uczniom, aby kładli przed nich; i owe dwie ryby rozdzielił między wszystkich. 2Krn 31,10; 2Krl 4,42-44; Dz 27,35; Mt 26,26

^{*gr.: eulogeo - sławić, chwalić (Boga), być pobłogosławionym}

42. I zjedli wszyscy, i zostali nasyчени.

43. I zebrali pełnych dwanaście koszy kałków chleba, a także z ryb. EF 3,20

44. A tych, którzy jedli chleby, było około^{*} pięciu tysięcy mężów. ^{*brak w mss Byz}

45. I zaraz przymusił^{*} swoich uczniów, aby weszli do łodzi i wyprzedzili Go na drugą stronę do Betsaidy, aż On rozpuści tłum.

^{*gr.: anakadzo - wymuszać, skłaniać - por. Mt 14,22*} J 6,15

46. A gdy się pożegnał^{*} z nimi, odszedł na górę, aby się modlić. Mk 1,35; Mt 14,23; 1P 2,21

^{*gr.: apotassomai - rozstać się, pożegnać, porzucić}

47. A gdy nastal wieczerz, łódź znajdowała się na środku^{*} morza, a On sam został na lądzie, ^{*J. Galilejskie - szer. 11,6 km, dł. 20 km, środek ok. 5,8 km}

48. I widział, że zmęczeni się, wiosłując, bo mieli przeciwny wiatr; i około czwartej straż nocnej przyszedł do nich, idąc po morzu, a chciał przejść obok nich. J 1,13; 6,20

49. Ale oni, gdy Go ujrzeli idącego po morzu, mniemali, że to zjawia, i krzyknęli. Lk 24,37

50. Gdyż wszyscy Go widzieli i zaniepokoił^{*} się. Lecz On zaraz przemówił do nich i powiedział im: Odwagi^{**}, ja jestem, nie bójcie się! ^{*lub: być poruszony, zleknać się; **mieć ufność, śmiałość}

51. I wszedł do nich do łodzi, i ustał wiatr; a oni byli niezwykle wewnątrz^{*} siebie zdumieni i zdziwieni^{**}. ^{*dosł.: w sobie} Lk 8,24; Mk 7,37

^{**gr.: thaumadzo - dziwić się, zdumiewać, podziwiać}

52. Bo nie zrozumieli cudu z chlebami, gdyż serce ich było skamieniałe^{*}. Lk 24,25;

^{*gr.: poros - twardszy od marmuru} Mk 8,17; 16,14

53. A gdy przepawili się, przyплыли do ziemi Genezaret i przycumowali do brzegu.

54. A gdy wyszli z łodzi, zaraz Go rozpoznano,

55. I obiegli całą okoliczną krainę, zaczęli znosić na posłaniach tych, którzy się mieli źle, tam gdzie usłyszeli, że jest.

56. I gdziekolwiek wchodził do wiosek lub do miast, czy na polach, czy na rynkach, kładli chorych i prosili Go, aby mogli dotknąć się tylko frędzla^{*} Jego szaty; a ^{**} ci^{**} którzy się Go dotknęli, byli uzdrowieni. Dz 5,15; Lk 6,19

^{*hebr. cicit - frędze z wełny na skrajy szaty przyp. o Prawie}
^{**gr.: kai osoi an - a ilu kotwiek}

7 I zgromadzili się wokół Niego faryzeusze^{*} i niektórzy z uczonych w Piśmie, którzy przyszli z Jerozolimy; Mk 8,1; Lk 5,17; 11,53

^{*arab.: etym. - oddzielony, czł. stromnictwa religijnego - Mt 9,14*}

2. I widząc, że niektórzy z Jego uczniów jedzą chleb skalanymi^{*}, to jest nieobmytymi rękoma, ganili^{**} to. Kpl 11,8; Mt 15,1; 23,23

^{*tj. nieczystymi w rozumieniu faryzeuszów; **oskarżać, winić}

3. Albowiem faryzeusze i wszyscy Żydzi nie jedzą, gdy nie obmyją pięścią^{*} rąk, gdyż zachowują tradycję starszych. Dn 6,4;

^{*tj. pocieranie jednej ręki aż do łokcia} Mt 15,2; Ga 1,4;
^{zaciśniętą pięścią drugiej ręki} 1P 1,18

4. I gdy wrócą z rynku, nie jedzą, jeśli się nie zanurza^{*}; i jest jeszcze wiele innych przepisów jakie przyjęli, i których się trzymają, takich jak: obmywanie kubków i dzbanków, i naczyn z miedzi, i posłań. J 3,25; Kol 2,8

^{*gr.: baptidzo - tj. dokonują rytualnego zanurzenia}

5. Potem pytali Go faryzeusze i uczeni w Piśmie: Dlaczego Twoi uczniowie nie postępują według tradycji^{*} starszych, ale jedzą chleb nieobmytymi rękoma? Dz 21,24; Kol 2,21-23

^{*gr.: paradosis - uszny przekaz, treść nauczania, zasady}

6. On natomiast w odpowiedzi, odrzekł im: Dobrze prorokował Izajasz o was obłudnikach, tak jak jest napisane: Lud ten szanuje^{*} mnie wargami, ale serce ich daleko jest ode mnie; ^{*gr.: tima - poważać, czcić} Iz 29,13

7. Lecz próżno mnie czczą^{*}, nauczając nauk, które są przykazaniami ludzi. Mi 3,14; Jk 1,26

^{*gr.: sebomai - oddawać cześć boską, wielbić}

8. Porzuciliście bowiem przykazanie Boże, a trzymacie się tradycji ludzi, obmywacie dzbanki i kubki, i czynicie wiele innych tym podobnych rzeczy. ^{*lub: zamurzacie - gr: baptisimos}

9. I mówił im: Pięknie unieważniacie przykazanie Boże, abyście mogli zachować swoją tradycję. Ps 119,126; Iz 24,5; Jr 44,16

10. Bo Mojżesz powiedział: Czcij ojca twojego i matkę twoją, a Kto złorzeczy ojcu albo matce, niech poniesie^{*} śmierć. Pwt 5,16;

^{*hebraizm - niech śmiercią umrze} Kpl 20,9; Prz 20,20

11. Wy natomiast mówicie: Jeśliby człowiek powiedział ojcu albo matce: Korban* – to znaczy: To, co miałbyś jako pomoc ode mnie jest darem ofiarnym. Mt 15,5; 23,18; 1Tm 5,4

*hebr.: korban - dar ofiarny lub święty skarbiec - Wj 21,17
12. I już nie pozwalacie mu nie uczynić dla swojego ojca albo swojej matki,

13. Unieważniając* Słowo Boże swoją tradycją**, którą przekazaliście. I wiele tym podobnych rzeczy czynicie. Iz 8,20; Oz 8,12

*lub: anulować, pozbawiać władzy; **przekaz uszny, nauczanie
14. I przywołał do siebie cały lud, mówiąc im: Słuchajcie mnie wszyscy i rozumieście!

15. Nic, co z zewnątrz wchodzi w człowieka, nie może go zanieczyścić*; ale to, co wychodzi z niego, jest tym, co zanieczyszcza człowieka. Rz 14,14,17; Dz 10,14; Hbr 9,10

*gr.: koinoon - zamieczyszczać, czynić pospolitym, skaląć
16. Jeśli ktoś ma uszy by słyszeć, niech słucha! Mk 4,9,23; Mt 11,15; Obj 2,7

17. A gdy opuścił tłum i wszedł do domu, pytał Go Jego uczniowie o to podobieństwo.

18. I powiedział im: To i wy również jesteście tak niepojętni? Czy nie rozumiecie, że wszystko, co z zewnątrz wchodzi w człowieka, nie może go zanieczyścić?

19. Gdyż nie wchodzi do jego serca, ale do żołądka, i wychodzi do ustępu, oczyszczając wszystkie pokarmy.

20. I mówił dalej: To, co wychodzi z człowieka, to zanieczyszcza człowieka.

21. Albowiem z wnętrza, z serca ludzi wychodzą złe myśli*, cudzołóstwa, nierząd, morderstwa, Mt 12,34-37; Prz 4,23; Jr 17,9

*gr.: dialogismos - rozważanie w myślach, opinie, roztrząsanie
22. Kradzieże, chciwość, złość, zdrada*, bezwstyd**^{1b}, zawiść**^{2b}, bluźnierstwo, pycha, głupota.

*lub: podstęp, fałsz, oszustwo Mt 6,19; 1P 5,5; Ps 10,4
**lub: lubieżność; **dosl.: złe oko - hebr. idiom - chciwość

23. Wszystkie te złe rzeczy wychodzą z wnętrza i zanieczyszczają człowieka.

24. I gdy powstał, odszedł stamtąd w granice Tyru i Sydonu; i wszedł do domu, nie chcąc, aby ktoś się o tym dowiedział; lecz nie mógł* pozostać w ukryciu. Mt 9,28; 15,21; Iz 23,1

*gr.: dynamai - być w stanie, móc, być zdolnym do czegoś

25. Usłyszała bowiem o Nim kobieta, której córeczka miała ducha nieczystego*, przyszła i przypadła do Jego stóp. Mt 15,22; Mk 5,22

*gr.: akataros - nieczysty, nieczysty w sensie rytualnym
26. A ta kobieta była Greczynką, rodem z Sy-

rofenicji*, i prosiła Go, aby wyrzucił demona z jej córki. J 12,20; Ga 3,28

*tj. mieszkanka Fenicji uznawanej za część Syrii
27. Ale Jezus powiedział do niej: Niech najpierw zostaną nasycone dzieci; bo niedobór jest brać chleb dzieci i rzucać szczytętom.

Mt 15,23-28; J 4,22; Ef 2,12; Kol 3,11
28. A ona odpowiedziała, mówiąc do Niego: Tak*, Panie! Jednak i szczytęta pod stołem jedzą okruchy z chleba dzieci,

*gr.: nai - zaiste, tak, naprawdę, z pewnością Dz 11,17; Rz 3,29
29. I powiedział do niej: Ze względu na to słowo, idź, demon wyszedł z twojej córki.

30. I gdy odeszła do swojego domu, znalazła córkę leżącą na postaniu, i wyszedł z niej demon. Mt 15,28; J 4,50; Dz 10,8; 1J 3,8

31. I gdy ponownie odszedł z granic Tyru i Sydonu, przyszedł nad Morze Galilejskie, przechodząc środkiem granic Dziesięciogrodu*.

gr.: Dekapol - region 10 miast przy granicy Syrii - por. Mk 5,20

32. I przyprowadzili do Niego głuchego, który miał trudności z mówieniem, i prosił Go, aby położył na niego rękę. Iz 29,18

33. I wziął go z tłumu na osobne miejsce, włożył palce swoje w jego uszy, splunął i dotknął jego języka; Mk 8,23; 2Krl 4,4

34. I spojrział w niebo, westchnął*, i powiedział do niego: Effata! To znaczy: Otwórz się!

*gr.: stenadzo - wzdychać ciężko, jęczeć Łk 19,41; J 11,33

35. I zaraz otworzyły się jego uszy i rozwiązały się więzy jego języka, i mówił poprawnie.

36. I przykazał im, aby nikomu o tym nie mówili. Ale im bardziej im przykazywał, tym bardziej to rozgłaszali, Mk 5,43; Ps 33,9

37. I ogromnie* byli zdumieni** i mówili: Dobrze wszystko uczynił, bo sprawia, że głusi słyszą, a niemi mówią. Mk 1,27; Dz 2,7; 3,10

*gr.: hyperperissos - aż nazbyt, niezmiernie, ponad miarę

**gr.: ekplesso - być oszołomionym, zdziwionym - por. Dz 13,12*

8A w tych dniach, gdy tłum był wielki i nie mieli co jeść, przywołał Jezus swoich uczniów i powiedział im: Mt 15,32

2. *Odczuwam* litość* nad tym tłumem; bo już trzy dni pozostają** przy mnie, a nie mają co jeść. Mt 9,36; Mk 1,41; Łk 7,13; Hbr 2,17

*gr.: splanchnidzomai - być głęboko wewnątrznie poruszonym, odczuwać litość; **lub: trwać, trzymać się mocno

3. I jeśli ich rozpuszczę głodnych do domu, zasłabną w drodze; niektórzy bowiem z nich przyszli z daleka. Ps 107,4; Iz 40,31

4. I odpowiedzieli Mu Jego uczniowie: Skąd ktoś tutaj, na pustkowiach* będzie mógł ich nasycić** chlebem? Lb 11,21; Ps 78,19; 2Krl 4,42; J 6,7

*lub: na pustyni; **gr: chortadzo - karmić, zaspokajać

5. I spytał ich: Ile* macie chlebów? A oni powiedzieli: Siedem. *lub: jak wiele

6. I kazał ludowi spocząć na ziemi; i wziął siedem chlebów i podziękował*, łamał i dawał swoim uczniom, aby kładli przed nimi; i położył je przed tłumem. Mt 14,18; Łk 9,14

*gr: eucharisteo - być wdzięcznym, czynić dziękczynienie

7. Mieli też kilka rybek. Błogosławił* i kazał je podawać. Sdz 7,3; J 21,8

*gr: eulogeo - sławić, chwalić (Boga), być pobłogosławionym

8. I zjedli, i zostali nasyceni, i zebrali siedem koszków kawałków, które pozostały.

9. A było tych, co jedli, około czterech tysięcy; i rozpuścił ich.

10. I zaraz wstąpił do łodzi ze swoimi uczniami, i przybył w stronę Dalmanuty**.

*dost.: części kraju pod osobną władzą; **lub: Magadani - Mt 15,39

11. I wyszli faryzeusze, i zaczęli z Nim rozprawiać*, poddając Go próbie** i żądając od Niego znaku z nieba. Wj 17,2; Łk 10,25; 1Kor 10,9

*lub: dyskutować; **gr: peiradzo - kusić, doświadczać

12. A On westchnął w swoim duchu i powiedział: Dlaczego to pokolenie szuka znaku? Zaprawdę* mówię wam: Czyż** zostanie dany znak temu pokoleniu? Łk 11,29; J 11,33; Mk 9,19

*gr: amen - z hebr.: godnie wiary; **gr: ei - w zdaniach wykrzyk. - jeśliśby, oby, gdyby - ,gdymby temu pokoleniu mógłby być ..."

13. I opucił ich, wstąpił ponownie do łodzi i przepłynął się na drugą stronę.

14. A uczniowie* zapomnieli wziąć ze sobą chleba i mieli ze sobą w łodzi tylko jeden chleb. *brak w mss Byz Mt 4,4; 16,5; Mk 2,26; J 6,11

15. I nakazał im, mówiąc: Patrzcie*, a przysługajcie się uważnie**, na zakwas faryzeuszów i zakwas Heroda. Prz 19,27; Łk 12,1

*lub: wpatrywać się, pilnować; **dostrzegać umysłem

16. Wtedy rozprawiali* między sobą o tym, że nie mają chleba. *lub: rozważać, dyskutować

17. Gdy Jezus to dostrzegł*, powiedział im: Dlaczego rozważacie, że nie macie chleba? Jeszcze nie pojmujecie i nie rozumiecie? Wasze serce jeszcze jest zatwardzone**?

*lub: poznać; **lub: kamienne Mk 3,5; Hbr 4,13; Obj 2,23

18. Mając oczy, nie widzicie; i mając uszy, nie słuchacie; i nie pamiętacie? Rz 11,8; Łz 6,9

19. Ile wówczas zebraliście pełnych koszy kawałków, gdy połamalem pięć chlebów dla

pięciu tysięcy ludzi? Powiedzieli do Niego: Dwanaście. Mk 6,35-44

20. A ile zebraliście pełnych koszy kawałków, gdy połamalem siedem chlebów dla czterech tysięcy ludzi? A oni powiedzieli: Siedem. 2Krl 4,43; Mk 8,1-9; Mt 15,34; Łk 9,17

21. I powiedział im: Jak to nadal nie rozumiecie*? *gr: sijniami - rozumieć, pojąć, zestawiać razem (fakty)

22. I przyszedł do Betsaidy; i przyprowadził* do Niego ślepego, prosząc, aby się go dotknął. *lub: przynieśli Mk 6,45; Mt 11,21; Łk 9,10

23. I ujął ślepego za rękę, wyprowadził go za miasteczko i płunął w jego oczy, nałożył* na niego ręce i pytał go, czy coś widzi.

*gr: epitihieni - położyć na (str. czynna), polecieć (bierna)

24. A on spojrział w górę i powiedział: Widzę ludzi, są jak drzewa. Chodzą!

25. Potem ponownie nałożył ręce na jego oczy i uczynił, że znów widział i wrócił do zdrowia*; i wszystko widział wyraźnie.

*gr: apokalistemi - przyprowadzić do stanu Mt 12,13; Łk 6,10; Dż 1,6; 1P 2,9

26. I odeszłał go do jego domu, mówiąc: Nie wchodzić ani do tego miasteczka, ani o tym nie mów nikomu z miasteczka*. Mt 9,30;

*lub: w wiosce Mk 7,36; Mt 12,6

27. I wyszedł Jezus ze swoimi uczniami do miasteczek* należących do Cezarei Filipowej, i pytał w drodze swoich uczniów, mówiąc im: Co mówią o mnie ludzie? Kim jestem?

*lub: wiosiek Mt 16,13-20; 22,42; Łk 9,18-20

28. A oni odpowiedzieli Mu: Jedni, że Janem Chrzcicielem, inni, że Eliaszem, a inni, że jednym z proroków. Mk 6,14; Mt 14,2; Łk 9,7

29. A On powiedział do nich: A wy mówicie, że kim jestem? A w odpowiedzi, Piotr rzekł Mu: Ty jesteś Mesjasz*. J 1,41; 4,42; 6,69; 11,27;

*lub: Chrystus, Pomazaniec, Namaszczony Dż 8,37; 1J 5,1

30. I surowo napominał* ich, aby o Nim nikomu nie mówili. *gr: epitimao - por. w 32**

31. I zaczął ich nauczać, że Syn Człowieczy musi wiele wycierpieć, i być odrzucony* przez starszych ludu i przez arcykapłanów, i przez uczonych w Piśmie; i być zabitą, a po trzech dniach zmartwychwstać.

Mt 16,27; 18,11; 19,28; Mk 2,10,28; 10,45; J 3,13

*gr: apodokimadzo - uznać za nienadający się, być odrzuconym

32. I mówił to otwarcie*, a Piotr wziął Go na stronę i zaczął Go surowo napominać**.

*gr: parestia - mówić śmiało, otwarcie, z odwagą Mt 16,22

**gr: epitimao - napominać, surowo skarcić, zgromić

33. A On odwrócił się, spojrzął na swoich uczniów i skarcił Piotra, mówiąc: Zejdź* mi z drogi** , przeciwniku***! Albowiem nie myślisz o tym, co Boże, ale o tym, co ludzkie.

*gr: hypago - odejść, cofnąć się, wprowadzić pod Mt 4,10;

**gr: opisó - z tytu, w tyle, (odchodzić) za kogoś, z powrotem

***gr: satanas - ten, który się sprzeciwia, przeciwnik Łk 4,8

34. I przywołał tłum i swoich uczniów, i powiedział im: Kto chce iść za mną, niech wyprze się samego siebie i weźmie swój krzyż, i niech idzie* za mną. Mk 10,38; Mt 16,24; J 10,27

*gr: akoloutho - towarzyszyć, iść z lub za kimś, być posłusznym

35. Albowiem kto chce uratować* swoją duszę, straci ją; a kto straci swoją duszę ze względu na mnie i Ewangelię, ten ją uratuje*.

*gr: sodzo - zbawić, ocalić, uratować Mt 16,25; 10,39;

*gr: psyche - dusza, życie, osoba, świadomość Łk 9,24

36. Bo cóż pomoże człowiekowi, choćby cały świat pozyskał*, a dusza jego doznałaby straty?

Ps 49,17; Mt 16,26; Łk 12,19

*gr: kerdaio - zdobyć, nabyć, zyskać, wniknąć czegoś

37. Albo co człowiek da w zamian za swoją duszę?

Ps 49,7-10; 1P 1,18; J 13,37

38. Bo ktokolwiek wstydzi* się mnie i moich słów pośród tego cudzołóżnego i grzesznego pokolenia, tego i Syn Człowieczy będzie się wstydzić, gdy przyjdzie w chwale swojego Ojca z aniołami świętymi.

Mt 10,32; Łk 12,8

*gr: epaischynomai - wstydzić się, zawstydzić, napawać wstydem

9 I powiedział im: Zaprawdę mówię wam: Niektórzy z tych, co tu stoją, nie zakosztują śmierci, aż ujrzą Królestwo Boże przychodzące w mocy.

Łk 9,27

2. I po sześciu dniach wziął Jezus ze sobą Piotra i Jakuba, i Jana, i wprowadził ich samych na wysoką górę na osobność, i został przemieniony* wobec nich.

Mt 17,11; Łk 9,29

*gr: metamorfo - zmienić się w inny kształt, przeobrazić

3. A Jego szaty stały się lśniące, bardzo białe jak śnieg, tak jak żaden folusznik* na ziemi nie może wybielić.

Mt 28,3

*ty. wytwórcą i wybielacz płótna, greplarz, pilśniarz

4. I ukazał się im Eliasz z Mojżeszem, którzy rozmawiali z Jezusem.

5. I Piotr odezwał się, i powiedział Jezusowi: Rabbi! Dobrze nam tu być; dlatego zróbmy trzy namioty: jeden Tobie, i jeden Mojżeszowi, i jeden Eliaszowi.

J 14,8; Obj 22,3;

*z hebr: mój Nauczycielu, mój Mistrz Flp 1,23

6. Nie wiedział bowiem, co ma powiedzieć; bo byli bardzo przestraszeni.

Mk 16,5; Obj 1,17

7. I powstał obłok, który ich zaciemnił; a z obłoku rozległ* się głos, mówiący: Ten jest Moim umiłowanym Synem, Jego słuchajcie**.

*dost.: przyjąć, dotrzeć Wj 40,34; Łk 9,34; Mk 1,11

*gr: akouo - słyszeć, rozumieć, być posłusznym - por. 1J 4,5**

8. I nagle*, gdy rozejrzeli się wokół, już niko go nie zobaczyli, był z nimi tylko sam Jezus.

*gr: eksapina - nagle, niespodziewanie J 3,30; Kol 3,11

9. A gdy zstępowali z góry, przykazał im, aby tego, co widzieli nikomu nie opowiadali, dopóki Syn Człowieczy nie powstanie z martwych.

Mt 17,9-13; Mk 8,31; Dz 2,32

10. I zachowali* to słowo**, rozprawiając między sobą: co to jest powstanie z martwych?

*gr: kratoo - objąć w posiadanie, władać; **gr: logos - słowo, sprawa, rzecz - inni: zachowali ten nakaz między sobą J 16,17

11. Pytali Go też, mówiąc: Dlaczego uczeni w Piśmie* mówią, że najpierw musi przyjść Eliasz?

Mi 3,23-33; Mt 11,14; Mk 8,28

*gr: grammateus - znawca, interpretator Prawa, pisarz

12. A On w odpowiedzi, odrzekł im: Eliasz wprawdzie przyszedł najpierw i wszystko naprawia*; lecz o Synu Człowieczym jest napisane, że wiele wycierpiał i został uznany za nic**.

*gr: apokathistemi - przywrócić do stanu pierwotnego; **gr: exoudenoo - mieć za nic, traktować z pogardą

13. Lecz mówię wam, że Eliasz już przyszedł, i uczynili mu co* chcieli, tak jak jest o nim napisane.

*dost.: ile, jak wiele Mt 11,14; 17,12; Łk 1,17

14. I gdy przyszedł do uczniów, ujrzał wielki tłum wokół nich i uczonych w Piśmie, którzy spierali się* z nimi.

Mt 17,14; Mk 11,28

*gr: sydzeteo - rozprawiać, dyskusować, badać wspólnie

15. A gdy naraz cały tłum ujrzał Go, zdumiał się i przybiegł, pozdrawiając* Go.

*gr: aspazomai - przyjąć z radością, dobrze życzyć, witac

16. I zapytał uczonych w Piśmie: Czemu wprowadzicie z nimi spór?

17. A w odpowiedzi, ktoś z tłumu rzekł: Nauczycielu! Przyprawdziłem* do Ciebie swojego syna, który ma ducha niemego.

*lub: przymostem J 4,47; Mt 12,22; Łk 11,14

18. I kiedy go pochwyli, rzuca nim, a on pie ni się, zgrzyta zębami i drętwieje; mówiłem Twoim uczniom, aby go wyrzucili; i nie mogli*.

*gr: ischyjo - być silnym, mieć moc, być dobrego zdrowia

19. A On w odpowiedzi, rzekł mu: O niewierne* pokolenie! Jak długo przy was będę? I jak długo będę was znosić? Przyprawdźcie go do mnie.

Mt 17,17; Mk 16,14

*gr: apistos - bez wiary, zatrudziecki, ktoś komu nie można zaufać

20. I przyprowadzili go do Niego; a gdy duch* Go ujrzał, zaraz nim szarpnął, a on gdy upadł na ziemię, tarzał się z pianą *na ustach*.

*gr: *pneuma* - duch, istota; tu: był duchowy wrogi Bogu

21. I spytał jego ojca: *Od jakiego czasu to się z nim dzieje*? A on powiedział: Od dzieciństwa, *lub: to mu się stało* Mk 5,25; Lk 8,43; J 5,5

22. I wiele razy rzucał go i w ogień, i w wodę, żeby go zgubić; ale jeżeli coś możesz, ratuj nas i zlituj* się nad nami. Mk 1,40;

*lub: być poruszonym we wnętrzu; współczującym Lk 7,13

23. Jezus więc powiedział do niego: Jeżeli możesz uwierzyć; wszystko *jest* możliwe dla wierzącego. Mt 21,21

24. I zaraz* ojciec chłopca zawołał i powiedział że łzami: Wierzę, Panie! Pomóż mojemu niedowiarstwu**.

Lk 17,5; 2Kor 2,4

*lub: natychmiast, niezwłocznie; **niewierze, braku ufności

25. A Jezus widząc, że lud zbiega się, zgromił* ducha nieczystego, mówiąc do niego: Duchu niemy i głuchy! Ja ci rozkazuję, wyjdź z niego i już więcej w niego nie wchodzi.

*gr: *eptímao* - skarcić - por. Mk 8,32** Mk 1,25; Jud 1,9

26. I krzyknął, i mocno go szarpnął, i wyszedł z niego; a *chłopiec* stał się jakby martwy, tak że wielu mówiło, że umarł.

27. Ale Jezus ujął go za rękę i podniósł go*; a on wstał. *lub: wzbudził, przywrócił do świadomości

28. I gdy On wszedł do domu, pytali Go na osobności Jego uczniowie: Dlaczego my nie mogliśmy go wyrzucić?

29. I powiedział im: Ten rodzaj inaczej wyjść nie może, jak tylko w* modlitwie i poście.

*lub: przez modlitwę i post 1Krl 17,20-22; Mt 17,21

30. I wyszli stamtąd, i przechodzili przez Galileę; a nie chciał*, aby ktoś o tym wiedział.

*gr: *thelo* - chcieć, żywić wolę, kochać, rozkoszować

31. Albowiem nauczał swoich uczniów i mówił im: Syn Człowieczy będzie* wydany w ręce ludzi, i zabiją Go; a gdy będzie zabity, trzeciego dnia zmartwychwstanie. Mk 2,10;

*dosł.: jest Mk 2,28; 8,31-38; 10,45

32. Lecz oni nie rozumieli* tego słowa, a bali się Go pytać. Lk 9,45

*gr: *agnoeo* - być nieświadomym, nie wiedzieć, nie rozumieć

33. I przyszedł do Kafarnaum, a będąc w domu, pytał ich: O czym rozprawialiście między sobą w drodze? Mt 18,1-5

34. Lecz oni milczeli; bo w drodze rozprawiali między sobą, który z nich jest większy*.

*gr: *meidzeo* - można też rozumieć w sensie: największy

35. I gdy usiadł, zawołał dwunastu i mówił im: Jeśli ktoś chce być pierwszy, *niech* będzie ze wszystkich ostatni i sługą* wszystkich.

*gr: *diakonos* - sługa wykonujący polecenia innych Mk 10,42

36. A *następnie* wziął dziecię, postawił je pośrodku nich, wziął je w ramiona i powiedział im: Mk 10,16; Mt 18,2; Lk 2,28

37. Jeśli ktoś przyjąłby* jedno z takich dzieciątek w moim imieniu, mnie przyjmuje; a jeśli ktoś przyjąłby mnie, nie mnie by przyjął, ale Tego, który mnie posłał. Mt 10,40; Lk 9,48

*gr: *dechomai* - wzięć ręką, przyjąć przychylnie, radośnie

38. A w odpowiedzi, Jan rzekł do Niego: Nauczycielu! Zobaczyliśmy kogoś, kto w Twoim imieniu wyganiał demony, a nie chodzi* z nami, i zabroniliśmy mu, gdyż nie chodzi z nami. Lk 9,49-50; Jk 4,3; Mt 26,39

*gr: *akoloutho* - towarzyszyć, iść z lub za kimś, być posłusznym

39. Ale Jezus powiedział: Nie zabraniajcie* mu; albowiem nie ma nikogo, kto by czynił dzieła mocy w moim imieniu, a potem mógł zaraz o mnie mówić źle, 1Kor 12,3; Flp 1,18; J 13,37

*gr: *kolajo* - powstrzymać, odnawiać, utrudniać, zabraniać

40. Kto bowiem nie jest przeciwko nam*, jest za nami. *w mss Byz - wam Mt 12,30; Lk 11,23

41. Bo ktokolwiek napiłby was kubkiem wody w moim imieniu, dlatego że należycie* do Mesjasza, zaprawdę mówię wam, nie straci swojej zapłaty*. Mt 10,42; Rz 12,10; Jk 4,5

*dosł.: jesteście; *gr: *místhos* - zapłata za pracę, nagroda

42. A kto byłby powodem upadku* jednego z tych małych, którzy wierzą we mnie, lepiej** by mu było, aby zawieszono kamień młyński wokół jego szyi i wrzucono go w morze.

*gr: *skandalidzo* - gorszyć, powodować upadek Mt 18,6;

**gr: *kalos* - pięknie, dobrze, szlachetnie Lk 17,1; Rz 14,13

43. I jeśli twoja ręka jest powodem do upadku, odetnij ją; lepiej jest tobie wejść kalekim do życia, niż mając dwie ręce, odejść do Gehenny, w ogień nieugaszony, Mt 5,29;

*gr: *apokapto* - odciąć, odrząbać, amputować Kol 3,5

44. Gdzie robak ich nie umiera i ogień nie gaśnie*. *dosł.: nie jest gaszony Iz 66,24

45. I jeśli twoja stopa jest powodem do upadku, odetnij ją; lepiej jest tobie wejść kulawym do życia, niż mając dwie stopy, zostać wrzuconym do Gehenny*, w ogień nieugaszony, *dolina Hinnona ciągnąca się po południowej stronie Jerozolimy - symbol wiecznego potępienia Obj 14,10

46. Gdzie robak ich nie umiera i ogień nie gaśnie*. *dosł.: nie jest gaszony Iz 66,24

47. I jeśli twoje oko jest powodem do upadku, wylup* je; lepiej tobie jest wejść do Królestwa Bożego jednookim, niż mając dwoje oczu, zostać wrzuconym w ogień Gehenny, *gr: ekballo - wyrzucić, wypchnąć gwałtownie, wyrwać Mt 5,22

48. Gdzie robak ich nie umiera i ogień nie gaśnie*. *dost: nie jest gaszony

49. Każdy bowiem zostanie ogniem osolony, i każda ofiara zostanie osolona solą.

Kpl 2,13; Ez 43,24; Ezd 6,9; Łk 14,34

50. Dobra* jest sól; ale jeśli sól stanie się niesłona, czym ją przyprawicie? Miejcie sól w sobie samych i zachowajcie pokój między sobą. *gr: kalos - por. w. 42** Hi 6,6; Mt 5,13; Kol 4,6

10 I oddalił* się stamtąd, przyszedł w granice Judei na drugą stronę Jordanu; i ponownie zszedł się do Niego lud, i jak miał w zwyczaju, ponownie ich nauczał.

*gr: anistemi - powstać z pozycji leżącej, odchodzić Mt 19,1

2. I przystąpili faryzeusze, wystawiając Go na próbę*, spyтали Go: Czy wolno mężowi oddalić** żonę?

Mt 19,3; Rz 7,1-3; 1Kor 7,10-11

*lub: kusić, doświadczać; **gr: apolyo - opuścić - por. w. 12*

3. A On w odpowiedzi, rzekł do nich: Co wam przykazał* Mojżesz? *lub: rozkazał

4. A oni powiedzieli: Mojżesz pozwolił napisać zwój* rozwodowy** i ją oddalić. Pwt 24,1

*lub: dokument, list; **gr: apostasion - odejście, porzucenie

5. A Jezus w odpowiedzi, odrzekł im: Z powodu zatwardziałości waszego serca napisał wam to przykazanie;

6. Jednak od początku stworzenia Bóg uczynił ich mężczyzną i kobietą.

Rdz 1,27; 5,2

7. Z tego powodu opuści człowiek swojego ojca i matkę i zostanie połączony ze swoją żoną,

Rdz 2,24; Ef 5,31; Mt 19,5

8. I będą ci dwoje jednym ciałem*. A tak już nie są dwoje, ale jedno ciało.

1Kor 6,16

*dost: ku lub dla jednego ciała, w jednym ciecie

9. Co więc Bóg złączył, człowiek niech nie rozłącza*. *gr: choridzo - rozdzielać, separować, oddalić

10. A w domu uczniowie Jego ponownie pytali* Go o to samo. *gr: eperateo - wypytywać, radzić

11. I powiedział im: Kto oddali* swoją żonę i pojmie inną, cudzołoży względem** niej;

gr: apolyo - w. 12; **lub: przeciwno, wobec Mt 19,9; Łk 16,18

12. I jeśliby kobieta opuściła* swojego męża i została poślubiona przez innego, cudzołoży. *gr: apolyo - rozwiązać (małżeństwo), uwolnić, opuścić

13. I przynoszono do Niego dzieciątka, aby

ich dotknął; ale uczniowie surowo napominali* tych, którzy je przynosili.

Łk 18,15

*gr: epitimao - napominać, surowo skarcić, gromić

14. Gdy Jezus to ujrzał, oburzył* się i powiedział im: Pozwólcie dzieciątkom przychodzić do mnie, i nie zabraniajcie im; bo takich jest Królestwo Boże.

Mt 19,13; Łk 18,15

*gr: aganakteo - być uzburzonym, niezadowolonym, gniewać się

15. Zaprawdę* mówię wam: Jeśli ktoś nie przyjmie Królestwa Bożego jak dziecko, nie wejdzie do niego. *gr: amen - z hebr.: godne wiary

16. I brał je na swoje ramiona, błogosławił*, kładąc na nie ręce.

Rdz 27,15; Mt 19,15; Hbr 7,7

*gr: eulogeo - sławić, chwalić (Boga), być pobłogosławionym

17. A gdy On wyruszał w drogę, podbiegł ktoś i upadł przed Nim na kolana, pytając Go: Nauczycielu* dobry! Co mam czynić, aby odziedziczyć życie wieczne? Mt 19,16; Dz 2,37

gr: didaskalos - nauczyciel lub ten, który poucza - Mk 4,1

18. Ale Jezus powiedział mu: Dlaczego nazywasz mnie dobrym*? Nikt nie jest dobry, jak tylko jeden – Bóg.

Pwt 32,4; Ps 25,8; 34,9; Rz 3,10

*gr: agathos - dobry, dobry z natury, prawy, czciogodny

19. Znasz przykazania: nie cudzołóż, nie morduj, nie kradnij, nie składaj fałszywego świadectwa, nie ograbiaj* innych, czcij* swojego ojca i matkę.

Wj 20,12-16; Kpl 19,13; 1Tes 4,6

*lub: rabować, plądrować; **gr: tima - szanować, poważać

20. A on w odpowiedzi, rzekł do Niego: Nauczycielu! Tego wszystkiego przestrzegałem* od swojej młodości.

Łk 18,11; Jk 2,10

*gr: fyllasso - strzec, czuwać, trzymać straż, przestrzegać, unikać

21. A Jezus, przypatrzył mu się, umiłowal* go i powiedział mu: Jednego ci brakuje: Idź** , sprzedaj co*** masz i rozdaj ubogim, a będziesz miał skarb w niebie, i przyjdź tu, weź krzyż i chodź za mną. *gr: agape

1Tm 6,17;

**lub: odejść; ***dost.: ile, jak wiele Mk 8,34; Łk 9,23

22. A on sposepniał na to słowo i odszedł zasmucony*, miał bowiem wiele posiadłości.

*dost.: będąc zasmuconym Łk 8,23; Mk 6,20; 2Tm 4,10

23. I spojrział Jezus wokoło, mówiąc do swoich uczniów: Jak trudno będzie tym, którzy mają bogactwa*, wejść do Królestwa Bożego!

*gr: chrema - rzecz potrzebna, użyteczna, pieniądze, majątek

24. A uczniowie byli zdumieni* z powodu Jego słów. A Jezus, ponownie w odpowiedzi, rzekł im: Dzieci, jak trudno** tym, co pokładają ufność w bogactwie, wejść do Królestwa Bożego. *gr: thambeo - zdumiewać, przerażać

**gr: dyskolos - trudno, ciężko, z trudnością

25. Łatwiej jest wielbłądowi przejść przez ucho igły*, niż bogatemu wejść do Królestwa Bożego.

Jr 13,23; Mt 19,24; Łk 18,25

*gr.: *trymalias rafidos - szczelina, separa igitu (do zycia)*

26. A oni tym bardziej byli zaniepokojeni*, mówiąc do siebie: Kto może być zbawiony?

*gr.: *ekplesso - wyprowadzić z równowagi, przejąć się - Dz 13,12**

27. A Jezus spojrział na nich, mówiąc: U ludzi to niemożliwe*, ale nie u Boga; albowiem u Boga wszystko jest możliwe.

Mt 19,26;

*gr.: *adymatos - niezdołność do czegoś, słabość - Rdz 18,14; Lb 11,23*

28. I wtedy Piotr zaczął mówić do Niego: Oto my wszystko opuściliśmy* i poszliśmy za Tobą.

*gr.: *afniemo - odsyłać, oddać, przebaczyć - Mt 19,27; Łk 14,33*

29. A Jezus w odpowiedzi, odrzekł: Zaprawdę* mówię wam: Nie ma takiego, kto opuściłby dom, albo braci, albo siostry, albo ojca, albo matkę, albo żonę, albo dzieci, albo pole dla** mnie i dla** Ewangelii,

*gr.: *amen - z hebr.: godne wiary - 1Kor 9,23; Obj 2,3;*

**lub: *ze względu na, z powodu - Mt 10,18; Mk 8,35; Hbr 11,24*

30. A nie otrzymał teraz w tym czasie stokrotnie tyle domów i braci, i sióstr, i matek, i dzieci, i pól, wśród prześladowań, a w nadchodzącym wieku – życie wieczne.

Mt 5,11

31. A wielu pierwszych będzie ostatnimi, a ostatnich pierwszymi.

Mt 8,11; Łk 7,29; Dz 13,46

32. A byli w drodze, zmierzając* do Jerozolimy, a Jezus szedł przed nimi, i zdumiewali się, a idąc za Nim, odczuwali lęk. I ponownie wziął ze sobą dwunastu, zaczął im mówić, o tym, co ma Go spotkać,

Mk 8,31

*dosł.: *iść do góry, wspinać się - Jerozolima leży na górze*

33. Mówiąc: Oto zmierzamy do Jerozolimy, a Syn Człowieczy zostanie wydany arcykapłanom i uczonym w Piśmie, i skażą* Go na śmierć, i wydadzą Go poganom.

*lub: *osądzą*

34. I będą z Niego szydzić*, i Go ubiczują, i będą pluć na Niego, i Go zabijają; a trzeciego dnia powstanie z martwych.

Mk 14,65;

*gr.: *empaidzo - wyśmiewać, drwić, mamić - Ps 22,6; Iz 53,3*

35. I podeszli do Niego Jakub i Jan, synowie Zebedeusza, mówiąc: Nauczycielu! Chcemy, abyś uczynił nam to, o co byśmy Cię poprosili.

Mt 20,20; Mk 1,19; 5,37; 9,2

36. A On powiedział im: Co chcecie, abym wam uczynił?

1Krl 3,5; Mk 10,51; Mt 25,31; Łk 24,26

37. A oni powiedzieli Mu: Daj nam, abyśmy siedzieli w chwale* Twojej jeden po Twojej prawej stronie, a drugi po Twojej lewej stronie.

*gr.: *doksa - majestat, blask, uspaniałność, splendor*

38. A Jezus powiedział im: Nie wiecie, o co prosicie. Czy możecie pić kielich, który ja piję, i chrztem*, którym ja jestem chrzczony, być ochrzczeni?

Mk 14,36; Łk 12,50; J 18,11; Rz 8,26

*gr.: *baptidzo - zanurzać, zamaczać - por. Mt 3,11**

39. A oni powiedzieli Mu: Możemy. A Jezus powiedział im: Istotnie*, kielich, który ja piję, wypijecie, i chrztem, którym ja jestem chrzczony, zostaniecie ochrzczeni;

Dz 12,2;

*gr.: *men - part. wzmnac. istobnie, prawdziwie - J 13,37*

40. Lecz usiąść po mojej prawej stronie i po mojej lewej stronie, nie moja rzeczą jest to dać; ale będzie to dane tym, dla których jest to przygotowane.

Mt 20,23

41. I gdy usłyszało to dziesięciu, zaczęli się oburzać* na Jakuba i na Jana.

por. Mt 20,24

42. Ale Jezus przywołał ich do siebie, mówiąc im: Wiecie, że ci, wydający się przewodzić narodom, panują nad nimi, a wielcy wśród nich okazują swoją władzę.

43. Nie tak będzie między wami; ale jeśli ktoś chciałby stać się wielkim między wami, będzie* waszym sługą**;

Mk 9,35; J 8,36; Rz 12,2

*tryb orzekający; **gr.: *diakonos - sluga, wykonujący polecenia*

44. A ktokolwiek z was chciałby być pierwszym, będzie niewolnikiem* wszystkich.

*gr.: *doulos - niewolnik, w myśli hebr.: sluga - por. Wj 21,1-6*

45. Bo i Syn Człowieczy nie przyszedł, aby Mu służyło, ale aby służył, i aby dał życie* swoje na okup za** wielu.

Mt 20,28; Iz 53,10-12

*gr.: *psyche - życie, dusza, osoba; **gr.: anti - w miejsce*

46. I przyszedł do Jerycha; a gdy wychodził z Jerycha*, On i Jego uczniowie, i znaczny tłum ludzi, oto ślepy, Bartymeusz, syn Tymeusza, siedział przy drodze żebrać.

Mt 20,29;

*tj. *przechodził ze starego do nowego Jerycha - Łk 18,35*

47. A gdy usłyszał, że to idzie Jezus Nazarejczyk, zaczął wołać*, mówiąc: Jezusie, Synu Dawida! Zmiłuj** się nade mną!

Dz 13,22;

*lub: *krzyknąć; **złoty - J 7,47; Dz 6,14*

48. I wielu napominało go surowo, aby milczał; a on tym więcej wołał: Synu Dawida! Zmiłuj się nade mną!

Mt 20,31; Łk 18,39

49. I Jezus stanął, i kazał go zawołać. I zawołał ślepego, mówiąc mu: Ufaj*, wstań, woła cię.

*lub: *odwagi, śmiało - por. Mt 9,2** Flp 3,7; Hbr 12,1

50. A on zrzucił swój płaszcz, wstał i przyszedł do Jezusa.

Łk 7,4; Mt 14,29; J 19,39

51. I Jezus następnie, powiedział mu: Co chcesz, abym ci uczynił? A ślepy powiedział do Niego: Rabbuni! Bym przejrzał.

por. J 20,16

52. A Jezus powiedział mu: Idź, wiara twoja uzdrowiła cię. I zaraz przejrzał, i towarzyszył Jezusowi w drodze.

Mk 5,34; Mt 9,22

^{*gr:} sodzo - ocalić, uratować, zbawić, uzdrowić

11 I gdy przybliżyli się do Jerozolimy, do Betfage i Betanii pod Górą Oliwną, posłał dwóch swoich uczniów,

^{*lub:} ku, w pobliżu, koto

Mt 21,1; Łk 19,29

2. I powiedział im: Idźcie do miasteczka, które jest naprzeciw was, a zaraz gdy wejście do niego, znajdziecie osła uwiązane, na którym nikt z ludzi jeszcze nie siedział; odwiążcie go i przyprowadźcie.

^{*lub:} oddacie się

3. A jeśliby ktoś powiedział wam: Co czynicie? Powiedźcie, że Pan go potrzebuje; a zaraz je tu odeśle.

Łk 19,34; Mt 21,2

^{*zwyczaj zwany „angaria” pozwalał na wykorzystanie}

zwierzęcia przez jakąś osobistość; stosowany przez kurierów

4. Odeszli więc i znaleźli osła uwiązane u drzwi, na zewnątrz przy ulicy, i go odwiązali.

5. A niektórzy z tych, co tam stali, mówili: Co czynicie, że odwiązujecie to osła?

6. A oni im powiedzieli tak, jak im rozkazał Jezus. I pozwolili im.

7. I przyprowadzili osła do Jezusa, i zarzucili na nie swoje szaty; a On usiadł na nim.

8. A wielu słało swoje szaty na drodze; inni natomiast slali na drodze gałązki obcięte z drzew.

Za 9,9; Kpl 23,40

9. A ci, którzy Go poprzedzali, i ci, co podążali za Nim, wołali, mówiąc: Hosanna! Błogosławiony, który przychodzi w imieniu PANA!

<sup>*hebr.: Hosanna - okrzyk: Ps 118,26; Łk 19,37; Mt 21,9
zbaw teraz, uratuj nas, bądź nam zycielny</sup>

10. Błogosławione jest, nadchodzące w imieniu PANA, Królestwo naszego ojca Dawida! Hosanna na wysokościach!

^{*gr: eulogeo - stawić, chwalić, prosić o błogosławieństwo}

11. I Jezus wjechał do Jerozolimy, i wszedł do świątyni, i obejrzał wszystko; a że była już wieczorna godzina, wyszedł z dwunastoma do Betanii.

Mt 21,17; J 8,1; Łk 24,50

12. Następnego dnia, gdy wyszli z Betanii, poczuł głód.

^{aram.: Bethania - dom fig} Mt 21,18

13. I ujrzał z daleka figowca mającego liście, podszedł zobaczyć, czy zatem na nim czegoś nie znajdzie; i podszedł do niego, jednak nic nie znalazł, tylko liście; bo to nie był czas na figi.

Łk 13,6-11

14. I Jezus odezwał się do niego, mówiąc:

Oby nikt na wieki^{**} z ciebie nie zjadł owocu. I słyszeli to Jego uczniowie.

Obj 22,11;

^{*dosł.: w odpowiedzi; **na wiek - Lpoj} Iz 5,5; Mt 3,10; 7,19

15. I przyszli do Jerozolimy; a gdy Jezus wszedł do świątyni, zaczął wyrzucać sprzedających i kupujących w świątyni, i przewracał stoły tych, co wymieniali pieniądze, i stoły tych, co sprzedawali gołębie;

^{*gr: kollybestes - drobny}

Pwt 14,24-26; Mt 21,12;

^{weksłarz, wymieniający drobne monety} Łk 19,45

16. I nie dopuszczał, żeby ktoś przeniósł naczynie przez świątynię.

17. I nauczał, mówiąc im: Czy nie jest napisane: Dom mój zostanie nazwany domem modlitwy przez wszystkie narody? A wy uczyniliście z niego jaskinię rozbójników.

^{*gr: lestes - bandytów - por. Mk 14,48*} Jr 7,11; Mt 21,13; Łk 19,46

18. A słyszeli to uczeni w Piśmie i arcykapłani, i szukali, jakby Go zgubić; albowiem bali się Go, dlatego że cały tłum zdumiewał się nad Jego nauką.

Łk 19,47; J 7,46

^{*gr: ekplessō: być oszobotomionym, zdziwionym - por. Dz 13,12*}

19. A gdy nadszedł wieczór, wyszli z miasta.

20. A rano przechodząc obok tego figowca, ujrzeli, że usechł od korzeni.

21. I przypomniał to sobie Piotr i mówi do Niego: Rabbi! Oto figowiec, który przekląłeś, usechł.

^{*z hebr.: mój Mistrzu, mój Nauczycielu}

22. A Jezus w odpowiedzi, rzekł im: Miejcie wiarę w Boga.

Ps 62,8; Kol 2,12; 1J 5,10

23. Zaprawdę bowiem mówię wam, że cokolwiek powiedziałyby tej górze: Podnieś się i rzuć się w morze, a nie wahały się w swoim sercu, lecz uwierzyły, że to, co mówi, stanie się, stanie się cokolwiek by powiedziały.

^{*lub: być wprowadzonym}

Rz 4,18; Mt 17,20; 21,21

^{w niepewność, być w sprzeczności z sobą samym; **dosł.: będzie}

24. Dlatego mówię wam: Wszystko o cokolwiek modłać się, prosicie, wierząc, że otrzymujecie, a stanie się wam.

25. A gdy stoicie modłać się, przebaczajcie, jeśli macie coś przeciwko komuś, aby i Ojciec wasz w niebiosach przebaczył wam wasze występki.

^{*gr: steko - trwać, stać niewzruszenie}

^{**gr: paraptoma - fałszywy krok, upadek} Kol 3,13; Mt 6,14

26. Bo jeśli wy nie odpuszczacie, to i Ojciec wasz w niebiosach nie odpuści wam występków waszych.

Mt 6,12; Łk 6,37; Ef 4,32

27. I przyszli ponownie do Jerozolimy. A On przechadzał się po świątyni i przystąpili do Niego arcykapłani, uczeni w Piśmie i starsi,

28. I mówili do Niego: Jakim prawem to czynisz? I kto Ci dał to prawo, abyś to czynił?

29. A Jezus w odpowiedzi, odrzekł im: I ja zapytałem się was o jedną rzecz; odpowiedzcie mi, a powiem wam, jakim prawem* to czynię. ^{*lub: władza, auctoritet, moc} Mt 21,24; Łk 20,3

30. Czy chrzest Jana był z nieba, czy z ludzi? Odpowiedzcie mi. Mk 1,11; Mt 3,1; J 1,6

31. I rozsądzali to między sobą, mówiąc: Jeśli powiemy: Z nieba, to powie: Dlaczego więc mu nie uwierzyliście? Mt 11,7; J 3,29-36

32. Lecz jeśli byśmy powiedzieli: Z ludzi – bali się *jednak* ludzi; bo wszyscy mieli Jana za prawdziwego proroka –

33. I w odpowiedzi, odrzekli Jezusowi: Nie wiemy. A Jezus w odpowiedzi, rzekł im: I ja wam nie powiem, jakim prawem to czynię.

Hi 5,13; Prz 26,4-5

12 I zaczął do nich mówić w podobieństwach: *Pewien* człowiek zasadził winnicę, ogroził ją płotem, wykopał dół pod tłocznię, zbudował wieżę, i wynajął ją rolnikom*, i odjechał. ^{*lub: hodowcom winorośli} Łk 8,10; Mt 21,33; Łk 20,9; Ps 80,9; Iz 5,1-7

2. A we *właściwym* czasie posłał sługę do rolników, aby odebrał część z plonów* tej winnicy. ^{*gr: karpos - plon, owoc} Łk 12,48; J 15,1

3. Lecz oni go pojmali i wychłostali, odsyłając z niczym. Mt 23,34; Łk 11,47; Dz 7,52

4. I ponownie posłał do nich drugiego sługę, którego obrzucili kamieniami, zranili w głowę i odesłali znieważonego.

5. I ponownie posłał innego; a i tego zabili, i wielu innych również wychłostali lub pozabijali. Ne 9,26; Mk 9,13; Mt 5,12; Łk 6,22

6. Mając więc jeszcze jednego ukochanego syna, na końcu posłał go do nich, mówiąc: Uszanujcie mojego syna. Mk 1,11; Hbr 1,3

7. Lecz owi robotnicy powiedzieli do siebie: To jest dziedzic; pójdźmy, zabijmy go, a dziedzictwo będzie nasze. Mt 2,3; J 11,47

8. A gdy go pochwycili, zabili i wyrzucili poza winnicę. Mt 23,34; Łk 19,41; Dn 9,26

9. Co więc uczyni pan winnicy? Przyjdzie i wygubi robotników, a winnicę odda innym.

10. Czy nie czytaliście tych *słów* Pisma: Kamień, który odrzucili* budujący, ten stał się głowicą węgla**? ^{*lub: uznali za nienadający się}

***ty. kamień w narożu ściany wieńcowej - węgielny - Ps 118,22*

11. PAN to sprawił i jest to godne podziwu* w naszych oczach. ^{*lub: niezwykłe} Ps 118,22

12. I starali się Go pojmać; bo poznali, że o nich powiedział to podobieństwo, lecz przestraszyli się tłumu. Więc opuścili Go i odeszli. Łk 20,19; J 7,44

13. I posłali do Niego niektórych *pośród* faryzeuszów i z herodian*, aby Go pochwylić w mowie. Mk 3,6; Ps 38,12; Mt 22,15; Łk 20,20

^{*ty. czł. stronnictwa broniącego interesów dynastii Heroda}

14. A gdy oni przyszli, powiedzieli Mu: Nauczycielu, wiemy, że jesteś szczery i nie zwążasz* na nikogo; albowiem nie patrzysz na oblicze ludzi**, ale w prawdzie nauczysz drogi Bożej; czy wolno dawać podatek*** Cezarowi, czy nie? ^{*dost.: nie troszczysz się} Rz 13,6; ^{**ty. nie masz względu na osobę} Mt 17,25; Łk 20,22

^{***dost.: podatek pogłówny płacony według spisu}

15. Dać go, czy nie dać? A On znając ich obłudę, powiedział im: Dlaczego mnie kusicie*? Przynieście mi denara, abym go obejrzał. Mt 22,18; Dz 5,9; 1Kor 10,9

^{*gr: peiradzo - wystawiać na próbę, kusić, doświadczać}

16. Wtedy Mu przynieśli; a On powiedział im: Czyj to jest obraz i napis? A oni Mu powiedzieli: Cezara.

17. I Jezus w odpowiedzi, odrzekł im: Oddawajcie więc, to co Cezara, Cezarowi, a to co Boga, Bogu. I podziwiali* Go. Prz 24,21;

^{*dost.: zdumiewali się nad Nim} Mt 17,25; 1P 2,17

^{*gr: thaumadzo - podziwiał; być pełnym podziwu, zdumiewać}

18. I przyszli do Niego saduceusze*, którzy mówią, że nie ma powstania z *martwych*, i pytali Go, mówiąc: Dz 4,1; 23,6; 2Tm 2,18

^{*hebr: sadok - sprawiedliwy, członek stronnictwa saduceuszów}

19. Nauczycielu! Mojżesz napisał nam, że jeśli czyjś brat umrze i zostawi żonę, a dziecko nie pozostawi, to *wtedy*, jego brat *ma* pojąć* jego żonę i wzbudzić potomka** swojemu bratu. ^{*dost.: wziąłby; **nasienie} Pwt 25,5; Rt 4,5

20. Było więc siedmiu braci; a pierwszy pojął* żonę, umarł, i nie zostawił potomka;

^{*gr: lambano - wziąć, uchwycić, otrzymać} Mt 22,25; Łk 20,29

21. I drugi pojął ją, umarł, lecz i on nie zostawił potomka; a trzeci tak samo.

22. A tak pojęło ją siedmiu braci i nie zostawił potomka. Na końcu po nich wszystkich umarła i ta kobieta.

23. *Zatem* przy powstaniu z *martwych*, gdy powstaną, którego z nich będzie żoną? Bo ich siedmiu miało ją za żonę.

24. I Jezus w odpowiedzi, odrzekł im: Czy nie dlatego jesteście w błądzie*, że nie znacie Pism, ani mocy Bożej? Iz 8,20; Mt 22,29; J 5,39

lub: jesteście wprowadzani w błąd, zwiędzenie - por. Mt 18,12

25. Bo gdy powstana z martwych, ani nie będą go słubiwać, ani wychodzić za małż*; ale będą** jak aniołowie w niebiosach. IJ 3,2;

*lub: być posłubianym; **dosl.: sq Hbr 1,4; 12,22

26. A o umarłych natomiast, że są wzbudzeni, czy nie czytaliście w zwoju* Mojżesza, jak Bóg do niego mówił przy krzaku cierniowym: Ja jestem Bóg Abrahama, Bóg Izaaka i Bóg Jakuba? Wj 3,2; Mt 22,31; Łk 20,37; Dz 7,30

*gr.: biblos - zwój pergaminu lub papirusu, zwój zapisany

27. Bóg nie jest Bogiem umarłych, ale Bogiem żywych*; jesteście w wielkim błądzie**.

*lub: żyjących; **bardzo błądzicie - gr.: planao - por. Mt 18,12*

28. I przystąpił jeden z uczonych w Piśmie, który słyszał ich rozprawiających, a wiedząc, że im dobrze odpowiedział, spytał Go: Jakie jest pierwsze ze wszystkich przykazań?

29. A Jezus odpowiedział mu: Pierwsze ze wszystkich przykazań jest to: Słuchaj, Izraelu! PAN, Bóg nasz, PAN jest jeden*.

*w hebr.: ehad - jedyny Pwt 6,4-5

30. I: Będziesz miłował PANA, Boga twójego, z całego swojego serca, i z całej swojej duszy, i z całej swojej myśli, i z całej swojej siły; to jest pierwsze przykazanie. Pwt 10,12

31. A drugie jemu podobne to: Będziesz miłował* swojego bliźniego jak samego siebie. Większego przykazania od tych nie ma.

*gr.: agapao - gorąco miłować - por. J 21,15** Kpl 19,18

32. I powiedział do Niego uczony w Piśmie: Nauczycielu! Prawdziwie* dobrze** powiedziałeś, że jeden jest Bóg***, a nie ma innego oprócz Niego. 1Sm 15,22; Prz 21,3; Mt 9,13

*dosl.: w prawdzie; **gr.: kalos - pięknie; ***brak w mss Byz

33. A miłować Go z całego serca, i z całej myśli, i z całej duszy, i z całej siły, i miłować bliźniego jak samego siebie, to więcej jest niż wszystkie całopalenia i ofiary. Prz 21,3

34. A Jezus widząc, że on mądrze odpowiedział, powiedział do niego: Niedaleko jesteś od Królestwa Bożego. I nikt nie ośmielał się Go już więcej pytać. Mt 12,20; Rz 3,20

35. A gdy im na to odpowiedział, Jezus, nauczając w świątyni, mówił: Jak mogą uczeni w Piśmie mówić, że Mesjasz* jest synem Dawida? *gr.: christos - Chrystus, Pomazaniec Mt 22,41; J 7,42

36. Bo sam Dawid w Duchu Świętym powie-

dział: Rzekł PAN memu Panu: Siądź po mojej prawicy, aż położę nieprzyjaciół twoich pod podnóżek twoich stóp. 2Sm 23,2

37. Sam więc Dawid nazywa Go Panem, skądże więc jest Jego synem? A liczny tłum chętnie* Go słuchał. Mt 1,23; Rz 1,3-4; Obj 22,16

*gr.: hedeos - z przyjemnością, chętnie

38. I mówił do nich w swojej nauce: Uważajcie* na uczonych w Piśmie, którzy chcą chodzić w długich szatach i być* pozdrawiani na rynkach, Mt 10,17; Mk 4,2; Łk 20,45

gr.: blepo - uważnie patrzeć, uważać na coś - por. Mk 4,24

39. W synagogach zajmować pierwsze ławy i mieć pierwsze miejsca* na wieczerzach,

*tj. pierwsze miejsca przy stołach

40. Którzy objadają domy wdów, i to pod pozorem* długich modlitw. Ci otrzymają większy* wyrok. *lub: pod pretekstem Mi 2,2; Mt 23,14;

*lub: surowy, w najwyższej mierze Łk 12,47; 20,47

41. A Jezus, siedząc naprzeciwko skarbcza, przypatrywał* się jak tłum wrzucał pieniądze do skarbcza i jak wielu bogatych wiele wrzucało. *gr.: theoreo - być widzem, patrzeć, oglądać, rozważać

42. I gdy przysłała jedna uboga wdowa, wrzuciła dwa leptony* czyli kodrantes**.

*gr.: lepton - 0,5 kodrantesa - 2 lept. 15 min. pracy najemnika

**gr.: kodrantes - 2 leptony - 0,25 assariona (asa) - 1/64 denara

43. I przywołał swoich uczniów, mówiąc im: Zaprawdę* mówię wam, że ta uboga wdowa więcej wrzuciła, niż ci wszyscy, którzy wrzucili do skarbcza. *gr.: amen - z hebr.: godne wiary

44. Bo wszyscy wrzucili z tego, co im zbywało*; ale ona ze swego ubóstwa wrzuciła wszystko co miała, wszystkie środki na życie*. *lub: nadmiarze; **całe życie Łk 8,43; 21,3

13 A gdy On wychodził ze świątyni, powiedział do Niego jeden z Jego uczniów: Nauczycielu! Spójrz, co za kamienie i jak wielkie są te budowle. Mt 24,1; Łk 21,5

2. I Jezus w odpowiedzi, odrzekł mu: Widzisz te wielkie budowle? Nie zostanie kamień na kamieniu, który nie byłby rozwalony.

3. A gdy On siedział na Górze Oliwnej naprzeciwko świątyni, pytali Go na osobności Piotr i Jakub, i Jan, i Andrzej:

4. Powiedz nam, kiedy to będzie i jaki będzie znak, kiedy to wszystko miało się spełnić?

5. W odpowiedzi Jezus zaczął im mówić: Uważajcie*, aby was ktoś nie zwiódł. Jr 29,8; *gr.: blepo - uważnie patrzeć - por. Mk 4,24* 2Tes 2,3; 1J 4,1

6. Albowiem wielu przyjdzie w moim imieniu, mówiąc: Ja jestem; i wielu zwiódą*.

*lub: uprowadzić w błąd Mk 13,22; Jr 14,14; Mt 24,5

7. Gdy więc usłyszycie o wojnach i wieści* o wojnach, nie dajcie się zastraszyć*; albowiem musi się to stać; ale to nie jest jeszcze koniec.

Ps 27,3; Mt 18,7; Dz 17,3

*gr: ako - słuchy, pogłoski; **gr: thoreo - trwożyć się - por. 2 Tes 2,2*

8. Powstanie bowiem naród przeciwko narodowi, i królestwo przeciwko królestwu, i będą miejscami trzęsienia ziemi, głód* i zamieszki**.

*dost.: głody; **lub: wzburzenia, ruchy

9. Te wydarzenia to początki bólów porodowych. A wy uważajcie na samych siebie, albowiem wydawać was będą lokalnym sanhedrynom*; i będą was bić w synagogach**, i zostaniecie poprowadzeni przed namiestników i królów ze względu na mnie, na świadectwo dla nich.

Mt 10,17; Dz 12,1; Flp 1,29

*tj. lokalnym sądom; **lub: w miejscach zgromadzeń

10. Trzeba, aby najpierw wszystkim narodom została ogłoszona Ewangelia.

11. A gdy was będą prowadzić ci, którzy was wydadzą, zawczasu nie troszczcie się, co macie mówić, ani o tym nie rozmyślajcie, ale mówcie to, co wam zostanie dane w tej godzinie; albowiem nie wy jesteście tymi, którzy mówią, ale Duch Święty.

Jr 1,9; Dn 3,16;

*lub: nie martwicie się Mt 10,20; Łk 12,12

12. A wyda brat brata na śmierć, i ojciec syna; i powstaną dzieci przeciwko rodzicom, i doprowadzą do ich śmierci.

Mt 24,10;

*gr: thanatoo - uśmiercić, umrzeć Ez 38,21; Mi 7,4-6

13. I będziecie znenawidzeni przez wszystkich z powodu mojego imienia; ale kto wytrwa do końca, ten zostanie zbawiony*.

*gr: sodzo - uratować, ocalić, zbawić Rz 2,7; Mt 10,22; 24,13

14. A kiedy zobaczycie obrzydliwość* spustoszenia, o której było powiedziane przez proroka Daniela, stojącą tam, gdzie nie powinna** – kto czyta, niech rozumie! – wtedy ci, którzy będą w Judei, niech uciekają w góry; *lub: ohydę

Dn 8,13; 9,27; 11,31; 12,11;

**lub: nie trzeba, nie jest konieczne Ez 44,9; 2Tes 2,4

15. A kto jest na dachu*, niech nie schodzi do domu, i nie wchodzi, aby coś wziąć ze swojego domu; *lub: tarasie

16. A kto będzie na polu, niech ponownie nie zawraca, aby wziąć swój płaszcz.

17. A biada* kobietom w ciąży i karmiącym piersią w te dni! *gr: ouai - „och” - por. Mt 11,21*

18. A módlcie się, aby wasza ucieczka nie była w zimie.

Mt 10,23; 24,16-19; Łk 21,21

19. Bowiem te dni będą takim uciskiem, jakiego nie było od początku stworzenia, które dokonał Bóg, aż do teraz, i już nie będzie.

*dost.: zabudnić, stworzyć, złożyć miasto Dn 12,1; Mt 24,21

20. A jeśliby Pan nie skrócił tych dni, nie byłoby zbawione żadne ciało*; lecz z powodu** wybranych, których wybrał dla siebie, skrócił te dni. *tj. nikt; **lub: dla, ze względu

Iz 1,9; Rz 11,5

21. I wtedy, jeśliby ktoś wam powiedział: Oto tu jest Mesjasz*, albo oto tam, nie wiercie.

*gr: christos - Chrystus Pwt 13,1-3; Mt 24,5; Łk 17,23

Pomazaniec, Namaszczony, Mesjasz

22. Albowiem powstaną fałszywi mesjasze i fałszywi prorocy, i czynić* będą znaki** i cuda, aby zwięść także, jeśli to możliwe, i wybranych. *dost.: dawać

2Tes 2,8-14; Obj 13,13; Mt 24,24

**gr: semeion - niezwykle wydarzenia - por. J 4,54*

23. Wy natomiast uważajcie*; oto zapowiedziałem wam to wszystko.

J 14,29; Mt 7,5

gr: blepo - uważnie patrzeć, uważać na coś - por. Mk 4,24

24. Ale w tych dniach, po tym ucisku*, słonce zostanie zaćmione i księżyc nie da swojego blasku,

Iz 13,10; Ez 32,7; Am 5,20; Jl 3,4; Mt 24,29

*gr: thlipsis - ucisk, cierpienie, niedola, nacisk, ściskanie razem

25. I gwiazdy z nieba będą spadały, a moce w niebiosach będą poruszone*.

Obj 6,2;

*lub: zostaną wstrząśnięte, zachwiane Jr 4,23; Łk 21,6

26. A wtedy zobaczą Syna Człowieczego, przychodzącego w obłokach z wielką mocą i z chwałą*.

Dn 7,13-14; Mk 8,38; 14,62; Obj 1,7

*gr: doksa - majestat, blask, uspanialość, splendor, chwala

27. I wtedy pośle swoich aniołów, i zgromadzi swoich wybranych z czterech stron*, od krańców ziemi aż do krańców nieba.

*gr: anemos - wiatr, cztery wiatry Pwt 30,4; Mt 13,41; J 11,52

28. A od figowca uczcie się tego podobieństwa*: Gdy gałąź jego staje się miękka i wypuszcza liście, poznajecie, że blisko jest lato.

gr: parabole - por. Mk 3,23 Mt 24,32; Łk 21,29; Jk 3,20

29. Tak i wy, gdy zobaczycie, że to się dzieje, wiedzcie, że blisko jest, u drzwi.

30. Zaprawdę mówię wam, że nie przeminie to pokolenie*, aż wszystko to się stanie.

*gr: genea - ród, plemię, pokolenie, nacja, naród Mt 23,37

31. Niebo i ziemia przemina, ale słowa moje nie mogą przeminąć.

Iz 40,8; Mt 5,18; Łk 21,33

32. A o tym dniu i o tej godzinie nikt nie wie*, ani aniołowie w niebie, ani Syn, tylko Ojciec.

*gr: eido - dostrzegać, wiedzieć, oglądać, badać Mt 24,36

33. Uważajcie*, czuwajcie i módlcie się; bo nie wiecie, kiedy będzie ten czas. Mk 14,38;

*gr: *blepo - uważnie patrzeć - por. Mk 4,24** Mt 26,41; Ef 6,18

34. Jak człowiek, który gdy odjeżdżał zostawił swój dom i dał władzę swoim sługom*, i każdemu jego zadanie**, a doźwiernemu*** nakazał, aby czuwał. *lub: niewolnikom Mt 25,14;

**dosl.: *pracę, dzieło*; ***tj. *strzegący drzwi* Łk 19,12; J 10,3

35. *Tak* czuwajcie zatem, bo nie wiecie, kiedy pan domu przyjdzie, czy wieczorem, czy o północy, czy gdy kur zapieje, czy o poranku.

36. Aby, gdy nagle* przyjdzie, nie znalazł was śpiącymi. *gr: *eksaifnes - zniemacka, niespodziewanie*

37. *A to*, co wam mówię, mówię wszystkim: Czuwajcie!

Łk 21,36; 1Tes 5,6; 2Tm 4,5

*gr: *gregoreo - trwać bez snu, być ostrożnym, pilnować, czuwać*

14 A za dwa dni była Pascha i Święto Przaśników; i szukali arcykapłani i uczeni w Piśmie *sposobu*, jakby Go zdradliwie pojmać i zabić.

Mt 6,2; Łk 22,1; J 11,53

2. Lecz mówili: Nie w święto, aby czasem nie było rozruchów wśród ludu.

Mk 11,18; J 7,40

3. A gdy On był w Betanii, w domu Szymona trędowatego, i spoczywał *u stołu*, przyszła kobieta, mająca flakonik alabastrowego czystego olejku narodowego, bardzo kosztownego, *ta skruszyła ten flakonik alabastrowy** i wylała *zawartość* na Jego głowę**.

Mt 21,17; Łk 7,37; J 12,1

*tj. *biały lub żółtawy gips - por. Mt 26,7**; **dosl.: *w dot głowy*

4. A niektórzy oburzali się między sobą, mówiąc: Po co doszło do straty tego olejku?

5. Można bowiem było sprzedać to drożej niż za trzysta denarów i rozdać ubogim; i szorstko ją napominali*.

Mt 26,8; J 12,4

*gr: *brimaomai - warknąć gniewnie - stąd też: surowo nakazać*

6. Ale Jezus powiedział: Dajcie jej spokój; dla czegoś sprawicie jej przykrość*? Dobry czyn spełniła wobec mnie.

J 10,32; 12,7

*gr: *kopos - ucisk, żal, szczyg, bicie się w piersi, bicie (się), trud*

7. Ubogich* bowiem zawsze macie pomiędzy sobą, i kiedykolwiek chcecie, możecie im dobrane czynić; ale mnie nie zawsze macie.

*gr: *ptochos - żebrak, skrajna nędza* Pwt 15,11

8. Ona, co miała *uczynić*, to uczyniła – z wyprzedzeniem* namaściła moje ciało na pogrzeb. *lub: *ubiec, przescignąć, brać*

J 19,40

9. Zaprawdę mówię wam: Gdziekolwiek na całym świecie będzie głoszona ta Ewangelia, to co ona uczyniła, będzie opowiadane na jej pamiętkę.

Łb 31,54; Mt 26,13; Mk 16,15

10. A Judasz Iskariota, jeden z dwunastu, odszedł do arcykapłanów, aby Go im wydać.

Ps 41,9; 55,12; Mt 26,14; Łk 22,3; J 6,70

11. A gdy to usłyszeli, uradowali się i obiecali dać mu srebro*; i szukał *więc* właściciwego czasu, aby Go wydać.

Oz 7,3; Łk 22,5

*lub: *srebrne monety - sykiel lub srebrna didrachma*

12. A pierwszego dnia *Święta* Przaśników, gdy ofiarują Paschę*, powiedzieli Mu Jego uczniowie: Gdzie chcesz, abyśmy poszli i przygotowali *Ci* Paschę, abyś mógł ją zspżyć?

Wj 12,6-18; Kpl 23,5; Łb 28,16; Pwt 16,1; 1Kor 5,7

*hebr.: *przejsćie - święto od 14 do 20 dnia miesiąca Nisan*

13. I posłał dwóch ze swoich uczniów, i powiedział im: Odejdźcie do miasta, i spotka* się z wami człowiek niosący dzban wody; idźcie za nim. *gr: *apantao - wyjść naprzeciw; stawić czoło*

14. A gdziekolwiek wszedłby, powiedzcie gospodarzowi: Nauczyciel mówi: Gdzie jest dla mnie pokój gościnnie*, abym mógł zspżyć Paschę ze swoimi uczniami? *lub: *kwatery, jadalnia*

15. A on wskaże wam górny pokój, wielki, usłany* i gotowy, tam przygotujcie ją dla nas.

*gr: *stromynni - zastawiony sofami, umeblovany, rozpostarty*

16. I wyszli uczniowie Jego, i przyszli do miasta, i znaleźli *pokój* tak, jak im powiedział, i przygotowali Paschę.

17. I gdy nadszedł wieczór, przyszedł z dwunastoma.

Mt 26,20; Łk 22,14; Dz 6,2; Obj 21,14

18. A gdy spoczywali przy stole i jedli, Jezus powiedział: Zaprawdę mówię wam, że jeden z was, ten *który* je ze mną, wyda mnie.

19. A oni zaczęli się smucić i mówić do Niego jeden po drugim: Czy *to* nie ja? A inny: Chyba nie ja*? *dosl.: *Czy (to) nie ja?*

20. Lecz On w odpowiedzi, rzekł im: Jeden z dwunastu, ten *który* ze mną zanurza* rękę w misie**.

Mt 26,23; J 6,7; 13,26

*gr: *enbapto - zanurzać*; **dosl.: *gliniane, głębokie naczynie*

21. Wprawdzie Syn Człowieczy odchodzi, tak jak jest o Nim napisane; ale biada temu człowiekowi, przez którego Syn Człowieczy będzie wydany! Lepiej byłoby mu, gdyby ten człowiek nie został zrodzony.

Mt 18,6

22. I gdy oni jedli, wziął Jezus chleb i pobłogosławił*, połamał i dał im, i powiedział: Weźcie, zjedzcie, to jest moje ciało. J 6,48; Łk 22,19

*gr: *eulogeo - stawić, chwalić, prosić o błogosławieństwo - Mt 14,19**

23. I *potem* wziął kielich, podziękował* i dał im; i wypili z niego wszyscy;

1Kor 10,16; 11,23

*gr: *eucharisteo - być wdzięcznym, czynić dziękczynienie*

24. I powiedział im: To jest krew moja Nowego Przymierza, która jest za* wielu wylewana.

Kpl 17,11; Hbr 9,15-23; 13,20

*gr: peri - z powodu, tuż obok, odnośnie

25. Zaprawdę* mówię wam, że nie będę pił więcej z owocu winorośli, aż do tego dnia, gdy go będę pił nowy w Królestwie Bożym.

*gr: amen - z hebr: godnie wiary J 3,17; Am 9,13

26. A po zaśpiewaniu hymnu*, wyszli ku Górze Oliwnej, *tj. Ps 113 - 118

Ef 5,19; Kol 3,16

27. I Jezus im powiedział: Tej nocy, wszyscy z powodu mnie* zostaniecie zgorszeni; bo jest napisane: Uderzę pasterza i owce zostaną rozproszone. *gr: en emoi - we mnie

Za 13,7

28. Ale gdy zostanę wzbudzony, poprzedzę was do Galilei.

Mk 16,7

29. A Piotr powiedział do Niego: Jeśli i wszyscy zostaną zgorszeni, jednak nie ja.

30. A Jezus powiedział mu: Zaprawdę mówię ci, że dziś w nocy, zanim kogut dwukrotnie zapieje, trzykrotnie się mnie wyprzesz.

31. Ale on tym bardziej mówił: Prędzej, jeśli trzeba, umrę razem z Tobą, z pewnością nie wyprę się Ciebie. A tak samo i wszyscy mówili.

Ps 30,6; Prz 16,18; Jr 17,9

32. I przyszedli na miejsce, które zwano Getsemane*, i powiedział do swoich uczniów: Usiądźcie tutaj, dopóki będę się modlić.

*tj. prasa oliwna

Ps 18,5; Mt 26,36

33. I wziął ze sobą Piotra i Jakuba, i Jana, i zaczął się trwożyć* i głęboko troskać**;

*lub: popadać w złumienie lub lek; **być przynębnym

34. I powiedział im: Bardzo jest zasmucona* moja dusza aż do śmierci; zostańcie tu i czuwajcie. *lub: skrajnie przynębniona, zbolata

Mk 14,37

35. I odszedł nieco dalej, padł na ziemię i modlił się, aby, jeśli jest to możliwe, ominęła Go ta godzina;

Mt 6,9; Rz 8,15

36. I mówił: Abba*, Tato! Dla Ciebie wszystko jest możliwe, oddal ten kielich ode mnie, jednak nie, co ja chcę, ale co Ty.

*aram.: abba - zdrobniała, forma słowa ab - ojciec - Tatuś, Tato zawierająca w sobie wyraz czułości, godności i szacunku

37. A gdy przyszedł i znalazł ich śpiącymi, powiedział Piotrowi: Szymonie, śpisz? Nie miałeś siły czuwać jednej godziny?

38. Czuwajcie i módlcie się, abyście nie weszli w pokusę; duch wprawdzie jest chętny, ale ciało słabe.

1Kor 16,13; Rz 7,18,25; Ga 5,17

39. I odszedł ponownie, modlił się, mówiąc te same słowa*.

*dosł.: te same słowo

40. A gdy wrócił, ponownie znalazł ich śpiących, bo oczy ich były ociężałe, i nie wiedzieli, co mu odpowiedzieć.

41. I przyszedł trzeci raz, i powiedział im: Nadal śpicie i odpoczywacie! Dosyć! Przyszła godzina, oto Syn Człowieczy wydawany jest w ręce grzeszników. *lub: wystarczą J 12,23

42. Wstańcie*, pójdźmy! Oto ten, który mnie wydaje, zbliża się.

Mt 26,46; J 18,1

*gr: eigeiro - wstać, wzbudzić, podnieść - tu: tryb rozkazujący

43. I zaraz, gdy On jeszcze mówił, przyszedł Judasz, będący jednym z grona dwunastu, a z nim wielki tłum z mieczami i z kijami, od arcykapłanów, i od uczonych w Piśmie, i od starszych*.

*gr: presbyteros - por: Tł 1,5** Ps 3,1; 22,12

44. A ten, który Go wydawał, dał im umówiony znak, mówiąc: Tego, którego pocałuję*, to jest Ten; bierzcie Go i odprowadźcie ostrożnie**.

*gr: fileo - traktować z czułością, kochać Prz 27,6

**gr: asfalos - pewnie, bacznie, uważnie, z zabezpieczeniem

45. A gdy przyszedł, zaraz przystąpił do Niego i powiedział: Rabbi*, Rabbi! I Go pocałował**.

*z hebr: mój Nauczycielu, Mt 23,8; J 13,13; 20,16

mój Mistrzu; *gr: katafileo - całować, okazać czułość

46. A oni podnieśli* na Niego ręce i Go pojмали.

*dosł.: zarzucać na - w znaczeniu: chwycić kogos

47. A jeden z tych, którzy stali obok, dobył miecza, uderzył sługę arcykapłana* i odciął mu ucho. *gr: archiereus - najwyższy kapłan - Wj 29,1-46

48. A Jezus w odpowiedzi, rzekł im: Jak na zbójcę* wyszliście z mieczami i z kijami, aby mnie pochwycić.

Mt 26,55; Łk 22,52

*gr: lestes - bandyta, rabuś, zabójca, wyprotowicie, buntownik

49. Codziennie byłem u was w świątyni*, naucząc, a nie pojmaliście mnie; lecz aby zostały wypełnione Pisma, to się stało.

*gr: hieron - święte miejsce, świątynia (cała) Łk 24,44; J 7,28

50. Wtedy wszyscy Go opuścili i uciekli.

51. A pewien młodzieniec podążał za Nim, odziany w płótno* na nagim ciele; i pochwycili go młodzieńcy.

Mt 27,59; Mk 15,46; Łk 23,53

*gr: sindon - kosztowna, lekka, luźna szata z lnu lub bawełny

52. Ale on pozostawił płótno i rąk uciekł od nich.

Am 2,16; Mk 13,14; Rdz 39,12; Hi 2,4

53. I odprowadzili Jezusa do arcykapłana; i zeszli się do niego wszyscy arcykapłani, i starsi, i uczeni w Piśmie.

Iz 53,7; J 18,13; Dz 4,6

54. A Piotr szedł za Nim z daleka aż do wewnątrz na dziedziniec arcykapłana, i siedział ze służbą*, grzejąc się przy ogniu.

*gr: hyperetes - podwładny, sługa - por: 1Kor 4,1** J 18,15

55. Ale arcykapłani i cały Sanhedryn szukali świadectwa przeciwko Jezusowi, aby Go uśmiercić; lecz nie znajdowali.

56. Wielu bowiem fałszywie świadczyło przeciwko Niemu; ale świadectwa* ich nie były zgodne. *gr: *martyria - świadectwo, zeznanie przed sądzią*

57. A jacyś ludzie wstali i fałszywie świadczyli przeciwko Niemu, mówiąc:

58. My słyszeliśmy, jak mówił: Ja rozwalę* tę świątynię uczynioną ręką, i w trzy dni zbuduję inną, nie ręką uczynioną. J 2,19; Mt 26,61

*gr: *katalgo - rozwiązać, połączyć (sznur), zburzyć, rozwalić*
59. Lecz nawet i w tym* świadectwo ich nie było zgodne**. *lub: w ten sposób; **dost.: równe

60. I stanął arcykapłan na środku, i pytał Jezusa, mówiąc: Nic nie odpowiadasz *na to*, co oni świadczą przeciwko Tobie?

61. A On milczał i nic nie odpowiedział. Ponownie pytał Go arcykapłan i powiedział do Niego: Czy Ty jesteś Mesjasz*, Syn Błogosławionego**? Ps 2,7; 39,1-2; Iz 53,7

*lub: *Chrystus, Pomazaniec, Namazszony; **Wystawionego*

62. A Jezus powiedział: Ja jestem; i zobaczycie Syna Człowieczego, siedzącego po prawicy Mocy Boga, i przychodzącego* z obłokami nieba. Dn 7,13; Hbr 8,10; Mt 24,30; Łk 22,69

*gr: *erchomai - przybywać, powrócić, ukazać się publicznie*

63. *Wtedy* arcykapłan rozdarł swoje szaty*, mówiąc: Na co nam jeszcze potrzeba świadków? *gr: *chiton - szata wkładana na gołe ciało* Lb 14,6

64. Słyszeliście bluźnierstwo. Co *jeszcze* nie *jest* dla was oczywiste? A oni wszyscy Go osądzili*, że winien jest śmierci. Kpl 24,16;

*lub: *wydali wyrok* Mt 26,65; J 10,33

65. I zaczęli niektórzy na Niego pluć i zakrywać Jego oblicze, bić Go pięściami i mówić do Niego: Prorokuj! A studzy zadawali Mu razy*. Hl 30,10; Iz 50,6; Mk 15,19

*gr: *hrapstima - uderzenie różgą lub kijem, cios dłońmi w twarz*

66. A gdy Piotr był na dziedzińcu* na dole, przyszła jedna ze służących arcykapłana;

*gr: *aula - odkryty dziedzińiec domu* Mt 26,69

67. A gdy zobaczyła Piotra grzejącego się, przypatrzyła się mu i powiedziała: I ty byłeś z tym Nazareńczykiem Jezusem.

68. Ale on wyparł się, mówiąc: Nie wiem*, ani nie rozumiem, co mówisz. I wyszedł na zewnątrz do przysionka, i zapiał kogut.

*lub: *nie znam - domysł. - Go* Mk 14,29; J 13,36; 2Tm 2,12

69. A służąca, widząc go ponownie, zaczęła

mówić do tych, którzy stali obok: To jest jeden z nich.

70. A on ponownie się wyparł. I po chwili ponownie ci, co stali obok, powiedzieli Piotrowi: Na pewno* jesteś jednym z nich, bo i ty jesteś Galilejczykiem, i twoja mowa** jest podobna. *lub: *prawdźwie; **tj. sposób mówienia, dialekt*

71. A on zaczął ślubować pod groźbą kłatwy* i przysięgać, mówiąc: Nie znam tego człowieka, o którym mówicie. Mt 26,71

*tj. *ściagać na siebie kłatwę, poddać się najsurowszej karze*

72. I zaraz zapiał kogut, i przypomniał się Piotrowi słowa, które mu powiedział Jezus: Zanim kogut dwa razy zapieje, trzy razy się mnie wyprzesz. I rzuciwszy* się, plakał**. *gr: *epiballo - rzucić się na, wpaść, poświęcać myśl czemuś* **gr: *klaio - kłać, biadać, lamentować* Mt 26,75; Łk 22,62

15 A zaraz o poranku, arcykapłani ze starszymi i uczonymi w Piśmie, i cały Sanhedryn*, odbyli naradę, zwołali Jezusa i odprowadzili Go, i wydali Pilatowi.

*tj. *Najwyższa Rada Żydów - por. Mt 26,59* Ps 2,2; J 18,28*

2. I Pilat pytał Go: Ty jesteś Królem Żydów*?

A On w odpowiedzi, rzekł do niego: Ty to mówisz**. *lub: *Judejczyków; **por. J 18,37** Mt 2,2

3. I oskarżali Go arcykapłani o wiele rzeczy. On natomiast nic *nie* odpowiedział.

4. A Pilat ponownie pytał Go, mówiąc: Nic nie odpowiadasz? Spójrz, jak wiele świadczą* przeciwko Tobie. *lub: *oskarżają* J 19,10

5. A Jezus już *nie* odpowiedział, tak że dziwił się Pilat. Iz 53,7

6. A na święto *zwykle* wypuszczał im jednego więźnia, którego żądali*. *lub: *prosilili*

7. I był *pewien*, nazywany Barabasz*, uwięziony wraz z buntownikami**, którzy podczas ruchów popełnili morderstwo. Mt 27,16;

*aram.: *bar - syn, ab - ojciec; **lub: powstańcami* Łk 23,18

8. A tłum krzyżąc zaczął domagać* się, aby uczynił im, to co zawsze. *lub: *żądać*

9. Pilat więc im odpowiedział, mówiąc: Chcicie, abym wam wypuścił Króla Żydów?

10. Wiedział bowiem, że Go arcykapłani wydali z nienawiści. Rdz 37,11; Jk 3,16

11. Ale arcykapłani podburzali lud, aby im raczej wypuścił Barabasza. Dz 3,14

12. A Pilat w odpowiedzi, rzekł im ponownie: Co więc chcecie, abym uczynił z tym, o którym mówicie – Król Żydów*?

*lub: *Judejczyków* Jr 23,5; Łk 1,31; Dz 5,31

13. A oni ponownie zawołali: Ukrzyżuj Go!
14. A Piłat powiedział do nich: Co więc zło uczynił? Lecz oni tym głośniejsz* zawołali: Ukrzyżuj Go!

*dosł.: bardziej, w większym stopniu
15. A Piłat, chcąc ludowi uczynić zadość, wypuścił im Barabasa, a Jezusa ubiczował i wydał, aby został ukrzyżowany. Prz 29,25

16. A żołnierze wprowadzili Go na wewnętrzny dziedziniec, to jest do pretorium, i zwolali całą kohortę* wojska. J 18,28; 19,9

lub: oddział - około 600 osób - por. Mt 27,27

17. I oblekli* Go w purpurę, upleli* wieniec z ciernia, i nałożyli* Mu, **dosł. czas teraz - obłektają...*

18. Zaczęli Go pozdrawiać, mówiąc: Witaj* Królu Żydów! **gr.: chairo - witaj, raduj się - por. J 19,3**

19. I bili Go w głowę trzcina, i plułi na Niego, a upadając na kolana, oddawali Mu pokłon*.
*gr.: proskneno - pierwotnie całować Iz 50,6; Za 13,7
czyjąś dłoń w wyrazie szacunku, oddawać cześć

20. A gdy przestali z Niego szydzić, zdjęli z Niego purpurę i oblekli Go w Jego własne szaty, i wyprowadzili Go, aby Go ukrzyżować.

21. I zmusili* przechodzącego** tam niejakiego Szymona Cyrenejczyka, idącego z pola, ojca Aleksandra i Rufa, aby niósł Jego krzyż.
**por. Mt 5,41*; **gr.: parago - przejść obok, prowadzić do

22. I przyprowadzili Go na miejsce zwane Golgota, co się tłumaczy: Miejsce Czaszki.

23. I dawali Mu pić wino* z mirrą**; ale nie przyjął. **lub: ocet winny; **tj. środek uśmierający ból*

24. A gdy Go ukrzyżowali, rozdzielili między siebie Jego szaty, rzucając o nie los, co kto ma zabrać. Ps 22,19

25. A gdy Go ukrzyżowali, była trzecia* godzina. *tj. 9 - ta naszego czasu J 19,14*

26. Był też wypisany napis z podaniem przyczyny Jego ukarania: Król Żydów**.
Mt 27,37; *gr.: aitia - przyczyna kary, zarzut, **lub: Judejczyków J 19,19

27. Ukrzyżowali też z Nim dwóch bandytów*: jednego po prawej, a jednego po lewej Jego stronie. **gr.: lestes - por. Mk 14,48* Mt 27,38; Łk 23,32*

28. Tak zostało wypełnione Pismo, które mówi: I do przestępców* został zaliczony.

*gr.: anomos - być niegodziwym, łamiącym Prawo Iz 53,12

29. A ci, którzy przechodzili obok, bluźnili* przeciwko Niemu, kiwając głowami swoimi i mówiąc: Oho*! Ty, który rozwalasz świątynię i w trzy dni ją budujesz, Ps 22,6; 109,25; J 2,18
*gr.: oua - och! cha! - okrzyk zdumienia, podziwu lub ironii

30. Ratuj* siebie samego i zstąp z krzyża!
*gr.: sodzo - ratować, zbawić, wybawić, ocalić, uzdrowić

31. Podobnie też i arcykapłani z uczonymi w Piśmie, szydząc*, mówili jedni do drugich: Ratował innych, a nie może uratować samego siebie, **gr.: empaidzo - wysmiewać, drwić, mamić*

32. Mesjasz, Król Izraela niech teraz zstąpi z krzyża, abyśmy ujrzeli i uwierzyli. I ci, co z Nim byli ukrzyżowani, również Go lżyli*.
*gr.: oneidizo - urugać, znieważać, robić wyrzuty J 20,29

33. A gdy była szósta godzina, stała się ciemność na całej ziemi, aż do dziewiątej godziny.

34. A o godzinie dziewiątej zawołał Jezus potężnym głosem, mówiąc: Eloi, Eloi, lamma sabachtani?! Co tłumaczy* się: Boże mój, Boże mój, dlaczego mnie opuściłeś?! Ps 22,2;
*gr.: methermeneuo - przekładać Mt 27,46; Łk 23,46

35. I niektórzy z tych, co stali tam obok, słysząc to, mówili: Oto woła Eliasza.

36. A ktoś podbiegł, napelnił gąbkę winnym octem* i włożył ją na trzcinę, poił Go, mówiąc: Pozwólcie, zobaczymy, czy przyjdzie Eliasz, żeby Go zdjąć. **lub: kwaśne wino Ps 69,21*

37. Ale Jezus zawołał potężnym głosem i oddał ducha*.
Mt 27,50; Łk 23,46; J 19,30

*gr.: ekpneo - wydać ostatnie tchnienie, skonać, wyzionąć ducha
38. I wtedy została rozdarta* zasłona świątyni na dwoje, od góry aż do dołu. Wj 26,31; Hbr 6,19
*gr.: schidzo - rozszczępić, rozhuścić, podzielić przez rozdarcie

39. A setnik*, który stał naprzeciwko Niego, widząc, że w ten sposób wołając oddał ducha, powiedział: Prawdziwie ten człowiek był Synem Boga. **gr.: kentyrion - latynizm - por. Mt 8,13**

40. Były tam też i kobiety przypatrzące się z daleka, a wśród nich była Maria Magdalena i Maria, matka Jakuba Mniejszego* i Jozesa, i Salome, **lub: Matego Mt 27,55; Łk 23,49; J 19,25*

41. Które, gdy był w Galilei, chodziły za Nim i usługiwały Mu, i wiele innych, które razem z Nim wstąpiły* do Jeruzolimy. Łk 8,2-3;
*tj. uspięły się - Jeruzolima leży na górze Mt 27,56

42. A gdy był już wieczór, ponieważ był Dzień Przygotowania, który jest przed sabbatem,

43. Przyszedł Józef z Arymatei, szanowany członek Rady*, który też sam oczekiwał Królestwa Bożego, odważnie wszedł do Piłata i prosił o ciało Jezusa. Łk 23,50; Dz 4,8; Flp 1,4
gr.: bouleutes - członek rady Sanhedrynu - por. Mt 26,59

44. A Piłat zdziwił się, że już umarł; i zawołał setnika, pytając czy, czy dawno umarł.

45. A gdy dowiedział się o tym od setnika, darował* ciało Józefowi. Łk 8,53; Mt 27,58; J 19,28
*gr.: doremai - dać w darze, podarować, obdarować

46. A *on* kupił prześcieradło*, i zjął Go, owinał w prześcieradło i złożył Go w grobowcu, który był wykuty w skale, i zatoczył kamień na otwór wejściowy grobowca. Iz 53,9

*gr.: *sindon - kosztowna, lekka, luźna szata z lnu lub bawełny*
47. A Maria Magdalena i Maria, matka Józefa, przyglądały się, gdzie Go złożono.

16 A gdy minał sabat, Maria Magdalena i Maria, matka Jakuba, i Salome kupiły wonności*, żeby pójść i Go namaścić.

*tj. mieszanina mirry i aloesu Mt 28,1; Łk 24,1; J 19,39

2. A bardzo wczesnie* pierwszego dnia tygodnia** przyszły do grobu, gdy już wzeszło słońce.

*lub: rano, o 4-tej straży nocnej
tj. między 3 - 6 godz. w nocy; **tj. w niedzielę

3. I mówiły do siebie: Kto nam odtoczy kamień z wejścia do grobowca?

4. A gdy podniosły wzrok, zobaczyły, że kamień jest odtoczony*; był bowiem bardzo wielki.

*gr.: *apoklytio - odtoczyć, przesunąć*

5. A gdy weszły do grobowca, ujrzały młodzieńca, siedzącego po prawej stronie, ubranego w długą, białą szatę; i złękły* się.

*gr.: *ekthambeo - zdumieć się, upaść w osłupienie, zaniepokoić się*

6. A *on* powiedział im: Nie lękajcie się; szukacie Jezusa Nazarejczyka, ukrzyżowanego; powstał z martwych, nie ma Go tu; oto miejsce, gdzie Go położyli. Ps 71,20

7. Ale odejdźcie i powiedzcie Jego uczniom, i Piotrowi, że was wyprzedza do Galilei; tam Go zobaczycie, jak wam powiedział.

8. I wyszły, szybko uciekły z grobowca, albowiem ogarnęło* je drżenie i uniesienie; a nikomu nic nie mówiły, albowiem się bały.

*dost.: *mieć, utrzymywać się w jakimś stanie*

9. A *Jezus*, gdy powstał z martwych, rano pierwszego dnia tygodnia, ukazał się naj-

pierw Marii Magdalenie, z której wyrzucił siedem demonów. *gr.: *ekballo - por. Mk 6,13**

10. Ona poszła i oznajmiła tym, którzy byli z Nim, smutnym* i płaczącym**.

Łk 24,17

*lub: być pogrzezonym w żalu, optakiwać; **tkać, lamentować
11. A oni słysząc, że żyje, i że był przez nią widziany, nie uwierzyli.

Łk 24,11; J 20,25

12. Potem dwom z nich ukazał się w innej postaci*, gdy szli do wsi. *gr.: *morfe - kształt, postać*

13. I oni powrócili, i opowiedzieli pozostałym; *ale i* tym nie uwierzyli. Mt 28,7; J 20,8

14. W końcu ukazał się jedenastu, gdy spoczywali przy stole, i zganil* ich niedowiarstwo i ich zatwardziałość serca, że tym, którzy widzieli Go wskrzeszonego, nie uwierzyli.

*gr.: *oneididzo - wyrzucać coś komuś, ganić, łajac*

15. I powiedział im: Idźcie* na cały świat, ogłoście** Ewangelię całemu stworzeniu.

*dost.: *poszedłszy, podążysz;* **por. u. 20* Mt 10,5; 28,19

16. Ten *kto* uwierzy i zostanie ochrzczony*, będzie** zbawiony; *ale* kto nie uwierzy, będzie potępiony***.

*lub: *zanurzony* Dz 2,38; 8,36;

**lub: *zostanie; ***uznany za winnego* J 3,18; 2Tes 1,8

17. A takie znaki* będą towarzyszyć tym, co uwierzą; w moim imieniu będą wyrzucać demony, będą mówić nowymi** językami,

*gr.: *semeion - ponadnaturalne znaki - por. J 4,54** Dz 4,29; 5,12

**gr.: *kainos - nowy co do rodzaju, a nie formy, świeży*

18. Będą podnosić węże, a choćby wypili coś trującego, nie zaszkodzi im; na chorych będą nakładali ręce, a ci *znouu* będą mieli się dobrze*.

*gr.: *kalos - pięknie, dobrze* Łk 10,19; Dz 28,3

19. A więc Pan, gdy to im powiedział, został wzięty do nieba i usiadł po prawicy Boga.

20. A oni odeszli i głosili* wszędzie; współdziałając z Panem, potwierdzając Słowo przez towarzyszące im** znaki. Amen. Rz 15,19;

*gr.: *kerysso - ogłaszać jak herold; **mu - (Słowu)* Dz 2,1

Ewangelia według Łukasza

1 Skoro już wielu próbowało uporządkować opis* wydarzeń, które się wśród nas dopełniły, ^{*gr.: diegesis - narracja, opowiadanie}

2. Tak, jak nam to przekazali ci, którzy od początku byli* naocznymi świadkami i sługami** Słowa, ^{*lub: stali się} Dz 26,16; Łk 24,48; J 1,1

^{**gr.: hyperetes - podwładny, sługa - por. 1Kor 4,1**}

3. Także i mi wydało się *stuszone*, wszystko dokładnie od początku zbadać i opisać ci to po kolei, dostojny Teofilu!

4. Tak, abyś całkowicie poznał niezawodność* tych słów, których cię usłnie nauczone**.

^{*lub: niezawodna prawda, pewność} Dz 1,11;

^{*lub: wyłożyć, pouczyć usłnie} J 20,31; 2P 1,15

5. Za dni Heroda, króla Judei, żył pewien kapłan o imieniu Zachariasz, ze zmiany Abiasza, a żona jego *była jedną* z córek Aarona. Jej imię – Elżbieta.

Wj 28,1; 1Km 24,10.19

6. A oboje byli sprawiedliwi przed obliczem Boga, chociaż nienagannie we wszystkich przykazaniach i ustawach* PANA. Rdz 6,9;

^{*lub: zasada prawna, dekret, wyrok} 1Krl 9,4; Rz 3,9-25

7. I nie mieli dziecka, jako że Elżbieta była nieplodna, a byli oboje w podeszłym wieku*.

^{*dost.: posunięci w swoich dniach}

8. I stało się, gdy sprawował posługę* kapłańską przed Bogiem, w kolejności *przypadającej* na niego zmiany,

1Km 24,19; Lb 18,7

^{*gr.: hierateuo - być kapłanem, wypełniać obowiązki kapłana}

9. Że według zwyczaju kapłaństwa padł na niego los, aby wejść do świątyni PANA i spalić kadzidło* w ofierze. ^{*lub: okadzić} Wj 30,7-8

10. A całe mnóstwo ludu było na zewnątrz, modląc się w godzinie spalania* kadzidła.

^{*tj. w czasie składania ofiary z kadzidła o godz. 9 lub 15}

11. I ukazał mu się anioł PANA, stojący po prawej stronie ołtarza kadzidlanego.

12. I zatrwożył się Zachariasz, gdy go zobaczył, i ogarnął go lęk.

13. I powiedział do niego anioł: Nie bój się Zachariaszu! Bo wysłuchana została twoja modlitwa*, a twoja żona Elżbieta urodzi ci syna, i nazwiesz go imieniem Jan. 1Sm 1,20

^{*gr.: deesis - prośba, błaganie, modlitwa, prośba do Boga}

14. I będziesz miał radość i wesele, i wielu będzie się radować z jego narodzenia.

15. Albowiem będzie wielki przed obliczem PANA, nie będzie pić wina ani sycery*, a zostanie napełniony Duchem Świętym jeszcze *będąc* w łonie swojej matki.

Dz 2,4;

^{*hebr.: sycera - napój odurzający (piwo?)} Łk 7,28; Jr 1,5

16. I wielu z synów Izraela nawróci* do PANA, ich Boga. ^{*por. w. 17*} Iz 40,3; Mi 3,1; Mt 3,1

17. A sam pójdzie przed Jego obliczem w duchu i w mocy Eliasza, aby zawrócić* serca ojców do dzieci, i nieposłusznych ku rozsądkowi sprawiedliwych, aby przysposobić dla PANA lud, który jest przygotowany. Mi 3,23

^{*gr.: epistrefo - spowodować powrót, zwrócić się ku sobie, wrócić}

18. A Zachariasz powiedział do anioła: Po czym to poznam? Bo ja jestem stary, a moja żona jest *już* w podeszłym wieku*.

Rz 18,11;

^{*dost.: posunięta w dniach, jej} Iz 38,22; Rz 4,19

19. I w odpowiedzi, anioł rzekł do niego: Ja jestem Gabriel, który stoję przed obliczem Boga, a zostałem posłany, abym mówił do ciebie i ogłosił ci tę dobrą nowinę*.

^{*gr.: euangelidzo - ogłaszać dobrą nowinę} Dn 8,16; Łk 1,26

20. I oto będziesz milczał i nie będziesz mógł mówić aż do dnia, kiedy to się stanie, za to, że nie uwierzyłeś moim słowom, które wypełnią się w swoim czasie. Łk 1,45; Mk 9,19

21. A lud oczekiwał Zachariasza i dziwił się jego zwlekaniu w świątyni.

22. A gdy wyszedł, nie mógł do nich mówić; i poznali, że miał widzenie** w świątyni, bo dawał im znaki*** i pozostał niemy. J 13,24

^{*gr.: horao - wpatrywać się w, doświadczyć, widzieć}

^{**gr.: optasia - wizja, widzenie - por. Mt 17,9*}

^{***gr.: dianeuo - wyrażać myśl za pomocą gestów, mrugać}

23. I stało się, gdy wypełniły się dni jego służby, że odszedł do swojego domu.

24. A po tych dniach Elżbieta, żona jego, poczęła i ukrywała się przez pięć miesięcy, mówiąc:

2Krl 4,17; Iz 8,3; Łk 1,36

25. Tak mi uczynił PAN w tych dniach, gdy wejrzał *na mnie*, aby zdjąć moją hańbę spośród ludzi. Rdz 30,23; Iz 54,1; Hbr 11,11

26. A w szóstym miesiącu posłany został przez Boga anioł Gabriel do miasta Galilei, zwanego^{*} Nazaret, ^{*dost.: któremu imię}

27. Do dziewicy^{*} zareczonej^{**} z mężem, któremu było na imię Józef, z domu Dawida, a imię tej dziewicy – Maria. ^{Mt 1,18; Iz 7,4}

^{*lub: pamięć; **gr: mnestewo - zalecać się, zaręczyć, być poświęconą}
28. A po wejściu do niej, anioł powiedział: Witaj^{*}, obdarowana^{**} łaską; Pan z tobą; to ty błogosławiona^{***} jesteś pośród kobiet.

^{*lub: raduj się; **napelniona taską} ^{Ełk 1,30; Dn 9,23;}
^{***lub: szczęśliwa} ^{Ef 1,6; Sdz 6,12; Dz 13,10}

29. Ale ona, gdy go ujrzała, zmieszała^{*} się na jego słowa i rozważała skąd takie pozdrowienie. ^{*gr: diatarasso - zakłopotać się, zaniepokoić}

30. I anioł powiedział jej: Nie bój się, Mario! Albowiem znalazłaś łaskę u Boga.

31. I oto poczniesz w łonie, i urodzisz syna, i nazwiesz Go imieniem Jezus^{*}. ^{Iz 7,14; Mt 1,21}

^{*gr: iesous - hebr: Jeszua, Jehoszua - JHWH jest zbawieniem}

32. Będzie On wielki i zostanie nazwany Synem Najwyższego, i da Mu PAN Bóg tron Dawida, Jego ojca, ^{Mt 3,11; Flp 2,9-11; Iz 9,6}

33. I będzie królował^{*} nad domem Jakuba na wieki, a Królestwu Jego nie będzie końca.

^{*gr: basilewo - być królem, panować} ^{Ps 45,6; Dn 7,13-14,27;}
^{tu: zakróluje, zapanuje} ^{Mi 4,7; Hbr 1,8; Obj 11,15}

34. A Maria powiedziała do anioła: Jak to się stanie, skoro nie obcowałam^{*} z mężem?

^{*dost.: poznałam - hebr: idiom ozn. intymną więź - por: Mt 1,25}

35. I anioł w odpowiedzi, rzekł do niej: Duch Święty zstąpi na ciebie i moc Najwyższego cię zacięni; dlatego narodzone z ciebie Święte, zostanie nazwane Synem Boga.

^{Ps 2,7; Mt 1,20; 14,33; Mk 1,1}

36. A oto Elżbieta, twoja krewna, i ona poczęła syna w swej starości, a jest to już^{*} szósty miesiąc dla tej, którą nazywają nieplodną,

37. Gdyż u Boga nie będzie niemożliwe^{*}, cokolwiek wypowie^{**}.

^{Rdz 18,14; Jr 32,17;}
^{*dost.: nie jest bez sily - gr: adymateo; **gr: rhema - Mt 4,4**}

38. Wtedy Maria powiedziała: Oto jestem służebnicą^{*} PANA; oby mi się stało według twojego słowa^{**}. I anioł^{***} odszedł od niej.

^{*lub: niewolnicą; **gr: rhema - u. 37*; ***gr: angelos - posłaniec}

39. W tych dniach wstała Maria i udała się śpiesznie w górzyste strony do miasta Judy.

40. I gdy weszła do domu Zachariasza, pozdrowiła^{*} Elżbietę. ^{*gr: aspazomai - por: Mk 9,15*}

41. I stało się, gdy Elżbieta usłyszała pozdrowienie Marii, że poruszyło^{*} się w jej lo-

nie dziecko, i Elżbieta została napelniona Duchem Świętym. ^{*lub: drgnęła, podskoczyła}

42. I zawołała donośnym głosem, i powiedziała: Błogosławiona^{*} jesteś wśród kobiet, i błogosławiony jest owoc twojego łona!

^{*gr: makarios - szczęśliwy, ktoś komu można pogratulować}

43. A skądże mi to, że matka mojego Pana przyszła do mnie? ^{Mt 3,14; Ełk 7,7; J 13,13}

44. Oto bowiem, gdy do moich uszu dotarł głos twojego pozdrowienia, w moim łonie z radości poruszyło^{*} się dziecko. ^{*por: u. 41*}

45. A błogosławiona, która uwierzyła, że spełni się to, co zostało powiedziane przez PANA.

46. I wtedy Maria powiedziała: Moja dusza wywyższa PANA, ^{Ps 34,2-3}

47. A mój duch rozradował^{*} się w Bogu, moim Zbawicielu, ^{1Sm 2,1; Ps 34,2; Iz 43,11; Tt 2,13}

^{*gr: agalio - radować się ogromnie, tu: możliwy czas teraż.}

48. Gdyż zobaczył^{*} uniżenie swojej służebnicy; bowiem odtąd będą uważać mnie za błogosławioną wszystkie pokolenia; ^{Rdz 30,13;}

^{*gr: epiblepo - zwrócił uwagę, wpatrzył się} ^{Mi 3,12; Ełk 11,27}

49. Gdyż wielkie rzeczy uczynił mi Mocny i święte^{*} jest Jego imię, ^{Wj 15,11; Ps 71,19; 111,9}

^{*gr: hagiadzo - oddzielić od tego co pospolite, przeznaczyć dla}

50. A Jego miłosierdzie^{*} z pokolenia na pokolenie dla tych, którzy się Go boją.

^{*gr: eleos - litość, współczucie, taskawość} ^{Rdz 17,7; Wj 20,6}

51. I okazał siłę w swoim ramieniu^{*} i rozproszył pysznych i zamysły ich serc; ^{Ps 52,9}

^{*lub: okazał w działach moc swojego ramienia}

52. Stracił władców z tronów i wywyższył uniżonych^{*}; ^{*gr: taipeinos - pokorny, skromny - 1P 5,5*}

53. Łaknących^{*} napelnił dobrami, a bogatych odprawił z niczym; ^{*lub: głodujących}

54. Ujął się za Izraelem, swoim sługą, aby zostało zapamiętane^{*} Jego miłosierdzie,

^{*lub: przypomnieć, zostać przypomniane, mieć coś na uwadze}

55. Tak, jak powiedział do ojców naszych, do Abrahama i jego potomka na wieki^{*}.

^{*lub: nasienia - l. poj.; **dost.: na wiek} ^{Rdz 12,3; 22,17-18}

56. A Maria została z nią około trzech miesięcy; następnie wróciła do swojego domu.

57. A Elżbiecie wypełnił się czas jej rozwiązania^{*}, i urodziła syna. ^{*dost.: wydania na świat}

58. A gdy usłyszeli sąsiedzi i jej krewni, że PAN okazał swoje wielkie miłosierdzie nad nią, radowali się razem z nią.

59. I stało się, że przyszli ósmego dnia, aby obrzezać dziecko; i chcieli nazwać je tak, jak imię jego ojca – Zachariasz. ^{Rdz 17,12}

60. A w odpowiedzi, jego matka powiedziała: *O nie! Ale będzie nazwany – Jan.*

61. I powiedzieli do niej: Nikt w twojej rodzinie nie jest nazwany tym imieniem.

62. I skinęli^{*} więc na jego ojca, jak chciałby go nazwać. ^{*lub: dawali znaki}

63. A on poprosił o tabliczkę i napisał tak^{*}: Jan jest jego imię. I dziwili^{**} się wszyscy.

^{*dosl.: mówiąc; **gr.: thaumadzo - dziwić, podziwiać - Mk 12,17*}

64. I od razu zostały otwarte jego usta i *rozwiązał się jego język*, i mówił, wysławiając^{*} Boga. ^{*gr.: eulogeo - sławić, dobrze żyć - por. Mt 14,19*}

65. I ogarnął strach wszystkich ich sąsiadów, a po całej górzystej Judei rozeszły się wszystkie te słowa^{*}. ^{*lub: wypowiedzi - gr.: rhema}

66. A wszyscy, którzy o tym słyszeli, wzięli to *słowa* do serca, mówiąc: Kim więc będzie to dziecko? A ręka PANA była z nim.

67. A Zachariasz, jego ojciec, został napełniony^{*} Duchem Świętym i prorokował, mówiąc: ^{*gr.: pletho - napełnić, wypchnąć Lb 11,25; 2P 1,21}

68. Błogosławiony niech będzie PAN, Bóg Izraela, że nawiedził swój lud i dokonał jego odkupienia, ^{*gr.: eulogeo - por. u. 64* Ps 106,48}

69. I wzbudził nam róg^{*} zbawienia^{*} w domu swojego sługi Dawida, ^{*diom - moc, siła zbawcza}

70. Tak, jak zapowiedział przez usta swoich świętych proroków z dawnych czasów^{*}:

^{*dosl.: od wieków Jr 30,10; Hbr 3,7}

71. Zbawienie od naszych wrogów i z ręki wszystkich, którzy nas nienawidzą,

72. Aby uczynić miłosierdzie naszym ojcom^{*} i przypomnieć o swoim świętym przymierzu^{**}, ^{*dosl.: z naszymi ojcami; **gr.: diatheke - przymierze - Hbr 9,17*}

73. Na przysięgę, którą złożył^{*} Abrahamowi, naszemu ojcu, że da nam, ^{*dosl.: przysiągł}

74. Abyśmy, wybawieni z ręki naszych nieprzyjaciół, bez bojaźni Mu służyli, ^{Rdz 22,16}

75. W świętości i w sprawiedliwości^{*} przed Jego obliczem, po wszystkich dni naszego życia. ^{*gr.: dikaiosyne - prawosć; właściva pozycja przed Bogiem}

76. A ty, dziecko, prorokiem Najwyższego zostaniesz nazwane; bo pójdziesz przed obliczem PANA przygotować Jego drogi,

77. I dać poznanie zbawienia Jego ludowi przez odpuszczenie^{*} ich grzechów, ^{Mk 1,3}

^{*gr.: afesis - uwolnienie, wypuszczenie z niewoli - por. Mk 3,29*}

78. Dzięki głębi miłosierdzia naszego Boga, przez które nawiedziła nas jutrzienka^{*} z wysokości, ^{*dosl.: uschód słońca Lb 24,17; Ml 4,2; Obj 22,16}

79. Aby ukazać się siedzącym w ciemności i w cieniu śmierci, i ukierunkować nasze stopy na drogę pokoju. ^{Mt 4,16}

80. A dziecko rosło i wzmacniało^{*} się duchem, i było na pustkowiach aż do dnia swego ukazania przed Izraelem. ^{*lub: umacniane duchem}

2 I stało się w te dni, że wyszedł dekret od Cezara Augusta, aby spisano cały zamieszany świat. ^{Lk 3,1; Dz 11,28; Flp 4,22}

2. Pierwszy ten spis odbył się, gdy Kwiryniusz był namiestnikiem Syrii. ^{Mt 4,24}

3. I wszyscy szli, by dać się spisać^{*}, każdy do swojego miasta. ^{*gr.: apografo - spisać, zarejestrować}

4. Poszedł też i Józef z Galilei, z miasta Nazaret, do ziemi judzkiej, do miasta Dawida, które nazywa się Betlejem, dlatego że był z domu i z rodu^{*} Dawida, ^{*gr.: patria - Ef 3,15* Mi 5,2}

5. Aby był spisany z Marią, poślubioną mu żoną, która była w ciąży. ^{Pwt 20,7; 22,23}

6. I stało się, gdy tam byli, że wypełniły się dni, aby urodziła. ^{Iz 7,14; Mt 1,25}

7. I urodziła swojego pierworodnego syna, i owinęła Go w pieluszki, i położyła Go w żłobie, dlatego że nie było dla nich miejsca na kwaterze^{*}. ^{*lub: pokój gościnnny, noclegownia}

8. A byli pasterze w tej krainie, którzy nocowali w polu i trzymali nocą straż nad swoim stadem. ^{Sdz 6,12; Iz 40,5; 2Kor 3,18}

9. I naraz, anioł PANA stanął obok nich, a chwala PANA zewsząd ich oświeciła i ogarnął^{*} ich wielki strach. ^{*dosl.: zlekli się}

10. A anioł powiedział im: Nie bójcie się; bo oto ogłaszam wam dobrą nowinę o wielkiej radości, która będzie *urodzaniem* całego ludu:

11. Gdyż dziś został zrodzony dla was Zbawiciel, którym jest Mesjasz^{*} Pan, w mieście Dawida, ^{Iz 43,11; J 4,42; 20,31; Dz 2,36; 1J 5,1}

^{*gr.: christos - Chrystus, Pomazaniec, Mesjasz, Namaszczony}

12. I to będzie^{*} wam znakiem: Znajdziecie niemowlę owinięte w pieluszki, leżące w żłobie. ^{Wj 3,13; 1 Sm 10,2; Iz 53,1}

13. I nagle stało się, że razem z aniołem *pojawiło się* mnóstwo wojska niebiańskiego, które chwaliło Boga i mówiło:

14. Chwała na wysokościach Bogu, a na ziemi pokój, w ludziach dobrej woli^{*}. ^{Lk 19,38;}

^{*lub: (Jego) upodobania - gr.: eudokia J 17,4; Ef 1,6}

15. I stało się, gdy odeszli od nich aniołowie do nieba, i ludzie, pasterze mówili jeden

do drugiego: Udajmy się więc aż do Betlejem i zobaczymy *jak* spełnia się słowo, które nam PAN *Bóg* oznajmił. Łk 24,51; 1P 3,22

16. I śpiesznie przybyli, i znaleźli Marię i Józefa, i niemowlę leżące w żłobie. Mt 2,11

17. A gdy to zobaczyli, rozgłosili słowo, które zostało im powiedziane o tym dziecku.

18. I wszyscy, którzy to słyszeli, dziwili się temu, co powiedzieli im pasterze.

19. A Maria zachowywała wszystkie te słowa, rozważając^{*} je w swoim sercu. Rdz 37,11;

*dost.: składając lub naradzać się z sobą 1Sm 21,12; Łk 2,51

20. I wrócili pasterze, oddając chwałę i wielbiąc Boga za wszystko, co słyszeli i widzieli, tak, jak im zostało powiedziane. Łk 18,43

21. I gdy wypełniło się osiem dni, aby obrzezano^{*} dziecko, nazwano Go imieniem Jezus, *tak*, jak zostało nazwane przez anioła, przed poczęciem Go w łonie *matki*. Łk 1,59; Mt 1,21

*gr.: peritemno - nacinać dookoła, obcinać brzoję (napletka)

22. A gdy wypełniły się dni jej oczyszczenia zgodnie z Prawem Mojżesza, przynieśli Go do Jeruzolimy, by stawić^{*} Go przed PANEM,

*lub: przedstawić, pokazać, Lb 19,12;

przekazać jakąś osobę innej osobie Kpl 12,2; Rz 3,23

23. Jak napisano w Prawie PANA: Każdy męski *potomek* otwierający lono zostanie nazwany poświęconym^{*} dla PANA; Wj 13,2,12;

*lub: świętym - tj. oddzielnym Wj 34,19; Lb 3,13; 8,17

24. I aby dać ofiarę według tego, co powiedziano w Prawie PANA: parę synogarlic lub dwa młode gołębie. Kpl 12,8

25. A oto w Jeruzolimie był człowiek o imieniu Symeon; a człowiek ten był sprawiedliwy i pobożny, wyczekujący pociechy^{*} Izraela, a Duch Święty był na nim. Łk 1,6; Rdz 6,9;

gr.: paraklētis - zachęta - por. 2Kor 8,4 Dz 10,22; Flp 3,6

26. I zostało mu objawione^{*} przez Ducha Świętego, że nie ujrzy śmierci, zanim nie zobaczy Mesjasza Pana^{**}. Mt 2,12; Dz 11,26

gr.: chrematido - por. Mt 2,12; **dost.: Mesjasza Pańskiego

27. I on przyszedł *wiedziony* w Duchu do świątyni; a gdy rodzice wnosili dziecko Jezus, aby uczynić z Nim według zwyczaju^{*} Prawa, *który* odnosił się do Niego, Jr 32,11; Mt 4,1; 22,43

*gr.: ethido - od ethos - zwyczaj, nakaz prawa, obrządek

28. On wziął^{*} je w swoje ramiona, wystawił^{***} Boga i powiedział: *lub: przyjął; ***błogosławił

29. Teraz Władco^{*}, uwalniasz swojego sługę w pokoju, według Twojego Słowa^{*}; Iz 57,1

*gr.: despotes - por. 1P 2,18**; **gr.: rhema - słowo, wypowiedź

30. Gdyż oczy moje zobaczyły Twoje zbawienie^{*}, *gr.: sōzo - zbawić, uratować, ocalić Rdz 49,18

31. Które przygotowałeś^{*} przed^{***} obliczem wszystkich ludzi, *lub: przyszykowałeś; **nobec

32. Światło objawienia dla^{*} pogan^{**} i chwałę ludu Twojego – Izraela. Iz 42,6; Jr 2,11; 1Kor 1,31

*lub: dla objawienia; **gr.: ethnos - narody, nie-Zydzi

33. A Józef i Jego matka byli zdziwieni^{*} tym, co o Nim mówiono. *gr.: thamadzō - Mk 12,17*

34. I błogosławił im Symeon, i powiedział do Marii, Jego matki: Oto Ten jest ustanowiony^{*} na upadek i na powstanie wielu w Izraelu, i na znak, któremu się sprzeciwią^{**}.

*gr.: keimai - leżeć, być ustanowiony, przeznaczony Iz 8,14-15

**gr.: anitlogo - mówić przeciwko, sprzeciwiać się, przeciwstawiać

35. I swoją własną duszę^{*} przesyje miecz, *aby* w ten^{**} sposób zostały objawione zamysły z wielu serc. Ps 42,10; 1Kor 11,19; 1J 2,19

*gr.: psuche - dusza, życie, osoba; **dost.: w jakikolwiek

36. I była też Anna prorokini, córka Fanuela, z plemienia Aser, która była bardzo posunięta w swoich dniach^{*}, a od czasu swojego panieństwa^{**} żyła siedem lat ze swoim mężem. *dost.: w licznych dniach Wj 15,20; Sdz 4,4;

*lub: dziewictwa 2Krl 22,14; Dz 2,18; 21,9

37. A ta była wdowa, *mającą* około osiemdziesiąt cztery lata, która nie opuszczała świątyni, w postach i w błaganiach^{*} służąc Bogu, w nocy i we dnie. *też: modlitwach 1Tm 5,5

38. Ta też, w tej godzinie stanęła obok i dziecko^{*} PANU, i mówiła o Nim wszystkim, którzy oczekiwali odkupienia w Jeruzolimie. *gr.: eucharisto - być wdzięcznym, czynić dziękczynienie

39. A gdy dopełnili^{*} wszystko zgodnie z Prawem PANA, wrócili do Galilei, do swojego miasta Nazaret. *lub: wypełnić, doprowadzić do końca

40. A dziecko rosło i umacniało^{*} się w Duchu, *będąc* pełne^{**} mądrości, i łaska Boża była nad Nim. *lub: było umacniane Duchem; **wypełniane

41. A Jego rodzice chodzili co roku do Jeruzolimy na Święto Paschy^{*}. Pwt 16,1-8; Wj 23,15

*hebr.: przejście - święto od 14 do 20 dnia miesiąca Nisan

42. I gdy miał dwanaście lat, wstąpił^{*} do Jeruzolimy według zwyczaju tego święta;

*dost.: wspięli się - Jeruzolima leży na górze

43. I po skończeniu tych dni, *gdy* wracali, pozostał chłopiec Jezus w Jeruzolimie, a Józef i Jego matka *o tym* nie wiedzieli.

44. A przekonani, że jest w gromadzie podróżnych uszli dzień drogi i szukali Go między krewnymi i znajomymi. Ps 42,4; 122,1

45. I gdy Go nie znaleźli, wrócili do Jerozolimy, *nadal* szukając Go.

46. I stało się, że po trzech dniach, znaleźli Go siedzącego w świątyni pośrodku nauczycieli, *gdy* ich słuchał i zadawał im pytania.

47. A zdumiewali się wszyscy, którzy Go słuchali, Jego rozumieniem* i Jego odpowiedziami. *gr: *synesis* - wiedza, rozum, zdolność pojmowania

48. I gdy Go zobaczyli, zdziwili się. I powiedziała do Niego matka Jego: Dziecko! Dlaczego nam to uczyniłeś? Oto Twój ojciec i ja z bólem Ciebie szukaliśmy. Mt 1,11; Łk 2,27

49. I powiedział do nich: Dlaczego mnie szukaliście? Czy nie wiedzieliście, że *w tym*, co jest mojego Ojca, ja muszę być? J 9,4

50. Lecz oni nie zrozumieli* tych słów, które im powiedział. Łk 9,45; Mk 9,10

*gr: *syniemi* - rozumieć, pojąć, zestawić razem (fakty)
51. I szedł z nimi, i przyszedł do Nazaretu, i był im poddany*. A matka Jego zachowywała* wszystkie te słowa w swoim sercu. Mk 6,3

*gr: *hypotasso* - podporządkować się, być poddanym, uległym

*gr: *dialereo* - przestrzegać stale bądź starannie, strzec

52. A Jezus wzrastał w mądrości i dojrzałości oraz w łasce u Boga i ludzi. Łk 2,40;

*lub: przed (Bogiem) 1Sm 2,26; Rz 14,18

3 A w piętnastym roku panowania Cezara Tyberiusza, gdy Poncjusz Pilat był namiestnikiem Judei, a Herod tetrarchą Galilei, Filip, jego brat, tetrarchą Iturei i okregu Trachonis, a Lizaniasz tetrarchą Abileny,

2. Za arcykapłanów Annasza i Kajfasza, doszło* słowo Boże do Jana, syna Zachariasza, na pustkowiu. *dost.: stało się J 11,49; Dz 4,6

3. I obchodził całą okolicę nad Jordanem, głosząc chrzest upamiętania* na odpuszczenie* grzechów; Mt 3,1; Dz 13,24; 19,4

*gr: *metanoia* - zmienić myślenie, zawrócić; **lub: uwolnienie

4. Jak napisano w zwoju słów proroka Izajasza, mówiącego: Głos wołającego na pustkowiu: Przygotujcie drogę PANA, prostymi czynicie Jego ścieżki! Iz 40,3-5; 57,14

5. Każda dolina zostanie wypełniona, a każda góra i pagórek zostaną zniżone, a *to*, co krzywe zostanie wyprostowane, a skaliste drogi będą wyrównane, Iz 2,11; Łk 1,51; Hbr 12,12

6. A wszelkie ciało* ujrzy zbawienie Boże.

*tj. każdy człowiek Ps 98,2; Iz 52,10; Rz 10,12

7. Mówił więc do tłumów, które wychodziły, aby zostały ochrzczone* przez Niego: Pło-

dy żmij! Kto wam pokazał, jak uciec przed nadchodzącym gniewem? Iz 59,5; Mt 12,34;

*gr: *baptizo* - zanurzać, zamaczać - por. Łk 12,50* 1Tes 1,10

8. Wydawajcie* więc owoce godne upamiętania*, a nie zaczynajcie mówić sobie*: Ojca mamy Abrahama; albowiem mówię wam, że Bóg może i z tych kamieni wzbudzić dzieci Abrahama. *dost.: czyńcie, sprawiajcie Rz 9,6; Ga 3,28

*gr: *metanoia* - zmienić myślenie, zawrócić; ***dost.: w sobie

9. Już nawet i siekiera do korzenia drzew jest przyłożona; wszelkie więc drzewo, które nie przynosi dobrego owocu, jest wycinane i wrzucane w ogień. Łk 13,6; Mt 7,19

10. I pytały go tłumy, mówiąc: Co więc mamy czynić? Dz 2,37; 9,6; 16,30

11. A on w odpowiedzi, odrzekł im: Kto ma dwie tuniki*, niech przekaże* temu, kto nie ma; i kto ma żywność, niech uczyni podobnie.

*gr: *chiton* - koszula ubierana bezpośrednio na ciało

**gr: *metadidomi* - udzielić, użyć, rozdać, odstąpić

12. Przyszli też i celnicy, aby zostać ochrzczeni i powiedzieli do niego: Nauczycielu! Co mamy czynić? Mt 21,31

13. A on powiedział do nich: Nie pobierajcie nic więcej niż to, co wam nakazano.

14. Pytali go natomiast żołnierze, mówiąc: A my co mamy czynić? I powiedział do nich: Nic nie wymuszajcie*, ani nikogo fałszywie nie oskarżajcie, ale poprzestawajcie na swoim żołdzie. Wj 23,1; Mt 8,5; Flp 4,11; 1Tm 6,8

*gr: *diasio* - wymuszać pieniądze, szantażować, wstrząsnąć kims

15. A gdy lud oczekiwał, i gdy rozważali wszyscy w swoich sercach o Janie, czy czasem on nie jest Mesjaszem*, *gr: *christos* - por. Łk 2,11*

16. Jan odpowiedział wszystkim, mówiąc: Ja wprawdzie chrzcze* was wodą; ale przyjdzie mocniejszy ode mnie, któremu nie jestem godny rozwiązać rzemyka u Jego sandałów; On będzie was chrzczyć* w Duchu Świętym i ogniu. *lub: zanurzać Mt 3,11; Mk 1,8

17. W Jego rękę jest wiejadło* i oczyści *przewiewając* swoje klepisko, i zbierze pszenice do swojego spichlerza, lecz plewy spali ogniem nieugaszonym. Ps 21,9; Mt 3,12;

*tj. sufa do przewiewania zboża, przetak Mt 13,30; Mk 9,43

18. W wielu też i innych *słowach* zachęty*, głosił dobrą nowinę ludowi. *lub: pociechy

19. A tetrarcha Herod, napominany* przez niego z powodu Herodiady, żony Filipa, swojego brata, i z powodu wszystkich złych *rzeczy*, które uczynił Herod, *lub: karcomy - Mt 18,15*

20. Dodał do tego wszystkiego i to, że zamknął Jana w więzieniu. Jr 2,30; Łk 13,31

21. A stało się, że cały lud był ochrzczony, również Jezus został ochrzczony, a gdy się modlił*, otworzyło się niebo, Mt 3,13

*gr.: proseuchomai - modlić się do kogoś, błagać, prosić
22. I zstąpił na Niego Duch Święty w postaci cielesnej, jakby gołębicą, i rozległ się głos z nieba, mówiący: Ty jesteś moim Synem umiłowanym, w Tobie mam upodobanie** Mt 3,17; Iz 42,1; Łk 9,34;

*tub: upodobalem - czas przesz. dok. Mt 12,18; Kol 1,13

23. A Jezus, gdy rozpoczął swoją służbę, miał około trzydziestu lat, będąc, jak sądzono, synem Józefa, *syna Helego,*

24. *Syna Mattata, syna Lewiego, syna Melchiego, syna Jannaja, syna Józefa,*

25. *Syna Matatiasza, syna Amosa, syna Nahuma, syna Heslego, syna Nanggaja,*

26. *Syna Mahata, syna Mattatiasza, syna Semeja, syna Józefa, syna Judy,*

27. *Syna Joananna, syna Rezy, syna Zorobabela, syna Salatiela, syna Neriego,*

28. *Syna Melchiego, syna Addy, syna Kosama, syna Elmodama, syna Hera,*

29. *Syna Jozesa, syna Eliezera, syna Joreima, syna Mattata, syna Lewiego,*

30. *Syna Symeona, syna Judy, syna Józefa, syna Jonama, syna Eliakeima,*

31. *Syna Meleasza, syna Menama, syna Mattaty, syna Natana, syna Dawida,*

32. *Syna Jessego, syna Obeda, syna Bo-oza, syna Salmona, syna Naassona,*

33. *Syna Aminadaba, syna Arama, syna Esroma, syna Faresa, syna Judy,*

34. *Syna Jakuba, syna Izaaka, syna Abrahama, syna Tarego, syna Nachora,*

35. *Syna Sarucha, syna Ragaua, syna Falega, syna Ebera, syna Sali,*

36. *Syna Kainana, syna Arfaksada, syna Sema, syna Noego, syna Lamecha,*

37. *Syna Matusali, syna Henocha, syna Jareda, syna Malaleela, syna Kainana,*

38. *Syna Enosza, syna Seta, syna Adama, syna Boga.* Rdz 4,25-26; 5,1-32

4 A Jezus, pełen Ducha Świętego, powrócił znaną Jordanu i prowadzony był w Duchu na pustkowie*, *tub: pustynie

2. Przez czterdzieści dni był poddawany

próbie* przez diabła, a przez te dni nic nie jadł; a gdy one się dopełniły, był** głodny***.

*tub: byl kuszony; **dost.: później; ***tub: cierpieć głód

3. I diabeł powiedział do Niego: Jeśli jesteś Synem Boga, powiedz temu kamieniowi, aby stał się chlebem. Mt 4,3; Łk 3,22; 1P 5,9

4. I Jezus w odpowiedzi, rzekł do niego: Napisano: Nie samym chlebem żyć będzie człowiek, ale każdym słowem* Boga.

*gr.: rhema - słowo, wypowiedź Pwt 8,3; J 10,34; Mt 4,4

5. I zaprowadził Go diabeł na wysoką górę, i w ułamku czasu pokazał Mu wszystkie królestwa zamieszkałego świata. J 12,31; 2Kor 4,4

6. I diabeł powiedział do Niego: Dam Ci tę całą władzę i ich chwałę; bo jest mi ona dana, a jeśli zechcę daję ją tym, którym chcę.

7. Jeśli więc Ty oddasz mi pokłon*, wszystko to będzie Twoje. *gr.: proskyno - por. Mk 15,19*

8. A Jezus w odpowiedzi, odparł mu: Zejdź mi z drogi*, szatanie**! Bowiem jest napisane: PANU, Bogu twojemu, będziesz się kłaniał, i Jemu samemu będziesz służył.

*gr.: hypage opisno mou - idiom - cofnij się, odejść, zejść z drogi, stań za mną; **gr.: satanas - przeciwnik Mt 4,10; 16,23

9. Potem przyprowadził Go do Jerozolimy, postawił Go na szczyście świątyni* i powiedział do Niego: Jeśli jesteś Synem Boga, rzuc się stąd w dół; *gr.: hieron - świątynia - Mk 24,1*

10. Napisano bowiem: Aniołom swoim przykaże o Tobie, aby Cię strzegli, Ps 91,11

11. I że, na rękach Cię poniosą, byś czasem nie uraził o kamień swojej stopy. Ps 91,12

12. A Jezus w odpowiedzi, odparł mu: Powiedziano: Nie będziesz kusil* PANA, Boga twojego. *por. Jk 1,13* Pwt 6,16; 1Kor 10,9; Hbr 3,9

13. I gdy dokończył diabeł wszystkich prób, odstąpił od Niego, aż do pewnego czasu.

14. A Jezus wrócił w mocy Ducha do Galilei, a wieść o Nim rozeszła się po całej okolicy.

15. A On, wysławiany* przez wszystkich nauczał w ich synagogach. *por. Rz 8,30*

16. I przyszedł do Nazaretu, gdzie był wychowany, i wszedł według swojego zwyczaju w dzień sabatu* do synagogi, i wstał, aby czytać. *dost.: sabatów - Lmn.

17. I podano Mu zwój* proroka Izajasza; i gdy rozwinął zwój, znalazł miejsce, gdzie było napisane: *gr.: biblos - zwój - por. Mk 12,26*

18. Duch PANA nade mną; On ze względu na to, namaścił mnie, abym ogłosił dobrą

nowinę ubogim; posłał mnie, abym uzdrowił skruszonych na sercu, abym pojmanym ogłosił wyzwolenie i ślepych przejrzenie, abym złamanym odesłał w wolności,

Lz 61,1

19. Bym ogłosił rok przychylności* PANA.

*dot. roku Jubileuszowego - por: Kpl 25,8-17 Lz 61,2

20. A gdy zwinął zwój i oddał go słudze*, usiadł; a oczy wszystkich w synagodze były skierowane wprost w Niego.

por: 1Kor 4,1

21. Zaczął więc do nich mówić: Dzisiaj do Pi-smo, które usłyszeliście, wypełniło się*,

*dost.: wypełniło się w waszych uszach Mt 13,14; Łk 10,23

22. A wszyscy *wystawiali* mu świadectwo*, i dziwili się słowom łaski, które wychodziły z Jego ust, i mówili: Czy Ten nie jest synem Józefa? *lub: świadcząc, wyrażać dobrą opinię

23. I powiedział do nich: Z pewnością powiecie mi to przysłowiem: Lekarzu! Ulecz samego siebie! Tyle słyszeliśmy o *tym*, co się stało w Kafarnaum, uczyni *to* i tu w swojej ojczyźnie**.

*gr: parabole - przypowieść, porównanie

**gr: patris - ojczyzna - tu: rodzinne miasto Nazaret w Galilei

24. I powiedział: Zaprawdę* mówię wam: Żaden prorok nie jest uznany w swojej ojczyźnie.

*gr: amen - z hebr.: godne wiary Mt 13,57; J 4,44

25. A mówię wam zgodnie z prawdą, że wiele wdów było w Izraelu za dni Eliasza, gdy niebo zostało zamknięte na trzy lata i sześć miesięcy, tak że nastal wielki głód* na całej ziemi;

*gr: límos - słabe zbiory, głód, brak żywności 1Krl 17,9

26. A do żadnej z nich nie został posłany Eliasz, tylko do Sarepty Sydońskiej, do kobiety będącej wdową.

1Krl 17,8-16

27. I wielu było trędowatych w Izraelu za proroka Elizeusza; a żaden z nich nie został oczyszczony, tylko Naaman, Syryjczyk.

28. A wszyscy w synagodze, gdy to słyszeli, unieśli* się gniewem.

*dost.: zostali napelnieni

29. I gdy wstali, wypchnęli Go poza miasto, i przyprowadzili Go aż do krawędzi góry, na której miasto zostało zbudowane, aby Go stracić w dół.

Lb 15,35; J 8,37.59; 10,31.39

30. On natomiast przeszedł przez *sam* środek nich, i odszedł.

J 18,6; Dz 12,18

31. I zszedł do Kafarnaum, miasta w Galilei, i tam ich nauczał w sabbaty.

32. I zdumiewali się nad Jego nauką; bo słowo Jego było *wypowiadane* z mocą*.

*gr: eksousia - władza, prawo, autorytet Łk 4,36; Mk 1,22

33. A był w synagodze człowiek, który miał

ducha, demona nieczystego, i krzyknął donośnym głosem,

Mk 1,23

34. Mówiąc: Ach*! Co nam i Tobie**, Jezusie Nazareńcyku? Przyszedłeś nas zniszczyć; wiem, kim Ty jesteś – Święty Boży.

*okrzyk oburzenia lub zdumienia, zmieszanego z lękiem

**idiom - por: J 2,4* Ps 78,41; 89,18; Dz 3,14

35. I zgromił* go Jezus, mówiąc: Umilknij i wyjdź z niego. Wtedy demon rzucił go na środek, i wyszedł z niego, nie wyrządzając mu żadnej szkody.

*lub: surowo skarcił

36. I wszystkich ogarnęło zdumienie, i rozmawiali między sobą, mówiąc: Co to za nauka*, że z władzą i mocą rozkazuje duchom nieczystym, i wychodzą?

*lub: słowo, sprawa

37. I rozchodziła się wieść o Nim po wszystkich miejscach tej okolicy.

38. A gdy wstał, *wyszedł* z synagogi i poszedł do domu Szymona, a teściowa Szymona była ogarnięta wysoką gorączką; i prosili Go w jej sprawie.

Mt 8,14; 1Kor 9,5

39. I gdy stanął nad nią, zgromił* gorączkę, a opuściła ją; i zaraz wstała i im usługiwała.

*lub: surowo napominał, skarcił Łk 8,24; 2Kor 5,15

40. A gdy zachodziło słońce, wszyscy, którzy* mieli cierpiących** na rozmaite choroby, przyprowadzali ich do Niego, a *On* na każdego*** z nich nałożył ręce i uzdrowił ich.

*dost.: ilu, jak wielu; **słabych, bez siły; ***każdego, jednego

41. I z wielu wychodziły też demony, które krzyczały i mówiły: Ty jesteś Mesjasz, Syn Boży; i gromił je, i nie pozwalał im mówić, gdyż wiedzieli, że *On* jest Mesjaszem*.

*lub: Chrystusem, Pomazańcem Mk 1,25; Dz 16,17

42. A gdy nastal dzień, wyszedł i udał się na samotne* miejsce. I tłumy szukały Go, i przyszli do Niego, i zatrzymywali Go, aby od nich nie odchodził.

*dost.: puste, pustynie

43. A *On* powiedział do nich: Konieczne* jest, abym i innym miastom ogłaszał dobrą nowinę o Królestwie Boga; bo na to jestem posłany.

Mk 1,38; J 9,4

*gr: dei - jest konieczne, trzeba, przystoi, należy, jest niezbędne

44. I głosił* w synagogach Galilei.

*gr: kerysso - być heroldem, ogłaszać jak herold

5 I stało się, gdy lud napierał na Niego, by słuchać Słowa Bożego, a *On* stał nad jeziorem Genezaret,

Mt 14,34; Mk 3,9

2. Że zobaczył dwie łodzie stojące przy jeziornie; a rybacy wyszli z nich i plukali sieci.

3. A gdy wstąpił do jednej z tych łodzi, która była Szymona, poprosił go, aby nieco odpłynął od łądu; usiadł i nauczał tłumy z łodzi.

4. A gdy przestał mówić, powiedział do Szymona: Wypłynij na głębię i zapuśćcie swoje sieci rybackie na połow. J 21,6

5. A Szymon w odpowiedzi, odrzekł Mu: Mistrzu! Całą noc trudziliśmy się^{**}, nic nie złowiliśmy; lecz na słowo Twoje zapuszczę sieć. ^{*gr: epistata - dowódca, opiekun Ps 93,9; 127,1; **lub: ciężko pracowaliśmy Mt 8,8; J 15,1; 21,3}

6. I gdy to uczynili, wspólnie zagarnęli wielkie mnóstwo ryb, aż rwała im się sieć.

7. I skinęli na współtowarzyszy, którzy byli w drugiej łodzi, aby im przyszli na pomoc; i przyszli, i napełnili obie łodzie, aż one *zaczęły się zanurzać*. ^{*lub: chwyciły razem; **dost.: tonąc} A widząc to Szymon Piotr, przepadł do kolan Jezusa, mówiąc: Odejdź ode mnie Panie, bo jestem grzesznym człowiekiem![†]

^{*dost.: mężczyzna Hi 40,4; 42,6; Iz 6,5}

9. Jego bowiem i wszystkich, co byli z nim, ogarnęło zdumienie z powodu połowu ryb, które złapali, Mt 4,19; Mk 1,17; Łk 4,32

10. Podobnie i Jakuba, i Jana, synów Zebedeusza, którzy byli towarzyszami Szymona. I powiedział Jezus do Szymona: Nie bój się; od teraz będziesz łowić żywych ludzi.

11. A gdy wyciągnęli łodzie na ład, opuścili wszystko i poszli za Nim. J 1,37; Mk 10,28

12. I stało się, gdy był w jednym z miast, że oto *zjawił się tam człowiek cały[†] pokryty trądem*; gdy ujrzał Jezusa, padł na twarz i prosił^{††} Go, mówiąc: Panie! Jeśli zechcesz, możesz mnie oczyścić. Kpł 14,2-32; 1Tm 2,4

^{*dost.: pełen trądu; **gr: deomai - prosić, błagać, modlić}

13. I Jezus wyciągnął rękę, i dotknął się go, mówiąc: Chcę, zostań oczyszczony; i zaraz trąd odszedł od niego. Mt 9,29; J 4,50

14. A On nakazał mu, *aby o tym* nikomu nie mówił, *lecz rzekł*: Oddal się *teraz* i pokaż się kapłanowi, i ofiaruj za swoje oczyszczenie^{*}, tak jak nakazał Mojżesz, na świadectwo dla nich. ^{*gr: katharismos - oczyszczenie rytualne, obmycie}

15. *Tym* bardziej więc rozchodziła się wieść^{*} o Nim; i schodziły się wielkie tłumy, aby Go słuchać i być przez Niego uzdrowionymi ze swoich chorób. ^{*gr: logos - słowo, przesłanie, idea}

16. On *sam* natomiast usuwał się na pustkowią i *tam* się modlił. Mt 14,23; Mk 6,46

17. I stało się jednego dnia, gdy nauczał, a siedzieli tam faryzeusze i nauczyciele Prawa, którzy przybyli ze wszystkich miasteczek Galilei i Judy, i z Jerozolimy, że była tam *obecna* moc PANA, aby ich uzdrawiać.

18. A oto, *jacyś* mężczyźni nieśli na postaniu[†] sparalizowanego człowieka i szukali *sposobu*, *by* go wnieść i położyć przed Nim.

^{*tj. małe łóżko, nosze Mt 9,2; Mk 2,1-5}

19. I gdy nie znaleźli *drogi*, jaką mogliby go wnieść z powodu tłumy, weszli na dach^{*}, i przez pokrycie z dachówek spuścili go z łożem^{**} do środka przed Jezusa. Mt 15,30

^{*tj. płaski dach, służący jako taras; **por. u. 13*}

20. A gdy zobaczył ich wiarę, powiedział do niego: Człowieku! Odpuszczone są ci twoje grzechy. J 2,25; Dz 14,9

21. I zaczęli rozważać uczeni w Piśmie i faryzeusze, myśląc^{*}: Kim jest Ten, co mówi *te* bluźnierstwa? Kto może odpuszczać grzechy, jeśli nie sam Bóg? ^{*dost.: mówiąc Ps 32,5; Iz 43,25}

22. Ale Jezus dokładnie poznając ich myśl^{*}, w odpowiedzi, powiedział im: Co rozważacie^{*} w swoich sercach? 1Krn 28,9; Iz 66,18;

^{*gr: dialogismos - zamysł, rozważanie, opinia Mi 7,9}

23. Co łatwiej jest powiedzieć: Odpuszczone są ci twoje grzechy, czy powiedzieć: Wstań i chodź? Łk 17,15

24. Lecz abyście wiedzieli, że Syn Człowieczy ma władzę^{*} na ziemi odpuszczać grzechy, powiedział do sparalizowanego: Mówię ci: Wstań, weź swoje łożo i idź do swojego domu.

^{*gr: eksousia - autorytet, prawo, moc, władza}

25. I natychmiast wstał przed nimi, wziął to, na czym leżał, i poszedł do swojego domu, chwalać^{*} Boga. ^{*gr: dokszado - por. Rz 8,30*}

26. Wtedy uniesienie ogarnęło wszystkich i chwalili Boga, i byli wypełnieni bojaźnią, mówiąc: Widzieliśmy dziś niezwykle *rzeczy*.

27. A potem wyszedł i ujrzał celnika, o imieniu Lewi, siedzącego przy cle, i powiedział mu: Pójdź^{*} za mną. ^{*gr: akoloutho - por. Mt 4,20*}

28. I zostawił wszystko, wstał i poszedł za Nim.

29. A wyprawił Mu Lewi wielkie przyjęcie w swoim domu; i była *tam* wielka gromada^{*} celników i innych, którzy z Nim spotywali *przy stole*. ^{*dost.: tłum J 2,12; 1Kor 5,9-11; 10,27}

30. I szemrali uczeni w Piśmie i faryzeusze, mówiąc do Jego uczniów: Czemu jecie i pijecie z celnikami i grzesznikami? Łk 7,34

31. A Jezus w odpowiedzi, rzekł do nich: Nie potrzebują zdrowi lekarza, ale ci, co się mają źle;

Mt 9,12; Mk 2,17

32. Nie przyszedłem wzywać do upamiętania* sprawiedliwych, ale grzeszników.

*lub: zmienić myślenie, zaurócić Mt 3,2; Łk 13,3; 15,7

33. Oni jednak powiedzieli do Niego: Dlaczego uczniowie Jana często poszczą i zanoszą prośby* do Boga, podobnie jak i ci uczniowie faryzeuszów, a Twój jedzą i piją?

*lub: zanosić błagania, modlić się Mt 9,14; Mk 2,18

34. A On powiedział im: Czy możecie nakłonić przyjaciół* domu weselnego, aby pościli, dopóki oblubieniec jest z nimi? *dost.: symów

35. Ale przyjdą dni, gdy zostanie zabrany od nich oblubieniec*; wówczas będą pościć.

*lub: pan młody Łk 24,17; Dn 9,26

36. Powiedział im też podobieństwo: Nikt kawałkiem z nowej szaty, nie łąta szaty starej; bo inaczej, to nowe jest porwane, a łąta z nowego nie połączy* się ze starym. Mt 9,16;

*lub: zharmonizuje, zgodzić się z kimś Mk 2,21; 2Kor 6,16

37. I nikt nie leje wina młodego w stare bukłaki; bo inaczej*, młode wino rozsadzi bukłaki, i wino się wyleje, a bukłaki się zniszczą.

*dost.: a jeśli nie Iz 65,8; Jl 1,5; Dz 2,13

38. Ale młode wino wlewa się w nowe bukłaki, wtedy jedno i drugie jest zachowane.

39. I nikt też, kto napił się starego, nie chce zaraz młodego, ale mówi: Stare jest lepsze.

6 A stało się w kolejny* sabat, że przechodził On przez zboża; a Jego uczniowie rwali kłosa i rozcierając je rękami, jedli.

*dost.: drugi po pierwszym Pwt 23,25; Mt 12,1; Mk 2,23

2. A niektórzy z faryzeuszów powiedzieli do nich: Dlaczego czynicie to, czego nie wolno czynić w dni sabatu?

Kpl 23,7; Pwt 16,9

3. A Jezus w odpowiedzi, rzekł do nich: Czy nie czytaliście o tym, co uczynił Dawid, gdy był głodny, on i ci, którzy byli z nim?

4. Jak wszedł do domu Bożego i wziął chleby ofiarne*, i jadł, dał też tym, którzy byli z nim; a których nie wolno jeść, jak tylko kapłanom. *lub: pokładne, wyst. na widow. publicz. 1Sm 21,3

5. I powiedział im: Syn Człowieczy jest Panem też* sabatu. *gr.: kai - i, a, też Mk 2,27

6. Stało się też w inny sabat, że Jezus* wszedł do synagogi i nauczał; a był tam pewien człowiek z uszłą prawą ręką. *dost.: On Mt 12,9

7. I śledzili Go* uczeni w Piśmie i faryzeusze, czy będzie uzdrawiał w sabat, aby znaleźć powód do oskarżenia. *brak w mss Byz Łk 20,20

8. A On znając ich myśli*, powiedział człowiekowi, który miał uszłą rękę: Podnieś się i stań na środku. A on podniósł się i stanął.

*gr.: dialogismos - rozważanie w myślach, opinie, roztrząsanie

9. Jezus więc powiedział do nich: Zapytam was: Czy wolno w dni sabatu dobrze czynić, czy czynić źle? Życie zachować, czy zniszczyć?

10. I spojrział dookoła w wszystkich, i powiedział temu człowiekowi: Wyciągnij swoją rękę! A on tak uczynił; i ręką jego stała się znów zdrowa, jak druga. Ps 2,1-2

11. Ale oni, pełni szaleństwa*, rozmawiali między sobą, co mogliby uczynić Jezusowi.

*lub: bezrozumnego gniewu, tracąc zdolność myślenia

12. A stało się w te dni, że odszedł na górę modlić się; i spędził tam noc na modlitwie do Boga.

13. A gdy nastał dzień, przywołał swoich uczniów i wybrał z nich dwunastu, których też nazwał apostołami: 2Kor 12,11; Ef 2,20

14. Szymona, którego też* nazwał Piotrem, i Andrzeja, jego brata, Jakuba i Jana, Filipa i Bartłomieja, *gr.: kai - i, a, również, w istocie

15. Mateusza i Tomasza, Jakuba syna Alfeusza, i Szymona, zwanego Zelotą*,

*lub: Gorliwcem - być może, ze względu na związek z zelotami

16. Judę syna Jakuba i Judasza Iskariotę, który* stał się zdrajcą. *dost.: a który

17. I zstąpił z nimi w dół, i stanął na równinie, a był tam tłum Jego uczniów i wielkie mnóstwo ludu z całej Judei i z Jeruzolimy, i z wybrzeża Tyru i Sydonu, którzy przyszli, aby Go słuchać i zostać uzdrowionymi* ze swoich chorób, *gr.: iomai - Łk 9,2* Mk 3,7

18. I ci, którzy byli dręczeni przez duchy nieczyste, byli uzdrawiani*. *gr.: therapeuo - Łk 8,43*

19. I cały lud szukał sposobu, by się Go dotknąć; gdyż moc wychodziła z Niego i uzdrawiała wszystkich. Mk 3,10

20. A On, podniósł swoje oczy na swoich uczniów i mówił: Błogosławieni*, ubodzy! Bo wasze jest Królestwo Boże. 1Sm 2,8;

lub: szczęśliwi - por. Mt 5,3 Iz 29,19; J 7,48

21. Błogosławieni, którzy teraz głodujecie; gdyż zostaniecie nasyчени. Błogosławieni, którzy teraz płaczecie; gdyż będziecie się śmiać. Ps 126,5-6; Iz 61,2-3; 65,13; 55,1-2; Mt 5,1

22. Błogosławieni jesteście, gdy ludzie będą was nienawidzić, i gdy was odłączają, i będą was żyć, i odrzucają wasze imię jako złe*, z powodu Syna Człowieczego. **lub: niegodziwie*

23. Cieszcie się w tym dniu i podskoczcie z radości; oto bowiem zapłata wasza wielka jest w niebie; bo ich ojcowie tak samo czynili prorokom.

Mt 5,12; 21,35; Dz 5,41; Rz 5,3

24. Ale biada wam bogatym! Bo już odbieracie swoją pociechę*. **gr.: paraklesis - por. 2Kor 8,4**

25. Biada wam, którzy jesteście nasyconeni! Bo będziecie głodować*. Biada** wam, którzy teraz się śmiejecie! Bo będziecie smucić się i płakać. **lub: cierpieć głód, niedostatek Prz 14,13*

**gr.: ouai - wyraz dziękonaśladowczy „och” - żal lub trwoga

26. Biada wam, jeśli dobrze będą o was mówić wszyscy ludzie; bo ich ojcowie tak czynili fałszywym prorokom.

27. Ale mówię wam, którzy słuchacie: Miłujcie swoich nieprzyjaciół; dobrze czyńcie tym, którzy was nienawidzą.

Prz 25,21

28. Błogosławcie* tym, którzy was przeklinają; i módlcie się za tych, co was znieważają.

Prz 24,17; 25,21; Rz 12,20; Łk 23,34; Dz 7,60

gr.: eulogeo - wysławiać, sławić, dobrze żyć - por. Mt 14,19

29. Temu, który cię uderza w policzek, nadstaw i drugi; a temu, który odbiera ci płaszcz, i koszulę* wzięć nie zabraniaj.

Mt 5,39; 1J 3,17;

gr.: chiton - tunika - por. Mt 5,40 1Kor 6,7; Hbr 10,34

30. A każdemu, który cię prosi, daj; a od tego, kto bierze, co twoje, nie żądaj zwrotu*.

*gr.: apaito - poprosić w zamian, domagać się czegoś należnego

31. A jak chcecie, aby wam ludzie czynili, tak i wy czyńcie im podobnie.

32. I jeśli miłujecie* tych, którzy was miłują, jaka się wam należy wdzięczność? Albowiem i grzesznicy miłują tych, którzy ich miłują.

Łk 10,37; Mt 5,46; 1P 2,20

*gr.: agapao - gorąco miłować, bardzo lubić - por. J 21,15**

33. A jeśli dobrze czynicie tym, którzy wam dobrze czynią, jaka się wam należy wdzięczność? Albowiem i grzesznicy to samo czynią.

34. I jeśli byście pożyczali tym, od których spodziewacie się zwrotu, jaka się wam należy wdzięczność? Albowiem i grzesznikom pożyczają, aby tyle samo otrzymać z powrotem.

Mt 5,42; Pwt 15,8

35. Ale miłujcie swoich nieprzyjaciół i czyńcie im dobrze, i pożyczajcie nie spodziewając się niczego w zamian, a wielka będzie wasza zapłata, i będziecie synami Najwyższego; On

bowiem dobrotliwy* jest dla niewdzięcznych i złych. **gr.: chrestos - łagodny, życzliwy Ps 145,9*

36. Dlatego bądźcie* miłosierni, jak i Ojciec wasz jest miłosierny**.

Mt 5,48; Ef 5,1; 1P 1,15

*lub: stawajcie się; **gr.: oiktrimon - miłosierny, litościwy

37. I nie sądzcie, a nie będziecie sądzeni; nie potępiajcie, a nie będziecie potępieni; odpuszczajcie*, a będzie wam odpuszczone*.

*lub: uwolnić, odprawić Mt 7,1; Rz 14,4; 1Kor 4,5

38. Dawajcie, a będzie wam dane; miarą dobrą, napechaną i potrzęsioną, i przelewającą dadzą w zanadrze* wasze; jaką bowiem miarą mierzycie, taką i wam odmierzają.

Prz 3,9;

*lub: podatek, pazucha, część ubrania 2Kor 9,6; Mk 4,24

39. Powiedział też im podobieństwo*: Czy może ślepy prowadzić ślepego? Czyż obaj nie wpadną w dół?

Iz 6,10; Mt 15,14; Rz 2,19

*gr.: parabole - polożyć obok, przykład, porównanie

40. Nie jest uczeń ponad swojego nauczyciela; lecz doskonalszy* będzie każdy, jeśli będzie jak jego nauczyciel.

Mt 10,24; J 13,16; 15,20

gr.: kataritizo - pełny, ukształtowany, sprawny - por. Ga 6,1

41. A dlaczego widzisz drzazgę w oku swojego brata, a belki* we własnym oku nie dostrzegasz?

*gr.: dokos - krokiew, belka Mt 7,3

42. Lub jak możesz powiedzieć swojemu bratu: Bracie! Pozwól, że wyrwę drzazgę z twojego oka; a sam nie widzisz belki, która jest w twoim oku. Obludniku! Wyrwij wpierw belkę ze swojego oka; a wtedy przejrzyś, abyś wyrwał drzazgę*, która jest w oku twojego brata. **dosł.: coś suchego, bądryl, gałązka, źdźbło, słomka*

43. Nie ma bowiem drzewa dobrego, które przynosiłoby zgnięny* owoc; ani zgnięłego drzewa, które przynosiłoby owoc dobry.

Ga 5,19;

*lub: bezużyteczny Mt 7,17; 12,33

44. Gdyż każde drzewo znane jest z własnego owocu; bo nie zbierają z ciernia fig, ani z jeżyn* nie zbierają winnych gron.

*lub: cierni

45. Dobry człowiek z dobrego skarbcza swego serca wydobywa dobre rzeczy, a zły człowiek ze złego skarbcza swego serca wydobywa złe rzeczy; albowiem z obfitości serca mówią jego usta.

Ps 37,3; Prz 12,18; 2Kor 4,6

46. Dlaczego wzywacie* mnie: Panie, Panie! A nie czynicie tego, co mówię?

Mt 1,6;

*lub: nazywacie, wołacie głośno Mt 25,11; 1Kor 12,3

47. Pokażę wam, do kogo podobny jest każdy, kto przychodzi do mnie, i słucha moich słów i je czyni.

Mt 7,24-25; Jk 1,22-24; Łk 11,28

48. Podobny jest do człowieka budującego

dom, który kopał i *wydrążył* głęboko, i założył fundament na skale; a gdy przyszła powódź, uderzyła rzeka w ten dom i nie mogła go zachwiać; bo miał założony fundament na skale.

^{2Sm 22,2-32; 1Kor 3,11; Ef 2,20}

49. A kto słucha, a nie czyni, podobny jest do człowieka, który zbudował swój dom na ziemi bez fundamentu, w który uderzyła rzeka, i zaraz upadł; a ruina tego domu była wielka.

7 A gdy dokończył wypowiadać wszystkie swoje słowa do słuchającego^{*} Go ludu, wszedł do Kafarnaum; ^{*dost.: do uszu} Mt 8,5

2. A sługa^{*} pewnego setnika, bardzo ceniony przez niego, chorował^{**} i miał już umrzeć.

^{*lub: niewolnik; **dost.: miał się zle} Łk 23,47; Dz 10,1

3. A gdy usłyszał o Jezusie, posłał do Niego starszych żydowskich, prosząc Go, aby przyszedł i uzdrowił jego sługę.

J 4,47

4. A gdy oni przybyli do Jezusa, prosili Go gorliwie, mówiąc: Godny jest tego, abyś mu to uczynił;

Mt 10,11-13; Łk 7,6; Obj 3,4

5. Albowiem miłuje nasz naród i sam zbudował nam synagogę^{*}.

^{*gr.: synagoge - por. Mk 3,1*}

6. Wtedy Jezus wyruszył z nimi. A gdy już był blisko, niedaleko od domu, posłał setnik do Niego przyjaciół, mówiąc Mu: Panie! Nie kłopotz się; nie jestem bowiem godny, abyś wszedł pod mój dach.

^{*lub: nie trudź się}

7. Dlatego i samego siebie nie uważałem za godnego, aby przyjść do Ciebie; ale nakazałem słowem, a zostanie uzdrowiony mój chłopiec^{**}.

^{*dost.: przemów, powiedz} Ps 33,9; Mk 1,27; 107,20

^{**gr.: pais - dziecko, chłopiec, młody niewolnik, dziewczynka}

8. Gdyż i ja jestem człowiekiem podległym władzy, a mając pod sobą żołnierzy, mówię temu: Idź, a idzie; i drugiemu: Przyjdź, a przychodzi; i swojemu słudze: Czyń to, a czyni.

9. A gdy Jezus to usłyszał, zadziwił się nim, i obrócił się do ludu, który za Nim podążał, i powiedział: Mówię wam: Nawet w Izraelu nie znalazłem tak wielkiej wiary.

Mt 8,10;

^{*lub: (wyraził swój) podziw} Rz 3,1; Ps 147,19

10. A gdy wrócili do domu ci, którzy byli posłani, znaleźli chorego sługę zdrowego.

11. I zdarzyło się w następnym dniu, że poszedł do miasta zwanego Nain, i wielu Jego uczniów szło razem z Nim oraz wielki tłum.

12. A gdy przybliżył się do bramy miasta, oto wynoszono umarłego, jedyne go syna matki,

a ta była wdową, i był z nią znaczny tłum^{*} z tego miasta; ^{*gr.: ochlos - tłum}

13. A gdy Pan ją ujrzął, ulitował się nad nią i powiedział jej: Nie płacz!

Łk 8,52

14. I gdy przystąpił, dotknął mar^{*}; a ci, co je nieśli, stanęli. I powiedział: Młodzieńcze! Tobie mówię, wstań^{**}.

1Krl 17,21; 2Krl 4,32; Łk 8,54

^{*lub: noszy pogrzebowych; **gr.: egeiro - podnieść, wzbudzić}

15. I usiadł umarły, i zaczął mówić; i oddał go jego matce.

16. A wszystkich ogarnął lęk, i wielbili Boga, mówiąc: Wielki prorok powstał wśród nas i Bóg nawiedził^{*} swój lud.

Pwt 18,15; Łk 5,26

^{*gr.: episkeptomai - patrzeć na, spojrzeć aby pomóc, doglądać}

17. I rozeszła się o Nim ta wieść^{*} po całej Judei i po całej okolicy. ^{*dost.: słowo}

18. O tym wszystkim oznajmili Janowi jego uczniowie.

Mt 11,2-6

19. A Jan, przywołał dwóch swoich uczniów i posłał ich do Jezusa, mówiąc: Czy Ty jesteś tym, który ma przyjść^{*}, czy mamy oczekiwać innego? ^{*dost.: „Przychodzący”} Iz 40,10; J 11,27

20. A gdy owi mężowie przyszli do Niego, powiedzieli: Jan Chrzcielca posyła nas do Ciebie, mówiąc: Czy Ty jesteś tym, który ma przyjść, czy mamy oczekiwać^{*} innego?

^{*gr.: prosdokao - wypatrywać, czekać z nadzieją lub lekciem}

21. A w tej właśnie godzinie wielu uzdrowił z chorób i udęrek, od złych duchów, i wielu ślepych darował^{*} by mogli widzieć.

^{*gr.: charidomai - okazać łaskę, udzielić przebaczenia, obdarzyć}

22. A Jezus w odpowiedzi, rzekł im: Idźcie, oznajmijcie Janowi co widzieliście i słyszeliście, że ślepi odzyskują wzrok, chromi chodzą, trędowaci zostają oczyszczeni, głuchoniemi słyszą, umarli powstają z *martwych*, ubogim^{*} głoszona jest dobra nowina.

^{*lub: będącym w skrajnej nędzy} Iz 61,1; Łk 5,20

23. A błogosławiony jest ten, kto się mną nie zgorszy^{*}.

Mt 16,17; Łk 2,34; Rz 9,32

^{*lub: z powodu mnie nie potknie się, nie zostanie zgorszony}

24. A gdy odeszli posłańcy Jana, zaczął mówić do ludu o Janie: Co wyszłiście zobaczyć na pustkowiu? Czy trzinę chwającą^{*} się od wiatru? ^{*gr.: saleuo - targać, wstrząsać, chwiać} Mt 3,1

25. Ale co wyszłiście zobaczyć? Czy człowieka w miękkie^{*} szaty odzianego? Oto ci, którzy *noszą* wspaniałe odzienie i żyją w przepychu, są w *pałacach* królewskich.

Mt 3,4;

^{*gr.: malakos - niewieście, delikatne,} 1P 3,3; Iz 59,17

^{mlody chłopiec, pasywny uczestnik aktu homoseksualnego}

26. Ale co wysłicie zobaczyć? Czy proro-
ka? Tak, mówię wam, i więcej niż proro-
ka.

27. On jest tym, o którym jest napisane: Oto
Ja wysyłam swojego posłańca^a przed Twoim
obliczem, który *pójdzie* przed Tobą przygo-
tować Ci drogę. ^{*lub: aniola} Iz 40,3; Mi 3,1; 4,5; J 1,23

28. Albowiem mówię wam: Pośród narodo-
wych z kobiet, nikt nie jest większym proro-
kiem od Jana Chrzciciela; ale najmniejszy
w Królestwie Bożym większy jest od niego.

29. A cały lud, gdy to usłyszał, a *także* cel-
nicy, uznali sprawiedliwość^b Boga; *ci*, którzy
zostali ochrzczeni^c chrztem Jana. Mt 21,32

^{*dost.: zostali uznani za sprawiedliwych; **lub: zamurzeni}

30. A faryzeusze i znawcy Prawa odrzucili
postanowienie Boże o nich samych, bo nie
zostali przez niego ochrzczeni. Iz 65,12

31. I powiedział Pan: Do kogo przyrównam
ludzi tego pokolenia, i do kogo są podobni?

32. Podobni są do dzieci, siedzących na ryn-
ku i wytykających sobie nawzajem, mówiąc:
Graliśmy wam na fujarce, a nie tańczyliście;
śpiewaliśmy pieśni żałobne, a nie płakaliście.

33. Albowiem przyszedł Jan Chrzciciel, nie
jadł chleba i nie pił wina, a mówicie: Ma de-
mona^d. ^{*gr: daimonion - bóstwo dobre lub złe, moc boska, demon}

34. Przyszedł Syn Człowieczy, je i pije, a mó-
wicie: Oto człowiek, żarłok i pijak^e, przyja-
ciel celników i grzeszników. Łk 15,2;

^{*lub: opój, nadużywający wina} Mt 9,11; J 2,2

35. I *tak* mądrość została uznana za spra-
wiedliwą przez wszystkie swoje dzieci.

36. I prosił Go *pewien* faryzeusz, aby z nim
spożył *posilek*; a gdy wszedł do domu faryze-
usza, spoczął przy stole. Łk 14,1

37. A oto kobieta, która była w mieście grze-
sznicą, gdy dowiedziała się, że spoczywa przy
stole w domu faryzeusza, przyniosła alaba-
strowy flakonik olejku, Mt 26,7; Mk 14,3; J 11,2

38. I stanęła przy stopach Jego z tyłu, płą-
cząc zaczęła łzami zraszać Jego stopy, a wło-
sami swojej głowy obcierała i całowała Jego
stopy, i namaściła je olejkiem. Rdz 18,4

39. A widząc *to* faryzeusz, który Go zaprosił,
powiedział w sobie, mówiąc: Gdyby Ten był
prorokiem, wiedziałby, kim i jaką jest ta ko-
bieta, która się Go dotyka; że jest grzeszna.

40. I Jezus w odpowiedzi, rzekł do niego:
Szymonie! Mam ci coś do powiedzenia. A on
powiedział: Mów, Nauczycielu!

41. Pewien wierzytel miał dwóch dłużni-
ków; jeden dłużny był mu pięćset denarów,
a drugi pięćdziesiąt. Mt 6,12; 18,28; Łk 13,4

42. A gdy nie mieli czym zapłacić, obydwo-
m darował. Powiedział *więc*, który z nich, będzie
miłować go bardziej?^f Ps 103,3; Mt 18,34

43. A odpowiadając Szymon, powiedział do
Niego: Przypuszczam, że *ten*, któremu więcej
darował. A On mu powiedział: Poprawnie *to*
osądziłeś^g. ^{*gr: krino - sądzić, wyrazić opinię, odzielić}

44. I obrócił się do kobiety, i powiedział Szy-
monowi: Widzisz tę kobietę? Wszedłem do
twojego domu, a nie podałeś wody dla moich
stóp; ale ta łzami zrosiła moje stopy, i swo-
imi włosami^h je otarła. ^{*dost.: włosami swojej głowy}

45. Nie udzieliłeś mi pocałunku; ale ta, gdy
weszła, nie przestała całować moich stóp.

46. Nie namaściłaⁱ oliwą mojej głowy; ale
ta olejkiem namaściła moje stopy.

^{*gr: alejfo - namaścić oliwą} Am 6,6; Ps 23,5; Mt 6,17

47. Z tego powodu mówię ci: Odpuszczone^j
są jej grzechy, które były liczne, bo bardzo
umiłowała; a komu mało jest odpuszczone,
ten mało miłuje. Wj 34,6; Łk 5,20; 1J 4,19

^{*gr: afiemi - dać odejść, umorzyć dług, przebaczyć, uwolnić}

48. A On powiedział *do niej*: Grzechy^k twoje
są ci odpuszczone. ^{*gr: hamartia - por. Mk 1,5**}

49. I zaczęli ci, którzy razem z Nim spoczy-
wali *przy stole*, mówić w sobie^l: Kim jest Ten,
który i grzechy odpuszcza? Łk 3,8

^{*gr: en heautou - w sobie samym - por. Mt 3,8*}

50. I powiedział to kobiety: Wiara twoja zba-
wiła^m cię. Idź w pokoju. Łk 18,42; Mk 10,52; Rz 5,1

^{*gr: sodozo - zbawić, ocalić, uratować, uzdrowić}

8 I stało się, że przechodził On kolejno po
miastach i wioskach, głosząc i opowia-
dając dobrą nowinę o Królestwie Bożym,
a *wraz* z Nim dwunastu, Mt 4,23

2. I pewne kobiety, które uzdrowiłyⁿ od złych
duchów i od chorób: Maria, którą nazywano
Magdaleną, z której wyszło siedem demonów,
^{*gr: therapeuo - uleczyć} Mt 27,55; Mk 16,1,9; J 19,25

3. I Joanna, żona Chuzy, zarządcy Heroda,
i Zuzanna, i wiele innych, które Mu służyły ze
swojego mienia. 1Krn 29,14; Prz 31,20

4. A gdy gromadził się wielki tłum, a *ludzie*
przybywali z *różnych* miast do *Niego*, powie-
dzał w podobieństwie^o: Mt 13,2; Mk 4,1

^{*gr: parabole - porównanie, przykład, porównanie}

5. Siewca wyszedł zasiał swoje ziarno; a gdy

on siał, jedno padło przy drodze*, i zostało podeptane; a ptaki z nieba je wyjadły.

*lub: obok drogi Mt 13,3; Mk 4,3

6. A drugie padło na skałę; gdy wzeszło, uszło, gdyż nie miało wilgoci.

7. A inne padło w sam środek cierni; a ciernie razem z nim wzrosły i zadusiły je.

8. A jeszcze inne padło na dobrą ziemię, i gdy wzeszło, wydało plon* stokrotny. To mówiąc, zawołał: Kto ma uszy by słuchać, niech słucha!

*lub: owoc Rdz 3,18; Mt 11,15; 13,9; Obj 2,7

9. I pytali Go uczniowie Jego, mówiąc: Co może* znaczyć to podobieństwo?

Mt 13,11; *dost.: czym ma być Ef 5,28; 2Tes 2,7

10. A On powiedział im: Wam dane jest poznać tajemnice Królestwa Bożego, lecz pozostałym podaje się je w podobieństwach, aby patrząc nie widzieli i słysząc nie rozumieli.

11. A to podobieństwo ma takie* znaczenie: Ziarnem jest Słowo Boże, Iz 8,20; 1Kor 3,6; *dost.: jest takie IP 1,23

12. A tymi obok drogi są ci, którzy słuchają; potem przychodzi diabeł i wybiera* słowo z ich serca, aby nie uwierzyli i nie byli zbawieni.

*lub: podnosi Obj 12,9

13. A tymi na skałe są ci, którzy słuchają i z radością przyjmują słowo; lecz* nie mają korzenia, a czasu wierzą, a w czasie próby** odступują.

Mk 4,16; Mt 13,20-21; *dost.: i ci...; **lub: doświadczenia, pokusy 2P 2,20

14. A to, które padło między ciernie, to* ci, którzy słuchają słowa; ale idąc, są zaduszeni przez troski i bogactwa oraz przyjemności życia, i nie dochodzą do dojrzałości**.

*dost.: ci są; **lub: nie dojrzewają 1Tm 6,9; 2Tm 4,10; 1J 2,15

15. A to, które padło na dobrą ziemię, to* ci, którzy w szlachetnym** i dobrym sercu zachowują w wytrwałości usłyszane słowo i przynoszą plon***.

*dost.: ci są Ps 1,6; 51,10; Lk 6,45; **lub: pięknym, dobrym; ***owoc Hbr 10,36; Jk 5,7

16. A nikt, kto zapalił lampę, nie nakrywa jej naczyniem, ani nie wkłada pod łóżko; ale ją stawia na świeczniku*, aby ci, którzy wchodzi, widzieli światło.

Lk 11,33; Mt 5,15; *lub: stojaku lampy Mk 4,21; Flp 2,15; Dz 26,18

17. Bo nie ma nic ukrytego, co nie stanie się widoczne*, ani zakrytego, co nie zostanie poznane i nie wyjdzie na jaw.

Kaz 12,14; *gr.: faneros - widoczny, jawny, oczywisty Mt 10,26; 1Kor 4,5

18. Dlatego zwróćcie uwagę*, jak słuchacie; albowiem kto ma, temu będzie dane, a kto

nie ma, i to, co wydaje się mu że ma, będzie odebrane.

*lub: baczyć, patrzeć Mk 4,24; Hbr 2,1

19. Wtedy przybyli do Niego matka i Jego bracia; i nie mogli spotkać się z Nim z powodu tłumu.

Mt 12,46; Mk 3,31-35

19. I oznajmiono Mu, mówiąc: Twoja matka i Twoi bracia stoją na zewnątrz i chcą Cię zobaczyć.

Mt 13,55; Mk 6,3; J 7,3-6; Dz 1,14

21. A On w odpowiedzi, rzekł do nich: Matką moją i moimi braćmi są ci, którzy słuchają Słowa Bożego i je wykonują.

22. I stało się jednego dnia, że wstąpił do łodzi On i Jego uczniowie, i powiedział do nich: Przepłynijmy się na drugą stronę jeziora. I wypłynęli.

Mt 8,23; Mk 4,35; J 6,1

23. A gdy oni płynęli, zasnął. Wtedy spadło na jezioro potężne uderzenie* wiatru i zostali zalani wodą, i byli w niebezpieczeństwie.

*gr.: tailaps - porywisty wicher; burza, nawalnica

24. Zbliżyli się więc i obudzili Go, mówiąc: Mistrzu*, Mistrzu! Giniemy. A On rozbudził się, zgromił** wiatr i wzburzone fale; i przestąpi, i nastąpi cisza.

*gr.: epistates - por. Lk 9,23

*gr.: epitimao - surowo napomnieć, skarcić, zgromić

25. Powiedział więc im: Gdzie jest wasza wiara? A oni zaleknieni, dziwili się i mówili jedni do drugich: Kim więc jest Ten, że i wiatrom i wodzie rozkazuje*, i są Mu posłuszne?

*gr.: epitasso - nakazać, rozkazać, polecieć Mt 6,30; Mk 4,40

26. I przybyli do brzegu, do krainy Gadareńczyków, która jest naprzeciwko Galilei.

27. A gdy On wyszedł na ląd, wyszedł Mu naprzeciw pewien człowiek z miasta, który miał demony i od dłuższego czasu nie zakładał szaty, i nie mieszkał w domu, tylko w grobowcach*.

*gr.: mnema - grób, pomnik w celu upamiętnienia

28. A gdy ten ujrzał Jezusa, z krzykiem przy padł do Niego i potężnym głosem powiedział: Co ja mam* z Tobą, Jezusie, Synu Boga Najwyższego?! Proszę Cię, abyś mnie nie dręczył.

idiom: co mnie i Tobie? - por. Mt 8,29 Mk 1,24; Jk 2,19

29. Rozkazał bowiem duchowi nieczystemu wyjść z tego człowieka; bo od dłuższego czasu porywał go, a chociaż go wiązano łańcuchami i strzeżono go w dybach, jednak rwał te więzy i był pędzony przez demona na pustkowiach.

Kpl 26,15; Ps 89,31; Mt 5,19

30. A Jezus zapytał go, mówiąc: Jakie jest twoje imię? A on powiedział: Legion; albowiem wiele demonów w niego wstąpiło.

31. I prosili Go, aby im nie kazał odejść do otchłani*.

Rz 10,7; Obj 9,12; 11,7; 17,8; 20,1-3

*gr: *Abysyos - otchlań, czeluść, bezdenna głębia*

32. A była tam wielka trzoda świń, które pały się na górze; i prosili Go, aby im pozwolił w nie wejść. I pozwolił im.

Kpl 11,7; Lz 65,4

33. A gdy demony wyszły z tego człowieka, weszły w świnię i stado ruszyło w dół zbocza do jeziora, i utonęło.

Mt 8,32

34. Pasterze więc widząc, co się stało, uciekli; odeszli i oznajmili* to w mieście i w wioskach.

*lub: *przynieść wieść, ogłosić publicznie*

35. Ludzie natomiast wyszli, aby zobaczyć, co się stało; a gdy przyszli do Jezusa, znaleźli człowieka, z którego wyszły demony, ubranego i przy zdrowych zmysłach *siedzącego* u stóp Jezusa, i przestraszyli się.

2Tm 1,7

36. A opowiedzieli im ci, którzy widzieli, jak ten opętany* został uzdrowiony.

*gr: *daimonizomai - być pod władzą lub wpływem demona*

37. I prosiło Go całe mnóstwo Gadareńczyków z okolicznej krainy, aby odszedł od nich; albowiem ogarnął ich wielki strach. A On, wstąpił do łodzi i zawrócił.

Mk 5,17; Dz 16,39

38. I prosił Go mężczyzna, z którego wyszły demony, by mógł z Nim być; lecz Jezus odprawił go, mówiąc:

Fhp 1,23

39. Wróć do swojego domu i opowiadaj, jak wiele uczynił dla ciebie Bóg. I odszedł, głosząc po całym mieście, jak wiele uczynił mu Jezus.

Ps 66,16; Mk 1,45; J 4,28

40. I stało się, gdy Jezus wrócił, że tłum przyjął* Go z radością; albowiem wszyscy Go oczekiwali.

*gr: *apodechomai - przyciąć, powitać z radością*

41. A oto przyszedł mąż, imieniem Jair, a był on przełożonym synagogi. A gdy upadł do stóp Jezusa, prosił Go, aby wszedł do jego domu.

Mt 9,18; Mk 5,22; 7,25; J 11,32

42. Albowiem miał córkę jedynaczkę, która miała około dwunastu lat, a ta umierała. A gdy On szedł, naciskały na Niego tłumy.

43. A kobieta, mająca od dwunastu lat upływ krwi, która wszystkie swoje środki na życie wydała u lekarzy, a nie mogła zostać przez żadnego z nich uleczone*,

Kpl 15,25; Mt 9,20

*gr: *therapeuo - przywracać do zdrowia, leczyć, służyć*

44. Podeszła z tyłu i dotknęła się skrają* Jego szaty; i natychmiast ustał jej upływ krwi.

*hebr: *cicit - frędzle z wełny na skraj szaty przyp.* o Prawie

45. I Jezus powiedział: Kto się mnie dotknął?

A gdy wszyscy wypierali się, powiedział Piotr i ci, którzy byli z Nim: Mistrzu! Tłumy cisną się i tłoczą, a Ty mówisz: Kto się mnie dotknął? *lub: *opiekam, dowódcą - por. Lk 9,23** Lk 5,17; 6,19

46. A Jezus powiedział: Ktoś się mnie dotknął; bo poznałem, że moc wyszła ze mnie.

47. A widząc kobieta, że nie uszła uwadze*, przystąpiła do drżeniem i padła przed Nim, i powiedziała Mu przed całym ludem, z jakiego powodu dotknęła się Go, i jak od razu została uzdrowiona.

*dosł.: *ukryła się* Rz 10,10

48. A On jej powiedział: Ufaj*, córko! Wiara twoja cię ocaliła**. Idź w pokoju.

Lk 7,50;

*lub: *odwagi*; **gr: *sodzo - uratować, zbawić* Mt 9,2; 2Kor 6,18

49. Gdy On jeszcze to mówił, przyszedł ktoś z domu przełożonego synagogi, mówiąc: Twoja córka umarła, nie trudź nauczyciela.

50. Ale Jezus, gdy to usłyszał, odpowiedział mu, mówiąc: Nie bój się; jedynie wierz, a zostanie ocalona*.

*gr: *sodzo - uratować, zbawić* Mk 9,23

51. A po przybyciu do domu, nie pozwilił* wejść nikomu, tylko Piotrowi i Jakubowi, i Janowi, ojcu i matce dziewczynki.

Lk 9,28; Mt 26,37

*gr: *afieni - dopuścić, zezwolić, dać odejść - por. Mt 18,21**

52. A wszyscy płakali i bili się w pierś z żalu za nią. Lecz On powiedział: Nie płaczcie! Nie umarła, ale śpi.

Dn 12,2; 11,11-14

53. I naśmiewali* się z Niego, wiedząc, że umarła.

54. A On usunął* wszystkich na zewnątrz, ujął ją za rękę i głośno* powiedział: Dziewczynko, wstań!

*gr: *ekballo - por. Mt 8,12** J 11,43

*gr: *foneo - wydawać dźwięk, krzyczeć, wołać, odzywać się*

55. I duch jej powrócił, i natychmiast wstała; i zarządził, aby dano jej jeść.

1P 2,2

56. I zdumieli* się jej rodzice. A On im nakazał, aby nikomu nie opowiadali o tym, co się stało.

Lk 5,14; Mt 8,4; 9,30; Mk 5,43

*gr: *eksistemi - być oszobotomionym, wyjść z siebie, oszaleć*

9 A gdy Jezus przywołał do siebie dwunastu swoich uczniów, dał im moc i władzę* nad wszystkimi demonami, i moc aby uzdrawiali choroby.

*lub: *autorytet, prawo* Mt 10,1

2. I wysłał ich, aby głosili Królestwo Boże i uzdrawiali* chorych.

*gr: *iomai - uzdrawiać, leczyć*

3. I powiedział do nich: Niczego nie zabierajcie w drogę, ani lasek, ani torby, ani chleba, ani srebra*, ani też nie bierzcie** po dwie tuniki.

*tj. *srebrnych monet*, **dosł.: *mieście* Lk 10,4

4. A do któregokolwiek domu wejdziecie, tam pozostańcie, i stamtąd wychodźcie.

5. A jeśli ktoś nie przyjął was, wychodząc z tego miasta, strząśnijcie proch ze swoich stóp na świadectwo^{*} dla nich. Ne 5,13; Łk 9,48;

^{*gr: martyrión - dowód, świadectwo} J 13,20; Dz 13,51

6. Wyszli więc, i chodzili po wszystkich wioskach, głosząc dobrą nowinę i wszędzie uzdrawiając^{*}. ^{*gr: therapeuo - por: Łk 8,43*}

7. I usłyszał tetrarcha Herod o wszystkim, co działo się za^{*} Jego sprawą, i był zaniepokojony, dlatego że niektórzy mówili, że Jan został wzbudzony z martwych; ^{*dost.: przez Niego}

8. Niektórzy natomiast, że ukazał się Elias; a inni, że powstał z martwych jeden z dawnych proroków.

9. I powiedział Herod: Janowi ja ściąłem głowę, ale kim jest Ten, o którym słyszę takie rzeczy? I szukał sposobności, aby Go zobaczyć. Mt 14,1; Łk 23,8

10. A gdy wrócili apostołowie, opowiedzieli Mu co uczynili. A On wziął ich ze sobą i usnął się na osobność, na miejsce pustynne przy mieście, które nazwano Betsaida.

11. Tłumy jednak dowiedziały się o tym i podążały za Nim; i gdy je przyjął, mówił im o Królestwie Bożym; i uzdrawiał tych, którzy potrzebowali uzdrowienia. Łk 5,31

12. A gdy dzień chylił się ku wieczorowi, przystąpiło więc dwunastu, mówiąc do Niego: Rozpuść tłum, aby odszedł do okolicznych miasteczek i wsi, tam się zatrzymali i znaleźli żywność; bo tu jesteśmy na miejscu pustynnym^{*}. ^{*lub: pustkowiu} J 6,5; Mt 14,15; Mk 6,35

13. A On powiedział do nich: Dajcie^{*} wy im jeść. A oni powiedzieli: Nie mamy więcej niż pięć chlebów i dwie ryby, chyba że pójdziemy i kupimy żywności dla całego tego ludu.

^{*gr: didomi - darować, dać, upoważnić} Łb 11,21-23

14. Było tam bowiem około pięciu tysięcy mężczyzn. I powiedział do swoich uczniów: Rozłóżcie ich grupami po pięćdziesięciu.

15. I uczynili tak, i posadzili wszystkich.

16. A On wziął owe pięć chlebów i dwie ryby, podniósł wzrok ku niebu, błogosławił^{*} je, i połamał, i dawał uczniom, aby podawali tej rzeszy. 2Krl 4,44; Łk 22,19; Rz 14,6; 1Tm 4,4

^{*gr: eulogeo - stawiać, chwalić (Boga), być pobłogosławionym}

17. I zjedli, i wszyscy byli nasyćeni; i zebrano pozostałych kawałków dwanaście koszy.

18. I stało się, gdy modlił się samotnie, a byli razem z Nim uczniowie, że zapytał się ich, mówiąc: Co mówią o mnie tłumy? Kim ja jestem według nich? Łk 22,39; Mt 16,13; Mk 8,27

19. A oni w odpowiedzi, odrzekli: Janem Chrzcicielem, a inni Eliaszem, jeszcze inni mówią, że powstał z martwych jeden z dawnych proroków. ^{*gr: anistemi - powstać, ukazać, wystąpić}

20. I powiedział im: Wy natomiast mówicie, że kim ja jestem? A w odpowiedzi Piotr, odrzekł: Mesjaszem^{*} Boga. J 6,68; 11,27; Mt 22,42

^{*gr: christos - Chrystus, Pomazaniec, Namaszczonej}

21. Ale On surowo napomnił ich i rozkazał, aby nikomu o tym nie mówili,

22. Mówiąc, że Syn Człowieczy musi wiele wycierpieć i być odrzucony^{*} przez starszych, arcykapłanów i uczonych w Piśmie, i zostać zabity, a trzeciego dnia zostać wzbudzonym^{**} z martwych. Mk 8,31; Łk 24,7; Mk 10,34

^{*lub: odrzucony jako, nienadający się; **gr: egeiro - Mt 12,42*}

23. I mówił też do wszystkich: Jeśli ktoś chce iść za mną, niech wyprze się samego siebie i niech weźmie swój krzyż codziennie^{*}, i niech idzie za mną. ^{*brak w mss Byz} Mt 10,38; Mt 8,34

24. Albowiem kto chce zachować swoje życie^{*}, straci je; a kto straci swoje życie dla^{**} mnie, ten je ocali^{***}. ^{*lub: duszę - gr: psuche} Łk 17,33; ^{**lub: z powodu; ***zbawić, uratować} Dz 20,24; Obj 12,11

25. Bo co za korzyść odniesie człowiek, gdy cały świat pozyska, a samego siebie zgubi lub poniesie szkodę. ^{*lub: zatraci} Łk 12,19; Mt 16,26

26. Albowiem kto wstydydzi się mnie i moich słów, tego i Syn Człowieczy będzie się wstydydzić, kiedy przyjdzie w chwale swojej, Ojca i świętych aniołów. Mk 8,38; Mt 24,30; Obj 3,5

27. Ale prawdziwie mówię wam: Niektórzy z tych, którzy tutaj stoją, nie skosztują śmierci, aż^{*} ujrzą Królestwo Boże.

^{*lub: aż do, dopóki} Mt 16,28; Mk 9,1; 2P 1,16

28. I stało się w jakimś osiem dni po tych słowach, że wziął ze sobą Piotra i Jana, i Jaku- ba i wszedł na górę, aby się modlić.

29. I gdy modlił się, zmienił^{*} się wygląd Jego oblicza, a Jego szaty stały się białe i promieniące. ^{*dost.: (był) inny, różny} Wj 34,29; Mk 9,3

30. I oto dwaj mężowie rozmawiali z Nim, a byli to Mojżesz i Elias;

31. Którzy ukazali się w chwale i mówili o Jego odejściu, którego zamierzał dokonać^{*} w Jeruzolimie. ^{*dost.: wypetnić} 1P 1,11-12

32. A Piotra i tych, którzy byli z Nim, zmógł sen; a gdy ocknęli się, ujrzeni Jego chwałę^{*}, i dwóch mężów, którzy razem z Nim stali.

^{*}dost.: obciążył, przysnił Łz 60,1; Wj 33,18; J 1,14;

^{**gr.: doksa - majestał, blask, wspaniałość, splendor} 2P 1,16

33. I stało się, w chwili gdy oni się z Nim rozstawali, że Piotr powiedział do Jezusa: Mistrzu[!]! Dobrze nam tu być; uczynimy trzy namioty: Tobie jeden i Mojżeszowi jeden, i Eliaszowi jeden; nie wiedział[!] bowiem co mówi. ^{gr.: epistates - opiekun, dowódca, mistrz; ^{**nie rozumiał}}

34. A gdy on to mówił, pojawił się obłok i zacienił ich; i bali się, gdy tamci wchodzili w obłok. Wj 14,19; 40,34

35. I rozległ się głos z obłoku, mówiący: To jest mój Syn umiłowany, Jego słuchajcie.

^{*}dost.: stał się Hbr 3,15; Mt 3,17; 17,5; 2P 1,17

36. A gdy przebrzmiał ten głos, Jezus znalazł się sam. A oni zamilkli, i o tym co widzieli[!] nikomu w tych dniach nie nie oznajmili.

^{*}dost.: stał się; ^{**gr.: horao - przyglądać się uważnie, patrzeć}

37. I stało się, że w następnym dniu, gdy zeszli z góry, wyszedł Mu na spotkanie liczny tłum. Mk 9,14

38. I oto pewien mężczyzna z tłumu zawołał, mówiąc: Nauczycielu! Proszę Cię, spojrz na mojego syna, bo jest moim jedynakiem.

^{gr.: epiblepo - przypatrzeć się, zwrócić uwagę, wpatrzeć się}

39. I oto duch^{*} chwytą go, i nagle krzyczy, i szarpie nim tak, że aż się pieni, i z trudem odstępuje^{**} od niego, tłućąc się nim.

^{gr.: pneuma - duch, tchnienie, wiatr; duch ludzki; ^{**lub: opuszcza}}

40. I prosiłem Twoich uczniów, aby go wyrzucili^{*}, a nie mogli. ^{dost.: wyrzucali} 2Krl 4,31

41. Wtedy Jezus w odpowiedzi, rzekł: O pokolenie^{*} bez wiary i przewrotne! Jak długo będę z wami, i będę was znosił[!]? Przyprowadź tu swojego syna. Mt 3,7; Mk 9,19;

^{gr.: genea - ród, plemię, naród, pokolenie} Dz 2,40

^{**gr.: anechomai - znosić, wytrzymywać, wytrwać}

42. A wtedy, gdy on podchodził, szarpnął nim zły duch i potrząsnął nim; ale Jezus zgromił[!] ducha nieczystego i uzdrowił chłopca, i oddał go jego ojcu. ^{gr.: eptimao - por.} Mk 8,24*

43. A wszyscy zdumiewali się nad wielkością Boga. A gdy wszyscy byli pełni podziwu nad tym wszystkim, co Jezus uczynił, powiedział do swoich uczniów:

Łk 22,69; 1P 1,5

44. Nastawcie swoje uszy na te słowa; bowiem Syn Człowieczy ma być wydany w ręce ludzi.

Łk 24,7; Mt 16,21; 20,19

45. Lecz oni nie rozumieli tej wypowiedzi^{*}, i była zakryta przed nimi, tak, aby jej nie pojęli, a bali się Go spytać o tę wypowiedź^{*}.

^{gr.: rhema - słowo, szereg. słowo wypowiedziane}

46. A przyszło^{*} im na myśl[!], kto z nich mógłby być większy. ^{dost.: wejść, przybyć} Łk 22,24;

^{**lub: rozważanie wewnętrzne, zamysł} Mt 18,1; Mk 9,33

47. A Jezus, poznając myśli ich serca, wziął dziecko i postawił je przy sobie, J 2,24

48. I powiedział im: Kto przyjął[!] to dziecko w moim imieniu, mnie przyjmuje; jeśli ktoś mnie posłał; albowiem kto jest najmniejszy między wami wszystkimi, ten będzie wielki.

^{gr.: dechomai - wziąć ręką, przyjąć przychylnie} Mk 9,37

49. A Jan w odpowiedzi, rzekł: Mistrzu! Wdzieliśmy kogoś, kto w Twoim imieniu wygania demony i zabroniliśmy mu, dlatego że nie chodzi[!] z nami. Łb 11,26-30;

^{*lub: nie podąza - domysł. (za Tobą) z nami} Dz 4,18

50. I powiedział do niego Jezus: Nie zabraniajcie mu; bo kto nie jest przeciwko nam, jest z nami. Łk 11,23; Mt 12,30; Flp 1,15

51. A gdy się wypełniły Jego dni, że miał być wzięty w górę, stało się, że On zwrócił^{*} swoje oblicze, aby iść do Jeruzolimy. Łz 50,7; 1P 4,1

^{*idiom: postanowił mocno, utwierdził się w postanowieniu}

52. I wysłał posłańców przed sobą^{*}, którzy idąc weszli do miasteczka Samarytan, aby przygotować dla Niego miejsce. J 4,4;

^{dost.: przed swoim obliczem} Mt 10,5; J 8,48

53. Lecz oni Go nie przyjęli, dlatego że znierzał^{*} ku Jeruzolimie. ^{dost.: oblicze Jego zmierzało}

54. A widząc to uczniowie Jego, Jakub i Jan, powiedzieli: Panie! Chcesz, a powiemy, żeby z nieba zstąpił ogień i ich zniszczył, tak jak to uczynił Eliasz? Rdz 19,24; 2Krl 1,9-14

55. Ale Jezus obrócił się i surowo napominał^{*} ich, mówiąc: Wy nie wiecie, jakiego jesteście ducha. ^{*lub: skarcił, zgromił} Mt 16,23

56. Albowiem Syn Człowieczy nie przyszedł zatracić^{*} dusze ludzkie, ale je zbawić. I poszli do innego miasteczka. Łk 19,10;

^{*lub: zniszczyć, zgubić} Mt 18,11; J 12,47

57. I stało się, gdy oni szli, że w drodze ktoś powiedział do Niego: Pójdę za Tobą, dokądkolwiek pójdiesz, Panie! Obj 14,4; Mt 8,19

^{gr.: akoloutho - towarzyszyć, iść z lub za kimś, być postępującym}

58. A Jezus powiedział do niego: Lisy mają jamy a ptaki z nieba gniazda; lecz Syn Człowieczy nie ma, gdzie by skłonił głowę.

59. I powiedział do innego: Pójdź z mną! Ale on powiedział: Panie! Pozwól mi najpierw odejść⁶ i pogrzebać mojego ojca. Ag 1,2; Mt 4,19

^{*gr:} *aperchomai* - odejść, oddalić się w celu pójścia za kims

60. Ale Jezus powiedział mu: Pozwól umarłym pogrzebać swoich umarłych, a ty idź⁷ i rozgłaszaj⁸ Królestwo Boże. Ef 2,1,5; 1Tm 5,6

^{*dost:} *odejdz* - w 50⁹; ^{**lub:} *rozstawiać, szerzyć, ogłaszać, uszędzie*

61. Powiedział też i inny: Pójdę z Tobą, Panie! Ale najpierw pozwól mi pożegnać¹⁰ się z tymi, którzy są w moim domu. Łk 14,33

^{*gr:} *apostatassomai* - odłożyć, oddzielić, rozstać, pożegnać, wyrzec

62. A Jezus powiedział do niego: Nikt, kto przykłada¹¹ swoją rękę do pluga i spogląda¹² do tyłu, nie jest zdatny do Królestwa Bożego.

^{*lub:} *kładzie na plug;* ^{**dost:} *patrzy* Łk 17,31; Hbr 10,38

10 A potem wyznaczył Pan i innych siedemdziesięciu, i wysłał¹³ ich po dwóch przed sobą¹⁴ do każdego miasta i miejsca, do którego sam miał przyjść.

Mt 10,1; Mk 6,7

^{*gr:} *apostello* - wysłać, polecić komuś odejść; ^{**dost:} *obliczem*

2. I mówił im: Żniwo wprawdzie wielkie, ale robotników mało; proście więc Pana żniwa, aby wypychał robotników na swoje żniwo.

Mt 9,37; J 4,35; 2Tes 3,1; Mk 16,15; Dz 8,4

3. Idźcie¹⁵; oto Ja posyłam was jak jagnięta w sam środek wilków.

Mt 10,16; 7,15;

^{*gr:} *hypago* - odejście - por: Mt 4,10¹⁶ J 10,12; Dz 20,29

4. Nie noście ze sobą sakiewki, torby, ani sandałów, i nikogo w drodze nie pozdrawiajcie¹⁷.

5. A do jakiegokolwiek domu wejdziecie, najpierw mówcie: Pokój temu domowi.

6. I jeśli tam rzeczywiście będzie syn pokoju, spocznie¹⁸ na nim was pokój; a jeśli nie, wróci do was.

7. A w tym domu pozostawcie, jedząc i pijąc u nich, albowiem godny jest robotnik swojej zapłaty; nie przechodźcie z domu do domu.

8. A gdy wejdziecie do jakiegos¹⁹ miasta a tam was przyjmą, jedźcie to, co wam podadzą; ^{*lub:} *któregokolwiek* 1Kor 9,4; 1Tm 5,17; 2Tm 2,6

9. I uzdrawiajcie w nim chorych²⁰, i mówcie im: Przybliżyło²¹ się do was Królestwo Boże.

^{*lub:} *stąbnych;* ^{**jest bliskie} Łk 17,20; J 3,3

10. A gdy wejdziecie do jakiegos²² miasta a tam nie przyjmą was, wyjdźcie na jego ulicę²³ i powiedzcie: ^{*gr:} *plateia* - szeroka droga, ulica, plac

11. Nawet pył, który przylgnał do nas z waszego miasta, na was strząsamy; ale wiedz-

cie to, że przybliżyło²⁴ się do was Królestwo Boże. ^{*lub:} *jest bliskie* Lm 4,6; Mt 10,15; Mk 6,11

12. A mówię wam, że w owym dniu lżej będzie Sodomie, niż temu miastu. Rdz 19,24

13. Biada²⁵ tobie, Chorazynie! Biada tobie, Betsaido! Bo gdyby w Tyrze i w Sydonie dokonały się te dzieła mocy²⁶, które dokonały się wśród was, dawno by w worze i w popiele siedząc, upamiętały²⁷ się. Dn 9,3; Mt 11,20

^{*gr:} *ouai* - wyraz dziękczynny, „och” wyrażający żal lub trugę; ^{**lub:} *cuda;* ^{**zmieni} *myślenie, zanurzyć*

14. Dlatego Tyrowi i Sydonowi lżej będzie na sądzie, niż wam. Łk 12,47; J 3,19; Rz 2,1

15. A ty, Kafarnaum, aż do nieba będąc wywyższone, aż do Hadesu²⁸ zostaniesz strącone. ^{*gr:} *określenie krajiny umarłych* - hebr.: *Szeol* Iz 14,13

16. Kto was słucha, mnie słucha; a kto was odrzuca, mnie odrzuca²⁹; a kto mnie odrzuca, odrzuca Tego, który mnie posłał. Lb 14,2;

^{*lub:} *nie przyjmuje, lekceważy* Łk 9,48; J 13,20

17. I wróciło owych siedemdziesięciu z radością, mówiąc: Panie! W Twoim imieniu demony są nam podległe.

18. A wtedy powiedział im: Widziałem jak szatan niby błyskawica spadł z nieba.

Hbr 2,1; J 12,31; Rz 16,20; Obj 12,7-9; 20,2

19. Oto daję wam władzę³⁰, abyście deptali po węzach i po skorpionach, i po całej mocy nieprzyjaciela, a nic wam na pewno³¹ nie wyrządzi krzywdy³².

^{*gr:} *eksousia* - prawo, moc Ps 91,13

20. Jednak nie radujcie się z tego, że duchy są wam poddane; ale radujcie się raczej z tego, że imiona wasze zostały zapisane w niebiosach.

Mt 11,27; 28,18; J 5,22; Hbr 2,8

21. W tej właśnie godzinie rozradał³³ się Jezus w duchu i powiedział: Wyznaję³⁴ Ojce, PANIE nieba i ziemi, że zakryłeś te rzeczy przed mądrymi i roztroprnymi, a objawiłeś je niemowlętom! Tak, Ojciec – gdyż uznałeś to za dobre³⁵ przed Tobą.

Hbr 2,8

^{*lub:} *wystawiam, przyznaję otwarcie;* ^{**dobra wola, upodobanie}

22. Wszystko zostało mi przekazane od Ojca mojego; i nikt nie wie, kim jest Syn, tylko Ojciec, i kim jest Ojciec, tylko Syn, i ten, komu Syn zechce³⁶ to objawić.

Mt 11,27; 28,18; J 3,35

^{*gr:} *apokalypto* - odkryć, odsłonić, ujawnić - (nagle)

23. Wtedy odwrócił się do uczniów i na osobności powiedział im: Błogosławione³⁷ oczy, które widzą to, co wy widzicie. ^{*lub:} *szczęśliwe*

24. Bo mówię wam, że wielu proroków i kró-

łów chciało widzieć to, co wy widzicie, a nie widzieli; i słyszeć to, co *wy* słyszycie, a nie słyszeli.

J 8,56; Hbr 11,13.39; IP 1,10

25. I oto pewien znawca Prawa^a, wystawiając Go na próbę^b, pytał: Nauczycielu! Co mam czynić, abym odziedziczył życie wieczne?

^agr: nomikos - znawca Prawa, uczonej; ^blub: doświadczyc, kusić

26. A On powiedział do niego: Co zostało napisane w Prawie? Jak czytasz?

Mt 22,35

27. A on w odpowiedzi, odrzekł: Będziesz miłował PANA, Boga twojego, z całego swojego serca, i z całej swojej duszy, i z całej swojej siły, i z całej swojej myśli; i swojego bliźniego – jak samego siebie.

Pwt 6,5; Kpl 19,18

28. I powiedział mu: Dobrze odpowiedziałeś; to czyn, a będziesz żył.

Kpl 18,5; Ne 9,29

29. A on, chcąc samego siebie usprawiedliwić, powiedział do Jezusa: A kto jest moim bliźnim?

Hi 32,2; Ez 20,11; Rz 4,2; Ga 3,11

30. A Jezus, nawiązując do tego, powiedział: Pewien człowiek schodził z Jerozolimy do Jerycha i wpadł w ręce bandytów, którzy go obdarli i zadali mu ciosy, odeszli, zostawiając go losowi na pół umarłego.

Joz 16,1

31. A przez przypadek schodził tą drogą pewien kapłan, a gdy go zobaczył, przeszedł na drugą stronę.

Kpl 21,1-3

32. Podobnie i Lewita, który zjawił się na tym miejscu, podszedł, a gdy go zobaczył, przeszedł na drugą stronę.

Dz 18,32; 2Tm 3,2

33. Natomiast pewien Samarytanin podróżując, przechodził obok niego i gdy go zobaczył, zlitował się^a.

^agr: splachnidzomai - por. Łk 15,20^a

34. I gdy przystąpił, owinał jego rany, polewając je oliwą i winem, i wsadził go na swoje zwierzę, przyprowadził go do gospody i zopiekował się nim.

Mt 5,43; Rz 12,20

35. A nazajutrz, gdy wyruszał, wyjął dwa denary i dał gospodarzowi zajazdu, mówiąc do niego: Otocz go opieką, a cokolwiek ponad to wydasz, ja, gdy wrócę, oddam ci.

36. Jak ci się wydaje, który więc z tych trzech, był bliźnim tego, który wpadł w ręce bandytów^a?

^agr: lestes - rabusi, zabójca, buntownik

37. A on powiedział: Ten, który mu okazał miłosierdzie. Powiedział więc mu Jezus: Idź, i ty czyn podobnie.

^adost.: uczynił Prz 14,21

38. I stało się, gdy oni szli, że On wszedł do jednego miasteczka, a pewna kobieta o imieniu Marta, ugościła Go w swoim domu.

39. Miała ona siostrę, która nazywała się Maria; ta przysiadła u stóp Jezusa i słuchała Jego słowa.

Łk 8,35

40. Ale Marta^a zajęta^b była przy wielu posługach, przystąpiła więc i powiedziała: Panie! Czy nie obchodzi^c Cię to, że moja siostra zostawiła mnie samą, abym usługiwała? Powiedz więc jej, aby mnie wsparła.

J 11,1; 12,2

^aŁk 21,34; ^bgr: krzątała się; ^cgr: melo - Mk 4,35^a

41. A Jezus w odpowiedzi, rzekł jej: Marto, Marto, troszczysz i kłopotujesz się o wiele;

Łk 21,34; Mk 4,19; 1Kor 7,32

42. A tylko jedno jest potrzebne. A Maria dobrą czastkę wybrała, która nie będzie jej odjęta.

Ps 16,5; 27,4; 73,25; Łk 18,22

11 I stało się, że Jezus modlił się w pewnym miejscu, i gdy skończył, jeden z Jego uczniów powiedział: Panie! Naucz nas modlić się, jak i Jan nauczył swoich uczniów.

Mt 6,9; Rz 8,26

2. Powiedział więc im: Kiedy modlicie się, mówcie: Ojczy nasz, który jesteś w niebiosach! Niech Twoje imię zostanie uswięcone^a; niech przyjdzie Twoja Królestwo; niech się stanie Twoja wola, jak w niebie, tak i na ziemi.

^agr: hagaidzo - por. Mt 6,9^a

Iz 63,16

3. Chleba naszego codziennego daj nam na każdy dzień.

Prz 30,8; Obj 11,15

4. I odpuść nam nasze grzechy; albowiem i my sami odpuszczamy każdemu, kto wobec nas jest winny. I nie wprowadź nas w pokusę^a, ale nas uratuj^b od złego.

Ps 32,5; Mt 26,41;

^apor. Mt 6,13^a; ^bgr: hryjomai - wyrwać, wyzwolić J 17,15

5. I powiedział do nich: Kto z was mając przyjaciela, pójdzie do niego o północy i powie do niego: Przyjacielu! Pożycz mi trzy chleby;

6. Ponieważ przyjaciel mój przybył do mnie z drogi, a nie mam, co przed nim położyć.

7. A on będąc w środku, w odpowiedzi, odparłby: Nie zadawaj mi trudu^a; już drzwi zamknięte, a dzieciątka moje są ze mną w łóżku; nie mogę wstać i dać ci.

^alub: nie kłopotcz

8. Mówię wam: Nawet gdyby nie wstał i nie dał, mimo że jest jego przyjacielem, to wstanie i na pewno^a da z powodu jego natręctwa, tyle ile potrzebuje.

^alub: rzeczywście Łk 18,1-8

9. I ja wam mówię: Proście, a będzie^a wam dane; szukajcie, a znajdziecie; pukajcie, a będzie^a wam otworzone.

^alub: zostanie Mt 7,7

10. Każdy bowiem, kto prosi, otrzymuje; a kto szuka, znajduje; a temu, co puka, zostanie otworzone. Iz 55,6; J 14,13

11. A *jeśli* jakiegos ojca *pośród* was, syn poprosi o chleb, czy poda mu kamień? A jeśli o rybę, czy zamiast ryby poda mu węża?

12. A jeśli prosi o jajko, czy poda mu skorpioną? Ez 2,6; Łk 10,9; Obj 9,10

13. Jeśli więc wy, będąc złymi*, umiecie dawać dobre dary swoim dzieciom, o ileż bardziej Ojciec wasz z nieba da Ducha Świętego *tym, którzy Go proszą?* Rdz 6,5; Hi 15,14;

**lub: niegodziwi* Ez 36,27; J 4,10; 7,38-39

14. I wypędzał demona *z człowieka*, a ten był niemy; stało się, gdy wyszedł ów demon, że niemy przemówił; a tłumy zdziwiły się.

15. Lecz niektórzy z nich mówili: Przez Belzebuba*, władcę demonów, wyrzuca demony.

**tj. ironicznie - „Pan much” - bóstwo* Mt 12,22;
Ekronitów - por. 2Krl 1,2 Mt 10,25; Mk 3,22

16. A inni, wystawiając Go na próbę*, żądali od Niego znaku z nieba. Mt 16,1; Mk 8,11; J 6,30

**gr: peiradzo - poddawać próbie, doświadczać, kusić*

17. Ale On, znając ich myśli*, powiedział im: Każde królestwo, które zostało podzielone** samo w sobie, pustoszeje, a dom na dom się wali. **lub: rozważanie wewnętrzne, zamysł* Mt 12,26;

***lub: rozdwojony, podzielony na części* Jk 3,5

18. A jeśli i szatan podzielony jest sam w sobie, jak ostoi się jego królestwo? Bo mówicie, że ja przez Belzebuba wyganiam demony.

19. A jeśli ja przez Belzebuba wyrzucam demony, to synowie wasi przez kogo wyrzucają? Dlatego oni będą waszymi sędziami.

20. A jeśli ja palcem Boga wyganiam demony, wtedy przyszło do was Królestwo Boga. Wj 8,19; Ps 8,3; Mt 12,28

21. Gdy uzbrojony silacz strzeże swego dziecka, jego mienie spoczywa w pokoju;

22. Ale kiedy mocniejszy od niego przychodzi i zwycięża go, zabiera całą jego zbroję, w której pokładał ufność, a lupy jego rozdaje. Iz 53,12; Kol 2,15; Hbr 2,14; 1J 4,4

23. *Kto* nie jest ze mną, jest przeciwko mnie, a *kto* nie zbiera ze mną, rozprasza*. Łk 9,50;

**gr: skorpidozo - rozsypywać, rozrzucać, rozdzielać* Mt 12,30

24. Gdy duch nieczysty wychodzi z człowieka, przechodzi przez miejsca suche*, szukając odpoczynku, i gdy go nie znajdzie, mówi: Wróć do mojego domu, skąd wyszedłem. **lub: bezwodne* Mt 12,43; Hi 1,7; 1P 5,8

25. I gdy przychodzi, znajduje go wymiecionej i przyozdobionej. Mt 12,44; 2Tes 2,9; 2P 2,10

26. Wtedy idzie i bierze z sobą siedem innych duchów *bardziej* niegodziwych od siebie, i gdy wchodzi, mieszkają tam; i kończy *stan* tego człowieka staje się gorzej niż pierwszy. Mt 23,15; 1P 2,20-22; J 5,14; 2P 2,20

27. I stało się, gdy On to mówił, że pewna kobieta z tłumu podniosła swój głos i powiedziała: Błogosławione łono, które Cię nosiło, i piersi, które spisałaś! Łk 1,28,42

28. A On powiedział: Błogosławieni* *są* raczej ci, którzy słuchają Słowa Bożego i go strzegą**. **lub: szczęśliwi* Ps 1,1-3; Łk 8,21;
 ***lub: przestrzegają* Jk 1,22-25; Obj 22,14

29. A gdy zgromadzał się tłum, zaczął mówić: To pokolenie jest złe; żąda znaku, ale nie będzie mu dany znak, jak tylko znak proka Jonasza. Jon 2,1; Łk 9,41; Mt 12,38; 1Kor 1,22

30. Albowiem jak Jonasz stał się znakiem dla *mieszkańców* Niniwy, tak będzie i Syn Człowieczy *znakiem* dla tego pokolenia. Łk 24,46; Jon 1,17; Mt 12,40

31. Królowa z południa powstanie** za z mężami tego pokolenia i uzna ich za zasługujących na karę**; bo przyszła z krańców ziemi, aby słuchać mądrości Salomona; a oto tutaj *ktos* więcej niż Salomon. 1Krl 10,1

**domysł. (z martwych); **potepi, wyda sąd przeciwko*

32. Mężowie z Niniwy staną na sądzie z tym pokoleniem i uznają ich za zasługujących na karę; bo upamiętali się wskutek głoszenia Jonasza; a oto tutaj *ktos* więcej niż Jonasz.

33. A nikt, gdy zapali lampę, nie stawia jej w ukryciu, ani pod korcem*, ale na świeczniku, aby ci, którzy wchodzi, widzieli światło. **tj. naczynie na zboże o pojemności 9l* Mt 5,15; Mk 4,21

34. Lampą ciała jest oko; jeśli więc twoje oko jest prosto *patrzące**, całe twoje ciało jest jasne; a jeśli byłoby złe**, i twoje ciało będzie ciemne. **tj. nie zezowate; **lub: niegodziwie* - Mt 6,24

35. Uważaj* więc, czy światło w tobie nie jest ciemnością. **lub: bacż* Mt 6,22

36. Jeśli więc całe twoje ciało* jest jasne, nie mając w sobie jakiegis części ciemnej, będzie całe *tak* jasne, jak gdyby cię lampa blaskiem oświeciła. **gr: soma - por. Kol 2,11** Prz 4,18

37. A gdy to mówił, zaprosił Go pewien faryzeusz, aby u niego zjadł obiad*; a gdy wszedł, spoczął przy stole. **lub: śniadanie* Mt 15,2; Mk 7,3

38. A widząc to faryzeusz, zdziwił się, że najpierw nie zanurzył^{*} ręk przed obiadem.

^{*gr: baptizo - nie dokonał rytuału. obmycia ręk przez zanurzenie}

39. A Pan powiedział do niego: Teraz wy, faryzeusze, oczyszczacie to, co jest na zewnątrz kubka i misy; ale to, co jest wewnątrz was, pełne jest grabieży i niegodziwości. Mt 23,25

40. Bezmyślni! Czy ten, który uczynił to, co jest zewnątrz, nie uczynił też tego, co jest wewnątrz? ^{*lub: bezrozumni, lekkomyślni} 1Sm 16,7

41. Raczej z tego, co jest wewnątrz, ofiarujecie dla miłosierdzia^{*}; a oto, wszystko będzie dla was czyste. ^{*lub: wsparcie dla ubogich, jałmużna}

42. Ale biada wam faryzeuszom, gdyż dajecie dziesięcinę z mięty i z ruty^{*}, i z każdego ziela, a omijacie sprawiedliwość i miłość Boga; te rzeczy trzeba było czynić, a tamtych nie opuszczać. Kpl 27,30; Ne 10,37; Mi 3,8

^{*tj. krzewiasta roślina wys. 60 cm stosowana w medycynie}

43. Biada wam faryzeuszom, gdyż miłujecie pierwsze ławy w synagogach i pozdrowienia na rynkach. Prz 16,18; Mt 23,6; Łk 14,7

44. Biada wam, uczeni w Piśmie i faryzeusze, obłudnicy! Bo jesteście jak grobowce nieoznaczone, a ludzie, którzy po nich chodzą, nie wiedzą o tym. Ps 5,9; Mt 23,27; Dz 23,23

45. A w odpowiedzi, pewien znawca Prawa powiedział do niego: Nauczycielu! To mówią i nas znieważasz^{*}. ^{*lub: obrażasz}

46. A On powiedział: I wam, znawcom^{*} Prawa biada, że obciążacie ludzi ciężarami niemożliwymi do uniesienia, a sami nawet jednym ze swoich palców tych ciężarów nie dotykacie. ^{*gr: nomikos - nauczyciel Prawa, biegły w Prawie}

47. Biada wam, że budujecie grobowce prorokom, a wasi ojcowie ich pozabijali.

48. A zatem świadczycie, że zgadzacie się z czynami swoich ojców. Oni ich wprawdzie pozabijali, a wy budujecie ich grobowce.

49. Dlatego też i Mądrość Boża powiedziała: Pośle do nich proroków i apostołów, a z nich niektórych zabiją i będą prześladować;

50. Aby zażądano od tego pokolenia krwi wszystkich proroków, która jest przelana od założenia świata, Rdz 9,5; Ps 9,12; Obj 18,20

51. Od krwi Abła aż do krwi Zachariasza, który zginął pomiędzy ołtarzem a domem^{*} Boga; tak, mówię wam, zostanie zażądana od tego pokolenia. Rdz 4,8; 2Krn 24,20-22; Mt 23,35

^{*gr: oikos - dom; tu w znac. domu Bożego, rodzina, mieszkanie}

52. Biada wam, znawcom Prawa, że zabraliście klucz poznania; sami nie weszliście, a tym, którzy chcą wejść^{*}, przeszkodziliście.

^{*dost.: wchodzącym}

Mt 2,7-8; J 7,47-52

53. A gdy im to mówił, zaczęli uczeni w Piśmie i faryzeusze gwałtownie^{*} występować przeciwko Niemu i wypytywać Go odnośnie wielu rzeczy, ^{*dost.: strasznie, boleśnie}

54. Zastawiając pułapkę^{*} na Niego i dążąc, aby Go pochwyć^{***} na jakimś stowie z Jego ust, aby Go oskarżyć. Ps 37,32; Mt 22,15

^{*lub: czyhając na Niego; **dost.: złapać, upolować}

12 Wtedy, gdy zgromadziło się wiele tysięcy^{*} ludu, tak że jedni po drugich deptali, zaczął mówić do swoich uczniów: Przede wszystkim zważcie^{**} na zakwas faryzeuszów, którym jest obłuda. Mt 16,6; Mk 8,15

^{*gr: myriads (miriada) dziesięć tysięcy tu w Lm.}

^{**gr: prosecho - zważać na siebie, poświęcać uwagę, chronić się}

2. A nie ma nic zakrytego, co nie zostanie odsłonięte, i nic tajemnego, co nie byłoby poznane. Kaz 12,14; Łk 8,17; 1Kor 4,5

3. Dlatego, co mówiliście w ciemności, będzie słyszane w świetle, i co szeptaliście do ucha w alkierzach^{*}, głoszone będzie na tarasach^{**}. ^{*lub: pomieszczenia prywatne, tajne; **tj. dachach}

4. A mówię wam, moim przyjaciółom^{*}: Nie bójcie się tych, którzy zabijają ciało, a potem nie mają już nic więcej, co mogliby uczynić. ^{*gr: filos - kochający, życzliwy, przyjazny} Łz 51,7; J 15,14

5. Pokażę wam natomiast, kogo macie się bać: Bójcie się Tego, który, gdy zabije, ma władzę^{*} wrzucić do Gehenny^{**}, to wam mówię, Tego się bójcie. ^{*lub: prawo, moc} Mt 10,28; 25,41

^{**tj. dolina Hinnona - symbol wiecznego potępienia}

6. Czyż pięciu wróbli nie sprzedają za dwa assariony^{??}? I ani jeden z nich nie jest zapomniany przed obliczem Boga. ^{*moneta o bardzo niskiej wartości} Mt 10,29; Ps 50,10;

^{2 godziny pracy pracownika rolnego} Pwt 22,6; Mk 11,13

7. Ale i włosy na waszej głowie wszystkie są policzone. Nie bójcie się więc; więcej znacie niż wiele wróbli. ^{*lub: jesteście ważniejsi}

8. A mówię wam: Każdy kto przyzna^{*} się do mnie przed ludźmi, do tego i Syn Człowieczy przyzna się przed aniołami Boga; ^{*lub: wyznać, ogłosić publicznie, oznajmić otwarcie}

9. A kto wyparłby się mnie przed ludźmi, ten dozna odrzucenia przed aniołami Boga.

10. I każdy, kto powie jakieś słowo na Sy-

na Człowieczego, temu będzie odpuszczone; a temu, kto by bluźnił⁸ przeciwko Duchowi Świętemu, nie zostanie odpuszczone.

^{*gr: blasfemeo - por: Mk 2,7*} Mt 12,31; Mk 3,28; ITm 1,13

11. A gdy was będą prowadzić do synagog, i przed rządzącymi i władze, nie martwiecie⁹ się, jak macie się bronić, i co macie mówić.

^{*lub: troszczyć się} Łk 21,12; Mt 10,17; Mk 13,9

12. Duch Święty bowiem nauczył was w tej godzinie, co trzeba powiedzieć.

13. I powiedział do Niego ktoś z ludu: Nauczycielu! Powiedz mojemu bratu, aby podzielił się ze mną dziedzictwem.

14. A On powiedział do niego: Człowieku! Kto mnie ustanowił sędzią lub rozjemcą¹⁰ nad wami?

^{*gr: meristes - rozjemca, rozdzielający np. dziedzictwo}

15. I powiedział do nich: Uwagażcie i strzeżcie się chciwości, gdyż życie człowieka nie jest zależne od obfitości jego majątności.

16. I powiedział im podobieństwo¹¹, mówiąc: U pewnego bogatego człowieka obrodziło pole.

^{*dosl.: polozyć obok, przykład, porównanie}

17. I rozważał w sobie, mówiąc: Co mam zrobić, skoro¹² nie mam gdzie zgromadzić moich plonów?

^{*lub: jako że, ponieważ} Łk 22,12; Dz 1,30

18. I powiedział: To uczynię: Zburzę swoje spichlerze i większe pobuduję, i zgromadzę wszystkie moje plony i wszystkie swoje dobra;

19. I powiem mojej duszy: Duszo! Masz wiele dóbr złożonych na wiele lat; odpocznij, jedz, pij, i bądź dobrej myśli.

Kaz 11,9

20. Ale Bóg powiedział do niego: Bezmyślny! Tej nocy zażądają od ciebie twojej duszy, a to, co przygotowałeś, czyje będzie?

21. Tak będzie i z tym, który dla siebie gromadzi¹³ skarby, a nie wzbogaca się u Boga.

^{*gr: thesauridzo - gromadzić, zbierać, trzymać w zapasie}

22. Do swoich uczniów natomiast powiedział: Dlatego mówię wam: Nie troszczcie się o swoje życie¹⁴, co będziecie jeść, ani o ciało, w co się przyodziewajecie.

^{*lub: duszę} Mt 6,25

23. Dusza¹⁵ więcej znaczy niż pokarm, a ciało niż ubranie.

^{*gr: psyche - istota żywa, dusza jako ośrodek woli, uczuć, myśli, życie, tchnienie, oddech, osoba}

24. Przyjrzyjcie¹⁶ się krukowi, że nie sieją ani znają, nie mają spicharni ani spichlerza, a Bóg je żywi; o ile bardziej wy jesteście ważniejsi niż ptaki?

^{*lub: dostrzeżcie} Ps 147,9; Mt 10,21; Łk 12,7

25. A któż z was, troszcząc się, może dodać do swojego wzrostu jeden łokieć?

26. Jeśli więc nawet najmniejszej rzeczy nie możecie uczynić¹⁷, dlaczego troszczycie¹⁸ się o pozostałe?

^{*lub: martwić}

27. Przypatrzcie się liliiom, jak rosną; nie trują się, ani nie przędą; a mówię wam: Nawet Salomon w całej swojej chwale nie był tak przyodziany, jak jedna z nich.

28. Jeśli więc trawę na polu, która dziś jest, a jutro będzie w piec wrzucona, Bóg tak przyodziewa, o ile bardziej was, o małej wiary!

29. Nie pytajcie¹⁹ się więc, co będziecie jeść albo pić, i nie bądźcie niespokojni.

^{*dosl.: szukajcie} Mt 6,31; Łk 22,35

30. Tego wszystkiego bowiem szukają narody²⁰ świata; ale Ojciec wasz wie, że tego potrzebujecie.

^{*lub: poganie, nie-Żydzi} Iz 55,6; Mt 6,33

31. Jednak wy szukajcie Królestwa Bożego, a to wszystko będzie wam dodane.

1Krn 16,11

32. Nie bój się, mała trzódko! Upodobało się Ojcu waszemu dać wam Królestwo.

Iz 41,14; Mt 25,34; 2Tes 1,5; Hbr 12,28; Jk 2,5

33. Sprzedajcie swoje majątności i ofiarujcie dar miłosierdzia²¹, sprawcie sobie skapewy, które nie niszczyją, skarb niewyczerpany w niebiosach, gdzie złodziej nie podchodzi, i mól nie niszczy.

2Kor 8,2; Łk 18,22;

34. Albowiem gdzie jest wasz skarb²², tam będzie i wasze serce.

Kol 3,1-3; Mt 6,21; Flp 3,20

^{*gr: thesauros - skarbiec, spichlerz, zgromadzone rzeczy}

35. Niech²³ będą²⁴ przepasane wasze biodra, i lampy²⁵ zapalone.

Mt 25,4; Flp 2,15; Ef 6,14; 1P 1,13

36. A wy, bądźcie podobni ludziom oczekującym swojego pana, kiedy powróci z wesela²⁶, aby kiedy przyjdzie i zapuka, zaraz mu otworzono.

^{*dosl.: z wesel - l.mn.} Mt 22,1; 24,22

37. Błogosławieni ci słudzy²⁷, których pan, gdy przyjdzie, znajdzie czuwających. Zaprawdę mówię²⁸ wam, że przepasane się i położą ich przy stole, i podejście, i będzie im służyć.

^{*lub: niewolnicy; *gr: amen - z hebr: godne wiary}

38. I jeśli przyszedłby podczas drugiej²⁹, lub przyszedłby podczas trzeciej³⁰ straży, błogosławieni są ci słudzy, jeśli ich tak znajdzie.

^{*tj. od 21 do 24 naszego czasu; **od 24 - do 3 rano}

39. To natomiast wiedźcie, że gdyby wiedział gospodarz, o której godzinie ma przyjść złodziej, czuwałby i nie dopuściłby, aby pokopano³¹ się do jego domu.

1Tes 5,2-3;

^{*tj. włamać się, przekopać ścianę} Mt 24,43; 2P 3,10

40. I wy więc bądźcie* gotowi; bo Syn Człowieczy przyjdzie o godzinie, której się nie domyślacie. *dost.: stawajcie się Mt 24,42; 1Tes 5,6

41. Wtedy Piotr powiedział Mu: Panie? Czy do nas mówisz to podobieństwo*, czy też do wszystkich? *gr.: parabole - przykład, porównanie

42. Pan natomiast powiedział: Kto zatem jest tym wiernym i roztropnym zarządcą*, którego pan postawi nad swoją służbą, aby im dawał przydział zboża we właściwym czasie?

*gr.: oikonomos - zarządca domu, nadzorca 1Kor 4,1

43. Błogosławiony ten sługa, którego pan jego, gdy przyjdzie, znajdzie tak czyniącego;

44. Prawdziwie mówię wam, że go postawi nad wszystkimi swoimi dobrami*.

*lub: dobytkiem, mieniem Mt 24,47; Obj 3,21; Łk 22,39

45. A jeśli powiedziałyby ów sługa w swoim sercu: Mój pan zwleka ze swoim przyjściem, i zacząłby bić sługi i służebnice, a jeść, pić i upijać się,

Kaz 8,11; 2P 3,2; 2Kor 11,20

46. Przyjdzie pan owego sługi w dniu, którego nie oczekuje, i w godzinie, której nie zna, i rozetnie* go, i położy dział jego z niewierzącymi.

*lub: potnie na kawałki Ps 37,9; 94,14; 1Tes 5,3

47. Ten sługa natomiast, który poznał wolę swojego pana i nie przygotował się, i nie czynił zgodnie z jego wola, odbierze wiele rąków*;

*lub: być chłostany Jk 4,17

48. Ten natomiast, który nie znał, a uczynił rzeczy godne batów, będzie mniej chłostany. Od każdego bowiem, komu wiele dano, wiele będzie się żądać; a komu wiele powierzono*, od tego więcej będą wymagać**.

Kpl 5,17;

*gr.: parathitemi - położyć obok, powierzyć, zdeponować

**gr.: aiteo - prosić, błagać, żądać, wymagać Rz 2,12; 1Tm 1,13

49. Przyszedłem ogień zrzucić na ziemię, i tego chcę, aby już zapłonął!

Iz 11,4;

*dost.: został zapalony Mt 3,2; 4,1; Mt 3,10; Łk 12,51

50. Mam też zostać zanurzony* w chrzcie; i jakże jestem utrapiony**, dopóki się to nie dopełni!

Mt 20,22; Mk 10,38; Ps 40,8

*gr.: baptidzo - zamurzać, zamaczać, wielokrotnie w celu farbowania - przesiąknąć; **lub: uciskany, powstrzymywany

51. Czy wydaje się wam, że przybyłem, aby przynieść pokój na ziemi? Wcale nie, mówię wam, raczej podział*.

*lub: brak jedności, niezgoda

52. Albowiem od teraz będzie pięciu w jednym domu podzielnym*, trzech przeciwko dwóm, i dwóch przeciwko trzem.

*gr.: diameridzo - rozłupać, nie zgadzać się (w sporze), podzielić

53. Podzieleni będą: ojciec przeciwko syno-

wi i syn przeciwko ojcu, matka przeciwko córce i córka przeciwko matce, teściowa przeciwko swojej synowej i synowa przeciwko swojej teściowej.

Mi 7,6; Mt 10,21; 24,10

54. I mówił do tłumów: Gdy wiedzicie obłok wznoszący się od zachodu, zaraz mówicie: Ulewa nadchodzi; i tak się dzieje*;

55. I gdy wiatr wiejący od południa, mówicie: Będzie upał; i jest*.

*dost.: staje się Hi 37,17

56. Obłudnicy! Obliczcie ziemi i nieba wiecie jak rozpoznawać*, natomiast tego czasu nie rozpoznajecie*?

*lub: badać, doświadczać, próbować

57. A dlaczego sami z siebie nie osądzicie, co jest sprawiedliwe*? *gr.: dikaios - por. Mt 13,43*

58. Gdy więc idziesz ze swoim przeciwnikiem do urzędnika*, już w drodze zadaj sobie trud, aby uwolnić się od niego, aby cię czasem nie zaciągnął przed sędziego, a sędzia nie wydał poborcę, a poborca nie wrzuci** cię do więzienia.

*gr.: archon - rządzący, Mt 5,25
urzędnik przewodniczący radzie Areopagu; **dost. wrzucił

59. Mówię ci: Nie wyjdiesz stamtąd, póki nie oddasz ostatniego leptonu*.

tj. drobna moneta miedziana - 1/8 asa - por. Mk 12,42

13 W tym samym czasie, niektórzy z tam obecnych*, oznajmili mu o Galilejczykach, których krew Pilat zmieszał z krwią ich ofiar.

*gr.: pareimi - być obok, być pod ręką Dz 5,37

2. A Jezus w odpowiedzi, rzekł im: Czy wydaje się wam, że ci Galilejczycy byli większymi grzesznikami od wszystkich innych Galilejczyków, że tak ucierpieli?

3. Wcale nie, mówię wam; ale jeśli się nie upamiętacie*, wszyscy podobnie zginiecie.

Łk 24,47; Mt 3,2; Dz 2,38; 3,19; 20,21; 26,20

*gr.: metanoia - zmienić myślenie, zawrócić - por. 2P 3,9**

4. Albo tych osiemnastu, na których upadła wieża w Syloe i zabiła ich; czy wydaje się wam, że oni byli bardziej winni niż wszyscy ludzie mieszkający w Jeruzolimie?

5. Wcale nie, mówię wam; ale jeśli się nie upamiętacie, wszyscy tak samo* zginiecie.

*gr.: homoiois - por. Hbr 2,17**

Łk 13,3; Ez 18,30; 2P 3,9

6. I powiedział im to podobieństwo: Pewien człowiek miał figowca zasadzonego w swojej winnicy, przyszedł więc i szukał na nim owocu, i nie znalazł.

Iz 5,1; Jr 2,21; Mt 3,8

7. Wtedy powiedział do winogrodnika: Oto przez trzy lata przychodzę i szukam owocu

na tym drzewie, i nie znajduję. Wytnij je; po co zajmuje ziemię bezużytecznie*?

*gr.: *katargeo* - por. *1Kor 13,8*** Kpł 19,23; Łk 3,9; J 15,2

8. Ale on w odpowiedzi, rzekł do niego: Panie! Pozostaw je jeszcze na ten rok, aż je okopię i obłożę nawozem; Hbr 6,8; Rz 10,1

9. Może potem* przyniesie owoc; a jeśli nie, wytniesz je w przyszłości. *gr.: *men* - por. *J 11,6**

10. A w sabaty nauczał w jednej z synagog.

11. I oto była tam kobieta, która miała ducha niemocy* od osiemnastu lat, a była tak pochylona, że nie mogła się w ogóle wyprostować. *lub: słabości, beśpity Mt 9,32; Łk 8,2; J 5,5

12. Gdy Jezus ujrzał ją, zawołał* do siebie i powiedział jej: Kobieto! Uwolniona jesteś od swojej słabości. *lub: przemówił, zwrócił

13. I nałożył na nią ręce, i od razu się wyprostowała* i wysławiała** Boga. Mk 6,5; 16,8; Łk 4,40

*dosł.: została wyprostowana; **gr.: *doksado* - por. *Rz 8,30**

14. A przełożony synagogi powiedział oburzony, że Jezus uzdrawiał w sabat, mówiąc do tłumu: Jest sześć dni, w które trzeba pracować; w te więc dni przychodźcie, po uzdrowienie*, a nie w dzień sabatu. Kpł 23,3; *dosł.: zostać uzdrowionymi Wj 20,9; Ez 20,12; Mt 12,10

15. Wtedy Pan w odpowiedzi, odparł mu: Obludniku, czy każdy z was w sabat nie odwiązuje swojego wołu albo osła od żłobu, i nie prowadzi, żeby go napić? Prz 11,9

*gr.: *hypokrites* - aktor grający na scenie, obłudnik

16. Czy więc tej córki Abrahama, którą szatan związał – spojrzcie! – na osiemnaście lat, nie należało rozwiązać z tych więzów w dzień sabatu? Łk 19,9; Rz 4,11; 2Tm 2,26

17. I gdy On to mówił, zawstydzili się wszyscy Jego przeciwnicy, i cały lud radował się ze wszystkich chwalebnych czynów, które działały się przez Niego. Iz 45,24; 1P 3,16

18. Mówił też: Do czego podobne* jest Królestwo Boże, i do czego je przyrównam?

*gr.: *homoioo* - por. *Hbr 2,17*** Łk 17,21; Mt 13,31; Mk 4,30

19. Podobne jest do ziarna gorczycy, które człowiek wziął i wrzucił do swojego ogrodu; i rosło, i stało się wielkim drzewem, a ptaki z nieba zagnieździły się w jego gałęziach.

20. I powiedział ponownie: Do czego przyrównam Królestwo Boże? Mt 13,24

21. Podobne jest do kwasu, który wzięła kobieta i zmieszała z trzema miarami* mąki, aż całe się zakwasilo. *dosł.: *saton* - ok. 13 litrów

22. I chodził po miastach i miasteczkach, nauczając i zmierzając ku Jerozolimie.

23. I powiedział do Niego pewien *człowiek*: Panie! Czy niewiele będzie zbawionych? A On powiedział do nich: Mt 7,14; 20,16

24. Zmagajcie* się, aby wejść przez ciasną bramę; albowiem mówię wam: Wielu będzie starało** się wejść, ale nie będą w stanie.

*gr.: *agonizomai* - walczyć w zawodach, zmagać się, zabiegać

**lub: szukać, dociekać, usilnie starać się Rdz 7,16; Mt 25,10

25. Kiedy wstanie gospodarz i zamknie bramę, a wy stojąc na zewnątrz zaczęliście pukać do bramę, mówiąc: Panie, panie, otwórz nam! A on w odpowiedzi powie wam: Nie znam was. Skąd jesteście?

26. Wtedy zaczniecie mówić: Jedliśmy z tobą* i piliśmy, i nauczyłeś na naszych ulicach**.

*dosł.: przed tobą; **gr.: *plateia* - plac, ulica, szeroka droga

27. A on powie: Mówię wam, nie znam was. Skąd jesteście? Odstąpcie ode mnie wszyscy, sprawy bezprawia*.

Ps 1,6; Mt 7,21; 25,41

*gr.: *adika* - niesprawiedliwość sędziego, akt nieprawości

28. Tam będzie plac i zgryzanie zębów, gdy zobaczycie Abrahama, Izaaka, Jakuba i wszystkich proroków w Królestwie Boga, a was samych na zewnątrz wyrzuconych.

29. I przyjdą ze wschodu i z zachodu, i z północy i z południa, i spoczną za stołem w Królestwie Bożym. Rdz 28,14; Mt 8,11; Obj 7,9

30. I oto są ostatni, którzy będą pierwszymi, i są pierwsi, którzy będą ostatnimi.

31. W tym dniu podeszli niektórzy faryzeusze, mówiąc do Niego: Wyjźd i idź stąd, bo Herod chce Cię zabić. Ps 11,1-2; Mt 14,1

32. I powiedział im: Idźcie i powiedźcie temu lisowi*: Oto wyrzucam demony i dokonuję uzdrowień dziś i jutro, a trzeciego dnia kończę. *gr.: *alopeks* - lis - w staroż. osoba o małym znaczeniu, osoba o destrukcyjnym wpływie, oszust, morderca, J 17,4; 19,30

33. Jednakże trzeba mi dziś i jutro, i następnego dnia być w drodze; gdyż niedopuszczalne jest, aby prorok miał zginąć poza Jerozolimą. J 17,4; 19,30

34. Jeruzalem! Jeruzalem! Które zabijasz proroków i kamienujesz tych, którzy posyłani są do ciebie; ile razy chciałem zgromadzić twoje dzieci, w ten sposób jak kwoka *zgromadza* swoje kurczęta pod skrzydła, a nie chcieliście. Ps 36,7; 57,1; 91,4; Mt 23,37

35. Oto wasz dom będzie zostawiony pusty.

A zaprawdę mówię wam, że nie zobaczycie mnie, aż przyjdzie czas, gdy powiecie: Błogosławiony, który przychodzi w imieniu PANA.

14 I stało się, gdy Jezus wszedł w sabbat do domu jednego z przywódców faryzeuszów, aby zjeść posiłek* – oni Go uważnie obserwowali. *dost.: chleb

2. I oto zjawił się pewien człowiek chory na puchlinę wodną. Mt 14,14; Mk 6,5,13; Łk 9,2

3. A Jezus w reakcji* na to, powiedział do znawców Prawa i do faryzeuszów, mówiąc: Czy wolno w sabbat uzdrawiać? A oni milczeli.

*dost.: w odpowiedzi odpart - idiom charakter: dla j. hebrajskiego

4. Wtedy On ujął go, uzdrowił i odesłał.

5. I powiedział* do nich: Kto z was, gdy jego osioł albo wół wpadnie do studni**, nie wyciągnie go od razu w dniu sabbatu?

*por. w. 3; **gr.: frerar - studnia, głębina otchlani, cysterna

6. I nie byli w stanie* Mu na to odpowiedzieć*. *gr.: ouk ischysan - być bez siły, nie mieć zdolności

**gr.: antapokrinomai - odpowiedzieć przeciu, zaprzeczyć

7. I powiedział zaproszonym podobieństwo, gdy dostrzegł*, jak obierali pierwsze miejsca, i mówił do nich: *gr.: epecho - zwrócić uwagę

8. Kiedy jesteś przez kogoś zaproszony na wesele, nie zajmuj pierwszego miejsca przy ławie, aby czasem ktoś zacniejszy od ciebie nie został przez niego zaproszony; Prz 25,6

9. A gdy ten, który ciebie i jego zaprosił, podejdziesz i powie ci: Ustąp* temu miejsca; i wtedy ze wstydem będziesz musiał** spocząć na ostatnim miejscu. *dost.: daj; **dost.: rozpocznież

10. Ale kiedy zostałeś zaproszony, pójdz i spoczniż na ostatnim miejscu; aby, gdy przyjdzie ten, który cię zaprosił, powiedział tobie: Przyjacielu! Przesuń się wyżej; wtedy będziesz miał chwałę wobec wszystkich współspoczywających* z tobą. *por. Mt 13,9*

11. Gdyż każdy, kto siebie wywyższa, będzie poniżony, a kto się uniaż, będzie wywyższony. Prz 15,33; 1Sm 15,17; Mt 23,12; Jk 4,6; 1P 5,5

12. A mówił i temu, który Go zaprosił: Gdy wyprawiasz obiad albo wieczerzę, nie zwołuj swoich przyjaciół, ani swoich braci, ani swoich krewnych, ani bogatych sąsiadów, żeby cię czasem i oni w zamian nie zaprosili, i to stałoby się twoją odpłatą.

13. Ale gdy wyprawiasz ucztę, wezwij ubogich, ułomnych, chromych i ślepych,

14. A będziesz błogosławiony; gdyż nie mają ci czym odplacić, będzie ci bowiem odplacone przy powstaniu z martwych sprawiedliwych. Dn 12,3; Mt 10,42; 25,34-40

15. A słysząc to jeden ze współspoczywających, powiedział do niego: Błogosławiony*, który będzie jadł chleb w Królestwie Boga.

gr.: makarios - por. Mt 5,3

J 1,6,27; Mt 8,11; Obj 19,9

16. On natomiast powiedział do niego: Pewien człowiek wyprawil* wielką wieczerzę, i wielu zaprosil; *dost.: uczynil Mt 22,1-14; Mk 6,21

17. I w godzinie wieczerzy, posłał swojego sługę, aby powiedzieć zaproszonym: Przychodźcie, bo wszystko jest już gotowe.

18. I zaczęli się wszyscy, jak jeden* wymawiać. Pierwszy powiedział mu: Kupiłem pole, muszę** iść i je zobaczyć; proszę cię, miej mnie za wymówionego. *lub: zgodnie Iz 28,12;

**lub: mieć potrzebę, konieczność

Mt 22,5; J 1,11; 5,40

19. A drugi powiedział: Kupiłem pięć par wołów i idę je wypróbować; proszę cię, miej mnie za wymówionego*. Łk 9,62; Mt 13,46

*gr.: paraiteomai - udarować przez błaganie, odrzucić, odmówić

20. A inny powiedział: Pojąłem* żonę, dlatego nie mogę przyjść. *gr.: gameo - ożenić się, poślubić

21. I wrócił ów sługa, i oznajmił to swojemu panu. Wtedy rozgniewał się gospodarz i powiedział swojemu słudze: Wyjdz szybko na place i ulice miasta, i wprowadz tu ubogich, ułomnych, chromych* i ślepych. Iz 35,6;

*gr.: cholos - kulawy, bez stopy

Mt 22,9; Łk 10,10

22. I powiedział sługa: Panie! Stało się, jak rozkazaleś, i jeszcze jest miejsce.

23. I powiedział pan do sługi: Wyjdz na drogi i między płoty, i przymuszaj* wejść, aby został napełniony mój dom. Dz 16,15; 1Kor 9,19

*gr.: anakadzo - przymuszać, czynić koniecznym, przynaglać

24. Albowiem mówię wam, że nikt z owych mężów, którzy są zaproszeni*, nie skosztuje mojej wieczerzy. *gr.: kaleo - wolać, wzywać, zapraszać

25. I gdy szły razem z Nim wielkie tłumy, obrócił się i powiedział do nich:

26. Jeśli ktoś przychodzi do mnie, a nie ma w nienawiści* swojego ojca i matki, i żony, i dzieci, i braci, i siostr; a nawet i swojego życia, nie może być moim uczniem.

*lub: nie cierpieć, gardzić, wdrygać się

Pwt 13,6; 21,15;

kochać kogoś lub coś mniej od drugiego J 12,25; Mt 10,37

27. I ktokolwiek nie niesie* swojego krzyża, a idzie za mną, nie może być moim uczniem.

*gr.: bastadzo - podnieść rękami, dźwigać

Mt 16,24; Mk 8,34

28. Bo kto z was, chcąc zbudować wieżę, najpierw nie usiądzie i nie obliczy kosztu, czy ma na dokończenie?

29. Aby czasem, gdy położysz fundament, a nie będzie mógł dokończyć, wszyscy, którzy to widzą, nie zaczęli kpić z niego,

30. Mówiąc: Ten człowiek zaczął budować, a nie mógł dokończyć. Hbr 10,38; 2P 2,19

31. Albo, jaki król jadąc potykać się na wojnę z drugim królem, nie usiądzie i najpierw nie rozważa, czy jest *na tyle* silny, *by* z dziesięcioma tysiącami *ludzi* stanąć naprzeciw *temu*, który idzie na niego z dwudziestoma tysiącami? Prz 20,18; 25,8

32. A jeśli nie, to gdy tamten jeszcze jest daleko, wysła do niego posłów, prosząc o pokój*. *gr: eirene - pokój - od czas. eirein - łączyć, spajać

33. Tak i każdy z was, kto nie rozstanie się ze wszystkim co posiada*, nie może być moim uczniem. *lub: pożegnać się, rozstać się - por: Łk 9,61*

*gr: hyparchonta - dobytek, mienie, majątek Mt 16,24; Mk 8,34

34. Dobra jest sól; lecz jeśli sól straci swój smak, czym zostanie przyprawiona? Kpl 2,13

35. Nie nadaje się ani do ziemi, ani do nawozu; wyrzucają ją na zewnątrz. Kto ma uszy by słuchać, niech słucha. Hbr 2,4; Mt 5,13; J 15,6

15 A byli *tam* wszyscy celnicy i grzesznicy, *którzy* przybliżali się do Niego, aby Go słuchać.

2. I szemrali faryzeusze i uczeni w Piśmie, mówiąc: Ten przyjmuje grzeszników i jada z nimi. Mt 9,10; 1Tm 1,15; Dz 11,3

3. I powiedział do nich to podobieństwo*, mówiąc: *gr: parabole - położyć obok, przykład, porównanie

4. Który człowiek spośród was, mając sto owiec, i zgubi jedną z nich, nie zostawia dziewięćdziesięciu dziewięciu na pustkowiu, i nie idzie za zaginioną, aż ją znajdzie?

5. A gdy ją znajdzie, kładzie na swoje ramiona, radując się. Mt 8,12; Ps 119,176

6. I gdy przyjdzie do domu, zwołuje przyjaciół i sąsiadów, mówiąc im: Radujcie się ze mną*, bo znalazłem swoją owcę, która mi zaginęła. *gr: symchairo - współradować IP 2,25

7. Mówię wam, że taka będzie radość w niebie z jednego grzesznika, który się upamięta, *i to bardziej* niż z dziewięćdziesięciu dziećmiu sprawiedliwych, którzy nie potrzebują upamiętania*. *lub: zmienić myślenie, zwrócić

8. A która kobieta, mając dziesięć drachm, jeśli zgubiłaby jedną drachmę*, nie zapala lampy i nie zmiata domu, starannie szukając, aż znajdzie? J 10,16; Ef 2,17; Mt 13,28

*drachma - stawka dzienna robotnika sezonowego

9. A gdy znajdzie, zwołuje przyjaciółki i sąsiadki, mówiąc: Radujcie się ze mną, albowiem znalazłam drachmę, którą zgubiłam.

10. Taka, mówię wam, będzie radość przed aniołami Boga z jednego grzesznika, *który się* upamiętał. Ez 33,11; Łk 2,1; 2P 3,9

11. Powiedział też: Pewien człowiek miał dwóch synów*; *gr: huios - syn, reprezentujący ojca

12. I młodszy z nich powiedział ojcu: Ojcze! Daj mi przypadającą na mnie część majątku. I podzielił im majątność. Pwt 21,16

13. A po niewielu dniach, młodszy syn zabrał wszystko i odjechał do dalekiej krainy, i żyjąc rozwiazła*, roztrwonił tam swoją majątność. *gr: asotos - w sposób rozrzutny, rozwiały

14. A gdy wszystko wydał, nastął wielki głód w tej krainie, i on zaczął *cierpieć* niedostatek*. *gr: hystereo - być pozbawionym czegoś, mieć brak

15. Poszedł więc, przyłączył się do jednego z obywateli tej krainy, który posłał go do swoich wiejskich posiadłości, aby pasł świnię.

16. I pragnął napelnić żołądek swój strąkami, które jadały świnię; a nikt mu nie dawał.

17. A gdy wejrział w siebie, powiedział: *Jak* wielu najemników mojego ojca ma obfitość chleba, a ja tu głodny gine!

18. Wstane, pójdę do mojego ojca i powiem mu: Ojcze! Zgrzeszyłem przeciwko niebu i wobec ciebie, Iz 63,16; Kpl 26,40; 1Kl 8,47; Mt 7,11

19. Już nie jestem godny zostać nazwany twoim synem; uczyni mnie jednym ze swoich najemników. Rdz 32,10; Ps 44,16; 1Kor 15,9

20. Wstał więc i poszedł do swojego ojca. A gdy był jeszcze daleko, ujrzał go jego ojciec, zlitował się, wybiegł, rzucił się mu na szyję i pocałował go. Pwt 30,2; Ps 103,10; Iz 55,7

*gr: splanchmidzomai - być głęboko poruszony, zdejść litością

21. I powiedział mu syn: Ojcze! Zgrzeszyłem przeciwko niebu i wobec ciebie, i nie jestem już godny zostać nazwany twoim synem.

*gr: hamartano - chybić celu, nie mieć udziału w; grzeszyć

22. A ojciec powiedział do swoich sług: Przyńście mi najlepszą szatę i ubierzcie go, dajcie pierścieni na jego rękę i sandały na stopy; Ps 132,9,16; Ez 16,9; Za 3,3-5; Mt 22,11; Obj 2,17

23. I przyprowadźcie tłuste ciele, zabijcie*, a gdy się najemy, będziemy się cieszyć.

*lub: złóćcie w ofierze Rdz 18,7; Iz 25,6; Mt 22,2

24. Gdyż ten mój syn był martwy, a ożył, i był zgubiony, a odnalazł się; i zaczęli się cieszyć.

2Kor 5,14; Ef 2,1; 5,14; 1Tm 5,6; Jud 1,12

25. A jego starszy* syn był w polu; i gdy wracając zbliżył się do domu, usłyszał muzykę i tańce; *gr.: presbyteros - starszy wśród dwóch osób, wiekowy

26. I zawołał jednego ze sług, i pytał się, co się dzieje*. *lub: co to mogłoby być, co jest, co to znaczy

27. A on powiedział do niego: Przyszł do twój brat i twój ojciec zabił tłuste ciele, bo otrzymał go z powrotem zdrowego. Dz 19,7; Flp 1,6

28. A on rozgniewał się i nie chciał wejść; więc jego ojciec wyszedł i go prosił.

29. A on w odpowiedzi, rzekł ojcu: Oto tyle lat ci służę i nigdy nie przekroczyłem twój przykazania; a mnie nigdy nie dałeś koźlęcia, abym radował się ze swoimi przyjaciółmi. 1Sm 15,13; Łk 18,9-12.21; Rz 10,3

30. Ale gdy przyszedł ten twój syn, który pożarł twój majątek z nierządnicami*, dla niego zabiłem tłuste ciele. *lub: prostytutkami

31. A on powiedział mu: Dziecko! Ty zawsze jesteś ze mną, i wszystko co jest moje, jest i twoje. *gr.: teknon - dziecię, czuły zwrot do dorosłych - 1J 2,12

32. Lecz trzeba było weselić się i radować, że twój brat był martwy, a ożył, i był zgubiony, a odnalazł się. Rz 3,4; Ps 51,8; Iz 35,10

16 Mówił też i do swoich uczniów: Był pewien bogaty człowiek, który miał zarządcę*, i ten został oskarżony przed nim, o to, że roztrwonil jego mienie. Mt 18,23; Tt 1,7;

*tj. zarządca sprawami domowymi 1Kor 4,1; 1P 4,10

2. I gdy go zawołał, powiedział mu: Cóż to słyszę o tobie? Zdań rachunek ze swojego zarządzania; gdyż nie będziesz mógł już zarządzać. Mt 12,36; Rz 14,12

3. I powiedział zarządca do siebie*: Co uczynię, gdyż pan mój odbiera mi zarządzanie**? Kopać nie mam siły, a żebrać się wstydzę. *dosł.: sam u siebie; **lub: szafarzowanie - por. u 1*

4. Wiem, co uczynię, żeby przyjął mnie do swoich domów, gdy zostaną odsunięty od zarządzania. Łk 7,41-42; Mt 18,24

5. I przywołał pojedynczo do siebie każdego z dłużników swojego pana, i powiedział pierwszemu: Ile jesteś winien mojemu panu?

6. A on powiedział: Sto baryłek* oliwy. I powiedział mu: Weź swój zapis dłużny, usiądź i szybko napisz pięćdziesiąt. Ez 45,10-14

*gr.: batos - gr. miara płynów; ok. 40 l; tu: 4000 l

7. Potem drugiemu powiedział: A ty ile jesteś winien? A on mu powiedział: Sto korców* pszenicy. I powiedział mu: Weź swój zapis dłużny i napisz osiemdziesiąt.

*hebr. miara objętości 1 korzec 350 - 420 l Łk 20,9; Mt 18,24

8. I pochwalił pan niesprawiedliwego* zarządzającego, że uczynił roztropnie; gdyż synowie tego wieku rozropniejsi są od** synów światłości w swoim pokoleniu. Łk 20,34;

*tj. postępującego bezprawnie; **dosł.: nad 1Tes 5,5; 1J 3,10

9. I ja wam mówię: Czyńcie sobie przyjaciół mamona* niesprawiedliwości, aby gdy się skończy, przyjęli was do wiecznych przybytków**. *aram.: mamona - ostoją, majątek jako oparcie

*gr.: skene - namiot, szalas, przybytek 1Tm 6,17; 2Kor 5,1

10. Wierny w najmniejszym i w wielkim jest wierny; a w najmniejszym niesprawiedliwy*, jest i w wielkim niesprawiedliwy*. Łk 19,17;

gr.: adikia - nieprawość - por. Łk 13,27 Mt 25,21

11. Jeśli więc w niesprawiedliwej mamonie nie staliście się wierni*, kto wam powierzy prawdziwą wartość? Łk 12,33; Ef 1,18; Jk 2,5

*gr.: pistos - być wiernym, godnym zaufania, wierzyć

12. A jeśli w tym, co cudze nie staliście się wierni, kto wam da wasze własne?

13. Żaden sługa domu nie może służyć dwóm panom, gdyż albo jednego znienawidzi, a drugiego będzie miłował; albo do jednego przylgnie*, a drugim pogardzi; nie możecie Bogu służyć i mamonie. Joz 24,15; Mt 4,10; 6,24

*gr.: antechomai - trzymać się czegoś, trwać, przylgnąć

14. Tego wszystkiego słuchali faryzeusze, którzy miłowali pieniądze* i naśmiewali się z Niego. *gr.: filargyros - kochać srebro, być chciwym

15. I powiedział im: Wy jesteście tymi, którzy sami siebie uznajecie za sprawiedliwych przed ludźmi, lecz Bóg zna wasze serca; bo co wśród ludzi jest wyniosłe, obrzydliwością jest przed Bogiem. 1Sm 16,7; Prz 20,6; Rz 10,3

16. Aż do czasów Jana było Prawo i Prorocy; od wtedy* jest głoszona dobra nowina o Królestwie Boga i każdy się do niego wdziera gwałtem**. Mt 11,9; Dz 3,18; J 11,48

*lub: od tego czasu; **gr.: biazo - doznawać przemocy - Mt 11,12*

17. A łatwiej jest niebu i ziemi przemianić, niż odpaść jednej kresce* z literki Prawa.

*tj. znak diakrytyczny, różek litery Łk 21,33; Mt 5,18

18. Każdy, kto oddała swoją żonę i inną poślubia, cudzołoży*; i każdy *кто* oddaloną przez męża poślubia, cudzołoży*. Mt 5,32; 19,9

*gr.: moicheuo - popełniać cudzołóstwo, być rozwiązłym

19. A był pewien bogaty człowiek, który ubierał się w purpurę i w delikatny len, i co dzień wspaniale się bawił. Est 8,15; Ez 16,49

20. Był też pewien żebrak o imieniu Łazarz, który został porzucony przy jego bramie, *cały* owrzodził,

21. I pragnął nasycić się z okruszyn, które spadały ze stołu bogacza; a psy przychodziły i lizały jego wrzody.

22. I stało się, że umarł ów żebrak, i aniołowie zanieśli go na łono* Abrahama; umarł też i bogacz, i został pogrzebany. Hi 3,13;

*lub: pierś Mt 8,11; Dz 12,15

23. A gdy w Hadesie* cierpiał męki i podniósł swoje oczy, ujrzał z daleka Abrahama i Łazarza na jego łonie. Ps 9,17; Mt 5,29; 18,9

*gr. określ. krajiny umarłych - hebr. Szol - Dz 2,27 - Ps 16,10

24. I on zawołał, mówiąc: Ojcie Abrahama! Zmiłuj się nade mną i pošlij Łazarza, aby umoczył koniec swojego palca w wodzie i ochłodził mój język, bo doznaję bólu* w tym płomieniu. Mt 25,41; Mk 9,44; Iz 66,24; 2Tes 1,8;

*gr.: odymao - powodować silny ból, być w udęcie Obj 20,15

25. A Abraham powiedział: Dziecko!* Wspomnij, że ty otrzymałeś swoje dobro za swoje go życia, podobnie jak Łazarz zło; a on tutaj jest pocieszany, a ty doznajesz bólu.

gr.: teknon - por. Łk 15,31 Hi 21,13; Ps 73,12-19; Flp 3,19

26. I nad to wszystko*, między nami a wami znajduje** się wielka przepaść, aby ci, którzy chcą stąd przejść do was, nie mogli, ani też stamtąd do nas nie mogli się przeprawić.

*lub: wśród wszystkich tych (powodów) 1Sm 25,36; Mi 3,18;

**dost.: jest ustanowiona, ucygniona trwale 1Tm 1,4; Łk 12,59

27. Wtedy powiedział: Proszę cię więc, Ojcze! Abyś go posłał do domu mojego ojca,

28. Albowiem mam pięciu braci; niech zaświadczy im, żeby i oni nie przyszli na to miejsce męczarni.

29. Abraham powiedział mu: Mają Mojżesza i Proroków; niech ich słuchają.

30. A on powiedział: Nie, Ojcze Abrahamie! Lecz jeśli ktoś z umarłych do nich pójdzie, upamiętają się. Obj 16,9-11

31. Powiedział mu więc: Jeśli Mojżesza i Proroków nie słuchają, to choćby też ktoś powstał z martwych, nie dadzą się przekonać.

17 I powiedział do uczniów: Niemożliwe jest, aby nie miały przyjść zgorzelenia; lecz biada temu, przez którego przychodzą!

Mt 18,7; 1Kor 11,19

2. Lepiej by mu było, aby zawieszono ośli* kamień młyński u jego szyi i wrzucono go w morze, niż żeby miał zgorzzyć jednego z tych małych. *tj. kamień młyński obracany przez ostia

3. Uważajcie na siebie. A jeśliby zgrzeszył przeciwko tobie twój brat, upomnij go*; a jeśli się upamięta**, odpuść mu. Prz 9,8; Mt 6,14

gr.: epitimao - surowo upomnieć, skarcić - por. Mt 8,26

**gr.: metanoeo - zmienić myślenie, zwrócić - por. Mt 3,2*

4. I jeśliby zgrzeszył przeciwko tobie siedem razy na dzień i siedem razy na dzień zwrócił* się do ciebie, mówiąc: Upamiętałem się, odpuść mu. *gr.: epistrophe - zwrócić, zwrócić, powrócić

5. I powiedzieli apostołowie do Pana: Dodaj nam wiary. Mk 9,24

6. A Pan powiedział: Jeśli mielibyście wiarę jak ziarno gorczycy i powiedzieli temu drzewu czarnej morwy: Wyrwij się z korzeniem i przesadź się w morze, usłuchałoby* was.

*lub: okazałoby posłuszeństwo Mt 17,20; 21,21; 1Kor 13,2

7. A kto z was, mając sługę, który orze lub pasie, powie mu zaraz, gdy wróci z pola: Przyjdź i spocznij *przy stole*?

8. Czyż nie powie mu *raczej*: Przygotuj mi wiececzerę, przepasz się i służ mi, aż się najem i napiję, a potem i ty zjesz i napijiesz się?

9. Czy jest wdzięczny temu słudze za to, że uczynił to, co mu rozkazano? Nie wydaje* mi się.

*gr.: dokeo - wydawać się, być zdania, przypuszczać

10. Tak i wy, gdy uczynicie wszystko co wam rozkazano, mówcie: Sługami nieużytecznymi jesteśmy, gdyż *to*, co było naszą powinnością, uczyniliśmy. Hi 22,3; 1Krn 29,14; 1Kor 9,16

11. I stało się, gdy szedł do Jeruzolimy, że przechodził przez środek Samarii i Galilei.

12. I gdy wchodził do jednego miasteczka, wyszło mu naprzeciw dziesięciu trędowatych mężów, którzy stanęli z daleka.

13. I oni podnieśli głos, mówiąc: Jezusie, Mistrzu! Zmiłuj się *nad* nami.

14. I gdy ich zobaczył, powiedział im: Idźcie, ukażcie się kapłanowi. I stało się, gdy odchodzili, że zostali oczyszczeni. Kpl 14,2-9; Mt 9,27

15. Jeden z nich natomiast, gdy zobaczył, że został uzdrowiony, wrócił, potężnym głosem chwalać* Boga; *gr.: dokszadzo - por. Rz 8,30*

16. I padł na twarz u Jego stóp, dziękując Mu; a był on Samarytaninem.

17. A Jezus w odpowiedzi, rzekł: Czyż nie dziesięciu zostało oczyszczonych*, a gdzie jest dziewięciu? *gr: katharizo - por: 2Kor 7,1*

18. Czy *żaden* nie znalazł się, kto wróciłby i dał chwałę Bogu, tylko ten cudzoziemiec*?

*gr: allogenes - wywodzący się z innego plemienia, obcy Ps 29,1

19. I powiedział mu: Wstań, idź, twoja wiara cię uzdrowiła*.

*lub: ocaliła, zbawiła Łk 7,50; 18,42

20. Zapytany natomiast przez faryzeuszów, kiedy przyjdzie Królestwo Boga, w odpowiedzi, odparł im: Królestwo Boga nie przychodzi w sposób *możliwy* do zaobserwowania*;

*gr: parateresis - dostrzeganie, obserwacja J 18,36

21. Nie powiedzą: Oto tu, albo: Oto jest tam; oto bowiem Królestwo Boże jest wewnątrz was.

Łk 10,9; Mt 12,28; Rz 14,17; 1Kor 6,9; 15,50

22. A do uczniów powiedział: Przyjdą dni, że będziecie pragnęli widzieć jeden z dni Syna Człowieczego, a nie ujrzycie.

23. I powiedzą wam: Oto tu, albo: Oto jest tam; nie odchodźcie, ani o to nie zabiegajcie*.

gr: dioko - por: Rz 9,10 Łk 21,8; Mt 24,23; Mk 13,21

24. Albowiem tak, jak błyskawica, gdy zablśnie i świeci od *jednego krańca* pod niebem aż do *drugiego krańca* pod niebem; tak będzie i z Synem Człowieczym w Jego dniu.

25. Ale najpierw trzeba, aby wiele wycierpiał i został odrzucony* przez to pokolenie.

*lub: uznany za nienadającego się, niezakceptowany

26. A tak, jak stało się za dni Noego, tak będzie i w dniach Syna Człowieczego.

Rdz 6,1-9,22; 1P 3,19-20; 2P 2,5-6

27. Jedli, pili, zaślubiali i były zaślubiane aż do tego dnia, kiedy wszedł Noe do arki i przyszedł potop, i wygubił wszystkich.

28. Podobnie *też* jak stało się za dni Lota: Jedli, pili, kupowali, sprzedawali, sadzili, budowali;

Rdz 19,1-38; Pwt 29,23-25; Iz 1,9; Jr 50,40

29. Ale tego dnia, gdy wyszedł Lot z Sodomy, spadł z nieba deszcz ognia i siarki, i wygubił wszystkich;

30. Tak właśnie* będzie w dniu, w którym objawia* się Syn Człowieczy.

Mt 24,3; Mk 13,26

*lub: zgodnie z tym; *lub jest objawiany - gr: apokalypso - 1P 1,12*

31. W tym dniu, kto będzie na tarasie*, a rzeczy jego w domu, niech nie zstępuje, aby je zabrać; a kto na polu, podobnie niech nie wraca.

*dach spełniał rolę tarasu Mt 6,25; Flp 3,7-8

32. Przypomnijcie* *sobie* żonę Lota.

*lub: pamiętajcie o

Rdz 19,17-26; 1Kor 10,6-12

33. Kto chce duszę* swoją zachować, straci ją; a kto ją straci*, zachowa** ją przy życiu.

*gr: psyche - dusza, życie, osoba Mt 10,39; Mk 8,36; J 12,25

**gr: apollymi - niszczyć, usunąć; ***lub: uczyni ją żywą

34. Mówię wam: Tej nocy będzie dwóch na jednym łożu; jeden zostanie zabrany, a drugi zostanie pozostawiony.

Mt 24,40

35. Dwie będą mleć na tym samym *miejscu*; jedna zostanie zabrana*, a druga zostanie pozostawiona.

gr: paralambano - por: Flp 4,9

36. Dwóch będzie w polu; jeden zostanie zabrany, a drugi zostanie pozostawiony.

37. A odzywając się*, pytają Go: Gdzie, Panie? A *On* im powiedział: Gdzie jest ciało**, tam gromadzą się orły.

Mt 24,28; Obj 19,17

dost: odpowiadając, mówią - Łk 14,3; **gr: soma - ciało, zwłoki

18 A powiedział im też podobieństwo dotyczące tego, że zawsze potrzeba* się modlić i nie zniechęcać się**.

Ps 55,17;

*gr: dei - jest konieczne, musić; **gr: ekkakeo - być całkowicie bez ducha, upadać na duchu, wyczerpany Łk 11,5; 21,36

2. Mówią: W jednym mieście był pewien sędzia, który nie bał się Boga, a człowieka nie szanował*.

Ps 36,1-2; Rz 3,18

*gr: entrepo - wstydzić się, czuć obawę, mieć szacunek

3. Była też w tym mieście *pewna* wdowa, która przychodziła do niego, mówiąc: Wymierz mi sprawiedliwość wobec mojego przeciwnika*.

*gr: antidikos - przeciwna strona w procesie

4. I przez *pewien* czas nie chciał. Ale potem powiedział do siebie: Chociaż się nie boję Boga i nie szanuję* człowieka,

por. u: 2

5. To jednak, ponieważ ta wdowa przysparza mi trudności*, wymierz jej sprawiedliwość, aby w końcu nie przyszła i nie uderzyła** mnie

w *twarz*.*

*gr: kopos - trud, móżół Łk 11,8; 1Kor 9,27

**gr: hypopiadozo - podbić oko, uderzyć aż do śnińców, dręczyć

6. A Pan powiedział: Posłuchajcie, co mówi ten niesprawiedliwy sędzia;

Łk 12,18; 16,8

7. A czy Bóg z pewnością nie wyrwie* pomsty za wybranych, którzy wołają do Niego dniem i nocą, chociaż zwleka** w ich** sprawie?

*dost: uczyni pomstę Wj 22,23; Ps 88,3; 2Tes 1,6;

**lub: jest cierpliwy; ***wobec nich Obj 6,10; Łk 2,37

8. Mówię wam, że szybko wyrwie* pomstę. Tylko czy Syn Człowieczy, gdy przyjdzie znajdzie taką** wiarę na ziemi?

2Tes 2,1; 2Tm 4,3;

*dost: uczyni; **lub: takiego rodzaju - gr: ho - por: Jk 2,14*

9. I powiedział także do tych, którzy po-

kładali ufność w samych sobie, że są sprawiedliwi, a innych mieli za nic*, to podobieństwo: **lub: uzgardzić kimś* Prz 30,12; Łk 10,29

10. Dwóch ludzi weszło do świątyni, aby się modlić, jeden faryzeusz, a drugi celnik.

11. Faryzeusz stanął i tak się *sam** w sobie modlił: Boże! Dziękuję Ci, że nie jestem jak pozostali ludzie, drapieżni, niesprawiedliwi, cudzołóźni, albo jak i ten celnik. Mt 6,5;

**dost.: do siebie* Mk 11,25; Ga 3,10

12. Poszczę dwa razy w tygodniu, daję dziesięcinę ze wszystkiego co* zyskam*. Za 7,5-6;

**dost.: ile, jak wiele; *lub: nabywam* Mt 6,16; 9,14

13. A celnik, stojąc z daleka, nie chciał nawet oczu podnieść do nieba, ale bił się w swoją pierś, mówiąc: Boże! Okaż miłosierdzie* mnie grzesznemu. **lub: daj się przebłagać* Ps 25,7.11

14. Mówię wam: Ten odszedł usprawiedliwiony do swojego domu, a nie tamten; gdyż każdy, kto siebie wywyższa, zostanie poniżony, a kto się unia, zostanie wywyższony.

Łz 53,11; Rz 3,20; 4,5; Ga 2,16; 1 Kor 6,11

15. A przynieśli do Niego też niemowlęta, aby się ich dotknął; widząc to uczniowie, surowo napominali ich. 1 Sm 1,24; Mt 19,13

16. Lecz Jezus przywołał je i powiedział: Pozwólcie dzieciątkom przyjść do mnie, i nie zabraniajcie im; takich bowiem jest Królestwo Boże. Dz 2,39; Mt 18,3; 1 P 2,2

17. Zaprawdę* mówię wam: Jeśli ktoś nie przyjmie Królestwa Bożego jak dzieciątko, nie wejdzie do niego. Ps 131,1-2; Mk 10,15; 1 P 1,14

**gr.: amen - z hebr.: godne wiary, akt potwierdzenia*

18. I pytał Go pewien dostojnik*, mówiąc: Nauczycielu dobry! Co mam czynić, abym odziedziczył życie wieczne? Mt 19,16;

**lub: przywódca, naczelnik* Mk 10,17; Łk 6,46

19. A Jezus powiedział mu: Czemu nazywasz mnie dobrym? Nikt nie jest dobry, tylko jeden, Bóg. Ps 14,3; 86,5; 119,68; Rz 3,10

**gr.: agathos - dobry, prawy, czcigodny, wybitny*

20. Znasz przykazania? Nie cudzołóż, nie morduj, nie kradnij, nie mów fałszywego świadectwa, czcij swojego ojca i swoją matkę.

21. A on powiedział: Tego wszystkiego przestrzegalem* od swojej młodości. Rz 3,19;

gr.: fyllasso - strzec, czuwać - por. Mk 10,21 Ga 3,24; Flp 3,6

22. Jezus słysząc to, powiedział mu: Jeszcze jednego ci brak; sprzedaj wszystko co masz i rozdaj ubogim, a będziesz miał skarb w niebie; i przyjdź tu, i podążaj za mną.

23. A on słysząc to, bardzo się zasmucił; był bowiem bardzo bogaty. Łk 8,14; 12,15; Ez 33,31

24. A gdy Jezus ujrzał go, tak bardzo zasmuconego, powiedział: Z jakim trudem ci, którzy mają bogactwa, wejdą do Królestwa Bożego! Ps 62,10; Mk 10,24; 1 Tm 6,9

25. Łatwiej bowiem jest wielbładowi przejść przez ucho igły*, niż bogatemu wejść do Królestwa Boga. Mt 19,24; Mk 10,25

**gr.: trymalias rafidos - otwór igły (do szycia)*

26. Wtedy powiedzieli ci, którzy to słyszeli: Kto więc może zostać zbawiony? Mt 19,25

27. On natomiast powiedział: Co niemożliwe jest u ludzi, możliwe jest u Boga.

Łk 1,37; Hi 42,2; Jr 32,17; Dn 4,35; Mt 19,26

28. A Piotr powiedział: Oto my opuściliśmy wszystko i poszliśmy* za Tobą. Mt 19,27

**gr.: akoloutheo - towarzyszyć, iść z lub za kimś, być posłusznym*

29. A On powiedział im: Zaprawdę* mówię wam, że nie ma nikogo, kto opuścił dom, albo rodziców, albo braci, albo żonę, albo dzieci ze względu na Królestwo Boże,

30. Kto nie odbierze daleko więcej w obecnym czasie, a w nadchodzącym wieku – życie wieczne. Hi 42,10; Łk 12,31; 1 Tm 4,8; 6,6; Hbr 13,5

31. I wziął ze sobą dwunastu, i powiedział do nich: Oto zmierzamy* do Jerozolimy* i dopełni się wszystko, co jest napisane przez proroków o Synu Człowieczym. Ps 22,7; Łz 53,7

**dost.: iść do góry, wspinać się - Jerozolima leży na górze*

32. Bo zostanie wydany poganom, i będzie wysmiany*, znieważony i opluty; J 18,28;

**gr.: empaidzo - wysmiewać, drwić, mamić* Mt 17,22; 27,2

33. A po ubiczowaniu zabiją Go; ale trzeciego dnia powstanie z martwych.

34. A oni nic z tego nie zrozumieli, i było to słowo* zakryte przed nimi, i nie pojęli tego, co było powiedziane. **gr.: rhema - wypowiedź, słowo*

35. I stało się, gdy zbliżał się do Jerycha, że pewien ślepiec siedział przy drodze żebrząc. 1 Sm 2,8; Mt 20,29; Mk 10,46; J 9,8

36. A słysząc, że tłum przechodził, pytał, co to może być. Mt 21,10; Łk 15,26

37. I oznajmili mu, że *właśnie* obok przechodzi Jezus z Nazaretu. Mk 2,1-3; J 12,35

38. I zawołał, mówiąc: Jezusie, Synu Dawida! Zmiłuj się nade mną. Ps 62,12; Łz 9,6; Rz 1,3

39. A ci, co szli na przedzie, upominali go surowo*, aby milczał. Ale on tym bardziej krzyczał: Synu Dawida! Zmiłuj się nade mną.

**gr.: epitimaō - karcić, gromić, surowo napomnieć* Jr 29,12-13

40. A gdy Jezus stanął, kazał go przyprowadzić do siebie; i gdy on się przybliżył,

41. Zapytał go, mówiąc: Co chcesz, abym ci uczynił? A on powiedział: Panie! Abym przejrzał.^{1*} *por. w. 43* Łk 7,50; 8,48; 17,19

42. A Jezus mu powiedział: Przejrzyj!¹ Wiarą twoją cie ocaliła.¹ *por. w. 43* Ps 146,8

*gr.: sodzo - zbawić, ocalić, uratować, uzdrowić

43. I natychmiast przejrzał,¹ i podał² za Nim, chwając Boga. A cały lud widząc to, oddał chwałę Bogu. *gr.: anablepo - ponownie widzieć

*gr.: akoloutho - towarzyszyć, iść z lub za kimś, być posłusznym

19 I wszedł do Jerycha, i przechodził przez nie. Joz 18,21; 1Krl 16,34

2. I oto pewien mężczyzna, zwany z imienia Zacheusz, a był on przelożonym³ nad celnikami, i był bogaty, Mt 9,10

*gr.: architelones - przelożony nad poborcami podatków i cła

3. I usilnie starał się zobaczyć Jezusa, kto to jest; i nie mógł z powodu tłumu, bo był niskiego wzrostu. Łk 9,7; 23,8; J 12,21

4. I pobiegł⁴ naprzód, wszedł na sykomorę, aby Go zobaczyć; bo miał tamtędy przechodzić. *lub: prześcignął Am 7,14; Łk 5,19

5. A gdy Jezus przyszedł na to miejsce, spojrział w górę; i gdy go ujrzał, powiedział do niego: Zacheuszu! Zejdź szybko, albowiem dziś muszę zatrzymać się w twoim domu.

6. I zszedł pośpiesznie, i podjął⁵ Go z radością. *lub: ugościć, pragnąc jako gościa do domu J 14,23

7. A gdy wszyscy to zobaczyli, zaczęli szemrać, mówiąc: Do człowieka grzesnego przyszedł, aby spocząć⁶ w gościnie. Mt 9,11; Łk 5,30

*gr.: katalyo - rozwiązać, spocząć, zatrzymać się w podróży

8. Zacheusz natomiast stanął i powiedział do Pana: Panie, oto połowę swojego majątku daję ubogim, a jeśli na kimś swoje wymusiłem⁷, oddaję to w czwórnasób. Kpl 6,4-5; 2Sm 12,6; Prz 6,31; Łk 3,8-13

*lub: złożyć fałszywy donos

9. A Jezus powiedział mu: Dziś zbawienie stało się udziałem tego domu, dlatego że i on jest synem Abrahama. J 4,42; 2Kor 6,2

10. Przyszedł bowiem Syn Człowieczy⁸, aby odszukać i zbawić to, co zginęło. Ez 34,16; *dost.: syn człowieka Mt 18,11; Hbr 7,25

11. A gdy oni słuchali tego, dodał jeszcze to podobieństwo, dlatego że był blisko Jerozolimy, a im wydawało się, że już zaraz ma się ukazać Królestwo Boże. J 11,55

*gr.: dokeo - wydawać się, być zdania, przypuszczać, myśleć

12. Powiedział więc: Pewien człowiek szlachetnego rodu⁹ udał się do odległej krainy, żeby objąć dla siebie królestwo i powrócić¹⁰.

Mt 25,14; Mk 13,34; Łk 20,9; Dz 1,11; Hbr 9,28

*gr.: eugenes - dobrze urodzony, szlachetny (w sposobie myślenia)

**gr.: hypostrefo - powrócić, zwrócić, obrócić

13. I przywołał dziesięciu swoich sług, dał im dziesięć min¹¹, i powiedział do nich: Obracajcie¹² nimi, aż przyjadę. Rz 12,6; 1Kor 12,7

*1 mina to 1/60 talentu - od 360 do 1150 g

tj. 100 srebrnych drachm; **lub: handlować, trudzić się

14. Natomiast poddani¹³ jego nienawidzili go i wysłali za nim poselstwo¹⁴, mówiąc: Nie chcemy, aby ten królował¹⁵ nad nami.

*lub: obywatela - gr.: polites; **delegację; ***zakrólował

15. I stało się, że on powrócił po przyjęciu królestwa, i powiedział aby przywołano do niego te sługi, którym dał srebro, aby się dowiedzieć, kto ile zyskał z handlu¹⁶.

*gr.: diapragnateuomai - całkowicie, Rz 14,10; Mt 25,19;

poważne zajęcie się prowadzeniem interesu 1Kor 4,1

16. Przyszedł więc pierwszy, mówiąc: Panie! Twoja mina zyskała dziesięć min.

17. I powiedział mu: Dobrze, sługo dobry! Dlatego, że stałeś się wierny¹⁷ w najmniejszym, miej władzę nad dziesięcioma miastami. *lub: godny zaufania Mt 25,11; Obj 2,26

18. Przyszedł i drugi, mówiąc: Panie! Twoja mina przyniosła¹⁸ pięć min.

19. I temu też powiedział: I ty stań nad pięcioma miastami. Mt 25,22; 2Kor 9,6

20. A inny przyszedł, mówiąc: Panie! Oto twoja mina, którą miałem odłożoną w chustce, 21. Bałem się bowiem ciebie, gdyż jesteś człowiekiem srogim¹⁹; że podnosisz²⁰, czego nie położyłeś, i zniesz, czego nie zasiałeś.

*lub: wymagającym; **bierzesz Rz 8,15; 2Tm 1,7

22. Wtedy powiedział mu: Na podstawie twoich słów²¹ sądzą ciebie, zły²² sługo! Wiedziałeś²³, że jestem człowiekiem srogim, podnoszę, czego nie położyłem, i żnę, czego nie zasiałem; Mt 12,37; Rz 3,19

*gr. idiom: z ust twoich sądzą ciebie; **gr.: poneros - niegodziwy, nikczemny, zły; **gr.: eido - dostrzegając, wiedzieć - Mt 24,36*

23. Dlaczego więc nie oddałeś mojego srebra do banku²⁴? A ja po powrocie podjąłbym je z odsetkami. *dost.: stół bankierski Dz 6,2

24. I powiedział tym, którzy stali obok: Weźcie od niego tę minę i dajcie temu, który ma dziesięć min. Łk 12,20; 16,2

25. I powiedzieli mu: Panie! Ma dziesięć min. 26. Albowiem mówię wam, że każdemu, któ-

ry ma, zostanie dane, a temu, który nie ma, i to, co ma, zostanie mu* zabrane. Dz 11,20;

*dosł.: zabrane od niego Mt 13,12; Mk 4,25

27. Nadto moich nieprzyjaciół*, tych którzy nie chcieli, abym zakręlował nad nimi, przyprowadźcie tu, i zabijcie ich przede mną.

1Kor 15,25; Hbr 10,13; Łk 19,4; Lb 14,36; Ps 2,3

gr.: echthros od gr.: echtho - niemawdzić - por. Mt 13,28

28. A gdy Jezus to powiedział, ruszył przodem*, zmierzając** do Jerozolimy.

*gr.: emprosthem - poprzędzając w szeregu, przed obliczem

**lub: wspinać się - Jerozolima leży na górze Mt 21,1; J 12,12

29. I stało się, gdy przybliżył się do Betfage* i Betanii*, ku Górze, zwanej Oliwną, że wysłał dwóch ze swoich uczniów,

Łk 19,37;

*Betfage i Betania leżą na zboczu góry Oliwnej Dz 1,12

30. Mówiąc: Idźcie do miasteczka, które jest przed wami, a gdy wejdziecie do niego, znajdziecie uwiązane osła, na którym nikt z ludzi nigdy nie siedział; odwiążcie je i przyprowadźcie.

Łk 22,8-13; J 14,29

31. A jeśli ktoś spytałby was, dlaczego je odwiążujecie, tak mu powiecie: Pan go potrzebuje*.

tj. zwyczaj zwany „angaria” - por. Mt 21,2

32. Odeszli więc ci, którzy byli wysłani, i znaleźli *wszystko*, jak im powiedział.

Mk 11,4

33. A gdy oni odwiązywali osła, powiedzieli jego właściciele* do nich: Dlaczego odwiążujecie osła?

gr.: kyrios - pan, mający władzę - por. Mt 21,30

34. A oni powiedzieli: Pan go potrzebuje.

35. I przyprowadzili je do Jezusa, narzucili swoje szaty* na osła i posadzili na nim Jezusa.

gr.: himation - por. Mk 5,27 Za 9,9; Mt 21,7

36. A gdy On jechał, *ludzie* ślali swoje szaty na drodze.

2Krl 9,13; J 12,13; Mk 11,7

37. A gdy przybliżył się już do podnóża Góry Oliwnej, zaczęło całe mnóstwo uczniów potężnym głosem radośnie chwalić* Boga za wszystkie dzieła mocy**, które widzieli, mówiąc:

*gr.: aineo - chwalić, wystawiać Łk 24,53

**gr.: dynamis - siła, moc, zdolność, moc czynienia cudów

38. Błogosławiony* król, który przychodzi w imieniu PANA! Pokój w niebie i chwala** na wysokościach!

Ps 118,26; Mt 21,9; Mk 11,9

*lub: wysławiony; **gr.: doksa - splendor; majestat, chwala

39. A jacyś z faryzeuszów spośród tłumu powiedzieli do Niego: Nauczycielu! Napomnij surowo* swoich uczniów.

*lub: zgrom, skarci

40. A On w odpowiedzi, odparł* im: Mówię wam, że jeśli ci umilkną, krzyżeć będą kamieniem. *dosł.: powiedział Ps 96,11; Iz 55,12; Ha 2,11; Mt 3,9

41. A gdy przybliżył się, ujrzał miasto i zapłakał* nad nim, mówiąc:

Ps 119,136;

*gr.: klaio - lkać, biadać, lamentować Łk 13,34; J 11,35

42. O gdybyś i ty prawdziwie poznało, w tym dniu twoim, co *prowadzi* do twojego pokoju! Jednak teraz, zostało to zakryte dla twoich oczu.

Pwt 32,29; Iz 6,9-10; Dz 10,36

43. Gdyż przyjdą na ciebie dni, gdy otoczą cię twoi nieprzyjaciele wałem i oblegną cię, i ścisną cię zewsząd,

Mt 22,7; Mk 13,14

44. I powalą cię i twoje dzieci w tobie, i nie zostawią w tobie kamienia na kamieniu, dlatego że nie poznałaś czasu swojego nawiedzenia*.

*gr.: episkope - doglądać, opiekować się, mieć nadzór

45. A gdy wszedł do świątyni, zaczął wyganiać* *tych, którzy* w niej sprzedawali i kupowali,

Mt 21,12; Mk 11,15; J 2,13

*gr.: ekballo - wypchnąć, odrzucić z pogardą, wyrwać z czegoś

46. Mówiąc im: Napisane jest: Dom mój jest domem modlitwy, a wy uczyniliście z niego jaskinię rozbójników*.

Iz 56,7; Jr 7,11; Mt 23,14

*gr.: lestes - bandyta, rabuś, zabójca, wywrótowiec, buntownik

47. I codziennie nauczał w świątyni; a arcykapłani i uczeni w Piśmie, i przedniejsi z ludu szukali *sposobu*, aby Go zniszczyć;

48. Lecz nie znajdowali nic, co mogliby Mu uczynić; albowiem cały lud *wręczał* zawisł* na Nim, słuchając Go.

Mt 22,15; J 7,46; Dz 16,4

*gr.: ekkremamatai - idiom: trzymał się, uchwycił, garnął

20 I stało się jednego z owych dni, gdy nauczał lud w świątyni i głosił Ewangelię, że stanęli obok arcykapłani i uczeni w Piśmie ze starszymi,

Mt 21,23; Mk 11,27

2. I powiedzieli do Niego, mówiąc: Powiedz nam, jakim prawem to czynisz, albo kim jest Ten, który dał Ci to prawo*?

*lub: władzę Dz 4,7-10

3. A On w odpowiedzi, rzekł do nich: Zapytam i ja was o jedną rzecz*. Powiedzcie** mi:

*dosł.: słowo; **a powiedzcie mi Łk 22,68; Mk 11,29

4. Chrztost Jana był z nieba, czy z ludzi?

5. A oni wspólnie zastanawiali* się i mówili do siebie: Jeśli powiemy: Z nieba, powie: Czemu więc mu nie uwierzyliście?

*lub: rozważali

6. Jeśli natomiast powiemy: Z ludzi, cały lud nas ukamieniuje, ponieważ są przekonani, że Jan był prorokiem.

Łk 1,76; Mt 14,5

7. Odpowiedzieli więc, że nie wiedzą skąd.

8. A Jezus powiedział im: I ja wam nie powiem, jakim prawem* to czynię.

Mt 21,27;

*gr.: eksousia - prawo, autorytet, moc Mk 11,33; Łk 22,8

9. I zaczął do ludu mówić to podobieństwo: Pewien człowiek zasadził winnicę i wynajął ją rolnikom*, i odjechał na dłuższy czas.

**lub: winogrodnikom* Iz 5,1-7; Mt 21,33; Mk 12,1

10. A w *właściwym* czasie posłał sługę do rolników, aby dali mu *część* z plonów* winnicy; ale rolnicy pobili go i odesłali z niczym. **gr: karpos - owoc, plon* 2Krl 17,13; Jr 5,24

11. I ponownie posłał drugiego sługę; ale oni i tego pobili*, znieważyli* i odesłali z niczym.

**lub: zdrześć skórę, wychłostać; **nie okazać szacunku*

12. I nadto* posłał trzeciego; ale oni i tego poranili i wyrzucili. **lub: dodatkowo*

13. I powiedział pan winnicy: Co uczynię? Pośle swojego umiłowanego* syna, może tego go uszanują.

Łk 9,35; J 3,16; Rz 8,3; Ga 4,4; 1J 4,9

**gr: agapetos - umiłowany, cenny, godny miłości, drogi*

14. Ale rolnicy, gdy go ujrzeni, rozważali między sobą, mówiąc: To jest dziedzic*; zabijmy go, aby dziedzictwo stało się nasze.

**gr: kleronomos - otrzymujący poprzez przydział, spadkobierca*

15. I wyrzucili go na zewnątrz winnicy, i zabili. Co więc uczyni im pan winnicy?

Mt 21,37; Dz 2,23; Hbr 13,12

16. Przyjdzie i wytraci* tych rolników, a winnicę odda innym. Gdy to usłyszeli, powiedzieli: Oby się tak nie stało!

Łk 19,27; Mt 21,41

**gr: apollymi - niszczyć, usunąć, położyć kres, zginać, zgładzić*

17. Lecz On spojrział na nich i powiedział: Co więc znaczy to, co napisano: Kamień, który odrzucili* budujący, ten *właśnie* stał się głowicą węgla?

Ps 118,22; Zł 28,16; Dz 4,11; 1P 2,8

**gr: apodokimadzo - uznac za nienadający, nie zaakceptować*

18. Każdy, kto upadnie na ten kamień, roztrzaska się, a na kogo by on upadł, zetrze* go.

**lub: skruszy na proch* Iz 8,14; Dn 2,34; Mt 21,34

19. I starali się arcykapłani i uczeni w Piśmie, aby Go w tej godzinie dostać w swoje ręce, ale bali się ludu; poznali bowiem, że do nich powiedział to podobieństwo.

20. I zaczęli Go śledzić; wysyłali szpiegów, którzy udawali, że sami są sprawiedliwi, aby pochwyć Go na jakimś słowie i wydać Go urzędowi i władzy namiestnika.

Mk 12,13

21. I zapytali Go, mówiąc: Nauczycielu! Wiemy, że poprawnie* mówisz i nauczasz, i nie masz względu na osobę**, ale zgodnie z prawdą nauczasz Bożej drogi. **lub: należycie*

***dost.: nie bierziesz według oblicza* Mt 22,16; Mk 12,14

22. Czy wolno nam płacić* podatek Cezarowi, czy nie? **dost.: dać - tj. płacić jako zobowiązanie*

23. On jednak dostrzegł ich podstęp* i powiedział do nich: Czemu mnie kusicie**?

**gr: panourgia - przebiegłość, balałutna mądrość, podstęp*

***gr: peiradozo - być doświadczanym, łuszanym, wypróbowanym*

24. Pokażcie mi denara; kogo ma wizerunek* i napis? A w odpowiedzi, odrzekli: Cezara**.

**lub: obraz; **gr: kaisar - cesarz - „odcięty”*

25. A On powiedział im: Oddawajcie więc, co *jest* Cezara, Cezarowi, a co *jest* Boga, Bogu.

Mt 17,27; Rz 13,7; 1P 2,13

26. I nie mogli* złapać Go za słowo** wobec ludu, a zdziwieni*** Jego odpowiedzią, zamilkli.

**lub: nie mieli siły; **wypowiedź; ***podziwiający*

27. A podeszli jacyś saduceusze, którzy zaprzeczają*, że nie ma powstania z *martwych*, i zapytali Go,

Mt 22,23; Mk 12,18

**gr: antilego - mówić coś przeciwno, sprzeciwiać się, zaprzeczać*

28. Mówiąc: Nauczycielu! Mojżesz napisał nam, że jeśli *czyjś* brat umrze, mając żonę, a umrze bezdzietny, to brat jego ma wziąć jego żonę i wzbudzić potomka* swojemu bratu.

**dost.: nasienie* Rdz 38,8; Pwt 25,5

29. Było więc siedmiu braci; pierwszy wziął ją za żonę i umarł bezdzietny.

30. I drugi wziął ją za żonę, i on umarł bezdzietny*.

**gr: ateknos - bez potomstwa, bezdzietny*

31. I wziął ją trzeci, i tak samo *kolejno* siedmiu, nie pozostawili dzieci, i umarli.

32. Na końcu*, po wszystkich umarła i ta kobieta. **gr: hysteron - potem, następnie, później*

33. Przy powstaniu z *martwych*, którego z nich zatem zostanie żoną, albowiem siedmiu miało ją* za żonę? **dost.: tę samą*

34. A Jezus w odpowiedzi, odparł im: Synowie tego wieku* zaślubiają i wychodzą za mąż.

gr: aion - okres czasu, świat - por. Hbr 1,2**

35. Ale ci, którzy są godni* dostąpić tamtego wieku i powstać z *martwych*, ani się nie zaślubiają, ani nie wychodzą** za mąż.

**gr: kataksioo - być uważanym, uznawanym za godnego*

***lub: być wprowadzanym w małżeństwo - str. bierna*

36. Ani nie mogą już *więcej* umrzeć; bo będąc równi aniołom, są synami* Boga, gdyż są synami powstania z *martwych*.

1Kor 15,26;

**gr: hyios - syn, reprezentujący ojca* Mt 22,30; Mk 12,25

37. A że umarli są wzbudzani, to i Mojżesz ujawnił* przy krzaku cierniowym, gdy mówi: PAN, Bóg Abrahama i Bóg Izaaka, i Bóg Jakuba. **lub: odsonić coś ukrytego* Wj 3,6; Pwt 33,2-6

38. Bóg więc nie jest *Bogiem* umarłych, ale żywych; wszyscy bowiem *dla* Niego żyją.

39. A w odpowiedzi, niektórzy z uczonych w Piśmie powiedzieli: Nauczycielu! Dobrze powiedziałeś. Mt 22,34

40. I już nie śmieli Go więcej o nic pytać.

41. I powiedział do nich: Jak mogą mówić, że Mesjasz* jest synem Dawida? Mt 22,41;

**lub: Chrystus, Pomazaniec* Rz 1,3; Obj 22,16

42. A sam Dawid mówi w zwoju psalmów: Powiedział PAN mojemu Panu: Siądź po mojej prawicy*, **lub: po prawej stronie* Ps 110,1; Dz 2,34

43. Aż położę nieprzyjaciół twoich jako podnózek twoich stóp. Ps 2,1-9

44. Dawid więc nazwa Go Panem, to jakże jest jego synem? 1Tm 3,16; Ga 4,4

45. Gdy słuchał Go cały lud, powiedział swoim uczniom: Łk 12,1; Mt 23,1

46. Uważajcie* na uczonych w Piśmie, którzy chcą chodzić w długich szatach, i miłują pozdrowienia na rynkach i pierwsze ławy w synagogach, i pierwsze miejsca na wieczerzach; **lub: zważać na coś, poświęcać uwagę, baczyć*

47. Którzy objadają domy wdów i dla pozoru długo się modlą. Tacy otrzymają wyższy wyrok. Łz 10,2; Mt 23,14; Mk 12,40; 2Tm 3,6

21 A gdy podniósł wzrok, ujrzał bogacza, którzy wrzucali swoje dary do skarbca. Mk 12,41; Mt 27,6; J 8,20

2. Ujrzał też i pewną ubogą wdowę, wrzucającą tam dwa leptony*. Mk 7,11

tj. drobna moneta miedziana - 1/8 asa - por: Mk 12,42

3. I powiedział: Prawdziwie mówię wam, że ta uboga wdowa wrzuciła więcej, niż ci wszyscy. Mk 14,8; 2Kor 8,12; 1Tm 5,3

4. Albowiem oni wszyscy z tego, co mieli w nadmiarze*, wrzucili do darów Bożych, ale ona ze swojego niedostatku wrzuciła wszystkie swoje *środk* na życie**. Łk 8,43; Dz 2,44

**lub: to, co zbędne*; ***gr: bios - życie, utrzymanie, mienie*

5. A gdy niektórzy mówili o świątyni, że jest przyozdobiona pięknymi kamieniami i darami, powiedział: Mt 24,1; Mk 13,1; J 2,19

6. Przyjdą dni, w których, z tego, co widziacie, nie zostanie kamień na kamieniu, którego by nie zwalono. Łk 19,44

7. I pytał Go, mówiąc: Nauczycielu! Kiedy to będzie? I jaki jest znak*, kiedy miałyby się to stać? **gr: semeion - por: J 4,54** Dz 1,6-7

8. A On powiedział: Uważajcie*, abyście nie byli wprowadzeni w błąd**, albowiem wielu

przyjdzie w moim imieniu, mówiąc: Ja jestem; oraz: Czas się przybliżył; nie udawajcie się jednak za nimi. **lub: baczenie* Jr 29,8; Mt 24,4;

***lub: zwiędzeni, sprowadzeni na manowce* 2Tes 2,3

9. A gdy usłyszycie o wojnach i o zamieszkach, nie bądźcie przerażeni*; albowiem to musi się** stać najpierw; ale nie zaraz nastąpi koniec. **lub: popadać w panikę; **jest konieczne, trzeba*

10. Wtedy mówił im: Powstanie* naród przeciwko narodowi i królestwo przeciwko królestwu; **dost.: zostanie wzbudzony - gr: eyeiro*

11. I będą miejscami wielkie trzęsienia ziemi, i głód*, i zarazy, i zjawiska budzące strach, i wielkie znaki z nieba. **dost.: głody* Obj 6,5-6.12

12. Ale przed tym wszystkim pochwyć was w swoje ręce i będą was prześladować, wydadzą do synagog* i do więzień, poprowadzą przed królów i przed namiestników ze względu na moje imię. Mt 10,16-25; J 16,2

**gr: synagoge - zebrać razem, połączyć, miejsce zgromadzeń*

13. A to was spotka* na świadectwo.

**dost.: wyjdzie, wyniknie, okaże się*

14. Złóżcie* więc to do swoich serc, aby nie przygotowywać** wcześniej, jak macie się bronić; Łk 12,11; Mt 10,19; Mk 13,11

**gr: tilhemi - ustanowić, kłaść, umieszczać, położyć, zrobić*

***gr: promeleto - troszczyć się naprzód, zawczasu omyslać*

15. Albowiem ja dam wam usta i mądrość, której nie będą mogli odeprzeć*, ani przeciwstawić się, wszyscy wasi przeciwnicy**.

**dost.: mówić coś przeciwko* Wj 4,11; Jr 1,9; Dz 6,10

***gr: antikeimai - znajdować się na przeciw, być przeciwnikiem*

16. A wydani zostaniecie i przez rodziców, i przez braci, i przez krewnych, i przez przyjaciół, i doprowadzą do śmierci* niektórych z was; Jr 9,4; Mt 7,5-6; Mk 13,12; Mt 5,11

**gr: thanato - uśmiercić, umrzeć, doprowadzić do śmierci*

17. I będziecie znienawidzeni przez wszystkich z powodu* mojego imienia. Mt 10,22;

**lub: dla, ze względu* Łk 6,22; J 15,21

18. Ale i włos z waszej głowy nie zginie.

19. Przez swoją wytrwałość* zyskacie swoje dusze**. 1Sm 14,45; 1Tes 4,4; Dz 27,34

gr: hypomone - wytrwałość, hart ducha - Jk 1,3; **lub: życie*

20. A gdy ujrzycie Jerozolimę otoczoną przez wojska*, wtedy wiedzcie, że bliskie jest jej spustoszenie. **lub: oazy wojskowe*

21. Wtedy ci, którzy są w Judei, niech uciekają w góry; a ci, którzy są w jej środku, niech wyjdą na zewnątrz; a ci, którzy są na polach, niech do niej nie wchodzą. Obj 18,4

22. Gdyż są to dni pomsty*, aby zostało wypełnione wszystko, co jest napisane.

*gr: ekdikesis - kara, odwet, zemsta Lz 65,12; Jr 51,6; Oz 9,7

23. A w te dni biada kobietom w ciąży i karmiącym piersią! Albowiem będzie wielki ucisk* na tej ziemi i gniew nad tym ludem.

*gr: ananke - udreka, Pwt 28,28; Lk 23,23; Mt 21,41
utrapienie, przymus, presja, konieczność

24. I padną od ostrza miecza, i zostaną zabrani w niewolę między* wszystkie narody**, a Jerozolima będzie deptana przez pogan**, aż wypełnią się czasy pogan**.

*gr: eis - do, ku, na Obj 11,2; Rz 11,25

**gr: ethnos - narody, grupy etnicze, poganie, nie-Żydzi

25. I będą znaki* na słońcu i na księżycu, i na gwiazdach, a na ziemi udreka** narodów, bezradnych jak wobec szumu morza i rozlukaney fali; Lz 13,9; Dn 9,26; Mk 13,24; 2P 3,10

gr: semeio - niezwykły wyjd. - por. J 4,54; **lub: ucisk

26. I ludzie będą mdleć* ze strachu i w oczekiwaniu tego, co przychodzi na zamieszkały świat; albowiem moce niebieskie zostaną poruszone. *lub: oddać ostatnie tchnienie Obj 6,12

27. I wówczas zobaczą Syna Człowieczego, przychodzącego w obłoku z wielką mocą i chwałą. Dn 7,13; Mt 24,30; Dz 1,11; Obj 1,7

28. A gdy zaczną dziać się te rzeczy, wyprostujcie się i podnieście swoje głowy, dlatego że zbliża się wasze odkupienie*.

*gr: apolutrosis - wykupienie jeńca lub niewolnika przez złożenie okupu - rzadki termin tech. Ef 1,14; 4,30; Rz 8,19

29. I powiedział im podobieństwo: Spójrzcie na figowiec i na wszystkie drzewa;

30. Gdy widzicie, że już pączkują, sami poznajecie, że lato jest już blisko. Mt 24,32

31. Tak i wy, gdy ujrzycie, że to się dzieje, wiedzcie, że Królestwo Boże jest blisko.

32. Zaprawdę mówię wam, że nie przemienie to pokolenie, aż wszystko to się stanie.

33. Niebo i ziemia przemina, ale moje słowa na pewno nie przemina. Lz 40,8; Mt 5,18; 1P 1,23

34. Uważajcie* na siebie, aby czasem wasze serca nie zostały obciążone obżarstwem i pijanstwem, i troską o to życie*, aby na was nagle nie przyszedł** ten dzień. Rz 13,11; Lk 8,14

*lub: baczyć; **troskami żywiołymi; ***stanąć obok, nadejść

35. Nadejdzie bowiem jak sidło na wszystkich zamieszkujących na obliczu* całej ziemi. *lub: na powierzchni Lz 24,17; Kaz 9,12; 1Tes 5,2

36. Czuwajcie* więc, modląc się w każdym czasie, abyście zostali uznani za godnych, by

uciec** od tego wszystkiego, co ma nastąpić, i stanąć przed Synem Człowieczym.

*lub: trwać bez snu Mk 13,33; 2Tm 4,5; Lk 18,1

**gr: ekfenugo - uciec spośród czegoś - w sensie uniknąć czegoś

37. I nauczał we dnie w świątyni; a wieczorami wychodził, by spędzać noc na Górze, zwanej Oliwną. Lk 22,39; Mt 26,30

38. A cały lud już* wczesnym rankiem schodził się do Niego, aby Go słuchać w świątyni.

22 A zbliżało się święto Przaśników*, zwane Paschą*. Wj 12,1-27; Kpl 23,5-6;

*nazwy świąt w Ew. Mt stosowane zamiennie, Mt 26,2;

Pascha obchodzona 14 Nisan, Przaśniki 15-21 Nisan J 11,15

2. A bojąc się ludu, arcykapłani i uczeni w Piśmie szukali sposobu jak by Go zabić;

3. A w Judasza, zwanego Iskariotą, jednego z grona* dwunastu, wstąpił szatan**.

*dosł.: z liczby Mk 14,10; J 6,70

**gr: satanas - ten, który się sprzeciwia, przeciwnik

4. Odszedł więc i umówił się z arcykapłanami, i z przełożonymi straży, jak by Go im wydać. J 13,2,27; Mt 26,14

5. I uradowali się, i ułożyli* się z nim, że mu dadzą srebro**.

Za 11,12; Mt 27,3-4

*lub: zawarli porozumienie; **sykle lub srebrne didrachmy

6. A on zgodził się i szukał dogodnej* chwili*, aby im Go wydać z dala od tłumu.

*gr: eukairia - sposobny czas, sposobność

7. A przyszedł dzień Przaśników, w którym należało ofiarować Paschę. Wj 12,6

8. I wysłał Piotra i Jana, mówiąc: Idźcie i przygotujcie nam Paschę, abyśmy spożyli.

9. A oni powiedzieli Mu: Gdzie chcesz, abyśmy ją przygotowali? Mk 14,13; Mt 3,15

10. A On powiedział do nich: Oto gdy wejdziecie do miasta, wyjdzie wam na spotkanie człowiek* niosący dzban wody; idźcie za nim do domu, do którego wejdzie, *to kobiety nosiły wodę, sytuacja więc jest wyjątkowa

11. I powiedzcie gospodarzowi tego domu: Nauczyciel pyta cię: Gdzie jest pokój gościnny*, gdzie mógłbym spożyć Paschę ze swoimi uczniami? *lub: kwatery, jadalnia

12. A on wam wskaże duży, przygotowany* pokój na piętrze; tam ją przygotujcie.

*gr: stromymi - zastawiony sofami, umeblovany, rozpostarty

13. Odeszli więc i znaleźli, jak im powiedział, i przygotowali Paschę. Lk 19,32

14. I gdy nadeszła właściwa godzina, spoczął* u stołu, a z Nim dwunastu apostołów.

*gr: anapipto - położyć się, położyć na plecach, rozsiąść się

15. I powiedział do nich: Gorąco* pragnąłem spożyć z wami tę Paschę, przed moją męką³³. *gr: epithymia - por: Rz 7,8*; **gr: pascho - Mk 5,26*

16. Albowiem mówię wam, że już więcej z pewnością nie będę z niej spożywał, aż nastąpi wypełnienie w Królestwie Boga.

17. I wziął kielich, podziękował i powiedział: Weźcie go i rozdzielcie między siebie.

18. Albowiem mówię wam: Nie będę odtąd pił z plonu* winorośli, aż do przyjścia Królestwa Boga. *lub: owocu Iz 65,8; Mt 26,29

19. I wziął chleb, podziękował*, łamał i dawał im, mówiąc: To jest moje ciało, które za was jest wydawane; to czynicie na moją pamiątkę. J 6,51,63; Ef 5,2; 1Kor 10,16; 11,23

*gr: eucharisteeo - być wdzięcznym, czynić dziękczynienie

20. Podobnie i kielich, gdy było po wieczerzy, mówiąc: Ten kielich to Nowe Przymierze wa krwi mojej, która za was jest wydawana. Wj 24,8; Jr 31,31; Za 9,11; Hbr 9,17; 12,24; 13,20

21. Ale oto ręka tego, który mnie wydaje, jest ze mną przy stole. Hi 19,19; J 13,18

22. A wprawdzie Syn Człowieczy odchodzi, zgodnie z tym jak jest postanowione*, jednak biada temu człowiekowi, przez którego jest wydawany! *gr: horidzo - postanawiać, wyznaczać

23. A oni zaczęli dochodzić* między sobą, kto z nich miałby to uczynić. Mt 26,22;

*lub: dociekać razem, rozprawać z kimś Mk 14,19; J 13,22

24. I wszczął się też spór* między nimi o to, kto z nich wydaje się być większy. Łk 9,46;

*gr: filoneikia - umiłowanie kłótni, chęć kłótni Mk 9,34

25. A On powiedział im: Królowie narodów panują* nad nimi, a którzy nad nimi sprawują władzę, są nazywani dobroczyńcami³⁴.

*lub: dominować nad kimś Mt 20,25; Mk 10,42

**honorowy tytuł tych, którzy oddali przysługi krajowi

26. Wy natomiast nie tak **czynicie**; lecz kto większy jest wśród was, niech stanie się jak młodszy*, a ten który przewodzi³⁵, jak sługa.

*gr: neos - młody, młodzieńczy tu domyślnie najmłodszy

**gr: hegeomai - ten, kto stoi na przedzie, rozkazywać, rządzić

27. Kto bowiem jest większy? Spoczywający przy stole czy służący? Ale ja jestem pośrednikiem was jak ten, co służyje*. *gr: diakoneo

28. Wy natomiast jesteście tymi, którzy wytrwali ze mną w moich próbach³⁶. Hbr 2,18;

*lub: doświadczaniach, pokuszeniach Obj 3,10; J 6,38

29. I ja przekazuję* wam Królestwo, jak mnie przekazał je, Ojciec mój, Łk 12,32; Jk 2,5;

*lub: przekazuję w przymierzu 2Kor 1,7; 2Tm 2,12

30. Byście jedli i pili przy moim stole w moim Królestwie, i usiedli na tronach, sądząc* dwanaście pokoleń Izraela. Łk 12,37; 14,15;

*gr: krino - oddzielać, sądzić, wyrażać opinię Mt 8,11

31. I powiedział Pan: Szymonie, Szymonie! Oto szatan wyprosił* siebie, aby was przesłać jak pszenicę; Hi 1,6-12; Am 9,9; Za 3,1; Obj 12,10

*gr: eksaitemai - prosić lub błagać, dla siebie, domagać się

32. Ale ja prosłem za tobą, aby nie ustała twoja wiara; a ty, gdy kiedyś się nawrócisz*, utwierdzi swoich braci. J 17,9,15; 21,15-17

*gr: epistrefo - spowodować powrót, zwrócić się ku sobie, wrócić

33. On natomiast powiedział do Niego: Panie! Gotów* jestem iść z Tobą i do więzienia, i na śmierć. *gr: hetoimos - gotowy, stosowny, ochoczy

34. On jednak powiedział: Mówię ci, Piotrze! Z pewnością nie zapieje dzisiaj kogut, za nim trzykrotnie wyprzesz* się, mówiąc że mnie nie znasz. *lub: wyrzekniesz Mt 26,34; Mk 14,30

35. I powiedział im: Gdy posyłałem was bez sakiewki, bez torby i bez sandałów, czy czegoś wam brakowało? A oni powiedzieli: Niczego. Łk 9,3; 10,4; Mt 10,9

36. Powiedział więc im: Ale teraz, kto ma sakiewkę, niech ją weźmie, podobnie i torbę; a kto nie ma miecza, niech sprzeda swoją suknię i kupi miecz. Mt 26,51; J 16,33

37. Albowiem mówię wam, że jeszcze to, co jest napisane, musi się już wypełnić* na mnie: Do przestępców³⁷ został zaliczony; bo **dobiega** końca to, co o mnie napisano.

*lub: dokonać, *łamiący Prawo, niegodziwy Iz 53,12

38. A oni powiedzieli: Panie! Oto tutaj dwa miecze. A On powiedział im: Wystarczy*.

*gr: hikanos - dostatecznie liczny, nadający się, zdatny

39. I gdy wyszedł, udał się według zwyczaj³⁸* na Górę Oliwną, a Jego uczniowie podążali³⁹* za Nim. Łk 21,27; Mk 11,19; J 18,1

*gr: ethos - zwyczaj, nawyki, nakaz wynikający z prawa

**gr: akoloutheo - towarzyszyć, iść z lub za kimś, być posuszonym

40. A gdy stanął na tym miejscu, powiedział im: Módlcie się, abyście nie weszli w próbę*. *gr: peirasmos - pokuszenie, doświadczenie, próba

41. A sam oddalił się od nich, jakby na rzut kamieniem, upadł na kolana i modlił się,

42. Mówiąc: Ojcze! Jeśli chcesz, oddal ten kielich ode mnie; jednak nie moja wola, lecz Twoja niech się stanie. Ps 40,8; J 6,38

43. **Wówczas** ukazał Mu się anioł z nieba, wzmacniając* Go. Ps 91,11; 1Tm 3,16

*gr: enischyo - wzmocnić, uczynić silnym, dodać sił

44. A gdy stanął do *śmiertelnego* boju*, jeszcze gorliwiej się modlił, a Jego pot stał się jak krople krwi spadające na ziemię.

*gr: *agonia* - por. *1Tb 2,1** Ps 130,1; Iz 53,10; Lm 1,12

45. I gdy wstał od modlitwy, przyszedł do swoich* uczniów i znalazł ich spjących ze smutku**. *brak w mss Buj; **lub: *cierpienie, udręka*

46. I powiedział im: Dlaczego śpicie? Wstańcie i módlcie się, abyście nie weszli w próbę.

47. A gdy On jeszcze to mówił, oto tłum i ten, zwany Judaszem, jeden z dwunastu, szedł przed nimi*, i zbliżył się do Jezusa, aby Go pocałować*. *lub: *wyprzedził* Mt 26,47;

**lub: *potraktować z czułością* - gr: *fileo* Mk 14,43; J 18,2

48. A Jezus powiedział mu: Judaszu! Pocałunkiem wydajesz Syna Człowieczego?

2Sm 20,9; Ps 55,21; Prz 27,6

49. A widząc ci, którzy byli przy Nim, na co się zanoszą*, powiedzieli do Niego: Panie! Czy mamy uderzyć mieczem? *dost.: *co będzie*

50. I uderzył jeden z nich sługę arcykapłana, i odciął mu prawe ucho.

51. Ale Jezus w odpowiedzi, odparł*: Dopuściecie** aż do tego? I dotknął się jego ucha, i go uzdrowił. *dost.: *powiedział* J 17,12; 1P 2,21

**lub: *pozwolicie nawet na to, zaniechajcie tego, przestańcie*

52. Powiedział więc Jezus do arcykapłanów i do przełożonych straży świątyni, i do starszych, którzy przybyli do Niego: Jak na bandytę* wysłicie z mieczami i z kijami.

*gr: *lestes* - *bandyta, rabuś, zabójca, wynrotowiec, buntownik*

53. Gdy byłem* codziennie z wami w świątyni, nie podnieśliście na mnie rękę; ale to jest wasza godzina i władza** ciemności.

Hi 20,5; J 12,27; 16,21; Dz 26,18; 2Kor 4,6; Ef 6,12

*dost.: *gdym jestem*; **gr: *eksusia* - *moc, władza, prawo*

54. Wtedy Go pojмали, poprowadzili i wprowadzili do domu arcykapłana; a Piotr z daleka podążył* za Nim. Mt 26,57; Mk 14,53; J 18,12

*gr: *akoloutho* - *towarzyszyć, iść z lub za kimś, być posłusznym*

55. A gdy oni na środku dziedzińca roznieśli ogień, usiedli razem i Piotr usiadł pośród nich. Ps 1,1; 26,5; 1Kor 15,33; Łk 22,44

56. A gdy ujrzała go jakaś służąca, siedząca przy ognisku, uważnie patrząc* na niego, powiedziała: I ten był z Nim.

*gr: *atenizo* - *utkwicić wzrok, skupiać myśl na, przyglądać się*

57. On jednak wyparł* się Go, mówiąc: Ko-bieto! Nie znam Go. Łk 22,34

*gr: *arneomai* - *wypierać się, zapierać, wyrzekać, odmawiać*

58. A po krótkiej chwili ujrzał go ktoś inny

i powiedział: I ty jesteś z nich; a Piotr powiedział: Człowieku! Nie jestem.

59. I gdy upłynęło około godziny, ktoś inny stanowczo twierdził, mówiąc: Naprawdę i ten był z Nim; bo także jest Galilejczykiem.

60. Piotr natomiast powiedział: Człowieku! Nie wiem o nim mówisz; i zaraz, gdy on jeszcze mówił, zapiał kogut. Mt 26,64

61. A Pan obrócił się i spojrział uważnie* na Piotra. I przypomniał sobie Piotr słowo Pana, jak mu powiedział: Zanim kogut zapieje, trzykrotnie mnie się wyrzekniesz**.

*gr: *emblepo* - *przypatrzeć się, zwrócić wzrok, rozważyć*

**gr: *aparteomai* - *stwierdzić, że się nie zna, nie mieć nic wspól.*

62. A Piotr wyszedł na zewnątrz i gorzko zapłakał*. Ps 38,18; 1Kor 10,12; 2Kor 7,9

*gr: *klaio* - *łkać, biadać, lamentować*

63. A mężczyźni, którzy trzymali Jezusa, sztychli z Niego i bili Go; Hi 16,9; 30,9; Ps 22,6

64. I zasłonili Mu oczy, i bijąc Go w twarz, pytali się, mówiąc: Prorokuj, kim jest ten, który Ciebie uderzył. Mt 14,65; J 18,22

65. I wiele innych bluźnierstw* mówili do Niego. Łk 12,10; Mt 12,31; 1Tm 3,13

*gr: *blasfemo* - *obrzucac obelgami, bluźnić, łżyć, oczerniać*

66. A gdy nastął dzień, zebrali się starsi ludu i arcykapłani, a także uczeni w Piśmie, i przyprowadzili Go przed Sanhedryn, mówiąc: Czy Ty jesteś Mesjaszem*? Powiedz nam. *lub: *Chrystusem, Pomazaniem* Dz 4,26

67. I powiedział im: Jeśli wam powiem, nie uwierzycie; Łk 16,31; Mk 8,12; J 12,37

68. A jeśli zapytam, nie odpowiecie mi i nie wypuścicie mnie. Jr 38,5; Łk 20,8

69. Od teraz Syn Człowieczy będzie siedział po prawicy mocy Boga. Ps 110,1; Mk 16,19

70. I powiedzieli wszyscy: Ty więc jesteś Synem Boga? A On powiedział do nich: Wy mówicie, że ja jestem *Nim*. J 1,34; 10,30; Mk 15,2

71. A oni powiedzieli: Czy jeszcze potrzebne jest nam świadectwo? Sami je przecież usłyszeliśmy z Jego ust.

23 I gdy powstało całe to mnóstwo *ludzi*, zaprowadzili Go do Piłata*.

*Poncjusz Piłat - rzymski prokurator Judei i podległy prokonsulowi Syrii - odpowiedzialny za porządek i pobór podatków

2. I zaczęli Go oskarżać, mówiąc: Tego znaleźliśmy, że odwraca naród i zakazuje dawać podatki Cezarowi, mówiąc o sobie, że jest Mesjaszem, Królem. Mt 17,27; Mk 12,17

3. I pytał Go Pilat, mówiąc: Ty jesteś Królem Żydów*? A On w odpowiedzi, odparł mu: Ty to mówisz. ^{*lub: Judejczyków}

4. Wtedy powiedział Pilat do arcykapłanów i do tłumów: Żadnej winy* w tym człowieku nie znajduję. ^{*lub: przyczynmy ukarania} Mt 27,19

5. Lecz oni bardziej napierali*, mówiąc: Podburza lud, nauczając po całej Judei; zaczął od Galilei i dotarł aż do tu. J 1,43

^{*gr: epischyo - twierdzić z naciskiem, napierać, wypierać presje}

6. A Pilat, słysząc o Galilei, zapytał czy ten człowiek jest Galilejczykiem.

7. I gdy dowiedział się, że jest *podległym* władzy Heroda, odesłał Go do Heroda, który także w te dni był w Jerozolimie. Łk 3,1

8. Herod natomiast bardzo się uradował, gdy ujrzał Jezusa; bo od dawna chciał Go zobaczyć, dlatego że wiele o Nim słyszał i miał nadzieję, że zobaczy jakiś cudowny znak, który dokona się przez Niego. Mt 14,1; Mk 6,14

9. I zadawał Mu wiele pytań*; ale On nic mu nie odpowiedział. Iz 53,7; Mt 27,14; 1P 2,23

^{*dost.: pytał Go więc wieloma słowami}

10. A stali tam arcykapłani i uczeni w Piśmie, gwałtownie Go oskarżając. Ps 69,19

11. Herod natomiast ze swoimi żołnierzami* okazał Mu pogardę i wyszydził Go, obkleł w lśniąca szatę i odesłał Go z powrotem do Pilata. ^{*gr: strateuma - straż przyboczna, grupa żołnierzy}

12. I stali się Pilat i Herod w tym dniu przyjaciółmi, albowiem wcześniej byli sobie wrogami*. ^{*gr: echthra - nienawiść, nieprzyjaźń} Ps 83,5

13. A Pilat, zwołał arcykapłanów, przełożonych* i lud, ^{*gr: archon - por. J 16,11}

14. I powiedział do nich: Przyprowadziliście do mnie tego człowieka, jako zwodziciela* ludu; i oto ja po przesłuchaniu Go wobec was, nie znalazłem w tym człowieku żadnej winy, o którą Go oskarżacie, Łk 23,2

^{*gr: apostrefo - odwrócić, porzucić, zavrócić, powrócić na}

15. Ani też Herod, albowiem odesłałem was do niego; otóż nie uczynił On nic takiego, co zasługiwałoby na śmierć. Mk 15,6; J 19,1

16. Dlatego ukarzę* Go i wypuszczę. Mt 27,15

^{*gr: paidewo - chłostać, karać, stosować dyscyplinę}

17. A musiał* im Pilat wypuszczać jednego co* świętego. ^{*lub: miał obowiązek; **coroczny zwyczaj}

18. I krzyżeli więc wszyscy razem, mówiąc: Usuń* tego, a wypuść nam Barabasa*! ^{*lub: precz z Nim; **tj. syn Ojca - por. Mt 27,16*} J 18,39

19. Ten* to był wtrącony do więzienia z powodu jakiegoś rozruchu w mieście i morderstwa. ^{*dost.: który} Mt 27,16; Mk 15,17; J 18,40

20. Pilat więc ponownie przemówił do nich, chcąc uwolnić Jezusa. J 19,12

21. Ale oni wołali*, mówiąc: Ukrzyżuj, ukrzyżuj Go! ^{*lub: wykrzyżujwali} Ps 69,20; J 19,15

22. A on po raz trzeci powiedział do nich: Co więc złego Ten uczynił? Nie znalazłem w Nim żadnej z win*, z powodu których zasługiwałoby na śmierć; dlatego ukarzę Go i wypuszczę. ^{*lub: przyczynmy ukarania}

23. A oni jednak nalegali nadto głośno, domagając się, aby został ukrzyżowany; a ich i arcykapłanów krzyki przybierały na sile.

24. Pilat orzekł więc, aby stało się według ich żądania*; Ps 22,12; J 19,16

^{*gr: aiema - petycja, postulat, wymaganie, żądanie}

25. I wypuścił im tego, który był wtrącony do więzienia za rozruch i morderstwo, o którego prosili; a Jezusa zdał na ich wolę.

26. I gdy Go odprowadzali, pochwycili* niejakiego Szymona Cyrenejczyka, który szedł z pola, włożyli na niego krzyż, aby go niósł za Jezusem. Mt 27,32; Mk 15,21

^{*tj. zastosowano prawo przymusu niesienia ciężaru - Mt 5,41*}

27. A szło za Nim wielkie mnóstwo ludu i kobiet, które uderzały się w piersi i lamentowały nad Nim. Mt 27,55; Mk 15,40

28. A Jezus, obrócił się do nich i powiedział: Córci Jerozolimy! Nie płaczcie nade mną, tylko płaczcie nad sobą i nad swoimi dziećmi.

29. Oto bowiem nadchodzą dni, kiedy będą mówić: Błogosławione nieplodne i łona, które nie rodziły i piersi, które nie karmiły.

30. Wtedy zaczną mówić do gór: Padnijcie na nas! A do wzgórz: Przykryjcie nas!

31. Bo jeśli z zielonym* drzewem te rzeczy czynią, to co stanie się z suchym? Prz 11,31;

^{*lub: z wilgotnym} Ez 21,3; Jr 25,29; 1P 4,17

32. Prowadzeni byli też i dwaj inni przestępcy*, aby razem z Nim zostali straceni. ^{*gr: kakourgos - czyniący zło, złoczyńca} Iz 53,12

33. I gdy przyszli na miejsce, zwane Czaszką*, tam Go ukrzyżowali i przestępców, jednego z prawej, a drugiego z lewej strony. ^{*gr: kraniion - czaszka} Mt 27,33; Mk 15,22; J 19,17

34. A Jezus mówił: Ojcie! Odpuść* im, bo nie wiedzą, co czynią. A gdy rozdarli Jego szaty, rzucili o nie los. Rdz 50,17; Ps 22,19; Dz 7,60

^{*gr: aftemi - dać odejść, umorzyć dług, przebaczyć, uwolnić}

35. A lud stał i przypatrywał się, a razem z nimi przywódcy, *którzy* naśmiewali się z Niego, mówiąc: Innych ratował, niech ratuje samego siebie, jeśli Ten jest Mesjaszem – wybranym *przez* Boga. Ps 22,12; 35,15; 69,7-8

36. Naśmiewali się też z Niego i żołnierze, podchodząc i podając Mu kwaśne wino*,

**lub: tanię, kwaśne wino, mocno rozcieńczone wodą - lac: posca*

37. Mówiąc: Jeśli Ty jesteś Królem Żydów*, ratuj* samego siebie.

**lub: Judejczyków*

***gr: sodzo - ratować, zbawić, wybawić, ocalić*

38. Nad Nim natomiast był napis*, napisany literami greckimi i łacińskimi, i hebrajskimi: Ten jest Królem Żydów. Mt 27,37; J 19,19

**tytuł winy najczęściej niesiony przez skazańca - lac: titulus*

39. A jeden z powieszonych przestępców bluźnił Mu, mówiąc: Jeśli Ty jesteś Mesjaszem, ratuj* samego siebie i nas. Mt 27,42

**gr: sodzo - ratować, zbawić, wybawić, ocalić*

40. A odpowiadając, drugi gromił* go, mówiąc: Czy ty Boga się nie boisz, choć taki sam wyrok *cięży* na tobie? **lub: karcił, napominał*

41. My wprawdzie sprawiedliwy, bo słusznie odbieramy *karę* za to, co uczyniliśmy, ale Ten nie uczynił nic niegodziwego*.

Rdz 9,6; Wj 21,12

**gr: atosop - nie na miejscu, niegodziwy, szkodliwy*

42. I powiedział: Jezusie, Panie! Wspomnij na mnie, gdy przyjdiesz do swojego Królestwa. Hi 33,27; Ps 32,5; Rz 10,9

43. I Jezus powiedział mu: Zaprawdę*, mówię ci dziś, będziesz z mną w raju. 2Kor 12,4

gr: amen - z hebr: godne wiary - por. Mt 5,18

44. A było około szóstej* godziny, i stała się ciemność na całej ziemi aż do godziny dziewiętej. **ty. 12 - ta obecnego czasu* Łk 19,9; J 14,3

45. I słońce się zaćmiło*, a zasłona w świątyni została rozdarta przez środek.

**dosl.: zostało zaćmione* Mt 27,51; Mk 15,38

46. A Jezus zawołał potężnym głosem, mówiąc: Ojcze! W Twoje ręce składam* mego ducha; a gdy to powiedział, wydał ostatnie technienie. Ps 31,6; Dz 7,59; Mk 15,37; J 19,30

**dosl.: złożyć, gr: paratithemi - położyć obok, zdeponować*

47. A setnik* widząc to, co się działo, oddał chwałę Bogu, mówiąc: Istotnie, ten człowiek był sprawiedliwy. Mt 27,54; Mk 15,39; J 19,7

**gr: hekatontarches - dowódca 100 żołnierzy, lac: centurion*

48. I wszystkie tłumy, które zesły się razem na to widowisko*, widząc co się stało, wracały bijąc się w swoje piersi. **lub: spektakl*

49. I stali z daleka wszyscy, którzy Go zna-

li, i kobiety, które współtowarzyszyły Mu od Galilei, patrzące na to. Łk 8,2

50. A oto mąż, imieniem Józef, który był członkiem Rady*, mąż dobry i sprawiedliwy, **ty. Sanhedrymu* Mt 27,57; Mk 15,43; J 19,38

51. Z Arymatei, miasta Judei, który też sam oczekiwał Królestwa Bożego, który nie głosił za postanowieniem Rady i ich czynem,

52. Ten udał się* do Piłata i prosił o ciało Jezusa. **dosl.: podszedł, zbliżył się* Mt 27,58

53. I zdjął je, owinał w płótno* i złożył je w grobowcu wykutym w skale, w którym nikt jeszcze nigdy nie był złożony. Iz 53,9;

**gr: sindon - luźna, lekka szata z bnu lub bawelny* Mk 15,46

54. A był to Dzień Przygotowania, i nastawał* sabat. Mt 27,62

**gr: epifosko - uschodzić, rozjaśnić, rozbliysnąć, światło*

55. A poszły za nim i kobiety, które razem z Jezusem przyszły z Galilei, oglądając grobowiec i jak zostało położone Jego ciało.

56. A gdy wróciły, przygotowały wonności i olejki*; a w sabat oczywiście odpoczęły według przykazania. **lub: pachnidła* Wj 20,8; Mk 16,1

24 A pierwszego *dnia* tygodnia*, bardzo wczesnym rankiem przyszły do grobowca, niosąc wonności, które przygotowały; a z nimi i inne *kobiety*; Mt 28,1;

**lub: sabbatów - w l.mn.* Mk 16,1; J 20,1

2. I znalazły kamień odtoczony od grobowca.

3. A gdy *tam* weszły, nie znalazły ciała Pana Jezusa. Mt 28,5; Mk 16,5; J 20,6-7

4. I gdy zaczęły* się tym niepokoić**, *oto nagle* dwaj mężczyźni w lśniących szatach stanęli obok nich. Mk 16,5; J 20,12

**dosl.: i stało się; **być bezradnym, zakłopotanym, w rozterce*

5. A one przestraszone*, skłoniły twarz ku ziemi; *wtedy oni* powiedzieli do nich: Dlaczego szukacie żyjącego między umarłymi?

**dosl.: gdy były (stały się) przestraszone* Obj 1,18; 2,8

6. Nie ma* Go tutaj, ale został wzbudzony z *martwych*; przypomnijcie sobie, jak wam to powiedział, gdy jeszcze był w Galilei, **dosl.: nie jest tutaj* Mt 16,21; 17,23; Mk 8,31

7. Mówiąc, że Syn Człowieczy musi być wydany w ręce grzesznych ludzi, i być ukrzyżowany, a trzeciego dnia powstać z *martwych*.

8. I przypomnieli sobie Jego słowa*.

**gr: rhema - słowo, wypowiedź* J 2,22; 12,16; 14,26

9. A gdy wróciły od grobowca, oznajmiły to wszystko jedenastu i wszystkim pozostałym.

10. Tymi więc, które mówiły to apostołom, były: Maria Magdalena i Joanna, i Maria, matka Jakuba, oraz pozostałe z nimi. Łk 8,3

11. A słowa ich wydawały się im niedorzeczne* i nie wierzyli im. Rdz 19,14; Hi 9,16; Ps 126,1

*gr: *leros - próżne gadanie, bzdury, brednie, banialuki*

12. Piotr jednak powstał i pobiegł do grobowca, a gdy się nachylił, ujrzał jedynie złożone płótna*; i odszedł do siebie, dziwiąc się temu, co się stało. J 19,40; Mt 3,10

*gr: *othionion - kawalek płótna, chusta; *gr: thaimadzo - Mt 8,10**

13. A oto dwaj z nich w tym samym dniu szli do miasteczka*, które było oddalone sześćdziesiąt stadiów* od Jerozolimy, które zwa-no Emaus. *lub: *usi* Mk 16,12-13

*tj. 1 stadion - 185 m, tu: ok. 11km od Jerozolimy

14. I ci rozmawiali* ze sobą* o tym wszystkim, co się zdarzyło. *gr: *homileo - rozmawiać, być z kimś*

15. I stało się, że gdy oni rozmawiali i stawali sobie nawzajem pytania*, sam Jezus zbliżył się i szedł razem z nimi. Mt 18,20; J 14,18

*gr: *sydzeteo - dociekać, badać razem, sprawiać, pytać*

16. Ale oczy ich zostały zakryte*, żeby Go nie rozpoznali**. *dost.: *powstrzymane* J 20,14

*gr: *epiginosko - poznać gruntownie, wiedzieć - Mt 7,16**

17. I powiedział do nich: Cóż to za myśli wymieniać między sobą idąc, i *dłaczego* jesteście smutni? *dost.: *jakie słowa* J 19,25

18. A jeden z nich o imieniu Kleofas w odpowiedzi, odparł Mu: Czy Ty jesteś jedynym przybyszem* w Jerozolimie, który nie wie o tym, co się w niej stało w tych dniach?

*gr: *paroiiko - mieszkac obok, przebywac czasowo, jako przybysz*

19. I powiedział im: Co takiego? A oni Mu powiedzieli o Jezusie Nazarejczyku, który był mężem i prorokiem*, mocnym w czynie i w słowie przed Bogiem i całym ludem;

Pwt 18,15; Mt 21,11; Dz 2,22; 7,22

*dost.: *mówiący przed, w imieniu - hebr: nabi lub ro'eh - widzący*

20. I jak Go wydali arcykapłani i nasi przywódcy na karę* śmierci; i ukrzyżowali Go.

*lub: *wyrok, uchwała* Mt 27,20; Dz 13,27; Łk 23,1

21. A my mieliśmy nadzieję, że On jest tym, który ma odkupić* Izraela. Lecz właśnie dziś upływa trzeci dzień po tym wszystkim, jak to się stało. Ps 130,8; 1P 1,18; Łk 1,68; 2,38

*gr: *lytroo - wypuścić z chwili otrzymania okupu, wyzwolić*

22. Lecz niektóre z naszych kobiet zadzi-wiły* nas. Wcześniej rano, gdy były przy grobowcu, *gr: *eksistemi - być oszłomionym - por. Łk 8,56**

23. Nie znalazły Jego ciała, a gdy przyszły,

mówiły, że miały* widzenie** aniołów, którzy mówili, że On żyje. Mt 28,1-5; Mk 16,1-8

*gr: *horao - baczyć, przyglądać się uważnie, patrzeć*

**gr: *optasia - wizja, widzenie - por. Mt 17,9*

24. I udali się niektórzy z naszych do grobowca, i znaleźli wszystko tak, jak powiedziały kobiety; ale Jego nie widzieli.

25. A On powiedział do nich: O nierozumnie z sercem nieskorym*, by uwierzyć we wszystko, co powiedzieli prorocy! Mk 7,18; Dz 3,24;

*gr: *bradys - bierny, niekwapący, powolny* Hbr 5,11

26. Czyż Mesjasz nie musiał tego wycierpieć i *tak* wejść do swojej chwały*? Dz 17,3;

*gr: *doksa - splendor, majestat, blask* Hbr 2,8; 1P 1,11

27. I zaczynając od Mojżesza i przez wszystkich proroków, wykładał* im ze wszystkich Pism to, co o Nim samym *jest napisane*.

*gr: *diermeneuo - odsłonić znaczenie* Rdz 3,15; 22,18;

tego, co jest mówione, wyjaśnić, wyłożyć Pwt 18,15; Ps 16,10

28. I zbliżyli się do miasteczka, do którego szli, a On sprawiał wrażenie*, jakby miał iść dalej. *lub: *skłaniał się, zachowywał się tak, jakby*

29. I przymusili* Go, mówiąc: Zostań z nami, bo ma się ku wieczorowi i już się dzień nachylił *ku końcowi*. I wstąpił, aby z nimi pozostać. *gr: *parabiadzomat - zmusić się do błaganiem*

30. I stało się, gdy On spoczął z nimi *przy stole*, że wziął chleb, pobłogosławił*, a gdy złamał, podawał im. *lub: *wystawił* Łk 22,19

31. I oczy ich zostały utworzone, i rozpoznali Go; a On stał się niewidzialny* dla nich.

*gr: *afantos - zabrany z oczu, uczyniony niewidocznym*

32. I mówili do siebie: Czyż nasze serce nie pałało* w nas, gdy mówił do nas w drodze i gdy otwierał** nam Pisma? Łk 24,45

*dost.: *nie jest zapalone lub płonie w nas - gr. kaio - rozpalać, rozniecać, niszczyć ogniem; **lub: spowodował zrozumienie*

33. I wstali w tej samej godzinie, i wrócili do Jerozolimy i znaleźli zgromadzonych jedena-stu, i tych, *którzy byli* z nimi, J 20,19

34. Mówiących, że prawdziwie* Pan powstał *z martwych* i ukazał się Szymonowi.

*gr: *ontos - prawdziwie, istotnie, rzeczywiście* 1Kor 15,5

35. A oni wyjaśnili, *co stało się* w drodze, i jak dał się im poznać* przy** łamaniu chleba.

*lub: *został poznany; **w (czasie) łamania chleba*

36. A gdy oni to mówili, sam Jezus stanął pośrodku nich i powiedział im: Pokój wam!

37. A oni przerażli* się i przestraszili**, *albowiem* myśleli***, że widzą ducha.

*lub: *upadli w panikę; **dost.: stali się przestraszeni*

***gr: *dokeo - wydawać się, być zdania, przypuszczać, myśleć*

38. A On im powiedział: Dlaczego jesteście zatrwożeni i dlaczego wątpliwości^{*} wstępują do waszych serc?

Mt 14,46; Łk 1,12

^{*gr.}: *dialogismos* - rozważania, roztrząsanie, opinie

39. Zobaczcie moje ręce i moje stopy, że to jestem ja sam; dotknijcie się mnie i zobaczcie, że duch^{*} nie ma ciała ani kości, tak jak widzicie, że ja mam.

Dz 1,3; Za 13,6

^{*gr.}: *pneuma* - duch, tchnienie, wiatr, duch ludzki

40. I gdy to powiedział, pokazał^{*} im swoje ręce i stopy.

J 20,20

^{*gr.}: *deiknyno* - ukazać oczom, dać dowód czegoś

41. A gdy oni jeszcze z radości^{*} nie wierzyli i dziwili się, powiedział im: Macie tutaj coś do jedzenia?

Łk 24, 52; J 15,11; 16,22;

^{*gr.}: *chara* - przeżywać radość, weselić się

J 21,5

42. A oni Mu podali kawałek^{*} pieczonej ryby i plaster pszczelego miodu.

J 21,9.13

^{*dosl.}: *część* (z całości)

43. A On wziął i jadł przy nich.
44. I powiedział im: To są słowa, które mówiłem do was, gdy byłem jeszcze z wami, że musi wypełnić się wszystko, co zostało napisane w Prawie Mojżesz, i u Proroków, i w Psalmach o mnie.

Ps 2,1-12; 16,9

45. Wtedy otworzył ich umysły^{*}, aby rozumieć Pisma. ^{*lub: rozum - l. poj.}

J 16,13; Dz 16,14

46. I powiedział im: Tak jest napisane, tak

też Mesjasz musiał cierpieć i powstać z martwych trzeciego dnia;

Iz 53,3; 1P 1,3

47. A w Jego imię *ma* być głoszone upamiętnianie^{*} i odpuszczenie grzechów dla wszystkich narodów, zaczynając od Jeruzolimy.

Mt 3,2; Dz 3,19; 17,30; 20,21; 26,20

^{*gr.}: *metanoia* - zmienić myślenie, zawrócić - por. 2P 3,9**

48. A wy jesteście tego świadkami^{**}.

^{*gr.}: *martys* - świadek w sądzie, naoczny świadek, męczennik

49. I oto ja posyłam do was obietnicę Ojca mego, a wy pozostaniecie^{*} w mieście Jeruzalem, aż^{**} zostaniecie przyobleczeni w moc^{***} z wysokości.

Iz 44,3; Jl 3,1; Dz 1,4 ^{*dosl.}: *siedzieć*;

^{**}aż do kiedy; ^{***gr.}: *dynamis* - por. Łk 19,27*

50. A wyprowadził ich na zewnątrz *miasła*, aż do^{*} Betanii^{**}, i gdy podniósł swoje ręce, błogosławił^{***} ich.

Mt 21,17; 26,6; J 12,1

^{*gr.}: *eis* - do (środku), w kierunku, dla, w, pomiędzy

^{**}tj. około 3 km - por. J 11,18*; ^{***gr.}: *eulogeo* - por. Mt 14,19*

51. I stało się, gdy ich błogosławił, że rozstał się z nimi i został uniesiony do nieba.

Mk 16,19; Dz 1,9; Ef 4,8-10; Hbr 4,14

52. A oni oddali Mu pokłon^{*} i wrócili do Jeruzolimy z wielką radością.

J 14,28

^{*gr.}: *proskynao* - oddać cześć, pokłonić się - por. Mt 4,9*

53. I byli stale w świątyni, chwając^{*} i błogosławiąc^{**} Boga. Amen.

^{*gr.}: *aineo* - chwalić, wysławiać; ^{**eulogeo} - por. Mt 14,19*

Ewangelia według Jana

1 Na początku* było Słowo, a Słowo było u Boga, a Bogiem było Słowo.

*gr.: arche - początek, źródło, Iz 9,6; 1Tm 3,16; Hbr 1,8; władza, przyczyna sprawcza Obj 1,2,8.11; 19,13

2. Ono było na początku u Boga.

3. Wszystko przez Nie się stało, a bez Niego nic* się nie stało, co się stało.

Iz 45,12; *gr.: oude en - ani jedno Obj 4,11; Hbr 11,3

4. W Nim było życie, a życie było światłem ludzi.

Ps 36,10; J 11,25; 14,6; Kol 3,4; 1J 1,2

5. A światło świeci w ciemności, a ciemność Nim nie zawiadnęła*.

Hi 24,13-17; J 1,10; *lub: nie opanowała J 3,19; Rz 1,28

6. Pojawił* się człowiek posłany od Boga, na inie* mu – Jan.

Iz 40,3; Mt 3,1; Mt 3,1;

*dost.: być, stać się, urodzić się Lk 1,13; Dz 13,24

7. On przyszedł na świadectwo*, by zaświadczyć** o tym świetle, aby dzięki niemu wszyscy uwierzyli.

*gr.: martyria - por. J 3,32** J 5,33-35

*gr.: martyro - być naocznym świadkiem, być męczennikiem

8. Nie był on światłem, ale jedynie miał zaświadczyć o tym świetle.

Iz 9,2; Ps 27,1

9. Było prawdziwe światło, które oświeca każdego człowieka przychodzącego na świat.

10. Na świecie był* i świat przez Niego* jest uczyniony***; a świat Go nie poznał****.

*lub: było (Słowo); **nie (Słowo); ***stał się Dz 13,27; 1Kor 2,8

****gr.: ginosko - poznać, dowiedzieć się, wejść w bliską relację

11. Do swojej* własności przyszedł, a swoi Go nie przyjęli.

*lub: swoich Mt 15,24; Iz 53,3

12. Tym* jednak, którzy Go przyjęli**, dał prawo*** stać się dziećmi Boga, to jest wierzącym w Jego imię.

*dost.: jak wielu, ilu, jak licznie J 3,6

**chwyć, przylgnąć, towarzyszyć; ***autorytet, władza, moc

13. Którzy zostali zrodzeni nie z krwi, ani z woli ciała, ani z woli mężczyzny, ale z Boga.

14. A Słowo pełne łaski i prawdy, stało się ciałem i mieszkało* między nami, i widzieliśmy chwałę Jego, chwałę jako jednorodzonego od Ojca.

*lub: rozbiło namiot 1Tm 3,16

15. Jan świadczył o Nim i głośno wołając, oświadczył: Ten był, o którym powiedziałem: Ten, który przychodzi po mnie, istniał* przede mną, bo wcześniej był niż ja.

por. u: 6

16. A z Jego pełni* my wszyscy wzięliśmy, i to łaskę za łaską.

1Kor 1,4; Ef 2,5; Kol 1,19

17. O ile bowiem Prawo zostało dane przez Mojżesza, to łaska i prawda* stała się przez Jezusa Chrystusa.

Wj 19,1; Ps 85,10; J 7,19; Ga 3,10

18. Boga nikt nigdy nie widział; jednorodzony Syn, który jest w łonie Ojca, Ten nam o Nim powiedział*.

Wj 33,20; Łk 10,22;

*lub: wyłożył naukę, ujawnił, ogłosił J 6,46; 17,6; 1J 4,12

19. A takie jest świadectwo Jana, gdy posłali Żydzi* z Jerozolimy kapłanów i lewitów, aby go zapytać: Kim ty jesteś?

*lub: Jednocześnie

20. I wyznał, a nie zaprzeczył, mówiąc: Ja nie jestem Mesjaszem*.

*lub: Chrystusem

21. I pytali go: Kim więc? Czy ty jesteś Eliaszem? A on odpowiedział: Nie jestem. Czy ty jesteś tym prorokiem? I odpowiedział: Nie.

22. Powiedział wtedy do niego: Kim więc jesteś, żebyśmy dali odpowiedź tym, którzy nas posłali. Co mówisz o sobie?

23. Powiedział: Ja jestem głosem wołającego na pustyni*: Prostujcie drogę PANA, jak powiedział prorok Izajasz.

Iz 40,3; Mt 3,3;

24. A ci, którzy zostali wysłani, byli z faryzeuszów*.

*gr.: eremos - pustkowie, pustynia, miejsce odludne J 3,28

25. I pytali go, i powiedzieli mu: Czemu więc chrzczisz*, jeżeli ty nie jesteś Mesjaszem, ani Eliaszem, ani tym prorokiem?

*lub: zanurzasz

26. Jan odpowiedział im, mówiąc: Ja chrzczę* w wodzie; ale pośrodku was stanął Ten, którego wy nie znacie.

Mt 3,11; J 1,4; 14,6; Dz 1,5

27. To jest Ten, który przychodzi po mnie, On istniał przede mną, któremu ja nie jestem godny by rozwiązać rzemyk u Jego sandała.

28. To działo się w Betabarze za Jordanem, gdzie Jan chrzczył.

*lub: z drugiej strony

29. A nazajutrz, Jan* ujrzał idącego do niego Jezusa i powiedział: Oto Baranek Boży, który zabiera** grzech świata.

Iz 53,11; Oz 14,2; *brak w mss Byz; **lub: ponieść, wziąć, usunąć J 6,33-35

30. To jest *Ten*, o* którym ja powiedziałem: Za mną idzie mąż, który istniał przede mną, bo wcześniej** był niż ja. Mt 4,27; J 8,24

*lub: z powodu; **gr: protos - pierwszy w czasie lub miejscu

31. A ja Go wcześniej nie znałem. Ja dlatego przyszedłem chrzcząc w wodzie, aby On został ukazany* Izraelowi. Iz 4,3; Mt 3,16;

*lub: uczynić znany Mk 1,10; Łk 3,22; J 1,6-7

32. A Jan poświęcał, mówiąc: Widziałem Ducha zstępującego jakby gołębica z nieba, i pozostał na Nim.

33. A ja Go nie poznałem*; lecz Ten który mnie posłał, *bym* chrzczył w wodzie, Ten mi powiedział: Jeśli ujrzysz kogoś, na którego zstępuje i pozostaje na nim Duch, to jest Ten, który chrzci** w Duchu Świętym.

*gr: eido - wiedzieć, mieć wygląd, znać, patrzeć na, doświadczyć

**gr: baptizo - zanurzać, zamaczać, przesiąknąć - por. J 3,23*

34. A ja widziałem i zaświadczyłem, że Ten jest Synem Bożym. Ps 2,7; Mt 3,17; Łk 1,35

35. Nazajutrz* ponownie stał Jan i dwaj z jego uczniów. *gr: epaurion - następnego dnia, nazajutrz

36. A przypatrując* się przechodzącemu Jezusowi, powiedział: Oto Baranek Boży.

*gr: embleo - zwrócił wzrok na, wpatrywać się

37. I usłyszeli go ci dwaj uczniowie, *gdy* to mówił, i poszli za Jezusem. Mk 1,16; Łk 5,10

38. A Jezus odwrócił się i ujrzął ich idących za sobą, i powiedział do nich: Czego szukacie? A oni powiedzieli do Niego: Rabbi! Co znaczy* w tłumaczeniu – Nauczycielu – gdzie mieszkaż?

*dost.: co jest mówione Mt 23,7

39. Powiedział im: Chodźcie, a zobaczycie. Przyszli i zobaczyli gdzie mieszkał, i tego dnia pozostali u Niego; a było około dziesiątej* godziny. *tj. 16 - tej obecnego czasu J 4,29; Mt 4,18

40. Jednym z *tych* dwóch, którzy to słyszeli od Jana i którzy podążali za Nim, był Andrzej, brat Szymona Piotra. Łk 6,14; J 6,8

41. Ten najpierw odszukał Szymona, swojego brata i powiedział mu: Znaleźliśmy Mesjasza*, co tłumaczy się – Pomazańca**.

*z hebr. messias - pomazaniec, namaszczony **gr: christos

42. I przyprowadził go do Jezusa. A Jezus przyjrawszy się mu, powiedział: Ty jesteś Szymon, syn Jonasza; ty będziesz nazwany Kefas*, co tłumaczy się – Piotr*.

*aram. i gr: kamień, część skaly Mt 10,2; 16,17; 1Kor 9,5; Ga 2,9

43. Nazajutrz chciał Jezus udać się do Galilei i znalazł Filipa, i powiedział mu: Pójdź* za mną. *gr: akoloutheo - towarzyszyć, iść z lub za kimś

44. A Filip był z Betsaidy, z miasta Andrzeja i Piotra. J 12,2; Mk 6,45; Łk 9,10

45. Filip odnalazł Natanaela* i powiedział mu: Znaleźliśmy *Tego*, o którym pisał Mojżesz w Prawie i Prorocy, Jezusa, syna Józefa z Nazaretu. *gr: Bartolomiej Pwt 18,15; Łk 24,27

46. I powiedział mu Natanael: Czy z Nazaretu może być coś dobrego? Filip na to*: Chodź i zobacz! *dost.: mówi mu

47. Gdy Jezus ujrzął Natanaela idącego do Niego, powiedział o nim: Oto prawdziwie Izraelita, w którym nie ma podstęp*. Rz 2,28; *gr: dolos - zdrada, oszustwo, podstęp 1P 2,22; Obj 14,5

48. Natanael powiedział do Niego: Skąd mnie znasz*? W odpowiedzi, Jezus odparł mu: Zanim zawołał cię Filip, widziałem cię, gdy byłeś pod figowcem. J 2,25; Obj 2,18; Mt 6,6

*gr: ginosko - poznać, dowiedzieć się, wejść w bliską relację

49. Wtedy* Natanael powiedział do Niego: Rabbi**! Ty jesteś Synem Bożym, Ty jesteś Królem Izraela. *dost.: w odpowiedzi J 5,17; Mt 14,3

**z hebr.: mój Nauczycielu, mój Mistrzu

50. A Jezus powiedział do niego: Wierzysz dlatego, że powiedziałem ci: Widziałem* cię pod figowcem. Ujrzysz większe *rzeczy* niż te.

*gr: eido - dostrzegać, wiedzieć, mieć wygląd, badać, znać J 20,29

51. I powiedział mu: Zaprawdę*, zaprawdę mówię wam: Od teraz ujrzycie otwarte niebo i aniołów Boga wstępujących i zstępujących na Syna Człowieczego. Rdz 28,12; Dn 7,9

*gr: amen - z hebr.: godne wiary lub jako akt potwierdzenia

2A trzeciego dnia odbywało się wesele w Kanie* Galilejskiej i była tam matka Jezusa. *miasto 7 lub 14 km od Nazaretu J 4,46

2. Został też zaproszony na wesele Jezus i Jego uczniowie. Hbr 13,4

3. A gdy zabrakło wina, powiedziała matka Jezusa do Niego: Nie mają wina.

4. Jezus powiedział jej: Co mnie* i tobie*, kobieto? Jeszcze nie nadeszła** moja godzina. *hebraizm: Dlaczego mnie tak traktujesz? J 4,21; 8,10; 19,26

**Tb twoja sprawa, czego chcesz ode mnie? **dost.: nadchodzi

5. Matka Jego powiedziała do sług: Cokolwiek wam powie, czyńcie. Pwt 12,32

6. A było tam sześć stągwi* kamiennych, postawionych według żydowskiego zwyczaju oczyszczenia, mieszczących w sobie każda po dwie lub trzy miary*.

*gr: hydria - naczynie na wodę, dzban, stągiew Mt 15,2; Łk 11,39;

**1 miara - gr: metretes - około 40 l

7. Jezus powiedział im: Napełnijcie te stągwie wodą. I napełnili je aż po brzegi.

J 2,3; 1Krl 17,13; Mk 11,2

8. I powiedział im: Zaczepnijcie teraz i zaniesli staroście* wesela. I zaniesli.

*gr: architriklinos - mistrz ceremonii przy stole Pr 3,5-6

9. A gdy starosta wesela skosztował tej wody, która stała się winem – a nie wiedział, skąd ona jest, lecz słudzy wiedzieli, ci co czerpali wodę – zawołał oblubienca*,

Lb 6,3; *gr: nymfios - narzeczony, pan młody, oblubieniec Ef 5,18

10. I powiedział do niego: Każdy człowiek stawia najpierw dobre wino, a gdy sobie podpiją*, wtedy gorsze; ty zachowałeś dobre wino aż dotąd.

*gr: methyo - być pijanym

11. Taki to pierwszy* z cudownych znaków** uczynił Jezus w Kanie Galilejskiej i tam ukazał swoją chwałę; a Jego uczniowie uwierzyli w Niego.

*lub: taki (jest) początek; **por: J 4,54*

12. Potem zeszedł do Kafarnaum, On sam, Jego matka, Jego bracia i Jego uczniowie; tam pozostali kilka dni;

Ps 69,8; Mt 12,46; *Kafarnaum leży w dolinie Mt 13,55; Mk 6,3; J 7,3-5

13. A była blisko Pascha żydowska; i Jezus wstąpił do Jerozolimy.

Pwt 16,1-6; Łk 2,41; *lub: wspiął się - por: Mt 20,17* J 5,1; 6,4; 11,55

14. I znalazł w świątyni sprzedających woły, owce, gołębie i zajmujących swoje miejsca bankierów*.

Mt 21,12; Obj 11,2 *gr: kollybastes - drobny wekslarz, wymieniający drobne monety

15. I uczynił bicz z powrozów, i wypędził wszystkich ze świątyni, także owce i woły, a bankierom* porozsyrywał monety i powyracał stoły,

por: w 14 Pwt 14,23

16. A tym, co sprzedawali gołębie, powiedział: Zabierzcie je stąd, nie czynicie domu Ojca mego domem kupieckim*.

Iz 56,5; *lub: miejsce handlu, szereg, port morski, targowisko Mt 21,13

17. I przypomnieli sobie Jego uczniowie, że jest napisane: Gorliwość o Twój dom pochłonie* mnie.

*msz Byz: pochłonie Ps 69,10; 119,139

18. Wtedy Żydzi zwrocili się do Niego, mówiąc: Jakim znakiem dowiedziesz, że możesz to czynić?

J 6,30; Mt 12,38; 21,23

19. W odpowiedzi, Jezus rzekł im: Zburzcie tę świątynię*, a ja wzniosę ją w trzy dni.

Mt 14,58; 15,29; Dz 3,15; Rz 6,4; 8,11

20. Powiedzieli więc Żydzi: Tę świątynię budowano czterdzieści sześć lat, a Ty wzniesiesz ją w trzy dni?

*gr: naos - główny budynec świątyni - por: 2Tes 2,4**

21. Ale On mówił o świątyni swojego ciała*.

*gr: soma - żywe ciało, tkanka, osoba, zwłoki Ef 2,21; Kol 2,9

22. Gdy więc został wzbudzony z martwych, Jego uczniowie przypomnieli sobie, że im to mówił; i uwierzyli Pismu i słowu, które wypowiedział Jezus.

Hi 19,25; 1Kor 15,52

23. A gdy był w Jerozolimie w święto Paschy, wielu uwierzyło* w Jego imię, widząc cudowne znaki, które czynił.

Wj 12,14; Lb 28,16; *gr: pistewo - wierzyć, ufać, zawierzyć Ez 45,21; J 8,30; 12,42

24. Ale Jezus nie powierzał* im samego siebie, dlatego że On znał wszystkich,

Mk 2,8 *gr: pistewo - tu jako zwrot - powierzać się czyjejs wierności

*idiom - nie ufał im, dlatego że On znał wszystkich

25. I dlatego, że nie miał potrzeby, aby ktoś zaświadczył Mu o człowieku; albowiem sam wiedział, co jest w człowieku.

J 6,64; 16,30

3A był pewien człowiek wśród faryzeuszy o imieniu* Nikodem, przywódca żydowski*.

*dost.: na imię mu; **lub: Judejczyków

2. Ten przyszedł w nocy do Jezusa i powiedział do Niego: Rabbi! Wiemy, że przyszedłeś od Boga jako nauczyciel; bo nikt takich cudownych znaków czynić nie może, które Ty czynisz, gdyby Bóg z nim nie był.

3. Jezus w odpowiedzi, odrzekł mu: Zaprawdę, zaprawdę mówię ci: Jeśli ktoś nie zostanie zrodzony z góry*, nie może zobaczyć Królestwa Bożego.

IP 1,3,23-25; 5,1; 1Kor 4,20; 6,9

*gr: anathen - z wysoka, z wyższego miejsca, na nowo, od początku

4. Nikodem powiedział do Niego: Jak może człowiek zostać zrodzonym, będąc starcem? Nie może on powtórnie wejść do łona swojej matki i zostać zrodzonym.

5. Jezus odpowiedział: Zaprawdę, zaprawdę mówię ci: Jeśli ktoś nie zostanie zrodzony z wody i z Ducha, nie może wejść do Królestwa Bożego.

Iz 48,1; Mt 5,20; 1Kor 6,11

6. Co jest zrodzone z ciała, jest ciałem, a co jest zrodzone z Ducha, jest duchem.

Hi 15,14; 25,4; Ez 36,26; J 6,63; Rz 8,4,9; 2Kor 5,17; 1J 3,9

7. Nie dziw* się, że ci powiedziałem, że konieczne* jest, abyście** zostali zrodzeni z góry.

*dost.: zdziwi się; **gr: dei - trzeba, musicie; ***dost.: wam

8. Wiatr wieje gdzie chce i szum jego słyszysz, ale nie wiesz skąd przychodzi i dokąd idzie; tak jest z każdym, kto jest zrodzony z Ducha*.

*gr: pneuma - duch, wiatr Dz 2,2; 1Kor 2,11

9. Nikodem w odpowiedzi, zapytał* Go: Jak to się może stać?

*dost.: powiedział, rzekł, mówił

10. Jezus w odpowiedzi, odparł mu: Ty jesteś nauczycielem Izraela, a tego nie wiesz?

*gr: ginosko - poznać, dowiedzieć się, wejść w bliską relację

11. Zaprawdę, zaprawdę mówię ci, że co wiemy*, to mówimy, i co widzieliśmy, o tym świadczymy, a naszego świadectwa nie przyjmujecie.

Mt 11,27; J 7,16; 8,38; 12,49

*gr: eido - dostrzegać, wiedzieć, mieć wgląd, badać, znać

12. Jeśli nie wierzycie, gdy wam powiedziałem o sprawach ziemskich, to jak uwierzycie, jeśli mówiłbym wam o sprawach niebiańskich?

1Tm 3,16; 1J 5,7; Łk 22,67; Flp 3,19

13. I nikt nie wstępuje do nieba, tylko Ten, który zstąpił z nieba, Syn Człowieczy, który jest w niebie.

J 6,33.38.51.62; 16,28; 1J 5,7

14. I jak Mojżesz wywyższył węża na pustyni*, tak musi* zostać wywyższony Syn Człowieczy,

*lub: pustkowiu; **jest konieczne Lb 21,4-9

15. Aby każdy, wierzący w Niego, nie zginął*, ale miał życie wieczne.

J 4,14; Dz 2,21; 13,26

*gr: apollymi - niszczyć, usunąć, położyć kres, zginąć, zładzić

16. W ten właśnie sposób* Bóg umiłował świat, że dał swojego jednorodzonego Syna, aby każdy, wierzący w Niego, nie zginął, ale miał życie wieczne.

gr: houto - por. Mt 24,37 1J 4,11

**gr: agapao - przyjmować z zadowoleniem, gorąco miłować

17. Bo nie posłał* Bóg swojego Syna na świat, aby sądził świat, lecz by świat został przez Niego zbawiony.

Łk 19,10; Mt 1,21; Rz 1,16

*gr: apostello - udać się do wyzn. miejsca, wysłać, odprawić

18. Wierzący w Niego, nie podlega* osądzeniu; ale kto nie wierzy, już jest osądzony, dlatego że nie wierzy w imię jednorodzonego* Syna Bożego.

*lub: nie jest sądzony; **tj. jednaka

19. To natomiast jest sąd*, że światłość przyszła na świat, a ludzie bardziej umiłowali ciemność niż światłość; bo ich czyny były złe.

Iz 30,9-12; J 5,44; 8,44; 10,26

*gr: krisis - sąd, rozprawa, opinia, rozdzielenie, podział

20. Każdy bowiem, kto źle czyni, nienawidzi światłości i nie przychodzi do światłości, aby czyny jego nie zostały obnażone*.

*gr: elencho - wykazać winę, zastrydzić, napomnieć Ps 50,17

21. Lecz kto czyni prawdę, przychodzi do światłości, aby czyny jego zostały ujawnione*, że są dokonane w Bogu.

1Kor 15,10; Ga 2,20

*gr: faneroo - ujawnić to, co było zakryte, ukazać publicznie

22. Potem przyszedł Jezus i Jego uczniowie* do ziemi judzkiej; i tam przebywał z nimi i chrzczył.

*gr: mathetes - uczeń, słuchacz, zwolennik

23. A chrzczył* i Jan w Aion, blisko Salim*,

bo było tam wiele wody, i ludzie przychodzili i byli chrzczeni.

1Sm 9,4; Dz 8,36-38; Rz 3,18

*gr: baptidzo - zanurzać, zamaczać wielokrotnie w celu farbowania - sąd też przesłanką; **mss Byz - Salem

24. Bo Jan jeszcze nie był wtrącony do więzienia*.

*gr: fylake - straż, warta, więzienie Mt 14,3

25. Powstał więc spór* między* uczniami Jana a Żydami** o oczyszczenie.

Lb 19,7

*gr: dzetesis - debata, kwestia sporna, szukanie, wypytywanie

**dost.: od - jako inicjatorów; ***mss Byz - Judejczykiem (Żydem)

26. I przyszli do Jana, i powiedzieli do niego: Rabbi*! Ten, który był z tobą za Jordanem, o którym ty zaświadczyłeś, Ten oto** chrzczi, i wszyscy przychodzą do Niego.

*z hebr.: mój Nauczycielu, mój Mistrzu; **lub: zobacz

27. Jan w odpowiedzi, odparł: Nie może człowiek nie wziąć, jeśli nie byłoby mu to dane* z nieba.

Rz 12,6; 1Kor 3,6; Hbr 5,4; Jk 1,17; Jr 17,6

*gr: didomi - darować, dać, upoważnić, wyznaczyć na urząd

28. Wy sami mi poświadczacie, że powiedziałem: Ja nie jestem Mesjaszem*, ale jestem posłany przed Nim.

*lub: Chrystusem

29. Ten, kto ma oblubienice, jest oblubieńcem; a przyjaciel oblubieńca, ten, który stoi i go słucha, raduje* się niezmiernie* z powodu głosu oblubieńca. Dlatego też ta moja radość jest pełna**.

Ps 45,15; Pnp 5,1; Mt 9,15

*hebraizm - dost.: raduje się radością; **gr.: pleroo - Ef 4,10*

30. On musi wzrastać, a ja natomiast stawać się mniejszym.

Iz 9,7

31. Ten, który przychodzi z góry*, jest ponad wszystkimi. Kto z ziemi, jest ziemski i po ziemsku mówi; kto z nieba przychodzi, jest ponad wszystkimi.

gr: anothen - z wysoka - por. J 3,3

32. A co widział i słyszał, o tym świadczę, a świadectwa* Jego nikt nie przyjmuje.

*gr: martyria - świadectwo, zeznanie przed sądzią J 15,15

33. Ten, kto przyjął Jego świadectwo, przepiętował* tym samym, że Bóg jest prawdomówny**.

Iz 55,4.11; 1J 5,10

*lub: potwierdzić, uwierzygodnić, rozwiać wszelką wątpliwość

*gr: alethes - prawdziwy, miłujący prawdę, zgodny z prawdą

34. Ten bowiem, którego Bóg posłał, mówi Słowa Boże; gdyż Bóg daje Ducha bez miary*.

*lub: nie wymierzając, nie pod miarą, bez ograniczeń J 7,16

35. Ojciec miłuje Syna i wszystko powierzył* w Jego ręce.

*lub: dał, podarował, przekazał

36. Wierzący* w Syna, ma życie wieczne; a kto jest nieposłuszny* Synowi, nie zobaczy życia, lecz gniew Boży pozostaje** na nim.

*czas teraż. str. czynna J 3,15; 5,24; Ga 3,10; 1Tes 1,10

**lub: nie okazuje posłuszeństwa; ***trwa nad nim

4 A gdy Pan dowiedział^{*} się, że faryzeusze usłyszeli, że Jezus więcej ludzi czyni uczniami i chrzci niż Jan, ^{*lub: poznał} Łk 1,76; 1Kor 2,8

2. Chociaż sam Jezus nie chrzczył, ale Jego uczniowie; J 3,22; Dz 10,48; 1Kor 1,17

3. Opuścił Judeę i odszedł ponownie do Galilei. Łk 2,49; Mt 10,23; Mk 3,7

4. A musiał przechodzić przez Samarię.

5. Przyszedł więc do miasta Samarii o nazwie Sychar^{*}, blisko pola, które dał Jakub Józefowi, swojemu synowi. Rdz 33,19; Joz 24,32

^{*Sychar leżało koło Sychem - 1,5 km od studni Jakuba}

6. A była tam studnia Jakuba. Jezus więc, będąc strudzony^{*} podróżą, usiadł tak przy studni^{**}; a było około szóstej^{***} godziny.

^{*gr: kopiao - być zmęczonym, pracować aż do zmęczenia}

^{**lub: studnia zasilana przez źródło; ***tj. 12-tej obecnego czasu}

7. Z Samarii przysłała kobieta zaczerpnąć wodę. Jezus powiedział jej: Daj mi pić!

^{*kraźna między Judeę a Galileę zamieszkała przez ludność deportowaną przez Asyryjczyków z Babilonii i Medii - 2Krl 17,24}

8. Uczniowie Jego bowiem odeszli do miasta, aby kupić żywności. J 6,5; Łk 9,13

9. Kobieta z Samarii^{*} powiedziała więc do Niego: Jak Ty, będąc Żydem, prosisz mnie kobietę, Samarytankę, *bym dała Ci pić*? Bo Żydzi nie utrzymują^{**} stosunków^{**} z Samarytanami. ^{*dosł: kobieta Samarytanki Dz 10,28; J 6,35; 7,37}

^{**gr: synchraomai - przystawać z kimś, używać wspólnie}

10. Jezus w odpowiedzi, odrzekł jej: Gdybyś znała dar Boga i kim jest Ten, który mówi do ciebie: Daj mi pić, to byś Go prosiła, a dałby ci wody żywej. Dz 8,20; Łk 18,13

^{*tj. woda bieżąca, źródłana, wartho pływająca, kryształicznie czysta}

11. Kobieta powiedziała do Niego: Panie! Nie masz nawet czerpaka, a studnia jest głęboka, skąd więc masz tę wodę żywą?

12. Czy Ty jesteś większy od naszego ojca Jakuba, który dał nam tę studnię i sam z niej pił, i jego synowie, i jego trzody?

13. Jezus w odpowiedzi, odparł^{*} jej: Każdy, kto pije tę wodę, ponownie będzie pragnął^{**};

^{*idiom - por. Łk 14,3** J 6,27; Łk 16,24; Iz 65,13}

^{**gr: dīpsao - odczuwać pragnienie, cierpieć z pragnieniem}

14. Lecz kto będzie pił wodę, którą ja mu dam, nie będzie pragnął na wieki; ale woda, którą mu dam, stanie się w nim źródłem wody wytryskującej ku życiu wiecznemu^{*}.

^{*lub: w życie wieczne - Lpój Mt 19,16; Rz 6,23; 1J 1,2; 5,20}

15. Kobieta powiedziała do Niego: Panie! Daj

mi tej wody, abym nie pragnęła i nie przychodziła tutaj czerpać. J 4,49

16. Jezus powiedział jej: Idź, zawołaj swojego męża, i przyjdź tutaj.

17. Kobieta w odpowiedzi, odparła^{*}: Nie mam męża. Jezus powiedział jej: Dobrze powiedziałaś: Nie mam męża. ^{*por. Łk 14,3*}

18. Albowiem miałaś pięciu mężów, a ten, którego teraz masz, nie jest twoim mężem. Powiedziałaś prawdę. Mk 10,12; Rz 7,3

19. Kobieta powiedziała Mu: Panie! Widzę, że jesteś prorokiem^{*}. ^{*gr: profetes - por. Mt 2,17*}

20. Ojciec nasi oddawali cześć^{*} na tej górze^{**}, a wy mówicie, że w Jerozolimie jest miejsce, gdzie trzeba oddawać cześć.

^{*lub: paść na kolana jako wyraz szacunku Sdz 9,7; 1Krl 9,3}

^{**tj. Góra Gerazim ze świątynią zbudowaną przez Samarytan}

21. Jezus powiedział jej: Kobioto! Wierz mi, że przychodzi godzina, kiedy ani na tej górze, ani w Jerozolimie nie będziecie oddawali czci^{*} Ojcu. ^{*gr: proskymeo - por. J 9,38**}

22. Wy czcicie to, czego nie znacie; my czcimy to, co znamy; bo zbawienie jest od^{*} Żydów. ^{*lub: z Żydów Łk 24,47; Dz 4,12; 2Tes 2,13}

23. Ale przyjdzie godzina, i teraz już jest, kiedy prawdziwi czciciele będą cześć oddawać Ojcu w duchu i w prawdzie. Bo i Ojciec szuka takich, którzy tak Go czczą^{*}.

^{*gr: proskymeo - por. J 9,38** Joz 24,14; Ps 51,6; Rz 8,26}

24. Bóg jest duchem, a ci, którzy Go czczą, winni^{*} Go czcić w duchu i w prawdzie.

^{*lub: jest konieczne, trzeba J 6,63; 7,39; 14,17; 2Kor 3,17}

25. Kobieta powiedziała do Niego: Wiem, że nadchodzi Mesjasz, nazywany Chrystusem; Ten, gdy przyjdzie, wszystko nam oznajmi^{*}.

^{*gr: ananyello - szczegółowo opowiedzieć, wyjaśnić, zdać relację}

26. Jezus powiedział jej: Ja Nim jestem, który z tobą rozmawiam.

27. Wtedy^{*} przyszedł Jego uczniowie i dziwili się, że rozmawiał z kobietą, jednak nikt nie powiedział: O co pytasz^{**}? ^{*lub: Dlaczego z nią rozmawiasz? *dosł: a na to; **lub: o co prosisz, żądasz}

28. Zostawiła więc kobieta swój dzban i poszła do miasta, i powiedziała ludziom:

29. Chodźcie, zobaczcie człowieka, który powiedział mi wszystko, cokolwiek^{*} uczyniłam, czy to nie jest Mesjasz? ^{*lub: jak wiele}

30. Wyszli więc z miasta i przyszedł do Niego.

31. A w tym czasie^{*} prosili Go uczniowie, mówiąc: Rabbi! Jedz. ^{*lub: pomiędzy, w trakcie}

32. A On powiedział im: Ja mam pokarm do jedzenia, którego wy nie znacie.

33. Mówili więc uczniowie do siebie nawzajem: Czy ktoś przyniósł Mu jeść?

34. Jezus powiedział im: Moim pokarmem jest czynić^o wolę Tego, który mnie posłał i wypełnić^o Jego dzieło. Ps 40,8; J 17,4; 2Tm 4,7

^{*dost.: bym czynił; ^{**bym wypełnił lub doprowadził do celu}}

35. Czy nie wy mówicie: Jeszcze cztery miesiące, a nadzieje żniwo? Otóż, mówię wam, podnieście swoje oczy i przypatrzcie się polom, że już są białe, *gotowe do żniwa*.

36. A żniwiarz, odbiera zapłatę i zbiera plon do^o życia wiecznego, aby i ten, który sieje, radował się razem *z tym, który żnie*.

^{*lub: ku, na}

Prz 11,30; Rz 1,13; 1Tes 2,19

37. Albowiem prawdziwe jest to słowo, że kto inny sieje, a kto inny żnie. Ga 6,7; 1Kor 3,5

38. Ja was posłałem żąć to, nad czym wy się nie trudziliście^o; inni się trudzili, a wy korzystacie^o z ich trudu. Dz 2,41; 6,7; 1Tes 5,12

^{*gr.: kopiao - być zmęczonym, prac. do zmniejszenia; ^{**dost.: weseliście}}
39. A wielu Samarytan z tego miasta uwierzyło w Niego dzięki słowu kobiety, która świadczyła: Powiedział mi wszystko, cokolwiek^o uczyniłam. ^{*lub: jak wiele}

40. Gdy więc przyszedł do Niego Samarytanie, prosili^o Go, aby u nich pozostał; i pozostał tam dwa dni. ^{*gr.: erotao - prosić, błagać, upraszać}

41. I wielu więcej z nich uwierzyło dzięki Jego słowu; J 2,23; 8,30; 10,42; 12,42; Dz 9,42

42. Lecz także tej kobiecie mówili: Już nie dzięki twojemu opowiadaniu^o wierzymy; sami bowiem słyszeliśmy i wiemy, że Ten jest prawdziwie Zbawicielem świata – Mesjasz^o.

^{*gr.: lalia - mowa, opowiadanie, opowieść, dialekt, gwara}

^{*lub: Chrystus, Pomazaniec} Iz 43,3; Ełk 1,47; Dz 13,29; Tł 1,4

43. A po dwóch dniach wyszedł stamtąd i odszedł do Galilei. Mt 4,12; Ełk 4,14

44. Bowiem sam Jezus zaświadczył, że prok w własnej ojczyźnie nie ma poważania^o. ^{*lub: szacunku} Mt 13,57; Mk 6,4; Ełk 4,24

45. Gdy więc przyszedł do Galilei, przyjęli Go Galilejczycy, widząc wszystko, co czynił w czasie święta w Jeruzolimie; i oni bowiem przybyli na święto. J 2,23; Mt 4,23; Ełk 8,40

46. Przyszedł więc Jezus ponownie do Kany Galilejskiej, gdzie uczynił z wody wino. A był w Kafarnaum pewien dworzanin królewski, którego syn chorował^o. ^{*być bez siły, słabym} J 2,1

47. Ten, gdy usłyszał, że Jezus przybywa z Judei do Galilei, poszedł do Niego i prosił Go, aby zszedł^o i uzdrowił^o jego syna; bo bliski był śmierci. Mk 2,1-3; J 11,21; Ełk 7,6

^{*tj. zejść z miejsca wyżej położonego - por. J 2,12^o}

^{*gr.: iaomai - uzdrawiać, leczyć, czynić zdrowym, wyzdolonym}

48. I Jezus powiedział do niego: Jeśli nie ujrzycie znaków i cudów – nie uwierzycie.

J 12,37; 20,29; Ełk 16,31; 1Kor 1,22

49. Dworzanin królewski^o powiedział do Niego: Panie! Zejdź, zanim umrze moje dzieciątko^o. ^{*gr.: basilikos - należący do króla, urzędnik królewski}

^{*gr.: paidion - małe dziecko, dzieciątko, chłopczyk, dziewczynka}

50. Jezus powiedział mu: Idź, syn twój żyje. I uwierzył ów człowiek słowu, które mu powiedział Jezus, i poszedł. Mt 8,13; Ełk 17,14

51. A gdy już schodził, spotkali go jego słudzy i oznajmili, mówiąc: Chłopiec twój żyje.

52. Wtedy zapytał ich o godzinę, w której poczuł się lepiej, i powiedzieli mu: Wczoraj o godzinie siódmej opuściła go gorączka.

53. Poznał więc ojciec, że *było to* o tej godzinie, o której mu Jezus powiedział: Syn twój żyje. I uwierzył on i cały jego dom.

54. To kolejny, drugi *cudowny znak*^o, który Jezus uczynił, gdy przyszedł z ziemi judzkiej do Galilei. Mt 4,12; J 2,1; 7,1; Obj 16,14

^{*gr.: semeion - znak tj. niezwykłe wydarzenie wykraczające poza naturalny bieg wydarzeń}

5 Po tych dniach było święto żydowskie^o, i wstąpił Jezus do Jeruzolimy. Kpl 23,2;

^{*być może chodzi o Pięćdziesiątnicę}

Pwt 16,16

2. A jest w Jeruzolimie przy Owczej bramie sadzawka, zwana po hebrajsku Betezda^o, mająca pięć portyków^o. Ne 3,1; 12,39

^{*aram.: Bethesda - dom miłosierdzia, dom źródeł; ^{**por. Dz 3,11^o}}

3. W nich leżało wielkie mnóstwo chorych, ślepych, chromych i sparaliżowanych^o, którzy oczekiwali *na* poruszenie wody.

^{*dost.: uschlych - części ciała skurczone, zmarniałe, zwiędłe}

4. Albowiem anioł *o* pewnym czasie zstępował do sadzawki i poruszał wodę; pierwszy więc, kto wstąpił po poruszeniu wody, stawał się zdrowy, jakkolwiek chorobą był złożony. Mt 22,30; Ełk 1,19; 6,22; Hbr 1,4.13-14; 2,5; 12,22

5. A był tam pewien człowiek, chorujący od trzydziestu ośmiu lat. Mk 9,2; Ełk 8,43

6. I gdy Jezus ujrzał go leżącego, i poznał, że już przez długi czas czeka^o, powiedział do niego: Czy chcesz stać się zdrowy?

^{*lub: jest w tym stanie}

J 21,17; Hbr 4,13

7. Chory odpowiedział Mu: Panie! Nie ma człowieka, który wrzuciłby mnie do sadzawki, gdy woda zostanie poruszona; a gdy ja idę, inny przede mną wstępuje.

8. Jezus powiedział mu: Wstań, weź swoje posłanie i chodź. Mt 9,6; Lk 5,24; Dz 9,34

9. I natychmiast stał się zdrowy ten człowiek, i wziął swoje posłanie, i chodził. A tego dnia był sabat, Mk 1,31; 5,29; 10,52

10. Więc mówili Żydzi do uzdrowionego: Jest sabat, nie wolno ci nosić* posłania.

**lub: podnieść, unieść, wziąć* Jr 17,21; Mt 12,2

11. Odpowiedział im: Ten, który uczynił mnie zdrowym, powiedział mi: Weź swoje posłanie* i chodź. **gr: krabbatos - proste, jednoosobowe łóżko, mata*

12. I pytali go: Kim jest człowiek, który ci powiedział: Weź swoje posłanie i chodź?

13. A ten, który został uzdrowiony, nie wiedział kto to jest; gdyż Jezus oddalił się od tłumu będącego na tym miejscu. Lk 4,30

14. Po tym znalazł go Jezus w świątyni i powiedział do niego: Oto stałeś się zdrowy; już więcej nie grzesz*, aby nie stało ci się coś gorszego**.

J 8,11; 1J 2,1; Kpl 26,23; Mt 12,45

**gr: hamartano - być pozbawionym czegoś, utracić, chybić celu*

***gr: cheiron - gorszy, ostrzejszy, ostrzejszy od czegoś*

15. Odszedł ów człowiek i oznajmił* Żydom, że to był Jezus, który uczynił go zdrowym.

**gr: anangello - szczegółowo opowiedzieć, wyjaśnić, złać relację*

16. I dlatego Żydzi prześladowali* Jezusa, i dążyli do tego, aby Go zabić, bo to uczynił w sabat. J 5,18; 7,19; Mk 3,6; Lk 6,11; Ps 2,2

**gr: dioko - zmuszać do ucieczki, prześladować, nastawać*

17. A Jezus im odpowiedział: Ojciec mój aż dotąd działa, i ja działam.

18. Dlatego tym bardziej Żydzi dążyli do tego, aby Go zabić, bo nie tylko rozluźniał rygor sabatu, ale i powiedział, że Bóg jest Jego Ojcem, i tym samym siebie czynił Bogiem. **lub: równym (pod względem ilości i jakości)* J 10,30

19. W odpowiedzi więc, Jezus rzekł im: Zaprawdę, zaprawdę mówię wam: Nie może Syn sam od siebie nic uczynić, tylko to, co widzi, że czyni Ojciec; cokolwiek bowiem On czyni, to i Syn czyni to samo*. **lub: jednakowo*

20. Bo Ojciec miłuje* Syna i ukazuje** Mu wszystko, co sam czyni; i pokaże Mu większe dzieła niż te, abyście je podziwiali.

**gr: fileo - okazywać czułość, kochać* J 3,35; Mt 3,17

***gr: deiknyo - pokazać, ukazać oczom, dać dowód czegoś*

21. Bo tak, jak Ojciec wzbudza umarłych i przywraca* życie*, tak i Syn, przywraca życie *tym*, którym chce. 1Krl 17,21; Rz 4,17; 8,11

**gr: dzopooiteo - powołać do życia, uczynić, zrodzić żywym*

22. Bo Ojciec w ogóle nikogo nie sądzi, lecz wszelki sąd przekazał* Synowi, Dz 10,42; 17,31;

**lub: oddał, upoważnił* Rz 2,16; 2Tm 4,1

23. Aby wszyscy czcili* Syna, tak jak czczą Ojca. Kto nie czci Syna, nie czci Ojca, który Go posłał. **lub: poważać, okazywać głęboki szacunek*

24. Zaprawdę, zaprawdę mówię wam: Kto słucha mojego słowa i wierzy Temu, który mnie posłał, ma życie wieczne i nie idzie na sąd, ale przeszedł* ze śmierci do życia.

**gr: matabaino - przejść* J 3,16; 4,14; 6,47;

z jednego miejsca do drugiego, usuwać Mt 7,14; Rz 8,1-30

25. Zaprawdę, zaprawdę mówię wam: Przyjdzie godzina, i teraz już jest, gdy umarli usłyszą głos Syna Bożego, i ci, którzy usłyszą*, będą żyć. **dost.: usłyszeli - cz. przesz. dok.* Lk 9,60; 15,24

26. Bo jak* Ojciec ma życie sam w sobie, tak i dał Synowi, aby miał życie sam w sobie.

**dost.: tak jak, jako* J 1,4; 14,6

27. I dał Mu władzę i prawo sprawowania* sądu, ponieważ jest Synem Czułowczym.

**lub: czynić, wykonać, wypełnić* Ps 2,6; Dz 17,31

28. Nie dziwcie się temu, bo nadchodzi godzina, w której wszyscy, którzy są w grobach*, usłyszą Jego głos; **lub: grobowcach*

29. I wyjdą ci, którzy dobrze czynili, *by* powstać do życia; a ci, którzy źle czynili, *by* powstać na sąd. J 11,24; Mt 19,25; Lk 14,14

30. Ja nie mogę sam od siebie nic czynić. Tak, jak słyszę, *tak* sądzę, a mój sąd jest sprawiedliwy*; bo nie szukam woli** mojej, ale woli Tego który mnie posłał. Mt 26,39; J 8,28

**gr: dikaios - prawy, sprawiedliwy, to co słuszne, cnotliwe*

***gr: thelema - wola, pragnienie, upodobanie, postanowienie*

31. Jeśli ja sam o sobie świadczę, moje świadectwo nie jest prawdziwe. J 10,37

32. Jest *ktos* inny, który świadczy o mnie, i wiem, że świadectwo, które o mnie wydaje, jest prawdziwe. Mt 3,17; Lk 3,22; J 5,37; 1J 5,6

33. Wy posłaliście do Jana, a *on* zaświadczył* o prawdzie. **gr: martyreo - por. Dz 6,3**

34. Ja natomiast nie przyjmuję świadectwa od człowieka, ale to mówię, abyście wy zostali zbawieni. Rz 1,16

35. On to był lampą, która płonie i świeci, a wy chcieliście do *pewnego czasu** radować się w jego świetle. **lub: chwili* J 6,66; Mt 5,16; 11,11

36. A ja mam świadectwo większe niż Jana; gdyż dzieła, które mi dał Ojciec, bym je wykonał, te dzieła, które *właśnie* czynię, świadczą o mnie, że *to* Ojciec mnie wysłał.

37. A Ten, który mnie posłał, Ojciec, sam świadczył o mnie. Ani głosu Jego nigdy nie słyszeliście, ani postaci^{*} Jego nie widzieliście, ^{*gr.: eidos - wygląd zewnętrzny, Pwt 4,12; J 1,18; 14,9; postać, forma, sylwetka, kształt, rodzaj J 4,12}

38. I nie macie Jego Słowa w was mieszkającego; on postać *też* nie wierzyacie Temu, którego On posłał. ^{*lub: trwać, przebywać, pozostać}

39. Badacie^{*} Pisma, bo wydaje się wam, że macie w nich życie wieczne; a one składają świadectwo o mnie. ^{*lub: zgłębiać}

40. I nie chcecie przyjść do mnie, abyście mieli życie. J 12,47; Rz 6,23; Obj 22,7

41. Nie przyjmuję chwały^{*} od ludzi, ^{*gr.: doksa - por. J 11,4* 1P 2,21; J 7,18; 1Tes 2,6}

42. Ale wiem^{*} o was, że nie macie miłości Bożej w sobie. ^{*lub: poznałem was}

43. Ja przyszedłem w imieniu mojego Ojca, a nie przyjmujecie mnie; jeśli *ktos* inny przyszedłby we własnym imieniu, tego przyjmiecie. Dn 7,8; Mt 24,5; 2Tes 2,3

44. Jak możecie wierzyć wy, *którzy* chwałę jedni od innych przyjmujecie, a chwały samego Boga nie szukacie? Łk 16,15; Hbr 3,12

45. Niech nie wydaje się wam, że ja was będę oskarżał przed Ojcem; oskarża^{*} was Mojżesz, w którym wy pokładacie nadzieję. ^{*gr.: kategoreo - oskarżać przed sędzią, wysunąć oskarżenie}

46. Jeśli bowiem uwierzyliście Mojżeszowi, uwierzyliście i mnie, gdyż on napisał o mnie. J 1,45; Pwt 18,15; Dz 26,22

47. Jeśli jednak pismom jego nie wierzyacie, jak uwierzyacie moim słowom?

6 Potem oddalił się Jezus na drugi brzeg Morza Galilejskiego, *czyli* Tyberiadzkiego.

2. A podążał za Nim wielki tłum, bo widzieli Jego *czudowne* znaki^{*}, które czynił na corych. ^{*lub: cuda - por. J 4,54*}

3. I Jezus wszedł na górę, i siedział tam ze swoimi uczniami; Mt 14,23; Łk 6,12; J 6,15

4. A była blisko Pascha, święto żydowskie. Wj 12,6; Pwt 16,1; J 2,13; 11,55

5. Wtedy Jezus podniósł oczy i ujrzał, że wielki tłum idzie do Niego, i powiedział do Filipa: Gdzie kupimy chleba, aby oni mogli się najeść? Mt 14,4; Mk 6,34; Łk 9,12

6. A mówił to, aby go poddać próbie^{*}; bo sam wiedział, co miał czynić. ^{*por. Mt 16,1*}

7. Filip odpowiedział Mu: Chleba za dwieście denarów^{*} nie wystarczy dla nich, aby każdy z nich otrzymał choć trochę. Mt 18,28

^{*1 denar - stawka dzienna pracy robotnika robnego}
8. Jeden z Jego uczniów, Andrzej, brat Szymona Piotra, powiedział do Niego:

9. Jest tu jeden chłopczyk^{*}, który ma pięć chlebów jęczmiennych i dwie ryby; ale cóż to jest na tak wielu? ^{*gr.: paidarion - chłopczyk, chłopiec}

10. A Jezus powiedział: Każcie^{*}, by ludzie spoczęli. A było w tym miejscu dużo trawy, i spoczęli mężczyźni w liczbie około pięciu tysięcy. ^{*gr.: poieo - uczynić coś, zrobić, skłonić kogoś do}

11. Wziął więc Jezus chleby, podziękował^{*} i rozdał uczniom, a uczniowie siedzącym; podobnie *uczynił* i z rybami, ile *tylko* chcieli. ^{*gr.: eucharisteo - por. Mt 26,27* Łk 24,30; Rz 14,6; 1Tm 4,4}

12. A gdy byli nasyćeni, powiedział swoim uczniom: Zbierzcie pozostałe kawałki, aby nic nie przepadło^{*}. ^{*lub: zostało stracone, zniszczyło się}

13. Zebrali więc i napełnili dwanaście koszy kawałków z tych pięciu jęczmiennych chlebów, które pozostały^{*} po jedzących.

^{*lub: pozostawać ponad miarę, obfiliwać, być zaopatrzonym}
14. Gdy więc ludzie ujrzeni *czudowny* znak, który uczynił Jezus, mówili: Ten prawdziwie jest prorokiem, *który* przychodzi na świat.

15. Gdy więc Jezus poznał, że zamierzają przyjść i Go porwać, aby uczynić Go królem, sam jeden oddalił się ponownie na górę.

16. A gdy nastal wieczór, zeszli Jego uczniowie nad morze. Mk 6,47

17. I gdy wstąpili do łodzi, wyruszyli na drugą stronę morza do Kafarnaum. I nastąpiła ciemność, a Jezus *jeszcze* nie przybył do nich.

18. Morze natomiast burzyło się, *bo* wiał silny wiatr. Ps 135,7; Mt 8,24

19. Gdy więc przepłynęli około dwadzieścia pięć albo trzydzieści stadiów^{*}, ujrzeni Jezusa idącego po morzu i zbliżającego^{**} się do łodzi; i zlekli się. Mk 6,47; Mt 14,25; Łk 24,36

^{*1 stadion to ok. 185 m - to środek jeziora; **dosł.: będącego blisko}
20. A On im powiedział: Ja jestem, nie bójcie się. Wj 3,14; Iz 43,1-2; J 6,35

21. I chcieli Go wziąć do łodzi, a łódź od razu znalazła^{*} się przy lądzie, do którego zmierzali. ^{*gr.: ginomai - być, stać się, zrodzić, zaistnieć, dziać się}

22. Nazajutrz tłum, stojący na drugim brzegu morza, zauważył, że tam nie było innej łódki*, tylko ta jedna, do której wstąpili Jego uczniowie, i że Jezus nie wstąpił do łodzi razem ze swoimi uczniami, ale uczniowie Jego odeszli sami; *gr: *plouarion - łódeczka*

23. A przyplnęły i inne łodzie z Tyberiadz*, blisko miejsca, gdzie jedli chleb, nad którym Pan uczynił dziękczynienie.

*gr: *miasto zaboż. na danu. cmentarzu ku czci cesarza Tyberiusza*

24. Gdy więc lud zobaczył, że nie ma tam Jezusa, ani Jego uczniów, i oni wstąpili do łódek i przybyli* do Kafarnaum, szukając Jezusa. *gr: *erchomai - przyjść, przybywać, ukazać się*

25. I gdy znaleźli Go na drugim brzegu morza, powiedzieli do Niego: Rabbi!* Kiedy tu się zjawileś? *z hebr: *mój Nauczycielu, mój Mistrzu*

26. Jezus w odpowiedzi, odrzekł im: Zaprawdę, zaprawdę mówię wam: Szukacie mnie nie dlatego, że widzieliście *cudowne* znaki*, ale że jedliście chleb i zostaliście nasytzeni**. *por: *J 4,54** Ez 33,31; Dz 8,18; Rz 16,18; Flp 2,21

*gr: *chortadzo - syćci bądź zaspokajac pragnienia, karmić*

27. Zabiegajcie* nie o pokarm, który ginie, ale o pokarm, który trwa ku życiu wiecznemu, który wam da Syn Człowieczy; *na Nim*** bowiem Bóg Ojciec położył pieczęć**.

*gr: *ergadzomai - trudzić się, pracować, handlować*

**dost.: *tego opieczętował* Łk 10,40; J 4,13; 1Kor 7,29

28. Powiedzieli więc do Niego: Co mamy czynić, by trudzić* się dziełami Boga? *por: *w: 27**

29. Jezus w odpowiedzi, odrzekł im: To jest dzieło* Boga, abyście wierzyli w Tego, którego On posłał.

Dz 16,30; Hbr 11,6; 1J 3,23

*gr: *ergon - czyn, akt twórczy, dzieło, przedsięwzięcie, praca*

30. W związku z tym, powiedzieli do Niego: Jaki więc *cudowny* znak uczynisz*, byśmy widzieli i wierzyli Tobie? Co zrobisz? *dost.: *czynisz*

31. Ojcowie nasi jedli mannę* na pustyni, jak jest napisane: Dał im chleb z nieba, aby jedli.

Ne 9,15; Ps 78,24; 105,40; 1Kor 10,13

*etymologia hebr.: *manna - „co to jest” - por: Wj 16,15*

32. Jezus więc powiedział im: Zaprawdę mówię wam: Nie Mojżesz dał wam chleb z nieba, ale Ojciec mój daje wam prawdziwy chleb z nieba. Wj 16,4-8; J 1,9; 15,1; 1J 5,20

33. Bo chlebem Bożym jest Ten, który zstępuje z nieba i daje życie światu. J 3,13

34. Powiedzieli więc do Niego: Panie! Daj nam zawsze tego chleba.

35. I Jezus powiedział im: Ja jestem chlebem

życia; kto do mnie przychodzi, nigdy nie zagna głodu, a wierzący we mnie, nigdy nie zagna pragnienia.

J 5,40; Iz 55,1; Obj 7,16

36. Lecz powiedziałem wam, że *już* widzieliście mnie, i nie wierzycie. J 10,26; 12,37

37. Wszystko, co mi daje Ojciec, przyjdzie do mnie; *a tego* który przychodzi do mnie, nie wyrzucę precz*;

J 6,39.45; 17,2;

*dost.: *na zewnątrz*

Hbr 7,25; Obj 22,17

38. Bo zstąpiłem z nieba, nie żebym czynił swoją wolę, ale wolę Tego, który mnie posłał.

39. A taka jest wola Tego, który mnie posłał, Ojca, abym *z tego* wszystkiego, co mi dał, nic nie stracił, lecz wzbudził to w dniu ostatecznym. J 4,34; Ps 40,7; Mt 20,28; Flp 2,8

40. A taka jest wola Tego, który mnie posłał, aby każdy, kto widzi Syna i wierzy* w Niego, miał życie wieczne; *a ja* go wzbudzę w dniu ostatecznym. Hl 19,25-27; 1Kor 15,52; Rz 6,23

*dost.: *jest wierzący - czas teraźniejszy strona czynna*

41. Szemrali* więc Żydzi przeciw Niemu, bo powiedział: Ja jestem chlebem, który zstąpił z nieba. *lub: *naradzać się potajemnie, narzekać - por: w 43**

42. I mówili: Czy to nie jest Jezus, syn Józefa, którego ojca i matkę my znamy; jak więc mówi On *teraz* : Zstąpiłem z nieba?

43. Jezus więc w odpowiedzi, odparł im: Nie szemrajcie* między sobą;

Łk 5,30

*gr: *gongyldzo - pomruk wyrażający bunt, niezadowolenie*

44. Nikt nie może przyjść do mnie, jeśli go nie pociągnie* Ojciec mój, który mnie posłał; *a ja* go wzbudzę w dniu ostatecznym**.

*gr: *helkjo - ciągnąć, nakłaniać, prowadzić* J 12,32; Jr 31,3

**gr: *eschatos - ostatni w czasie lub miejscu, skrajny*

45. W Prorokach jest napisane: I będą wszyscy wyuczeni* przez Boga. Każdy więc, kto słyszał od Ojca i przyjął poczenie**, przychodzi do mnie.

Iz 54,13; Jr 31,33; Ef 4,21

*gr: *ditaktos - być nauczanym, ktoś kto może być nauczanym*

**gr: *manthano - nauczyć się przez używanie i praktykę, usłyszeć*

46. Nie, żeby ktoś widział* Ojca, jak tylko Ten, który jest od Boga; Ten widział Ojca.

*gr: *horao - baczyć, przyglądać się uważnie, patrzeć*

47. Zaprawdę, zaprawdę mówię wam: *Kto* wierzy we mnie, ma życie wieczne. Łk 10,22

48. Ja jestem chlebem życia. J 6,35

49. Ojcowie wasi zjedli mannę na pustyni i pomarli*.

Wj 16,15.35; Lb 11,7; Pwt 8,16

*gr: *apothensko - umrzeć, zginąć gwałtowną śmiercią, uschnąć*

50. *A to* jest chleb, który z nieba zstępuje, aby ktoś, *kto* z Niego spożył, nie umarł.

51. Ja jestem chlebem żywym*, który zstąpił z nieba; jeśli ktoś będzie jeść z tego chleba, żyć będzie na wieki**; a chleb, który ja dam, to moje ciało, które ja dam za życie świata.

**lub: żyjącym; **dost.: na wiek* J 3,16; Mk 10,45; 2Kor 5,19

52. Sprzeczałi się więc między sobą Żydzi, mówiąc: Jak On może dać nam do jedzenia swoje ciało*? **gr.: sarks - por. Kol 2,11***

53. Jezus więc powiedział im: Zaprawdę, zaprawdę mówię wam: Jeśli nie spożyjecie* ciała Syna Człowieczego, i nie wypijecie* krwi Jego, nie macie życia w sobie.

**tryb przyp. czas przeszły dok. str. czynna - nie spożylibyście tu czas przyszły jako czynność dokonana*

54. Kto spożywa* moje ciało i pije moją krew, ma życie wieczne, a ja go wzbudzę w dniu ostatecznym. **czas teraz. str. czynna* J 7,39

55. Gdyż moje ciało prawdziwie jest pokarmem, a moja krew prawdziwie jest napojem.

56. Kto spożywa moje ciało i pije moją krew, we mnie mieszka*, a ja w nim. J 14,20; 15,4-5

**gr.: meno - trwać, mieszać, pozostawać, nie stawać się innym*

57. Jak mnie posłał Ojciec, który żyje*, i ja żyję przez Ojca, tak i ten, kto mnie spożywa, żyć będzie przeze mnie. **lub: żyjący*

58. To jest chleb, który z nieba zstąpił; nie tak, jak ojcowie wasi zjedli mannę i umarli; kto spożywa ten chleb, żyć będzie na wieki.

59. To powiedział w synagodze*, ucząc w Kafarnaum. **gr.: synagoge - złączenie razem, miejsce zebrań*

60. Wtedy wielu z Jego uczniów, po usłyszeniu tych słów, powiedzieli: Twarde jest to słowo*, któż je może słuchać? **lub: mowa*

61. Ale Jezus, świadom* w swym* wnętrzu, że Jego uczniowie z tego powodu szemrzą, powiedział do nich: To was gorszy*? Mk 16,19

dost.: wiedząc; **dost.: w sobie; ***gr.: skandalidzo - Mt 13,21

62. Co więc, gdy ujrzycie Syna Człowieczego wstępującego tam, gdzie był wcześniej? 63. Duch jest tym, który ożywia; ciało nic nie pomaga*; słowa, które ja wam mówię, są duchem i są życiem. Rz 8,2-10; J 1,13; 3,6; 8,15

**gr.: ojeleo - wspomagać, być przydatnym bądź korzystnym*

64. Ale są pośród was tacy, którzy nie wierzą. Jezus bowiem wiedział od początku, kim są ci, co nie wierzą, i kim jest ten, co Go wyda;

65. I mówił: Dlatego wam powiedziałem, że nikt nie może przyjść do mnie, jeśli nie jest mu to dane od mojego Ojca. J 6,37; Flp 1,29

66. Od tego czasu wielu Jego uczniów zawróciło i więcej z Nim nie chodziło.

67. Jezus powiedział wtedy do dwunastu: Czy może i wy chcecie odejść?

68. I odpowiedział Mu Szymon Piotr: Panie! Do kogo pójdziemy? Ty masz słowa życia wiecznego, Dz 4,12; 7,38; Ef 2,8

69. A my uwierzyliśmy i poznaliśmy, że Ty jesteś Mesjasz – Syn Boga żywego.

70. Jezus odpowiedział im: Czy nie ja wybrałem was dwunastu? A jeden z was jest diabłem*. **gr.: diabolos - oskarżyciel, oszczerca* J 13,27

71. A to mówił o Judaszu, synu Szymona Iskarioty; bo ten miał zamiar Go wydać, będąc jednym z dwunastu. J 13,29; Dz 1,16

7 I potem chodził Jezus po Galilei; bo nie chciał chodzić po Judei, dlatego że Żydzi usiłowali* Go zabić. **lub: dążyli, szukali*

2. A było blisko święto żydowskie – Święto Namiotów*. Kpl 23,34; Pwt 16,13-16; Ne 8,14-18

**hebr.: Sukkot - święto rozbijania namiotów trwające 8 dni*

3. Powiedzieli więc do Niego Jego bracia: Odejdź stąd i idź do Judei, żeby i Twój uczniowie zobaczyli dzieła, które Ty czynisz.

4. Nikt bowiem nie czyni nic w ukryciu, lecz sam stara się być publicznie znany*. Jeśli takie rzeczy czynisz, pokaż się światu. **lub: działać otwarcie, śmiało, jawnie* Mt 6,1; Łk 6,45; J 13,20

5. Bo nawet Jego bracia nie wierzyli w Niego. Ps 69,8; Mk 3,31; Łk 8,19; J 1,11

6. Jezus więc powiedział im: Mój czas* jeszcze nie nadszedł; ale wasz czas zawsze jest odpowiedni**.

Ps 102,13; Łk 9,51; J 2,4; 7,30; 8,20

**gr.: kairos - pora, czas, okres; **lub: gotowy, stosowny*

7. Świat nie może was nienawidzić, ale mnie nienawidzi, ponieważ ja świadczę o nim, że jego dzieła są złe*. **gr.: poneros - por. Mt 12,45**

8. Wy idźcie* na to święto, ja jeszcze nie idę* na to święto, gdyż mój czas jeszcze się nie wypełnił*. **dost.: pójście w górę - Jerozolima leży na górze*

dost.: nie jest wypełniony - gr.: pleroo - por. J 18,32

9. A gdy to im powiedział, sam pozostał w Galilei. Mt 2,22; Mk 1,14; Łk 1,26

10. A gdy poszli bracia Jego, wtedy i On poszedł na święto, nie jawnie, ale jakby w ukryciu*. **gr.: kryptos - skrycie, po kryjomu, tajemnie*

11. Żydzi tymczasem szukali Go w czasie święta i mówili: Gdzie On jest? J 6,24; 11,56

12. I wiele szeptano o Nim wśród tłumów. Jedni wprawdzie mówili, że jest dobry; inni natomiast mówili: Nie, bo zwodzi tłum.

13. Nikt jednak otwarcie o Nim nie mówił, z* obawy* przed Żydami. J 3,2; 19,38; 20,19

*gr.: dia - z powodu, ze względu; **gr.: fobos - lęk, trwoga, bojaźń

14. A gdy już minęła połowa święta, wstąpił Jezus do świątyni* i nauczał. Lb 29,17; MI 3,1;

*gr.: hieron - święte miejsce, świątynia (cala) Lk 19,47

15. I dziwili* się Żydzi, mówiąc: Skąd On zna Pisma, skoro się nie uczył? Mt 13,54;

*gr.: thumadzo - podziwiać, zdumiewać się Mk 6,2; Lk 2,47

16. Jezus w odpowiedzi*, odparł im: Nauka moja nie jest moja, ale Tego, który mnie posłał. *w mss Byz: więc w odpowiedzi Pwt 18,15-19

17. A jeśli ktoś chce czynić Jego wolę, ten pozna*, czy ta nauka jest z Boga, czy ja sam od siebie mówię. *gr.: ginosko - por. J 1,10****

18. Kto sam od siebie mówi, szuka własnej chwały; ale kto szuka chwały Tego, który go posłał, ten jest szczerzy* i nie ma w nim niesprawiedliwości**. J 8,50

*lub: prawdziwy, rzeczywisty; **lub: bezprawia

19. Czy nie Mojżesz dał wam Prawo? A nikt z was nie czyni* Prawa. Dlaczego usiłujecie* mnie zabić? Wj 24,2-4; Pwt 32,46; J 1,17; Dz 13,39

*lub: przestrzega; **gr.: dzeteo - szukać, usiłować, dążyć

20. W odpowiedzi, tłum odparł: Masz demona*; kto usiłuje Cię zabić?

*gr.: daimonion - bóstwo dobre lub złe, moc boska, demon

21. Jezus w odpowiedzi, odrzekł im: Jednego dzieła* dokonałem i wszyscy się temu dziwiciele! *gr.: ergon - czyn, akt tworczy, dzieło, praca

22. Oto Mojżesz dał wam obrzezanie – chociaż nie było ono od Mojżesza, ale od ojców – i w sabbat obrzezujecie* człowieka. Ga 3,17

*gr.: peritemno - naciąć dookoła, obcinać brzeg (naplełka)

23. Jeżeli człowiek przyjmuje obrzezanie w sabbat, aby nie było naruszone* Prawo Mojżesza, dlaczego złościcie* się na mnie, że całego człowieka uczyniłem zdrowym w sabbat? *lub: rozwiązane; **jesteście pełni żółci, gorzkości

24. Nie sądzcie po pozorach*, ale sprawiedliwym sądem osądźcie. Pwt 1,16; J 8,15; 1Kor 4,5

*gr.: opis - powierzchowność, wygląd, twarz, oblicze

25. Mówili więc niektórzy z mieszkańców Jerozolimy: Czy to nie jest Ten, którego usiłują* zabić? *lub: szukają, dążyć

26. A oto On mówi otwarcie* i nic Mu nie mówi. Czyżby rzeczywiście przywódcy poznali, że Ten jest prawdziwie Mesjaszem*?

*gr.: śmiałość, swoboda, ufna odwaga, otwartość, jawność

**lub: Chrystus, Pomazaniec J 7,48; 12,42; Mt 22,16

27. Ale o Nim wiemy, skąd jest; natomiast

gdy przyjdzie Mesjasz, nikt nie będzie wiedział, skąd jest. Mt 13,55; Dz 8,33

28. Jezus więc wołał w świątyni, nauczając i głosząc*: I mnie znacie**, i wiecie**, skąd jestem, a nie przyszedłem* *posłany* przez samego siebie; lecz prawdziwy jest Ten, który mnie posłał, którego wy nie znacie**!

*dost.: mówiąc; **gr.: eido - dostrzegać, wiedzieć, badać, znać

29. A ja znam Go; ponieważ jestem od Niego i On mnie posłał*. Mk 9,37; Lk 9,48; J 5,36

*gr.: apostello - udać się do wyzn. miejsca, wysłać, odprawić

30. Usiłowali* więc Go pojmać; lecz nikt nie podniósł** na Niego ręki, bo jeszcze nie nadeszła Jego godzina. *lub: dążyli, szukali; **dost.: położył

31. A wielu z ludzi uwierzyło w Niego i mówiło: Gdyby przyszedł Mesjasz*, czy uczyniłby więcej *cudownych* * znaków od tych, które Ten uczynił? *lub: Chrystus, Pomazaniec; **por. J 4,57*

32. A gdy usłyszeli faryzeusze, że tłum tak o Nim szemrze, posłali faryzeusze i arcykapłani podwładnych*, aby Go pojmać.

*gr.: hyperetes - podwładny, sługa, niósący pomoc - 1Kor 4,1**

33. Jezus więc powiedział im: Jeszcze na krótki czas jestem z wami, a *potem* odchodzę do Tego, który mnie posłał*. J 12,35

*gr.: pempo - wysłać, wyprawić, posłać jako dar, zanieść

34. Szukać mnie będziecie, a nie znajdziecie; a gdzie ja jestem, wy przyjść nie możecie. Iz 55,6; Oz 5,6; J 8,21

35. Powiedzieli więc Żydzi do siebie: Dokąd On zamierza iść, że my Go nie znajdziemy? Czy zamierza iść do greckiej diaspory* i nauczać Greków? Iz 11,12; Jk 1,1; 1P 1,1

*J. do Żydów rozproszonych wśród Greków

36. Co to za słowa, które wypowiedział: Szukać mnie będziecie, a nie znajdziecie; i gdzie ja jestem, wy przyjść nie możecie?

37. A Jezus, w ostatnim wielkim dniu święta, stanął i *głośno* zawołał, głosząc*: Jeśli ktoś pragnie, niech przychodzi do mnie i pije!

*dost. mówiąc Kpl 23,36; Iz 41,17; Obj 22,17

38. Kto wierzy* we mnie, jak powiada Pismo, rzeki wody żywej** popłyną z jego wnętrza***.

*dost.: wierzący - czas teraż. str. czynna Pwt 18,5; Iz 12,3;

**por. J 4,10; ***gr.: koilia - brzuch, wnętrze, łono J 4,14

39. A to powiedział o Duchu*, którego mieli otrzymać ci, którzy wierzą w Niego; bo Duch Święty nie był jeszcze dany, gdyż Jezus nie został jeszcze otoczony chwałą**.

*gr.: pneuma - duch, istota duchowa, wiatr Lk 24,49; Dz 3,13

**gr.: dokszado - wprowadzić do chwały, otoczyć chwałą, uwielbić, chwalić, wypyjeszać, czynić znakomitym

40. Wtedy wielu spośród tłumu, słysząc to słowo, mówilo: On jest naprawdę tym Prorokiem*. *gr: profetes - mówiący przed, w imieniu - Mt 2,17*

41. A inni mówili: To jest Mesjasz*. Natomiast jeszcze inni mówili: Czy z Galilei przyjdzie Mesjasz? *lub: Chrystus Mt 16,16; J 1,46

42. Czy Pismo nie powiedziało, że z potomstwa Dawida i z Betlejem, miasteczka gdzie był Dawid, przyjdzie Mesjasz? Ps 132,11; *dost.: z nasienia Iz 11,1; Mi 5,2

43. Stał się więc rozłam* między ludem z powodu Niego. *gr: schizma - rozdarcie, rozdzielenie, niezgoda

44. A niektórzy z nich chcieli Go pojąć; ale nikt nie podniósł* na Niego ręki.

*dost.: nikt nie położył swoich rąk Mt 21,46; Mk 12,12

45. Przyszli więc podwładni do arcykapłanów i do faryzeuszów, a oni im powiedzieli: Dlaczego nie przyprowadziliście Go tutaj?

46. Odpowiedzieli podwładni*: Żaden człowiek, nigdy tak nie przemawiał, jak Ten człowiek. *gr: hyperetes - por. 1Kor 4,1* Mt 7,29; Łk 4,22

47. I odpowiedzieli więc im faryzeusze: Czy i wy jesteście zwiedzeni*? *gr: planao - por. Mt 18,12*

48. Czy uwierzył w Niego ktoś z przywódców* lub z faryzeuszów? *gr: archon - por. J 16,11*

49. Tylko ten tłum, nieznający Prawa, jest przekłety*. *gr: epikataratos - ohydny, narażony na pomstę

50. I powiedział do nich Nikodem, ten który przyszedł do Niego w nocy, a był jednym z nich: J 3,1; 7,48; 19,39

51. Czy nasze Prawo sądzi człowieka, jeżeli wcześniej nie usłyszysz od niego wyjaśnień i nie pozna, co czyni? Pwt 1,17; Prz 18,13

52. W odpowiedzi, odrzekł mu: Czy i ty jesteś z Galilei? Zbadaj* to, a zobaczysz**, że żaden prorok nie powstał z Galilei. 2Kł 14,25 *gr: eremao - dociekać, badać, przeszukiwać; **lub: i zobacz

53. I poszedł każdy do swojego domu.

8 A Jezus poszedł na Górę Oliwną. 2. Wczesnym rankiem natomiast ponownie przyszedł do świątyni, a cały lud zszedł się do Niego; a gdy On usiadł*, nauczał ich. *zgodnie ze zwyczajem żydowskim - por. Dz 13,12*

3. I przyprowadzili do Niego uczeni w Piśmie i faryzeusze kobietę schwytaną na cudzołóstwie, i postawili ją na środku,

4. Mówiąc do Niego: Nauczycielu! Tę kobietę pojmano w chwili, gdy cudzołodziła;

5. A w Prawie Mojżesz nakazał nam takie kamienować; a Ty co mówisz? Kpl 20,10

6. A to mówili, aby wystawić Go na próbę*, aby mogli Go oskarżyć. A Jezus, schylił** się i pisal palcem po ziemi, nie zwracając na nich uwagi. *por. Jk 1,13*; **dost.: schylił się w dół Lb 14,22

7. A gdy tak nalegali pytając Go, wyprostował się i powiedział do nich: Kto z was jest bez grzechu, niech pierwszy rzuci w nią kamieniem. Pwt 17,6; Mt 7,1-5; Rz 3,23

8. I znowu schylił* się i pisal po ziemi. *w.6**

9. A oni, gdy to usłyszeli, będąc przekonani* przez sumienie, jeden po drugim wychodzili, poczynając od starszych aż do ostatnich, i został tylko sam Jezus i kobieta stojąca na środku. *gr: elencho - napomnieć - por. J 8,46*

10. A Jezus wyprostował się, i nikogo nie widząc, tylko tę kobietę, powiedział jej: Kobioto! Gdzie są twoi oskarżyciele? Nikt cię nie potępił? Iz 41,11

*gr: kategoros - oskarżyciel, nazwa nadana przez rabinów diabłu

11. A ona powiedziała: Nikt, Panie! A Jezus powiedział jej: I ja cię nie potępiam*; idź i więcej już nie grzesz. J 3,17; Łk 9,56; J 1,21

*gr: katakrino - skazać, wydać sąd, potępić, ukazać niegodziwość

12. Wtedy ponownie Jezus powiedział im, mówiąc: Ja jestem światłem świata; kto za mną idzie*, na pewno nie będzie chodził w ciemności, ale będzie miał światło życia. *gr: akoloutheo - towarzyszyć, Ps 49,19; Iz 9,2; J 1,9; 9,5; iść z lub za kimś, być postusznym Mt 4,2; 2P 2,4

13. Powiedzieli więc do Niego faryzeusze: Ty sam o sobie świadczysz; świadectwo Twoje nie jest prawdziwe. J 5,31-47

14. Jezus w odpowiedzi, odrzekł im: Nawet jeśli ja świadczę sam o sobie, to moje świadectwo jest prawdziwe, gdyż wiem, skąd przyszedłem i gdzie odchodzę; lecz wy nie wiecie, skąd przyszedłem i gdzie odchodzę.

15. Wy sądziecie według ciała, ja nikogo nie sądzę. J 7,24; 1Sm 16,7; J 12,47

16. A nawet jeśli ja sądzę, sąd mój jest prawdziwy; gdyż nie jestem sam, ale jestem ja i Ten, który mnie posłał, Ojciec. J 16,32

17. A w Prawie waszym jest napisane, że świadectwo dwóch ludzi jest prawdziwe. Pwt 17,6; 19,15; Hbr 10,28; J 5,9

18. Ja jestem tym, który sam świadczy o sobie i świadczy o mnie Ten, który mnie posłał, Ojciec. J 5,31; Hbr 2,4; J 5,7

19. Wtedy powiedzieli do Niego: Gdzie jest Twój Ojciec? Jezus odpowiedział: Ani mnie nie znacie*, ani mojego Ojca; gdybyście mnie poznali*, znalibyście* i mojego Ojca.

*gr.: *eido - dostrzegać, wiedzieć, mieć wygląd, znać - por. Mt 24,36**
20. Te słowa wypowiedział Jezus w skarbcu, ucząc w świątyni; i nikt Go nie pojął, bo jeszcze nie nadeszła Jego godzina.

21. Jezus powiedział im więc ponownie: Ja odchodzę i będziecie mnie szukać, i umrzecie w swoim grzechu; dokąd ja odchodzę, wy przyjście nie możecie. Ez 3,20

22. Mówili więc Żydzi: Czy sam siebie zabijesz*, że mówi: Dokąd ja odchodzę, wy przyjście nie możecie? *gr.: *apokteino - zadać śmierć, niszczyć*

23. I powiedział do nich: Wy jesteście z niższości, ja z wysokości; wy jesteście z tego świata, ja nie jestem z tego świata*.

*gr.: *kosmos - układ, porządek, świat* J 1,3; 1J 2,15-16
materialny, wszechświat, porządek świata urogi Bogu

24. Dlatego powiedziałem wam, że umrzecie w swoich grzechach; bo jeśli nie wierzycie, że ja jestem, umrzecie w swoich grzechach. IKor 15,17; Ef 2,1,5; J 3,36; Mk 16,16; 1J 5,10

25. Powiedzieli więc do Niego: Kim ty jesteś? I Jezus powiedział im: *Tym*, kim na początku wam powiedziałem. Mt 26,3; 1J 2,24

26. Wiele mam o was do powiedzenia i do sądzenia; ale Ten, który mnie posłał, jest prawdziwy, a ja, co usłyszałem od Niego, to mówię do* świata. *lub: *wobec świata*

27. Ale nie zrozumieli, że im mówił o Ojcu.

28. Jezus wtedy powiedział im: Gdy wywyższycie Syna Człowieczego, wtedy poznacie*, że ja jestem, a nic sam z siebie nie czynię, ale jak nauczył mnie mój Ojciec, tak mówię.

*gr.: *ginosko - poznać, dostrzec, odczuć*, J 3,12,32; 19,18
dowiedzieć się, wejść w intymną relację, mieć świadomość

29. A Ten, który mnie posłał, jest ze mną; Ojciec nie zostawił mnie samego, bo ja zawsze czynię to, co Jemu się podoba*.

*gr.: *arestos - przyjemny, miły, przypodobający się*

30. A gdy On o tym mówił, wielu uwierzyło w Niego. J 2,23; 6,14; 7,31; 11,45

31. Mówił więc Jezus do tych Żydów, którzy Mu uwierzyli: Jeśli wytrwacie* w moim słowie, prawdziwie jesteście moimi uczniami;

*lub: *pozostaniecie* Dz 13,43; 14,22; 2Tm 3,14; Jk 1,25

32. I poznacie prawdę*, a prawda was wyzwoli. *gr.: *aletheia - prawda, rzeczywistość, pewność, istota*

33. Odpowiedzieli Mu: My jesteśmy z potom-

stwa* Abrahama i nigdy nie byliśmy niczymi niewolnikami; jak Ty możesz mówić: Staniecie się wolni? *lub: *z nasienia*

34. Jezus odpowiedział im: Zaprawdę, zaprawdę mówię wam: Każdy, kto popełnia grzech, jest niewolnikiem* grzechu. Prz 5,22; Rz 6,16

*gr.: *doulos - niewolnik, w myśli hebr.: stuga - por. Wj 21,1-6*

35. A niewolnik nie zostaje w domu na wieki; Syn zostaje na wieki. Rz 8,15; Ga 4,7,30

36. Dlatego, jeśli Syn was wyzwoli*, naprawdę będziecie wolni. Iz 49,24; Łk 4,18; Rz 8,2

*gr.: *eluthereo - dać wolność, czynić wolnym, wyzwalać*

37. Wiem, że jesteście potomstwem* Abrahama; lecz dążycie^{ss} *do tego*, aby mnie zabić, gdyż nie ma w was miejsca na moje słowo^{***}.

*lub: *nasieniem*; **gr.: *dzeleo - por. J 7,19** J 5,18; 7,1;

***lub: *Słowo moje nie ma w was miejsca* Rz 9,7-8

38. Ja, co widziałem u mojego Ojca, to mówię; a wy czynicie to, co widzieliście u waszego ojca. J 8,26; 14,10

39. W odpowiedzi, odrzekli Mu: Ojcem naszym jest Abraham. Jezus powiedział im: Gdybyście byli synami Abrahama, czynilibyście dzieła Abrahama. Rz 2,28; 9,7

40. Ale teraz dążycie *do tego*, aby mnie zabić, człowieka, który wam mówi prawdę, którą usłyszałem od Boga; tego Abraham nie czynił. Mt 15,4; Mk 14,1; Łk 13,31

41. Wy czynicie dzieła waszego ojca. Powiedzieli do Niego wtedy: My nie jesteśmy zrodzeni z nierządu*; mamy jednego Ojca, Boga.

*gr.: *porneia - rozwiązość seksualna, prostytucja, perversja*

42. Jezus wtedy powiedział im: Gdyby Bóg był waszym Ojcem, to byście mnie miłowali, ja bowiem wyszedłem od Boga i *oto* przybywam, bo nie przyszedłem od siebie *samego*, lecz On mnie posłał. Ga 4,4

43. Dlaczego mowy mojej nie rozumiecie*? Dlatego, że nie możecie* słuchać mojego słowa. *lub: *pojmujecie*; **nie jesteście zdolni J 12,38; Rz 3,11

44. Wy jesteście z waszego ojca – diabła, i pożądlivości* ojca waszego chcecie czynić. On był mordercą od początku i nie pozostał^{ss} w prawdzie, gdyż w nim nie ma prawdy. Gdy mówi kłamstwo, od siebie^{***} mówi, dlatego że jest kłamcą i jego ojcem. Mt 13,38; Dz 13,10;

*lub: *ustłne pragnienia* 1J 3,8; 2P 2,4; 2Kor 11,3

**stać w swoim miejscu, utwierdzić, ***dosł.: *z własnych*

45. A ponieważ ja mówię prawdę, nie wierzycie mi. J 3,19; 7,7; 2Tes 2,10; 2Tm 4,3

46. Kto z was skarci* mnie za^{ss} grzech? Na-

tomiast, jeśli ja mówię prawdę, dlaczego wy mi nie wierzycie?

2Kor 5,21; Hbr 4,15; 1P 2,22

*gr: elencho - wykazać grezech argumentując, karcić, zawstyżać, napominać; **gr: peri - co do, w sprawie, z powodu

47. Kto jest z Boga, słów^{*} Bożych słucha; wy dlatego nie słuchacie, bo nie jesteście z Boga.

*gr: rhema - słowo, słowo wypowiedziane J 17,8; 1J 4,5

48. Wtedy w odpowiedzi Żydzi, rzekli do Niego: Czy nie słusznie mówimy, że Ty jesteś Samarytaninem i że masz demona?

49. Jezus odpowiedział: Ja nie mam demona, ale czczę^{*} mojego Ojca; a wy mnie znieważacie^{**}.

*lub: szanuję, poważam; **nie szanujecie

50. A ja nie szukam swojej chwały; jest ten, który jej szuka i sądzi.

J 5,41; 7,18

51. Zaprawdę, zaprawdę mówię wam: Jeśli ktoś zachowa^{*} moje Słowo, nie będzie oglądać^{**} śmierci na wieki.

Ps 89,48; Łk 2,26; J 5,24

*lub: strzec; **gr: theoreo - być widzem, patrzeć na, widzieć

52. Wtedy Żydzi powiedzieli do Niego: Teraz poznaliśmy, że masz demona. Abraham umarł i prorocy, a Ty mówisz: Jeśli ktoś zachowa moje słowo, nie skosztuje śmierci na wieki.

J 8,48; Za 1,5; Hbr 11,13

53. Czy Ty jesteś większy od naszego ojca Abrahama, który umarł? I prorocy^{*} umarli. Za kogo Ty się uważasz^{**}?

J 4,12; 10,29;

*dost.: mówiący przed, w imieniu - hebr.: nabi lub ro'eh - widzący

**dost.: kim Ty siebie czynisz? Mt 12,6.41

54. Jezus odpowiedział: Jeśli ja sam siebie otaczam chwałą^{*}, chwała moja jest niczym. Tym, który mnie otacza chwałą jest mój Ojciec, o którym wy mówicie, że jest waszym Bogiem.

Prz 25,27; J 5,31; 2Kor 10,18

lub: być obdarowanym chwałą, wprowadzić do chwały - Rz 8,30

55. I nie znamie^{*} Go, ja natomiast znam Go; i jeśli bym powiedział, że nie znam Go, byłbym podobnym do was, kłamcą; ale znam Go i słowo Jego zachowuję^{**}.

Jr 4,22; J 8,19.29;

*lub: nie poznałście; **strzegę J 15,10; Dz 17,23

56. Abraham, wasz ojciec, ogromnie się radował^{*}, że zobaczy mój dzień; i zobaczył go, i ucieszył się.

Łk 10,24; Hbr 11,13; Rdz 22,14

*gr: agalliao - radować się ogromnie, być szczęśliwym

57. Żydzi powiedzieli więc do Niego: Nie masz jeszcze pięćdziesięciu lat, a widziałeś^{*} Abrahama?

*gr: horao - baczyc, przyglądać się uważnie

58. Jezus powiedział im: Zaprawdę, zaprawdę mówię wam: Zanim był^{*} Abraham, ja jestem.

Łz 9,6; 48,12; Kol 1,17; Obj 1,8.11; 2,8

*gr.: ginomai - zaistnieć, urodzić się, stać się, być

59. Wtedy podnieśli kamienie, aby rzucić w Niego; lecz Jezus ukrył się^{*} i wyszedł ze świątyni, przechodząc między^{**} nimi. I tak odszedł.

2Krl 6,18; J 10,31; 11,8; Rdz 19,11

*dost.: został ukryty; **dost.: przez środek ich

9A przechodząc, zobaczył człowieka ślepego od urodzenia.

2. I zapytali Go uczniowie Jego, mówiąc: Rabbi[†]! Kto zgrzeszył? On czy jego rodzice, że urodził się ślepy?

J 9,24; Mt 23,17; J 1,38

*hebr.: mój Nauczycielu, mój Mistrzu

3. Jezus odpowiedział: Ani on nie zgrzeszył, ani jego rodzice; lecz aby na nim okazały^{*} się dzieła Boże.

Kaz 9,1; Łk 13,2; Dz 28,4; J 11,4; Mt 11,5

*gr: funero - ujawnić się, stać się widocznym, znanym publicznie

4. Ja, dopóki jest dzień, muszę wykonywać dzieła Tego, który mnie posłał; nadchodzi noc, gdy nikt nie będzie mógł działać.

J 4,4; 5,19; Łk 13,33; Dz 4,20; Ef 5,16

5. Jak długo jestem na świecie, jestem światłem świata.

J 1,4-9; 3,19; 8,12; 12,46; Ef 5,14

6. A gdy to powiedział, splunął na ziemię i uczynił błoto ze śliny, i nałożył to błoto na oczy ślepego.

Mk 7,33; 8,23; Obj 3,18

7. I powiedział mu: Idź, obmyj się w sadzawce Syloe^{*} – co się tłumaczy: Posłany. Odszedł więc i obmył się, a gdy wrócił, widział.

Wj 4,11; Ps 146,8; Ne 3,15; Łz 8,6; 29,18; J 9,11

*sadzawka w południowo-wschodniej części Jerozolimy

8. Sąsiedzi więc i ci, którzy go wcześniej widywali, że był ślepy, mówili: Czyż to nie jest ten, który tu siada i żebrze?

9. Jedni mówili, że to jest on, a inni, że jest podobny^{*} do niego. On natomiast mówił: To jestem ja.

*gr: homioios - tak jak, podobny, równy

10. Powiedzieli więc do niego: Jak ci się oczy otwały^{*}?

*lub: zostały otworzone J 3,4; 9,1.32

11. A on w odpowiedzi, odrzekł: Człowiek, którego nazywają Jezusem, uczynił błoto i pomazał^{*} moje oczy, i powiedział mi: Idź do sadzawki Syloe i obmyj się; a gdy odszedłem i obmyłem się, przejrzałem^{**}.

*gr: epichrio - rozprowadzić na, namaścić, pokryć czymś

**gr: anablepo - przejrzeć, widzieć ponownie, spojrzeć w górę

12. Wtedy powiedzieli mu: Gdzie On jest? Powiedział: Nie wiem.

J 5,11-13; 7,11

13. Przyprawdzili więc tego, który kiedyś był ślepy do faryzeuszów.

14. A tego dnia był sabat, gdy Jezus uczynił błoto i stworzył jego oczy.

J 5,9; Mt 12,1;

Mk 2,27; Łk 13,10-17

15. Wtedy ponownie zapytali go faryzeusze, w jaki sposób przejrzał? A on powiedział im: Nalożył mi błoto na oczy, obmyłem* się i widzę. *gr.: *nijoto - obmywać, zwłascza ręce i stopy bądź twarz*

16. Mówili więc niektórzy z faryzeuszów: *Ten człowiek nie jest od Boga, bo nie zachowuje szabatu.* Inni mówili: *Jak może grzeszny człowiek czynić takie cudowne znaki?* I powstał rozłam wśród nich. *por. J 4,54* J 3,2; 5,36; Dz 14,4

17. Powiedzieli ponownie ślepemu: Co ty powiesz o Nim, skoro otworzył twoje oczy? A on powiedział: Jest prorokiem. Łk 24,19

18. Nie wierzyli Żydzi, że był on ślepy, i że ponownie zaczął widzieć, aż zawołali rodziców tego, który przejrzał, Łk 16,31; Hbr 4,11

19. I pytali ich, mówiąc: Czy to jest wasz syn, o którym wy mówicie, że urodził się ślepy? Jak więc to się stało, że teraz widzi?

20. W odpowiedzi rodzice jego, odparli im: Wiemy, że to jest nasz syn, i że urodził się ślepy; Mk 9,21

21. A jak się to stało, że teraz widzi, tego nie wiemy, ani też nie wiemy, kto otworzył jego oczy; ma swoje lata*, zapytajcie go, niech sam o sobie powie. *gr. idiom: jest dorosły

22. Tak mówili jego rodzice, bo bali się Żydów; albowiem już wtedy Żydzi postanowili*, że jeśli ktoś wyzna, że On jest Mesjaszem, zostanie wyłączony z synagogi. J 7,13;

*lub: złączyć się w (jednym zdaniu) J 12,42; 19,38

23. Dlatego powiedzieli jego rodzice: Ma swoje lata, zapytajcie jego.

24. Powtórnie więc zawołali człowieka, który był ślepy, i powiedział mu: Oddaj chwałę* Bogu; my wiemy, że człowiek ten jest grzesz-ny. *gr.: *doksa - por. J 11,4** 1Sm 6,5; Łk 7,39; 15,2; 19,7

25. A on w odpowiedzi, odrzekł im: Czy jest grzeszny – nie wiem; wiem tylko jedno, że byłem ślepy, a teraz widzę. J 9,10

26. Powiedzieli więc do niego ponownie: Co ci uczynił? Jak otworzył twoje oczy?

27. Odpowiedział im: Już wam powiedziałem, a nie słuchaliście. Dlaczego jeszcze raz chcecie to słyszeć? Czy i wy chcecie zostać Jego uczniami? *gr.: *mathetes - por. J 3,21** Łk 22,67

28. Wtedy go znieważyli i powiedzieli: Ty jesteś Jego uczniem; my natomiast jesteśmy uczniami Mojżesza. J 5,45

29. My wiemy, że Bóg mówił do Mojżesza; lecz Ten, nie wiemy skąd jest. J 7,27

30. Człowiek ten w odpowiedzi, odrzekł im: W tym *wszystkim* dziwne* jest, że wy nie wiecie, skąd On jest, a On otworzył moje oczy. *gr.: *thamastos - przedziwne, uzbudujące zdumieniem*

31. Wiemy przecież, że Bóg nie wysłuchuje grzeszników; ale kto jest bogobojny* i czyni Jego wolę, tego wysłuchuje. Ht 27,9; Mi 3,4

*gr.: *theosebēs - żywiący cześć do Boga, pobożny, bogobojny*

32. Od wieku nie słyszano, aby ktoś otworzył oczy ślepemu od urodzenia.

33. Gdyby On nie był z Boga, nie mógłby nic uczynić. Dz 5,38-39; J 5,19; 9,16

34. W odpowiedzi, odrzekli mu: Ty cały zostałeś urodzony w grzechach, i ty nas nauczasz? I wyrzucili go na zewnątrz. Ht 15,14; Ps 51,5; Ga 2,15; Ef 2,3

35. A Jezus usłyszał, że go wyrzucili na zewnątrz, a gdy go znalazł, powiedział mu: *Czy ty wierzysz* w Syna Bożego?* Mt 14,23; 1J 5,13

*gr.: *piesteuo - ufać, wierzyć w, powierzyć się czujęjs wierności*

36. A on w odpowiedzi, odparł: *Kto to jest, Panie, abym uwierzył w Niego?*

37. I Jezus powiedział do niego: *Widziałeś Go, jest nim Ten, który rozmawia z tobą.*

38. A on powiedział: *Wierzę, Panie! I złożył* Mu pokłon.* J 20,28; Mt 14,33; Łk 24,52; Obj 5,9-14

*gr.: *proskuneo - pierwotnie całować czyjąś dłoń w wyrazie szacunku; kłęknać, paść na kolana, bić czołem, złożyć hold*

39. A Jezus powiedział: *Ja przyszedłem na ten świat na sąd, aby ci, którzy nie widzą, widzieli, a ci, którzy widzą, aby stali się ślepi.* Dz 26,18; 2Kor 4,4; Łk 4,18; Mt 13,13; Rz 11,7

40. I usłyszeli to niektórzy z faryzeuszów obecni przy Nim, i powiedzieli do Niego: *Czy i my jesteśmy ślepi?* Mt 23,16; Rz 2,19

41. Jezus powiedział im: *Gdybyście byli ślepi, nie mielibyście grzechu; teraz jednak mówicie, że widzicie, dlatego grzech wasz trwa*.* *gr.: *meno - trwać, mieszkac, pozostawać* J 15,22

10 Zaprawdę, zaprawdę mówię wam: Kto nie wchodzi przez bramę do zagrody dla owiec, ale wchodzi inną drogą, ten jest złodziejem i rozbójnikiem*;

*gr.: *lestes - bandyta, rabus - por. Mt 27,38** Jr 23,16; Mt 23,13

2. Kto natomiast wchodzi przez bramę, *ten* jest pasterzem owiec.

3. Temu odźwierny* otwiera i owce słuchają jego głosu, a on swoje własne owce woła po imieniu i je wyprowadza. Rdz 22,1-11; J 10,27

*lub: strzegący drzwi Łk 10,41; Dz 9,4; 10,3

4. I gdy wypuści swoje owce, idzie przed nimi, a owce idą za nim*, bo znają jego głos.

gr.: akoloutheo - por. Mt 8,12 J 13,15; Pwt 1,30; P 2,21

5. Ale za obcym na pewno* nie będą podążać, lecz uciekają od niego, bo nie znają głosu obcych. *gr.: ou me - poduójnie zaprzecz. 1P 2,1; Ga 1,8

6. Taką przypowieść* powiedział im Jezus; lecz oni nie zrozumieli tego, co im mówił.

gr.: parabole - por. Mt 13,24 Dn 12,10; J 8,43; Mk 9,32

7. Jezus więc ponownie powiedział im: Zaprawdę, zaprawdę mówię wam, że ja jestem bramą dla owiec.

J 14,6; Hbr 10,19

8. Wszyscy, ilu ich przyszło przede mną, są złodziejami i rozbójnikami, lecz owce ich nie posłuchały.* *gr.: akouo - słyszeć, być posłuszny - por. 1J 4,5*

9. Ja jestem bramą; jeśli ktoś przeze mnie wejdzie, zostanie zbawiony, wejdzie i wyjdzie, i znajdzie pastwisko.

Za 11,4; Lk 2,8

10. Złodziej przychodzi tylko, aby kraść, zaryżać i zatracać; ja przyszedłem, aby miały życie, i miały je obficie*.

Rz 5,13; 2 P 1,11

*lub: w najwyższej mierze, nadzwyczaj obficie, niezwykle

11. Ja jestem dobrym pasterzem; dobry pasterz swoje życie* kładzie** za owce.

*lub: duszę Ps 23,1; 80,1; Iz 40,11; Za 13,7; J 10,14;

**lub: składa, oddaje Hbr 13,20; 1P 2,25; 5,4

12. Lecz najemnik*, który nie jest pasterzem, którego owce nie są własnością, widząc przychodzącego wilka, opuszcza owce i ucieka, a wilk porwya** i rozprasza*** owce.

*gr.: misthotos - ktoś wynajęty; **gr.: harpazo - zabrać siłą - por. 1Tes 4,17*; ***gr.: skorpidzo - Mt 12,30* Mt 7,15; Dz 20,29

13. Najemnik natomiast ucieka, bo jest najemnikiem i nie troszczy* się o owce.

*gr.: melo - troszczyć się, martwić J 12,6; Dz 18,17; Flp 2,20

14. Ja jestem dobrym pasterzem i znam swoje owce, i moje owce mnie znają*.

*dosł.: jestem znany J 6,64; Mt 7,23; 2Tm 2,19

15. Tak jak mnie zna Ojciec i ja znam Ojca; i życie* swoje kładę za owce.

J 15,13; 1Tm 2,6

*gr.: psuche - dusza, życie, osoba, świadomość siebie

16. Mam i inne owce, które nie są z tej zagrody; i te muszę* przyprowadzić, i słuchać będą mojego głosu; i powstanie jedno stado i jeden pasterz.

Ps 22,27; Iz 49,6; Ef 3,2;

dosł.: trzeba mi, jest konieczne - gr.: dei - J 3,7 Kol 3,10

17. Dlatego Ojciec mnie miłuje, bo ja kładę swoje życie, abym je ponownie otrzymał*.

*gr.: lambano - otrzymać, przyjąć, wziąć J 5,20; 15,9

18. Nikt mi go nie odbiera, ale ja kładę je sam z siebie. Mam władzę* położyć je, i mam

władzę ponownie je wziąć. Takie przykazanie otrzymałem od mojego Ojca.

Mt 26,53; *gr.: eksousia - prawo, autorytet, moc J 2,19; 14,31

19. Wtedy ponownie powstał rozłam między Żydami z powodu tych słów.

J 9,16

20. A wielu z nich mówilo: Ma demona i szaleje; dlaczego Go słuchacie?

J 8,48

21. Inni mówili: To nie są słowa opętanego przez demona*, czy demon może otwierać oczy ślepych?

gr.: daimonidzomai - por. Mt 9,32

22. A obchodzone* w Jeruzolimie święto poświęcenia** świątyni, i była zima***.

*dosł.: było, nastalo; **lub: odnowy - Chanuka; ***ty. ok. grudnia

23. I Jezus przechadzał się po świątyni w portyku* Salomona.

por. Dz 3,11

24. Żydzi więc obstąpili Go i powiedzieli do Niego: Jak długo będziesz trzymał nas w niepewności? Jeśli Ty jesteś Mesjaszem*, powiedz nam to otwarcie.

J 1,19; 8,25; Lk 22,67

*gr.: christos - Chrystus, Pomazaniec, Namaszczony

25. Jezus odpowiedział im: Powiedziałem wam, a nie wierzycie; dzieła, które ja czynię w imieniu Ojca mojego, te o mnie świadczą.

26. Ale wy nie wierzycie; bo jak wam powiedziałem, nie jesteście z moich owiec.

27. Owce moje słuchają mojego głosu, i ja je znam, i idą za mną;

J 6,44; Mt 4,19

28. I ja daję im życie wieczne*, i nikt nie wyrwie ich z mojej ręki.

Dz 13,48; J 3,16; 6,39

*gr.: aionios - odwieczny, nieskończony J 17,12; 2Tm 1,12

**gr.: ou me - poduójnie zaprzeczenie Hbr 7,25; Rz 8,35-39; 1P 1,5

29. Ojciec mój, który mi je dał, większy jest od wszystkich, i nikt nie może ich wyrwać z ręki mojego Ojca.

Rz 8,1; Jud 1,1; J 11,26

30. Ja i Ojciec jesteśmy jedno.

Mt 11,27;

J 17,21; 1J 5,7,20

31. I wtedy ponownie Żydzi porwali kamienie, aby Go ukamienować.

J 5,18

32. Jezus odpowiedział im: Wiele dobrych dzieł ukazałem wam od mojego Ojca; z powodu którego z tych dzieł mnie kamienujecie?

Mt 11,5; Dz 2,22

33. W odpowiedzi Żydzi, odrzekli Mu: Nie chcemy Cię kamienować* z powodu dobrych dzieł, ale za bluźnierstwo i za to, że Ty będąc człowiekiem, czynisz siebie Bogiem.

*dosł.: nie kamienujemy Ciebie J 19,7; Mt 9,3; Flp 2,9

34. Jezus odpowiedział im: Czy w Prawie naszym nie zostało napisane: Ja powiedziałem: Bogami jesteście?

Ps 82,6

35. Jeśli o tych, powiedział *jestescie* bogami, do których było ** skierowane* Słowo Boże – a Pismo nie może być naruszone^{**},

^{*gr: ginomai - stawać się, zrodzić, być, zaistnieć}

^{**lub: rozwiązane}

Lk 16,17; Mt 5,19; 26,63; Rz 1,4

36. Do Tego, którego Ojciec poświęcił^{*} i posłał na świat, wy mówicie: Błuznisz, dlatego że powiedziałem: Jestem Synem Bożym?

^{*gr: hajiadzo - oddzielić od tego co pospolite, przeznaczyć do}

37. Jeśli nie czynię dzieł mojego Ojca, nie wierzcie mi;

Mt 10,20-24; J 14,10

38. Jeśli jednak czynię, *to* choćbyście mi nie wierzyli, uwierzcie dziełom, abyście poznali i uwierzyli, że Ojciec jest we mnie, a ja w Nim.

39. Wtedy ponownie dążyli do tego, aby Go pojąć; ale uszedł z ich rąk.

40. I ponownie odszedł za Jordan na miejsce, gdzie wcześniej chrzczył^{*} Jan, i tam pozostał. ^{*gr: baptidzo - zanurzać - por. J 3,23*}

41. A wielu przychodziło do Niego, mówiąc: Jan wprawdzie żadnego cudownego znaku nie uczynił; ale wszystko, cokolwiek Jan o Nim powiedział, było prawdą.

42. I wielu tam uwierzyło w Niego.

11 A był pewien chory, Łazarz z Betanii, z miasteczka^{*} Marii i Marty, jej siostry. ^{*lub: wioski} J 12,3; Mk 14,3; Lk 7,37; 10,38

2. A była to ta Maria, która namaściła Pana *pachnącym* olejkiem i wytarła Jego stopy swoimi włosami; jej to brat Łazarz chorował.

3. Posłały więc siostry do Niego wiadomość^{*}: Panie! Oto *ten*, którego milujesz^{**}, jest chory.

^{*dost.: posłały ... mówiąc - zwrot charakter. dla j. hebrajskiego}

^{**gr.: fileo - traktować z czułością, kochać - por. J 21,15***}

4. A gdy Jezus usłyszał to, powiedział: Ta choroba nie jest na śmierć, ale dla chwały^{*} Bożej, aby Syn Boży przez nią doznał chwały.

^{*gr: doksa - majestat, blask, uspaniałość, splendor} Mk 5,39

5. A Jezus miłował^{*} Martę i jej siostrę, i Łazarza. ^{*gr: agapao - gorąco miłować, lubić - por. Mt 23,39*}

6. A gdy usłyszał, że jest chory, wtedy jeszcze^{*} został przez dwa dni na tym miejscu, gdzie był. ^{*gr.: men - part. wzmac. - jednakże, co prawda}

7. Dopiero potem powiedział do swoich uczniów: Pójdźmy ponownie do Judei.

8. Uczniowie powiedzieli do Niego: Rabbi! Dopiero *co* Judejczycy usiłowali Cię ukamienować, a Ty ponownie tam idziesz?

^{*hebr.: mój Mistrzu, mój Nauczycielu} Mt 23,10; 26,25; J 10,31

9. Jezus odpowiedział: Czy dzień nie składa się z dwunastu godzin? Jeśli ktoś chodzi za dnia, nie potyka^{*} się, bo widzi światłość tego świata.

J 9,4; Hbr 6,6

10. A jeśli ktoś chodzi w nocy, potyka się; bo nie ma w nim światłości. J 12,35; 1J 2,11

11. To *im* powiedział, a potem rzekł *do nich*: Łazarz, przyjaciel nasz, zasnął^{*}, ale idę go obudzić ze snu.

Pwt 31,16; Dn 12,2;

^{*dost.: jest uspiomy} 1Tes 4,14; J 5,25; 1Kor 15,34

12. Wtedy uczniowie Jego powiedzieli: Panie! Skoro śpi, wyzdrowieje^{*}.

Mt 9,24; 27,52;

^{*gr: sodzo - zbawić, ocalić, uratować, uzdrowić} 1Kor 11,30

13. Ale Jezus mówił o jego śmierci, lecz oni uważali, że mówi o odpoczynku *przez* sen.

14. Jezus więc powiedział im wtedy wyraźnie: Łazarz umarł.

15. I cieszę się ze względu na was, że tam nie byłem, abyście uwierzyli; ale pójdźmy do niego.

2Kor 12,9

16. Powiedział więc Tomasz, zwany Didymos^{*}, do współuczniów: Chodźmy i my, abyśmy *razem* z nim pomarli. ^{*tj. Bliźniak} Mt 10,3

17. Jezus więc przyszedł i znalazł go leżącego już cztery dni w grobowcu.

18. A Betania była blisko Jeruzolimy, około piętnaście stadiów.^{*} ^{*tj. odległość około 3 km}

19. I przyszło wielu Żydów do Marty i Marii, aby je pocieszać^{*} po *stracie* ich brata.

^{*lub: dodać otuchy} 2Kor 1,4; 1Tes 4,18; 5,11

20. Wtedy Marta, gdy usłyszała, że idzie Jezus, wysłała Mu na spotkanie; ale Maria siedziała w domu.

21. Marta więc powiedziała do Jezusa: Panie! Gdybyś tutaj był, mój brat by nie umarł.

22. Ale i teraz wiem, że o cokolwiek prosilibyś Boga, Bóg Ci to da. Ps 2,8; J 9,31

23. Jezus powiedział jej: Twój brat będzie wzbudzony *z martwych*.

Iz 26,19; Dn 12,2

24. Marta powiedziała do Niego: Wiem, że będzie wzbudzony *z martwych* przy zmartwychwstaniu w dniu ostatecznym. Ps 49,15

25. Jezus powiedział jej: Ja jestem zmartwychwstanie i życie; kto wierzy^{*} we mnie, choćby i umarł, będzie żyć. J 5,21; 6,39-44;

^{*dost.: wierzący} J 3,36; 1Tes 4,14

26. A każdy, kto żyje^{*} i wierzy^{*} we mnie, nie umrze na wieki. *Czy* wierzysz *w to*^{**}?

^{*dost.: żyjący i wierzący; **temu} J 5,24; 8,21; Obj 2,11; 20,6

27. Powiedziała Mu: Tak, Panie! Ja wierzę,

że Ty jesteś Mesjaszem*, Synem Bożym, który przychodzi na świat. **lub: Chrystus, Pomazaniec*

28. A gdy to powiedziała, poszła i zawołała Marię, swoją siostrę, i powiedziała skrycie: Nauczyciel jest tutaj i woła ciebie.

29. Ta, gdy *tylko* to usłyszała, wstała śpiesznie* i poszła do Niego. **lub: szybko, przedko*

30. A Jezus jeszcze nie przyszedł do miasteczka, ale był w tym miejscu, gdzie spotkała* Go Marta. **lub: wyszła naprzeciw*

31. Żydzi więc, którzy byli z nią w domu i pocieszali ją, widząc, że Maria szybko wstała i wyszła, poszli za nią, mówiąc, że idzie do grobowca, aby tam płakać.

32. Gdy więc Maria przyszła tam, gdzie był Jezus, widząc Go, upadła do Jego stóp i powiedziała do Niego: Panie! Gdybyś tutaj był, mój brat by nie umarł.

33. Jezus więc, gdy ujrzał ją płaczącą i płaczących Żydów, którzy z nią przyszli, będąc wstrząśnięty* i poruszony w duchu,

lub: wzburzony - por. Mt 9,30 Dz 8,2; Hbr 4,15; Mk 3,5

34. Powiedział: Gdzie go położyliście? Mówią Mu: Panie! Chodź i zobacz.

35. I Jezus zapłakał. Iz 53,3; Łk 19,41

36. Żydzi powiedzieli więc: Patrzcie, jak go miłował*. **gr.: fileo - traktować z czułością - por. J 21,15****

37. A niektórzy z nich mówili: Czy Ten, który otworzył oczy ślepemu, nie mógł uczynić, aby i ten nie umarł? J 9,6

38. Jezus więc ponownie wstrząśnięty* wewnątrz**, przyszedł do grobowca; a była to grotka, a kamień był położony na niej.

**por. Mt 9,30; **dosł.: w sobie* Mt 27,60; Mk 16,13; Łk 24,2

39. Jezus powiedział: Usunie ten kamień. Marta, siostra umarłego, powiedziała do Niego: Panie! Już cuchnie, bo to jest czwarty dzień.

Ps 49,14; Mk 16,3; Flp 3,21

40. Jezus powiedział jej: Czy nie powiedziałem ci, że jeśli uwierzysz, zobaczysz chwałę Bożą?

J 11,4; 17,4

41. Usunęli więc kamień, gdzie umarły został położony. A Jezus wznosił swoje oczy w górę i powiedział: Ojcze! Dziękuję Ci, że mnie wysłuchałeś.

Ps 123,1; J 12,28; Łk 18,3

**gr.: eucharisteo - być wdzięcznym, czynić dziękczynienie*

42. Ja wiedziałem, że mnie zawsze wysłuchasz, ale to powiedziałem ze względu na tłum stojący wokół, aby uwierzyli, że Ty mnie posłałeś.

J 12,30

43. A gdy to powiedział, zawołał potężnym głosem: Łazarzu! Chodź tu na zewnątrz!

44. I wyszedł ten, który umarł, mając stopy i ręce związane opaskami z płótna, a jego twarz była obwiązana chustą. Jezus powiedział im: Rozwiążcie go i pozwólcie odejść!

Ps 33,9; Ez 37,3; Oz 13,14; Flp 3,21; J 20,5; Rz 8,2; Ga 5,1

45. Wielu więc z Żydów, tych którzy przyszli do Marii, widząc co uczynił Jezus, uwierzyło w Niego.

J 8,30; Dz 9,42

46. A niektórzy z nich odeszli do faryzeuszów i powiedzieli im, co uczynił Jezus.

47. Zebrali* więc arcykapłani i faryzeusze Sanhedryn**, i mówili: Co uczynimy? Bo ten człowiek czyni wiele *cudownych* znaków.

**lub: zwołali zgromadzenie Sanhedrynu* Ps 2,2; Mt 26,3;

***por. Mt 26,59** J 12,19; Dz 4,16

48. Jeśli Go tak zostawimy, wszyscy w Niego uwierzą. A *wtedy* przyjdą Rzymianie, zabiorą i to miejsce, i *nasz* naród.

Dz 5,38; J 18,36

49. A jeden z nich, Kajfasz, który był arcykapłanem tego roku, powiedział im: Wy nie wiecie,

Łk 3,2; Dz 4,6

50. I nie myślicie*, że lepiej jest dla nas, żeby jeden człowiek umarł za lud, a *żeby* cały ten naród nie zginął.

Iz 53,8; Łk 24,46; J 19,12

**gr.: dialogizomai - rozważać w myślach, brać w rachubę*

51. Nie mówił tego jednak sam z siebie, ale będąc arcykapłanem tego roku, prorokował, że Jezus miał umrzeć za naród;

Lb 27,21; Mt 7,22; 1Kor 13,2

52. A nie jedynie za naród, ale aby i dzieci Boże, które są rozproszone, w jedno zgromadzić*.

gr.: synago - por. Mt 18,20 Iz 49,6; 1J 2,2

53. Z tym zatem dniem naradzali się wspólnie*, aby Go zabić.

**lub: wspólnie postanowili*

54. Jezus więc już nie chodził jawnie między Żydami, ale odszedł stamtąd do krainy, która jest blisko pustyni, do miasta, zwanego Efraim, i tam przebywał ze swoimi uczniami.

55. A była blisko Pascha* żydowska, i wielu z tej krainy szło do Jeruzolimy przed Paschą, aby się oczyścić.

Wj 12,11-14; J 2,13; 6,4

**hebr.: przejście - święto od 14 do 20 dnia miesiąca Nisan*

56. Szukali więc Jezusa i mówili między sobą, stojąc w świątyni: Jak się wam zdaje? Ze nam pewno nie przyjdzie na święto*?

**lub: czyżby wcale nie przyszedł na święto?*

57. A arcykapłani i faryzeusze wydali rozkaz: Jeśli ktoś się dowie, gdzie jest, aby donosił, by *mogli* Go pojmać.

Ps 109,4; Mt 26,14

12 Jezus więc na sześć dni przed Paschą przyszedł do Betanii, gdzie był Łazarz*, który umarł, a którego On wzbudził z martwych. *tj. Bóg pomaga J 11,1

2. Tam przygotowali dla Niego wieczerzę*, Marta im usługiwała, a Łazarz był jednym z tych, którzy z Nim spoczywali przy stole.

*tj. posiłek główny lub wieczorny Łk 10,38-42; Mt 11,29

3. A gdy Maria wzięła litrę* płynnego oleju kardowego, bardzo drogiego, namaściła stopy Jezusa i otarła je swoimi włosami; i napełnił się dom wonnością** oleju. Łk 7,37;

*rymska jednostka wagi - ok. 327 g Mt 26,6; Mk 14,3

**gr.: osme - zapach, woń często łączony z gr. euodia - 2Kor 2,15*

4. Powiedział więc jeden z Jego uczniów, Judasz Iskariota, syn Szymona, który miał Go wydać: J 6,70; Łk 6,16

5. Dlaczego ten olejek nie został sprzedany za trzysta denarów*, i nie rozdano ich ubogim? J 6,7; Mt 26,8; Mk 14,4

*tj. wartość rocznej pracy pracownika rolnego

6. A to mówił nie dlatego, że troszczył* się o ubogich, ale że był złodziejem, i miał sakiewkę, i cokolwiek włożono do niej, sprzeniewierzał. *lub: martwił J 13,29

7. Jezus więc powiedział: Zostaw ją, gdyż na dzień mojego pogrzebu to zachowała.

8. Ubogich* bowiem zawsze macie u siebie, lecz mnie nie zawsze macie.

*gr.: ptochos - por. Mt 5,3** Pwt 15,11; J 12,35; Mk 14,7

9. Dowiedział się więc wielki tłum z Żydów, że tam jest i przyszlisi nie tylko z powodu Jezusa, ale aby zobaczyć Łazarza, którego wzbudził z martwych. J 11,1; Dz 3,10; Hbr 12,3

10. A arcykapłani naradzali* się, aby i zabić Łazarza. *lub: postanowili J 9,34; Łk 20

11. Gdyż wielu Żydów z jego powodu odchodziło i zaczęło wierzyć w Jezusa. J 11,45

12. Nazajutrz tłum wielki, który przybył na święto, słysząc, że Jezus idzie do Jerozolimy,

13. Wziął gałązki palmowe i wyszedł na Jego spotkanie, wołając: Hosanna*! Błogosławiony, który przychodzi w imieniu PANA, Król Izraela! Ps 72,17; 118,25; So 3,15; Łk 19,36

*hebr.: Hosanna - okrzyk: zbaw teraz, uratuj, bądź życzliwy!

14. A gdy Jezus znalazł osiołka, wsiadł na niego, tak jak jest napisane: Za 9,9; Mt 21,8

15. Nie bój się, córko Syjonu! Oto twój Król przychodzi siedzący na źrebięciu osły.

16. A uczniowie Jego początkowo tego nie zrozumieli, ale gdy Jezus został otoczony

chwałą*, wtedy przypomnieli sobie, że to było o Nim napisane, i że to Mu uczynili.

*gr.: dokszado - otoczyć Łk 9,45; 18,34; J 2,22; 14,26; 16,4

chwalać, stawiać, chwalić, uwielbić, wprowadzić do chwaly 17. Świadczył więc lud, który był z Nim, że Łazarza wywołał z grobowca i wzbudził go z martwych. J 5,36; 15,26

18. I dlatego lud wyszedł* Mu na spotkanie*, bo słyszał, że to On uczynił ten cudowny znak. *gr.: hypantao - wyjść naprzeciw, iść na spotkanie

19. Wtedy powiedzieli faryzeusze do siebie: Widzicie, że niczego nie zyskujecie; oto cały świat poszedł za Nim.

20. A wśród* tych, którzy przechodzili do Jerozolimy, aby oddać cześć** w święto, byli pewni Grecy. *dost.: z Obj 11,1; Mk 7,26; Dz 14,1; 17,4; **gr.: proskymeo - por. J 9,38** Dz 20,21; Rz 10,12

21. Ci więc przyszlisi do Filipa z Betsaidy w Galilei i prosili go, mówiąc: Panie! Chcemy zobaczyć Jezusa.

22. Poszedł Filip i powiedział Andrejowi, a z kolei Andrej i Filip powiedzieli Jezusowi. Mt 10,2; J 1,40; Dz 1,13

23. A Jezus w odpowiedzi, odrzekł im: Nadeszła godzina, aby Syn Człowieczy został otoczony chwałą*. *por. u. 16* J 17,1-5

24. Zaprawdę, zaprawdę mówię wam: Jeśli by ziarno pszeniczne, które wpadło do ziemi, nie obumarło, pozostaje pojedynczym obfity* owoc. *dost.: wielki, liczny J 12,32; 1Kor 15,36

25. Kto miłuje swoje życie*, utraci je, a kto nienawidzi** swojego życia na tym świecie, dla wiecznego życia*** ustrzeże je.

gr.: psyche - por. Mk 8,35 Mt 16,25; Łk 9,23; 17,33

**lub: nie cierpieć, gardzić - por. 1J 2,9*, ***gr.: dzoe - życie

26. Jeśli ktoś chce mi służyć, niech idzie za mną; a gdzie ja jestem, tam będzie i mój sługa; a jeśli ktoś będzie mi służył, uczi* go mój Ojciec. Mt 16,24; Mk 8,34; 14,3; 17,24; 2Kor 5,8

*gr.: timao - szanować, czcić, okazując głęboki szacunek

27. Teraz dusza* moja jest zatruwona; i co powiem? Ojczel* mnie od tej godziny; przecież dlatego przyszedłem na tę godzinę.

gr.: psyche - por. Mk 8,35, **gr.: sodzo - zbawić, ocalić, uratować

28. Ojczel! Otocz chwałą* swoje imię. Na to dobiegł głos z nieba: I otoczyłem chwałą i ponownie otoczę je chwałą. *por. u. 16* 2P 1,17

29. Wtedy tłum, który stał i to słyszał, mówił: To był grzmot; inni mówili: Anioł* przemówił do Niego. *gr.: angelos - postaniec, zwiastun Dz 23,9

30. Jezus w odpowiedzi, odrzekł *im*: Nie ze względu na mnie rozległ^{*} się ten głos, ale ze względu na^{**} was.

^{*}dost.: stał się; ^{**}lub: dla, z powodu J 5,34; 11,15

31. Teraz odbywa^{*} się sąd *nad* tym światem, teraz przywódca^{**} tego świata zostanie wyrzucony na zewnątrz.

^{*}dost.: jest Mt 12,28;

^{**}gr.: archon - przywódca, władca, naczelnik Łk 10,18

32. A ja gdy będę podniesiony^{*} z^{**} ziemi, pociągnę wszystkich do siebie.

J 3,14;

^{*}lub: wynwyższony; ^{**}od, nad IP 2,24; Oz 11,4

33. A to powiedział zaznaczając^{*} jaką śmiercią ma umrzeć.

^{*}lub: dać znak, wskazać, ujawnić

34. A tłum odpowiedział Mu: My *wiemy* ze słuchania Prawa, że Mesjasz trwa na wieki; jak więc Ty możesz mówić, że musi być podniesiony Syn Człowieczy? I kto to jest ten Syn Człowieczy?

Ps 89,36; Dn 7,14; Mi 4,7

35. Jezus więc powiedział im: Jeszcze na krótki czas światłość jest z wami; chodźcie, dopóki macie światłość, aby nie pochwyliła^{*} was ciemność; bo kto w ciemności chodzi, nie wie, dokąd idzie^{**}.

Prz 4,19; J 7,33; 1J 2,8

^{*}gr.: katalambano - chwycić na własność, postąpić; ^{**}lub: odchodzi

36. Dopóki macie światłość, wiercie w światłość, abyście się stali synami światła. Gdy Jezus to powiedział, odszedł i ukrył^{*} się przed nimi.

^{*}dost.: został ukryty J 8,59; Dz 13,47; Ef 5,8

37. A chociaż tak wiele *cudownych* znaków^{*} uczynił przed nimi, nie uwierzyli w Niego;

^{*}gr.: semeion - por. J 4,54^{*} J 11,47; Łk 16,31

38. Aby zostało wypełnione słowo, które wypowiedział prorok Izajasz: PANIE! Kto uwierzył naszej wieści, a komu zostało objawione ramię PANA?

Iz 53,1; Rz 10,16

39. Dlatego nie mogli wierzyć, bo ponownie powiedział Izajasz:

Iz 6,10

40. *Zaczął* zaslepiać ich oczy i zatwardzać^{*} ich serce, aby nie widzieli oczami, i nie zrozumieli sercem, i nie nawrócili się, a Ja żeby im ich nie uzdrowił.

Wj 4,21; Pwt 29,4; Dz 3,19

^{*}gr.: poroo - pokryć grubą skórą, stwardnieć, być nieczułym

41. To powiedział Izajasz, gdy zobaczył Jego chwałę^{*} i mówił o Nim.

Wj 33,18; Iz 6,1; J 1,14,18;

^{*}gr.: doksa - majestat, blask, uspaniałosić, splendor 2Kor 4,6

42. Niemniej jednak wielu z przywódców uwierzyło w Niego, ale ze względu na faryzeuszów nie przyznawali^{*} się do *tego*, aby nie zostali wyłączeni z synagogi.

^{*}lub: wyznawali

43. Umiłowali bowiem chwałę ludzką bardziej niż chwałę Bożą.

J 5,41; Łk 16,15

44. Jezus natomiast głośno zawołał i powiedział: Kto wierzy we mnie, nie we mnie wierzy, ale w Tego, który mnie posłał[!]

Mk 9,37

^{*}gr.: pempo - wysłać, wyprawić, posłać jako dar, zanieść

45. A *kto* mnie widzi, widzi Tego, który mnie posłał.

J 14,9; Kol 1,5; Hbr 1,3

46. Ja – światłość, przyszedłem na świat, aby nikt, kto wierzy^{*} we mnie, nie pozostał w ciemności.

^{*}dost.: wierzący J 1,4; 8,12; 12,35

47. A jeśliby ktoś słuchał moich słów, a nie uwierzył, ja go nie będę sądził; bo nie przyszedłem, aby sądzić świat^{*}, ale aby świat zbawić.

^{*}gr.: kosmos - por. J 8,23^{*} J 3,17; 5,45; 8,15

48. Ten *kto* mnie odrzuca^{*} i nie przyjmuje moich słów, ma swojego sędziego – słowo, które ja mówiłem, ono osądzi go w dniu ostatecznym.

^{*}lub: nie przyjmuje, lekceważy J 14,10

49. Bo ja nie mówiłem sam z siebie, ale Ojciec, który mnie posłał. On mi dał przykazanie, które *mam* mówić, i które *mam* głosić^{*},

^{*}lub: w jaki sposób głosić

50. I wiem, że przykazanie^{*} Jego jest życiem wiecznym. Więc to, co ja wam mówię, mówię tak, jak mi powiedział Ojciec.

J 6,63;

^{*}lub: rozkaz, polecenie J 20,31; 1J 2,25; 2,32

13 A przed świętem Paschy, Jezus wiedząc, że nadeszła Jego godzina, aby przeszedł z tego świata do Ojca, *ponieważ* umiłował^{*} swoich, którzy byli na świecie^{**}, aż do końca ich umiłował^{*}.

J 7,8; 8,20; 12,23; 17,1

^{*}dost.: umiłowawszy - gr.: agapao - przyjmować z zadowoleniem, gorąco miłować, bardzo lubić - por. agape - J 21,15^{**}

^{**}gr.: kosmos - układ, porządek, wszechświat, świat - por. J 8,23^{*}

2. A w czasie wieczery, gdy diabeł zasiał^{*} już w serce Judasza, syna Szymona Iskarioty, aby Go wydać,

J 6,70; Łk 22,3; Dz 5,3; Ef 2,3

^{*}gr.: ballo - złożyć w, wypuścić coś z ręki, wrzucić, wlewać do

3. Jezus wiedząc, że Ojciec wszystko przekazał^{*} w Jego ręce, i że od Boga wyszedł i odchodzi do Boga,

Mt 11,27; Dz 3,26

^{*}gr.: didomi - darować, dać, upoważnić, wyznaczyć na urząd

4. Wstał od wieczery, złożył swoje szaty i gdy wziął płócienny ręcznik, przepasał się nim.

Łk 7,38; 22,27; Flp 2,6; 1Tm 5,10

5. Potem nalał wody do miski i zaczął myć stopy uczniom, i wycierać ręcznikiem^{*}, którym był przepasany.

Ef 5,26

^{*}gr.: lenlion - lniany ręcznik, bzdź fartuch używany przez służbę

6. Podszedł również do Szymona Piotra; a on mówi do Niego: Panie! Ty myjesz mi stopy?

7. Jezus w odpowiedzi, odrzekł mu: Co ja czynię, ty teraz nie wiesz, ale potem *to* pojmiesz. ^{*lub: poznasz, będziesz wiedział} J 12,16

8. Piotr powiedział do Niego: Nie! Za nic w świecie nie będziesz mył mych stóp. Odpowiedział mu Jezus: Jeśli cię nie umyję, nie masz udziału z mną. Wj 30,17; Mt 16,22; 26,33

^{*gr: ou me - podwójne zaprzeczenie; *dost.: na wiek}

9. Szymon Piotr powiedział do Niego: Panie! Nie tylko moje stopy, ale i ręce, i głowę. Ps 51,2-7; Jr 4,14; Mt 27,24

10. Jezus odpowiedział mu: Kto jest umyty, nie potrzebuje się myć, chyba tylko stopy, bo czysty jest cały; i wy jesteście czysti, ale nie wszyscy. ^{*dost.: mówić mu} 1 Kor 6,11; Tł 3,5; Obj 7,14

11. Wiedział bowiem, kto Go wyda; dlatego powiedział: Nie wszyscy jesteście czysti.

12. Gdy więc umył ich stopy, wziął swoje szaty, spoczął przy stole i ponownie im powiedział: Rozumiecie, co wam uczynilem?

13. Wy zwracacie się do mnie: Nauczycielu i Panie; i dobrze mówicie, bo jestem Nim.

Mt 23,8; Lk 6,46; 1 Kor 8,6; 12,3; Ef 6,9; Flp 2,11

14. Jeżeli więc ja, Pan i Nauczyciel, umyłem wam stopy, i wy powinniście jedni drugim umywać stopy.

Mt 20,26-28; Mk 10,43-45;

^{*lub: nawzajem} Rz 12,10; Ga 6,1; Flp 2,2; 1P 5,5

15. Albowiem dałem wam przykład, abyście jak ja wam uczynilem i wy czynili.

Mt 11,29; 1P 2,21; 1J 2,6

16. Zaprawdę, zaprawdę mówię wam: Nie jest sługa większy od swojego pana, ani poseł nie jest większy od tego, który go posłał. ^{*lub: niewolnik} J 15,20

17. Skoro to wiecie, błogosławieni jesteście, jeśli będziecie to czynić. ^{*lub: szczęśliwi} Jk 1,25

18. Nie o was wszystkich mówię, ja wiem, których wybrałem; lecz niech wypełni się Pismo: Ten, który je ze mną chleb, podniósł przeciwko mnie swoją piętę. Ps 41,9

19. Mówię to wam już teraz, zanim się to stanie, abyście, gdy się to stanie, uwierzyli, że ja jestem. Iz 41,23; 48,5; J 14,29

20. Zaprawdę, zaprawdę mówię wam: Jeśli ktoś przyjmuje tego, kogo posłę, mnie przyjmuje; a kto mnie przyjmuje, przyjmuje Tego, który mnie posłał. J 12,44-45

21. Gdy Jezus to powiedział, wzruszył się w duchu i zaświadczył, mówiąc: Zaprawdę, zaprawdę mówię wam, że jeden z was mnie wyda. ^{*lub: być ustrząśnięty, poruszony} Mt 26,21; Mk 14,18

22. Patrzyli więc uczniowie na siebie, będąc niepewni, o kim mówi.

23. A był tam jeden z uczniów, którego Jezus miłował, ten spoczywał przy piersi Jezusa; ^{*lub: na - por. J 21,20*}

24. Skinał więc na niego Szymon Piotr, aby spał się, kim jest ten, o którym mówi.

^{*gr: neo - skinać, dać znak głową, by wykonano czyjeś życzenie}

25. A on, kładąc się przy piersi Jezusa, powiedział do Niego: Panie! Kto to jest?

26. Jezus odpowiedział: To jest ten, któremu ja podam umoczony kawałek chleba; i umoczył kawałek, i dał Judaszowi Iskariocie, synowi Szymona. ^{*tj. człowiek z Kariotu niedaleko Edomu}

27. A zaraz po podaniu tego kawałka wszedł w niego szatan. Jezus wtedy powiedział mu: Co zamierzasz czynić, czyń prędzej.

^{*dost: co czynisz, uczyni; *szybciej} Ps 109,6; Dz 5,3

28. A nikt ze spoczywających przy stole nie zrozumiał tego, dlaczego to mu powiedział.

29. Niektórym bowiem wydawało się, że skoro Judasz miał sakiewkę, to Jezus mu powiedział: Zakup, to co nam potrzebne na święto, albo żeby coś dał ubogim. Dz 20,34; Ga 2,10

30. On więc, gdy wziął kawałek chleba, zaraz wyszedł; a była noc. Mt 26,14; Mk 14,10

31. A gdy wyszedł, Jezus powiedział: Teraz Syn Człowieczy został otoczony chwałą, i Bóg został otoczony chwałą w Nim.

^{*gr: dokszado - sławić, chwalić, uwielbić, wprowadzić do chwały}

32. Jeśli Bóg w Nim został otoczony chwałą, to i Bóg otoczy Go chwałą w sobie, i to zaraz otoczy Go chwałą. ^{*por. u. 31*}

33. Dzieciątka! Jeszcze krótko jestem z wami. Szukać mnie będziecie, a jak powiedziałem Żydom: Dokąd ja odchodzę, wy tam nie możecie przyjść; i to wam mówię teraz. J 7,33

^{*gr: teknon - dzieciątko, czuła forma zwracania się do uczniów}
34. Nowe przykazanie daję wam, abyście się wzajemnie miłowali; jak ja was umiłowalem; i wy miłujcie się wzajemnie.

^{*gr: allelon - jeden drugiego, nawzajem} Kpl 19,18,34;

^{*gr: kathos - tak jak, według tego jak} 1J 2,8; 4,21

35. Po tym wszyscy poznają, że jesteście moimi uczniami, jeśli będziecie mieć między sobą wzajemną miłość. J 17,21; 1J 2,5

^{*gr: ginosko - poznać, dowiedzieć się, wejść w bliską relację}

36. Szymon Piotr powiedział do Niego: Panie! Dokąd idziesz? Jezus odpowiedział mu: Tam dokąd odchodzę, ty teraz za mną iść nie możesz, ale potem pójdziesz. J 21,18

37. Piotr powiedział do Niego: Panie! Dlaczego teraz nie mogę iść za Tobą? Życie swoje położę za Ciebie. Mt 26,33; Mk 14,29; Łk 22,33

*gr: psyche - dusza, życie, osoba, świadomość siebie

38. Jezus odpowiedział mu: Życie swoje za mnie położysz? Zaprawdę, zaprawdę mówię ci: Zanim zapieje kur, trzykrotnie się mnie wyprzesz. Mt 26,34,74; Mk 14,30

14 Niech się nie trwoży wasze serce; wiercie w Boga i we mnie wiercie.

*gr: tarasso - zburzyć, zakłócić, zamiepokoić, dręczyć J 16,22

2. W domu mojego Ojca jest wiele mieszkań; gdyby było inaczej, to bym wam powiedział: Idę przygotować wam miejsce.

*w przenośni - wyrównać drogę przed królem 2Kor 5,1; Hbr 13,14

3. A gdy odejdę i przygotuję wam miejsce, przyjdę ponownie i wezmę was do siebie, żebyście gdzie ja jestem, i wy byli.

gr: paralambano - por: Flp 4,9 J 14,18; 2Tes 2,1; 1J 3,2

4. Wiecie dokąd ja idę i znacie drogę.

5. Tomasz powiedział do Niego: Panie! Nie wiemy dokąd idziesz*, jak więc możemy znać drogę? **lub: odchodzisz* J 10,9; Dz 4,12

6. Jezus więc powiedział do niego: Ja jestem droga, i prawda, i życie; nikt nie przychodzi do Ojca, jak tylko przeze mnie.

7. Jeśli mnie poznaliście i Ojca mego poznaliście; i odtąd Go znacie i widzicie* Go.

*lub: zaczęliście widzieć - czas teraż. wynik. z czasu przesz.

8. Filip powiedział Mu: Panie! Pokaż* nam Ojca, a to nam wystarczy. **lub: daj nam poznać*

9. Jezus powiedział mu: Tyle czasu jestem z wami, a nie znasz* mnie Filipie? Kto mnie widział, zaczął widzieć i mojego Ojca; jak ty możesz mówić: Pokaż nam Ojca? J 12,45;

lub: jeszcze nie zacząłeś poznawać - por. u 7 Flp 2,6

10. Czy nie wierzysz, że ja jestem w Ojcu, a Ojciec jest we mnie? Słowa, które ja do was mówię, nie od siebie mówię; natomiast Ojciec, który mieszka* we mnie, On czyni dzieła. **lub: trwa, pozostaje* J 10,30,38; 17,21; 1J 5,7

11. Wiercie mi, że ja jestem w Ojcu, a Ojciec jest we mnie; a jeżeli nie, to ze względu na te dzieła wiercie mi. J 5,36; Dz 2,22; Hbr 2,4

12. Zaprawdę, zaprawdę mówię wam: Kto wierzy* we mnie, dzieła, które ja czynię, i on będzie czynić, i większe niż te będzie czynić; bo ja idę do mojego Ojca.

gr: pisteuo - wierzyć, ufać, zawierzyć - tu: wierzący - J 3,36

13. I o cokolwiek będziecie prosić w moim

imieniu, to uczynię*, aby Ojciec w Synu został otoczony chwałą. **lub: dokonam* J 13,31; 15,16

14. Jeśli o cokolwiek będziecie prosić* w moim imieniu, ja to uczynię.

15. Jeśli mnie miłujecie, będziecie zachowywać moje przykazania. J 14,23; 1J 5,3

16. I ja prosić będę Ojca, a da wam innego Opiekuna*, aby przebywał z wami na wieki,

gr: parakletos - wezwany na pomoc - J 15,26 Mt 28,20
łac. advocatus - obrońca, rzecznik, zastępca procesowy

17. Ducha prawdy, którego świat nie może przyjąć, bo Go nie widzi, ani Go nie zna; lecz wy Go znacie, ponieważ przy was przebywa* i w was będzie. **lub: trwa, mieszka, pozostaje*

18. Nie zostawię was sierotami; przyjdę* do was. **lub: (niebawem) przychodzę do was - czas teraż.*

19. Jeszcze tylko chwila i świat* nie będzie już mnie oglądać; lecz wy będziecie mnie oglądać; bo ja żyję i wy będziecie żyć.

gr: kosmos - układ, świat, porządek świata wrogi Bogu - J 8,23

20. W tym dniu poznacie, że ja jestem w moim Ojcu, a wy we mnie, i ja w was. J 10,38

21. Kto ma moje przykazania i je zachowuje*, ten mnie miłuje; a kto mnie miłuje, ten też zostanie umiłowany przez Ojca mojego, i ja będę go miłować, i objawię mu samego siebie. Ps 119,4; Iz 62,2-5; J 14,15,23; 1J 2,5

*gr: tereo - strzec, przestrzegać, trzymać się, dochowywać

22. Judasz, nie Iskariota powiedział do Niego: Panie! Co się stało, że masz nam objawić samego siebie, a nie światu? Mt 10,3; Mk 3,18

*gr: emfanidzo - wystawiać na widok, ukazując się, ujawniać

23. Jezus w odpowiedzi, odrzekł mu: Jeśli ktoś mnie miłuje, słowo moje będzie zachowywać; i mój Ojciec go umiłuje, i przyzjadzie* do niego, i uczynimy u niego mieszkaniem*.

*gr: mone - pozostawanie, mieszkanie, przebywanie

24. Kto mnie nie miłuje, nie zachowuje moich słów; a słowo, które słuchacie, nie jest moje, ale Ojca, który mnie posłał*.

gr: pempo - wysłać, polecić komuś coś zanieść - por J 15,21

25. To już wam powiedziałem, przebywając* z wami. **gr: meno - trwać, mieszkać, pozostawać*

26. Lecz Opiekun, Duch Święty, którego posłał Ojciec w moim imieniu, On nauczy was wszystkiego i przypomni wam wszystko, co ja wam powiedziałem. J 20,22; Mt 28,19; Ef 1,13; 4,30; Tt 3,5; Dz 11,16; 20,35

27. Pokój zostawiam wam, pokój mój wam daję; nie tak jak daje świat, ja wam daję.

Niech się nie trwoży serce wasze, ani *niech* się nie lęka*. ^{*lub: kuli się ze strachu} Flp 4,7

28. Słyszeliście, że wam powiedziałem: Odcodzę i powrócę do was. Gdybyście mnie miłowali, to byście się radowali, że* wam powiedziałem: Idę do Ojca; bo Ojciec mój większy jest niż ja. ^{*lub: gdyż} J 20,21; Flp 2,6; Hbr 1,2

29. A teraz powiedziałem wam zanim się to stanie, żebyście, gdy się to stanie, uwierzyli.

30. Już niewiele będę z wami rozmawiał; albowiem idzie przywódca* tego świata, ale on nic we mnie nie ma; ^{*gr: archon - por: J 16,11*}

31. Ale aby poznał świat, że ja miłuję Ojca, i jak mi polecił Ojciec, tak czynię. Wstawajcie, chodźmy stąd. Flp 2,8

15 Ja jestem prawdziwą winoroślą, a mój Ojciec jest winogrodnikiem.

Ps 80,8; Iz 5,1; 27,2; 60,21; Ez 15,2; Mk 12,1; 1 Kor 3,9; J 1,9

2. Każdą latorośl*, która we mnie owocu nie przynosi, tę odcina, a każdą, która przynosi owoc, tę oczyszcza^{**}, aby przynosiła obfitszy owoc. Mt 15,13; Łk 13,7; Rz 8,28; 2 Kor 4,17

^{*lub: pęd; **gr: katharo - oczyścić, zmaczać (winę, brud)}

3. Wy już jesteście czystszy, z powodu* Słowa, które wam mówiłem. J 13,10; Ef 5,26; 1P 1,22

^{*gr: dia - ze względu na, dla, z powodu}

4. Trwajcie* we mnie, a ja w was. Jak latorośl nie może przynieść owocu sama z siebie, jeśli nie trwa w winorośli, tak i wy, jeśli we mnie trwać* nie będziecie. 1J 2,6; Rz 8,9;

^{*gr: meno - mieszać, pozostawać, trwać} Ef 3,17

5. Ja jestem winoroślą, a wy latoroślami. Kto trwa we mnie, a ja w nim, ten przynosi obfity owoc; bo beze mnie nie uczynić nie możecie. J 12,24; Rz 7,4; Ga 5,22; Ef 5,9; Flp 4,13

6. Jeśli ktoś nie trwałby we mnie, zostanie wyrzucony na zewnątrz jak latorośl, i usycha; takie zbiera się, wrzuca w ogień i płoną.

7. Jeśli we mnie trwać będziecie i słowa moje w was trwać będą; cokolwiek byście chcieli, proście*, a stanie się wam. J 15,16;

^{*gr: aiteo - prosić, błagać, używać, pożądać} Kol 3,16; 1J 2,14

8. W tym Ojciec mój dozna chwały, jeśli obfity* owoc przyniesiecie i staniecie się moimi uczniami. ^{*gr: polys - wielki, liczny, obfity}

9. Jak mnie umiłował Ojciec, tak i ja was umiłowalem; trwajcie w mojej miłości.

10. Jeśli będziecie zachowywać moje przykazania, będziecie trwać w mojej miłości,

jak i ja zachowałem przykazania Ojca mego i trwam w Jego miłości. J 14,15-23

11. To wam powiedziałem, aby moja radość trwała w was, a radość wasza *była* pełna.

12. To jest moje przykazanie, abyście siebie nawzajem miłowali, jak ja was umiłowalem.

13. Nikt nie ma większej miłości *nad* tę, gdy ktoś życie* swoje kładzie za swoich przyjaciół. ^{*lub: duszę} J 10,11.15; Ef 5,2; 1J 4,10

14. Wy jesteście moimi przyjaciółmi, jeśli czynicie* to wszystko^{**}, co ja wam przykazuję. ^{*dosl.: czynilibyście; **ile, jak wiele} Mt 12,50; Łk 12,4

15. Już dłużej nie nazywam was sługami, bo sługa* nie wie, co czyni jego pan; lecz nazwałem was przyjaciółmi, bo wszystko, co usłyszałem od mego Ojca, wam oznajmiłem^{**}.

^{*lub: niewolnik; **dalem poznać} Ga 4,6; J 4,19

16. Nie wy mnie wybraliście, ale ja was wybrałem i przeznaczyłem*, abyście szli i przynieśli owoc, i owoc wasz trwał, aby to, o cokolwiek byście prosili Ojca w moim imieniu, dał wam. J 15,19; Dz 9,15; 1Tm 2,7; J 14,13; 16,23

^{*gr: titheini - ustanowić, wyznaczyć, wykonać}

17. To wam przykazuję, abyście się wzajemnie* miłowali^{**}. ^{*lub: jedni drugich} J 15,12

^{**gr: agapao - gorąco miłować, bardzo lubić - por: J 21,15**}

18. Jeśli was świat nienawidzi, wiedzieć, że mnie wcześniej *niż* was znienawidził.

J 3,20; 7,7; Mt 5,11; 10,22; Łk 6,32; J 17,14; 1P 2,9

19. Gdybyście byli ze świata, świat miłowałby* swoją własność; ponieważ jednak nie jesteście ze świata, lecz ja was wybrałem ze świata, dlatego świat was nienawidzi.

^{*gr: fileo - okazywać przyjaźń, czułość, całować - por: J 21,15**}

20. Przypomnijcie* *sobie* słowo, które ja wam powiedziałem: Nie jest sługa^{**} większy od swojego pana. Jeśli mnie przesładowali, i was będą przesładować; jeśli Słowo moje zachowali i wasze będą zachowywać.

^{*lub: pamiętajcie; **niewolnik} Łk 2,34; 6,40

21. Ale to wszystko uczynią wam ze względu na moje imię, bo nie znają Tego, który mnie posłał*. ^{*gr: pempo - wysłać, wyprawić, posłać jako dar}

22. Gdybym nie przyszedł i nie mówił im, nie mieliby grzechu; lecz teraz nie mają wymówki* dla^{**} swojego grzechu. 1P 2,16; J 12,48;

^{*lub: pretekst, rzekomą powód; **gr: peri - J 8,48**} Rz 2,1

23. Kto *trwa* w nienawidzi* do mnie, trwa też w nienawiści do mego Ojca. ^{*por: - u 25**}

24. Gdybym nie czynił między nimi dzieł, których nikt inny nie czynił, nie mieliby grze-

chu; teraz jednak widzieli, a *mimo to* nienawidzą i mnie, i mojego Ojca. Mt 21,32; J 6,36

25. *Stało się to*, aby* zostało wypełnione słowo, które w ich Prawie jest napisane, że: Znienawidzili** mnie bez powodu. Pś 69,4

*dosl.: lecz aby; **gr.: misie - nie cierpieć, gardzić, wzdrygać się, kochać kogoś lub coś mniej od drugiego, nienawidzić

26. A gdy przyjdzie Opiekun*, którego ja wam posłę od Ojca, Duch Prawdy, który od Ojca wychodzi, Ten zaświadczy o mnie. Łk 24,49

*gr.: parakletos - wezwany na pomoc, orędownik, pomocnik łac. advocatus - obrońca, rzecznik, zastępca procesowy

27. Ale i wy także świadczycie; bo jesteście ze mną od początku. Dz 1,22; 4,20; Obj 1,2

16 To wam powiedziałem, abyście nie zostali złamani*.

Mt 11,6

*lub: zostali zgorszeni - gr.: skandalidzo - upaść w pułapkę, doznać urazu w wyniku upadnięcia we wyjki, potknąć się, być zgorszonym, być rozgniewanym, być oburzonym.

2. Wyłączać was będą z synagog; a *nawet* nadchodzi godzina, że każdy, kto was zabije, będzie uważał, że pełni* służbę** Bogu.

*gr.: profero - przyprowadzić do, ofiarować, postępować z kimś

**gr.: latreia - służba jako akt poświęcenia Rz 12,1

3. A to wam uczynią, gdyż nie poznali Ojca, ani mnie. Łk 10,22; J 8,19; 1Kor 2,8

4. Lecz to* wam powiedziałem, abyście, gdy przyjdzie ta godzina, przypomnieli sobie, że to ja wam powiedziałem; a nie mówiłem wam tego* od początku**, bo byłem z wami.

*dosl.: o tych (sprawach); **gr.: arche - por. J 1,1*

5. A teraz idę do Tego, który mnie posłał, a nikt z was nie pyta mnie: Dokąd idziesz?

6. Ale dlatego, że o tym* wam mówię, smutek napelnia** wasze serce. Pś 13,2; Łk 22,45

*dosl.: o tych (sprawach); **gr.: pleroo - por. Ef 4,10*

7. Lecz ja wam mówię prawdę: Pożyteczniej jest dla was, abym ja odszedł. Bo jeśli nie odejdę, Opiekun nie przyjdzie do was; ale jeśli odejdę, posłę* Go do was.

gr.: pempo - por. J 15,21 Dz 10,34; J 14,16; 15,26

8. A On, gdy przyjdzie, wykaże*, że świat jest w błędzie* odnośnie** grzechu i odnośnie** sprawiedliwości, i odnośnie** sądu;

*gr.: elencho - wykaże grzech dowodząc, zawstydzi, napomni

gr.: peri - co do - por. J 8,46 1Kor 14,24; Ef 5,11; 2Tm 4,2

9. Odnośnie grzechu, gdyż prawdziwie nie uwierzyli we mnie; J 8,24

10. Odnośnie sprawiedliwości* także, gdyż idę do Ojca mojego i już mnie nie ujrzyecie;

gr.: dikaiosyme - por. Łk 1,75 1Kor 1,30; 2Kor 5,21; Flp 3,9

11. Odnośnie sądu natomiast, bo przywódca* tego świata jest osądzony. Rz 2,2; J 12,31

*gr.: archon - dowódca, naczelnik, władca, rzadca, urzędnik

12. Mam wam jeszcze wiele do powiedzenia, ale teraz nie możecie *tego* znieść*.

*gr.: bastadzo - podnieść rękami, dźwigać

13. Lecz gdy przyjdzie On, Duch Prawdy, wprowadzi was we wszelką prawdę; bo nie sam od siebie mówić będzie, ale cokolwiek usłyszycie, mówić będzie i oznajmi wam o tym, co ma nadejść. J 14,17; 1Kor 2,10-13; 1J 2,20

14. On mnie otoczy chwałą, gdyż z mego weźmie i wam oznajmi. J 15,26; Obj 19,10

15. Wszystko, to co ma Ojciec, jest moje; dlatego powiedziałem, że z mego weźmie, i wam oznajmi. Mt 11,27; 28,18; Kol 1,19

16. *Jeszcze* chwila, a nie ujrzycie mnie i znowu chwila, a ujrzycie mnie, bo ja idę do Ojca.

17. Mówili więc do siebie nawzajem *niektórzy* z Jego uczniów: Co znaczy to, o czym nam mówi: *Jeszcze* chwila*, a nie ujrzycie mnie, i znowu chwila, a ujrzycie mnie, i że ja odcho-
dę do Ojca? *gr.: mikron - mało, niewiele, odrobina

18. Powiedzieli więc: Co to znaczy, gdy mówi: Chwila? Nie rozumiemy tego, co mówi.

19. Jezus więc poznał, że Go chcieli zapytać, i powiedział im: Pytacie się między sobą o to, co powiedziałem: *Jeszcze* chwila, a nie ujrzycie mnie, i znowu chwila, a ujrzycie* mnie. *gr.: optanomai - być widzianym, ukazując się, patrzeć

20. Zaprawdę, zaprawdę mówię wam: Wy będziecie płakać i narzekać, a świat będzie się wesołił; wy zostaniecie zasmuceni, ale smutek wasz obróci się w radość. Obj 11,10

21. Kobieta, gdy rodzi, smuci się, bo nadeszła jej godzina; lecz gdy urodzi dziecko, już nie pamięta o cierpieniu*, z powodu radości, że człowiek został zrodzony na świat.

*dosl.: ucisk, udreka, utrapienie Rdz 3,16; Iz 26,16; Oz 13,13

22. Teraz więc i wy wprawdzie smucicie się; lecz ponownie ujrę was, a będzie się rado-
wało wasze serce, i nikt nie odbierze wam waszej radości. J 20,20; Łk 24,41; 1P 1,8

23. A w tym dniu, o nic nie będziecie mnie pytać. Zaprawdę, zaprawdę mówię wam: O cokolwiek* prosiłbyście Ojca w moim imieniu, da wam. *gr.: osa - jak wiele, ile; *gr.: an - tryb warunkowy

24. Aż do teraz o nic nie prosiłście w moim imieniu; proście, a otrzymacie, aby radość wasza była pełna. Mt 7,7; Jk 4,2; 1J 3,22

25. To mówiłem wam w podobieństwach*; ale nadchodzi godzina, gdy już *więcej* nie będę mówić wam w podobieństwach, lecz otwarcie oznajmię wam o moim Ojcu.

*gr.: *parabole - położyć obok, przykład, porównanie*

26. W tym dniu *będziecie* prosić w moim imieniu; a nie mówię wam, że ja *będę* prosił Ojca za wami; Rz 8,34; Mk 10,35; Dz 3,22

27. Sam bowiem Ojciec miłuje* was, dlatego że wy mnie umiłowaliście* i uwierzyliście, że ja wyszedłem od Boga. *gr.: *fileo - por. J 21,15***

28. Wyszędłem od Ojca i przyszedłem na świat; ponownie opuszczam* świat i idę do Ojca. *gr.: *afiemi - puścić wolno, odejść, pozostawić*

29. Jego uczniowie powiedzieli do Niego: Oto teraz otwarcie* mówisz i nie mówisz *już do nas* żadnego podobieństwa; Mt 15,15

*gr.: *parresia - śmiałość, swoboda, ufna odwaga, otwartość*

30. Teraz wiemy, że wszystko wiesz i nie potrzebujesz*, by ktoś Ciebie pytał. Na tej *podstawie*** wierzymy, że wyszedłeś od Boga.

*dosł.: *nie masz potrzeby; **w tym* J 2,23; 7,31

31. Jezus odpowiedział im: *Dopiero* teraz wierzycie? J 15,7; 2J 1,9

32. Oto nadchodzi godzina, i teraz już nadeszła, abyście zostali rozproszeni, każdy w swoją* *stronę*, a mnie samego zostawicie; a ja nie jestem sam, bo Ojciec jest z mną.

*dosł.: *do swoich własnych (spraw)* Za 13,7; J 4,21

33. To wam powiedziałem, abyście we mnie mieli pokój. Na świecie będziecie mieć ucisk; ale ufajcie*, ja zwyciężyłem świat.

*lub: *jako imperatyw - bądźcie odważni, nabierzcie otuchy*

17 Gdy Jezus to powiedział, podniósł swoje oczy ku niebu, mówiąc: Ojcie! Nadeszła godzina, otocz chwałą swojego Syna, aby i Twój Syn otoczył chwałą* Ciebie;

*por. J 7,39** Ps 123,1; Łk 18,13; J 11,41; Dz 3,13

2. Tak, jak dałeś mu władzę* nad wszelkim ciałem, aby dał życie wieczne tym** wszystkim, których mu dałeś. Mt 11,27; 28,18

*gr.: *eksousia - władza, autorytet, prawo, moc; **dosł.: im*

3. A to jest życie wieczne, aby znali* Ciebie, jedynego prawdziwego Boga, i tego, którego posłałeś, Jezusa Mesjasza**.

Jr 9,23

*gr.: *ginoskia - por. J 1,10****; **lub: Chrystusa, Pomazanieca*

4. Ja Ciebie otoczyłem chwałą na ziemi; wypełniłem dzieło, które mi dałeś, abym je wykonał.

J 4,34; 5,36; 9,3; Dz 20,24; 2Tm 4,7

5. A teraz Ty, Ojciec otocz mnie chwałą u sie-

bie, tą chwałą, którą miałem u Ciebie* zanim** powstał świat. *lub: *przed Tobą; **przed*

6. Objawiłem* imię Twoje ludziom, których mi dałeś ze świata; Twoimi byli i mnie ich dałeś; i zachowywali Twoje Słowo. J 17,26

*gr.: *faneroo - ujawnić to, co było zakryte, ukazać publicznie*

7. Teraz zaczęli poznawać*, że wszystko co mi dałeś**, jest od Ciebie. *czas przeszły niedok.

gr.: *didomi - dać, darować - por. J 3,27

8. Albowiem słowa, które mi dałeś, dałem im; i oni je przyjęli, i prawdziwie poznali, że od Ciebie wyszedłem, i uwierzyli, że Ty mnie posłałeś. J 6,68; Mt 13,11; Pr 1,23

9. Ja za nimi proszę; nie proszę za światem, ale za tymi, których mi dałeś, bo są Twoimi.

10. I wszystko moje jest Twoje, a Twoje jest moje; i w nich zacząłem doznawać chwały*.

*czas przeszły niedokonany Mt 5,48; 23,9;

*gr.: *dokszado - por. J 12,16** J 10,29-30; 1P 1,5; Jud 1,24

11. I już nie jestem na świecie, ale oni są na świecie, a ja idę do Ciebie. Ojciec Święty! Zachowaj ich w imieniu Twoim; które mi dałeś, aby jak my, byli jedno. Dz 1,9-11; Hbr 1,3

12. Gdy byłem z nimi na świecie, ja strzegłem* ich w imieniu Twoim; które mi dałeś, i ustrzegłem, i nikt z nich nie zginął, tylko syn zatracenia, aby Pismo zostało wypełnione.

*gr.: *tereo - czuwać, zachować, opiekować, starannie zajmować*

13. Ale teraz idę do Ciebie i mówię to na świecie, aby mieli moją radość, która jest pełna* w nich. *lub: *wypełnioną w sobie*

14. Ja dałem im słowo Twoje, a świat miał ich w nienawiści, dlatego że nie są ze świata, jak i ja nie jestem ze świata. Mt 10,25

15. Nie proszę, abyś ich zabrał ze świata, ale abyś ich zachował* od złego. *lub: *strzeż*

16. Nie są ze świata, jak ja nie jestem ze świata. 2Kor 6,14; 1J 4,1; Rz 12,2

17. Poświęć ich w prawdzie Twojej; Słowo Twoje jest prawdą. Ps 119,9; J 15,3; 1P 1,22

18. Jak mnie posłałeś na świat, tak i ja posłałem ich na świat.

19. I ja za nich poświęcam* samego siebie, aby i oni byli poświęceni w prawdzie.

*gr.: *hagiazdo - por. J 11,36** Wj 13,2; Jr 1,5; J 10,36; Hbr 2,11

20. A nie tylko za nimi proszę, lecz i za tymi, którzy przez ich słowo uwierzą we mnie,

21. Aby wszyscy byli jedno; jak Ty Ojciec we mnie, a ja w Tobie, aby i oni w nas byli jedno; aby świat uwierzył, że Ty mnie posłałeś.

J 5,23; 10,30; 14,9; Flp 2,6; 1J 5,7; Rz 12,5

22. A ja chwałę*, którą mi dałeś, dałem im, aby byli jedno, jak my jedno jesteśmy;

*gr: doksa - majestat, blask, chwala, splendor 2Kor 3,18

23. Ja w nich, a Ty we mnie, aby byli doskonalsi* w¹ jedności, i żeby świat wiedział**², że Ty mnie posłałeś, i że ich umiłowałeś, jak mnie umiłowales.

**gr: eis - ku, do, dla
*dost.: którzy są doskonalsi; *lub: niech się staną doskonalsi

**lub: poznał - gr: ginosko - czas teraż. tryb przyp. str. czynna

24. Ojczec! Chcę, aby i ci, których mi dałeś*, byli ze mną tam, gdzie ja jestem; aby oglądali moją chwałę, którą mi dałeś, bo umiłowales mnie przed założeniem** świata.

*gr: didomi - darować, dać, upowazić, wyznaczyć na urząd

**gr: katabole - położenie fundamentu, rzucenie nasienia

w glebę, akt zapłodnienia J 12,26; 14,3; 1Tes 4,17

25. Ojczec sprawiedliwy! Świat Ciebie nie poznał, ale ja Ciebie poznałem, i ci poznali, że Ty mnie posłałeś.

2Kor 1,3

26. I dałem im poznać Twoje imię, i *jeszcze* dam je poznać, aby miłość, którą mnie umiłowales, w nich była, i ja w nich.

Wj 34,56

18Gdy Jezus to powiedział, przeszedł z uczniami swoimi na drugą stronę potoku Cedron¹, gdzie był ogród, do którego wszedł On i Jego uczniowie.

*tj. potok płynący na wsch. od Jerozolimy w kier. M. Martwego w dolinie o tej samej nazwie identyfikowaną jako dolina Jozafata

2. Miejsce to znał także Judasz, który Go wydał, bo Jezus często zbierał się tam ze swoimi uczniami.

Lk 22,47; Dz 1,16

3. Judasz więc wziął kohortę* i podwładnych od arcykapłanów i faryzeuszów, przyszedł tam z latarniami i z pochodniami, i z orężem. *por. u. 12*

Mt 26,47; Mk 14,43; J 13,2

4. Jezus więc, wiedząc o wszystkim, co miało na Niego przyjść, wyszedł i powiedział im: Kogo szukacie?

J 19,28; Lk 18,31; Dz 2,28

5. Odpowiedzieli Mu: Jezusa Nazarejczyka*. Jezus powiedział im: Ja jestem. A stał z nimi i Judasz, który Go im wydał**.

J 1,46; Mt 21,11

*tj. z miasta Nazaret - „strzeżony” - miasto w pld. Galilei

**gr: paradidomi - wydać w ręce, wydać w czyjąś moc, pozwalać

6. A skoro im powiedział: Ja jestem, cofnęli się i upadli na ziemię. *gr: opisno - por. Mk 8,33**

7. Ponownie więc zapytał ich: Kogo szukacie? A oni odpowiedzieli: Jezusa Nazarejczyka.

8. Jezus odpowiedział: Powiedziałem wam, że ja jestem. Jeśli więc mnie szukacie, pozwólcie tym odejść¹;

gr: hypago - por. Mt 4,10

9. Aby zostało wypełnione słowo, które powiedział: Nie straciłem* nikogo z tych, których mi dałeś. *gr: apollymi - por. J 3,16*

J 17,12

10. Wtedy Szymon Piotr, mając miecz, wyciągnął go i uderzył sługę arcykapłana, i odciął mu prawe ucho. A słudze temu było na imię Malchos¹.

*gr: malchos - król

11. Jezus więc powiedział Piotrowi: Włóż miecz* swój do pochwy. Czy nie mam pić kielicha, który dał mi Ojciec?

Ps 75,8; Mt 20,22

*gr: machaira - krótki zakrzywiony lub prosty miecz, nóż ofiarny

12. Wtedy kohorta* i dowódca oraz podwładni żydowscy schwytali Jezusa i związali Go.

*tj. rzym. jedn. taktyczna około 600 osób, 1/10 legionu

13. I zaprowadzili Go najpierw do Annasza, który był teściem Kajfasza; a on był w tym roku arcykapłanem.

Mt 26,57; Lk 3,2; Dz 4,6

14. A był to ten Kajfasz, który rzadził¹ Żydom, że korzystniej jest, aby jeden człowiek zginął za lud.

J 11,49

*gr: symbouleuo - udzielać, zaciągać rady, zniżać się

15. A za Jezusem szedł Szymon Piotr i inny uczeń. A ten uczeń był znany arcykapłanowi, i wszedł razem z Jezusem na dziedziniec *palacu* arcykapłana.

Mt 26,58; Mk 14,54

16. Natomiast Piotr stał na zewnątrz przy bramie. Wyszedł więc ten drugi uczeń, który był znany arcykapłanowi i po rozmowie z odzwierzną, wprowadził Piotra.

17. Wtedy powiedziała służąca odzwierzną* Piotrowi: Czy i ty nie jesteś z uczniów Tego człowieka? On odpowiedział: Nie jestem.

*lub: strzegąca drzwi Prz 29,25; Mt 26,33; Mt 10,28

18. Stała tam natomiast służba i podwładni¹, paląc ogień, bo było zimno, i grzali się; i był też z nimi Piotr, który stał i grzał się.

gr: hyperetes - por. 1Kor 4,1

Rdz 49,6; 2Kor 6,15; Ef 5,11

19. Tymczasem arcykapłan zapytał Jezusa o Jego uczniów i o Jego naukę.

Mt 26,59

20. Jezus odpowiedział mu: Ja otwarcie mówiłem do świata. Ja zawsze uczyłem w synagodze i w świątyni, gdzie zawsze schodzą się Żydzi, a w ukryciu nic nie mówiłem.

21. Dlaczego mnie pytasz? Zapytaj tych, którzy słuchali, co im mówiłem; oto oni wiedzą, co ja powiedziałem.

Mt 26,59; Lk 22,67

22. A gdy On to powiedział, jeden ze stojących tam podwładnych wymierzył Jezusowi policzek, mówiąc: Tak to odpowiadasz arcykapłanowi?

Hl 16,10; Mt 26,68; Dz 23,2

23. Jezus odpowiedział mu: Jeśli źle powiedziałem, poświadcz*, co *było* złe; a jeśli dobrze, dlaczego mnie bijesz? 2Kor 10,1;

*lub: być świadkiem, złożyć świadectwo IP 2,20; Dz 23,3

24. Wysłał więc Go Ananaz* związanego do arcykapłana Kajfasza. J 18,13; Mt 26,57; Łk 3,2

*arcykapłan mianowany w roku 6 lub 7 n.e. przez zarządcę Syrii, a później zdymisjonowany, odzyskuje swoje wpływy gdy w roku 18 n.e. arcykapłanem zostaje Kajfasz, jego zięć

25. A Szymon Piotr stał i grzał się. Powiedzieli więc do niego: Czy i ty nie jesteś *jednym* z Jego uczniów? A on wyparł* się, mówiąc: Nie jestem. *gr: *arneomai* - odrzucić, zaprzeczyć

26. Powiedział mu jeden ze sług arcykapłana, krewny* tego, któremu Piotr obciął ucho: Czy ja nie widziałem ciebie z Nim w ogrodzie? *gr: *syngeinos* - będący tego samego rodzaju, spokrewniony

27. Lecz Piotr ponownie wyparł się, i zaraz zapiał kogut. J 13,38; Mt 26,34; Mk 14,30; Łk 22,34

28. Zaprowadzili więc Jezusa do Kajfasza do pretorium*. A było rano. I sami nie weszli do pretorium, aby się nie skalać, ale by *móc* spożyć Paschę. Mt 27,2; Łk 23,1; Mk 15,1

*tj. siedziba namiestnika, duży dom lub willa

29. Wyszedł więc Pilat do nich *na zewnątrz* i powiedział: Jakie oskarżenie wnosicie przeciwko temu człowiekowi?

30. W odpowiedzi, rzekli do niego: Gdyby On nie był złoczyncą* nie wydalibyśmy Go tobie.

*gr: *kakopoios* - wyrządzający zło, złoczynca

31. Pilat więc powiedział: Weźcie Go wy i według waszego Prawa Go osądźcie. Żydzi powiedzieli mu: Nam nie wolno nikogo zabijać;

32. Aby zostało wypełnione* słowo Jezusa, które wypowiedział, aby wskazać jaką śmiercią umrze. J 3,14; 12,32; Mt 20,19; Łk 24,7

*gr: *pleroo* - wypełnić, sprawić obfitość, urzeczywistnić

33. Więc ponownie wszedł Pilat do pretorium i przywołał Jezusa, mówiąc do Niego: *To Ty jesteś Królem Żydów?** *lub: Judejczyków

34. Jezus odpowiedział mu: Czy ty mówisz to sam z siebie, czy inni powiedzieli ci o mnie?

35. Pilat odpowiedział: Czy ja jestem Żydem? Twój naród* i arcykapłani wydali mi Ciebie; co uczyniłeś? *gr: *ethnos* - por. Mt 21,43*

36. Jezus odpowiedział: Królestwo moje nie jest z tego świata; gdyby Królestwo moje było z tego świata, moi podwładni podjęliby walkę, abym nie został wydany Żydom*; teraz jednak Królestwo moje nie jest stąd.

*lub: Judejczykom

Ps 45,3; Kol 1,12

37. Pilat powiedział więc do Niego: A zatem jesteś królem? Jezus odpowiedział mu: Ty to mówisz, że ja jestem królem*. Ja na to zostałem zrodzony i na to przyszedłem na świat, aby *dać* świadectwo prawdzie. Każdy, kto jest z prawdy, słucha mojego głosu.

*aram. *idion*(?) - masz słuszość, jestem królem Lz 55,4

38. Pilat powiedział do Niego: Co to jest *prawda*? A gdy to powiedział, wyszedł ponownie do Żydów, mówiąc im: Ja nie znajduję w Nim żadnej winy* z powodu, której *miałby* być ukarany. Iz 53,9; 2Kor 5,21; Hbr 4,15

*gr: *aletheia* - prawda, rzeczywistość, pewność, autentyczność

*gr: *aitia* - przyczyna kary, zarzut przestępstwa

39. A jest u was zwyczaj, że na Paschę jednego wam uwalniam. Chcacie więc, abym wam uwolnił Króla Żydów? Łk 23,18

40. Wykrzyknęli więc wszyscy ponownie, mówiąc: Nie Tego, ale Barabasa! A Barabas był bandytą*. *gr: *lestes* - por. Mt 23,38*

19 Wówczas więc wziął Pilat Jezusa i *ka-*zał Go wychłostać*. Mk 15,15-20;

*lub: ubiczować 2Kor 11,24; Hbr 11,36

2. A żołnierze upletli wieniec* z ciernia i włożyli na Jego głowę, i okryli Go purpurowym płaszczem, *gr: *stefanos* - por. Obj 6,2 Mt 27,28

3. Mówiąc: Witaj*, Królu Żydów! I policzkowali Go. *gr: *chairo*: witaj - tu: sarkazm od *Ave* (*witaj*) *Caesar*

4. Wyszedł więc znów Pilat i powiedział im: Oto wyprowadzam Go do was, abyście poznali, że nie znajduję w Nim żadnej winy* z powodu, której *miałby* być ukarany*

*por: J 19,38** Mt 27,4; Łk 23,41; 1P 2,22; 1J 3,5

5. Wtedy Jezus wyszedł na zewnątrz, niosąc cierniowy* wieniec i purpurowy płaszcz. A Pilat powiedział im: Oto człowiek! J 1,29

*gr: *akantinos* - cieni z krzewu akantu

6. A gdy ujrzeni Go arcykapłani i ich podwładni, krzyczeli słowami: Ukrzyżuj*, ukrzyżuj! Pilat powiedział im: Weźcie Go wy i ukrzyżujcie; ja bowiem że nie znajduję w Nim żadnej winy* z powodu, której *miałby* być ukarany.

*gr: *stavro* - przybicie do pionowego pała, poprzecznej belki niesionej przez skazańca wraz z tabliczką określającą winę przestępcy; **por: J 19,38** Mt 27,22; J 19,15

7. Żydzi odpowiedzieli mu: My mamy Prawo, a według naszego Prawa powinien umrzeć; bo samego siebie czynił Synem Boga. Pwt 18,20

8. Gdy więc Pilat usłyszał te słowa, *tym* bardziej się uląkł*. *dosł.: to słowo; **gr: *foboo* - Ef 5,33*

9. I wszedł ponownie do pretorium*, i powiedział do Jezusa: Skąd jesteś? Lecz Jezus nie dał mu odpowiedzi.

Iz 53,7; Dz 8,32; Flp 1,28

*tj. siedziba namiestnika, duży dom lub willa

10. Piłat więc powiedział do Niego: Nie odpowiadasz mi? Nie wiesz, że mam władzę*, aby Cię ukrzyżować i mam władzę, aby Cię uwolnić?

*gr.: eksousia - prawo, autorytet, moc

11. Jezus odpowiedział: Nie miałbyś żadnej władzy nade mną, gdyby ci to* nie było dane z góry; dlatego ten, kto mnie tobie wydaje, ma większy* grzech.

Jr 27,5; J 3,27

*lub: jej; **gr.: megas - wielki, znaczny - tu: większy co do skutków lub konsekwencji i intensywności

12. Odtąd Piłat starał się* Go wypuścić, lecz Żydzi krzyczeli słowami: Jeśli Go uwolnisz, nie jesteś przyjacielem Cezara; każdy bowiem, kto czyni siebie królem, sprzeciwia się Cezarowi!

*lub.: szukał (sposobu), dążył Lk 23,2

13. Wtedy Piłat, gdy usłyszał te słowa*, wyprowadził Jezusa na zewnątrz i zasiadł na tronie sędziowskim**, w miejscu, zwanym Lithostrotos***, a po hebrajsku Gabbata****.

*dost.: to słowo; **lub: krzesło - por. Mt 27,19*; **tj. kamienny bruk, mozaika, bądź mozaikowa powierzchnia; ****pagórek

14. A był to Dzień Przygotowania Paschy, około szóstej godziny; i powiedział do Żydów: Oto wasz król!

Mk 15,25

*tj. około 12 w południe wg obecnego sposobu liczenia czasu

15. Oni na to krzyczeli: Precz, precz! Ukrzyżuj Go! Powiedział im Piłat: Czy mam ukrzyżować waszego króla? Arcykapłani odpowiedzieli: Nie mamy króla, tylko Cezara.

Oz 3,4

16. Wtedy im Go wydał, aby został ukrzyżowany. Wzięli więc Jezusa i wyprowadzili.

17. A On niosąc swój krzyż, wyszedł na miejsce, zwane Miejsce Czaszki, które po hebrajsku nazywa się Golgota*;

Mt 27,33; Mk 15,22

*nazwijęże za murami miasta kształtem przypominające czaszkę

18. Tam Go ukrzyżowali; a z Nim dwóch innych z jednej i z drugiej strony, a Jezusa pośrodku.

Ps 22,16; Iz 53,12; Hbr 12,2

19. A Piłat sporządził napis* i umieścił na krzyżu; a było na nim napisane: Jezus Nazarejczyk, Król Żydów.

Mt 27,37; Lk 23,38

*tj. tytuł winy najczęściej niesiony przez skazawca - lac.: titulus

20. A ten napis* czytało wielu Żydów, bo blisko miasta było to miejsce, gdzie Jezus został ukrzyżowany; a napisany był on po hebrajsku, po grecku i po łacinie.

J 5,2; Dz 21,40;

por. w 19

Obj 16,16; Dz 21,37; Obj 9,11

21. Wtedy powiedzieli Piłatowi arcykapłani żydowscy: Nie pisz: Król Żydów, ale On powiedział: Jestem Królem Żydów.

22. Piłat odpowiedział: Co napisałem, to napisałem.

J 19,12; Ps 76,10

23. Żołnierze więc, gdy ukrzyżowali Jezusa, wzięli Jego szaty i podzieliли na cztery części, każdemu żołnierzowi część, i tunikę; a ta tunika* była bez szwu, cała tkana od góry.

*gr.: chiton - szata wkładana na gołe ciało Mk 15,24

24. Powiedzieli więc do siebie: Nie rozcinamy jej, ale losujmy o nią, czyja ma być – aby zostało wypełnione Pismo, które mówi: Rozdzielili moje szaty między siebie, a o moje odzienie rzucili los. Wtedy to właśnie uczynili żołnierze.

Ps 22,18; Dz 2,23; 13,27

25. A stały przy* krzyżu** Jezusa: Jego matka i siostra Jego matki, Maria, żona Kleofasa, i Maria Magdalena.

Mt 27,55; Mk 15,40; Lk 23,49

*lub: blisko, obok; **gr.: stauros - por. J 19,6*

26. A gdy Jezus ujrzał matkę i ucznia tam stojącego, którego miłował*, powiedział swojej matce: Kobięto, oto twój syn**!

J 13,23; 21,7

gr.: agapao - por. J 3,16; **gr.: huios - syn, reprezentujący ojca

27. Potem powiedział do ucznia: Oto twoja matka! I od tej godziny wziął ją ten uczeń do siebie.

Mt 12,48-50; Mk 3,34; 1Tm 5,2

28. Po tym Jezus wiedząc, że wszystko jest już dokonane*, aby Pismo zostało wypełnione, powiedział: Pragnę.

por. w 30 Ps 22,15

29. A stało tam naczynie napełnione winnym octem; a oni nasaczyli gąbkę winnym octem i zatknęli na hyzop*, podając Mu do ust.

*tj. roślina, której wiązka służyła do pokrapiania

30. A gdy Jezus otrzymał ocet, powiedział: Wykonało* się; skłonił** głowę i oddał ducha.

*dost.: jest dokonane - w: 28 Mt 27,40; Mk 15,37; Lk 23,46

*gr.: teleo - doprowadzić do końca, osiągnąć cel - tu w znaczeniu

poniesienia całkowitej zapłaty za dług, jako okrzyk triumfu

*gr.: klino - skłonić, zniżyć (skłonił głowę na poduszke - Mt 8,20)

31. Żydzi więc, aby ciała nie pozostały na krzyżu w sobót, ponieważ był to Dzień Przygotowania – albo w ten dzień sobatu był wielki* – prosili Piłata, aby im połamano golenie i usunięto ich.

Wj 12,16; Pwt 21,22; Mk 15,42

*tj. sobót, który wypadł w trakcie trwania innego święta

32. Przyszli więc żołnierze i istotnie połamali pierwszemu golenie, również i drugiemu, który z Nim został ukrzyżowany,

33. Ale gdy podeszli do Jezusa i gdy zobaczyli, że już umarł, nie połamali Jego goleni.

34. Lecz jeden z żołnierzy włócznią przebił Jego bok i zaraz wypłynęła krew i woda.

35. A ten, który to widział, świadczy o tym, a jego świadectwo jest prawdziwe; i on wie, że mówi prawdę, abyście wy uwierzyli.

36. To bowiem się stało, aby zostało wypełnione Pismo: Kość Jego nie zostanie złamana.

Wj 12,46; Ps 22,14; 34,20

37. I ponownie inne *miejsce* Pisma mówi: I będą patrzeć na Tego, którego przebili*.

*gr.: *ekkenteo - przebić*, Ps 22,16; Za 12,10
*przebrać, przekopać, wysunąć, wciągnąć - tu i Obj 1,7

38. A potem Józef z Arymetei, który był uczniem Jezusa, lecz ukrytym z powodu strachu przed Żydami, poprosił Pilata, aby mógł zdjąć ciało Jezusa. I Pilat mu pozwolił. Poszedł więc i zabrał ciało Jezusa.

Mk 15,43; Mt 27,57; J 7,13; 12,42; Flp 1,14

39. Przyszedł również i Nikodem, ten który wcześniej przybył w nocy do Jezusa, niosąc około stu liter* mieszaniny mirry** i aloesu.

*1 litra rzymska to 327,45 g 2Krn 16,14; J 7,50
**tj. wonna gumożywnica wypłynęła z kory balsanowca

40. Wzięli więc ciało Jezusa i wraz z wonnościami zawinęli je w płótna, tak jak Żydzi mają zwyczaj grzebać.

Dz 5,6

41. A był w tym miejscu, gdzie Go ukryżowano ogród, a w tym ogrodzie nowy grobowiec, w którym jeszcze nikt nie został położony.

Mt 27,60; Łk 23,54; J 20,15

42. Tam więc, z powodu żydowskiego Dnia Przygotowania*, złożono Jezusa, gdyż grobowiec był blisko.

Kpl 2,6; 2Krn 16,4; Iz 53,9

*tj. dzień przed Paschą, kończącej się o 18-tej i nastawał sabat

20 A pierwszego dnia po sabacie*, Maria Magdalena przyszła rano** do grobowca, gdy jeszcze było ciemno i ujrzała odsunięty kamień od grobowca.

Łk 24,1; Mt 27,60
*lub: tygodnia; **o czwartej strażi nocnej tj. między 3 a 6

2. Pobiegła więc i przyszła do Szymona Piotra i do drugiego ucznia, którego miłował Jezus, i powiedziała im: Wzięli Pana z grobowca i nie wiemy, gdzie Go położyli.

3. Wszedł więc Piotr i ten drugi uczeń, i ruszyli do grobowca.

4. A biegli obaj razem; lecz ten drugi uczeń pobiegł przodem, szybciej od Piotra i pierwszy przyszedł do grobowca,

Kpl 13,30

5. A gdy schylił się, ujrzał* leżące płótna; jednak nie wszedł. *dost.: widzi

6. Szymon Piotr przyszedł więc, idąc za nim, wszedł do grobowca i ujrzał leżące płótna, 7. I chustę*, która była na Jego głowie, nie leżącą razem z płótnami**, ale osobno zwiniętą na jednym miejscu.

J 11,44

*gr.: *soudarion - chusta używana również do wycierania potu*
**gr.: *othonion - kawałek białego płótna, w l.mn. pasy płótna*

8. Wtedy też wszedł i ten drugi uczeń, który przybył pierwszy do grobowca, i ujrzał, i uwierzył*.

Mk 16,5

9. Jeszcze bowiem nie zrozumieli Pisma, że On musi* powstać z martwych.

*lub: jest konieczne, musi się (wydarzyć) Ps 16,10

10. I odeszli więc ponownie uczniowie do siebie.

J 7,53; 16,32

11. Ale Maria stała płacząc* na zewnątrz przy grobowcu. Gdy więc płakała, schyliła się do grobowca.

J 16,6; 19,5

gr.: *klaio - łkać, biadać, lamentować, szlochać, płakać*

12. I ujrzała dwóch aniołów w bieli, siedzących jednego przy głowie, a drugiego przy stopach, gdzie leżało ciało Jezusa.

Mk 16,5; Mt 17,2; Dz 1,10

13. A oni powiedzieli jej: Kobioto! Dlaczego płaczesz? Odpowiedziała im: Bo wzięli mojego Pana i nie wiem, gdzie Go położyli.

14. A gdy to powiedziała, odwróciła się i ujrzała stojącego Jezusa; a nie wiedziała, że to jest Jezus.

J 21,4; Mk 16,12; Łk 24,16

15. Jezus powiedział do niej: Kobioto! Dlaczego płaczesz? Kogo szukasz? Ona myśląc, że jest to ogrodnik, powiedziała do Niego: Pani! Jeśli ty Go przeniosłeś, powiedz mi, gdzie Go położyłeś, a ja Go wezmę.

Łk 24,5

16. Jezus powiedział jej: Mario! Ona gdy się obróciła, powiedziała do Niego: Rabbuni! Co wyklada się: Nauczycielu!

J 10,3;

*tj. aramejska forma hebr.: *Rabbi* J 13,13; Mt 23,8

17. Jezus powiedział do niej: Nie zatrzymuj* mnie, bo jeszcze nie wstąpiłem do mojego Ojca; ale idź do moich braci i powiedz im: Wstępuję do Ojca mojego i Ojca waszego, i do Boga mojego i Boga waszego.

Ps 22,22; Ez 37,27; Mt 12,50; Hbr 2,11; 1J 1,1

*gr.: *haptomai - trzymać się czegoś, przylgnąć, dotykać*

18. I przyszła Maria Magdalena, oznajmując uczniom, że widziała Pana, i że to jej powiedział.

Mt 28,10; Mk 16,10

19. Gdy więc był wieczór tego *właśnie* dnia, pierwszego po sabacie, a drzwi były zamknięte, z powodu lęku przed Żydami, tam gdzie

byli zgromadzeni uczniowie, przyszedł Jezus, stanął na środku i powiedział im: Pokój wam!

Mk 16,14; Łk 24,36; J 16,33

20. A gdy to powiedział, pokazał im ręce i swój bok. Uradowali się więc uczniowie, widząc Pana.

Łz 25,9

21. Wtedy Jezus powiedział im ponownie: Pokój wam; tak jak mnie posłał Ojciec, i ja was posyłam.

Mk 16,15

22. A gdy to powiedział, tchnął* na nich, mówiąc im: Weźcie** Ducha Świętego.

*gr: *emfysio - dmuchnąć lub tchnąć* Rdz 2,7; Ez 37,9; J 14,16
na kogoś, dąć; **gr: *lambano - Mk 12,20** - tu tryb rozkazujący

23. Komukolwiek grzechy odpuszcicie*, są im odpuszczone; a komukolwiek zatrzymacie, są zatrzymane**.

2Kor 2,7; Kol 3,13

*gr: *afiem - puścić wolno, odejść, pozostawić, nie zatrzymywać*
**gr: *krato - trzymać w dłoni, władać czymś, być panem*

24. A Tomasz, jednego z dwunastu, zwanego Didymos*, nie było z nimi, gdy przyszedł Jezus.

*tj. *Blizniak* J 11,16

25. I powiedzieli mu wtedy inni uczniowie: Widzieliśmy Pana. A on powiedział im: Jeśli nie ujrzę na Jego rękach śladu gwoździ i nie włożę palca swojego w ślad gwoździ, i nie włożę swojej ręki w Jego bok, nie uwierzę.

Ps 78,11.32; Za 12,10; J 4,48

26. A po ośmiu dniach Jego uczniowie byli ponownie w domu*, a z nimi i Tomasz. I przyszedł Jezus, gdy drzwi były zamknięte, i stanął na środku, i powiedział: Pokój wam!

*dost.: *wewnątrz* Łz 26,12; 54,10; J 20,19

27. Potem powiedział Tomaszowi: Zbliż* tu swój palec i zobacz moje ręce, i zbliż swoją rękę, i włóż w mój bok, i nie bądź niewierzący**, lecz wierzący.

*dost.: *zbliżaj* Mt 17,17

**gr: *apistos - bez wiary, zdradziecki, komu nie można zaufać*

28. A w odpowiedzi Tomasz, rzekł do Niego: Pan* mój i Bóg* mój!

Ps 35,23; Łz 9,6; Dz 7,59; Hbr 1,8;

w gr.: *rodz. określony - ho: ten (Pan), ten (Bóg)* J 5,20

29. Jezus powiedział mu: Dlatego że mnie widziałeś Tomasz, uwierzyłeś; błogosławieni*, którzy nie widzieli, a uwierzyli.

Łk 1,45;

*lub: *szczęśliwi* Ps 34,8; Łk 11,27; Rz 4,6; 2Kor 5,7

30. I wiele też innych *cudownych znaków** Jezus uczynił wobec swoich uczniów, które nie są zapisane w tym zwoju.

*por: *J 4,54**

31. Ale te są zapisane, abyście uwierzyli, że Jezus jest Mesjaszem*, Synem Boga, i żebyście wierząc mieli życie w Jego imieniu**.

*gr: *christos - Mesjasz, Chrystus, Pomazaniec, Namaszczony*
**hebr. *idiom: w imieniu tj. w osobie* J 1,4; 5,13

21 Potem znów ukazał się Jezus uczniom nad Morzem Tyberiadzkim*, a ukazał się tak:

*inna nazwa Morza (Jeziora) Galilejskiego

2. Byli razem Szymon Piotr i Tomasz, zwany Didymos, i Natanael, który był z Kany Galilejskiej, i synowie Zebedeusza, i dwaj inni z Jego uczniów.

J 1,45; 11,16; Mt 4,21

3. Szymon Piotr powiedział im: Idę łowić ryby. Mówią mu: I my pójdziemy z tobą. I wyszli, i zaraz wstąpili do łodzi, a tej nocy nie *nie* złowili.

Mt 4,18; Łk 5,10; 1Kor 3,7

4. A gdy nastał wczesny ranek, stanął Jezus na brzegu; jednak nie wiedzieli uczniowie, że to jest Jezus.

J 20,14; Mk 16,12; Łk 24,15

5. Jezus więc powiedział im: Dzieciątka! Nie macie czegoś do zjedzenia**? Odpowiedzieli mu: Nie *mamy*.

Łk 24,41; J 1,2,13

*lub: *chłopczy - por: J 2,5, **każdy pokarm dawany do chleba*

6. On natomiast powiedział im: Zrzucicie sieć po prawej stronie łodzi, a znajdziecie. Zrzucili więc i nie mieli siły, aby ją wciągnąć z powodu *mnóstwa* ryb.

Łk 5,4-7

7. Ten uczeń, którego miłował Jezus, powiedział Piotrowi: *To* jest Pan. Wtedy Szymon Piotr, słysząc, że *to* jest Pan, przepasał się narzutą*, był bowiem nagi**, i rzucił się w morze.

*lub: *górną część ubrania* Łk 24,30-31

**gr: *gymnos - być biednie lub lekko ubrany, goły, odkryty*

8. A inni uczniowie przybyli w łodzi, bo byli niedaleko od ładu, około dwieście łokci*, ciągnąc sieć z rybami.

Pwt 3,11

*gr: *pechys - ramię, łokieć - miara dl. 1 łokieć - ok. 45 cm, tu: 90 m*

9. Gdy więc wyszli na łąd, ujrzeli leżące rozpalone węgle* i ułożoną rybę i chleb.

*dost.: *stos płonących węgli lub węgli drzewnych*

10. Jezus powiedział im: Przynieście kilka ryb, które teraz złowiliście.

Łk 5,6

11. Szymon Piotr wstąpił więc *do łodzi* i wyciągnął sieć na łąd, pełną wielkich ryb, których było sto pięćdziesiąt trzy; a *chob* było ich tak wiele, sieć się nie rozdarła.

12. Jezus powiedział im: Chodźcie i zjedzcie posiłek*. A żaden z uczniów nie śmiał Go pytać: Kim Ty jesteś? Wiedząc, że to jest Pan.

*tj. *śniadanie lub obiad* Obj 22,17

13. Wtedy przyszedł Jezus, wziął chleb i dał im, podobnie i rybę.

14. To już trzeci raz ukazał się Jezus swoim uczniom *jako* wzbudzony z martwych.

15. Gdy więc spożyli posiłek*, Jezus powiedział do Szymona Piotra: Szymonie, synu Jonasza, miłujesz** mnie więcej niż ci? Powiedział Mu: Tak jest, Panie! Ty wiesz, że Ciebie Kocham***. Rzekł więc do niego: Paś** moje jagnięta. *por. u. 12*

Jr 3,15; Hbr 4,13; 1P 5,2

**gr: *agape* - miłość, dobra wola, życzliwość
w sensie decyzyjnym wyrażająca się w czynach
***gr: *fileo* - kochać, okazywać czułość, całować
w sensie wielkiego zaangażowania emocjonalnego

****gr: *bosko* - karmić, paść - obrazowo - nauczać, wychowywać

16. Powiedział mu ponownie, po raz drugi: Szymonie, synu Jonasza, miłujesz* mnie? Powiedział do Niego: Tak, Panie! Ty wiesz, że Cię Kocham**. Powiedział mu: Bądź pasterzem*** moich owiec.

Ps 95,7; J 10,11-16; 18,17

*gr: *agape*; **gr: *fileo*; **dost.: *pasterzuj* - gr.: *poimaiono* - paść, nadzorować, opiekować, prowadzić

17. Powiedział mu po raz trzeci: Szymonie, synu Jonasza, kochasz* mnie? Zasmucił się Piotr, że do niego po raz trzeci powiedział: Czy mnie kochasz? I odpowiedział Mu: Panie! Ty wiesz wszystko, Ty wiesz, że Ciebie Kocham*. Jezus powiedział mu: Paś** moje owieczki.

*gr: *fileo* - u. 15** Joz 22,22; Hi 31,4; Lm 3,33; Mt 26,75; J 16,30

**gr: *bosko* - karmić, paść - obrazowo - nauczać, wychowywać

18. Zaprawdę*, zaprawdę* mówię ci: Gdy byłeś młodszy, sam się przepasywałeś i chodziłeś, gdzie chciałeś; lecz gdy się zestarzejesz, wyciągniesz** swoje ręce, a inny cię opasze i poprowadzi***, gdzie nie chcesz.

*gr: *amen* - z hebr.: *godnie wiary, uroczysty akt potwierdzenia*

**gr: *ekteino* - wyprostować, rozciągnąć - sugestia ukrzyżowania?

***gr: *fero* - prowadzić, nieść, podtrzymywać, przewodzić

19. A to powiedział, zaznaczając jaką śmiercią odda chwałę* Bogu. A gdy to powiedział, rzekł mu: Chodź za mną. Lb 14,24; J 12,26

*gr: *doksadzo* - otoczyć chwałą, stawić, uwielbić - J 12,16*

20. A Piotr, gdy się obrócił, ujrzał idącego ucznia, którego miłował Jezus, tego który spoczął podczas wieczerzy przy* Jego pierśsi i zapytał: Panie! Kim jest ten, co Ciebie wydaje?

J 13,23-25; 19,26-27; 20,2; 21,7

*idiom odnoszący się do spoczynania na honorowym miejscu przy stole podczas wspólnego posiłku

21. A gdy ujrzał go Piotr, powiedział Jezusowi: Panie, a co z tym?

22. Jezus powiedział mu: A jeśli zechciałbym pozostawić go, aż przyjdę, co ci do tego? Ty chodź za mną!

Mt 16,27; 24,3,27; Mk 9,1

23. Rozeszła się więc ta wieść* między** braćmi, że ten uczeń nie umrze. Ale Jezus nie powiedział mu, że nie umrze, lecz: Jeśli zechciałbym go pozostawić, aż przyjdę***, co ci do tego?

Hi 28, 28; Dn 4,35; Pwt 29,29; Mk 9,1; 1Kor 4,5

*dost.: *słowo*; **do; ***gr: *erchomai* - przyjść, przybywać

24. A to jest uczeń, który świadczy* o tym, i który to napisał; a wiemy, że prawdziwe jest jego świadectwo*.

J 19,35; 1J 1,1; 3J 1,12

*gr: *martyreo* - być naocznym świadkiem, wydać świadectwo w sądzie, świadczyć aż do męczeństwa, być męczennikiem

25. Jest jeszcze wiele innych licznych rzeczy, które uczynił Jezus, które gdyby miały zostać spisane jedno po drugim*, to sądzę, że i cały** świat nie zmieściłby zwojów*** spisanych o tym. Amen.

Ps 34,8; 40,5; Łk 1,45

*lub: *pojedynczo*; **dost.: *sam*; ***gr.: *biblion* - por. 2Tm 4,13*

Dzieje Apostolskie

1 Pierwszą relację* napisał, Teofilu, o wszystkim, co Jezus zaczął czynić, a także nauczać od początku, Łk 1,3

*gr: *logos* - w narracji historycznej lub traktatu ma powszechnie zastosowanie u pisarzy greckich

2. Aż do dnia, w którym po przekazaniu przez Ducha Świętego *połeczeń* apostołom, których sobie wybrał, został wzięty do góry;

3. Im też po swojej męce, w wielu niepodważalnych dowodach, przedstawił się jako żyjący, ukazując* się im przez czterdzieści dni i mówiąc o Królestwie Bożym. Dz 13,31;

*lub: *dał się widzieć* Mk 16,10; J 20,1; 1 Kor 15,5

4. A w czasie wspólnego spotkania* z nimi, nakazał** im: Nie oddalajcie się z Jeruzolimy, ale oczekujcie obietnicy Ojca, o której słyszeliście ode mnie. Dz 2,33; Łk 24,49; J 14,16

*gr: *synalidzo* - zebrać się razem, spotkać, jeść wspólnie

*gr: *parangello* - polecić, rozkazać, przekazać

5. Jan bowiem chrzczył* w wodzie, lecz wy, po niewielu dniach zostaniecie zanurzeni* w Duchu Świętym. Mt 3,13; Łk 3,16; 1 Kor 12,13

*gr: *baptidzo* - zanurzać, zamaczać - por. Mt 3,11*

6. A gdy się zgromadzili, pytali Go, mówiąc: Panie! Czy w tym czasie przywrócisz* Królestwo Izraelowi?

Jr 23,5; Iz 9,6; Dn 7,27

*gr: *apokathistemi* - przywrócić do poprzedniego pierwotnego stanu, odnowić, naprawić - tu: przywracać - czas teraż.

7. On jednak powiedział do nich: Nie wazsa to rzecz znać czasy i pory, które Ojciec swą* władzą ustalił. *dost.: *we własnej* Dz 17,26

8. Ale weźmiecie moc Ducha Świętego, który przyszedł* do was; i będziecie mi świadkami zarówno w Jeruzolimie, *jak* i w całej Judei, i w Samarii, aż do krańców ziemi.

*czas przeszły dokonany Mi 3,8; Dz 6,8; Rz 15,19; Łk 24,48

9. I gdy to powiedział, a oni patrzyli, został uniesiony w górę, i obłok wziął Go sprzed ich oczu. Mk 16,5; Obj 3,4

10. A gdy byli wpatrzeni w niebo, *jak* On się oddalał, oto dwaj mężowie stanęli przy nich w białym odzieniu,

11. I ci powiedzieli: Mężowie z Galilei, czemu stoicie, wpatrując się w niebo? Ten Je-

zus, który od was w górę został uniesiony do nieba, powróci w taki sposób, jak Go widzieliście idącego do nieba. 1 Tes 4,16; Obj 1,7

12. Wtedy wrócili do Jeruzolimy z góry, zwanej Oliwną, która leży* blisko Jeruzolimy na odległość** drogi sabbatowej. *dost.: *jest* Za 14,4

**tj. *dozwolona odległość na przebycie w sabbat - 1040 m*

13. I gdy weszli *do miasta*, wstąpili do sali na piętrze, gdzie się zatrzymali: Piotr i Jakub, i Jan, i Andrzej, Filip i Tomasz, Bartłomiej i Mateusz, Jakub syn Alfeusza i Szymon Zelota*, i Juda *syn* Jakuba. *por. Łk 6,16*

14. Ci wszyscy trwali niezłomnie* i jednomyślnie** w modlitwie i prośbie, razem z kobietami, i z Marią, matką Jezusa, i z Jego braćmi. *gr: *praskartereo* - por. Dz 2,42 Łk 8,2

**gr: *homothymadon* - zgodnie co do celu, myśli, działania

15. W tych też dniach powstał Piotr spośród uczniów – a w tym samym *miejscu* była rzesza razem *licząca* około sto dwadzieścia osób* – i powiedział: *dost.: *imion*

16. Mężowie bracia! Musiało zostać wypełnione to Pismo, w którym Duch Święty przepowiedział przez usta Dawida o Judaszu, który stał się przewodnikiem tych, którzy schwytyli Jezusa; 2 Sm 23,2; Ps 41,9; Mk 12,36; J 13,18

*tj. *uroczysty zwrot obejmujący również kobiety*

17. Który został zaliczony do nas i dostał w udziale dziedzictwo tej służby.

18. On rzeczywiście za zapłatę niesprawiedliwości nabył pole, ale gdy padł na twarz, pękł wół i wypłynęły wszystkie jego wnętrzności. Za 11,12-13

19. I stało się to wiadome wszystkim mieszkającym w Jeruzolimie, tak że nazwano to pole w ich własnym* języku** Akeldamach, to jest Pole Krwi. *tj. *w jęz. aramejskim*

*gr: *dialektos* - mowa, język, narzecze, dialekt

20. Napisane jest bowiem w zwoju* Psalmów: Niech mieszkanie jego stanie się puste i niech nikt w nim nie zamieszka, a jego urząd** oby wziął inny. Ps 69,25; 109,8; Tł 1,5-9

*gr: *biblos* - zwoj pergaminu lub papirusu, zwoj zapisany

**gr: *episkope* - biskupstwo, nadzór, doglądanie, piecza

21. Trzeba* więc, aby spośród mężów, którzy towarzyszyli nam przez cały czas, gdy Pan Jezus przebywał* wśród nas, Łk 10,1

*gr: dei - jest konieczne; **idiom: gdy do nas przyszedł i odszedł

22. Począwszy od chrztu Jana aż do dnia, w którym został wzięty od nas w górę, aby jeden z nich*, stał się razem z nami świadkiem Jego powstania z martwych. *dost.: tych

23. I postawili dwóch: Józefa, zwanego Barsabą, którego też nazywano Justus* i Matiaszą**. *tj. Sprawiedliwy; **hebr.: Mattithjab - dar JHWH

24. A pomodli się, mówiąc: Ty, Panie! Który znasz serca wszystkich, wskaż z tych dwóch jednego, którego sobie wybrałeś, Lb 27,16

25. Aby przyjął dziedzictwo tej służby i apostołstwa, od którego odstąpił Judasz, by pójść na swe własne miejsce. Rz 1,5; 1Kor 9,2

26. I rzucili* ich losy. I padł los na Matiasza; i został dobrany** do grona jedenastu apostołów. *dost.: dali Joz 18,10; Kpl 16,8; 1Sm 14,41

*gr: synkatapsefidoz - być dobranym do, składać los w urnie

2 I gdy nadszedł* dzień Pięćdziesiąty, byli wszyscy zgromadzeni* jednomyślnie na tym samym** miejscu. Kpl 23,15; Pwt 16,9;

*dost.: i w wypełnionym dniu; **lub: w jednym 1Kor 16,8

2. I nagle powstał z nieba szum, jakby nadchodzącego gwałtownego wiatru, i napełnił cały dom, gdzie przebywali*. *dost.: siedzieli

3. I ukazały się im rozdzielające się języki jakby ognia, tak że spoczął* na każdym z nich. *dost.: usiadł; **każdym jednym

4. I napełnieni zostali wszyscy Duchem Świętym, i zaczęli mówić innymi językami, tak jak im Duch dawał wypowiadać. 1Kor 12,10

5. A przebywali w Jeruzolimie Żydzi, mężowie pobożni*, z każdego narodu pod niebem. *gr: eulabes - pełen czci dla Boga, oddany Bogu, pobożny

6. A gdy powstał ten głos, zeszło się mnóstwo ludzi i zdumieni się, że słyszeli, każdy z nich*, jak mówili ich własnym językiem**. *dost.: każdy jeden; **gr.: dialektos - mowa, język, dialekt

7. I zdumiewali się wszyscy, i dziwili się, mówiąc jedni do drugich: Czy oto ci wszyscy, którzy mówią, nie są Galilejczykami?

8. Jak to więc jest, że słyszymy każdy z nas własny język* w którym się urodziliśmy? *gr: 6**

9. Partowie i Medowie, i Elamici, i zamieszkujący Mezopotamię, Judeę a także Kapadocję, Pont i Azję,

10. Frygię a także Pamfilję, Egipt i części Li-

bi, tej leżącej naprzeciw Cyreny, i przybyśle* z Rzymu, Judejczycy, a także prozelici**, *dost.: przebywać w kraju; **tj. poganie wyznający judaizm

11. Kreteńczycy i Arabowie, słyszymy ich mówiących w naszych językach* o wielkich dziełach Boga. *gr: glossa - język, mowa, dialekt

12. I zdumieni się wszyscy, i byli zakopotani*, mówiąc jeden do drugiego: Cóż to ma być? *lub: byli zaniepokojeni, zastanawiając się

13. Inni natomiast sztydząc, mówili: Upili* się młodym winem. *dost.: są wypełnieni 1Sm 1,14

14. Wtedy wstał Piotr z jedenastoma, podniósł swój głos i przemówił* do nich: Mężowie Judejczycy i wy zamieszkujący Jeruzolimę!

Niech jest to wam wiadome i wysłuchajcie** moich słów. *zwrot dotyczy podniosłej, dostojnej mowy **gr: enodzitomai - nakłonić swoje uszy Iz 40,9; 58,1

15. Bowiem nie są oni pijani, jak przypuszczacie*, gdyż jest trzecia** godzina dnia.

*lub: podejrzewacie; **tj. 9 - ta wy naszej rachuby czasu

16. Ale to jest to, co jest powiedziane przez proroka Joela:

17. I tak będzie w ostatecznych dniach, mówi Bóg, wyleję z Ducha mojego na wszelkie ciało*,

prorokować będą synowie wasi i córki wasze, a młodzieńcy wasi ujrzą widzenia, a starsi** wasi będą śnić sny. Iz 2,2; Mi 4,1; 2Tm 3,1

*tj. na każdego człowieka; **gr.: przybteros - por. 1Tm 5,19*

18. I nawet na moje sługi* i na moje służebnice* w tych dniach wyleję z Ducha mojego, i będą prorokować; *lub: niewolników JI 2,30

19. I ukazę* cuda** na niebie w górze, i znaki*** na ziemi na dole, krew, ogień i kłęby dymu. *dost.: dam; **gr: teras - cud jako zjaw. fiz.; ***J 4,54*

20. Słońce zostanie obrócone w ciemność, a księżyc w krew, zanim przyjdzie ten wielki i jawny* dzień PANA.

Iz 2,12; 13,9; 24,23;

*lub: wyraźnie widoczny, sławny Mi 4,5; 1Tes 5,2; 2P 3,10

21. I stanie* się, że każdy, kto wezwie** imienia PANA, zostanie zbawiony.

Jl 2,32;

*dost.: i będzie; **lub: przyzwoła do siebie Rz 10,13; 1Kor 1,2

22. Mężowie Izraelici! Słuchajcie tych słów: Jezusa Nazarejczyka, męża od Boga, który jest wam potwierdzony* przez moce, cuda

i znaki, które czynił Bóg przez Niego pośród was, jak to sami wiecie, *lub: wskazany Łk 7,20

23. Tego, zgodnie z ustalonym postanowieniem* i uprzednią wiedzą** Boga wydanego, wzięliście i przytwierdziście do krzyża rękami ludzi nieprawych. Łk 22,22; Rz 8,20; 1P 1,2

*lub: radą, zamiarem; **wiedzieć lub wybrać coś wcześniej

24. Jego to wzbudził Bóg, gdy uwolnił^o od bólów śmierci, gdyż było rzeczą niemożliwą, aby przez nią był trzymany. J 10,18;

^{*lub: rozwiązał} Rz 8,11; Hbr 13,20; 1P 1,21

25. Dawid bowiem mówi o Nim: Przez cały czas widziałem^o Pana przed moim obliczem: Bo jest po mojej prawicy, abym nie został zachwany. Ps 16,8; Dz 4,28; Rz 8,28

^{*gr: prorao - widzieć przed sobą, mieć przed oczami}

26. Dlatego doznało radości^o moje serce i rozradawało się mój język, a jeszcze i ciało moje mieszkać^o będzie w nadziei; Ps 57,8; Za 10,17

^{*dosł.: zostało rozradowane; **rozbiję namiot}

27. Nie zostawisz bowiem mojej duszy w Hadesie^o, ani nie dopuścisz^o, by święty Twój oglądał zepsucie. Ps 16,10; 86,13; Iz 43,3; 45,11; 47,4

^{*gr: określił krainy umarłych - hebr. Szool - Ps 16,10; **lub: dasz}

28. Daleś mi poznać drogi życia i napełnisz mnie radością przed^o Twoim obliczem.

^{*lub: (wypływająca) z Twojego oblicza}

29. Mężowie bracia! Wolno mi mówić z całą śmiałością^o do was o patriarsze Dawidzie, że umarł i został pogrzebany, a jego grobowiec jest u nas aż do dnia dzisiejszego. 1Kr 12,10;

^{*lub: ufny odwaga, otwartością} Dz 13,36; Hbr 7,4

30. Będąc więc prorokiem, i wiedząc, że Bóg potwierdził przysięgą, że z owocu jego łądźwi^o według ciała wzbudzi Mesjasza i posadzi na jego tronie, Ps 89,4-5; 132,11

^{*lub: bieder, w semickim myśleniu miejsce mocy rozrodczej}

31. To przewidując, powiedział o zmartwychwstaniu Chrystusa, że nie została dusza Jego w Hadesie, a ciało Jego nie zobaczy zepsucia.

32. Tego to Jezusa wzbudził Bóg, czego my wszyscy jesteśmy świadkami. Dz 1,8; Łk 24,48

33. Będąc więc wywyższonym prawicą Boga, i otrzymując od Ojca obietnicę Ducha Świętego, wylał^o to, co wy teraz widzicie i słyszycie. ^{*gr: ekcheo - wylać, w przenośni - rozdawać oficje}

34. Albowiem Dawid nie wstąpił do nieba, lecz sam mówi: Powiedział PAN mojemu Panu: Siądź po mojej prawicy, Ps 110,1

35. Aż położę nieprzyjaciół twoich jako podnózek twoich stóp. Łk 20,42; Hbr 1,13

36. Niech więc wie z pewnością cały dom Izraela, że i Panem i Mesjaszem uczynił Go Bóg, tego Jezusa, którego wy ukrzyżowaliście.

37. Gdy to usłyszeli, serca *ich* zostały przeszyte do głębi i powiedzieli do Piotra oraz do pozostałych apostołów: Co mamy czynić, mężowie bracia? Dz 7,54; J 8,9

38. A Piotr powiedział do nich: Upamiętajcie^o się i niech każdy z was zostanie ochrzczony^o w imieniu Jezusa Chrystusa ze względu^o na odpuszczenie grzechów, a weźmiecie dar Ducha Świętego. Dz 8,12; Mt 28,19; Łk 24,47

^{*gr: metaneo - zmienić myślenie, zawrócić; **zamurzony}

^{***gr: dia - ze względu na, z powodu, na, przez}

39. Dla was bowiem jest ta obietnica i dla waszych dzieci, i dla wszystkich, którzy są z dala, ilu ich powołał PAN, Bóg nasz.

40. I w wielu innych słowach świadczył i zachęcał *ich*, mówiąc: Dajcie się uratować^o z tego przewrotnego^o pokolenia.

^{*gr: sodzo - zbawić, ocalić; **lub: wypaczonego, skrzywionego}

41. Ci więc, którzy z radością przyjęli jego słowa, zostali ochrzczeni, i w tym dniu przyłączonych zostało około trzech tysięcy dusz.

42. I trwali niezłomnie^o w nauce^o apostołów i w wspólnocie^o, i w łamaniu chleba, i w modlitwach. Łk 24,35; Dz 2,7; Ef 6,18

^{*gr: proskartereo - trwać przy kimś, gotowość, wytrwałość}

^{**gr: didache - nauczanie, doktryna; ***gr: koinonia - społeczność, wspólna więź, wzajemny udział, bliskość}

43. I każdą duszę^o ogarniała bojaźń, a przez ręce apostołów działo się wiele znaków^o i cudów. ^{*gr: psyche - por. Mk 8,32**;} ^{**por: J 4,54*} Dz 5,12

44. A wszyscy wierzący byli na tym samym miejscu^o i wszystko mieli wspólne. Dz 5,4

45. I sprzedawali swoje posiadłości i majątki, i rozdzielali je wszystkim, zgodnie z tym, jaką kto miał potrzebę. Dz 4,34-36

46. I codziennie też trwali niezłomnie i jednomyślnie w świątyni, łamiąc także chleb po domach, przyjmowali pokarm z radością^o i w prostocie serca, Joz 9,2; Dz 1,14;

^{*lub: w radosnym uniesieniu} Dz 4,24; 15,25; Flp 2,2

47. Chwaląc^o Boga i mając życzliwość^o u całego ludu. A Pan codziennie przyłączał do tego grona^o – do zboru^o – tych, którzy dostępowali zbawienia^o. ^{*lub: wielbłąd; **taskę} ^{**dosł.: w to samo - por. w 44; ***gr: ekklesia - wywołani z, zgromadzenie - Obj 22,16*;} ^{****lub: mieli być zbawieni, byli zbawiani}

3 A Piotr i Jan wchodzili do świątyni w godzinę modlitwy, o dziewiątej.

2. I był *utaśnie* niesiony pewien mąż, chromy^o już w^o łonie swojej matki, a którego kładziono każdego dnia przy bramie świątyni, zwanej Piękną, aby prosił o dar miłosierdzia^o tych, którzy wchodzili do świątyni. ^{*lub: kulawy; **dosł.: od łona; ***usparcie dla ubogich, jatkunę}

3. Ten widząc Piotra i Jana, gdy mieli wejść do świątyni, prosił *ich* o dar miłosierdzia.

4. A Piotr, wpatrując się w niego wraz z Janem, powiedział: Spójrz na nas!

5. On więc spojrzal* na nich, spodziewając się od nich coś dostać. **tub: zwrócił uwagę*

6. Piotr natomiast powiedział: Nie mam srebra ani złota; lecz co mam, to ci daję: W imieniu Jezusa Chrystusa Nazarejczyka wstań i chodź. Dz 16,18; 1Kor 1,2; Flp 2,10; Mt 7,22

7. I chwycił go prawą ręką, i podniósł, a natychmiast zostały wzmocnione jego stopy i kostki. Mt 8,3; Mk 1,31; 2,12

8. A podskakując, stanął i chodził, i wszedł z nimi do świątyni, chodząc, skacząc i chwyląc* Boga. **gr: aineo-wielbić, chwalić* Iz 35,6

9. I zobaczył go cały lud, jak chodził i chwalił Boga. Dz 4,16,21

10. I poznali też, że to on był tym, który dla uzyskania wsparcia* siadał przy bramie Pięknej świątyni; i napełnieni zostali zdumieniem i uniesieniem z powodu tego, co mu się stało. **gr: eleemosyne-dar miłosierdzia, jałmużna*

11. A gdy chromy, ten, który został uzdrowiony, trzymał się Piotra i Jana, zbiegł się do nich cały zdumiony lud do portyku*, zwanego Salomonowym. J 10,23; Dz 5,12

**tj. zadaszona kolumnada chroniąca przed upalem*

12. Co widząc Piotr, odpowiedział ludowi: Mężowie Izraelici! Dlaczego się z tego powodu dziwicie, lub dlaczego tak uważnie nam się przypatrujecie, jakbyśmy to własną mocą lub pobożnością uczynili, że on chodzi?

13. Bóg Abrahama, Izaaka, Jakuba, Bóg naszych ojców, wprowadził do chwały Jezusa, swojego Syna*, którego wy wydaliście i wyparliście* się Go przed obliczem Pilata, który zasądził Jego uwolnienie. Ps 71,22

**gr: pais-male dziecko, chłopiec, sługa; **tub: odrzuciście*

14. Ale wy zaparliście się Świętego i Sprawiedliwego i prosiliście o darowanie wam mordercy, Iz 43,3; Dz 7,52; 22,14

15. I zabilście sprawcę* życia, którego Bóg wzbudził z martwych, czego my jesteśmy świadkami. **gr: archegos-początek, wódz, twórca*

16. A z powodu wiary w imię Jego, imię Jego wzmocniło tego, którego wy widzicie i znacie; a wiara w Niego, dała mu pełne zdrowie* wobec was wszystkich. Dz 4,10; 16,18

**gr: holokleria-calkowita sprawność, doskonaly stan ciała*

17. Ale teraz, bracia, wiem, że tak jak i wasi przywódcy uczyniliście to z niewiedzy,

18. Bóg natomiast wypełnił w ten sposób to, co przez usta wszystkich proroków wcześniej oznajmił*, że Jego Mesjasz miał cierpieć. **gr: proklatangelo-oznajmić wcześniej, że coś nastąpi*

19. Dlatego upamiętajcie* się i nawróćcie, aby zostały zmaszane* wasze grzechy, i aby nadeszły od oblicza PANA czasy ochłody**.

**tub: zmieniće myślenie, zawróćcie* Dz 2,38; 2Tm 2,25;

***tub: starte; ***orzeźwienia* Iz 52,1; Mt 13,15; Jk 5,19

20. I aby posłał wcześniej zapowiedzianego wam Jezusa Mesjasza*. **tub: Chrystusa* Hbr 9,28

21. Którego niebo musi przyjąć aż do czasu odnowienia* wszystkich rzeczy, o których powiedział Bóg od wieku** przez usta wszystkich swoich świętych proroków. ***por. Hbr 1,2*

**gr: apokathistemi-przywrócić do poprzedniego pierwotnego stanu, odnowić, naprawić-również jako wyraz. medyczne*

22. Mojżesz bowiem prawdziwie powiedział do ojców, że Proroka wzbudzi wam PAN, Bóg wasz, spośród waszych braci, jak mnie; Jego będziecie słuchać we wszystkim, cokolwiek do was będzie mówić. Pwt 18,15; Dz 7,37

23. I stanie* się, że każda dusza**, która nie usłuchałaby tego Proroka, będzie całkowicie wytopiona** z ludu. **dosl.: będzie; **tj. każda osoba*

****tub: doszczętnie zgładzona, zniszczona całkowicie*

24. I wszyscy prorocy* od Samuela, którzy kolejno przemawiali, zapowiadali** te dni.

**dosl.: mówiący przed, w imieniu-hebr: nabi lub ro'eh-widzący*

***tub: wcześniej głosili* - por. u 18* 1Sm 3,20; Ps 99,6; Jr 15,1

25. Wy jesteście synami proroków i przymierza, które zawarł* Bóg z naszymi ojcami, mówiąc do Abrahama: A twoim potomkiem** zostaną ubłogosławione wszystkie rody*** ziemi.

**gr: diatithemi-ustanowić, zawrzeć umowę* Rdz 9,9; 17,2

***tub: nasieniem; ***kolejne pokolenia pochodz. od ojca rodu*

26. Wam to najpierw Bóg wzbudził swojego Syna* Jezusa i posłał Go, błogosławiąc was w nawracaniu* każdego od waszych niegodziwości. **gr: pais-male dziecko, chłopiec, sluga*

***gr: apostrefo-odwrócić, porzucić, zawrócić, powrócić na*

4 A gdy oni przemawiali do ludu, stanęli obok nich kapłani i dowódca* straży świątyni, i saduceusze, Mt 22,23

**gr: strategos-dowódca armii, dowódca lewitów w świątyni*

2. Oburzając* się, że nauczali lud i głosili powstanie z martwych w Jezusie.

**gr: diaponeo-być zgorzognionym, utrudzonym* - Dz 16,18

3. I pochwycili* ich w swe ręce, i osadzili pod strażą aż do następnego dnia; bo był już wieczór. **dosl.: zarzucili na nich ręce* Łk 21,12; Dz 5,18

4. Wielu natomiast *z tych*, którzy usłyszeli te słowa*, uwierzyło; a była** liczba tych mężów około pięciu tysięcy. **dosl.: to słowo*

**gr.: ginomai - stać się, być, pojawić, powstać, zaistnieć*

5. I stało* się, że nazywając zebrałi się w Jeruzolimie ich przywódcy, i starsi, i uczeni w Piśmie**,**gr.: ginomai - por. w: 4** Lk 23,13

gr.: grammateus - znawca Prawa - por. Mt 9,3

6. I Annasz, arcykapłan, i Kajfasz, i Jan, i Aleksander, i ci* którzy byli z rodu arcykapłańskiego; **dosl.: i ulti, jacy* J 18,13

7. A gdy postawili ich pośrodku, wypytywali: Jaką mocą albo w czym imieniu to uczyniliście? Wj 2,14; Mt 21,23; J 2,18

8. Wtedy Piotr, napełniony* Duchem Świętym, powiedział do nich: Przywódcy ludu i starsi Izraela! **lub: zostawszy napełnionym* Lk 12,11

9. Jeśli my dzisiaj jesteśmy przesłuchiwanie* z powodu dobrodziejstwa *uczynionego* człowiekowi choremu, a dzięki któremu** on jest *teraz uratowany****. **lub: badani w śledztwie* ***tj. jaką mocą w czym imieniu - zaimek pytający; ***por. w: 12****

10. To niech wam wszystkim i całemu ludowi Izraela jest wiadome*, że w imieniu Jezusa Chrystusa Nazarejczyka, którego wy przybiliście do krzyża, a którego Bóg wzbudził z martwych, w tym *imienu* stoi on przed wami zdrowy. **lub: znane* Jr 42,19; Dn 3,6; 4,30; 5,29

11. On jest tym kamieniem wzgardzonym* przez was budujących, który stał się głowicą** węgla***. **lub: uznany za nic* Iz 28,16; **lub: podstawą; ***narożnika, kąta* Mt 21,42; 1P 2,6-8

12. I nie ma w nikim innym zbawienia, bowiem nie ma innego imienia pod niebem, danego ludziom, w którym moglibyśmy* zostać zbawieni**. Mt 1,21; J 4,42; Hbr 2,3

**gr.: dei - jest konieczne, potrzeba; **dosl.: nam zostać zbawionym; *gr.: sodzo - zbawić, ocalić, uratować, uzdrowić*

13. A widząc odwagę Piotra i Jana, i gdy pojęli, że są to ludzie nieuczenni i prości*, dziwili się i poznali, że oni również byli z Jezusem. **gr.: idiotes - nieobeznany, laik, nieuczony, niewyjściowy*

14. A patrząc na stojącego razem z nimi człowieka, który został uzdrowiony, nie mieli nic przeciwko *nim* do powiedzenia.

15. I gdy rozkazali im wyjść z miejsca* *posiedzeń* Sanhedrynu**, naradzali*** się między sobą, **gr.: elko - na zewnątrz, poza* J 11,47

**tj. Najwyższa Rada Żydów składająca się z 71 członków*

**idiom - zderzyli się przeciw sobie - tj. ścierali się, sprzeczali*

16. Mówiąc: Co uczynimy tym ludziom? Gdyż

istotnie stał się przez nich widoczny wszystkim mieszkającym w Jeruzolimie *cudowny znak* i nie możemy temu zaprzeczyć*.

**lub: odrzucić, odmówić (uznania)*

Dz 6,10

17. Lecz, aby to *jeszcze* bardziej nie rozniosło się między ludem, zabrońmy im pod groźbą*, aby więcej w tym imieniu nie mówili do nikogo z ludzi. **hebraizm: zagrozić groźbą* Lk 24,47

18. I wezwali ich, i nakazali im, aby w ogóle nie mówili ani nie nauczali w imieniu Jezusa.

19. Lecz Piotr i Jan w odpowiedzi, powiedzieli do nich: Czy jest to sprawiedliwe* przed obliczem Boga, was słuchać bardziej niż Boga? Osądźcie. **lub: słusznie* Dz 5,29; Ga 1,10

20. My bowiem, nie możemy nie mówić tego, co widzieliśmy i słyszeliśmy.

21. A oni po dalszych groźbach wypuścili ich z powodu ludu, nie znajdując nic, za co mogliby ich ukarać; wszyscy chwalili Boga za to, co się stało. Jr 1,7

22. Bo człowiek, na którym dokonał* się ten *cudowny znak* uzdrowienia, liczył więcej niż czterdzieści lat. **dosl.: stał się - w: 4**

23. A gdy zostali zwolnieni, przyszedli do swoich i oznajmili im wszystko, co do nich powiedzieli arcykapłani i starsi.

24. A ci, gdy to usłyszeli, podnieśli jednomyślnie głos do Boga i powiedzieli: Władco! Boże, Ty który uczyniłeś niebo i ziemię, i morze i wszystko, *co w nich jest*, Iz 51,12; Dz 16,25

25. Który powiedziałeś przez usta Dawida, swojego sługi: Czemu wzburzyły się narody, a ludy rozmyślały* o marności**?

**lub: mieli staranie, obmyslały, troszczyły; **o próżności*

26. Powstali królowie ziemi, a przywódcy zebrałi się razem przeciwko PANU i przeciwko Jego Mesjaszowi*. Ps 83,2; JI 3,9; Obj 11,15

**gr.: christos - Mesjasz, Chrystus, Namaszczony, Pomazaniec*

27. Bo rzeczywiście* zebrałi się razem** przeciwko świętemu Synowi*** Twojemu, Jezusowi, którego namaścili*, Herod, a także i Poncjusz Piłat z poganami i z ludem Izraela, **lub: naprawdę; **na jedno (miejsce); ***por. Dz 3,13**

28. Aby uczynili wszystko* *to, co* ręka Twoja i wola Twoja wcześniej postanowiła**, aby się stało. **dosl.: jak wiele; **lub: przeznaczyła - por. Dz 2,25**

29. A teraz, PANIE, spójrz na ich groźby, a daj swoim sługom, aby z całą śmiałością* głosić** Twoje Słowo; 1Tes 2,2; Dz 4,13; Ef 6,19

**gr.: parresia - śmiałość, swoboda, ufna odwaga; **lub: mówić*

30. Gdy Ty wyciągasz *swoją* rękę* uzdrawiać, tak by działy się znaki i cuda, przez imię Twojego świętego Syna, Jezusa.

*gr: eis - ku, do, na Dz 5,12; Rz 15,19; Hbr 2,4

31. A gdy oni się pomodlili, zatrzęsło się miejsce, w^o którym byli zgromadzeni, i wszyscy zostali napełnieni Duchem Świętym, i ze śmiałością** mówili Słowo Boże.

Ps 77,19; *lub: na którym; *gr: parvesia - por. u. 29* Dz 2,4; 4,13; 16,26

32. A mnóstwo tych, którzy uwierzyli, mieli* jedną serce i jedną duszę, a nikt** nie mówił, że jego dobytek*** był jego własnością, ale wszystko mieli**** wspólnie.

Dz 1,14; 1P 4,11

*dost.: było; **ani jeden; ***lub: majątek; ****dost.: było im

33. A apostołowie z wielką mocą składali* świadectwo** o powstaniu u *martwych* Pana Jezusa, była też nad nimi wszystkimi wielka łaska.

*dost.: dawali; *gr: martyriou - dowód, świadectwo

34. Albowiem nie było wśród nich nikogo, kto by cierpiał niedostatek; gdyż ci, którzy byli właścicielami pól* lub domów, sprzedawali je i przynosili równowartość** tego, co zostało sprzedane,

*lub: terenów

*gr: time - wycena, cena - (tu równowartość), szacunek, część

35. I kładli u stóp apostołów; i rozdawano każdemu, zgodnie z tym, kto jaką miał potrzebę*.

Ne 13,13; Dz 2,45; 5,2; 2Kor 8,20-21

36. A Józef, który przez apostołów został nazwany Barnabą – co tłumaczy się: Syn Pocieszenia – Lewita*, rodem z Cypru,

*tj. członek rodu Lewiego, pomocnicy kapł. - potomków Aarona

37. Po sprzedaniu posiadanej przez siebie roli, przyniósł pieniądze* i położył je u stóp apostołów.

*gr: chrema - pieniądze, bogactwo, rzecz

5 A pewien mąż, o imieniu Ananiasz, ze swoją żoną Safirą, sprzedał posiadłość,

2. I za wiedzą* swojej żony przywłaszczył** sobie część zapłaty***, a jakąś część z niej położył u stóp apostołów.

Joz 7,11; Mt 3,8

*lub: być wtajemniczonym; **gr: nosfidzomai - odłożyć dla siebie, przywłaszczyć, zabierać sobie; ***gr: time - Dz 4,34**

3. A Piotr powiedział: Ananiaszu! Czym* to szatan napełnił twoje serce, że skłamałeś Duchowi Świętemu i przywłaszczyłeś** sobie część zapłaty*** za pole?

Mt 13,19; J 13,2

*lub: dlatego; **u. 2**, ***gr: time - por. Dz 4,34**

4. Czy pozostając twoją, nie należała* do ciebie? A po sprzedaniu, zapłata nie była w twej władzy? Dlaczego tę rzecz dopuści-

łeś** do swojego serca? Skłamałeś nie ludziom, lecz Bogu.

Lb 16,11; 1Sm 8,7; Łk 10,16

*dost.: nie pozostawała; **po co położyłeś w swoim sercu

5. A Ananiasz, słysząc te słowa, padł i wyzionął ducha. I wielki strach* ogarnął wszystkich, którzy to słyszeli.

Jr 5,14; Lb 16,26

*gr: fobos - strach, lęk, bojaźń, trwoga, głęboki szacunek

6. Młodszy natomiast, wstali, owinęli go, wynieśli i pogrzebali.

7. A stało się po upływie* około trzech godzin, że jego żona weszła, nie wiedząc co się stało.

*dost.: w odstępnie

8. I Piotr powiedział do niej: Powiedz mi, czy za tyle sprzedaliście tę rolę? A ona powiedziała: Tak, za tyle.

9. A Piotr powiedział do niej: Dlaczego zmówiliście się między sobą, aby wystawiać na próbę* Ducha PANA? Oto stopy tych, którzy pogrzebali twój męża są u drzwi, wynoszą i ciebie.

*lub: kusić, doświadczać Rz 3,19

10. I padła zaraz przed jego stopami, i wyzionęła ducha*. A gdy młodzieńcy weszli, znaleźli ją martwą, wynieśli i pogrzebali obok jej męża.

*lub: oddała ostatnie tchnienie

11. I wielki strach ogarnął całe zgromadzenie* i wszystkich, którzy to słyszeli.

*gr: ekklesia - wywołani z, społeczność, zbor, zebranie publ.

12. A przez ręce apostołów działo się wiele znaków i cudów wśród ludu i byli wszyscy jednomyślnie w portyku* Salomona.

por. Dz 3,11

13. A z pozostałych nikt nie śmiał przyłączyć się do nich; ale lud ich wysoko cenił*.

*gr: megalyno - uczynić wielkim, uznać za wielkiego, b. cenić

14. Coraz więcej też zostało dołączonych* do wierzących Panu, mnóstwo mężczyzn, a także i kobiet,

*dost.: włożyć do, dodać, przyłączyć

15. Tak że na ulice* wynoszono chorych i kładziono ich na posłaniach i na matach, aby przynajmniej cień idącego Piotra zaciął kogoś z nich.

*lub: place Dz 19,11

16. Schodziło się również mnóstwo ludzi z okolicznych miast do Jerozolimy, przynosząc chorych i dręczonych* przez duchy nieczyste; i wszyscy oni byli uzdrawiani.

J 14,12; *lub: nekanych, zaniepokojonych, trapijonych Mt 4,24

17. Wówczas powstał arcykapłan i razem z nim ci wszyscy, którzy byli ze stronnictwa saduceuszy, i napełnieni zazdrością,

18. Pochwycili* w swe ręce apostołów, i umieścili ich w publicznym więzieniu.

*idiom - narzucić, położyć ręce - użyć przemocy Dz 12,7

19. Lecz anioł PANA w nocy otworzył drzwi więzienia, wyprowadził ich i powiedział:

20. Idźcie, stańcie i głosście* ludowi w świątyni wszystkie słowa tego życia. *lub: mówcie

21. Posłuchali więc tego, weszli o świcie do świątyni i nauczali. A gdy przyszedł arcykapłan i ci, którzy razem z nim byli, zwolali Sanhedryn* i całą starszyznę synów Izraela, posyłając do więzienia, aby ich przyprowadzono. *tj. Najwyższą Radę Żydów złożoną z 71 członków

22. Podwładni* jednak gdy tam przybyli, nie znaleźli ich w więzieniu, zawrócili więc, i oznajmili o tym, mówiąc: *gr: hyperetes - 1Kor 4,1*

23. Więzienie wprawdzie znaleźliśmy zamknięte z całą starannością i strażników na zewnątrz stojących przed bramą; lecz gdy je otworzyliśmy, nikogo wewnątrz nie znaleźliśmy. Łk 22,4; J 11,47

24. Gdy więc usłyszeli te słowa, arcykapłan i dowódca straży* świątynnej oraz arcykapłani, byli w niepewności** co do nich, bo nie rozumieli, co się tam stało. Dz 4,1

*gr: strategos - por. Dz 16,20; **lub: zaniepokojeni

25. I gdy przyszedł ktoś, oznajmiał im, mówiąc: Oto mężowie, których umieściliście w więzieniu, są w świątyni, stojąc i nauczając lud.

26. Wtedy poszedł dowódca straży z podwładnymi i przyprowadził ich bez użycia siły*, bali się bowiem ludu, aby nie zostali ukamienowani. Mt 14,5;2; Mk 11,32; Łk 20,19

*lub: bez gwałtu, przemocy - gr: bia - siła, fizyczna, gwałtowna moc

27. A gdy ich przyprowadzili, postawili przed Sanhedrymem; i arcykapłan wypytywał ich,

28. Mówiąc: Czy surowo wam nie nakazałimy, abyście nie nauczali w tym imieniu? A oto swoją nauką napełniliście Jeruzolimę i chcecie sprowadzić na nas krew tego człowieka. J 7,16; Dz 2,42; Rz 6,17; 1Tm 4,1

29. A w odpowiedzi, Piotr i apostołowie powiedzieli: Trzeba bardziej być posłusznym* Bogu niż ludziom. Wj 1,17; Dn 3,17; Dz 4,17

*gr: peitharchero - być posłusznym władzy lub zwierzchnikowi

30. Bóg naszych ojców wzbudził Jezusa, którego wy własnymi rękami zabiliście, zawieszając na drzewie.

31. Tego Wodza i Zbawiciela, Bóg wywyższył swoją prawicą, aby dać Izraelowi upamiętnienie* i odpuszczenie** grzechów. Dz 13,38;

*lub: zmianę myślenia, zawrócenie; **uwolnienie Ef 1,7

32. A my jesteśmy Jego świadkami, i tych słów, a także Duch Święty, którego Bóg dał tym, którzy są Mu posłuszni*. u 29* J 15,27

33. A oni, gdy to usłyszeli, byli wzburzeni ze złości* i naradzali się, jak ich zabić.

*idiom: byli jak przernięci piłą Mt 10,21; J 5,20

34. Powstał jednak w Sanhedrynie pewien faryzeusz, o imieniu Gamaliel, nauczyciel Prawa, poważany przez cały lud, rozkazując, aby na małą chwilę wyprowadzono na zewnątrz apostołów;

35. I powiedział do nich: Mężowie Izraelic! Zastanówcie* się sami dobrze, co macie uczynić z** tymi ludźmi. Jr 26,19; Mt 27,19; Dz 19,36

*gr: prosecho - zważać, zwracać uwagę; **dost.: nad tymi

36. Niedawno* bowiem powstał Teudas, który mówił o sobie, że jest kimś; przyłączyła się do niego liczba około czterystu mężów; tego zabito, i wszyscy, ilu ich było przez niego przekonanych**, rozproszyli się i nikt z nich nie został***. *dost.: przed tymi dniami

**lub: dali się nakłonić; ***dost.: i stali się ku niczemu

37. Po nim, w dniach spisu* powstał Judasz Galilejczyk i pociągnął za sobą dość liczny lud; ale i on zginął, a wszyscy, ilu ich było przez niego przekonanych, zostali rozproszeni. *2-gi spis po latach 8-6 przed Chrystusem - por. Łk 2,2

38. A teraz wam to mówię: Odstąpcie od tych ludzi i zostawcie ich; jeśli bowiem z ludzi jest ten zamiysł albo to dzieło, zostanie zniszczone*; *lub: obalone Łk 13,1; Łz 8,9; Mt 15,13

39. Jeśli jednak jest z Boga, nie możecie ich zniszczyć; i abyście się czasem nie okazali ludźmi walczącymi przeciw Bogu. Łk 21,15

40. I zostali przez niego przekonani; a gdy zawołali apostołów, wychłostali ich, zakazując im przemawiać w imieniu Jezusa; i wypuścili ich. Mt 10,17

41. Ci więc odeszli sprzed oblicza Sanhedrynu, radując się, że zostali uznani za godnych, aby znieść* hańbę dla Jego imienia. 1J 2,12

*gr: atimadzo - znieważać, łżyć, traktować z pogardą

42. I nie przestawali każdego dnia w świątyni i w domach* nauczać, i głosić dobrą nowinę Jezusa Chrystusa. *dost. w (gr. kata) domu

6A w te dni, gdy liczba szemrańców pomnażała się, doszło do szemrania hellenistów* na Hebrajczyków, że ich wdowy były zaniebdywane w codziennej posłudze.

*tj. Żydzi mówiący po grecku JI 3,6; Dz 9,29; 11,20

2. Wówczas dwunastu zwołało rzeszę uczniów i powiedzieli: Nie jest słuszne*, abyśmy opuścili Słowo Boże i służyli stołom.

*dost.: przyjemne - w znac. chęci przypodobania się (ludziom)

3. Przyjrzyjcie się więc, bracia, siedmiu poświęconym* mężom spośród was, pełnych Ducha Świętego i mądrości, których ustanowimy do tego koniecznego zajęcia.

*gr.: mądry - być naocznym świadkiem, Iz 28,6; być męczennikiem, mieć dobrą opinię Pwt 1,13; 1Tm 3,8

4. A my będziemy trwać* niezłomnie* w modlitwie i służbie Słowa.

Dz 2,42

*gr.: proskartereo - trwać przy kimś, gotowość, wytrwałość

5. I spodobała się ta myśl* całej* tej rzeszy*. I wybrali Szczepana*, męża pełnego wiary i Ducha Świętego, i Filipa, i Prochora, i Nikanora, i Tymona, i Parmena, i Mikołaja, prozelitę* z Antiochii.

Dz 7,1; 11,24

*gr.: logos - por. Mt 5,37; **dost.: przed całą tą mnogością

*gr.: stefanos - wieniec, stąd imię - Stefan. ****por. Dz 13,16** 43*

6. Tych postawili przed apostołami, a ci po modlitwie położyli na nich ręce.

Dz 13,3; Mk 16,18; 2Tm 2,6; Hbr 6,2; Wj 29,10

7. A Słowo Boże rosło i pomnażała się liczba uczniów w Jerozolimie; i bardzo liczna rzesza kapłanów była posłuszna* wierze.

*gr.: hypakowō - słuchać, ulegać czyjeś woli, być posłusznym

8. A Szczepan, pełen wiary i mocy, czynił wielkie cuda i znaki pośród ludu.

9. Powstali jednak niektórzy z synagogi, zwaną *synagogą* Libertynów* i Cyrenejczyków, i Aleksandryjczyków, i z Cylicji i Azji, dyskutując ze Szczepanem. **lub: wyzwoleńców*

10. I nie mieli siły, aby przeciwstawić się mądrości i Duchowi, *dzięki* któremu* mówił.

*lub: duchowi (z) którym mówił Wj 4,12; Mt 10,19; J 7,46

11. Wtedy podstawili mężów, *którzy* powiedzieli: Słyszeliśmy go *jak* mówił bluźniercze słowa przeciwko Mojżeszowi i Bogu.

12. I wzburzyli lud, starszych i uczonych w Piśmie; a gdy powstałi, wspólnie porwali go i przyprowadzili do Sanhedrynu.

13. I postawili też fałszywych świadków, mówiących: Ten człowiek nie przestaje wypowiadać bluźnierstw, mówiąc przeciwko temu świętemu miejscu i Prawu.

14. Słyszeliśmy go bowiem *jak* mówił, że ów Jezus Nazarejczyk zburzy to miejsce i zmieni zwyczaje*, które przekazał nam Mojżesz. **gr.: ethos - zwyczaj, nakaz prawa, obrządek*

15. A wszyscy, którzy siedzieli w Sanhedry-

nie utkwili w nim wzrok, i zobaczyli jego twarz* jakby oblicze* anioła. Mt 17,2; Wj 34,29

*gr.: prosopon - twarz, oblicze, wygląd zeu rzeczy nieożywionych

7 Powiedział wtedy arcykapłan: Czy zatem tak się te *rzeczy* mają?

2. A on powiedział: Mężowie bracia i ojcowie, posłuchajcie! Bóg chwały ukazał się naszemu ojcu Abrahamowi, gdy był w Mezopotamii, zanim zamieszkał on w Haranie,

3. I powiedział do niego: Wyjdź ze swojej ziemi i od swojej rodziny, i idź do ziemi, którą ci ukazaę.

Rdz 12,1; Hbr 11,8; Mt 10,37

4. Wtedy wyszedł z ziemi Chaldejczyków, i mieszkał w Haranie, a stamtąd, po śmierci swego ojca, *Bóg* przesiedlił* go do tej ziemi, w której wy teraz mieszkacie,

*gr.: metokido - przesiedlić mieszkanicow do innego kraju

5. I nie dał mu w niej dziedzictwa nawet na szerokość* stopy, a obiecał dać mu ją w posiadanie i jego potomkowi* po nim, gdy jeszcze nie miał dziecka.

Rdz 23,4; Hbr 11,9;

*lub: krok; **nasioniu Dz 10,11; Rdz 12,7; 15,7; 17,8

6. Bóg jednak powiedział tak*, że jego potomstwo** będzie przychodniami w obcej ziemi i uczynią je niewolnikami, i będą krzywdzić przez czterysta lat.

Rdz 15,13;

*lub: w taki sposób; **nasionie - L.poj. Wj 12,40; Ga 3,17

7. A ten naród, którego będą niewolnikami, Ja będę sądzić, powiedział Bóg; a potem wyjdą i będą mi służyć* na tym miejscu.

*gr.: latreia - służba publiczna, powołanie Wj 7,1; Ne 9,9

8. I dał mu przynierze obrzebania; i tak spłodził on Izaaka, i obrzezał go ósmego dnia, a Izaak Jakuba, a Jakub dwunastu patriarchów*.

Rdz 17,9

9. A patriarchowie, zazdrozcząc* Józefowi, sprowadzili go do Egiptu; ale Bóg był z nim.

*gr.: dzaleo - zazdrościć, ubiegać się o coś Rdz 37,4-28

10. I wyrwał* go ze wszystkich jego ucisków, i dał mu łaskę i mądrość przed faraonem, królem Egiptu, i ustanowił go przełożonym** nad Egiptem i nad całym jego domem.

*gr.: eksawero - wyciągnąć, wyrwać z korzeniami, wyzwolić

**gr.: hegeomai - iść na czele, przewodzić, rządzić, nakazywać

11. Następnie przyszedł głód na całą ziemię egipską i w Kanaanie, i wielki ucisk, a ojcowie nasi nie znajdowali żywności. Rdz 41,54

12. I gdy usłyszał Jakub, że w Egipcie było zboże, posłał *tam* naszych ojców po raz pierwszy.

Ps 105,16; Wj 47,13

13. A za drugim razem Józef dał się poznać swoim braciom, i ujawniono faraonowi ród Józefa. Rdz 42,1; 45,1

14. A Józef posłał i wezwał do siebie swojego ojca Jakuba i całą swoją rodzinę liczącą siedemdziesiąt pięć dusz*. Rdz 46,26;

*gr.: *psyche* - tj. *osób* - por. Mk 8,35** Ps 105,23; 1Krn 2,5

15. Wówczas zstąpił Jakub do Egiptu, gdzie zakończył życie on i nasi ojcowie. Rdz 23,4

16. I przeniesiono ich do Sychem, i złożono w grobowcu, który kupił Abraham za cenę srebra od synów Hemora, ojca Sychemy.

17. A gdy zbliżał się czas wypełnienia obietnicy, którą Bóg przysiągł spełnić Abrahamowi, rozrósł się lud i rozmnożył się w Egipcie, *dost.: *został pomnożony, zwiększony* 2P 3,8; Ps 105,24

18. Aż do czasu, gdy nastąpił inny król, który nie znał Józefa.

19. Ten podstępnie* obchodził się z naszym rodem, wyrządził zło naszym ojcom, sprawił on, że porzucali swoje niemowlęta, aby ich nie zachować przy życiu. Wj 1,10-12,22

*gr.: *katasfidzomai* - *podjąć za pomocą podstępny, oszukać*

20. W tym czasie został zrodzony Mojżesz, a był miły* Bogu i był on karmiony przez trzy miesiące w domu jego ojca. Hbr 11,23;

*gr.: *asteios* - *piękny, miły, uroczy* 1Sm 16,12; Wj 2,2

21. A gdy został porzucony*, wzięła go córka faraona i wychowała go sobie za syna.

*gr.: *ektithemi* - *wystawić na zewnątrz, wyłożyć na pokaz, odstawić, przedstawić, w przenośni - wyjaśnić* Wj 2,2-10

22. I został wykształcony* Mojżesz we wszelkiej mądrości Egipcjan, a był mocny w słowach i w czynach. Łk 24,19

*gr.: *paideno* - *szkolić, wychowywać, karcieć, poprawiać*

23. A gdy osiągnął pełnię lat* czterdziestu, wstąpiło mu na serce*, aby odwiedzić swoich braci, synów Izraela. *dost.: *czas* Wj 2,11-22

**dost.: *do serca* - *idiom: przyszło mu na myśl*

24. I gdy zobaczył kogoś krzywdzonego, stanął w jego obronie*, i pomścił dręczonego, uderzając śmiertelnie Egipcjanina.

*gr.: *amynoami* - *bronić się przed kimś, pomagać komuś*

25. Sądził* bowiem, że jego bracia zrozumieją, że Bóg przez jego rękę daje im wybaczenie*; lecz oni nie zrozumieli.

*gr.: *nomidzo* - *uważać, myśleć, mniemać, mieć w zwyczaj*

*gr.: *soteria* - *wyzwolenie, bezpieczeństwo, ratunek, zbawienie*

26. A następnego dnia zjawił się przy nich, gdy właśnie walczyli ze sobą, i namawiał ich do pokoju, mówiąc: Mężowie! Jesteście braćmi, dlaczego się nawzajem krzywdzicie?

27. Lecz ten, który krzywdził bliźniego, odepchnął go, mówiąc: Kto cię ustanowił przywódcą i sędzią nad nami?

28. Czy ty chcesz mnie zabić, w ten sam sposób jak wczoraj zabiłeś Egipcjanina?

29. I uciekł Mojżesz z powodu tych słów*, i stał się przychodniem w ziemi madańskiej**, gdzie spłodził dwóch synów. Hbr 11,27

*dost.: *tego słowa*; **tj. *krajina leżąca na Półwyspie Arabskim być może obejmująca tereny krajiny Kusz* - por. Ha 3,7 i Lb 12,1

30. A gdy się wypełniło czterdzieści lat, ukazał mu się na pustyni góry Synaj anioł PANA w płomieniu płonącego krzewu*.

*tj. *krzewu cierniowy lub jeżynny* Rdz 16,7; 22,15; Dn 3,27

31. A gdy Mojżesz to ujrzał, dziwił się temu widzeniu*; a gdy przystąpił, aby się przepatrzeć, rozległ się głos PANA, skierowany do niego: Wj 3,3-4

*gr.: *horama* - *to co jest widziane, wizja, sen, obraz od Boga*

**dost.: *stał się* - *gr: ginomai* - *stać, być, zaistnieć, zrodzić*

32. Ja jestem Bóg twoich ojców, Bóg Abrahama i Bóg Izaaka, i Bóg Jakuba. I zaczął drzeć Mojżesz, i nie śmiał się przepatrywać.

*lub: *nie odważył się, nie posunął się do* Mt 22,32

33. I PAN powiedział do niego: Rozwiąż rzemień sandała ze swoich stóp, bo miejsce na którym stoisz, jest ziemią świętą. Joz 5,15

34. Wejrzeliem* i zobaczyłem utrapienie mojego ludu, który jest w Egipcie, i słyszałem ich wzdychanie i zstąpiłem, aby ich wyzwolić*; dlatego teraz chodź, posłę cię do Egiptu.

*hebraizm: *zobaczysz, zobaczyłem*; **lub: *wyrwać* Ps 105,26

35. Tego Mojżesza, którego wyparli się, mówiąc: Kto ustanowił cię przywódcą i sędzią?! Tego Bóg jako przywódcę i odkupiciela* posłał z ręką anioła, który ukazał mu się w krzaku. *lub: *wyzwoliciele, oswobodziciela*

**lub: *przez rękę* - *gr: en* - *przez, w, na, za (pomocą)*

36. Ten ich wyprowadził, czyniąc cuda* i znaki w ziemi egipskiej i na Morzu Czerwonym, i na pustyni, przez czterdzieści lat.

*gr.: *teras* - *cud jako zjawisko fizyczne* Mk 16,20; Ps 78,13,43

37. To jest ten Mojżesz, który powiedział synom Izraela: Proroka* jak mnie wzbudzi wam PAN, Bóg wasz, spośród waszych braci; jego będziecie słuchać. Wj 19,37; Pwt 18,15

*dost.: *mówiący przed, w imieniu* - *hebr: nabi lub ro'eh* - *widzący*

38. On jest tym, który stał w zgromadzeniu na pustyni między aniołem, mówiącym do niego na górze Synaj, a naszymi ojcami, którzy przyjął słowa żywe, aby nam je dać,

*gr.: *ekklisia* - *wywołani z, społeczność, zebranie publiczne*

39. Jemu nie chcieli być* posłusznymi nasi ojcowie; ale go odepchnęli i zawrócili swoimi sercami w stronę* Egiptu,

Hbr 3,16; *dosl.: stać się; **gr.: eis - ku, do Ga 3,19; Hbr 4,12

40. Mówiąc do Aarona: Uczyni nam bogów, którzy będą szli przed nami, albowiem z tym Mojżeszem, który nas wyprowadził z ziemi egipskiej, nie wiemy co się stało.

41. I zrobili w tych dniach cielca, i przynosili ofiarę bożkowi, i radowali* się z dzieł swoich rąk. *dosl.: zostali rozradowani Wj 32,6,18

42. Zatem Bóg odwrócił się i wydał ich,

aby służyli zastępom nieba, tak jak jest napisane w zwoju Proroków: Czy to Mnie przyczyniliście zarżnięte ofiary* i dary przez czterdzieści lat na pustyni, o domu Izraela?

*tj. zwierzęta ofiarne Sdz 2,11; Rz 1,24; Pwt 4,19

43. I nosiliście namiot Molocha i gwiazdę waszego boga Remfana*, figury, które sobie uczyniliście, aby im oddawać pokłon; więc przesiedle was poza Babilon.

Wj 20,4; *tj. babilońskie bóstwo planety Saturn Kpl 20,2; Am 5,26

44. Nasi ojcowie mieli Namiot Świadcstwa na pustyni, tak jak zarządził* Ten, który powiedział Mojżeszowi, aby go uczynił według wzoru, który zobaczył.

Wj 38,21; Lb 9,15; Hbr 8,5

*lub: jak go sobie urządził - gr.: diatasso - zarządzić, ustalić,

dokładnie określić, zaaranżować, ustawić w odp. kolejności

45. I nasi ojcowie przejęli* go i wnieśli z Joziem do posiadłości pogan, których Bóg wyngał sprzed oblicza naszych ojców, aż do dni Dawida,

*lub: objęli po kimś Joz 3,1-14; 18,1; Dz 13,22

46. Który znalazł łaskę przed obliczem Boga i prosił, aby znalazł miejsce na przybytek* Bogu Jakuba. *lub: namiot 1Krl 8,17; 1Krn 22,7

47. Jednak to Salomon zbudował Mu dom.

2Sm 7,1-13; 1Krl 8,20

48. Ale Najwyższy nie mieszka w świątyniach uczynionych ręką, jak mówi prorok:

Iz 66,1; 1Krl 8,27; 2Krn 6,18; Dz 17,24

49. Niebo jest moim tronem, a ziemia podnóżkiem moich stóp. Jaki zbudujecie mi dom, mówi PAN, albo jakie jest miejsce mojego odpocznienia?

50. Czyż moja ręka nie uczyniła tego wszystkiego?

Ps 102,25-27; Iz 44,24; Jr 32,17; J 1,3

51. Ludzie twardego karku, o nieobrzecanym sercu i uszach! Wy zawsze opieracie* się Duchu Świętemu, jak ojcowie wasi, tak i wy.

Pwt 31,27; 2Krn 30,8; Jr 6,10

*gr.: antipipto - sprzeciwiać się, ruszyć przeciwko, napaść

52. Którego z proroków* nie prześladowali wasi ojcowie? I pozabijali tych, którzy zapowiedzieli* przyjście Sprawiedliwego, którego wy teraz staliście się zdrajcami i mordercami,

*lub: ogłosić coś wcześniej, że nastąpi Dz 22,14

53. Wy, którzy przyjęliście* Prawo z nakazu aniołów i nie strzeżliście* go!

por. Dz 8,17 **gr.: fyllasso - strzec, czuwać, trzymać straż, przestrzegać, unikać

54. A oni, słuchając tego, byli w swoich sercach wzburzeni ze złości* i zgryzali na niego zębami.

*dosl.: jak przeryzani piłą Ps 35,16

55. A on, będąc pełen Ducha Świętego, zwzrok skierowanym* w niebo, zobaczył chwałę Bożą i Jezusa stojącego po prawicy Boga,

*lub: utkwionym patrząc prosto Dz 6,8

56. I powiedział: Oto widzę otwarte niebiosy i Syna Człowieczego stojącego po prawej stronie* Boga.

*lub: po prawicy

57. A oni krzyknęli potężnym głosem, zatkali swoje uszy i rzucili* się jednomyślnie na niego.

*lub: ruszyli, zaatakowali naprzód Dz 22,20

58. A gdy go wypchnęli na zewnątrz miasta, kamienowali; a świadkowie złożyli swoje szaty u stóp młodzieńca, zwanego Saulem.

59. I kamienowali Szczepana, który wzywał* Pana, mówiąc: Panie Jezul! Przyjmij mojego ducha!

*lub: przywoływał do siebie Łk 23,46; 1P 4,19

60. A gdy padał na kolana, zawałał potężnym głosem: Panie! Nie poczytaj* im tego za grzech! I gdy to powiedział, zasnął*.

Dz 13,36

*dosl.: nie postaw - domyślnie jako dowodu przestępstwa

**dosl.: został uspiomy - gr.: koimao - zasnąć, spocząć, umrzeć

8A Saul był tym, który zgadzał się z jego zabiciem. I w tym dniu rozpoczęło* się wielkie prześladowanie wobec zboru* w Jerozolimie, i byli wszyscy rozproszeni po krainach Judei i Samarii z wyjątkiem apostołów.

*gr.: ginomai - stać, być, zaistnieć, zrodzić się

**gr.: ekklesia - wywołani z, społeczność, zgromadzenie publ.

2. A Szczepana pogrzebali pobożni mężowie i wszczęli nad nim wielki lament.

3. A Saul tepił* zbór, wchodząc do domów, wywlekając zarówno mężczyzn jak i kobiety, i przekazywał ich do więzienia.

*lub: niszczył

4. Jednakże* ci, którzy zostali rozproszeni, szli z miejsca na miejsce, głosząc słowo dobrej nowiny.

Mt 10,23; Dz 14,27; 1Tm 2,2

*w tekście gr. została użyta part. wznac. - men own

5. A Filip, gdy zszedł do miasta Samaria, głosił im Chrystusa.

Dz 6,5; 9,20; 1Kor 1,23

6. A tłumy jednomyślnie Ignęły* do tego, co mówił Filip, słysząc i widząc *cudowne znaki*^{**}, które czynił. ^{**lub: zwracali uwagę; ***por. J 4,54**}

7. Albowiem duchy nieczyste wychodziły z wielu, którzy je mieli, wołając potężnym głosem; wielu też sparaliżowanych i chromych^{**} zostało uzdrowionych. ^{Mt 15,30;}

^{**gr: cholos - kulawy, bez stopy, kaleki Dz 9,33; Hbr 12,12*}

8. I nastąpiła w tym mieście wielka radość.

9. A był w tym mieście pewien żaż, o imieniu Szymon, który wcześniej zajmował się magią i wprawiał w zdumienie lud^{**} Samarii, mówiąc o sobie, że jest kimś wielkim;

^{**gr: ethnos - por. Dz 20,28*} ^{Kpl 20,6; Pwt 18,10; Dz 13,6}

10. Do którego Ignęli wszyscy od małych aż do wielkich, mówiąc: Ten jest mocą Boga – Wielką^{*}. ^{**przypisz. vsch. nauka o emanacjach i enach*}

11. A Ignęli do niego dlatego, gdyż od dłuższego czasu wprawiał ich w zdumienie swoją magią^{**}. ^{**lub: zwracali uwagę; ***gr: mageia - magia, czary**}

12. Gdy jednak uwierzyli Filipowi, głoszącemu Ewangelię o Królestwie Bożym i o imieniu Jezusa Chrystusa, dawali się ochrzcić*, zarówno mężczyźni jak i kobiety. ^{J 3,5;}

^{**lub: byli zamurzeni (w wodzie) Dz 8,36; 10,48*}

13. Sam Szymon także uwierzył, a gdy został ochrzczony, trzymał się Filipa, a widząc jak dzieją się znaki i *przejawy mocy*^{**}, był zdumiony. ^{**lub: trwał niezłomie; ***lub: cuda - lmn.**}

14. A gdy apostołowie w Jeruzolimie usłyszeli, że Samaria przyjęła* Słowo Boga, posłali do nich Piotra i Jana, ^{2Tm 2,10; Dz 2,42}

^{**gr: dechomai - wziąć ręką, chwycić, przyjąć, otrzymać*}

15. Którzy, gdy tam przyszli, modlili się za* nich, aby otrzymali^{**} Ducha Świętego.

^{**lub: o nich; ***przyjęli - por. w. 17**} ^{Dz 2,38; Mt 18,19}

16. Albowiem jeszcze nie zstąpił^{*} na nikogo z nich; lecz byli jedynie ochrzczeni w imię Pana Jezusa. ^{**gr: epipipto - spaść, upadać na cós*}

17. Wtedy wkładali na nich ręce, a oni otrzymywali* Ducha Świętego. ^{Dz 6,6; 13,3; 1Tm 4,14}

^{**gr: lambano - przyjąć co jest dawane, wziąć do ręki, otrzymać*}

18. A Szymon widząc, że przez wkładanie rąk apostołów jest udzielany^{**} Duch Święty, przyniósł im pieniądze, ^{2Krl 5,15; Ez 13,9}

^{**gr: epithesis - nakładanie, włożenie - gest rytualny - Dz 14,23*}

^{**gr: didomi - dać, darować, udzielić, użyć*}

19. Mówiąc: Dajcie i mnie tę moc*, aby ten, na kogo włożę ręce, otrzymał Ducha Świętego. ^{Ek 14,7; J 5,44; Dz 19,6; J 3,9; Mt 18,1}

^{**gr: eksousia - władza, autorytet, prawo, moc*}

20. Lecz Piotr powiedział do niego: Oby ci twoje srebro razem z tobą było ku zgubie, gdyż sądziłeś, że dar Boga można nabyć za pieniądze. ^{2Krl 5,26-27; Dn 5,17; Hbr 13,5}

21. Nie ma dla ciebie cząstki, ani dziedzictwa w tej sprawie*, albowiem serce twoje nie jest szczerę^{**} przed obliczem Boga. ^{Mk 7,21;}

^{**dosl. w tym słowie - gr: logos; ***lub: proste Ps 78,37; Mt 15,19**}

22. Dlatego upamiętaj* się ze swojej złości i proś Boga, czy* w związku z tym* zostanie ci odpuszczony zamysł^{**} twojego serca. ^{**lub: zmień myślenie, zavróc Jr 8,6; 1Tm 2,5; 1J 1,9; 2,1*}

23. Albowiem widzę, że jesteś *pograżony* w gorzkiej żółci i w więzach nieprawości. ^{**gr: ei ara - czy więc, czy zatem (będzie); ***lub: zamiar; plan**}

24. A w odpowiedzi, Szymon powiedział: Módlcie się za mną* do Pana, aby nie przyszło na mnie nic z tego, co powiedzieliście. ^{**lub: za mnie Wj 8,8; Lb 21,7; Hi 42,8; Jk 5,16*}

25. A oni, gdy złożyli świadectwo i opowiedzieli Słowo Pana, wrócili do Jeruzolimy; także w wielu miasteczkach Samarytan głosili dobrą nowinę. ^{Ek 20,1; Dz 14,7,21; 28,28}

26. A anioł PANA powiedział do Filipa, mówiąc: Wstań i idź na południe na drogę, która z Jeruzolimy schodzi do Gazy, jest to droga pustynna*. ^{**lub: pusta Ps 34,7; Mt 1,20; Dz 5,19*}

27. Powstał więc i poszedł. A oto mają Etiopczyk, eunuch, dostojnik królowej Etiopii Kandaki*, który był *ustanowiony* nad całym jej skarbcem, przybył mając zamiar oddać część* *Bogu* w Jeruzolimie. ^{**gr: kandake - tytuł królewski podobnie jak Faraon i Gog ***lub: pokłonić się, złożyć hold Ps 68,31; Jr 38,7; 1Krl 8,41**}

28. Teraz już wracał, siedząc na swoim wozie, odczytywał* proroaka Izajasza. ^{**lub: czytał na głos - zwracaj czytania w myślach był rzadki*}

29. Wtedy Duch powiedział do Filipa: Pojeżdż i przyłącz się do tego wozu. ^{Dz 10,19; 13,2}

30. A gdy Filip podbiegł, usłyszał go odczytującego proroaka Izajasza, i powiedział: Czy* rzeczywiście rozumiesz, co^{**} czytasz?

^{**gr: ara - part. pytająca oczek. odpow. negatywna; ***w gr. - lmn.**}

31. A on powiedział: Jak mogę *rozumieć*, jeśli mnie nikt nie poprowadzi*? I zaprosił Filipa, aby wszedł i razem z nim uasiadł. ^{**gr: hodego - prowadzić drogą, być przewodnikiem Dz 10,5*}

32. A odczytywał ten oto urzynek Pisma: Jak owca na rzezy był prowadzony, i niemy* jak baranek wobec tego, który go strzyże, tak i On nie otwiera swoich ust; ^{**lub: bez głosu*}

33. W jego poniżeniu pozbawiono go sądu, a kto opowie o jego rodzice? Gdyż Jego życie jest usuwane* z ziemi. *gr.: airo - Mk 4,15* Iz 53,7

34. A eunuch w odpowiedzi, odparł^f Filipowi: Proszę cię, *powiedz*, o kim to mówi prorok? O sobie samym, czy o kimś innym?

por. Ełk 14,4 Mt 15,5; Dz 2,30; 1P 1,10

35. A Filip otworzył swoje usta, i zaczął od tego *miejsca* Pisma głosić mu dobrą nowinę o Jezusie. Ełk 24,27; Dz 10,43; 1Kor 2,2

36. A gdy jechali tą drogą, przybyli nad jakąś wodę. I powiedział eunuch: Oto woda! Co *stoi na przeszkodzie*, abym został ochrzczony?^g *gr.: baptidzo - zanurzać, zamaczać - Mt 3,11* Dz 10,47

37. A Filip powiedział: Jeśli wierzysz z całego serca, wolno ci. A on odpowiadając, rzekł^f: Wierzę, że Jezus Chrystus jest Synem Boga.

*dost.: w odpowiedzi, powiedział - idiom charakter. dla j. hebr.

38. I kazał aby zatrzymano wóz^{*}, i zeszedł obaj do wody, Filip i eunuch; i ochrzcił go.

*gr.: harma - wóz, wóz wojenny, rydwan Dz 16,33

39. A gdy wyszli z wody, Duch PANA porwał^f Filipa i eunuch nie zobaczył go więcej, lecz radując się jechał *dalej* swoją drogą.

gr.: harpadzo - zużywać czegoś dla siebie, porwać - por. 1Tms 4,17

40. Filip natomiast znalazł się w Azocie^{*}, a przechodząc przez wszystkie miasta, głosił dobrą nowinę, aż przyszedł do Cezarei.

*tj. dawniej miasto filistyńskie Aszdod - 30 km od Lyddy

9 A Saul, dysząc jeszcze groźbą i *chęcią* mordu^{*} wobec uczniów Pana, przyszedł do arcykapłana, *idiom - grozić śmiercią Dz 8,1

2. I prosił^{*} go o listy do Damaszku do synagog, aby, jeśli znajdzie tam mężczyzn i kobiety *zwolenników* tej Drogi^{**}, przyprowadził ich związanych do Jeruzolimy. Dz 9,14;

*lub: żądał, domagał się; **por. Dz 24,22* Dz 19,9; 28,22

3. I stało się^{*}, gdy był w drodze^{**} i zbliżał się do Damaszku, że nagle otoczyło go światło z nieba. *dost.: stało się mu lub stało się że on Dz 22,6; 26,12

*gr.: poreuromai - iść, udawać się, podróżować na zwierzęciu

4. A gdy padł na ziemię, usłyszał głos do niego mówiący: Saulu! Saulu! Czemu mnie przesładujesz? Za 2,8; Mt 25,40; J 15,20; Ef 5,29

5. A *on* powiedział: Kim jesteś, Panie? A Pan rzekł: Ja jestem Jezus, którego ty przesładujesz; trudno ci wierzyć przeciwko oświeceniu[†]. *tj. żelazny kłój do poganiiania wołów i koni - tu w Lmm.

6. A Saul drżący i wstrząśnięty[†], powiedział: Panie! Co chcesz bym uczynił^{**g}? A Pan do

niego: Wstań i wejdź do miasta, a powiedzą ci, co konieczne jest abyś uczynił.

*lub: zdumiony, przerażony; **dost: co mi uczynisz, co ja mam

7. A mężczyźni towarzyszący mu w drodze, stanęli niezdolni do mówienia; głos bowiem słyszeli[†], ale nikogo nie widzieli. Dz 22,9; 26,13

*gr.: akouo - im. czas teraz str. cz. - słyszeć lub starać się usłyszeć

8. A Saul został podniesiony z ziemi, lecz gdy otworzył swoje oczy, nic^{*} nie widział. Prowadząc go więc za rękę, wprowadzili do Damaszku. *gr.: oudeis - nic, ani jeden, żaden, nikogo

9. I był *tam* trzy dni nie widząc^{*}; i nie jadł i nie pił. *dost.: nie widzący

10. A był pewien uczeń w Damaszku o imieniu Ananiasz; i Pan powiedział do niego w widzeniu^{*}: Ananiaszu! A on odpowiedział: Oto ja, Panie! Dz 22,12

*gr.: horama - to co jest widziane, wizja, sen, obraz od Boga

11. A Pan powiedział do niego: Wstań i idź na ulicę, zwaną Proszą, i w domu Judy szukaj Tarszeńczyka o imieniu Saul[†]; oto bowiem się modli. *lub: Saula o imieniu (lub zwanego) Tarszeńczyk

12. I zobaczył *Saul* w widzeniu mężczyznę o imieniu Ananiasz, wchodzącego i kładącego na niego ręce, aby znów widział.

13. A Ananiasz odpowiedział: Panie! Słyszałem od wielu o tym człowieku; ile zła uczynił Twoim świętym w Jeruzolimie;

14. I tutaj ma władzę od arcykapłanów, aby związać wszystkich, *którzy* wzywają^{*} Twojego imienia. Rz 10,12-13; 1Kor 1,2; 2Tm 2,22

*gr.: epikaleomai - przyzywać do siebie, wołać do kogoś

15. Pan jednak powiedział do niego: Idź, ten bowiem *człowiek* jest moim wybranym naczyniem, aby zanieść moje imię przed pogani i królów, a także synów Izraela.

J 15,16; Jr 1,5; Rz 1,5; 11,13; Ef 3,7

16. Albowiem ja mu pokażę, ile on musi^{*} wycierpieć dla mojego imienia. Dz 20,23;

*lub: jest konieczne, trzeba - czas teraz 2Kor 11,23; Flp 1,29

17. A Ananiasz poszedł i wszedł do tego domu, a gdy włożył na niego ręce, powiedział: Saulu bracie! Pan mnie posłał - Jezus, który ukazał ci się w drodze, którą przybyłeś, abyś przejrzał i został napełniony^{*} Duchem Świętym. *gr.: pletto - napełniać się, być wypełnionym

18. I natychmiast spadły z jego oczu jakby łuski, i zaraz przejrzał[†], a gdy wstał, został ochrzczony^{**}. *lub: ponownie widział 2Kor 3,14

gr.: baptidzo - zanurzać, zamaczać - por. Mt 3,11

19. A po przyjęciu pokarmu odzyskał^{*} siły.

I Saul był z uczniami, którzy byli w Damaszku przez kilka dni. ^{*lub: wzmocnił się}

20. I zaraz w synagogach głosił Chrystusa, że On jest Synem Boga. ^{Mt 16,16; 26,63; Rz 1,4}

21. I zdumiewali się wszyscy, którzy go słuchali, i mówili: Czy to nie jest ten, który niszczył w Jeruzolimie tych, którzy wzywają tego imienia, i przyszedł tu po to, aby ich związać i przyprowadzić do arcykapłanów?

22. Saul natomiast coraz bardziej umacniał się i zdumiewał Żydów, mieszkających w Damaszku, dowodząc, że Ten jest Mesjaszem. ^{*lub: Chrystusem, Pomazaniem} ^{Dz 17,3; 18,5}

23. A gdy upłynęło wiele dni, Żydzi naradzili się między sobą, aby go zabić. ^{*por. 2Kor 2,16**}

24. Lecz Saul dowiedział się o ich spisku. Strzeżli też bram dniem i nocą, aby go zabić. ^{*dost.: ich spisek został poznany}

25. Uczniowie więc zabrali go w nocy i opuścili wzdłuż muru, pszczącąc w koszu.

26. Po przybyciu do Jeruzolimy, Saul próbował przyłączyć się do uczniów; ale wszyscy się go bali, nie wierząc, że jest uczniem. ^{Ga 2,4; Mt 10,17; Dz 26,20; Mt 24,10}

27. Barnaba jednak przegnał go, przyprowadził do apostołów i opowiedział im, jak w drodze zobaczył Pana, i że On przemówił do niego, i jak w Damaszku śmiało przemawiał w imieniu Jezusa. ^{Dz 4,36; 11,22; Ef 6,19}

^{*gr: parresiazdomai - mieć swobodę w mowie, mieć odwagę}

28. I był z nimi, poruszając się swobodnie^{*} po Jeruzolimie, i śmiało przemawiał w imieniu Pana Jezusa; ^{*idiom: wchodząc i wychodząc}

29. Rozmawiał też i dyskutował^{*} z hellenistami, a ci starali się go zabić. ^{*lub: rozprawiał}

30. A gdy dowiedzieli się o tym bracia, odprowadzili go do Cezarei i wysłali go do Tarsu. ^{*tj. stolica Cylicji w Azji Mniejszej} ^{Mt 10,23; Dz 8,40}

31. A tak zbory w całej Judei i Galilei, i Samarii miały pokój, budując się i chodząc wbojaźni Pana, i dzięki zachęce^{*} Ducha Świętego pomnażały się. ^{*dost.: zachęta} ^{Rz 16,16}

32. I stało się, gdy Piotr obchodził wszystkich, że zszedł^{*} też do świętych^{**}, którzy mieszkali w Lyddzie. ^{Ps 16,3; Mt 27,52; Mt 9,2}

^{*Jeruzolima leży na górze; **tu: nazwa własna uczniów Pana}

33. I znalazł tam pewnego człowieka o imieniu Eneasz, który od ośmiu lat leżał na posłaniu i był sparaliżowany.

34. I Piotr powiedział do niego: Eneaszu!

Uzdrowia cię Jezus Chrystus; wstań i pościel sobie. I zaraz wstał. ^{Dz 3,6,16; 4,10}

35. I zobaczyli go wszyscy zamieszkujący Lyddę i Saron, którzy też nawrócili się do Pana. ^{Dz 11,21}

36. A była w Joppie pewna uczennica, o imieniu Tabita, co w tłumaczeniu znaczy Dorkas; ta była pełna dobrych czynów i darów miłosierdzia^{**}, które czyniła. ^{*tj. Gazela} ^{Ef 2,10; **lub: wsparcia dla ubogich, jałmużny} ^{Tt 2,14; 1P 2,12}

37. I stało się w tych właśnie dniach, że ona zaszła i umarła; a gdy ją obmyto, położono w sali na piętrze.

38. A że Lydda jest blisko^{*} Joppy, uczniowie słysząc, że jest w niej Piotr, posłali do niego dwóch mężów, prosząc, aby nie zwlekał^{**} z przyjściem do nich. ^{*tj. 17 km; **lub: ociągał się}

39. Wstał więc Piotr i poszedł z nimi; a gdy przyszedł, wprowadzili go do sali na piętrze, i obstały go wszystkie wdowy, płacząc i pokazując tuniki^{*} i płaszcze, które robiła Dorkas, dopóki była z nimi. ^{Mt 25,36; J 12,8; Ef 4,28}

^{*gr: chiton - szata wkładana wprost na ciało}

40. A Piotr usunął wszystkie na zewnątrz, padł na kolana i pomodlił się, *po czym*, zwrócił się do ciała^{*} i powiedział: Tabito, wstań! A ona otworzyła swoje oczy, a widząc Piotra, usiadła. ^{*gr: soma - ciało, zwiłoki - por. Kol 2,11*}

41. A on podał jej rękę i podniósł ją, przywołując świętych^{*} i wdowy, przedstawił ją żywą. ^{*gr: hagios - por. Hbr 13,24** tu, jako nazwa własna uczniów}

42. I stało się to znane w całej Joppie; i wielu uwierzyło w Pana. ^{J 11,45; 12,11}

43. Na skutek^{*} tego, pozostał on^{**} przez wiele dni w Joppie u niejakiego Szymona, garbarza. ^{*dost.: stało się, natomiast; **domysł: Piotr}

10A był w Cezarei pewien mężczyzna, o imieniu Korneliusz, setnik, z kohorty zwanej italską, ^{Dz 27,1; Mt 8,5}

2. Pobożny i bojący się Boga^{*} wraz z całym swoim domem, i dający wiele darów miłosierdzia^{**} ludowi, i przez cały czas modlący^{**} się do Boga. ^{*por. Dz 13,16**; **lub: jałmużny; ***błagać, prosić}

3. Około dziewiątej godziny dnia, zobaczył wyraźnie w widzeniu^{*} anioła Boga, który przybył do niego i powiedział mu: Korneliuszu! ^{*gr: horama - por. Dz 7,3** Rdz 31,11; Sdz 13,6; 2Sm 14,17}

4. A on, wpatrując się w niego, ogarnięty lękiem powiedział: Cóż jest, Panie? I odpo-

wiedział mu: Twoje modlitwy i dary miłosierdzia wstąpiły przed oblicze Boga ku przypomnieniu. **dost.: patrząc wprost, ulkwiwszy wzrok*

5. A teraz pošlij mężów do Joppy i wezwij Szymona, którego nazywają Piotrem.

6. Gości on u niejakiego Szymona, garbarza, który ma dom nad morzem; on ci powie, co trzeba* abyś uczynił. **lub: jest konieczne*

7. A gdy odszedł anioł, który przemawiał do Korneliusza, *ten* przywołał dwóch ze swoich domowników i pobożnego żołnierza z tych, którzy przy nim nieustannie* byli,

*dost.: trwali niezłomie, byli w nieustannej gotowości

8. I gdy wyjaśnił* im wszystko, posłał ich do Joppy*. **Joppa obecnie Jaffa - 60 km od Cezarei*

9. A nazajutrz, gdy byli w drodze i zbliżali się do miasta, wszedł Piotr na taras*, około godziny szóstej, aby się modlić. **tj. na dach*

10. A będąc bardzo głodnym, chciał coś zjeść; a gdy inni przygotowywali mu *posilek*, przyszło* na niego uniesienie**. **por. w. 44**

*gr.: ekstasis - wytręcenie umysłu z normalnego stanu - Dz 11,5**

11. I ujrzał otwarte niebo i zstępujący na niego jakiś przedmiot*, jakby wielkie płótno, za cztery rogi związane i spuszczone na ziemię; **lub: naczynie, przyrząd kuchenny, osprzet okrętu*

12. W którym były wszystkie czworonożne zwierzęta ziemi, dzikie zwierzęta, płazy i ptaki nieba. *Dz 7,56; Ełk 3,21*

13. I rozległ* się głos do niego: Wstań, Piotrze! Zarzynaj*** i jedz. **dost.: stał się; ***zabij w ofierze*

14. A Piotr powiedział: Przenigdy, Panie! Bo nigdy nie jadłem nic skalanego* albo nieczystego. **por. w. 15* Kpl 11,1; 1Sm 21,4; Mt 15,5*

15. I znów, po raz drugi głos *dotarł* do niego: Co Bóg oczyścił, ty nie miej za skalane*.

*gr.: koinoon - zamieszczane, czynić pospolitym, skalane

16. A to się stało trzykrotnie. I na powrót przedmiot został uniesiony do nieba.

17. A gdy Piotr nie *miał* wewnętrznej* pewności** czym było to widzenie, które ujrzał, oto ludzie posłani przez Korneliusza, pytając się o dom Szymona, stanęli przed bramą;

*dost.: u sobie; **być zaniepokojonym, być w rozterce

18. I wołając, zapytali: Czy Szymon, którego nazywają Piotrem, jest tutaj w gościnie?

19. A gdy Piotr *naśl* rozmyślał* o tym widzeniu, Duch powiedział do niego: Oto szukają cię trzej mężczyźni,

*gr.: enthymeomai - rozważać, zastanawiać się, myśleć

20. Dlatego wstań, zejdź i idź z nimi, nie wahać* się; dlatego, że ja ich posłałem.

lub: nie osądzać (siebie) - gr.: diakrino - por. Jud 1,22

21. A Piotr zszedł do mężczyzn posłanych do niego przez Korneliusza i powiedział: Oto ja jestem *tym*, którego szukacie. Jaki jest powód, dla którego jesteście *tu* obecni?

22. A oni powiedzieli: Korneliusz, setnik, człowiek sprawiedliwy i bojący się Boga*, mający dobre świadectwo także od całego narodu żydowskiego, otrzymał przez świętego anioła polecenie**, aby cię wezwać do swojego domu i słuchać twoich słów.

*por. Dz 13,16**; **w gr. słowo określa ponadnaturalną inspirację

23. Wtedy zaprosił ich i ugościł. A nazajutrz Piotr wyszedł z nimi, i szli z nim niektórzy bracia z Joppy.

24. I weszli następnego dnia do Cezarei; a Korneliusz oczekiwał na nich i zwołał swoich krewnych i bliskich przyjaciół.

25. I gdy Piotr wchodził, Korneliusz wyszedł na jego spotkanie, przypadł do jego nóg i oddał mu pokłon. *Dn 2,46; Obj 19,10; 22,8*

26. Ale Piotr podniósł go, mówiąc: Wstań, ja też* jestem człowiekiem. **lub: sam*

27. A rozmawiając z nim, wszedł i zobaczył wielu zgromadzonych. *J 4,9; 18,28; Ga 2,12*

28. I przemówił też do nich: Wy wiecie, jak sprzeczyć z Prawem* jest dla człowieka będącego Żydem łączyć się lub przychodzić do cudzoziemca; lecz Bóg pokazał mi, *abym* żadnego człowieka nie nazywał skalanym lub nieczystym. **lub: zakazane, niegodziwe, bezprawne*

29. Dlatego też bez sprzeciwu przyszedłem wezwany. Pytam więc: W jakiej sprawie mnie wezwaliście?

30. A Korneliusz powiedział: Od czterech dni aż do tej godziny pościłem, a gdy o dziewiątej godzinie modliłem się w swoim domu, oto stanął przede mną mężczyzna w lśniącej szacie, *Ełk 24,4*

31. I powiedział: Korneliuszu! Twoja modlitwa została wysłuchana, a twoje dary miłosierdzia zostały przypomniane przed *obliczem* Boga. *Dz 10,4; Dn 10,12; Ełk 1,13*

32. Pošlij więc do Joppy i wezwij Szymona, którego nazywają Piotrem; przebywa on w gościnie* w domu Szymona garbarza, nad morzem, a gdy przyjdzie, będzie z tobą rozmawiał. **dost.: jest goszczony - również i w. 6,13*

33. Natychmiast więc posłałem do ciebie, a ty dobrze uczyniłeś, że przyszedłeś. Teraz więc wszyscy jesteśmy obecni przed obliczem Boga, abyśmy usłyszeli wszystko to, co ci *zostało* polecone przez Boga.

34. A gdy Piotr otworzył usta, powiedział: Naprawdę *pojmuję*^{*}, że Bóg nie ma względu na osobę,

Pwt 10,17; Hi 34,19;

^{*}dosl.: *chwycić, pojąć rozumem* Rz 2,11; Jk 2,9; 1P 1,17

35. Lecz w każdym narodzie godnym przyjęcia^{*} przez Niego jest ten, kto się Go boi i czyni sprawiedliwość.

Rz 2,27-29; 10,12-13;

^{*}lub: *miłe widziany, uznany* Dz 15,9; Ps 15,1-2; Iz 56,3

36. Posłał słowo synom Izraela, głosząc dobrą nowinę o pokoju przez Jezusa Chrystusa. Ten jest Panem wszystkich.

Dz 2,39

37. Wy wiecie, że słowo zaistniało^{*} po całej Judei, zaczynając od Galilei, po chrzcie, który głosił Jan;

^{*}lub: *stało się* - Dz 4,4^{*} Dz 13,25; Mk 1,4

38. O Jezusie z Nazaretu, jak Bóg namaścił Go Duchem Świętym i mocą, który chodził, czyniąc dobrze i uzdrawiając wszystkich ciemniomych^{*} przez diabła; gdyż Bóg był z Nim.

^{*}gr.: *katadynasteuo - sprawować bezwzględna władzę nad kimś, uciskać kogoś, używać siły* Iz 11,2; J 3,2; 16,32

39. A my jesteśmy świadkami wszystkiego, co czynił w krainie Judejczyków i w Jeruzolimie. Jego też zabili^{*}, wieszając na drzewie.

^{*}gr.: *anairo - zabrać, podnieść z ziemi, usunąć* Dz 1,8; 5,32

40. Tego Bóg wzbudził trzeciego dnia i dał Mu stać się widzianym;

Dz 13,30; J 10,18

41. Nie całemu ludowi, ale świadkom wybranym uprzednio przez Boga, nam, którzy z Nim jedliśmy i piliśmy po Jego powstaniu z martwych.

J 6,70; 15,16

42. I nakazał nam, abyśmy głosili ludowi i świadczyli, że On jest ustanowionym przez Boga sędzią żywych i umarłych.

Mk 16,15

43. O Nim świadczą wszyscy Prorocy, że każdy wierzący w Niego otrzyma^{*} odpuszczenie^{**} grzechów przez Jego imię.

Lk 24,25;

^{*}lub: *wznieść*; ^{**}uwolnienie, uyzwolenie Mt 26,28; Rz 3,25

44. Gdy Piotr jeszcze mówił te słowa, Duch Święty zstąpił[†] na wszystkich słuchających tych słów.

Dz 2,1; 4,31; 8,15; 11,15

[†]gr.: *epipipto - spaść na, w przen.- ogarnąć, zawaładnąć kimś*

45. I zdumieli^{*} się wierzący, *pochoǳący* z obrzezania, którzy^{**} przybyli razem z Piotrem, że i na pogan został wylany dar Ducha Świętego.

Dz 2,38; J 4,10; 7,38

^{*}gr.: *eksistemi - por. Lk 9,56^{*}*; ^{**}dosl.: *ilu, jak licznie*

46. Słyszeli ich bowiem mówiących *innymi* językami i wywyższających Boga. Wtedy odpowiedział Piotr:

Dz 2,4,11; 11,15

47. Czy ktoś może odmówić wody, aby nie zostali ochrzczeni ci, którzy przyjęli Ducha Świętego, tak jak i my?

Dz 8,36; Mt 3,7-9

48. I polecił ich ochrzcić w imieniu Pana. Wtedy prosili go, aby został u nich kilka dni.

11 I usłyszeli apostołowie i bracia, którzy byli w Judei, że także poganie przyjęli Słowo Boże.

Dz 15,2; 1Tes 2,13

2. I gdy Piotr wstąpił^{*} do Jeruzolimy, spierali^{**} się z nim ci, którzy byli z obrzezania,

^{*}tj. *wspiął się - Jeruzolima leży na górze*

^{**}lub: *oddzielali się od niego, odsuwali się*

3. Mówiąc: Poszedłeś^{*} do mężów nieobrzezanych i jadłeś z nimi.

Lk 15,2; Ga 2,12

^{*}gr.: *eiserchomai - wejść w jakieś miejsce lub stan, pojawiać się*

4. A Piotr zaczął im wyjaśniać^{*} po kolei, mówiąc:

^{*}gr.: *ekithemi - wyłożyć na zewnątrz, pokazać, objaśnić*

5. Ja, gdy byłem w mieście Joppie i modliłem się, miałem^{*} w uniesieniu^{**} widzenie; ujrzałem jakiś przedmiot zstępujący jakby wielkie płótno, za cztery rogi spuszczone z nieba i dotarło aż do mnie;

Jr 1,11; Ez 2,9

^{*}dosl.: *zobaczyłem*; ^{**}gr.: *ekstasis - wytrącenie umysłu z normalnego stanu, uniesienie, zachwyt, ekstaza*

6. Wpatrując się w nie uważnie, przyglądałem się i zobaczyłem czworonożne zwierzęta ziemi, dzikie zwierzęta, płazy i ptaki nieba;

7. I usłyszałem głos mówiący do mnie: Wstań, Piotrze! Zabijaj[†] i jedz.

[†]lub: *zabijaj w ofierze*

8. I powiedziałem: Przenigdy, Panie! Gdyż *nic z tego* wszystkiego, co skalane lub nieczyste nigdy nie weszło do moich ust.

9. A głos z nieba po raz drugi mi odpowiedział: *Tego*, co Bóg oczyścił, ty nie uważaj za skalane^{*}.

^{*}lub: *nie miej za pospolite*

10. A to stało się trzykrotnie. I z powrotem wszystko zostało wciągnięte do nieba.

11. I oto zaraz^{*} trzech mężowie posłani do mnie z Cezarei stanęli przed domem, w którym byłem.

^{*}lub: *natychmiast, niezwłocznie*

12. A Duch powiedział mi, abym poszedł razem z nimi, nie wahając się. A szło z mną także tych sześciu braci i weszliśmy do domu tego człowieka;

J 16,13

13. On też oznajmił nam, jak zobaczył anioła, który stanął w jego domu i powiedział mu:

Poślij mężczyzn do Jopy i wezwij Szymona, którego nazywają Piotrem;

14. On powie ci słowa, przez które zostaniesz zbawiony ty i cały twój dom. Dz 16,31

15. A gdy zacząłem mówić, zstąpił* na nich Duch Święty, tak jak i na nas na początku.

*gr.: *epipto* - spaść na - por. Dz 10,44* Dz 2,1-4; 10,44

16. I przypomniałem* sobie Słowo Pana, gdy mówił: Jan chrzczył* w wodzie, ale wy zostaniecie ochrzczeni w Duchu Świętym.

*dost.: *zostało mi przypomniane* J 14,26; Dz 1,5; 19,4;

*lub: *zamurzał* J 1,33; Dz 10,47; Rz 6,1-5

17. Jeśli więc dał im Bóg ten sam* dar, jak i nam, którzy uwierzyliśmy w Pana Jezusa Chrystusa, to kim ja jestem, bym mógł zabronić tego Bogu? *lub: *równy* J 3,16; Rz 5,5; 6,23

18. A gdy to usłyszeli, uspokoił się i oddał chwałę Bogu, mówiąc: Tak więc i poganom dał Bóg upamiętanie* ku życiu. Łk 15,7; 24,47;

*gr.: *metanoia* - zmienić myślenie, zawrócić 2Tm 2,25; Hbr 6,1

19. A wtedy* ci, których rozproszyło przesładowanie, jakie stało się z powodu Szczepana, dotarli aż do Fenicji i do Cypru, i do Antiochii, nikomu nie głosząc Słowa, tylko samym Żydom. *dost.: *ci rzeczywiście więc* - por. Dz 8,4*

20. A niektórym z nich byli ludźmi z Cypru i z Cyreny; ci weszli do Antiochii, przemawiali też do hellenistów*, głosząc dobrą nowinę Pana Jezusa. *tj. *Żydów mówiących po grecku* Dz 5,42

21. I była z nimi ręka Pana i wielka liczba tych, którzy uwierzyli, nawróciła się do Pana.

22. Wieść* o nich dotarła do uszu zboru w Jerozolimie; i wysłali Barnabę, aby poszedł aż do Antiochii. *lub: *słowo, sprawa*

*gr.: *ekkllesia* - wywołani z, społeczność, zebranie publiczne

23. Ten, gdy tam przybył, widząc łaskę Boga, uradował się i zachęcał wszystkich, aby w postanowieniu* serca trwali przy Panu.

*gr.: *prothesis* - postanowić coś wcześniej, plan, chleb ofiarny

24. Był to bowiem mąż dobry i pełen Ducha Świętego, i wiary. I została przyłączona* do Pana wielka rzesza ludzi. Mt 12,35; Łk 23,50

*gr.: *prostithemi* - włożyć do, dodać, powierzać coś komuś

25. I poszedł Barnaba do Tarsu, aby odszukać Saula, a gdy go znalazł, przyprowadził do Antiochii.

26. A stało się, że przez cały rok zgromadzali się w tym zborze, nauczając znaczną rzeszę ludzi; w Antiochii także uczniowie po raz pierwszy zostali nazwani* chrześcijanami.

*w gr. słowo określ. ponadnaturalną inspirację - por. Mt 2,12, 22

27. A w tych dniach przyszli do Antiochii prorocy z Jerozolimy.

28. A gdy powstał jeden z nich, o imieniu Agabus, wskazał* przez Ducha, że będzie wielki głód w całej zamieszkałej ziemi, który też nastal za cesarza Klaudiusza. Dz 21,10

*gr.: *semaio* - dać znak, zaznaczyć, zawiadomić, ujawnić

29. Uczniowie więc postanowili, tak jak każdego z nich było stać, posłać pomoc* braćciom mieszkającym w Judei. Ga 2,10;

*dost.: *na służbę (chleba)* - gr.: *diakonia* 2Kor 8,12; 1P 4,10

30. Co też uczynili, посыłając ją do starszych przez ręce Barnaby i Saula. Tt 1,5; Dz 14,23

12A w tym czasie, król Herod podniósł rękę, aby wyrządzić zło* niektórym ze zboru, *gr.: *kakoo* - krzywdzić, trapić, uciskać

2.A Jakuba, brata Jana, zgładził mieczem.

3. I widząc, że podobało się to Żydom, posunął się dalej* i pojmął także Piotra; a były to dni Przaśników; *dost.: *dotad coś* Wj 13,3-7

4. A po schwytaniu, umieścił go w więzieniu, przekazując czterem czworkom żołnierzy, aby go strzegli, chcąc po święcie Paschy wprowadzić go ludowi. Łk 22,1

5. Strzeżono więc pilnie Piotra w więzieniu, a zbór zanosił żarliwą* modlitwę za nim do Boga. *gr. *partykula wzmacniająca* Ef 6,18; 1Tes 5,17

6. A gdy Herod zamierzał go wprowadzić na stracenie, Piotr spał tej nocy między dwoma żołnierzami, związany dwoma łańcuchami, strażnicy także strzegli więzienia przed drzwiami.

7. I oto anioł PANA stanął przy nim, a światłość zajaśniała w celi; i trącił* Piotra w bok, budząc go, powiedział: Wstań szybko! I opadły łańcuchy z jego rąk. *dost.: *uderzył*

8. I anioł też powiedział do niego: Opasz się i podwiąż swoje sandały. I uczynił tak. I rzekł mu: Narzuć na siebie swój płaszcz i podążaj za mną.

9. I gdy wyszedł, podązał za nim, a nie wiedział, że prawdą jest to, co się działo za sprawą anioła, lecz uważał*, że ogląda widzenie**.

*lub: *wniemał*; **gr.: *horama* - wizja, sen, obraz od Boga

10. A po przejściu obok pierwszej i drugiej straży, doszł do żelaznej bramy wiodącej do miasta, która samorzutnie* im się otworzyła. I gdy wyszli, poszli dalej o jedną ulicę, i zaraz odstał anioł od niego. *gr.: *automatos*

11. A gdy Piotr doszedł* do siebie*, powiedział: Teraz prawdziwie wiem, że Pan posłał swojego anioła i wyrwał mnie z ręki Heroda i ze wszystkiego, czego oczekiwał lud żydowski. *dosł.: stał się w sobie samym

Łk 15,17

12. I gdy to sobie uświadomił, przyszedł do domu Marii, matki Jana, którego nazywano Markiem, gdzie było wielu zgromadzonych i modlących się.

Iz 65,24; Dn 9,21; Mt 18,19

13. A gdy Piotr zapukał do drzwi bramy, wyszła służąca* o imieniu Rode, aby posłuchać;

*gr.: paidiske - dziewczynka, służąca, młoda niewolnica

14. I gdy rozpoznała głos Piotra, z radości nie otworzyła bramy, ale wbiegła i oznajmiła, że Piotr stoi przed bramą.

Dz 1,14; Mt 28,8

15. A oni powiedzieli do niej: Oszalałaś! Ona natomiast twierdziła stanowczo*, że tak jest. A oni mówili: To jest jego anioł.

*gr.: diischrydzimai - upierać się o, twierdzić stanowczo

16. Ale Piotr nie przestał pukać; a gdy otworzyli, widząc go, zdumieili się.

17. I dał im znak ręką, aby umilkli; opowiedział im, jak go Pan wyprowadził z więzienia i powiedział: Oznajmijcie to Jakubowi i braciom. I gdy wyszedł, udał się na inne miejsce.

18. A gdy nastął dzień, nie mały zamęt powstał wśród żołnierzy, co mianowicie stało się z Piotrem.

19. Herod więc przeprowadził poszukiwania, a ponieważ go nie znalazł, osądził strażników i kazał ich odprowadzić do więzienia*; a gdy zszedł** z Judei do Cezarei, tam przebywał.

*lub: na miejsce kaźni; **tj. zejść z gór

20. A Herod toczył zacięty spór z mieszkańcami Tyru i Sydonu; więc oni jednomyślnie przyszli do niego, po przekonaniu Blaśta, mającego nadzór nad sypialnią* króla, prosili o pokój, dlatego że kraina ich pobierała żywność z ziem królewskich.

*tj. podkomorzy

21. A wyznaczonego dnia Herod odział się w szatę królewską i usiadł na sędziowskim tronie*, i przemówił do nich publicznie.

*gr.: bema - trybuna, krzesło, tron sędziowski

22. A lud wykrzykiwał: To głos Boga, a nie człowieka.

Dz 14,10; Ps 12,2

23. I natychmiast uderzył* go anioł PANA, za to, że nie oddał chwały Bogu; potem stoczony przez robactwo, oddał ostatnie tchnienie. *por. u: 7*

Dz 14,10-15; 2Sm 24,17; 2Krl 19,35; Iz 37,36

24. A Słowo Boże rosło i pomnażało się.

25. A Barnaba i Saul, po wypełnieniu posłannictwa*, wrócili z Jerozolimy, biorąc ze sobą także Jana, którego nazywano Markiem. *gr.: diakonia - służba, służenie komuś, pomaganie

13 A byli w Antiochii, w zborze który tam był, pewni prorocy i nauczyciele jak: Barnaba i Symeon, zwany Niger, i Lucjusz Cyrenejczyk, i Manaen, który był wychowany z Herodem tetrarchą*, i Saul.

*tj. zarządca 1/4 kraju pod władzą Rzymu 1P 5,13; Ef 4,11

2. A gdy oni pełnili służbę Panu i posłali, Duch Święty powiedział: Odłączcie mi więc* Barnabę i Saula do tego dzieła, do którego ich powolałem.

Kol 4,17; 1Kor 7,5; Dz 8,29

*gr.: de - niezwłocznie, właśnie, na pewno, prawdziwie

3. Wtedy po zakończeniu* postu i modlitwy, włożyli na nich ręce i uwolnili* ich do tego dzieła.

Lb 27,23; 1Tm 4,14; 5,22

*gr.: aplyo - odprawić, dłużej nie zatrzymywać, wysłać

4. Oni więc, istotnie* będąc wysłani przez Ducha Świętego, przyszli do Seleucji, i stamtąd odплыnęli na Cypr.

Dz 20,23; J 14,26; Jr 23,21

*gr.: men - part. wzm. pr. prawdziwie, istotnie

5. I gdy stanęli w Salamynie, głosili Słowo Boże w synagogach żydowskich, a mieli ze sobą i Jana jako pomocnika*.

Mk 2,2; 2Tm 4,2; *gr.: hyperetes - służa, podwładny - 1Kor 4,1**

Tt 1,3

6. A gdy przeszli wyspę aż do Pafos, znaleźli pewnego maga*, fałszywego proroka, Żyda, o imieniu Bar-Jezus,

Wj 7,11; 22,18; Kpl 20,6

*tj. mędrzec perski, nauczyciel zajmujący się astrologią

7. Który był przy prokonsulu* Sergiuszu Pawle, mężu roztropnym. Ten wezwał do siebie Barnabę i Saula, pragnąc usłyszeć Słowo Boże.

*tj. rzymskim namiestniku prowincji konsularnej

8. Ale przeciwstawiał się im Elymas, mag – tak bowiem jest tłumaczone jego imię – starając* się odwrócić prokonsula od wiary.

*lub: szukając (sposobu), dążąc

Mt 23,13; Łk 11,52

9. A Saul, zwany też Pawłem, napelniony Duchem Świętym, patrząc na niego uważnie*,

*lub: utkwic wzrok, upatrywać się

Dz 4,8; Łk 1,67

10. Powiedział: O pełen wszelkiej zdrady i wszelkiej przewrotności, synu diabła, nieprzyjacielu wszelkiej sprawiedliwości! Czy nie prętniesz wykrzywiać* prostych dróg Pana? *lub: przekreślać, psuć

J 8,44; 1J 3,8; Ga 1,6

11. A oto teraz ręka Pana na tobie, będziesz ślepy i do pewnego czasu nie będziesz widział słońca. I natychmiast spadły na nie-

go mrok i ciemność, a krążąc dookoła, szukał, by *ktos* poprowadził go za rękę.

12. Wtedy prokonsul, widząc co się stało, uwierzył, zdumiony^z z powodu nauki Pana.

^{*gr: ekplesso - walnąć, wypędzić ciosem, Mt 7,28; Dz 2,42 ślad potocz. - być oszołomionym, przerażonym, zdumionym}

13. A po wypłynięciu z Pafos, Paweł i ci, *którzy byli* przy nim, przybyli do Perge w Pamfilii. A Jan odłączył się od nich i wrócił do Jerozolimy.

14. Oni zatem, po przejściu przez Perge, przybyli do Antiochii Pizydyjskiej, i gdy weszli do synagogi w dzień sabatu, usiedli.

15. A po odczytaniu Prawa i Proroków, posłali do nich przełożeni synagogi, mówiąc: Mężowie bracia! Jeśli jest w was słowo zachęty^z do ludu, mówcie.

Dz 15,21; Hbr 10,25

^{*gr: parakaleo - zachęcać, używać na pomoc, brać w obronę}

16. A Paweł powstał^z i skinał ręką, mówiąc: Mężowie Izraelici, i *wy* bojący^z się Boga, posłuchajcie!

Łk 1,50; 23,40; Ps 67,7

^{*podczas przemawiania Rzymianie stali, a Żydzi siedzieli}
^{**prozelici - hebr. ger toszaw - nieobrzezani a wierzący w monoteizm poganie zachow. przykazania Noachidów - Dz 15,29}

17. Bóg ludu tego, Izraela, wybrał sobie naszych ojców i wywyższył lud na obczyźnie w ziemi egipskiej, i wyprowadził ich z niej z podniesionym ramieniem.

18. I przez blisko czterdzieści lat znosił ich sposób życia na pustyni.

19. A gdy zniszczył siedem narodów w ziemi Kanaan, rozdzielił^z im ich ziemię przez losowanie.

^{*lub: dał im w dziedzictwo ich ziemię}

20. I potem przez blisko czterysta pięćdziesiąt lat dawał im sędziów, aż do proroka Samuela.

Rt 1,1; 1Sm 3,20

21. Wtedy zażądali króla i dał im Bóg *na* czterdzieści lat Saula, syna Kisza, mężczyznę z pokolenia Beniamina.

1Sm 12,12; 15,1

22. A gdy go odsunął, wzbudził im na króla Dawida, o którym też zaświadczył, gdy powiedział: Znalazłem Dawida, syna Jessego, męża według mojego serca, który wypełni całą^z moją wolę.

^{*lub: wszelką} 1Sm 13,14; Ps 89,20

23. Z jego to potomstwa^z, zgodnie z obietnicą, Bóg wzbudził Izraelowi Zbawiciela, Jezusa,

^{*lub: nasienia} 2Sm 7,12; Ps 132,11; Iz 11,1; 43,11

24. Przed Jego przyjściem^z Jan wcześniej głosił chrzest^z upamiętania^z całego ludu-wi Izraela,

^{*dosł.: przed wejściem Jego oblicza}

^{**gr: baptydo - por. Mt 3,11^z; ***gr: metanoia - por. 2P 3,9^z}

25. A gdy Jan wypełniał już swój bieg *życia*, powiedział: Za kogo mnie uważacie? To nie ja jestem *Nim*, ale oto przychodzi po mnie Ten, któremu nie jestem godny rozwiązać *rzemienia* sandału u Jego stóp.

26. Mężowie bracia, synowie rodu Abrahama i ci, którzy między wami boją^z się Boga! Do was zostało posłane słowo o tym zbawieniu.

^{*por. u. 16^z}

Iz 51,1

27. Bowiem ci, którzy mieszkają w Jerozolimie i ich przełożeni nie poznali Go, a przez osądzenie wypełnili głosy Proroków, które w każdy sabat są odczytywane;

28. Choć nie znaleźli w *Nim* żadnego powodu *uzasadniającego wyrok* śmierci, domagali się od Pilata, aby został zabity.

29. A gdy wykonali wszystko, co o Nim jest napisane, zdjęli Go z drzewa i złożyli do grobowca.

Dz 2,24.32; 3,15; 4,10

30. Bóg jednak wzbudził Go z martwych.

31. On *też* ukazywał się przez wiele dni tym, którzy z Galilei razem z Nim weszli do Jerozolimy, ci są Jego świadkami wobec ludu.

32. I my głosimy wam dobrą nowinę o obietnicy złożonej^z ojcom, że tę Bóg wypełnił ich dzieciom, wzbudzając Jezusa,

^{*dosł.: która stała się}

Iz 40,9; Jr 23,5

33. Jak też w Psalmie drugim jest napisane: Ty jesteś moim Synem, Ja dzisiaj ciebie zrodziłem.

Ps 2,7; Hbr 1,5; 5,5

34. A że Go wzbudził z martwych, aby już więcej nie miał wrócić do zepsucia, powiedział tak: Dam wam święte *obietnice* Dawida – godne zaufania.

Iz 55,3

35. Dlatego i na innym *miejsu* mówi: Nie dasz swojemu Świętemu zobaczyć^z zepsucia^z.

^{*gr: eido - dostrzegać, widzieć, badać, znać, doświadczyć}

^{**gr: diafthora - skażenie, zepsucie} Dz 2,27; Ps 16,10; 49,9

36. Dawid bowiem prawdziwie usłużył swojemu pokoleniu, zgodnie z wolą Boga zasnął^z i został przyłączony do swoich ojców, i widział zepsucie;

^{*dosł.: został uspiomy}

37. Lecz Ten, którego Bóg wzbudził, nie zobaczył^z zepsucia.

^{*por. u. 35^z}

38. Niech więc będzie wam wiadome, mężowie bracia, że przez Niego^z jest wam głoszone odpuszczenie^z grzechów,

Łk 24,47;

^{*dosł.: Tego; ** lub: uwolnienie, wyzwolenie}

Ef 1,7

39. I *to* od wszystkich, *co do* których nie mogliście zostać uznani za sprawiedliwych

przez Prawo Mojżesza. W Nim, każdy wierzący* zostaje uznany za sprawiedliwego.

*wierzący - czas teraż. ciągły str. czynna Rz 3,24; 4,5; 5,1; 10,4

40. Uważajcie więc, aby nie przyszło na was to, co zostało powiedziane u Proroków:

41. Zobaczcie, szydercy, zdziwicie się i zginięcie; gdyż Ja czynię za waszych dni dzieło, w które nie uwierzycie, jeśli ktoś będzie wam je opowiadał*. *lub: opowiadał szczegółowo, w pełni

42. A gdy oni wychodzili z synagogi żydowskiej, prosili ich poganie, aby też i w następny sabat mówili do nich te słowa.

43. A gdy zgromadzenie zostało rozwiązane, poszło wielu Żydów i pobożnych prozelitów* za Pawłem i Barnabą, którzy rozmawiali z nimi, i przekonywali ich, aby trwali w łasce Bożej.

Ga 5,4; Hbr 12,15; 1P 5,12

tj. poganie wyznający judaizm - „przełecici bramy” - hebr. ger ha-saar - całkowicie podlegający Prawu Mojsz. po dokonaniu obrzezania - mężczyźni a kobiety kąpieli rytualnej w obecności trzech świadków - por. w. 16 i Dz 2,11; 6,5; 13,43; 17,4,17

44. A w następny sabat niemal całe miasto zgromadziło się, aby usłyszeć Słowo Boga.

45. A Żydzi, widząc tłumy, zostali napelnieni zazdrością, sprzeciwiali się temu, co mówił Paweł, mówiąc i bluźniąc przeciwko temu.

Dz 17,5; Mt 27,18; Łk 15,25

46. A Paweł i Barnaba śmiało przemawiali, mówiąc: Konieczne było, wam najpierw opowiedzieć Słowo Boga; ale ponieważ je odrzucacie i uważacie się za niegodnych życia wiecznego, oto zwracamy się do pogan.

47. Tak bowiem nakazał nam PAN: Ustanowiłem* Cię światłem dla pogan, abyś był niosącym zbawienie** aż po krańce ziemi.

gr: tithemi - por. J 15,16; **dost.: dla zbawienia Jr 16,19; Iz 42,6

48. A słysząc to poganie, radowali się i oddali chwałę Słowu Pana, i uwierzyli, ilu ich było przeznaczonych* do życia wiecznego.

*gr: tasso - ustawić w szyku, wyznaczyć do, uznać, mianować

49. A Słowo Pana było roznoszone po całej krainie.

Ps 138,2; J 11,52

50. A Żydzi podburzyli pobożne* i dostojne kobiety oraz znaczących obywateli miasta, i wzbudzili prześladowanie przeciwko Pawłowi i Barnabie, i wyrzucili ich ze swoich granic. *lub: czczące Boga - por. Dz 13,16*

51. Oni natomiast, strząsnęli na nich proch ze swoich stóp i przybyli do Ikonium.

52. A uczniowie byli wypełniani* radością i Duchem Świętym. *czas przeszły niedokonyany

14A w Ikonium stało się tak samo: weszli do synagogi żydowskiej i przemawiali tak, że uwierzyło wielkie mnóstwo Żydów i Greków.

2. Jednak ci Żydzi, którzy nie okazali posłuszeństwa*, podburzyli i źle usposobili dusze pogan przeciwko braciom.

J 3,36; Dz 28,4
*gr: apeithes - nieuległy, nieposłuszny, oporny

3. Przebywali tam więc przez dłuższy czas, śmiało mówiąc dzięki Panu, który poświęcał słowo* swojej łaski i sprawiał, że przez ich ręce działały się znaki i cuda.

1Kor 16,8;
*lub: poświęcał słowem Mk 16,20; Hbr 2,4

4. Jednak ludność miasta została rozdarta, jedni* rzeczywiście byli z Żydami, a drudzy z apostołami. *dost.: ci - gr: ho, he, to - rodzaj określony

5. Gdy więc nastął tumult*, poganie i Żydzi ze swoimi przełożonymi *chcieli* ich znieważać i ukamienować,

Mt 5,44; Łk 6,28; Dz 21,27

6. Świadomi tego, uszli do miast Likaonii: do Listry i do Derbe oraz okolicy,

7. I tam głosili* Ewangelię. *dost.: byli głoszącymi

8. A był pewien mąż w Listrze, o bezwładnych nogach, który siedział, bo był chromy już w łonie swojej matki i nigdy nie chodził.

9. Ten słuchał przemawiającego Pawła, który patrząc uważnie na niego, i widząc, że ma wiarę by zostać uzdrowionym,

Mk 2,5

10. Powiedział potężnym głosem: Stań prosto na swoje nogi! A on poderwał się i zaczął chodzić.

11. A tłumy, widząc co uczynił Paweł, podniosły swój głos, mówiąc po likaonsku: Bogowie upodobnili się do ludzi i zstąpili do nas.

12. I rzeczywiście zaczęli nazywać Barnabę Zeusem, a Pawła Hermesem, ponieważ on przewodził* w mowie. *lub: dowodził, stał na czele

13. A kapłan Zeusa, ze świątyni będącej przed ich miastem, przyprowadził do bram woły z wieńcami i chciał wraz z ludem złożyć im ofiarę.

Dz 19,35; 10,25; Dn 2,46

14. Słysząc to apostołowie* Barnaba i Paweł, rozdarli swoje szaty i wpadli w tłum, krzycząc** i wołając***:

Ga 1,19; Ef 4,11; 1Tes 2,7

*gr: apóstolos - wysłannik; posłaniec wysłany z rozkazami

**gr: kradzo - krzyczeć, wołać. ***dost.: mówiąc - gr. począł. u 15

15. Mężowie! Dlaczego to czynicie? I my jesteśmy ludźmi, poddani tym samym cierpieniom co wy, głoszącymi wam dobrą nowinę, abyście odwrócili się od tych marność* do

Boga żywego, który uczynił niebo i ziemię, i morze, i wszystko, co w nich jest;

^{*lub: tego co puste, bezużyteczne} Dz 7,26; Jk 5,17; Obj 19,10

16. Który w minionych pokoleniach dopuszczał wszystkim poganom* chodzić swoimi drogami, ^{*lub: narodom - gr: ethnos - por. Dz 20,28*}

17. Jednakże w żadnym razie nie przestawał dawać o sobie świadectwa, czyniąc dobro, dając nam z nieba deszcz i czasy urodzajne, napełniając pokarmem i radością nasze serca. Obj 22,9; Dz 17,30; Iz 44,9-10; 1Kor 8,4

18. A to mówiąc, z trudem uspokoił* tłumy, ^{aby} nie złożyli im ofiary. ^{*lub: powstrzymali}

19. Przybyli jednak z Antiochii i z Ikonium Żydzi, którzy przekonali tłumy, i ukamienowali Pawła, i wywlekli go na zewnątrz miasta sądząc, że umarł.

20. Lecz gdy otoczyli go uczniowie, wstał i wszedł do miasta, a następnego dnia odszedł z Barnabą do Derbe.

21. I po ogłoszeniu dobrej nowiny temu miastu i pozyskaniu* znacznego grona uczniów, wrócili do Listry i do Ikonium, i do Antiochii**

^{*dost.: uczniowie uczyli ich;} Łk 20,1; Dz 8,25; P 1,12

^{**tj. Antiochii Pizydjskiej a nie Antiochii Syryjskiej w w. 26}

22. Utwierdzając* dusze uczniów i zachęcając, aby trwali w wierze, mówiąc, że przez wiele ucisków trzeba** nam wejść do Królestwa Bożego. ^{*lub: jest konieczne, musimy}

23. A gdy im w każdym zborze ustanowili* starszych w modlitwie z postem, powierzyli** ich Panu, w którego uwierzyli. 1Tm 5,22; Tt 1,5

^{*cheirotoneo - wyznaczać przez wyciągnięcie (włożenie) rąk - por. 1Sm 16,13 LXX; **lub: przekazali pod pieczę}

24. I gdy przeszli Pizydję, przybyli do Pamfilii.

25. A gdy opowiedzieli Słowo w Perge, zeszli do Atalii. Dz 8,25; 15,36; Mk 2,2

26. I stamtąd odpłynęli do Antiochii, gdzie zostali oddani* łasce Bożej ku temu dziełu, które wypełnili. ^{*lub: przekazani, powierzeni}

27. A gdy tam przybyli i zgromadzili zbor, poznajmili jak wiele Bóg przez nich* uczynił, i że otworzył poganom drzwi wiary.

^{*lub: z nimi} Dz 20,8; 1Kor 5,4; 14,23; Hbr 10,25

28. I spędzili tam niemały czas z uczniami.

15 Az Judei przybyli jacyś ludzie i nacucali braci: Jeśli nie dacie się obrzezać według zwyczaju* Mojżesza, nie możecie zostać zbawieni. ^{*gr: ethos - por. Łk 2,27*} Ga 2,2.12

2. Gdy więc powstał zatarg i niemały spór między Pawłem i Barnabą a tamtymi, wyznaczono, aby Paweł i Barnaba, i niektórzy inni poszli* z nimi do apostołów i do starszych do Jeruzolimy z powodu tego sporu.

^{*dost.: usiąść się - gr: anabaino - iść w górę, ustąpić, wznieść}

3. Ci więc, wyprawieni* przez zbor, przechodzili przez Fenicję i przez Samarię, opowiadając szczegółowo o nawróceniu pogan, sprawiając tym wielką radość wszystkim braciom. ^{*lub: zaopatrzeni - z gr: partykulą uzmacniającą - men}

4. A gdy przybyli do Jeruzolimy, zostali przyjęci przez zbor i przez apostołów, i starszych, i opowiedzieli to, co Bóg przez nich uczynił.

5. Lecz powstałi niektórzy ze stronnictwa faryzeuszów, którzy uwierzyli, mówiąc: Trzeba ich obrzezać i także nakazać im, aby zachowywali Prawo Mojżesza. Flp 3,5

6. Zgromadzili się więc apostołowie i starsi, aby rozpatrzyć tę sprawę.

7. A gdy doszło do długiej dyskusji*, powstał Piotr i powiedział do nich: Mężowie bracia! Wy wiecie, że od dawnych dni Bóg pośród nas dokonał wyboru, aby przez moje usta poganie usłyszeli słowa Ewangelii i uwierzyli. Flp 2,14; Mt 16,18; Ga 2,7

^{*gr: syzdetesis - wzajemne zadawać sobie pytań, rozprawianie}

8. A Bóg, który zna serca, wydał im świadectwo, dając im Ducha Świętego, jak i nam;

9. I nie uczynił żadnej różnicy między nami a nimi, gdy wiarą oczyścił ich serca.

10. Teraz więc, dlaczego wystawiacie Boga na próbę*, wkładając na kark uczniów jarzmo, którego ani nasi ojcowie, ani my nie mieliśmy siły unieść? ^{*por. Ga 6,1**} Wj 17,2; Hbr 3,9

11. Ale wierzymy, że przez łaskę Pana Jezusa Chrystusa zostaliśmy zbawieni, i w ten sam sposób i oni. Rz 3,24; Ga 2,16; Ef 2,7-9

12. Wtedy umilkło całe to mnóstwo *zgrupowanych* i słuchali Barnaby i Pawła, opowiadających*, jak wielkie znaki i cuda czynił Bóg przez nich między poganami.

^{*gr: eksegeomai - opowiadać o Bożym działaniu, wykladać}

13. A po nich, *gdy* umilkli, odpowiedział Jakub, mówiąc: Mężowie bracia, posłuchajcie mnie!

14. Szymon opowiedział*, jak najpierw Bóg zatroszczył** się o to, aby wziąć z pogan lud dla swojego*** imienia. ^{*gr: eksegeomai - por. w. 12*} ^{**lub: patrzeć na, spojrzeć aby pomóc, doglądać; ***dost.: Jego}

15. A z tym współbrzmia* słowa Proroków, tak, jak jest napisane: *lub: zgadzają się Am 9,11
16. Potem* przywrócić i odbudują upadły** przybytek*** Dawida, i to, co zniszczone odbudują i znouu prosto go postawią,

*dosł.: po tych; ** który jest upadły; *** lub: namiot

17. Aby w ten sposób pozostali spośród ludzi szukali PANA i wszystkie narody, wśród których wzywane jest moje imię nad nimi, mówi PAN, który to wszystko czyni. Iz 2,3

18. Znane są Bogu od wieków* wszystkie Jego dzieła**.

*dosł.: wieku; ** lub: czynny Iz 49,6; 66,19

19. Dlatego ja sądzę, że nie należy niepokoić tych, którzy nawracają się z pogan do Boga;

20. Ale powiadomić ich listem, aby wstrzymywali się od tego, co skażone przez bożki, od nierządu, od tego, co uduszone, i od krwi.

Kol 3,5; 1Tes 4,3; Rdz 9,4; Kpl 3,17; 7,26-27; Ez 33,25

21. Albowiem Mojżesz od dawnych pokoleń ma w każdym mieście tych, którzy go głoszą w synagogach, bo czyta się go w każdy sabat.

22. Wtedy apostołowie i starsi razem z całym zborem uznali za słuszne, aby razem z Pawłem i z Barnabą posłać do Antiochii wybranych spośród siebie mężów, to jest Judę, którego zwano Barsabaszem i Sylasa, mężów przewodzących* wśród braci,

*lub: stojących na czele Dz 1,23; 1Tes 1,1

23. Po napisaniu swoją ręką tego oto: Apostołowie i starsi, i bracia, braciom z pogan w Antiochii i w Syrii, i w Cylicji, przesyłają pozdrowienie*;

gr.: chairo - 2J 1,10 i Flp 4,1*

24. Ponieważ usłyszeliśmy, że niektórzy, po wyjściu spośród nas, niepokoją was słowami i wprowadzają zamęt w wasze dusze, mówiąc, że musicie się obrzezać i zachowywać Prawo, czego im nie nakazaliśmy, Hbr 10,1

25. Uznaliśmy za słuszne będąc jednomyślni, posłać do was wybranych mężów, razem z naszymi umiłowanymi Barnabą i Pawłem, 26. Ludźmi, którzy oddają* swoje dusze dla imienia Pana naszego, Jezusa Chrystusa.

*tj. oddawać się w czyjś ręce - czas teraż. wynik. z czasu prze.

27. Dlatego posłaliśmy Judę i Sylasa, którzy wam powiedzą to samo ustnie.

28. Albowiem uznaliśmy za słuszne, Duch Święty i my, aby nie nakładać na was żadnego większego* ciężaru, oprócz tych rzeczy koniecznych: *lub: nie kłaść już więcej

29. Wstrzymywać się od tego, co ofiarowane

bożkom i od krwi, i od tego, co uduszone, i od nierządu – trzymając* samych siebie z daleka od tego, dobrze uczynicie. Bądźcie zdrowi. *lub: strzegąc, przestrzegając stale lub starannie

30. Więc ci, gdy już* zostali odprawieni** , zeszedli do Antiochii i gdy zgromadzili wielu braci, oddali list. *gr.: men - por. Dz 15,3* Dz 21,22; Ga 2,11
**gr.: aplyo - odprawić, dłużej nie zatrzymywać, wystać

31. A gdy go przeczytali, radowali się z tej zachęty*.

*gr.: paraklesis - zachęta, poruszająca mowa

32. A Juda i Sylas, którzy sami byli prorokami, licznymi słowami zachęcali i utwierdzali* braci.

*gr.: episteridzo - umacniać, uzmacnić bardziej

33. A przebywając tam przez pewien czas, zostali odprawieni w pokoju przez braci do apostołów*.

*gr.: apostolos - poseł, posłaniec, wystanik

34. Sylas jednak uznał za słuszne* tam pozostać.

*gr.: dokeo - wydawać się, sądzić, uznawać ważność

35. Paweł natomiast i Barnaba przebywali w Antiochii, nauczając i głosząc dobrą nowinę – wraz z wieloma innymi – Słowo Pana.

36. A po kilku dniach powiedział Paweł do Barnaby: Wróćmy i przyjrzyjmy się, jak się mają nasi bracia w każdym mieście, w którym głosiłmy Słowo Pana.

37. A Barnaba postanowił zabrać ze sobą Jana, zwanego Markiem.

38. Lecz Paweł uznał za właściwe nie brać ze sobą tego, który odstąpił od nich w Pamfilii i nie poszedł z nimi do tego dzieła.

39. Powstało ostre nieporozumienie*, tak że oni zostali oddzieleni od siebie; Barnaba wziął ze sobą Marka i popłynął na Cypr,

*gr.: parokszimos - rozdrażnienie, uniesienie

40. Paweł natomiast wybrał Sylasa i wyszedł, będąc oddanym* łasce Bożej przez braci.

gr.: parudidomi - oddać się w czyjś ręce, powierzyć - por. w: 26

41. I przechodził Syrię i Cylicję, utwierdzając zbory.

Rz 16,16; 1Kor 11,16; 14,33

16 I przyszedł do Derbe i do Listry; a oto był tam pewien uczeń, o imieniu Tymoteusz, syn pewnej wierzącej żydowskiej kobiety i ojca Greka,

1Kor 4,17; 2Tm 1,5

2. Któremu bracia w Listrze i w Ikonium wydali dobre świadectwo.

3. Paweł chciał, aby ten razem z nim szedł, wziął go więc i obrzezał ze względu na Żydów, będących w tych miejscach; bo wszyscy wiedzieli, że jego ojciec był Grekiem.

4. A gdy przechodzili przez miasta, przekazywali im do przestrzegania postanowienia powzięte przez apostołów i starszych w Jerozolimie.

5. Toteż zbory prawdziwie* utwierdzały się w wierze i z każdym dniem wzrastały liczebnie. *gr: men - partykula uzmacniająca

6. A gdy przeszli Frygię i krainę Galacką, zostali powstrzymani* przez Ducha Świętego, by nie opowiadać Słowa Bożego w Azji, *gr: koljo - powstrzymywać, odmawiać, nie dopuścić

7. A gdy przybyli do Mizji, próbowali wyruszyć do Bitynii, lecz Duch im nie pozwolił*. *gr: ouk eao - nie pozwolić komuś robić jak się samemu chce

8. A gdy minęli Mizję, zeszli do Troady.

9. I Paweł ujrzał w nocy widzenie*: Pewien mężczyzna, Macedończyk, stał i prosił im, mówiąc: Przepraw się do Macedonii i pomóż nam. *gr: horama - wizja, sen, obraz dany przez Boga

10. A gdy on ujrzał tę wizję*, zaraz chcieliśmy udać się do Macedonii, wspólnie wnioskując, że Pan nas wezwał, abymy im głosili dobrą nowinę. *por: w 9* Mk 16,15

11. Wyruszyliśmy więc z Troady, płynęliśmy wprost do Samotraki, a następnego dnia do Neapolu*, *tj. miasta portowego w Macedonii dziś Kavala

12. A stamtąd do Filippi, które jest kolonią rzymską, miastem pierwszego okręgu Macedonii; i spędziliśmy w tym mieście kilka dni.

13. A w dzień sabatu wyszliśmy poza miasto nad rzekę, gdzie jak sądziliśmy* odbywały się modlitwy, i gdy usiedliśmy, przemówiliśmy do kobiet, które się zeszły. Dz 21,5

*gr: nomidzo - mieć w zwyczaju, przestrzegać, przypuszczać

14. A przysłuchiwała się temu pewna kobieta, czcząca* Boga, o imieniu Lidia, która sprzedawała purpurę z miasta Tiatyra, której Pan otworzył serce, aby uważnie słuchała tego, co mówił Paweł. *por: Dz 13,50*

15. A gdy została ochrzczona ona i jej dom, prosiła, mówiąc: Jeżeli uznaliście, że jestem wierzącą w Pana, wejdźcie do mojego domu i zatrzymajcie* się. I przymusiła nas.

*lub: mieszkać, trwać, pozostawiać Łk 24,29; 2Kor 5,14

16. I stało się, gdy szliśmy na miejsce modlitwy, że wyszła nam naprzeciw pewna służąca, mająca ducha wieszczego*, która wieszcząc**, przynosiła wielki zysk swoim panom.

Ga 5,20; Pwt 18,10; 1Sm 28,7

*gr: python - pierwotna nazwa wypróżni delfickiej (Pytija)

**gr: mantheumai - wypowiadać wypróżnie, przepowiadać

17. Ta, chodząc z Pawłem i za nami, wołała, mówiąc: Ci ludzie są sługami Boga Najwyższego, którzy głoszą nam drogę zbawienia.

18. A czyniła to przez wiele dni; ale Paweł, udreńczony tym odwrócił się i powiedział duchowi: Rozkazuję ci w imieniu Jezusa Chrystusa, abyś wyszedł z niej. I w tej chwili* wyszedł. *dost.: w tej godzinie - gr: hora - godzina - Mt 14,15*

19. A jej panowie, widząc, że zginęła nadzieja ich zysku, pojмали Pawła i Sylasa i powlekli ich na rynek przed przełożonych;

20. I postawili ich przed sprawującymi władzę*, mówiąc: Ci ludzie, będąc Żydami, niepokoją nasze miasto, Dz 18,2; 19,34

*gr: strategos - dowódca armii, przywódca cywilny, urzędnik

21. I głoszą zwyczaj*, których nam nie wolno przyjmować ani czynić, bo jesteście Rzymianami. *gr: ethos - zwyczaj, obrządek, coś nakazanego

22. I wraz z nimi wystąpił przeciwko nim tłum, a sprawujący władzę zdarli z nich szaty i rozkazali ich wychłostać*. *lub: bić różgami

23. I gdy im zadali wiele razy, wrzucili ich do więzienia i nakazali stróżowi więzienia, aby ich bacznie* strzegł. *dost.: niezawodnie, pewnie

24. Ten, gdy otrzymał taki rozkaz, wtrącił ich do wewnętrznej* części więzienia, a nogi ich zakuł w drewniane dybły. *tj. najbliższego lochu

25. A około północy, Paweł i Sylas modląc się, śpiewali hymny* Bogu, a więźniowie przysłuchiwali się im. *gr: hymneo - por. Mt 26,31*

26. I nagle nastąpiło wielkie trzęsienie ziemi, aż się zatrzęsły fundamenty więzienia i natychmiast otworzyły się wszystkie drzwi, a więzy wszystkich zostały rozluźnione*.

*lub: zwolnione, puszczane

Mt 28,2; Obj 6,12

27. A gdy został zbudzony stróż więzienia, widząc otwarte drzwi więzienia, dobył miecza i zamierzał się zabić, sądząc, że więźniowie puciekali.

28. Lecz Paweł zawołał potężnym* głosem, mówiąc: Nie czyn sobie nic złego, bo jesteśmy tu wszyscy. *gr: megas - wielki, potężny, doniosły

29. I zażądał światła, wskoczył i drżący przy padł do nóg Pawła i Sylasa.

30. I gdy wyprowadził ich na zewnątrz, powiedział: Panowie! Co mam czynić, abym został zbawiony? Dz 9,6; Łk 3,10

31. A oni powiedzieli: Uwierz w Pana Jezusa Chrystusa, a zostaniesz zbawiony ty i twój dom. Dz 8,37; 13,38-39; J 1,12; 3,36; Rz 10,9-13

32. I opowiedzieli mu Słowo Pana i wszystkim, *którzy byli* w jego domu. Dz 4,31

33. I przyjął ich w tej godzinie, w nocy, obmył ich *rany* po razach i natychmiast został ochrzczony, on i wszyscy jego *domownicy*.

34. Wprowadził ich też do swojego domu, zastawił im stół i weselił się z całym swoim domem, że uwierzył Bogu.

35. A gdy nastał dzień, sprawujący władzę posłali liktorów^{*}, mówiąc: Wypuść tych ludzi.

^{*}dost.: *trzymający różgę - (jako znak władzy), woźny*

36. Stróż więzienia z kolei oznajmił te słowa Pawłowi: Sprawujący władzę przysłali *ludzi*, abyście zostali zwolnieni; teraz więc wyjdźcie i idźcie w pokój.

37. Lecz Paweł powiedział im: Wychłostali nas, ludzi będących Rzymianami, publicznie, bez sądu, i wrzucili do więzienia; a teraz potajemnie nas wypędzają? O nie! Ale niech sami przyjdą i nas wyprowadzą. Prz 28,1

38. Wtedy liktorzy powiedzieli te słowa sprawującym władzę. A *ci* zlekli się, słysząc, że są Rzymianami.

39. A gdy przyszli, prosili ich, a wyprowadzając, upraszali^{*}, aby opuścili miasto. ^{*}lub: *blagali*

40. Po wyjściu z więzienia wstąpili do Lidii, a gdy zobaczyli braci, zachęcili ich i odeszli.

17 A gdy przeszli Amfipolis i Apolonię, przyszli do Tesaloni^{*}, gdzie była synagoga żydowska. ^{*}tj. ok. 148 km od Filipi

2. Paweł więc zgodnie ze swoim zwyczajem wszedł do nich i przez trzy sabaty wykładał^{*} im z Pism, ^{*}lub: *dyskutował, rozmawiał* Dz 18,4;24,25

3. Wyjaśniając^{*} i wykładając^{**}, że Mesjasz^{***} musiał cierpieć i powstać z martwych, i że tym Mesjaszem jest Jezus, którego ja wam głoszę. ^{*}gr.: *dianoigo - otworzyć, spowodować zrozumienie*
^{**}gr.: *paratithemi - por. 1P 4,19^{**}*, ^{***}lub: *Chrystus, Pomazaniec*

4. A niektórzy z nich zostali przekonani i przyłączeni do Pawła i Sylasa, również wielkie mnóstwo czczących^{*} Boga Greków, a także niemało wpływowych^{**} kobiet. Dz 28,24

^{*}tj. por. Dz 13,50^{**}; ^{**}gr.: *proton - pierwszy, stąd: wybitny, przedni*

5. Ale Żydzi, którzy nie okazali posłuszeństwa, *powodowani* zazdrością, dobrali sobie jakichś niegodziwych mężczyzn z agory^{*}, uczynili ich zbiegowisko i wzniecali rozruch w mieście; przybyli także pod dom Jazona, usiłując przyprowadzić ich do ludu. ^{*}tj. z rynku

6. A gdy ich nie znaleźli, ciągnęli Jazona i niektórych braci do przełożonych miasta, wołając: Ci, którzy wzbudzili cały zamieszkały świat, przybyli^{*} i tutaj; ^{*}lub: *są obecni*

7. A Jazon ich przyjął; a oni wszyscy działają przeciwko postanowieniom Cezara, mówiąc, że *kto* inny jest królem – Jezus.

8. I wzbudzili *tym* tłum i przełożonych miasta^{*}, którzy to słyszeli. ^{*}gr.: *politarches*

9. A oni, otrzymawszy zabezpieczenie^{*} od Jazona i od innych, wypuścili ich.

^{*}gr.: *hikano - dość dużo - stąd: kaucja - lac. satis accipio*

10. A bracia zaraz w nocy wysłali Pawła i Sylasa do Berei, którzy gdy tam przybyli, udali się do synagogi żydowskiej.

11. A ci byli szlachetniejsi od tych w Tesalonice, gdyż przyjęli Słowo Boże z całą gotowością^{*}, codziennie badając Pisma, czy tak się te *rzeczy* miały. Dz 8,14; 11,1; J 5,39; 2Tm 2,15

^{*}gr.: *prothymia - ochota, chęć, zapal umysłu, żarliwość*

12. Wielu więc z nich prawdziwie uwierzyło, i dostojnych Greczynek, kobiet i niemało mężczyzn. Ps 25,8; J 2,23; 7,17; 8,30; 12,42

13. A gdy Żydzi z Tesaloni^{*} dowiedzieli się, że i w Berei było ogłoszone^{*} przez Pawła Słowo Boże, i tam przyszli, podburzając tłum.

^{*}gr.: *kantangelo - ogłaszać publicznie, rozgłaszać, zwiastować*

14. A wtedy bracia natychmiast wysłali Pawła, aby szedł ku morzu; a Sylas i Tymoteusz tam pozostali.

15. A ci, którzy odprowadzali Pawła, doprowadzili go aż do Aten^{*}, i gdy wzięli polecenie dla Sylasa i Tymoteusza, aby jak najrybniej przybyli do niego, odeszli. ^{*}okolo 550 km

16. A gdy Paweł oczekiwał ich w Atenach, burzył^{*} się w nim jego duch, bo widział, że miasto jest pełne bożków. Wj 32,19; 1Kor 10,14

^{*}gr.: *paroksimo - być pobudzonym, poruszonym, ostrym*

17. I dlatego rozprawiał w synagodze z Żydami i czczącymi Boga^{*}, i codziennie na rynku z tymi, z którymi się nadarzyło. ^{*}por. Dz 13,50^{**}

18. A niektórzy z filozofów epikurejskich i stoickich spierali^{*} się z nim, jedni mówili: Co chce powiedzieć ten bajzar^{***}? A drudzy: Zdaje się, że jest zwiastunem obcych bóstw^{***}; bo im głosił dobrą nowinę o Jezusie i powstaniu z *martwych*. Dz 9,29; 1Kor 3,18

^{*}lub: *ścierali się z nim w walce*; ^{**}pogardliwie: *zbieracz nasion - człowiek nie posiadający własnych przekonań, filozoficznych, który w trakcie dysputy reprezentuje poglądy innych*
^{***}gr.: *daimonion - bóstwo dobre lub złe, moc boska, demon*

19. Chwycili go i zaprowadzili na Areopag, mówiąc: Czy możemy wiedzieć, co to za nowa nauka, która przez ciebie jest głoszona?

20. Bo wnosisz nam do uszu jakieś obce rzeczy; chcemy więc wiedzieć, co to jest?

21. Gdyż wszyscy Ateńczycy i przebywający w tym kraju cudzoziemcy na nie innego nie mieli tyle czasu, co na mówienie albo słuchanie czegoś z najświeższych nowinek.

22. A Paweł stanął pośrodku Areopagu* i powiedział: Mężowie ateńscy! Widzę, że we wszystkim jesteście bardzo bogobojni**.

*tj. Areios Pagos - uzgórze Aresa; **lub: religijni Dz 25,19

23. Przechodząc bowiem i przypatrując się waszym świętociom*, znalazłem i ołtarz, na którym zostało napisane: Nieznanemu Bogu. Tego więc, którego nie znając czcicie, ja wam głoszę. *gr.: sebasna - przedmiot boskiej czci - por. Dz 25,21*

24. Bóg, który uczynił świat i wszystko, co jest na nim, Ten, będąc PANEM nieba i ziemi, nie zamieszkuje w świątyniach uczynionych ręką,

Dz 4,24; 14,15; 7,48; Jr 10,11; Iz 66,1

25. Ani nie potrzebuje ludzkich rąk, aby był obsługiwany, jak gdyby czegoś dodatkowo potrzebował, ponieważ sam daje wszystkim życie i technienie*, i wszystko;

J 4,24;

*gr.: pnoe - oddech, technienie życia, wiatr Dz 2,2

26. I uczynił z jednej krwi każdy naród ludzki, aby mieszkał na całym obliczu ziemi, wyznaczając im czasy wcześniej ustanowione i granice ich zamieszkania,

Rdz 3,20; 9,19; Rz 5,12; Dn 11,25; 1Kor 15,22; Pwt 32,8

27. Żeby szukały PANA, oby prawdziwie Go dotknęły i oby Go znalazły, wszakże nie jest On daleko od każdego z nas;

28. W Nim bowiem żyjemy i poruszamy się, i jesteśmy, jak i niektórzy z waszych poetów powiedzieli: Jego bowiem rodem* jesteśmy.

*gr.: genos - plemię, gatunek, rasa 1Krn 22,19; Mt 6,33

29. Będąc więc rodem Boga, nie powinniśmy sądzić, że złoto, albo srebro, albo kamień wytworzył rzemiosła i pomysłu ludzkiego, miałyby być podobne do tego, co boskie.

30. Otóż Bóg wprawdzie pominał* czasy niewiedzy, lecz teraz nakazuje wszędzie wszystkim ludziom, aby się upamiętali,

*lub: nie zwracał uwagi, patrzył z góry (nie dostrzegał)

31. Dlatego że ustanowił dzień, w którym ma sędzić zamieszkały świat w sprawiedliwości przez* Męża, którego ustanowił**, dając

wszystkim tego dowód godny zaufania*** gdy wzbudził Go z martwych. *lub: w Mężu Dz 10,42

**lub: przeznaczył - gr.: horidzo - ustanowić, wyznaczyć

***gr.: pistis - wierzyć, być godnym zaufania, być wiernym

32. Gdy więc usłyszeli o wzbudzeniu z martwych, jedni wprawdzie szydzili, jednak inni mówili: Posłuchamy cię o tym ponownie.

33. I tak Paweł wyszedł spośród nich.

34. A niektórzy mężczyźni, przyłączyli się do niego i uwierzyli, wśród nich był i Dionizy Areopagita i niewiasta imieniem Damaris, i inni z nimi.

18 A potem Paweł odszedł z Aten i przyjechał do Koryntu.

2. A gdy znalazł pewnego Żyda, o imieniu Akwila, rodem z Pontu, ostatnio przybyłego z Italii, i Pryscyllę, jego żonę, dlatego że Klauadiusz* zarządził, aby wszyscy Żydzi odeszli z Rzymu, zbliżył się do nich; Rz 16,3; 1Kor 16,19

*cesarz rzymski (10 p.n.e - 54 n.e.), edykt wydany ok. 49 r.

3. A ponieważ uprawiał to samo rzemiosło*, zamieszkał u nich i pracował; a rzemiosłem ich było wytwarzanie namiotów. Dz 20,34;

*gr.: homotechnos - uprawiający ten sam zawód 2Tes 3,8

4. A w każdy sobót rozprawiał w synagodze i przekonywał Żydów i Greków.

5. A gdy Syłas i Tymoteusz przyszli z Macedonii, Paweł naciskany* był w duchu**, aby zaświadczyć Żydom, że Jezus jest Mesjaszem***.

*lub: przynaglany, przymuszany 1Tm 3,2

**lub: duchem; ***Chrystus, Pomazaniec, Namaszczony

6. Lecz gdy oni sprzeciwiali się i bluźnili, otrząsnął szaty i powiedział do nich: Krew wasza na waszą głowę; ja jestem czysty, od tej chwili pójdę do pogan. Dz 20,26; Rz 11,11

7. I po odejściu stamtąd, wszedł do domu pewnego człowieka, o imieniu Justus, częścącego* Boga, którego dom sąsiadował** z synagogą. *tj. wyznającego monoteizm nie-Żyda - por. Dz 13,50*

**lub: przylegał do Dz 16,14; 17,4

8. A Krypsus, przełożony synagogi, uwierzył w Pana z całym swoim domem, i wielu z Koryntian, którzy słuchali, uwierzyło i zostało ochrzczonych*. *gr.: baptidzo - por. Mt 3,11* Mk 16,16

9. A Pan w nocy przez widzenie powiedział Pawłowi: Nie bój się, lecz mów i nie milcz*; *gr.: siopao - być cichym, być spokojnym, milczeć Mt 28,20

10. Dlatego, że ja jestem z tobą i nikt nie tknie ciebie, aby cię skrzywdzić, ja bowiem mam wielki lud w tym mieście.

11. Osiadł tam zatem na rok i sześć miesięcy, nauczając u nich Słowa Bożego. Dz 15,35

12. A gdy Gallion był prokonsulem* Achai, powstali jednomyślnie Żydzi przeciwko Pawłowi i przyprowadzili go przed sędziowski tron, mówiąc: *gr: antypatheo - por: Dz 13,7*

13. Ten człowiek namawia ludzi, żeby służyli Bogu wbrew* Prawu. *lub: niezgodnie

14. A gdy Paweł miał zamiar otworzyć usta, Gallion powiedział do Żydów: O Żydzi! Gdyby rzeczywiście to było jakieś bezprawie lub jakieś niegodziwe przestępstwo, cierpliwie bym wysłuchał tej sprawy*. *lub: co do słowa

15. Lecz jeśli jest spór o słowa i o imiona, i o wasze Prawo, sami to rozpatrzyć*; albowiem ja nie chcę być sędzią tych spraw.

*dost.: przylgądnijcie się Dz 23,29; Mt 27,24; 1Tm 1,4

16. I przepędził ich przed sędziowskiego tronu*. *gr: bema - krzesło, trybuna, tron sędziowski

17. A wszyscy Grecy pochwycili Sostenesa, przełożonego* synagogi* i bili go przed sędziowskim tronem, a Galliona nic to nie obchodziło. Mk 5,36; 1Kor 1,1

*gr: archisynagogos - przewodniczący synagogi

18. A Paweł pozostał tam jeszcze przez wiele dni i gdy pożegnał się z braćmi, odplynął do Syrii, a z nim Pryscylla i Akwila. W Kenchreach ogolił sobie głowę, bo uczynił ślub*. *fj. ślub nazyreatu - por: Lb 6,1-27 Dz 21,24

19. I przybył do Efezu, i tam ich pozostawił, a sam wszedł do synagogi i rozprawiał* z Żydami. *gr: dialegomai - dyskutować, wykladać Dz 17,2

20. A gdy oni prosili, aby u nich został przez dłuższy czas, nie zgodził się,

21. Ale pożegnał się z nimi i powiedział: Niewątpliwie, trzeba mi nadchodzące święto obchodzić w Jerozolimie; lecz znów do was wrócę, za wolą* Boga. I odplynął z Efezu. *lub: chceniem, upodobaniem Jk 4,15; Rz 16,5; 2Kor 13,11

22. A gdy przybył do Cezarei, wstąpił i pozdrowił zbor*, i szedł do Antiochii;

*gr: ekklesia - wywołani z, społeczność, zbor; zebranie publ.

23. I pozostał tam przez pewien czas, i gdy wyszedł, przeszedł kolejno krainę Galacką i Frygię, umacniając* wszystkich uczniów.

*gr: epistērizzo - utwierdzić dodatkowo, wzmocnić bardziej

24. A do Efezu przyszedł pewien Żyd, o imieniu Apollon, rodem z Aleksandrii, człowiek wymowny, biegły* w Pismach. Dz 19,1;

*dost.: mocny 1Kor 16,12; Dz 7,22

25. Ten był pouczony o drodze Pana, a pała-

jąc w duchu, mówił i nauczał dokładnie* o Panu, wiedząc tylko o chrzcie** Jana.

*lub: skrupulatnie, ściśle Dz 13,10; 19,9,23; Sdz 2,22;

**lub: zanurzeniu Iz 40,3; Mk 1,3; Mt 21,25; Dz 1,22

26. I zaczął śmiało* mówić w synagodze. A gdy usłyszeli go Akwila i Pryscylla, wzięli go ze sobą i dokładniej wyłożyli** mu drogę Bożą. *gr: parresiazomai - mówić z ufnością odwagą; **por: Dz 7,21*

27. A gdy chciał iść do Achai, bracia napisali do uczniów, zachęcając, aby go przyjęli; i gdy tam przyszedł, wiele pomagał tym, którzy uwierzyli dzięki łasce Bożej.

28. Zdecydowanie* bowiem zbijał twierdzenia Żydów, publicznie wykazując z Pisma, że Jezus jest Mesjaszem**.

1Kor 15,3-4; Tt 1,9

*gr: eutonos - z siłą, gwałtownie, intensywnie; **gr: christos

19 I stało się, gdy Apollon był w Koryncie, że Paweł przeszedł wyżynne części i zszedł do Efezu; i znalazł jakichś* uczniów,

*lub: pewnych Dz 15,1; Ga 2,4

2. I powiedział do nich: Czy otrzymaliście Ducha Świętego, gdy uwierzyliście? A oni mu powiedzieli: Nawet nie słyszeliśmy, że jest dany Duch Święty. Dz 8,15; 11,15; J 7,39; Ef 1,13

3. I powiedział do nich: W co więc zostaliście ochrzczeni*? A oni powiedzieli: W chrzcie Jana. *lub: zanurzeni Mt 21,25; Mk 1,4

4. Paweł więc powiedział: Jan rzeczywiście chrzczył chrztem upamiętania, mówiąc ludowi, aby uwierzyli w Tego, który idzie po nim, to jest w Chrystusa Jezusa. J 1,27; Dz 20,21

5. A gdy to usłyszeli, dali się ochrzcić w imię Pana Jezusa. Dz 2,38; 8,16; Mt 28,19; 1Kor 1,13

6. I gdy Paweł nałożył na nich ręce, zstąpił* na nich Duch Święty, tak że jedni* mówili językami, a inni* prorokowali. Dz 8,17; Kpl 4,15;

*dost.: przyszedł Kpl 24,14; 1Tm 5,22; 2Tm 1,6

7. A było tych wszystkich mężczyzn około dwunastu. Dz 13,12

8. A gdy wszedł do synagogi, śmiało* mówił przez trzy miesiące, rozprawiając i przekonując o Królestwie Boga. Dz 1,3; 8,12; 1Kor 4,20;

lub: owarcie, z ufnością odwagą - por: Dz 18,26 Rz 14,17

9. A gdy niektórzy zatwardzili się i nie okazali posłuszeństwa*, źle mówiąc wobec wielu o drodze Pana, odstąpił od nich i odłączył uczniów, i codziennie rozprawiał** w szkole niejakiego Tyranosa.

Dz 13,45; 2Kor 6,17; 2J 1,10

*gr: apeitheo - odmówić wiary, być nieposłusznym, nie dawać się przekonać, nie stosować się do; **por: Dz 18,19*

10. A działo się to przez dwa lata, tak że wszyscy mieszkający w Azji, usłyszeli Słowa Pana Jezusa, Żydzi i Grecy. Rz 10,18

11. A niezwykle dzieła mocy* Bóg czynił przez ręce Pawła, **lub: cuda* Rz 15,19; 2Kor 12,12; Hbr 2,4

12. Tak że *nawet* chustki albo przepaski, które dotknęły jego ciała* były przynoszone na chorych, i odstępowali od nich choroby, a złe duchy wychodziły z nich. **dost.: skóry*

13. A niektórzy z wędrownych egzorcystów żydowskich, podejmowali się *wywać** imienia Pana Jezusa nad *tymi, co* mieli złego ducha, mówiąc: *Poprzysięgamy** was na Jezusa, którego głosi Paweł. **dost.: wołać po imieniu*

**gr.: horridizo - zmusić do złożenia przysięgi, uroczyste błagac*

14. A było niejakich siedmiu synów Scewy, Żyda, arcykapłana, którzy to czynili.

15. A w odpowiedzi, zły duch rzekł: Jezusa znam* i wiem** o Pawle, natomiast wy kim jesteście? **gr.: gínosko - Mt 12,15**; ***epistamai - 1Tm 6,4**

16. I rzucił się na nich człowiek, w którym był zły duch, i zapanował* *nad* nimi, okazał wobec nich *taką* siłę, że nadzy i poranieni wybiegli z tego domu. **lub: zwycięzył* Łk 11,21

17. I stało się to znane wszystkim, Żydom i Grekom, którzy mieszkali w Efezie; i padł strach na nich wszystkich, a imię Pana Jezusa było wywyższone.

18. I wielu z tych, którzy uwierzyli, przychodziło, *wynajac* i *oznajmijac** swoje praktyki. **gr.: anagello - podawać do publicznej wiadomości* Prz 28,13

19. A wielu z tych, którzy zajmowali się magią, *poznosiło swoje zwoje*, i paliło je wobec wszystkich; obliczono ich wartość i stwierdzono*, że *wynosiła ona* pięćdziesiąt tysięcy srebrnych** *drachm*. **lub: odkryto* 1Sm 28,7
***tj. wartość 50000 owiec, 2 lata pracy 1000 prac. robnych*

20. Tak dzięki mocy* Słowo Pana rozszerzało się i umacniało. **lub: mocy Pana* Dz 6,7; 1z 55,11

21. A gdy się to dokonało, Paweł postanowił* w duchu, przejść *przez* Macedonię i Achaję, i pójść do Jerozolimy, mówiąc: Potem, gdy tam będę, muszę też Rzym zobaczyć. Rz 1,13

**gr.: tithemi - ustanowić, kłaść, umieszczać, położyć, zrobić*
22. Wysłał więc do Macedonii dwóch z usługujących mu, Tymoteusza i Erasta, sam zatrzymał się *jakis czas* w Azji.

23. A w tym czasie powstało niemale zamieszanie* z powodu** drogi Pana. Dz 24,14.22

**lub: wrzawa, wzburzenie (umysłu)*; ***dost.: co do - gr.: peri*

24. Albowiem pewien złotnik, o imieniu Demetriusz, który wyrabiał ze srebra świątynki* Artemidy i przynosił rzemieślnikom niemały zysk, **tj. srebrne*

25. Zgromadził ich i innych o pokrewnym rzemiośle i powiedział: *Meżowie! Wiecie, że z tego zajęcia** mamy swój dobrobyt. **lub: trudu*

26. A widząc i słysząc, że nie tylko w Efezie, ale prawie w całej Azji ten Paweł przekonał i odwrócił* wielkie rzesze, mówiąc, że nie są bogami ci, którzy są uczynieni rękoma.

**dost.: przeniósł, usunął z urzędu, o zmianie sytuacji lub miejsca* Dz 14,15; 17,29; Ps 135,15; 1z 44,10

27. Grozi nam niebezpieczeństwo, że nie tylko nasz dział* pójdzie w poniewierkę, ale i świątynia wielkiej bogini Artemidy zacznie być poczytywana za nic, a także zostanie odarta ze swojej wielkości ta, którą czci cała Azja i cały zamieszkały świat**.

28. Gdy to usłyszeli, będąc pełni gniewu, zaczęli krzyczeć, mówiąc: Wielka jest Artemida Efeska!

domysł: rzemiosło*; ***gr.: oikoumene - por. Hbr 1,6 1Tm 6,5
1Sm 5,3; 1z 41,5; Jr 50,38

**tj. żeńskie bóstwo ludów azjatyck. - fenicki Astarte, rzym. Diana*

29. I całe miasto zostało napełnione wrzawą, i ruszyli jednomyślnie na *plac* teatralny, porwijac Gajusa i Arystarcha, Macedończyków, towarzyszy podróży Pawła.

30. A gdy Paweł chciał wejść między lud, nie pozwolili mu uczniowie.

31. A niektórzy też z zaradców* Azji, będąc mu *życzliwi***, posłali do niego, prosząc, aby nie udawał się na *plac* teatralny.

**gr.: asiarches - wysoki urzędnik rzymskiej prowincji Azji*
***gr.: filós - przyjazny, kochający, życzliwy - tu: jako rzecz.*

32. Różni zatem różne rzeczy krzyczeli; bowiem w tym zgromadzeniu był zamęt, a większość* nie wiedziała, z jakiej przyczyny się zebrali. **gr.: pleion - większość, większa część, górujący*

33. I wywlekli z tłumy Aleksandra, bo go wypchnęli Żydzi; Aleksander natomiast, skłaniał ręką i chciał się bronić przed ludem.

34. Lecz gdy poznali, że jest Żydem, podniósł się jeden głos ze wszystkich *ust*, krzyczących prawie przez dwie godziny: Wielka jest Artemida Efeska!

35. Wtedy pisarz uspokoił tłum, mówiąc: *Meżowie Efezjanie! Kto z ludzi nie wie, że miasto Efez opiekuje się świątynią wielkiej bogini Artemidy i *posagiem*, który spadł od Zeusa?*

36. A ponieważ jest to niezaprzeczalne,

trzeba, żebyście się uspokoili i nie czynili nic pochopnie.

Dz 5,35; Prz 14,29; 25,8

37. Albowiem przyprowadziliście tych mężów, którzy nie są ani świętokradcami, ani bluźniercami waszej bogini.

38. Jeśli więc rzeczywiście Demetriusz, a razem z nim rzemieślnicy, mają przeciwko komuś sprawę, to są sądy na agorze i są prokonsulowie*; niech jedni drugich oskarżają.

*gr: *antypatos - rzym. namiestnik senac. prowinc. konsularnej*

39. Jeśli natomiast szukacie czegoś innego, niech rozstrzygnie się to na zgodnym z prawem zgromadzeniu*. *gr: *ekklelesia - por. w 41**

40. Narazamy* się bowiem na *niebezpieczeństwo* oskarżenia o dzisiejsze rozruchy, gdyż nie ma żadnego powodu, z którego moglibyśmy zdać sprawę z tego zbiegowiska.

*gr: *kindymaio - narażać się na zagrożenie, być w niebezpieczeństwie*

41. I gdy to powiedział, rozwiązał zgromadzenie*. *gr: *ekklelesia - wywołani z, społeczność, zebranie*

20 A gdy ustał już zamęt, Paweł przywołał do siebie uczniów i pożegnał się z nimi, i wyszedł stamtąd, aby udać się do Macedonii.

2. A przechodząc przez tamte regiony, zachęcając ich niejednym* słowem, przyszedł do Grecji. *gr: *polys - liczny, obfity, wielki*

3. Tam też spędził trzy miesiące; a ponieważ Żydzi uczynili spisek, gdy miał płynąć do Syrii, postanowił powrócić przez Macedonię.

4. A towarzyszył mu aż do Azji Sopater Berejczyk, a z Tesaloniczan Arystarch i Sekundus, i Gajusz z Derbe, i Tymoteusz, a z Azji Tychikus i Trofim.

5. Ci poszli naprzód i oczekiwali na nas w Troadzie.

6. A my po dniach Przaśników odplynęliśmy z Filippi, a piątego dnia przybyliśmy do nich do Troady, gdzie spędziliśmy siedem dni.

7. A pierwszego dnia po sabacie*, gdy uczniowie zgromadzili się by łamać chleb, Paweł rozprawił z nimi, zamierzając odejść następnego dnia, przeciągnął tę mowę aż do północy. *tj. w niedzielę 1Kor 16,2; Dz 2,42; 1Kor 11,20

8. A było wiele lamp w sali na piętrze, gdzie byli zgromadzeni.

9. Wówczas pewien młodzieniec, o imieniu Eutychnos, siedząc na oknie, zmorzony głębokim snem, gdy Paweł tak długo wykladał,

pogrążony w śnie spadł na dół z trzeciego piętra i został podniesiony martwy.

10. A Paweł zszedł na dół, przypadł do niego, objął go i powiedział: Nie czyńcie zgiełku, bo jego dusza jest w nim.

11. A gdy wszedł na górę, złamał chleb i skosztował, i jeszcze długo z nimi rozmawiał, aż do świtu – i tak odszedł.

12. I przyprowadzili tego chłopca żywego, i doznali niemałej zachęty.

13. Natomiast my wcześniej przyszlismy na okręt i wypłynęliśmy do Assos, aby stamtąd zabrać Pawła; bowiem tak rozporządził, sam zamierzając iść pieszo*. *tj. ok. 32 km

14. A gdy się z nami spotkał w Assos, zabrałszy go i przybyliśmy do Mitylene.

15. I odplynęliśmy stamtąd następnego dnia, i przybyliśmy naprzeciw Chios, a na drugi dzień przyplynęliśmy do Samos, i pozostaliśmy w Trogillium, nazajutrz przybyliśmy do Miletu.

Dz 2,1; 1Kor 16,8

16. Albowiem Paweł postanowił minąć Efez, aby nie przyszło mu tracić czasu w Azji; albowiem śpieszył się, aby jeśli to możliwe, na dzień Pięćdziesiątnicy być w Jerozolimie.

17. A z Miletu posłał do Efezu i przywołał do siebie starszych zboru.

Dz 20,28; Tt 1,5

18. A gdy przyszli do niego, powiedział im: Wy od pierwszego dnia, gdy przyszedłem do Azji wiecie, jak z wami cały ten czas byłem,

Dz 19,10; 2Kor 1,12; 1Tes 1,5

19. Służąc Panu z całą pokorą wśród wielu łez i prób, które na mnie przychodziły z powodu spisków żydowskich,

J 12,26; Ga 1,10

20. Jak nie powstrzymałem się, aby oznajmiać wam i nauczać was, zarówno publicznie jak i po domach tego, co pożyteczne,

21. Wydając świadectwo* Żydom i Grekom o upamiętaniu wobec Boga i o wierze w Pana naszego, Jezusa Chrystusa.

Dz 5,31; 11,18;

*gr: *diamartyromai - por. 2 Tm 4,1** Łk 15,7; 24,47; Hbr 6,1

22. I oto teraz ja, związany w duchu, idę do Jerozolimy, nie wiedząc co mnie w niej spotka*; *dost.: co w niej wyjdzie mi na spotkanie Dz 21,15

23. Oprócz tego, że Duch Święty co miasto poświadcza*, mówiąc, że czekają mnie więzy i ucisk. *lub: zaświadcza, składa świadectwo

24. Lecz o swoim życiu* nie mówię ani jednego słowa**, ani go sobie nie cenię, *bylebym* tylko z radością dokończył swój bieg

i służbę, którą otrzymałem od Pana Jezusa, żeby świadczyć o Ewangelii łaski Boga.

*lub: duszy; **nie uważam mojego życia za wartość jednego słowa

25. A oto teraz ja wiem, że już więcej nie zobaczycie mojego oblicza w wszyscy, wśród których przeszedłem, ogłaszając* Królestwo Boże. **gr: kerysso - być heroldem, ogłaszać jak herold*

26. Dlatego świadczę wam w dzisiejszym dniu, że jestem nieskalany* niczyją krwią.

*dosł.: jestem czysty od krwi wszystkich

27. Nie powstrzymywałem się bowiem od oznajmienia wam całego planu* Boga.

*dosł.: nie; **lub: postanowienia, zamysłu Dz 20,18

28. Uważajcie więc na siebie samych i na całe stadko, w którym was Duch Święty ustanowił biskupami*, abyście paśli* zbor Boga, nabyty* własną Jego krwią. *1Tm 3,1; 1Tm 1,7*

*dosł.: doglądający, nadzorca; **gr: poimaino - wyprowadzić na pastwisko, paść, żywić; ***lub: zdobyć dla siebie

29. Ja bowiem wiem to, że po moim odejściu wejdą do was wilki drapieżne, nie* oszczędzając* stadka. **gr: feidomai - powstrzymywać się od czegoś, oszczędzać w sensie nie niszczyć* Mt 7,15; J 10,12

30. I spośród was samych powstaną mężowie, mówiący rzeczy przewrotne, aby pociągnąć za sobą uczniów. *Ez 22,27*

31. Dlatego czuwajcie, pamiętajcie, że przez trzy lata nocami i dniami nie przestawałem* ze łzami napominać* każdego***.

*lub: nie powstrzymywałem się Mt 13,25; Łk 21,36

**dosł.: kłaść do rozumu, nauczać; ***dosł.: każdego, jednego

32. A teraz, bracia, powierzam was Bogu i słowu Jego łaski*, które jest w stanie zbudować i dać wam dziedzictwo między wszystkimi uświęconymi*. **gr: charis - Rz 11,6** Dz 14,23

**dosł.: którzy są uświęceni - gr: hagiadzo - por. Mt 6,9*

33. Srebra, ani złota, ani niczyjego odzienia nie pożądałem*; **lub: pragnąłem usilnie*

34. Sami przecież wiecie, że moim potrzebom* i tych, którzy są ze mną, służyły** te ręce. **gr: chreia - potrzeba, bieda - Dz 4,35*; **por. 1Kor 4,1**

35. We wszystkim wam pokazałem, że tak trudzać się, należy pomagać słabym i pamiętać o Słowach Pana Jezusa, bo to On powiedział: Bardziej błogosławione* jest dawać niż brać. **dosł.: błogosławiony - Mt 5,3** Łk 14,12-14

36. A gdy to powiedział, padł na swoje kolana i modlił się z nimi wszystkimi. *Dz 9,40*

37. Wtedy wszyscy wybuchnęli* wielkim* płaczem, i rzucając się Pawłowi na szyję, całowali go, **dosł.: wtedy stal się*

gr: hikanos - znaczący, wielki - por. 2Kor 2,16

38. Odczuwając ból* najbardziej z powodu słowa, które powiedział, że już więcej nie mają widzieć jego oblicza. I odprowadzili go na statek. **lub: marwić się, doznawać bólu, być w udrecie*

21 A gdy stało się, że odplynęliśmy* rozstając* się z nimi, plynęliśmy prostym kursem i przybyliśmy na Kos, a następnego dnia na Rodos, a stamtąd na Patare, *1Tes 2,17*

*dosł.: wyprowadzono nas (z portu); **odciągnąć, oderwać
2. A gdy znaleźliśmy statek płynący do Fenicji, wsiedliśmy na niego i odplynęliśmy.
3. Ukazał się nam Cypr, zostawiliśmy go po lewej stronie, płynąc do Syrii i przybyliśmy* do Tyru; tam bowiem statek miał wyładować towary. **dosł.: byliśmy prowadzeni w dół*

4. A gdy odnaleźliśmy uczniów, pozostaliśmy tam przez siedem dni; a ci mówili Pawłowi za sprawą* ducha, aby nie udawał się do Jerozolimy. **gr: dia - przez, z powodu, dzięki* Dz 28,14

5. Gdy więc skończyły się dni naszego pobytu, wyruszyliśmy i slišni odprowadzani przez wszystkich z żonami i z dziećmi aż poza miasto; ukłękliśmy na wybrzeżu i modliliśmy się.

6. A gdy pożegnaliśmy się nawzajem, weszliśmy na statek, a oni wrócili do swoich.

7. A my, kończąc żeglugę z Tyru, przypłynęliśmy do Ptolemaid, gdzie pozdrowiliśmy* braci, pozostając u nich przez jeden dzień. **gr: aspazomai - przując z radością, dobrze żyć, witac*

8. A nazajutrz my, którzy byliśmy z* Pawłem, wyszliśmy i przyszliśmy do Cezarei, i gdy weszliśmy do domu Filipa Ewangelisty*, który był jedynym z siedmiu, zostaliśmy u niego.

*dosł.: przy, tuż obok Ef 4,11; 2Tm 4,5; Dz 6,5

*gr: euangelistes - herold przynoszący radosną nowinę
9. A ten miał cztery córki, panuy*, które prorokowały. **lub: dziewice* Dz 2,17; Wj 15,20

10. A gdy tam pozostawiliśmy przez szereg dni, przyszedł z Judei pewien* prorok, o imieniu Agabus. **gr: tes - pewien, jakiś* Dz 28,17

11. Ten przyszedł do nas, i gdy wziął pas Pawła, związał sobie zarówno ręce i nogi, i powiedział: To mówi Duch Święty: Męża, którego jest ten pas, tak zwiąż w Jerozolimie Żydz, i wydadzą go w ręce pogan.

12. A gdy to usłyszeliśmy, prosiłiśmy, i my i miejscowi, aby nie szedł do Jerozolimy.

13. Paweł natomiast odpowiedział: Co czynicie, płacząc i łamiąc* moje serce? Albowiem ja jestem gotów, nie tylko być związany,

ale i umrzeć w Jeruzolimie dla imienia Pana Jezusa. *gr: *synthrypto - krzyszyć, tamać na kawalki, miażdżyć*

14. A gdy nie dał się przekonać, ucichliśmy*, mówiąc: Niech się dzieje wola Pana.

*gr: *hesychadzo - zachować spokój*, Mt 6,10; 26,39; Jk 4,15
zamilnăq, być cicho, zaprzestać pracy - 1Tm 2,11 - gr: hesychia

15. A po *upływie* tych dni, przygotowaliśmy się do podróży i poszliśmy do Jeruzolimy.

16. A szli z nami także uczniowie z Ceza-rei, prowadząc nas do pewnego Cypryjszka, Mnazona, od dawna* ucznia, u którego *mie-liśmy* zostać ugoszczeni. Rz 16,7; Dz 10,24

*gr: *archaios - od początku, dawny, prastary, lmn. - praojcnowie*

17. A gdy znaleźliśmy się w Jeruzolimie, bracia przyjęli nas z radością. Dz 20,17

18. A nazajutrz wszedł Paweł razem z nami do Jakuba, gdzie byli obecni wszyscy starsi.

19. I gdy ich pozdrowił, opowiedział im po kolei, co Bóg uczynił wśród pogan przez jego służbę*. *gr: *diakonia - służba, posługiwanie innym*

20. Oni słysząc to, oddali chwałę Panu; powiedzieli mu także: Widzisz, bracie, jak wiele jest dziesiątków tysięcy* Żydów, którzy uwie-rzyli, a wszyscy pozostają zwolennikami** Prawa. *dosl.: *miriad - 1 miriada to 10 tysięcy* Dz 2,41;

*tub: *gorliwcami, zapaleńcami* Rz 10,2-4; Ga 1,14

21. O tobie jednak dowiedzieli* się, że uczysz odstępstwa od Mojżesza wszystkich Żydów, którzy są między poganami, mówiąc, aby nie obrzezywali dzieci i nie zachowywali *na-szych* zwyczajów. *tub: *byli pouczeni, poinformowani*

22. Co więc począć*? Na pewno muszą** się liczenie zgromadzić, bo usłysza, że przysze-dłeś. *dosl.: *jest*; **gr: *dei - jest konieczne, trzeba, musieć*

23. Dlatego uczyni* to, co ci mówimy: Są tu-taj czterej mężczyźni, na których ciąży* ślub**; *dosl.: *mają na sobie*; **tj. *ślub nazyreatu* Lb 6,1-6

24. Weź* ich*, daj się oczyścić z nimi i ponieś za nich koszty, aby ostrzygli głowy; i pozna-ją wszyscy, że to, co o tobie się dowiedzieli, nic *nie* znaczy, lecz *ty* sam trzymasz się li-niil***, przestrzegając Prawa.

*gr: *paralambano - przyjmąc, ująć, wziąć dla siebie*
 **dosl.: *tych*; ***iść prosto, iść w szeregu jak maszerujący żołnierz

25. Co do tych natomiast, którzy uwierzyli z pogan, napisaliśmy, po rozsądzeniu*, by ni-czego takiego nie zachowywali, *by* oni tylko wystrzegali się tego, co ofiarowane bożkom i krwi, i *tego* co uduszone, i nierządu.

*gr: *krino - decydować, postanawiać*, Ez 16,26; Mt 15,19;
 *ogłosić sąd, wydać wyrok Ef 5,3; Kol 3,5; 1Tes 4,3

26. Wtedy Paweł wziął z sobą owych męż-czyn, poddał się z nimi następnego dnia oczyszczeniu i wszedł do świątyni, zapowia-dając wypełnienie dni oczyszczenia, dopóki za każdego z nich nie zostanie złożona* ofia-ra. *dosl.: *przyniesiona, przyprowadzona* Lb 6,13; 19,6

27. A gdy miało się wypełnić te siedem dni, niektórzy Żydzi z Azji, widząc go w świątyni, wzburzyli cały lud i pochwycili* go w swoje ręce, *idiom: *narzucili na niego swoje ręce* Dz 4,3; 5,18

28. Krzyżąc: Mężowie Izraelici, pomóżcie! Oto jest człowiek, który przeciwko ludowi i Prawu, i temu miejscu wszystkich i wszę-dzie naucza; nadto jeszcze i Greków wpro-wadził do świątyni* i zanieczyścił to święte miejsce. *gr: *hieron - święte miejsce, świątynia jako całość*

29. Przedtem bowiem widzieli z nim w mie-scie Trofima z Efezu, o którym sądzili, że go Paweł wprowadził do świątyni.

30. I poruszyło się całe miasto, i powstało zbiegowisko ludu; pojмали Pawła i wywlekli go na zewnątrz świątyni, i natychmiast bra-ny zostały zamknięte.

31. A gdy usłowoil* go zabić, doszła wieść do dowódcy* kohorty***, że wzburzona jest cała Jeruzolima; *dosl.: *szukali, dążyli do*

*gr: *chiliarchos - dowódca tysiąca żołnierzy*; ***por: Mt 27,27*

32. Ten natychmiast wziął ze sobą żołnierzy i setników, i przybiegł do nich. A oni, widząc dowódcę i żołnierzy, zaprzestali bić Pawła.

33. Wtedy dowódca przybliżył się, pojął go i kazał związać dwoma łańcuchami, i wypy-tywał się, kim jest i co zrobił?

34. A każdy coś innego wołał w tłumie; nie mogąc dowiedzieć się nic pewnego z powo-du wrzawy, rozkazał by zaprowadzono go do twierdzy*. Dz 19,32; 22,30

*tj. *koszary wojskowe w twierdzy Antonia we wsch. cz murów Jeruzolimy - miejsce stacjonowania oddziałów rzymskich*

35. A gdy stał na schodach, doszło *do tego*, że żołnierze musieli go nieść z powodu na-poru* ludu; *gr: *bia - siła fizyczna, moc, gwałt, przemoc*

36. Podażalo bowiem *za nim* mnóstwo ludu, wołając: Precz z nim! *tub: *zabij go* Łk 23,18; J 19,15

37. A Paweł, gdy miał być wprowadzony do twierdzy, powiedział do dowódcy: Czywolno mi powiedzieć coś do ciebie? A on powie-dział: Znasz grecki? Dz 6,1; 11,20

38. Nie jesteś zatem tym Egipcjaninem, który niedawno* wzniecił zamieszki i wypro-

wadził na pustynię cztery tysiące nożowników^{26*}? ^{*dost.: przed tymi dniami} Mt 5,31; Dz 5,36-37

^{**gr.: sikarios - skrytobójca noszący sztylet pod płaszczem}

39. A Paweł powiedział: Ja w rzeczywistości jestem Żydem, człowiekiem z Tarsu, obywatelem znacznego miasta w Cylicji; proszę cię zatem, pozwól mi mówić do ludu.

^{*gr. partykula wzmacniająca - men - istotnie, prawdziwie}

40. A gdy *ten* pozwolił, Paweł, stojąc na schodach, dał znak ręką ludowi. A gdy nastąpiła wielka cisza, przemówił do nich w języku^{27*} hebrajskim, mówiąc: ^{*gr.: dialektos - dialekt, język}

22 Mężowie bracia i ojcowie! Słuchajcie teraz mojej wobec was obrony^{28*}.

^{*gr.: apologia - obrona przed atakiem z zewnątrz}

2. A gdy usłyszeli, że do nich przemawia w języku hebrajskim^{29*}, jeszcze bardziej się ucieszyli. I mówili: ^{Dz 21,40; Obj 9,11; 16,16}

^{*evidentne świad., że j. hebrajski był w powszechnym użyciu}

3. Ja wprawdzie jestem Żydem, mężem urodzonym w Tarsie w Cylicji, lecz wychowanym w tym mieście u stóp Gamaliela; wykształconym dokładnie według ojczystego Prawa, zapaleńcem^{30*} będąc dla Boga, jakimi i wy wszyscy dzisiaj jesteście, ^{*lub: gorliwcem}

4. *Tym*, który przesładował tę Drogę^{31*} aż do karamia śmiercią, wiążąc i wydając do więzień zarówno mężczyzn jak i kobiety,

^{*tj. o kroceniu Drogą za Panem} Dz 8,3; 26,9

5. Jak i o tym zaświadczy arcykapłan i cała rada starszych^{32*}; od których też wziąłem listy do braci w Damaszku, szedłem *tam* mając zamiar przyprowadzić związanych, i tych, którzy tam byli do Jerozolimy, by zostali ukarani. ^{*gr.: presbyterion - starszyzna, grono starszych}

6. Lecz oto co mi się stało, gdy byłem w drodze^{33*} i przybliżałem się do Damaszku: około południa nagle otoczyła mnie blaskiem wielka światłość z nieba. ^{*por. Dz 9,3**} Dz 26,13

7. Upadłem też na ziemię i usłyszałem głos mówiący do mnie: Saulu! Saulu! Dlaczego mnie przesładujesz? ^{Mt 25,45; 1Kor 12,26}

8. A ja odpowiedziałem: Kim jesteś, Panie? Powiedział też do mnie: Ja jestem Jezus Nazarejczyk, którego ty przesładujesz.

9. A ci, którzy byli ze mną, wprawdzie widzieli światłość i zlekli się, ale głosu do mnie mówiącego, nie rozumieli^{34*}. ^{Dz 9,7}

^{*gr.: akoua z biernikiem oznacza słyszeć, lecz nie rozumieć tego, co jest mówione - Mk 4,33; 1Kor 14,3}

10. I powiedziałem: Co mam czynić, Panie? A Pan powiedział do mnie: Wstań! Idź do Damaszku, a tam ci powiedzą o wszystkim, co ci wyznaczono^{35*}, abyś uczynił. ^{Dz 2,37; 16,30}

^{*gr.: tasso - wyznaczyć miejsce, wyznaczyć, mianować}

11. Ponieważ *nie* nie widziałem od *blasku* chwały tego światła, przyszedłem do Damaszku, prowadzony za rękę przez tych, którzy byli razem ze mną. ^{1Tm 3,7; Hbr 11,2; 3J 1,12}

12. A niejaki Ananiasz, mąż pobożny według^{36*} Prawa, mający *dobrze* świadectwo od wszystkich Żydów tam mieszkających,

^{*gr.: kata - zgodnie, według, w kierunku} Dz 6,3; 2Kor 6,8

13. Przyszedł do mnie, stanął obok i powiedział do mnie: Saulu, bracie, przejrzyj^{37*}! I ja w tej chwili^{38*} spojrziałem na niego. ^{Dz 9,18}

^{*lub: zacząć widzieć ponownie; **gr.: hora - czas, godzina, pora}

14. A on powiedział: Bóg ojców naszych już wcześniej *swą*^{39*} ręką wybrał cię *dla* siebie, abyś poznał Jego wolę i abyś oglądał Prawiedliwego, i słyszał głos z Jego ust. ^{Mt 20,16;}

^{*lub: z góry wybrał cię swoją ręką} J 15,16

15. Gdyż będziesz Mu świadkiem wobec wszystkich ludzi, tego, *co* widziałeś i słyszałeś. ^{Dz 1,22; 10,39; Łk 24,48; J 15,27}

16. A teraz dlaczego zwlekasz? Wstań, daj się ochrzcić i obmyj z siebie twoje grzechy, wzywając^{40*} imienia Pana. ^{Dz 2,38; 1Kor 6,11;}

^{*lub: przywoływać do siebie} Ps 105,1; 116,4; Rz 10,13

17. I stało się potem, gdy wróciliśmy do Jerozolimy i modliłem się w świątyni, że byłem^{41*} w uniesieniu^{42*}. ^{*dost.: stać się ja; **por. Mk 5,42**}

18. I zobaczyłem Go mówiącego do mnie: Pośpiesz^{43*} się i wyjdź szybko z Jerozolimy, ponieważ nie przyjmą od ciebie świadectwa o mnie. ^{*gr.: pseudo - spieszyć się, ponagłać}

19. A ja powiedziałem: Panie! Oni wiedzą, że *to* ja byłem *tym*, który wtrącał do więzienia i biczował^{44*} po synagogach wierzących w Ciebie;

^{*gr.: fylakidzo - wtrącać do strażnicy, wwieźć; **gr.: dero - chłostać}

20. I gdy była wylewana krew Szczepana, Twojego świadka, ja sam stałem obok i pochwaląłem jego zabicie, i strzegłem szat tych, którzy go zabijali. ^{Dz 7,58 - 8,1}

21. I powiedział do mnie: Idź, bo ja cię wyślę^{45*} daleko do pogan. ^{Dz 13,47; Ga 2,7-8}

^{*gr.: eksapostello - odesłać, postać dla wykonania zadania}

22. I słuchali go aż do tego słowa, i podnieśli swój głos, mówiąc: Zgładź z ziemi takiego, bo nie jest słuszne^{46*}, aby miał żyć. ^{*lub: przyzwolite}

23. A gdy oni krzyczeli i zrzucali odzienie, i ciskali piach w powietrze,

24. Dowódca rozkazał prowadzić go do twierdzy, mówiąc, by przesłuchano go z zastosowaniem biczowania, aby się dowiedzieć, z jakiej przyczyny tak *przeciwko* niemu wołano. **tj. koszarzy wojskowe w twierdzy - por. Dz 21,34**

25. A gdy go rozciągnięto i *związano* rzemieniami, Paweł powiedział do stojącego obok setnika: Czy wolno wam biczować Rzymianina i to bez sądu? *Mt 27,54; Dz 25,6*

26. Co słysząc setnik, przystąpił do dowódcy i oznajmił mu, mówiąc: Bacz, co zamierzasz uczynić, albowiem człowiek ten jest Rzymianinem. **gr: chiliarchos - dowódca tysiąca żołnierzy*

27. A gdy przystąpił dowódca, powiedział do niego: Powiedz mi, czy ty jesteś Rzymianinem? A on powiedział: Tak.

28. Dowódca również odpowiedział: Ja za wielką sumę nabyłem to obywatelstwo. A Paweł powiedział: A ja natomiast mam je od urodzenia. **dost.: zostałem zrodzony (w nim)*

29. I natychmiast odstąpili od niego ci, którzy go mieli przesłuchiwać. A dowódca zląkł się, gdy dowiedział się, że jest Rzymianinem, i że *każał* go związać.

30. A następnego dnia, chcąc się dokładnie dowiedzieć, o co oskarżają go Żydzi, uwolnił go z wiczów i rozkazał przyjść arcykapłanom i całemu Sanhedrynowi, a gdy sprowadził Pawła, postawił go przed nimi.

23 A Paweł, spojrzawszy uważnie na Sanhedryn i powiedział: Mężowie bracia! Ja aż do tego dnia z całkowicie dobrym sumieniem przeżyłem przed Bogiem. *1P 3,16*

*gr: politoumai - być obywatелеm, żyć, korzystać z praw obywat.

2. Ale Ananiasz, arcykapłan, rozkazał tym, którzy przy nim stali, uderzyć go w twarz. *J 18,22-23*

*dost.: w usta

3. Wtedy Paweł powiedział do niego: Bóg, zamierza cię uderzyć, ściano pobielana! I ty siedzisz, aby mnie sądzić według Prawa, a rozkazujeś mnie bić wbrew Prawu?

*idiom: ty obudniku *Mt 23,7; Kpl 19,15*

4. A ci, którzy tam stali, powiedzieli: Arcykapłanowi Boga zlorzeczysz? **lub: znieważasz*

5. Paweł więc odpowiedział: Nie wiedziałem bracia, że jest to arcykapłan; bo napisano: Nie powiesz źle o przywódcy twójgo ludu.

6. A gdy poznał Paweł, że jedna część *zgro madzenia* jest z saduceuszów, a inna z faryzeuszów, zawołał przed Sanhedrymem: Mężowie bracia! Ja jestem faryzeuszem, synem faryzeusza; ja za nadzieję i wzbudzenie z martwych jestem sądzony. **gr: en - w; na, do*

7. A gdy to powiedział, nastąpił spór między faryzeuszami i saduceuszami, i stało się rozdzielenie pośród tego mnóstwa.

8. Albowiem saduceusze mówią, że nie ma powstania z *martwych*, ani anioła, ani ducha; a faryzeusze wyznają jedno i drugie.

9. Wszczęły się więc wielki krzyk. I powstali uczeni w Piśmie z części faryzeuszów, i ostro się sprzeciwili, mówiąc: Nic złego nie znajdujemy w tym człowieku; a jeśli Duch albo anioł powiedział coś do niego, obyśny nie walczyli przeciwko Bogu. *Łk 23,4; J 12,29*

*gr: diamachomai - walczyć do końca, walczyć zaciekle

10. A gdy spór stawał się coraz większy, dowódca obawiając się, aby Paweł nie został przez nich rozszarpany, kazał wojsku zejść, wyrwać go spośród nich i zaprowadzić do twierdzy. **dost.: ze środka*

11. A następnej nocy stanął przy nim Pan i powiedział: Odwagi, Pawle! Jak bowiem świadczyłeś o mnie w Jerozolimie, tak też trzeba ci zaświadczyć i w Rzymie. *Ps 109,31*

12. A gdy nastał dzień, jacyś Żydzi zebrałi się i *zobowiązując się pod karą* kłatwą, mówili, że nie będą ani jeść ani pić, dopóki nie zabiją Pawła. *Dz 23,21; Łz 8,9; Jr 11,9*

*gr: systrefo - skręcić, zawiązać razem, stąd: zawiązać spisek

**tj. ogłosić siebie jako podlegającego najsurowszej karze Boskiej

13. A było więcej niż czterdzieści tych, którzy uczynili to sprzysiężenie.

14. Przyszli oni do arcykapłanów i do starszych, mówiąc: Zwiążaliśmy się kłatwą, że niczego nie skosztujemy, póki nie zabijemy Pawła. **dost.: którzy* *Łz 3,9; Ps 52,1; Jr 6,15; Mi 7,3*

**dost.: przekleśniliśmy się kłatwą - tj. przecznać się na zagładę

15. Teraz więc wy, razem z Sanhedrymem dajcie znać dowódcy, aby go jutro przyprowadził do was, jakbyście chcieli dokładniej rozpoznać jego *sprawę*, a my, zanim się on zbliży, gotowi jesteśmy go zabić. **por. J 14,22**

16. A gdy usłyszał o tej zasadzie syn siostry Pawła, przybył, wszedł do twierdzy i oznajmił o tym Pawłowi.

17. Paweł więc, przywołał jednego z setni-

ków i powiedział: Zaprowadź tego młodzieńca do dowódcy, bo ma mu coś oznajmić.

18. On więc wziął go *ze sobą*, zaprowadził do dowódcy i powiedział: Paweł więzień, przywołał mnie i prosił, abym przyprowadził do ciebie tego młodzieńca*, który ma ci coś powiedzieć. **gr.: neanias - młodzieniec, młody człowiek*

19. A dowódca wziął go za rękę i odszedł* na osobność, pytając go: O czym masz mi oznajmić? **gr.: anachoreo - wracać, wycofać się, wyjść*

20. A on powiedział: Żydzi postanowili prosić cię, abyś jutro sprowadził Pawła przed Sanhedryn, niby to zamierzając dokładnie dowiedzieć się o nim;

21. Lecz ty nie daj się im przekonać, bo czeka na niego w zasadzce więcej niż czterdziestu mężów, którzy związali się klątwą*, że ani nie będą jeść ani pić, dopóki go nie zabiją; i teraz są gotowi, czekając na twoje zezwolenie** *jego sprowadzenia.* *Wj 23,2; Rz 9,3*

por. u. 12, **gr.: epangelia - obietnica, ogłoszenie, wezwanie
22. Wtedy dowódca odprawił młodzieńca, nakazując mu: Nikomu nie rozpowiadaj, że mi to oznajmiłeś*. **gr.: emfanidzo - por. J 14,22**

23. I wezwał dwóch pewnych setników, i powiedział: Przygotujcie dwustu żołnierzy w drogę aż do Cezarei i siedemdziesięciu jeźdźnych, i dwustu oszczepników od trzeciej godziny* w nocy; **tj. od 21 godziny obecnego czasu*

24. Kazał też podstawić juczne zwierzęta, aby posadzić na nich Pawła i bezpiecznie zaprowadzić go do namiestnika Feliksa.

25. I napisał list w takiej formie:

26. Klaudiusz Lizjasz najdostojniejszemu namiestnikowi Feliksowi. Pozdrowienie.

27. Tego człowieka, pojmanego przez Żydów, gdy już miał być przez nich zabity, stając przy nim razem z wojskiem, wyrwałem z ich rąk, gdy dowiedziałem się, że jest Rzymianinem. *Dz 21,33; 22,25*

28. A chcąc poznać przyczynę, dla której go oskarżali, przyprowadziłem go przed ich Sanhedryn*; **por. Dz 4,15*** *Dz 22,30*

29. I odkryłem, że jest on oskarżony o rzeczy sporne dotyczące ich Prawa, lecz nie ma żadnego zarzutu godnego śmierci lub więzienia. *Dz 6,9*

30. A gdy mi doniesiono o zasadzce, którą zamierzali uczynić Żydzi na tego człowieka, natychmiast posłałem go do ciebie, nakazu-

jąc oskarżycielom, aby przed tobą powiedzieli, co mają przeciwko niemu. Bądź zdrów*.

*gr.: hronymni - zwycięzcowca, formula na zakończenie listu
31. Żołnierze więc zgodnie z tym, jak im rozkazano, wzięli Pawła i prowadzili go nocą do Antypatris*. **tj. 64 km od Jeruzolimy*

32. A nazajutrz, pozostawili jeźdźnych, aby z nim jechali i wrócili do twierdzy.

33. Tamci, gdy przybyli do Cezarei, oddali list namiestnikowi i stawili przed nim Pawła.

34. A namiestnik*, gdy go przeczytał, spytał z jakiej jest prowincji, a gdy dowiedział się, że z Cylicji, *Dz 21,39; 22,3*

*gr.: hegemon - przywódca, namiestnik rzym. - legat cesarski

35. Powiedział: Będę cię słuchał, gdy przybędą twoi oskarżyciele. I rozkazał go strzec w pałacu Heroda. *J 18,28-33*

24 A po pięciu dniach przybył arcykapłan Ananiasz ze starszymi i z Tertullusem, retorem prawnym*, którzy przedstawili namiestnikowi zarzuty wobec Pawła.

*gr.: retor - tu w znac. mówca sądowy, reprezentant prawny
2. A gdy został wezwany, zaczął go Tertullus oskarżać, mówiąc:

3. Dostąpiliśmy dzięki tobie wielkiego pokoju i wszystko pomyślnie się dzieje w tym narodzie z powodu twojej przeczności, to zawsze i wszędzie, najdostojniejszy Feliksie, z całą wdzięcznością przyjmujemy.

4. Lecz aby ci więcej nie przeszkadzać, proszę, abyś nas w swojej życzliwości, krótko posłuchał.

5. Stwierdziliśmy bowiem, że ten człowiek jest jak zaraza i wywołuje rozruchy między wszystkimi Żydami po całym zamieszkałym świecie, jako przywódca sekty* Nazarejczyków. **gr.: haireis - stronnictwo, herezja, wybór* *1P 2,12*

6. On też próbował zbeszczyć świątynię, a my pochwytiliśmy go i chcieliśmy osądzić według naszego Prawa. *J 18,31*

7. Lecz dowódca Lizjasz przyszedł i z wielką gwałtownością wyrwał* go z naszych rąk, **dosł.: odprowadził, zwłaszcza do więzienia lub na rozprawę*

8. Rozkazując jego oskarżycielom* przyjść do ciebie; sam będziesz mógł wypytać** się go o wszystkie te sprawy, o które my go oskarżamy. **gr.: kategoros - por. J 8,10*; **gr.: anakrino - 1Kor 2,15**

9. Co też potwierdzili i Żydzi, zapewniając, że tak się te sprawy mają.

10. A Paweł, gdy namiestnik skinął na niego, aby mówił, odpowiedział: Wiedząc, że ty jesteś sędzią tego narodu od wielu lat, broń się, będąc dobrej myśli odnośnie siebie.

11. A ty możesz sprawdzić*, że nie minęło więcej jak dwanaście dni od czasu, kiedy przyszedłem do Jeruzolimy, aby oddać cześć** Bogu; *dost.: poznać; **gr.: proskymeo - por. Mt 2,2**

12. I nie znaleźli mnie w świątyni ani w synagogach, ani w mieście, z kimś rozprawiającego, ani wywołującego bunt tłumu;

13. I nie mogą przedstawić dowodów na to, o co mnie teraz oskarżają.

14. To jednak wyznaję przed tobą, że zgodnie z Droga, którą oni nazywają sekta*, tak* służę ojczystemu Bogu, wierząc wszystkiemu co zgodnie z Prawem, i co w Prorokach jest napisane. *gr.: hairesis - por. u 5*; **lub: w ten sposób

15. Mając nadzieję w Bogu, której i oni sami oczekują, że będzie powstanie z martwych sprawiedliwych, a także niesprawiedliwych.

Dz 23,6; Mt 22,31; J 5,28

16. W związku z tym sam usilnie zabiegam, abym we* wszystkim miał przed Bogiem i przed ludźmi nienaganne** sumienie.

*dost.: poprzez; **gr.: aproskopos - nie powodujący potknięcia, bez zarzutu, nienaganny, niemożliwy do uderzenia Rz 2,15

17. A po wielu latach przybyłem, aby mojemu narodowi przynieść dary miłosierdzia* i ofiary. *lub: jałmużny Dz 11,29-30

18. Przy których, niektórzy Żydzi z Azji znaleźli mnie oczyszczonego w świątyni, a nie w tłumie lub podczas rozruchów, Dz 23,29

19. Oni powinni być tu obecni przed tobą, i oskarżać, jeżeli mają coś przeciwko mnie. 20. Albo niech ci to sami powiedzą, czy znaleźli we mnie jakieś bezprawie, gdy stanąłem przed Sanhedrynem,

21. Chyba tylko ten jeden okrzyk*, którym stojąc wśród nich, wykrzyknąłem: Odnośnie powstania z martwych, ja dzisiaj przed wami jestem sądzony. *dost.: głos, dźwięk

22. A gdy Feliks to usłyszał, znając dokładnie to, co dotyczy Drogi*, odroczył ich sprawę, i powiedział: Kiedy przybędzie dowódca Lizjasz, rozpatrzę** te wasze zarzuty.

*tj. o kroczeniu drogą za Panem Dz 16,17; 24,10; Pwt 19,18
**gr.: diaginosko - wydać osąd, rozpoznać, wiedzieć dokładnie

23. I rozkazał setnikowi strzec Pawła i zastosować ulgi*, i nie wzbraniać nikomu z jego

bliskich mu usługiwać lub przychodzić do niego. *więźniowie pozostawali na utrzymaniu rodziny

24. A gdy po kilku dniach przyjechał Feliks ze swoją żoną Druzyllą, która była Żydówką, kazał przywołać Pawła, i słuchał go odnośnie wiary w Chrystusa. Ga 3,26; Kol 1,4; 2,5

25. A gdy on wykladał o sprawiedliwości, i o wstrzemięźliwości*, i o mającym nadzieję sądzie, Feliks przestraszony, odpowiedział: Na teraz wystarczy. Odejdź, a gdy znajdę stosowny czas, wezwę ciebie. Dz 17,2; 1Sm 12,7

*gr.: enkrateia - panowanie nad sobą zwł. nad pożądaniami
26. Równocześnie miał nadzieję, że Paweł da mu pieniądze*, aby go wypuścił; dlatego też tym częściej go wzywał i z nim rozmawiał. *tj. łapówkę, co było surowo karane w prawie rzymskim

27. A po upływie* dwóch lat, Feliks otrzymał następcę Porcjusza Festusa, chcąc też okazać życzliwość Żydom, Feliks zostawił Pawła w więzieniu. *dost.: a gdy dwulecie zostało wypełnione

25 A gdy Festus objął* prowincję, po trzech dniach przybył z Cezarei do Jeruzolimy. *dost.: zasiadł (na urzędzie) Dz 25,5

2. A stawili się przed nim, przeciwko Pawłowi, arcykapłan i przedniejsi z Żydów, i prosił go,

3. Domagając się łaski u niego, aby wezwał go do Jeruzolimy; bo mieli zamiar uczynić zasadzkę, aby go zabić w drodze.

4. Ale Festus stanowczo odpowiedział, że Paweł zostaje pod strażą w Cezarei, i że on sam zamierza szybko tam wyruszyć.

5. Niech więc ci z was – mówi – którzy mają znaczenie*, zejdą razem*; a jeśli jest coś niewłaściwego w tym meżu, niech go oskarżają.

*dost.: są mocni, zdolni, wybitni; **por. Dz 9,32*

6. A przebywając u nich więcej niż dziesięć dni, zszedł do Cezarei i nazajutrz zasiadł na sędzijskim tronie, i kazał przeprowadzić Pawła. Dz 18,12.16-17; Rz 14,10; 2Kor 5,10

7. A gdy on* przyszedł, obstarpił** go Żydzi, którzy przyszli z Jeruzolimy, wnosząc wiele ciężkich oskarżeń przeciwko Pawłowi, których nie byli zdolni dowieść, Dz 24,5,13;

domysł.: Paweł; **lub: otoczyli go Mt 5,11; 1P 4,12.16

8. On natomiast bronił się, mówiąc: Niczym nie zgrzeszyłem ani przeciwko Prawu żydowskiemu, ani przeciwko świątyni, ani przeciwko Cesarowi. Łk 3,1; J 19,12.15; Flp 4,22

9. Ale Festus, chcąc okazać życzliwość Żydom, odpowiadając Pawłowi, powiedział: Czy chcesz udać się do Jerozolimy i tam być odnośnie tych *zarzutów* sądzony przede mną?

10. Ale Paweł powiedział: Przed sądem* Cezara stoję, gdzie powinienem być sądzony; Żydów w niczym nie skrzywdziłem, jak i ty o *tych* bardzo* dobrze* wiesz.

*dost.: sędziowskim krzesłem; **gr.: kallion - lepszy, piękniejszy

11. Jeśli bowiem naprawdę wyrządzam *komuś* krzywdę* i czynię coś zasługującego na śmierć, nie wzbraniam się umrzeć; ale jeśli nie ma niczego w tym, o co mnie oskarżają, nikt nie może mnie im wydać**; odwołuję się do Cezara. *lub: niesprawiedliwość Łk 23,15,41

**dost.: darować, podarować, dać w akcie łaski

12. Wtedy Festus, po rozmowie z radą, odpowiedział: Odwołałeś* się do Cezara, pójdziesz do Cezara. *dost.: Cezara przywołales

13. A po upływie kilku dni król Agryppa i Berenika przyszli do Cezarei, z zamiarem powitania Festusa.

14. A gdy tam przebywali wiele dni, Festus przedłożył królowi sprawę dotyczącą Pawła, mówiąc: Pewien człowiek jest pozostawiony przez Feliksa *jako* więzień,

15. Odnośnie którego, gdy byłem w Jerozolimie, stawili się przede mną arcykapłani i starsi żydowscy, domagając się sprawiedliwego wyroku przeciw niemu;

16. Odpowiedziałem im, że nie ma zwyczaj u Rzymian wydawać jakiegos człowieka na zgubę wcześniej, zanim oskarżony nie stanie twarzą w *twarz* wobec oskarżycieli i dana mu będzie sposobność obrony z zarzutów.

17. Gdy więc się tutaj zebrali, ja bez żadnej zwłoki, następnego *dnia* gdy siadłem na sędziowskim tronie, rozkazałem aby ten człowiek został przyprowadzony;

18. Stanęli przeciw niemu oskarżyciele, a żadnego powodu do ukarania* nie przytoczyli z tych, których ja się spodziewałem,

*gr.: aitia - przyczyna kary, zarzut Mk 15,26

19. Lecz wytoczyli* przeciwko niemu jakieś sporne kwestie**, dotyczące ich własnych przesądów*** i jakiegos Jezusa, który umarł, a o którym Paweł twierdził, że żyje. *dost.: mieli

**gr.: dzeloma - pytanie, dyskusja o prawie; ***lub: zabobonów

20. Ja więc będąc w niepewności co do tego sporu, spytałem czy chce udać się do Jerozo-

limy i tam być odnośnie *tych zarzutów* sądzonym.

21. Ale że Paweł odwołał się, aby go strzeżono do rozpoznania przez Czcigodnego*, rozkazałem go strzec, aż go odeślę do Cezara.

*gr.: sebastos - forma lacińskiego Augustus - tytuł Cezara

22. Wtedy Agryppa powiedział do Festusa: Chciałbym i ja usłyszeć tego człowieka. Więc powiedział: Jutro go usłyszysz.

23. A gdy następnego dnia przyszedł* Agryppa i Berenika z wielką okazałością i wszedł do audytorium z dowódcami i głównymi osobistościami miasta, na rozkaz Festusa przeprowadzono Pawła. *dost.: przyszedł

24. I rzekł Festus: Królu Agryppo i wszyscy mężowie z nami tu obecni! Widzicie tego, o którego prosiło mnie usilnie całe mnóstwo Żydów, i w Jerozolimie i tu, wołając przeciwko *niemu*, że nie powinien on już dłużej żyć.

25. A ja rozumiejąc*, że nie uczynił nic zasługującego na śmierć, i gdy on sam odwołał się do Czcigodnego, wydałem wyrok, aby go *tam* posłać.

Łk 23,4; J 18,38; Dz 23,9

*dost.: chycić coś na własność, pojąć umysłem, ogarnąć

26. Nic pewnego jednak nie mogę o nim napisać panu*. Dlatego przyprowadziłem go przed was, a najbardziej przed ciebie, królu Agryppo, abym po jego przesłuchaniu miał co napisać; *tj. Cezarowi

27. Bo wydaje mi się nierozsądne posyłać więźnia, nie wskazując przeciwko niemu stawianych zarzutów*. *gr.: aita - por. w 18*

26 Agryppa powiedział wtedy do Pawła: Pozwala ci się mówić o samym sobie. Wówczas Paweł wyciągnął rękę* i *zaczął się* bronić: *tj. wykonał tradycyjny gest retoryczny

2. Uważam siebie za szczęśliwego*, królu Agryppo, że mam dziś bronić się przed tobą odnośnie wszystkiego, o co jestem oskarżony przez Żydów, *gr.: makarios - por. Mt 5,3*

3. Zwłaszcza że ty znasz wszystkie zwyczajy i sporne *kwestie* wśród Żydów; dlatego proszę cię, abys mnie cierpliwie wysłuchał.

4. Tak więc tryb mojego życia* od młodości, jakim on był od początku między moim narodem w Jerozolimie, znają wszyscy Żydzi.

*gr.: biosis - tryb, sposób życia i działania 2Tm 3,10; Dz 22,3

5. Wiedzą o mnie od dawna – gdyby chcieli zaświadczyć – że żyłem według najściśle-

szych* *zasad* stronnictwa** naszej religii***, jako faryzeusz. **tub: najsurowszych*

***gr: haireisis - stronnictwo, herezja, wybór; ***tub: kult*

6. A teraz stoję *tu* sądzony z powodu* nadziei spełnienia obietnicy, uczynionej wobec ojców przez Boga, **gr: epi - zgodnie, na, dla, przy, ku*

7. Której dwanaście naszych pokoleń, żarliwie służąc Bogu dniami i nocą, spodziewa się dostąpić*, w sprawie tej nadziei jestem oskarżony przez Żydów, królu Agryppol!

*dost.: przyjąć, osiągnąć jakaś rzecz Rdz 22,18; Pwt 18,15

8. Dlaczego uważa* się *za* rzecz nie do wiary, że Bóg wzbudza umarłych?

**gr: krino - sędzić, wyrazić opinię, wydać wyrok, uznawać*

9. Ja sam wprawdzie uważałem, że trzeba przeciw imieniu Jezusa Nazarejskiego podjąć wiele wrogich działań*, J 16,2; Rz 10,2

**tub: gwałtownych wystąpień, zdecydowanie walczyć*

10. Co też uczyniłem w Jeruzolimie, wielu też* świętych zamykałem w więzieniach, gdyż wziąłem to pehnomocnictwo** od arcykapłanów. A gdy miano ich zabijać, *głosowałem* za tym rzucając kamyk***. **tub: i; **por: w 12**

****tj. oddanie głosu w procesie: biały - niewinny/czarny - śmierć*

11. I po wszystkich synagogach często karząc ich, zmuszałem do bluźnierstwa, popadając też w coraz większy* szal** przeciwko nim, prześladowałem *ich* nawet w obcych miastach. Dz 22,9; Mt 10,17; Łk 21,12

**tub: niezmierny, obfity; **szaleńcza uściekłość*

12. I w tych *okolicznościach* podróżując do Damasku z pehnomocnictwem* i poleceniami** od arcykapłanów, **gr: eksousia - por. Dz 8,19**

**gr: epitrope - prawo decydowania, zezwolenie, upoważnienie*

13. W środku dnia, na drodze, zobaczyłem, o królu, światłość z nieba, przewyższającą jasność słońca, światłość, która oświeciła mnie i tych, którzy szli ze mną.

14. A gdy my wszyscy upadliśmy na ziemię, usłyszałem głos mówiący do mnie, który powiedział w języku* hebrajskim: Saulu! Saulu! Dlaczego mnie prześladujesz? Trudno ci wierzać przeciw ościeniowi**. Dz 9,4; 22,7

**gr: dialektos - język, narzecze, mowa por. Dz 1,19; Mt 26,73*

***tu ościeniom - w lmn. gr: kentron - ostrzy koniec, żądło, kolec*

15. A ja powiedziałem: Kim jesteś, Panie? A On powiedział: Ja jestem Jezus, którego ty prześladujesz.

16. Ale podnieś się i stań na swoich nogach; albowiem na to ci się ukazałem, *ponieważ* cię *dla* siebie już wcześniej *swą* ręką wybra-

łem na służę** i świadka tych rzeczy, które widziałeś, jak i tych, w których ci się ukażę***, **por. Dz 22,14; **gr: hyperetes - wioślarz z niższego pokładu, podwalny; ***tub: które zostaną ci przede mną ukazane*

17. Wywrę cię dla siebie spośród tego ludu i pogan, do których cię teraz posyłam,

18. Aby otworzyć ich oczy, aby odwrócić od ciemności do światłości i z władzy szatana do Boga, aby otrzymali odpuszczenie* grzechów i dziedzictwo między poświęconymi przez wiarę** we mnie. Iz 29,18; 2Kor 4,4; Kol 1,13

**tub: uwolnienie, wyzwolenie; **dost.: wiarą we mnie*

19. Dlatego *też*, królu Agryppo, nie byłem nieposłuszny temu niebiańskiemu widzeniu.

20. Ale najpierw tym, *którzy są* w Damasku i w Jeruzolimie, a także w całej krainie judzkiej, i poganom oznajmiałem, aby upamiętali* się i nawrócili się do Boga, czyniąc dzieła godne upamiętania. Dz 17,30; 20,21;

**tub: zmienili myślenie, zawrócili Łk 15,7; 24,47; 2Tm 2,25*

21. I ze względu na te *słowa*, schwytali mnie Żydzi w świątyni i próbowali zabić*.

**idiom: uziąć w swoje ręce, położyć ręce Dz 21,11.31; 28,17*

22. Otrzymując jednak pomoc od Boga, aż do tego dnia stoję, świadcząc zarówno małemu, jak i wielkiemu, i mówiąc nic oprócz tego, co powiedzieli Prorocy i Mojżesz, że ma nastąpić, Mt 17,4-5; Rz 3,21

23. Że Mesjasz będzie poddany cierpieniom, że jako pierwszy, *który* powstał z martwych ma głosić światłość ludowi i poganom.

24. A gdy on tak się bronił, Festus powiedział potężnym głosem: Szalejesz, Pawle! Wielka nauka* prowadzi cię do szaleństwa.

**gr: grammá - litera, uczoność, znajomość literatury*

25. Ale on powiedział: Nie szaleję, najdosłowniej* Festusie! Ale wypowiadam słowa prawdy i rozsądku. 1P 2,21

**gr: kratisos od kratos - najmocniejszy, najpotężniejszy*

26. Wie bowiem o tych *sprawach* król, do którego śmiało mówię, gdyż jestem przekonany, że nie jest to* przed nim ukryte, ponieważ nic, z tego nie działo się w *jakimś* zakątku. **dost.: jakieś z tych (spraw)*

27. Czy wierzysz, królu Agryppo, prorokom? Wiem, że wierzysz.

28. Agryppa natomiast powiedział za Pawła: W tej chwili* przekonujesz mnie, żebym został chrześcijaninem**. Dz 13,43; Łk 16,31

**gr: en mikro - w małym; tu w zn. przysł. lekko, już zaraz*

***gr: christianos - należący do Chrystusa - dodanie końcówki „ianos” do imienia właściciela wskazywało na stan poddania*

29. A Paweł powiedział: Życzylbym* sobie, by* Bóg *sprawił*, czy już teraz***, czy później***, nie tylko ty, ale i wszyscy, którzy mnie dzisiaj słuchają, stali się takimi, jakim i ja jestem, oprócz tych więzów. **tub: modliłbym się*
***tu: tryb życzący, ***idiom: i w małym i w wielkim*

30. A gdy on to powiedział, powstał król i namiestnik, a także Berenika i ci, którzy razem z nimi siedzieli.

31. I gdy oddalili się *na ubocze*, rozmawiali między sobą, mówiąc: Nic godnego śmierci lub więzienia nie czyni ten człowiek.

32. Agryppa jednak powiedział do Festusa: Mógłby ten człowiek zostać uwolniony, gdyby nie odwołał* się do Cezara. **por. Dz 25,12**

27 A gdy postanowiono, abyśmy odplynęli do Italii, oddano Pawła i niektórych innych więźniów setnikowi kohorty Czycigodnego*, o imieniu Juliusz. *Rz 15,22;*
por. Dz 25,21 *Dz 10,1; Mt 8,5-9*

2. A gdy wsiedliśmy na statek adramyteński*, mający płynąć do portów* Azji, wyruszyliśmy, a był z nami Arystarch, Macedończyk z Tesaloniki. **tj. z miasta Adramyttion; **dost.: miejsc*

3. A następnego dnia przybyliśmy do Sydonu, gdzie Juliusz z życzliwością* potraktował Pawła i pozwolił mu iść do przyjaciół, aby uzyskał zaopatrzenie**. **por. Dz 28,2***
**tub: opiekę - był mater. więzienia uzależniony był od rodziny*

4. A stamtąd wyruszyliśmy, i przepłynęliśmy pod *ostoną* Cypru, bo wiatry były przeciwne.

5. A gdy przepłynęliśmy otwarte morze*, naprzeciw Cylicji i Pamfilii, przybyliśmy do Miry, miasta w Licji. **dost.: głębie*

6. I tam setnik* znalazł statek aleksandryjski, który płynął do Italii i wsadził nas na niego. **gr.: hekatonarches - setnik*

7. A gdy przez wiele dni wolno płynęliśmy, z trudnością przybyliśmy naprzeciw Knidos, bo nie pozwalał nam wiatr, przepłynęliśmy pod osłoną Krety naprzeciw Salmony.

8. I gdy z trudem żeglowałyśmy wzdłuż niej, przybyliśmy do pewnego miejsca, zwanego Piękne Porty, w pobliżu którego było miasto Lasai*. **tj. miasto na wybrzeżu Krety*

9. A gdy upłynął znaczny czas i żegluga była już niebezpieczna, dlatego się minął już *okres postu**, radził¹⁸¹ im Paweł, *Kpl 23,27; Lb 29,7*
**tj. post związany ze świętem Yom Kippur - Dzień Pojednania*
***gr.: paraineo - przestrzegać, namawiać, napominać*

10. Mówiąc do nich: Mężowie! Widzę, że ta żegluga będzie ze stratą i z wielką szkodą, nie tylko dla towarów i statku, ale i dla naszego życia.

11. Setnik jednak bardziej ufal* właścicielowi statku i sternikowi, niż temu, co mówił Paweł. **gr.: peitho - być przekonany przez kogoś, mieć ufność*

12. A ponieważ port był niedogodny do przezimowania, większość powzięła decyzję aby stamtąd odplynąć i, o ile jest to możliwe, dostać się do Feniksu, portu Krety, zwróconego na stronę południowo-zachodnią i północno-zachodnią, i tam przezimować*.
**okres zimowy trwał od października do połowy marca*

13. A gdy zawiął łagodny wiatr z południa, uważając, że trzeba *silnie* trzymać się *swojego* postanowienia*, podnieśli kotwicę i płynęli wzdłuż wybrzeża Krety. **por. Dz 11,23**

14. Lecz niedługo potem uderzył na nich gwałtowny* wichur, który nazywa się Euroklidon*. **tub: huraganowy* *Ps 107,25*
***tj. wiatr północno-wschodni - nazwa występującego tajfunu*

15. A gdy statek został porwany i nie mógł stawić czoła wichrowi, poddaliśmy się *wiatrowi* i byliśmy niesieni.

16. A gdy podplynęliśmy pod pewną wysepkę, która nazywa się Klauda, z trudnością zdołaliśmy zapanować nad łodzią* *ratunkową*. **gr.: skafē - czubko, łódź, szalupa, wydłużone naczynie*

17. Po wciągnięciu której, rozpoczęto opasywać statek korzystając *ze sprzętu* pomocniczego, a w obawie, by nie wpaść na *mieliznę* Syrty*, spuszczone pływającą kotwicę; i tak byli niesieni. **dost.: na ląd Syrty*

18. A że gwałtownie byliśmy gnani przez wichurę, nazajutrz wyrzucono *ładunek*.

19. A trzeciego dnia wyrzuciliśmy własnymi rękoma osprzęt statku. *1Tes 4,13*

20. Ponieważ ani słońce, ani gwiazdy nie ukazywały się przez wiele dni, a niesłabnąca nawałnica* napierała na nas, opuściła** nas cała nasza nadzieja, że będziemy ocaleni.
**dost.: nie mała; **usunąć całkowicie, to co otacza, odbierać*

21. A gdy długo nie jedliśmy, wtedy Paweł stanął pośrodku nich i powiedział: Należało, o mężowie, być bezwzględnie* posłusznym** mojej radzie i nie odplywać z Krety, i oszczędzić sobie tej straty i szkody. **gr.: men - part. wzn.*
***dost.: być posłusznym władcy lub przełożonemu*

22. I teraz namawiam* was, *by być* dobrej

myśli; bo żadna dusza z pośród was *nie zostanie* utracona, tylko statek. Mt 9,2; 14,27

*gr: paraineo - zachęcać, namawiać, radzić, polecać komuś

23. Tej nocy bowiem, stanął przy mnie anioł tego Boga, do którego należę i któremu służę, mówiąc: Dz 10,3; 2Sm 14,20; Ga 4,14

24. Nie bój się, Pawle! Trzeba ci stanąć przed Cezarem, a oto darował ci Bóg wszystkich, którzy płyną z tobą.

25. Dlatego, mężowie, bądźcie dobrej myśli; albowiem wierzę Bogu, że tak będzie, jak² mi powiedziano. Łk 1,45; Dz 27,11; Rz 4,20

*gr: tropos - zgodnie ze sposobem, kierunkiem, trybem

26. I musimy być wyrzuceni na jakąś wyspę.

27. A gdy nastąpiła czternasta noc, a my błakaliśmy się³ po Adriatyku, około północy zdawało się żeglarzom, że zbliża się do nich jakiś łód. *dosl.: być niesionym w różne strony

28. I gdy spuścili sonde, stwierdzili dwadzieścia sążni; a gdy posunęli się trochę dalej, znowu spuścili sonde i stwierdzili piętnaście sążni.

29. W obawie, by czasem nie wpadli na miejsca skaliste, zrzucili cztery kotwice z rufy statku, życzyli⁴ sobie, aby nastąpił dzień.

*lub: modlili się do Boga, błagali, prosili, chcieli

30. A żeglarze, zamierzając uciec ze statku, spuścili łódź *ratunkową* na morze, pod pretekstem, że chcą od dziobu statku zarzucić kotwice,

31. Paweł powiedział setnikowi i żołnierzom: Jeśli oni nie zostaną na statku, wy nie możecie zostać ocaleni⁵. *gr: sodzo - uratować, zbawić, ocalić

32. Wtedy żołnierze odcięli liny od łodzi *ratunkowej* i pozwolili jej spaść.

33. A kiedy miał nastąpić dzień, Paweł zachęcał wszystkich, aby spożyli posiłek, mówiąc: Dzisiaj jest czternasty dzień, jak czekając pozostajecie bez posiłku, nic nie przyjmując.

34. Dlatego zachęcam was, abyście przyjęli posiłek, bo to służy waszemu ocaleniu, albowiem żadnemu z was *nawet włos* z głowy nie spadnie. Fłp 2,5; Mt 10,30; Łk 21,18

35. A gdy to powiedział, wziął chleb, podziękował Bogu wobec wszystkich i łamiąc zaczął jeść. Mt 15,36; Rz 14,6; 1Tm 4,3-4

36. A będąc dobrej myśli, również i wszyscy oni przyjęli posiłek.

37. A było nas wszystkich na statku dwieście siedemdziesiąt sześć dusz.

38. A gdy nasycili się posiłkiem, odciążyli statek, wyrzucając zboże do morza.

39. A gdy nastąpił dzień, nie rozpoznali tej ziemi; spostrzegli jednak jakąś zatokę, mającą wybrzeże, do którego postanowili, jeżeli można, przybić statkiem.

40. I odcięli kotwice, spuszczaając je w morze; i gdy zwolnili wiązania steru, podnieśli przedni żagiel, by podmuch wiatru skierował *ich* do brzegu;

41. A wpadli w miejsce, między dwoma prądami morskimi i osadzili statek na mieliźnie; wprawdzie dziób statku oparł się pozostając unieruchomiony, lecz rufa była rozbijana przez gwałtowne fale. 2Kor 11,25

42. Żołnierze⁶ natomiast postanowili, aby pozabijać więźniów, aby żaden po dopłynięciu nie uciekł. Mk 15,15; Łk 23,40

gr: stratiotes - żołnierz w służbie czynnej - por. 1Kor 9,7

43. Lecz setnik, chcąc uratować Pawła, powstrzymał ich od tego zamiaru⁷ i rozkazał także, by umiejący pływać wyskoczyli i pierwsi wyszli na ląd, *lub: decyzyj

44. A pozostali *mieli dołączyć*, jedni na deskach, a inni na czymkolwiek z okrętu. I tak się stało, że wszyscy ocalili i wyszli na ląd.

28 Gdy zostaliśmy ocaleni⁸, dowiedzieliśmy się, że wyspa nazywa się Malta.

*gr: diasodzo - uratować, zachować w niebezpieczeństwie

2. A tubylcy⁹ okazali nam niespotykaną życzliwość¹⁰; przyjęli bowiem nas wszystkich, rozpalając ogień z powodu padającego deszczu i z powodu zimy. *gr: barabros - por. Rz 1,14*

*gr: philanthropia - miłość do ludzi, współczucie Hbr 13,2

3. A gdy Paweł zgarnął kupę chrustu i nałożył na ogień, od gorąca wyszła żmija i ucepiła się do jego ręki.

4. A gdy tubylcy ujrzeni żmiję wiszącą u jego ręki, mówili między sobą: Pewnie ten człowiek jest zabójcą¹¹, któremu, chociaż ocalał z morza, sprawiedliwość nie pozwala żyć.

*gr: foneus - morderca, zabójca Mt 23,35; 27,25

5. Lecz on strząsnął żmiję w ogień i nie doznał¹² nic złego. Mt 3,7; 12,34; 23,33; Łk 3,7

*lub: doznać czegoś zmysłami, cierpieć dotkliwie, przeżyć

6. A oni oczekiwali, że spuchnie albo nagle upadnie martwy; lecz gdy długo na to czekali, a widzieli, że mu nic złego się nie stało, zmienili zdanie i mówili, że jest bogiem.

Lb 21,6-9; Mk 16,18; Łk 10,19

7. A w okolicy tego miejsca miał posiadłość* zarządca** tej wyspy, o imieniu Publiusz, który przyjął nas i życzliwie ugościł przez trzy dni. *gr: chorion - teren, majątek ziemski, obszar, region

**gr: proton - pierwszy, tu w znaczeniu najważniejszy obywatel
8. I zdarzyło* się, że ojciec Publiusza leżał złożony* gorączką i biegunką; Paweł wszedł do niego, i gdy pomodlił się, włożył na niego ręce i uzdrowił go. *dost.: stało się Jk 5,14; Mk 6,5

**dost.: trzymać siłą, poustrzygiwać, być cierpiącym

9. Gdy więc to się stało, inni na tej wyspie, którzy też mieli słabości*, przychodzili i byli uzdrawiani**. *lub: choroby; *uleczeni

10. Ci też okazywali nam wielki szacunek, a gdy mieliśmy odplnąć, dostarczylł*, to co było potrzebne**. *dost.: nakładali; **por. Dz 27,3*

11. A po trzech miesiącach odplniemy na statku aleksandryjskim z figurą dziobową bliźniat*, który przezimował na tej wyspie.

*tj. Diskur - symowie Zeusa i Ledy - Kastor i Polluks

12. I gdy przyplłynęliśmy do Syrakus*, pozostaliśmy tam trzy dni. Dz 21,7; 27,2

*tj. główne miasto Sycylii 120 km od Malty

13. A stamtąd, trzymając się brzegu, przybyliśmy do Regium, a gdy po upływie jednego dnia, nastął południowy wiatr, na drugi dzień przybyliśmy do Puteoli*, *tj. 130 km od Rzymu

14. Gdzie znaleźliśmy braci, i byliśmy przez nich zaproszeni, aby pozostać siedem dni; i tak doszliśmy do Rzymu.

15. A tamtejsi bracia, słysząc o nas, wyszli na nasze spotkanie aż do Forum Appii* i do Trzech Tawern**, gdy ich Paweł ujrzał, podziękował Bogu i nabrał odwagi***. Pwt 31,6

*tj. 64 km od Rzymu; **46 km od Rzymu; ***lub: otuchą

16. A gdy przyszlśmy do Rzymu, setnik oddał więźniów dowódcy straży; ale Pawłowi pozwolono mieszkać* osobno razem z żołnierzem, który go strzegł. Rz 1,7-15;

*dost.: pozostać u siebie Rz 15,22; Dz 27,3

17. I stało się po trzech dniach, że Paweł zwołał do siebie przedniejszych* Żydów. A gdy się zeszli, powiedział do nich: Mężowie bracia! Ja nie uczyniłem nic przeciwko ludowi i zwyczajom ojczyzstym, a jednak zostałem wydany jako więzień z Jerozolimy w ręce Rzymian, *dost.: pierwszych z Dz 21,11

18. Którzy po przesłuchaniu chcieli mnie wypuścić, dlatego że w moim nie było żadnego powodu do kary śmierci.

19. Lecz wobec sprzeciwu Żydów, zostałem

zmuszony odwołać* się do Cezara; nie żebym miał swój naród o coś oskarżać.

*dost.: przywołać do siebie Cezara - Dz 25,11; 26,32

20. Z tego właśnie powodu prosiłem was, aby zobaczyć się i porozmawiać; albowiem ze względu na nadzieję Izraela, jestem opasany* tym łańcuchem. *lub: dzwigam Jr 17,13

21. Oni natomiast powiedzieli do niego: My nie otrzymaliśmy ani listów o tobie z Judei, ani też nikt z braci nie przyszedł i nie oznajmił, czy powiedział coś złego o tobie.

22. A uważamy za właściwe od ciebie usłyszeć, co naprawdę myślisz; wiadomo bowiem nam o tej sekcie*, że wszędzie mówią przeciwko niej. *gr: haireisis - stronnictwo, herezja, wybór

23. A gdy wyznaczili mu dzień, przyszli do niego jeszcze licznie w gościnę, im to od rana do wieczora wykladał*, świadcząc o Królestwie Boga, przekonując ich do tego, co dotyczy Jezusa, z Prawa Mojżesza i z Proroków, *por. Dz 7,21* Dz 8,25; 18,5; 1Kor 15,15

24. I jedni istotnie zostali przekonani o tym, co mówił, natomiast inni nie uwierzyli.

25. A nie zgadzając* się między sobą, zaczęli się rozchodzić, gdy Paweł powiedział to jedno słowo: Dobrze Duch Święty powiedział przez Izajasza proroka do naszych ojców, *gr: asymfonos - niewspółbrzmiający, rozbieżny Iz 6,9

26. Mówiąc: Idź do tego ludu i powiedz: Słuchając będziecie słyszeć, a nie zrozumiecie, i patrząc będziecie widzieć, a nie ujrzycie; 27. Utyło* bowiem serce tego ludu i uszami z trudem usłyszeli, a swoje oczy zamknęli**, aby czasem oczami nie widzieli i uszami nie słyszeli, a sercem nie zrozumieli i nie nawrócili się, i abym ich nie uzdrowił. Ps 17,10;

*lub: uczynić grubym, tłustym; **zmrużyli Iz 19,22

28. Niech więc będzie wam wiadomo, że poganom posłane zostało to zbawienie Boże; i oni będą słuchać. Mt 21,43; Dz 13,46; Rz 3,21

29. A gdy on to powiedział, Żydzi odeszli, wiodąc między sobą zaciekle* spór**.

*dost.: wielki; **por. Dz 15,7* J 7,40; Mt 10,34; Łk 12,51

30. I pozostał Paweł całe dwa lata we własnym, wynajmowanym mieszkaniu i przyjmował* wszystkich, którzy przychodzili do niego, *lub: przyjmował z zadowoleniem, witał z radością

31. Głosząc Królestwo Boga i nauczając o Panu Jezusie Chrystusie, z całą śmiałością* bez przeszkód. Mt 4,23; Łk 8,1; Dz 20,25; 23,11

*gr.: parresia - śmiałość, swoboda, ufna odwaga

List apostoła Pawła do Rzymian

1 Paweł, sługa* Jezusa Chrystusa, powo-
łany na apostoła, oddzielony do *głosze-
nia* Ewangelii** Boga, Rz 15,16; Dz 9,15

*gr: *doulos - niewolnik; w myśli hebr: - sługa; **lub: dobrej nowiny*

2. Która wcześniej została ogłoszona przez
Jego proroków w Pismach Świętych,

3. O Jego Synu, który narodził się z potom-
stwa* Dawida według ciała**, Mt 3,17; Lz 9,6

*lub: *nasienia; **gr: sarks - por. Kol 2,11***

4. Który został ustanowiony Synem Bożym
w mocy, według Ducha uświęcenia, przez*
powstanie z martwych, o Jezusie Chrystusie,
naszym Panu, *lub: z (powodu), dzięki

5. Przez którego otrzymaliśmy łaskę i apo-
stolstwo, *by* dla Jego imienia *przyprowadzić*
do* posłuszeństwa wiary *ludzi* we wszyst-
kich narodach, Dz 1,25; 1Kor 9,2; Ga 2,8;

*gr: *eis - ku, do, dla* Rz 15,18; Mt 1,11; Dz 15,14

6. Wśród których jesteście i wy, powołani*
przez Jezusa Chrystusa. Ef 1,11; Rz 8,28; 2Tm 1,9

*gr: *kletos - wezwany, zaproszony, powołany na urząd*

7. Wszystkim będącym w Rzymie, umiłow-
anym* Boga, powołanym świętym, łaska wam
i pokój od Boga Ojca naszego i od Pana Je-
zusa Chrystusa. 1Kor 1,2; 1Tes 4,7; 1P 1,15

*gr: *agapetos - umiłowany, godny miłości, drogi, cenny*

8. Najpierw prawdziwie dziękuję Bogu mo-
jemu przez Jezusa Chrystusa za was wszyst-
kich, albowiem wiara wasza jest rozgłasza-
na* na całym świecie. Hbr 13,15; 1Tes 1,8; Mt 24,14

*gr: *katangello - głosić publicznie, podawać do wiadomości*

9. Świadkiem bowiem jestem mi Bóg, któremu
służę* w duchu moim w Ewangelii Jego Sy-
na, że nieustannie o was wspominał, Dz 12,2

*gr: *latreo - służba jako akt poświęcenia, urząd, służba Bogu*

10. Zawsze w moich modlitwach prosząc,
aby teraz *lub* kiedyś *mając* otwartą drogę*,
w woli Boga przyjść do was.

*lub: *cieszyć się pomyslnością w drodze, mieć pomyslny los*

11. Albowiem pragnę* was widzieć, abym
mógł przekazać wam jakiś duchowy dar** ła-
ski* dla waszego utwierdzenia, Hbr 13,9;

*lub: *tesknąć; **gr: charisma - dar łaski* 1Kor 12,1; 14,1,12

12. To jest, aby razem wśród was doznać za-

chęty przez wzajemną* wiarę, zarówno wa-
szą i moją. *gr: *allelon - jedni drugim* Tt 1,4; 1P 1,1

13. A nie chcę, bracia, abyście nie wiedzieli,
że często zamierzałem* przyjść do was, lecz
aż dotąd miałem przeszkody**, abym miał
i w was jakiś plon, tak jak wśród pozosta-
łych narodów. Dz 16,6; 1Tes 2,18; Flp 4,17

*lub: *postanowilem; **zostałem powstrzymany*

14. Bo jestem dłużnikiem zarówno Greków
i barbarzyńców*, zarówno mądrych i niemą-
drych. *tj. *obcych, niemówiących po grecku* Rz 13,8

15. Tak więc, jeśli chodzi o mnie, gotów* *je-
stem* i wam, w Rzymie, głosić Ewangelię.

*lub: *być chętnym, ochoczym* Mk 14,8; 2Kor 8,12

16. Bo nie wstydę się Ewangelii Chrystusa;
bo jest *ona* mocą Bożą ku zbawieniu każde-
mu wierzącemu*, nie tylko Żydowi, ale i Gre-
kowi. Mk 8,38; 1Kor 15,1; 2Kor 4,4

*dost.: *który jest wierzący - czas teraż. str. czynna*

17. Bo sprawiedliwość Boża w niej jest obja-
wiona z wiary ku wierze, tak jak jest napisa-
ne: A sprawiedliwy z wiary żyć będzie.

Ha 2,4; Ga 3,11; Hbr 10,39; 11,6-7

18. Bo gniew Boży objawiany jest z nieba
przeciwko wszelkiej bezbożności i niespra-
wiedliwości tych ludzi, *którzy* przez niespra-
wiedliwość powstrzymują prawdę, Obj 14,10

19. Dlatego że to, co jest poznawalne u Bo-
ga, jest dla nich jawne*, gdyż Bóg im to uka-
zał**; *lub: *widoczne; **uczynił widocznym* Ps 19,1; J1,9

20. Bo *rzeczy* Jego niewidzialne, od stworze-
nia świata w dziełach są dostrzegalne* *jako*
wrażnie widzialne**, to jest wieczna Jego
moc i boskość, tak że są bez wymówki***.

*lub: *są rozumiane, zauważalne* Dz 17,29; Kol 2,9;

lub: *wyśledzić, zobaczyć z góry; ***por. Rz 2,1 Ps 139,13

21. Dlatego że po poznaniu Boga, *nie oddali*
Mu chwały jako Bogu, *ani Mu* nie podzięko-
wali, lecz stali się próżni* w swoich rozwa-
żaniach, a ich bezrozumne serce zostało po-
grążone w ciemności; Rdz 8,21; Łk 17,15;

*lub: *zostali uczynieni próżnymi, głupimi* Ef 4,17

22. Zapewniając*, że są mądrzy, stali się
głupimi; *lub: *twierdzić, mówić* 1Kor 1,19

23. I zmienili chwałę nieśmiertelnego* Boga na podobieństwo obrazu śmiertelnego człowieka i ptaków, i czworonożnych zwierząt, i płazów; *gr.: *qfthartos - niezniszczalny, nieprzemijający*

24. Dlatego też, wydał ich Bóg przez pożądliwość ich serc na nieczystość, aby plugawili* swoje ciała między sobą, Dz 7,42;

*lub: traktować z pogardą, lżyć Ps 81,11; 2Tes 2,11

25. Tych, którzy zamienili* prawdę Boga na kłamstwo** i oddawali cześć, i służyli raczej stworzeniu wbrew Temu, który stworzył. On jest błogosławiony*** na wieki. Amen. Mt 4,10;

*lub: zmieniać coś na coś; **falsz; ***wystawiony 1P 4,19

26. Dlatego poddał ich Bóg na hańbę namiętności, bo zarówno ich kobiety zamieniły pożycie zgodne z naturą, na to wbrew naturze*. *gr.: *fysis - natura, rodzaj* Pwt 23,17; 1Kor 6,9

27. Podobnie i mężczyźni, porzucili naturalne pożycie z kobietą, zostali zapaleni przez swoją żądzę *ptciową* jedni ku drugim, mężczyzna z mężczyzną czyniąc bezwstyd i odbierając na sobie samych należną zapłatę za ten błąd*. *gr.: *plane - błąkać się, błędny sposób postępowania*,

28. I tak jak oni nie uważali* za potrzebne, by dogłębnie poznać Boga, tak wydał ich Bóg *we władanie* na nic niezdatnego** rozumu, aby czynili to, co nieprzyzwoite;

*lub: nie zaaprobowali; **odrzucony jako nienadający się

29. Będąc pełni wszelkiej niesprawiedliwości, nierządu, niegodziwości, chciwości, złości, pełni zazdrości, morderstwa, kłótności, podstęp, złośliwości;

30. Oszczyrcy, nienawidzący Boga, uchwalili, hardzi*, chelpliwi**, wynalazcy złych rzeczy, rodzicom nieposłuszni, *lub: pyszni

*gr.: *aladzon - promujący sam siebie, zaręczumiły, samochwalca*

31. Nierozumni, niedotrzymujący umów, bez naturalnych *rodzinnych* uczuć, nieprzejednani i niemilosierni, 2Tm 3,3

32. Którzy dokładnie poznali wyrok* Boga, że ci, którzy to czynią, godni są śmierci, nie tylko sami to czynią, ale i zgadzają się *z tymi, którzy to czynią*. *gr.: *dikaionia - dekret, zarządzenie*

2 Dlatego jesteś bez wymówki*, o człowieku, kimkolwiek** *jesteś*, który osądzasz; bo w czym innego osądzasz, samego siebie osądzasz, ponieważ, ty *jako* osądzający czynisz to samo.

Rz 9,20; 1Kor 7,16; Jk 2,20

*gr.: *anapologetos - nie mający wymówić się od winy, nie do obronienia*; **gr.: *pas - każdy, wszelki, cały, wszyscy, ktokolwiek*

2. A wiemy, że sąd Boży jest zgodny z prawdą wobec *tych, którzy* czynią takie rzeczy.

3. Czy liczysz* na to, o człowieku, który sądzisz tych, co czynią takie rzeczy, a *sam* je czynisz, że ty umkniesz sądu Bożemu?

*gr.: *logizomai - liczyć, poczytać* Łk 22,60; Mt 23,33
rachować, brać pod uwagę, umioskować - por. Jk 2,23*

4. Czy pogardzasz bogactwem Jego dobroci, powściągliwości i cierpliwości, nie wiedząc, że dobroć* Boża prowadzi ciebie do upamiętania**. *lub: *lagodność, dobroćliwość* Rz 3,25; Wj 34,6;

*gr.: *metanoia - zmienić myślenie, zaurócić* 2P 3,9

5. Ale według zatwardziałości swojej i nieskruszonego* serca gromadzisz sobie gniew na dzień gniewu i objawienia sprawiedliwego sądu Boga, Wj 8,15; 1Sm 6,6; Hbr 3,13; 4,7; Jk 5,3

*gr.: *ametaneoos - niezdolny do skruchy lub zmiany myślenia*

6. Który odda* każdemu według jego czynów, Ps 62,12; Prz 24,12; Obj 20,12

*gr.: *apodidomi - oddać dla własnej korzyści, spłacić, odpłacić*

7. Tym, którzy rzeczywicie* przez wytrwanie w dobrym czynie szukają chwały i czci, i niezniszczalności**, *odda* życie wieczne;

*gr.: *men - part. wzmac.*; **gr.: *qftharsia - por. Ef 6,24**

8. Natomiast kłótniwy* i rzeczywicie** nieposłusznym prawdzie, lecz posłusznym niesprawiedliwości, *odda* zapalczywość i gniew;

*lub: *kierującym się własną ambicją*; **por. w. 7* 1P 4,17

9. Utrapienie i ucisk* na duszę każdego człowieka, który czyni zło, najpierw Żyda, a także i Greka; *gr.: *stenochoria - dost. wąskie przejście, trud*

10. A chwała i cześć*, i pokój każdemu czyniącemu dobro, najpierw Żydowi, a także i Grekowi. *gr.: *time - cześć, szacunek, wartość* Dz 10,35

11. Bóg bowiem nie ma względu* na osobę.

*dost.: *nie bierze wg twarzy - nie jest stronniczy* Pwt 10,17

12. Ci bowiem, *którzy* bez Prawa zgrzeszyli, bez Prawa też zginą; a ci, *którzy* w Prawie zgrzeszyli, przez Prawo zostaną osądzeni.

13. Gdyż nie słuchacze Prawa są sprawiedliwymi* przed Bogiem, ale ci, którzy czynią Prawo, zostaną uznani za sprawiedliwych.

Jk 1,22; Rz 10,5; Ga 2,16; 3,12; 5,4

*gr.: *dikaos - prawy, sprawiedliwy, zachowujący nakazy*

14. Skoro bowiem poganie, nie mając Prawa, z natury czynią to, co jest w Prawie, oni nie mając Prawa, sami sobie są Prawem,

15. *Bo* pokazują oni, że dzieło Prawa zapisane jest w ich sercach, gdyż razem świadczą o tym ich sumienie i myśli, oskarżające się pomiędzy sobą lub też biorące w obronę;

16. W dniu, gdy Bóg sędzić będzie przez Jezusa Chrystusa ukryte *sprawy* ludzi, według mojej Ewangelii. J 5,22; 2Tm 4,1,8; Mt 16,27; Łk 8,17

*gr: *kryptos* - skrycie, po kryjomu, tajemnie

17. Oto ty, który nazywasz siebie Żydem i polegasz na Prawie, i chlubisz się w Bogu,

*gr: *epanapaumoi* - spocząć, położyć ufnosć, J 5,45; osiąść na czymś J 9,28; Łk 10,28

18. I znasz *Jego* wolę, i badasz *to, co jest* ważne, będąc pouczonym przez Prawo,

*gr: *dokimadzo* - sprawdzać, próbować, Pwt 4,8; oceniać wartość, aprobować Ne 9,13; Łk 12,47

19. I masz przekonanie, że jesteś przewodnikiem *ślepych*, światłem *dla tych, którzy są* w ciemności, *gr: *hodegos* - por: Mt 15,14*

20. Wychowawcą nierozumnych, nauczycielem niemowląt, mając w Prawie formułę *wiedzy* i prawdy. 1P 2,2; 2Tm 3,5; Tt 1,16

*gr: *morfosis* - kształt, forma, postać; *lub: *poznania*

21. Ty więc, *który uczysz* drugiego, samego siebie nie nauczasz? *Który glosisz*, *żeby* nie kradziono, kradniesz?

Ps 50,16; Mt 23,3;

*gr: *kerysso* - być heroldem, ogłaszać jak herold Łk 11,46

22. *Który mówisz, żeby* nie cudzołożono, cudzołożysz? *Który brzydzisz się* bożkami, wypełniasz świętokradztwo?

23. *Który chlubisz się* Prawem, przez przekraczanie Prawa znieważasz Boga?

24. Albowiem tak, jak jest napisane: Z powodu was, poganie bliźnią *mienuje* Bożemu.

Iz 52,5; Ez 36,21; 1Tm 6,1,1; Tt 2,5; 2Sm 2,14

*gr: *blasfemo* - potwarz, bluźnierstwo, znieważenie, obelga

25. Obrzezanie bowiem jest korzystne, jeśli wykonujesz Prawo; a jeśli byś był przestępcą Prawa, twoje obrzezanie staje się nieobrzezaniem. *gr: *prasso* - czynić, spełniać, działać

26. Jeżeli więc nieobrzezany przestrzega sprawiedliwości Prawa, czy jego nieobrzezanie nie będzie policzone za obrzezanie?

27. I *ten, który jest* z natury nieobrzezany, a wypełnia Prawo, osądzi cię, *który*, mimo litery i obrzezania, *jestes* przestępcą Prawa.

Rz 8,4; Mt 5,17; Ga 5,14; Mt 12,41

*gr: *parabates* - przestępca, ktoś łamiący Prawo

28. Żydem bowiem, nie jest się *na podstawie tego co widać*, ani obrzezanie *nie jest tym co widać* na ciebie; Rz 9,6-8; Ga 6,15; Obj 2,9

*gr: *faneros* - widoczny, jawny, oczywisty

29. Ale Żydem jest się w ukryciu, a obrzezanie serca jest w duchu, nie w literze; taki ma chwałę nie od ludzi, ale od Boga.

*lub: przez Ducha; **literą

Kol 2,11; 2Kor 3,7

3 Jaka jest więc wyższość Żyda? Albo jaki jest zysk z obrzezania?

2. Wielki pod każdym względem*. Przede wszystkim ten, że im powierzone zostały Słowa Boga. Rz 9,4; Pwt 4,8; Ps 147,20; Ez 20,11

*dosł.: na każdy sposób; *gr.: *pistoew* - termin prawny oznaczający oddać coś w depozyt; **gr.: *rhema* - słowo, wypowiedź

3. Cóż bowiem, jeżeli niektórzy nie uwierzyli? Czy ich niedowiarstwo zniszczy wierność Boga? *lub: stać się bezużytecznym, bezczynnym

4. Z pewnością nie*, ale Bóg jest prawdziwym, a każdy człowiek to kłamca, tak jak jest napisane: Abyś został uznany za sprawiedliwego w swoich słowach i zwyciężył, gdy będziesz sądzony. Hi 40,3-8; J 3,33;

por. u 6; **dosł.: niech staje się

5. Jeśli więc nasza niesprawiedliwość daje dowód sprawiedliwości Boga, co powiemy? Czy Bóg jest niesprawiedliwy, gdy okazuje gniew? Po ludzku mówię. 1Kor 1,30; Flp 3,9

*gr: *symistao* - dowodzić, wykazywać, ustalać, stać razem

6. Z pewnością nie*; bo jak Bóg osądzi świat?

*aram. idiom: porzućmy tę myśl Rdz 18,25; Hi 8,3

7. Jeśli bowiem przez moje kłamstwo prawda Boża bardziej obfitowała ku Jego chwale, dlaczego *więc* ja jeszcze jestem sądzony jako grzesznik? *gr.: *perisseuo* - być obficie zapotrzebowanym

8. I czy nie tak *właśnie* nas spotwarzają, i tak twierdzą o nas, że my mówimy: Czyńmy złe rzeczy, aby przyszły dobre? Wyrok na takich jest zgodny z prawem*. *lub: słuszny

9. Cóż więc, górujemy *nad nimi*? Wcale nie; bo wcześniej wysunęliśmy zarzut*, że Żydzi, a także Grecy, wszyscy są pod grzechem,

*gr: *proaitiaomai* - postawić wcześniej zarzut przeciwko

10. Tak jak jest napisane: Nie ma sprawiedliwego, ani jednego; Ps 14,3; 53,3; Kaz 7,20

11. Nie ma, kto by pojmował*, nie ma, kto by szukał Boga; Ps 14,2; 53,2

*gr: *syniemi* - rozumieć, pojąć, zestawić razem (fakty)

12. Wszyscy zbroczyli*, wszyscy razem zostali uznani za nieużytecznych, nie ma, kto by czynił dobro, nie ma ani jednego; Wj 32,8

*gr: *ekklino* - odchylić się, zmienić kierunek, odstąpić

13. Grobem otwartym jest ich gardło, swoimi językami mówią podstępnie; jad żmij na ich wargach; Ps 5,9; Mt 12,35; Ps 140,3

14. Usta ich pełne są przekleństwa* i gorczy; Ps 10,7; 50,19; Jk 3,6-10

*gr: *ara* - przekleństwo, klątwa, zlorzeczenie, modlitwa

15. Nogi ich są prędkie do rozlewu krwi;

16. Zniszczenie i nędza na ich drogach,
17. A drogi pokoju nie poznali;
18. Nie ma bojaźni Bożej przed^{*} ich oczami.

^{*lub: naprzeciw} Ps 36,1; Prz 3,13

19. A wiemy, że cokolwiek Prawo mówi, mówią to tym, którzy są pod Prawem, aby wszelkie usta zostały zamknięte^{*} i aby cały świat okazał się winny^{**} przed Bogiem,

J 10,34;

^{*lub: zahamowane; **stać przed sądem} Ga 3,10; 1Kor 1,29

20. Dlatego że z czynków Prawa żadne ciało^{*} nie będzie uznane za sprawiedliwe przed Jego obliczem, gdyż przez Prawo jest do głębi^{**} poznanie grzechu.

Ga 2,16; Hb 25,4

^{*tj. nikł, żaden człowiek; **gr.: epignosis - por. Rz 10,2*}

21. Lecz teraz, niezależnie od Prawa^{*}, została ukazana sprawiedliwość Boga, poświadczona^{**} przez Prawo i Proroków;

Rz 10,3; 1Kor 1,30

^{*dost.: bez Prawa; **gr.: martyreo - por. J 21,24*}

22. Sprawiedliwość Boga przez wiarę w Jezusa^{*} Chrystusa, dla wszystkich i na wszystkich wierzących, nie ma bowiem różnicy;

^{*lub: wiarę Jezusa - chodzi o wiarę tę, Rz 5,1; Flp 3,9;}

^{którą miał Jezus - por. Ga 2,16**} 1Kor 4,7; Ga 3,28

23. Bo wszyscy zgrzeszyli i są pozbawieni^{*} chwały Bożej.

Ga 3,22; Rz 5,2; 2Tes 2,14; 1P 5,1

^{*gr.: hystereo - być pozbawionym czegoś, mieć brak}

24. I są uznani za sprawiedliwych za darmo^{*} z Jego łaski^{**} przez odkupienie^{***} w Chrystusie Jezusie, ^{*lub: w darze; **dost.: łaską Jego} 1Kor 6,11;

^{***gr.: apolytrosis - uwolnienie uzyskane dzięki zapłacie} Tt 3,5

25. Którego Bóg ustanowił jako ofiarę przebłagalną, przez wiarę, w Jego krwi, dla wykazania dowodu swojej sprawiedliwości przez odpuszczenie wcześniej *popetnionych* grzechów w czasie Bożej cierpliwości^{*},

^{*lub: powściągliwości} Wj 25,17; 1J 2,2; Kol 1,14,20

26. Dla wykazania dowodu swojej sprawiedliwości w teraźniejszym czasie, tak by On był sprawiedliwy i usprawiedliwiający tego, który jest z wiary^{*} w Jezusa. ^{*por. w 22*}

27. Gdzie więc jest chłuba^{*}? Została wykluczona. Przez jakie Prawo? Uczynków? Nie, ale przez prawo wiary. ^{*gr.: kauchesis - por. Flp 1,26*}

28. Dlatego rozumiemy, że człowiek zostaje uznany za sprawiedliwego przez wiarę^{*}, bez czynków Prawa. ^{*lub: wiarą} Dz 13,38

29. Czy Bóg jest tylko Bogiem Żydów? Czy nie pogan także? Tak, i pogan.

30. Bo jeden jest Bóg, który usprawiedliwi^{*} obrzezanie z wiary i nieobrzezanie przez wiarę. ^{*dost.: uznana za sprawiedliwie}

31. Czy więc Prawo niszczy^{*} przez wiarę? Z pewnością nie^{**}! Prawo umacniamy^{***}.

^{*lub: uznajemy za bezużyteczne} Mt 5,17; Ga 3,17-19

^{**aram. idiom: porzućmy tę myśl; ***lub: stawiamy}

4 Cóż więc powiemy, co znalazł Abraham, ojciec nasz według ciała?

Hbr 12,9

2. Bo jeśli Abraham z czynków został uznany za sprawiedliwego, ma się czym chlubić, ale nie u Boga.

Rdz 15,6; Ga 3,6

3. Bo co mówi Pismo? A Abraham uwierzył Bogu i zostało mu to policzone^{*} za sprawiedliwość. ^{*gr.: logidzomai - zaliczać na rachunek - por. Jk 2,23*}

4. A pracującemu, zapłata nie jest policzona według łaski, ale według należności^{*};

^{*gr.: ofeilema - to, co jest komuś należne, dług, вина} Rz 11,6

5. Temu natomiast, który nie pracuje, lecz wierzy w Tego, który czyni sprawiedliwym bezbożnego, jego wiara jest mu policzona za sprawiedliwość.

1Kor 6,9; Tt 3,5-7; Flm 1,18

^{*gr.: asebes - pozbawiony czci i szacunku dla Boga, świętokradca}

6. Tak też i Dawid mówi o błogosławieństwie^{*} człowieka, któremu Bóg zalicza^{**} sprawiedliwość, niezależnie od czynków:

^{*lub: szczęściu; **por. Rz 4,3*} Ps 112,1; Mt 5,3; 2Tm 1,9

7. Błogosławieni^{*}, którym odpuszczone są nieprawości i których grzechy są zakryte;

^{*lub: szczęśliwi} Ps 32,1; Mt 9,2; Łk 7,47; Jr 33,8

8. Błogosławiony mąż, któremu PAN rzeczywiście nie policzy grzechu. ^{*gr.: ou me - por. Mt 5,20*}

9. Czy zatem to błogosławieństwo jest tylko nad obrzezaniem, czy też nad nieobrzezaniem? Mówimy bowiem, że wiara została policzona Abrahamowi za sprawiedliwość.

10. Jak więc została mu policzona? Gdy był w obrzezaniu, czy w nieobrzezaniu? Nie był w obrzezaniu, ale w nieobrzezaniu.

1Kor 7,19; Ga 5,6; 6,15

11. I przyjął^{*} znak obrzezania jako pieczęć sprawiedliwości tej wiary, którą miał w nieobrzezaniu, aby był ojcem wszystkich wierzących w nieobrzezaniu, aby i im to zostało policzone za sprawiedliwość,

Wj 31,13;

^{*lub: otrzymał} 2Kor 1,22; Ef 1,13

12. I także ojcem obrzezania, nie tylko dla tych, którzy są z obrzezania, ale i dla tych, którzy idą^{*} śladami wiary ojca naszego Abrahama, którą miał w nieobrzezaniu.

^{*dost.: iść w szeregu, kroczyć za kimś} Rz 9,6; Łk 16,23

13. Bowiem nie przez Prawo została dana obietnica Abrahamowi i jego potomstwu^{*},

że ma być dziedzicem świata, ale przez sprawiedliwość z wiary. ^{*lub: nasieniu - L,pj.}

14. Bo jeśli ci, którzy są z Prawa, są dziedzicami, wtedy wiara stała się bez znaczenia^{**}, a obietnica stała się bezużyteczna; Ga 2,21 ^{*dosł.: jest uczyniona; **gr.: kenoo - bez znaczenia, pusty - Jk 2,20*}

15. Gdyż Prawo powoduje^{*} gniew; bo gdzie nie ma Prawa, tam i nie ma przestępstwa.

^{*gr.: katerjadzomai - sprawiać, wykonać Ef 5,6; Kol 3,6}

16. Dlatego z wiary dana *była* obietnica, aby była z łaski, i aby była zapewniona^{*} całemu potomstwu, nie tylko tym, *którzy są* z Prawa, ale i tym, *którzy są* z wiary Abrahama, ojca nas wszystkich, ^{*lub: mocna, trwała}

17. Tak, jak jest napisane: Ojcem wielu narodów ustanowiłem cię przed Bogiem, któremu uwierzył, *który ożywia umarłych*, a to czego nie ma, powołuje by było^{*}. ^{*dosł.: jako będące}

18. *Abraham* wbrew nadziei z powodu nadziei uwierzył, by stać się ojcem wielu narodów według tego, co jest powiedziane: Takie będzie twoje potomstwo^{*}; ^{*por. u. 13*} Rdz 15,5

19. I nie osłabił w wierze, i nie patrzył^{*} na swoje własne ciało, że jest już obumarłe, mając około stu lat, ani na obumarłe łono Sary. ^{*lub: nie skupiał swojego wzroku, nie zważał}

20. A wobec obietnicy Boga nie poddał się wątpliwościom *wypływającym* z niewiary, ale został umocniony *wiarą* i dał chwałę Bogu, Iz 7,9; Jr 32,16; Ef 6,10

21. I będąc w pełni zapewnionym, że cokolwiek *On* obiecał, mocny jest i uczynić;

22. I dlatego zostało mu to policzone za sprawiedliwość. Rdz 15,6; Rz 4,3; Jk 2,23

23. *A to* nie napisano jedynie dla niego, że mu to zostało policzone, Rz 15,4; 1Kor 9,10

24. Ale i ze względu na nas, którym ma być to policzone, wierzącym w Tego, który wzbudził z martwych Jezusa, naszego Pana;

25. Który został wydany z powodu naszych występków^{*} i powstał z martwych dla naszego usprawiedliwienia. ^{*gr.: paraptoma - por. Mt 6,15*}

5 Będąc więc uznani za sprawiedliwych z wiary, pokój mamy z Bogiem przez Pana naszego Jezusa Chrystusa, Ga 3,24

2. Przez którego też dostep^{*} otrzymaliśmy przez wiarę^{**} do tej łaski, w której stanęliśmy i chlubiśmy się z powodu nadziei chwały Boga.

^{*lub: przedstawić kogoś osobie króla, wprowadzić; **wiarą}

3. A nie tylko to, ale chlubiśmy się w uciskach, wiedząc, że ucisk sprawia wytrwałość^{*}, ^{*gr.: hypomone - wytrwałość, hart ducha - Jk 1,3**}

4. A wytrwałość doświadczenie^{*}, a doświadczenie nadzieję, Rz 15,4; 2Kor 1,4; ^{*lub: wypróbowanie Jk 1,12; 1P 5,10; Ps 71,18}

5. A nadzieja nie zawstydzą^{*}, bo miłość Boża jest wylewana na nasze serca przez Ducha Świętego, który został nam dany.

^{*lub: nie powoduje czerwienia się ze wstydu}
6. Chrystus bowiem umarł we właściwym^{*} czasie za nas bezbożnych, *gdy jeszcze byliśmy^{**} bezsilni^{***}*. ^{*lub: w wyznaczonym czasie}

^{**dosł.: nas będących; ***słaby, nędzny, chory Ef 2,1-5}
7. Z trudnością bowiem umrze ktoś za sprawiedliwego; za dobrego może ktoś odważyć^{*} się umrzeć. J 15,3; 1J 3,16; 2Sm 18,27; Dz 11,24

^{*gr.: tolmao - być śmiałym, gardzić strachem, odważyć się na coś}

8. Lecz Bóg dowodzi^{*} swojej miłości wobec nas, że gdy jeszcze byliśmy grzesznikami, Chrystus umarł za nas. J 15,13; 1P 3,18

^{*lub: wykazywać, stać razem - jako podwójne świadectwo}

9. O wiele bardziej więc, będąc teraz uznani za sprawiedliwych przez^{*} Jego krew, zostaniemy przez Niego zbawieni^{**} od gniewu. ^{*lub: w krwi; **uratowani Ef 2,13; 1J 1,7; 1Tes 1,10}

10. Bo jeżeli, będąc nieprzyjaciółmi^{*}, zostaliśmy pojednani z Bogiem przez śmierć Jego Syna, o wiele bardziej będąc pojednani, zostaniemy zbawieni^{**} przez Jego życie. ^{*lub: wrogami; **uratowani Hbr 2,17; 2Kor 5,18}

11. A nie tylko to, ale też chlubiśmy się w Bogu przez Pana naszego Jezusa Chrystusa, przez którego teraz otrzymaliśmy pojednanie.

12. Dlatego, tak jak przez^{*} jednego człowieka grzech wszedł na świat, a przez grzech śmierć, tak i na wszystkich ludzi przeszła śmierć, za^{**} to^{**}, że wszyscy zgrzeszyli.

^{*lub: poprzez Rz 6,23; Rdz 2,17; 1Kor 15,21}
^{**gr.: epi hos - przez którą, przed którą, za to, na to}

13. Bo aż do Prawa grzech był na świecie; ale grzech nie jest zaliczany^{*}, gdy nie ma Prawa.

^{*gr.: ellogeo - wpisywać na rachunek, przypisać, Rz 4,15; wnieść oskarżenie 1Kor 15,56; 1J 3,4}

14. Lecz śmierć królowała od Adama aż do Mojżesza nawet^{*} nad tymi, którzy nie zgrzeszyli na podobieństwo przestępstwa Adama, będącego typem^{**} Tego, który miał przysiąc.

^{*lub: i nad tymi; **gr.: typos - wzór; obraz, odciśnięcie}

15. Ale nie tak jest z upadkiem, jak z *darem* łaski; jeśli bowiem z powodu jednego upadku wielu umarło, o wiele bardziej łaska Boża

i dar w tej łasce jednego człowieka, Jezusa Chrystusa, zaobfitowała* dla wielu.

**lub: przekroczyć ustaloną miarę, przewyższać* 2Kor 9,15

16. I nie tak, jak z powodu jednego, który zgryzeszył, jest z tym darem. Bo prawdziwie sąd jest za jeden* upadek ku potępieniu**, ale dar łaski za wiele upadków ku sprawiedliwości. **lub: za jednego; **gr: katakrima - por. Rz 8,1**

17. Albowiem jeśli przez* upadek jednego, śmierć królowała z powodu jednego, o wiele bardziej ci, którzy otrzymują obfitość łaski i dar sprawiedliwości, w życiu królować będą z powodu** jednego, Jezusa Chrystusa.

**lub: poprzez; **lub: przez* 1Kor 5,21; Rz 5,12; Obj 20,5

18. A zatem, jak przez upadek jednego na wszystkich ludzi przyszło potępienie, tak też przez jeden sprawiedliwy czyn* na wszystkich ludzi przyszło usprawiedliwienie do życia. **lub: jeden akt usprawiedliwienia*

19. Bo tak, jak przez nieposłuszeństwo jednego człowieka, wielu stało się grzesznikami, tak przez posłuszeństwo jednego, wielu stanie się sprawiedliwymi. 2Kor 5,21

20. A Prawo weszło dodatkowo, by zaobfitował upadek; a gdzie zaobfitował grzech, tam łaska tym bardziej zaobfitowała;

Rz 3,19; 4,15; 7,5; Ga 3,19-25; 1Tm 1,14

21. Aby tak, jak grzech zakrólował w śmierci, tak i łaska zakrólowała przez sprawiedliwość ku życiu* wiecznemu przez Jezusa Chrystusa, Pana naszego. J 10,28; 1J 2,25

**gr: dzoe - życie, istnienie, tu jako życie ponadnaturalne w odróżnieniu od - gr: bios - życie, utrzymanie, mienie*

6 Cóż więc powiemy? Czy mamy pozostać w grzechu, aby łaska była obfitsza?

2. Z pewnością nie! Albowiem my, którzy umarliśmy grzechowi, jak jeszcze w nim żyć będziemy? 1P 2,24; 4,1; 1J 3,9

**gr: me geneito - aram. idiom: porzućmy tę myśl, dosł. nie stanie się to, lub - przynigdy, na pewno nie, w żadnym razie*

3. Czy nie wiecie, że my wszyscy*, którzy zostaliśmy ochrzczeni** w Chrystusa Jezusa, w śmierć Jego zostaliśmy ochrzczeni**?

dosł. ilu (z nas), jacy; **gr: baptizo - zamurzać - por. Mt 3,11

4. Pogrzebani jesteśmy razem z Nim przez zanurzenie* w śmierć, aby tak jak Chrystus został wzbudzony z martwych przez chwałę Ojca, tak abyśmy i my chodzili** w nowości życia. Rz 12,1; 13,13; Ef 4,1

**gr: baptizo; **gr: peripateo - chodzić tu i tam, krążyć, w sensie etycznym: sposób życia, postępowania, naśladowania*

5. Bo jeśli staliśmy się zrośnięci* w podobieństwo** Jego śmierci, to i w podobieństwo Jego zmartwychwstania zrośnięci* będziemy,

**gr: symjotos - urodzony razem, wyrosły razem, zaszczepiony*

***gr: homoioma - obraz, podobieństwo, prawie tu sama tożsamość*

6. Wiedząc to, że nasz stary człowiek razem z Nim został ukrzyżowany, aby ciało grzechu zostało uczynione bezczynnym*, abyśmy już więcej nie pozostawiali w niewoli grzechu;

gr: katargeo - pozbawić znaczenia, zmniejszyć - 1Kor 1,28*

7. Bo kto umarł, uwolniony* jest od grzechu.

**lub: jest uznany za sprawiedliwego wobec grzechu* 1P 4,1

8. Jeśli więc umarliśmy* z Chrystusem, wierzymy też, że razem z Nim żyć będziemy.

**gr: apothnesko - umrzeć, zginąć gwałtowną śmiercią, usnąć*

9. Wiedząc*, że Chrystus, który został wzbudzony z martwych, już nie umiera; śmierć już nad Nim nie panuje. 2Tm 2,11; Obj 1,18

**gr: eido - wiedzieć, mieć wzgląd, badać, znać, doświadczyć*

10. Bo gdy umarł, raz na zawsze umarł dla grzechu; a gdy żyje, żyje dla Boga. Hbr 9,26

11. Tak też i wy, zaliczajcie* siebie samych do prawdziwie umarłych dla grzechu, a żyjących dla Boga w Chrystusie Jezusie, Panu naszym. Ga 2,19; Kol 3,1; 1Kor 6,20

**gr: logidzomai - zaliczać na rachunek, uważać za, poczytać*

12. Niech więc nie króluje grzech w śmiertelnym ciele waszym, abyście mieli być mu posłuszni w jego pożądliwościach*;

**gr: epithymia - usilne pragnienie* Ps 119,133; 1Kor 15,53;

pożądanie, tęsknota, żądza Tt 2,12; 1P 1,14; 2,11; 1J 2,16

13. I nie stawiajcie* swoich członków na oręż niesprawiedliwości grzechowi, ale stawiajcie* samych siebie Bogu, jako żyjących którzy powstali z martwych, a swoje członki na oręż sprawiedliwości Bogu. J 5,24; Kol 3,5

**gr: paristemi - postawić obok, brać, stawiać do dyspozycji*

14. Bowiem grzech* nad wami panować nie będzie; bo nie jesteście pod Prawem, ale pod łaską. **gr: hamartia - być pozbawionym czegoś, chybić celu*

15. Cóż więc? Czy mamy grzeszyć, dlatego że nie jesteśmy pod Prawem, ale pod łaską? Z pewnością nie! Rz 6,1; Ga 2,17; 1Kor 9,20

**gr: me genoito - oby się (tak) nie stało - aram. idiom: porzućmy tę myśl lub - w żadnym razie, przynigdy, alez nie*

16. Czy nie wiecie, że komu stawiacie siebie samych jako niewolnicy w posłuszeństwo, jesteście niewolnikami tego, komu jesteście posłuszni, bądź grzechowi ku śmierci, bądź posłuszeństwu* ku sprawiedliwości?

Joz 24,15; 2P 2,19; Mt 6,24; J 8,34; Rz 6,3

**gr: hypakoe - posłuszeństwo, uległość, podporządkowanie się*

17. Ale Bogu *niech będzie wdzięczność**, że wy, którzy byliście niewolnikami grzechu, usłuchaliście* z całego serca wzoru tej nauki, której zostaliście przekazani. 1Kor 6,11

*gr.: charis - łaska, dziękci, *hypakowo - słuchać, być posłusznym

18. A będąc uwolnieni* od grzechu, zostaliście niewolnikami sprawiedliwości.

*gr.: eleutheroo - czynić wolnym, wyzwalać J 8,32; 1P 2,16

19. Po ludzku mówię, z powodu słabości waszego ciała. Tak jak bowiem stawaliście swoje członki w niewolę nieczystości i nieprawości, by czynić nieprawość, tak teraz stawiajcie swoje członki w niewolę sprawiedliwości ku uświęceniu. Rz 3,5; 1Kor 9,8

20. Bo gdy byliście niewolnikami grzechu, byliście wolni od sprawiedliwości. J 8,34

21. Jaki więc wówczas mieliście pożytek* z tych rzeczy? Taki, którego się teraz wstydzicie; bo końcem ich jest śmierć. Iz 3,10;

*dost.: owoc, plon Prz 1,31; Jr 17,10

22. Lecz teraz, *gdy* zostaliście wyzwoleni od grzechu, zostaliście oddani w niewolę Bogu, mając swój pożytek* w uświęceniu, a na końcu** – życie wieczne. Hi 1,8; Iz 54,17; Ga 1,10

*dost.: owoc, plon; **gr.: teleos - cel, koniec, granica, spełnienie

23. Bowiem zapłata za grzech jest śmierć, ale darem łaski Boga jest życie wieczne w Chrystusie Jezusie, Panu naszym. 1J 5,11

7 Czy nie wiecie, bracia – mówię bowiem do tych, którzy znają Prawo – że Prawo panuje* nad człowiekiem przez czas jego życia? **gr.: kyrieuo - być panem, władcą, mieć moc nad kimś*

2. Bo zamężna kobieta, z żyjącym mężem jest związana* Prawem; ale jeśli mąż umrze, uwolniona jest od Prawa *wiążącego ją z mężem*. **gr.: deo - przywiązać, zakuć, zobowiązać 1Kor 7,39*

3. Tak więc, *dopóki* żyje mąż, będzie zwana* cudzołożnicą, jeśli przystanie** do innego męża; ale jeśli mąż umrze, wolna jest od tego Prawa i nie jest cudzołożnicą, gdy przystanie** do innego męża. **dost.: zostanie utytułowana *gr.: ginomai - stawać się, być, zaistnieć, zrodzić się*

4. A tak, bracia moi, i wy zostaliście uśmierceni *dla* Prawa przez ciało Chrystusa, żebyście przystali do innego, *do Tego*, który został wzbudzony z martwych, abyśmy owoc przynosili Bogu. Ga 5,18; Kol 2,14; 1P 2,24; Oz 2,19

5. Bo gdy byliśmy w ciele, namiętności grzechów, poprzez Prawo, działały w naszych członkach, by przynosić owoc śmierci.

6. Lecz teraz zostaliśmy uwolnieni* od Prawa, gdy umarliśmy dla tego, *czym* byliśmy zatrzymani, abyśmy służyli w nowości ducha, a nie w starości litery. Ga 3,13; Ez 36,26;

*lub: uznani za bezczynnych wobec 2Kor 3,6; Kol 3,10

7. Cóż więc powiemy? Czy Prawo jest grzechem? Z pewnością nie! Lecz nie inaczej poznałem grzech, jak przez Prawo; albowiem i o pożądliwości nie wiedziałbym, gdyby Prawo nie mówiło: Nie pożądaj. Wj 20,17;

*aram. idiom: porzućmy tę myśl Lk 12,15; Kol 3,5

8. Lecz grzech, gdy otrzymał okazję przez przykazanie, sprawił we mnie wszelką pożądliwość*; bo bez Prawa grzech jest martwy. Rz 4,15; 5,20;

*gr.: epithymia - usilne pragnienie, J 15,22; 1Kor 15,56

9. Ja natomiast, żyłem niegdyś bez Prawa; lecz gdy przyszło przykazanie*, grzech ożył, a ja umarłem, **gr.: entole - por: Kol 4,10***

10. I odkryłem, że to przykazanie, które *miało być* ku życiu, *było mi* ku śmierci. Lk 10,28; Ez 20,11; Kpl 18,5; Rz 10,5

11. Grzech bowiem, skorzystał z okazji przez przykazanie, zwiódł* mnie i przez nie mnie zabił. Iz 44,20; Jr 17,9; Jk 1,26

*gr.: eksapatao - mamić, uwodzić, zwodzić samego siebie

12. Tak więc Prawo prawdziwie* jest święte, i przykazanie jest święte i sprawiedliwe, i dobre. **gr.: men - partykuła wzmacniająca Ps 19,7; 1Tm 1,8*

13. *Czy* więc *to*, co dobre, stało mi się śmiercią? Z pewnością nie! Lecz grzech, aby okazać się grzechem, sprawił moją śmierć przez *to*, co dobre, aby grzech przez przykazanie stał się niezmiernie* grzeszny. Ga 3,21;

*gr.: hyperbole - nadmiar; ogrom, stopień najwyższy Rz 3,19

14. Bo wiemy, że Prawo jest duchowe, ale ja jestem cielesny, zaprzędany grzechowi.

15. Albowiem sprawiam* to, czego nie rozumiem; bo czynię nie to, co chcę, ale czynię to, czego nienawidzę. Rz 12,9; Ps 97,10;

*lub: wykonać, dokończyć, zrealizować Prz 8,13; Am 5,15

16. A jeśli czynię to, czego nie chcę, zgadzam się *z tym*, że Prawo jest dobre.

17. Teraz więc, już nie ja to sprawiam, lecz grzech, *który* mieszka we mnie;

18. Gdyż wiem, że nie mieszka we mnie, to jest w moim ciele*, dobro; albowiem chcenie jest obecne we mnie, ale wykonanie tego, co dobre, nie. **gr.: sarks - por: Kol 2,11** Ps 51,5; Mk 7,21*

19. Bo nie czynię *tego*, co dobre, które chcę; ale popełniam *to*, co złe, którego nie chcę.

20. A jeśli ja czynię to, czego nie chcę, już nie ja to sprawiam, ale grzech, *który* mieszka^{*} we mnie. **gr.: oikoe - mieszkają, przebywać, żyć*

21. Znajduję więc w *sobie* prawo, że gdy chcę czynić dobro^{*}, jest obecne we mnie zło.

*gr.: kalos - piękne, szlachetne, dobre 2P 2,19; Ef 6,11

22. Albowiem mam upodobanie^{*} w Prawie Bożym, według wewnętrznego człowieka;

*lub: cieszyć się z kimś, Rz 2,29; 2Kor 4,16; mieć wewnętrzne zadowolenie Ef 3,16; 1P 3,4

23. Lecz widzę inne prawo w swoich członkach, które toczy wojnę^{*} przeciwko prawu mojego umysłu, i *które* zniewala mnie prawem grzechu, będącym w moich członkach.

*gr.: anistrateuomai - udać się na wyprawę wojenną Ga 5,17

24. Nędzny^{*} ja człowiek! Kto mnie wyratuje^{**} z tego ciała śmierci?

Hbr 2,15; Rz 6,6; Kol 2,11

*gr.: talaiopros - udrczony, nieszczęsny, biedny; **lub: wyrwie

25. Dziękuję Bogu przez Jezusa Chrystusa, Pana naszego. Tak więc ja sam wprowadzić służę^{*} umysłem Prawu Bożemu, lecz ciałem prawu grzechu. **lub: jestem niewolnikiem* Rz 6,17

8 Dlatego teraz nie ma żadnego potępienia^{*} dla tych, którzy w Chrystusie Jezusie chodzą, nie według ciała, ale według ducha.

*gr.: katakrima - wyrok skazujący J 3,17-18; Ga 3,13; *po ustaleniu winy* 2Kor 5,17; Ga 3,28; Flp 3,9

2. Albowiem Prawo Ducha, życiem^{*} w Chrystusie Jezusie, uwolniło mnie od prawa grzechu i śmierci.

Rz 3,20; Dz 13,39;

*lub: Prawo Ducha życia Hbr 7,19; 10,1; 2Kor 3,6

3. Bo niemoc, na którą niedomagało^{*} Prawo, z powodu ciała, Bóg *przezwyciężył*, posyłając swojego Syna w podobieństwie grzesznego ciała, *jako ofiarę* za grzech, potępił grzech w ciele, **lub: być słabym, bezsilnym, chorym*

4. Aby sprawiedliwa norma Prawa została wypełniona w nas, *którzy* chodzimy, nie według ciała, ale według ducha.

5. Albowiem ci, którzy są według ciała, myśla^{*} o tym, *co* cielesne; ale ci, *którzy* są według ducha, *myśla* o tym, *co* duchowe.

1Kor 2,14; 15,48; 2Kor 10,3

6. Gdyż zamysł ciała to śmierć; ale zamysł ducha to życie i pokój,

Ga 6,8; Rz 14,17; J 14,27

7. Dlatego że zamysł ciała jest wrogi Bogu, gdyż nie jest poddany Prawu Bożemu, bo i nie może.

Kol 1,21; Jk 4,4; 1J 2,15; Jr 13,23; Mt 12,34

8. Ci bowiem, *którzy* są w ciele, Bogu podobać się nie mogą.

Hbr 11,6

9. Lecz wy nie jesteście w ciele, ale w duchu, skoro Duch Boży mieszka w was; a jeśli ktoś nie ma Ducha Chrystusa, ten nie jest Jego.

10. A jeśli Chrystus jest w was, wtedy ciało istotnie jest martwe z powodu grzechu, ale duch jest życiem z powodu sprawiedliwości.

11. Jeśli natomiast Duch Tego, który Jezusa wzbudził z martwych, mieszka w was, *to* Ten, który wzbudził Chrystusa z martwych, ożywi i śmiertelne ciała wasze przez swojego Ducha, który w was mieszka.

J 10,17; 1Kor 15,53

12. A tak, bracia, nie jesteśmy dłużnikami ciała, abyśmy żyli według ciała.

13. Bo jeśli żyjecie według ciała, macie^{*} umrzeć^{**}; natomiast jeśli duchem doprowadzacie do śmierci działania^{***} ciała, będziecie żyć.

*tryb orzekający, czas teraż. str. czynna 1Kor 9,27;

**bezokol. czas teraż. str. czynna, ***gr.: praksis - postępowanie, czyn, dobicie targu, działanie Ef 4,30; Ga 5,24; Kol 3,5

14. Bo ci^{*}, którzy dają się prowadzić przez Ducha Bożego, ci są synami Boga.

*lub: ilu, ktokolwiek, jacy Ps 143,10; Ga 4,6

15. Bo nie wzięliście ducha niewoli, by znów żyć w zastraszaniu^{*}, ale wzięliście ducha usynowienia, przez^{**} którego wykrzykujemy^{***}: Abba^{****}, Tato!

*lub: w bojaźni 1Kor 2,12; Ga 4,5; Ef 1,5

**lub: w którym, ***gr.: kradzo - wolać, przemówić donosnie ****aram.: abba - zdrobniała forma słowa ab - ojciec - Titus, Tato zawierająca w sobie wyraz czułości, godności i szacunku

16. Sam Duch współświadczycy z naszym duchem, że jesteśmy dziećmi Boga.

17. A jeśli dziećmi, *to* i dziedzicami, dziedzicami Boga, a współdziedzicami Chrystusa, jeżeli tylko współcierpimy, byśmy też wspólnie zostali wprowadzeni do chwały.

18. Sądzę bowiem, że utrapienia terażniejszego czasu nie są godne *porównania* z tą chwałą, która ma się w nas objawić.

Mt 5,11; 2Kor 4,17; 2Tes 1,10; 1P 4,13; 1J 3,2

19. Bo stworzenie żarliwie^{*} oczekuje objawienia synów Boga. **lub: żarliwie i wytrwale*

20. Gdyż stworzenie zostało poddane marności, nie dobrowolnie, ale z powodu Tego, który je poddał, w nadziei,

Jr 12,4; Iz 24,5

21. Że i samo stworzenie zostanie uwolnione z niewoli skażenia^{*} do wolności chwały^{**} dzieci Boga.

*gr.: fthora - zepsucie, zniszczenie, zatracenie

**gr.: doksa - majestat, blask, wspaniałość, splendor; chwala

22. Bo wiemy, że całe stworzenie współwzdycha^{*} i współcierpi w bólach porodowych aż do teraz. **lub: jęczy* Jr 12,11; Obj 12,2

23. A nie tylko *ono*, ale i *my* sami, którzy mamy pierwocinę* Ducha, i my sami w sobie wdychamy oczekując usynowienia, odkupienia naszego ciała.

2Kor 5,5; Ef 1,14;

*gr.: *aparche* - por. Rz 16,5* Lk 21,28; Ef 4,30; Flp 3,20

24. Albowiem w *tej* nadziei jesteśmy zbawieni. A nadzieja widzialna nie jest nadzieją; bo ktoś, *kto* widzi, po co *ma* mieć nadzieję?

25. Ale jeśli mamy nadzieję *na to*, czego nie widzimy, *to* oczekujemy *tego* z wytrwałością*.

*gr.: *hypomone* - por. 2Tes 1,4** Jk 5,7; 2Kor 4,18; Hbr 11,1

26. A tak samo i Duch wspomaga nas w naszych słabościach. Nie wiemy bowiem, o co mielibyśmy się modlić, tak jak należy*; ale sam Duch wstawia się za nami *w* niewysłowionych westchnieniach.

Lk 11,1;

*lub: *jak jest konieczne, jak trzeba* Mt 10,20; Ef 6,18

27. A *Ten*, który bada* serca wie, jaki jest zamysł ducha*, ponieważ według Boga wstawią się za świętymi.

1Krn 28,9; Ps 44,21;

*gr.: *eranao* - por. IP 1,10*; **lub: *Ducha* Jr 17,10; Ef 2,18

28. A wiemy, że *z tymi*, którzy miłują Boga, wszystko współpracuje ku dobremu, *to jest z tymi*, którzy według Jego postanowienia* są powołani. *gr.: *prothesis* - plan, cel, publiczne okazanie

29. Bo tych, *których* wcześniej znał, tych też przeznaczal, aby byli ukształtowani* na obraz Jego Syna, aby On był pierwotnym wśród wielu braci.

Rz 11,2; Jr 1,5; 1Kor 15,49

*lub: *mieć taki sam kształt, być podobnie uformowanym*

30. A których przeznaczal, tych i powolał; a których powolał, tych i uznał za sprawiedliwych; a których uznał za sprawiedliwych, tych i wprowadził do chwały*.

Rz 5,9; Mt 20,16;

*gr.: *doksadzo* - sławić, chwalić, otoczyć chwałą 1Kor 6,11

31. Cóż więc na to powiemy? Jeśli Bóg za nami, kto jest przeciwko nam?

32. On, który nie oszczędził nawet własnego Syna, ale Go za nas wszystkich wydał, jakżeby wraz z Nim nie darował* nam wszystkiego? *gr.: *charizomai* - darować, okazać łaskę

33. Kto będzie wnosil oskarżenie przeciwko wybranym Boga? Bóg, który usprawiedliwia?

34. Kto potępia? Chrystus, który umarl, więc, *który* został wskrzeszony, który jest po prawicy Boga? On wstawia* się za nami.

*gr.: *entychano* - błagać, upraszać, mieć staranie Rz 4,25

35. Kto nas odłączy od miłości Chrystusa? Czy utrapienie? Czy ucisk? Czy przesładowanie? Czy głód? Czy nagość? Czy niebezpieczeństwo? Czy miecz?

Ps 103,17; Obj 1,5

36. Tak, jak jest napisane: Z powodu Ciebie cały dzień jesteśmy uśmierceni, zostaliśmy policzeni jak owce na rzeź.

Ps 44,22

37. Lecz w tym wszystkim odnosimy całkowite* zwycięstwo* przez Tego, który nas umiłowal.

38. Albowiem jestem tego pewien*, że ani śmierć, ani życie, ani aniołowie, ani władcy*, ani moce, ani *to*, *co* nastalo, ani *to*, *co* ma nastąpić, *lub: *jestem przekonany; **szwierchności*

39. Ani wysokość, ani głębokość, ani jakiegokolwiek inne stworzenie nie będzie mogło odłączyć nas od miłości Boga, w Chrystusie Jezusie, Panu naszym.

Ef 3,18; J 3,16; Tt 3,4

9 Prawdę mówię w Chrystusie, nie kłamie, jak mi współswiadczy sumienie* moje w Duchu Świętym,

Rz 1,9; 2,15; 2Kor 1,23; Ga 1,20

*gr.: *synceidesis* - samoświadomość w spraw: moral. - sumienie

2. Że wielki jest mój smutek i nieustanny ból* w moim sercu.

Iz 66,10; Jr 3,17; Rz 10,1;

*gr.: *odyne* - przejmujący żal, ból, smutek Obj 11,3

3. Ja bowiem sam zyczyłem sobie, by być przeklętym*, z dala* od Chrystusa, za braci moich, krewnych moich według ciała,

*gr.: *anathema* - klęka rytualna dot. osób lub rzeczy

Pwt 21,23; Wj 32,32

4. Którymi są Izraelci, *do* których należą usynowienie i chwala, i przymierza, i nadanie Prawa, i służba* Boża, i obietnice,

*gr.: *latreia* - por. Rz 1,9* 1Krl 8,11; Wj 24,7; Rz 3,2; Dz 3,25

5. Których są ojcowie i z których pochodzi Chrystus według ciała, będący nad wszystkimi, Bóg błogosławiony* na wieki. Amen.

*gr.: *eulogetos* - por. Hbr 7,1** Rz 11,28; Pwt 10,15

6. Lecz nie jest tak, aby upadło* Słowo Boże; bowiem nie wszyscy ci z Izraela, są Izraelcem;

7. I nie wszystkie dzieci Abrahama są *jego* potomstwem* lecz: W Izaaku zostanie nazwane* twoje potomstwo*.

Rdz 21,12; J 8,33; Hbr 11,18

8. To jest, nie dzieci ciela są dziećmi Boga, ale dzieci obietnicy policzone są za potomstwo*.

*dost.: *nasienie* - l. poj. Ga 4,22-31

9. Albowiem *to jest* słowo obietnicy: W tym czasie przyjdę i Sara będzie miała syna.

Rdz 18,10; Hbr 11,11; Iz 23,9; Ps 51,5; 2P 1,10

10. A nie tylko to, ale i Rebeka, z jednego łoża* miała *dzieci*, z Izaaka, ojca naszego;

*tj. *łożo zwł. małżeńskie, zbliżenie, syn. poczęcia* Rdz 25,21

11. Albowiem kiedy oni jeszcze nie zostali zrodzeni i nie uczynili nic dobrego ani złego, aby postanowienie* Boże według wybrania pozostało niewzruszone, nie z uczynków, ale przez Tego, który powołał je,

Rz 8,28; Ef 1,9

*gr.: *prathesis - postanowienie, cel, zamysł, publiczne okazanie*

12. Powiedziano jej: Większy będzie służył mniejszemu.

Rdz 25,23; 2Sm 8,14

13. Tak, jak jest napisane: Jakuba umiłowalem, ale Ezawem wzgardziłem*.

*gr.: *miseo - nie cierpieć, gardzić, wzdrzyać się, kochać kogoś lub coś mniej od drugiego, nienawidzić*

14. Cóż więc powiemy? Czy *jest* u Boga niesprawiedliwość? Z pewnością nie!

*aram. idiom: *porzucmy tę myśl*

Rdz 18,25

15. Albowiem do Mojżesza powiedział: Zmiłuję się, nad kim się zmiłuję; a zlituję się, nad kim się zlituję.

Wj 33,19

16. A zatem *zależy to*, nie od tego, *który* chce, ani *od tego, który* zabiega, ale od Tego, *który* okazuje* miłosierdzie – Boga.

*dost.: *ma (zmiłowanie lub litosć)*

17. Mówi bowiem Pismo do faraona: Na to ciebie wzbudziłem, aby okazać moc moją na całą ziemi.

Wj 9,16

18. Dlatego też, nad kim chce, okazuje zmiłowanie, a kogo chce, czyni zatwardziałym*.

*gr.: *skleryno - uczynić twardym*

Mt 13,15; J 12,40;

uczynić nieprzejednanym, upartym

Wj 4,21; Joz 11,20

19. Powiesz mi więc: Dlaczego jeszcze oskarża? Kto bowiem sprzeciwi się Jego woli?

20. O człowieku! Przeciwnie, kim ty jesteś, że spierasz* się z Bogiem? Czy powie twór* do twórcy**? Czemu mnie takim uczyniłeś?

*dost.: *odpowiadać zaprzeczeniem, na przekór*

Łk 14,6

**dost.: *uformowanie temu, który formował*

21. Czy garncarz nie ma władzy nad gliną, żeby z tej samej masy* uczynić jedno naczynie *do celów* prawdziwie zaszczytnych, a drugie *do niezaszczytnych*?

Prz 16,4;

*dost.: *ciasto, coś zmieszanego z wodą*

Iz 64,8; Jr 18,3

22. A jeśli Bóg, chcąc okazać gniew i dać poznać swoją moc*, znosił w wielkiej cierpliwości naczynia gniewu, które są przygotowane ku zgubie, *gr.: *dymatos - tu dost.: mocne*

23. I aby dać poznać bogactwo chwały Jego nad naczyniami miłosierdzia, które wcześniej przygotował ku chwale?

2Tm 2,20

24. A jako *takie** powołał nas, nie tylko z Żydów, ale i z pogan. *domyśl.: *naczynia*

Rz 3,29; 10,12

25. Jak też u Ozeasza mówi: Nie mój lud nazwę moim ludem, a nie umiłowaną – umiłowaną.

Oz 2,23; 1P 2,10; Rz 1,7; J 16,27

26. I będzie w miejscu, o którym im powiedziano: Wy nie jesteście moim ludem, tam zostaną nazwani synami Boga żywego*.

*dost.: *żyjącego*

Iz 43,6; Oz 1,9; 2Kor 6,18

27. Izajasz natomiast woła nad Izraelem: Choćby liczba synów Izraela była jak piasek morski, *tylko* resztką* zostanie zbawiona.

*gr.: *kataleimma - część z całości, pozostałość*

Iz 10,20

28. Doprowadzi bowiem dzieło* do końca** i skróci*** *je* w sprawiedliwości, ponieważ PAN skróci**** *dzieło** na ziemi.

*gr.: *logos - por. Mt 5,37**; ***wypełni, skończy, dokonaj*; ***przynie

29. I tak, jak wcześniej zapowiedział Izajasz: Gdyby PAN Zastępów nie zostawił nam potomstwa, stalibyśmy się jak Sodomia, i do Gomory byśmy zostali upodobnieni.

Iz 1,9

30. Cóż więc powiemy? Że poganie, którzy nie dążyli* do sprawiedliwości, uchwycili** się sprawiedliwości; sprawiedliwości, która jest z wiary,

Rz 3,22; 10,10; Iz 65,1; 1Kor 9,9

*gr.: *dioko - ścigać, złapać, biec*; ***lub: uczynić własnym*

31. A Izrael, który dążył* do sprawiedliwości, nie doszedł** do sprawiedliwości Prawa.

*por. *u. 30**; ***lub: dojszł pierwszemu, poprzedził*

Rz 3,20

32. A dlaczego? Dlatego, że nie z wiary, ale jakby z uczynków Prawa *chciał to osiągnąć*; potknęli się bowiem o kamień obrazny,

33. Tak, jak jest napisane: Oto kładę na Syjonie kamień obrazny* i skałę zgorzenia**, a każdy, wierzący w Niego, nie zostanie zawstydzony. **lub: potknięcia, zgorzenia*

Iz 8,14; 28,16;

***gr.: skandalon - przeszkoda, pułapka, potknięcie*

Mt 21,42

10 Bracia! Prawdziwie upodobanie* mojego serca i prośba** do Boga za Izraelem jest ku ich zbawieniu.

Wj 32,10; Łk 13,34

**lub: dobra wola, życzliwość*; ***błaganie, modlitwa*

2. Albowiem *daję* im świadectwo, że mają gorliwość *dla* Boga, ale nie zgodną* z *właściwym* poznamieniem**.

Dz 22,3; Ga 1,14; Flp 3,6

*gr.: *kata*; ***gr.: epignosis - dokładne, głębokie, pełne poznanie*

3. Nie znając* bowiem sprawiedliwości Bożej, a szukając ustanowienia własnej sprawiedliwości, nie podporządkowali się Bożej sprawiedliwości. *gr.: *agnoeo - por. 1Kor 10,1**

4. Albowiem końcem Prawa jest Chrystus, dla sprawiedliwości każdego wierzącego.

5. Mojżesz bowiem pisze o sprawiedliwości,

która jest z Prawa: Człowiek, który wykonałby Prawo, będzie przez nie żyć*.

*gr: *daao - por. Rz 5,21** Ez 20,13; Kpl 18,5; Ga 3,12

6. A sprawiedliwość, która jest z wiary, tak mówi: Nie mów w swoim sercu: Kto wstąpi do nieba? To jest, aby Chrystusa sprowadzić na dół;

Pwt 30,12-14

7. Albo: Kto zstąpi do otchłani*? To jest, aby Chrystusa wyprowadzić spośród umarłych.

*gr: *Abyssos - otchłań, czeluść; bezdenne głębia*

8. A co mówi Pismo? Blisko ciebie jest słowo*, w twoich ustach i w twoim sercu. Jest to słowo* wiary, które głosimy. *gr: *rHEMA* Pwt 30,14

9. Bo jeśli swoimi ustami wyznasz Jezusa Panem i uwierzysz w swoim sercu, że Bóg wzбудził Go z martwych, zostaniesz zbawiony.

Mt 10,32; Flp 2,11; 1J 4,2

10. Albowiem sercem wierzy się ku sprawiedliwości, a ustami wyznaje się ku zbawieniu.

11. Bo Pismo mówi: Każdy, kto wierzy* w Niego, nie zostanie zawstydzony.

1P 2,6

*dosl.: *wierzący - czas teraż. strona czynna*

12. Bo nie ma rozróżnienia między Żydem, jak i Grekiem; bo jeden jest Pan wszystkich, bogaty dla wszystkich, którzy Go wzywają*.

*gr: *epikalomai - przywołać do siebie, wzywać na pomoc*

13. Każdy bowiem, kto by wzywał imienia Pana, zostanie zbawiony.

Jl 2,32; Dz 2,21

14. Jak więc wzywać będą Tego, w którego nie uwierzyli? A jak uwierzą w Tego, o którym nie usłyszeli? A jak usłyszą bez tego, który głosi*?

*gr: *kerysso - być heroldem - por. Dz 20,25**

15. Jak będą głosić, jeżeli nie zostaliby posłani? Tak, jak jest napisane: O jak piękne są nogi głoszących dobrą nowinę o pokoju, dobrą nowinę o tym, co dobre.

Na 1,15; Iz 61,1

16. Ale nie wszyscy okazali posłuszeństwo Ewangeli, Izajasz bowiem mówi: Panie! Kto uwierył naszej wieści?

Iz 53,1; Ps 19,4

17. Wiara więc* jest ze słuchania, a słuchanie przez Słowo** Boga.

1Tes 2,13

*lub: *zatem, dlatego*; **gr: *rHEMA - słowo wypowiedziane*

18. Ale mówię: Czy może nie usłyszeli? Przeciwnie, na całą ziemię rozszedł się ich głos i do krańców zamieszkałego świata ich słowa.

19. Ale mówię: Czy może Izrael nie zrozumiał? Mojżesz pierwszy mówi: Ja was pobudzę do zazdrości przez tych, którzy nie są narodem, przez naród nierozumny pobudzę was do gniewu.

Pwt 32,21

*gr: *me ouk - tu w znac. pytałbym w oczekiwaniu potwierdzenia*

20. A Izajasz nabiera śmiałości* i mówi: Zo stałem znaleziony przez tych, którzy mnie nie szukali, ujawniłem** się tym, którzy się o mnie nie pytali.

Iz 65,1; Pwt 9,13

*gr: *apotołmao - ośmielić się, odważyć, czynić śmiałym*

**dosl.: *stałem się widzialny - gr: emfanes - jawny, widoczny*

21. O Izraelu natomiast mów: Cały dzień wy ciągałem* swoje ręce do ludu, który jest nieposłuszny i mówiący – nie**.

Mt 23,34; Jr 25,4

*lub: *rozpościerałem*; **gr: *antilego - mówić przeciw, zaprzeczać*

11 Mówię więc: Czy Bóg odepchnął od siebie swój lud? Z pewnością nie; albowiem i ja jestem Izraelitą, z potomstwa** Abrahama, z pokolenia Beniamina.

*lub: *porzućmy tę myśl*; **dosl.: *nasienia* Dz 22,3; 2Kor 11,22

2. Nie odepchnął od siebie Bóg swojego ludu, który wcześniej znał*. Czy nie wiecie, co mówi Pismo o Eliaszu? Jak zwraca się do Boga przeciwno Izraelowi, mówiąc:

*gr: *prognosko - posiadać zawczasu wiedzę*, Rz 8,29;

mieć plan, przeznaczyć kogoś do czegoś, 1Krl 19,10

3. PANIE! Proroków Twoich zabili, ołtarze Twoje zburzyli i zostałem pozostawiony tylko ja sam, i szukają mojej duszy.

1Krl 19,18

4. Ale co mówi do niego Boża odpowiedź*? Zostałem sobie siedem tysięcy mężów, którzy nie zgięli kolana przed Baalem.

*gr: *chrematismos - natchniona wypowiedź, wyrocznia*

5. Tak więc i teraz, w tym czasie pozostała* resztką według wybrania z łaski.

*dosl.: *stała się, zaistniała* Rz 9,27; 11,6-7; 1P 1,2

6. A jeśli z łaski, to już nie z uczynków, inaczej łaska już nie byłaby łaską; a jeśli z uczynków, to już nie z łaski*, gdyż uczynek nie byłby** już uczynkiem.

Ga 2,21; Ef 2,9; 2Tm 1,9

*gr: *charis - życzliwość, przychyłność, łaska*; **dosl.: *nie jest*

7. Cóż więc? Czego Izrael poszukuje, tego nie osiągnął; ale wybrani osiągnęli, a inni zostali zatwardzeni*.

Rz 9,31; 10,3; 2Kor 4,4;

*okr. med.: *stwardnienie skóry, twarższyna* 2Tes 2,11

8. Tak, jak jest napisane: Dał im Bóg ducha głębokiego snu*, oczy, aby nie widzieli i uszy, aby nie słyszeli, aż do dzisiejszego dnia.

*lub: *odrętwienie po uderzeniu* Iz 29,10; Pwt 29,4

9. A Dawid mówi: Niech stół ich stanie się im za sidło i za pułapkę, i za potrzask*, i za odpłatę;

Ps 28,4; Iz 59,18; Hbr 2,2

*gr: *skandalon - zapadka w pułapce, zgorszenie, potknięcie*

10. Niech ich oczy zostaną zamknięte, aby nie widzieli, a ich grzbiet na zawsze zegnij*.

*gr: *synkampto - zgiąć ruzem, kalkowicie* Ps 68,24; Za 11,17

11. Mówię więc: Czy potknęli się, aby upaść? Z pewnością nie^{*}; ale z powodu ich upadku^{**} zbawienie *objęło* pogan, aby ich *pobudzić* do zazdrości. ^{*aram. idiom: poręczmy tę myśl} Dz 13,46; ^{**lub: występek, odejście od prawdy, grzech} Dz 8,24; Rz 10,19

12. Jeżeli natomiast ich upadek jest bogactwem świata, a ich umniejszenie[†] bogactwem pogan, o ile bardziej ich pełnia? ^{*lub: porażka}

13. Albowiem mówię wam poganom: Na ile ja jestem istotnie apostołem pogan, chlubię^{*} się moją służbą, ^{Dz 9,15; 1Tm 2,7; 2Tm 1,11}

^{*gr: dokszado - sławić, wywyższać, otaczać chwałą, chwalić}
14. Obym jako do zazdrości pobudził tych, którzy są moimi rodakami^{*} i zbrawił^{**} niekórych z nich. ^{1Kor 7,16; 1Tm 4,16; Jk 5,20}

^{*dost.: moim ciałem; **gr: sodzo - uratować, ocalić, zbrawić}
15. Jeśli bowiem ich odrzucenie jest pojednaniem świata, to czym ich przyjęcie^{*}, jeśli nie życiem *powstałym* z martwych?

^{*lub: dobranie} Dn 9,24; Ef 1,10; Kol 1,20

16. A jeśli pierwocina jest święta, *to* i ciasto; i jeśli korzeń jest święty, *to* i gałęzie.

17. A jeśli niektóre z gałęzi zostały odłamane, a ty, będąc z dzikiego drzewa oliwnego, zostałeś wszczepiony pomiędzy nich i stałeś się współuczestnikiem korzenia i tłustości drzewa oliwnego, ^{Sdz 9,8; Za 4,3; Obj 11,4}

^{*gr: syknoinonos - współtowarzysz, uczestnik razem z innymi}

18. Nie chlub się nad gałęzie; bo jeżeli chlubisz się, *to wiedz*, że nie ty nosisz^{*} korzeń, ale korzeń ciebie. ^{*gr: bastadzo - por: Lk 14,27*}

19. Powiesz więc: Odłamane zostały gałęzie, abym ja został wszczepiony.

20. Dobrze, z powodu niewiary zostały odłamane, ale ty stanąłeś w wierze; nie bądź pyszny^{*}, ale się bój. ^{*lub: nie bądź dumny} Hbr 3,19

21. Albowiem jeśli Bóg nie oszczędził zgodnych z naturą gałęzi, mógłby i czasem ciebie nie oszczędzić^{*}. ^{*gr: feidomai - por: 1Kor 7,28*}

22. Zobacz więc dobroć i surowość Boga, surowość wobec tych, którzy upadli, a dobroć wobec ciebie, jeśliśbyś utrzymał się w dobroci; skoro i ty *możesz* zostać odcięty.

23. Ale i oni, jeśli nie będą trwali w niewierze, zostaną wszczepieni, gdyż Bóg jest mocny ponownie ich wszczepić.

24. Albowiem jeśli ty jesteś odcięty z drzewa oliwnego, dzikiego z natury, a wbrew naturze zostałeś wszczepiony w szlachetne drzewo oliwne, o ile bardziej ci, zgodnie z naturą^{*},

zostaną wszczepieni w swoje własne drzewo oliwne! ^{*dost.: tamci według natury}

25. Bo nie chcę, bracia, abyście byli nieświadkami tej tajemnicy – żebyście sami w sobie nie *uważali się* za rozumnych^{*} – że za *twardziałość*^{**} po części przysłała na Izraela, aż do *czasu* gdy wejdzie pełnia poga. ^{Rz 16,25;}

^{*gr: fronismos - rozsądny, rozumny, mądry} ^{Rz 16,25;}
^{**okr. med.: stwardnienie skóry, twardzina} Ef 3,3; Łk 21,24

26. I w ten *właśnie* sposób będzie zbawiony cały Izrael, tak, jak jest napisane: Przyjdzie z Syjonu *Ten*, który ratuje^{*} i odwróci bezbożności od Jakuba. ^{Iz 60,21;}

^{*lub: zbawia, stąd inni - Wybawiciel} Ps 14,7; Iz 59,20

27. I takie *będzie* z nimi^{*} ode mnie przymiery, kiedy odejmę^{**} od nich grzechy. ^{Iz 55,3;}

^{*lub: (dla) nich; **zabrać, oddzielić} Hbr 8,8; Iz 27,9

28. Według Ewangelii istotnie są nieprzyjaciółmi z powodu was; lecz według wybrania są umiłowanymi z powodu ojców.

29. Albowiem dary łaski i powołanie *przez* Boga nie *powodują* w Nim żalu^{*}. ^{Lb 23,19}

^{*gr: ametameletos - niepowodujący żalu, wyrzutów sumienia}

30. Bo tak, jak i wy niegdyś byliście nieposłuszni Bogu, ale teraz doznaliście miłosierdzia z powodu ich nieposłuszeństwa,

31. Tak i oni teraz nie okazali posłuszeństwa, aby *dla okazanego* wam miłosierdzia i oni doznali miłosierdzia.

32. Bowiem Bóg zamknął^{*} razem^{*} wszystkich w nieposłuszeństwie, aby zmiłować się nad wszystkimi. ^{*dost.: współzamknął} Ga 3,22; Rz 3,9

33. O głębio bogactwa i mądrości, i poznania Boga! Jak niezbadane są Jego sądy i niewyśledzone są Jego drogi!

34. Bo kto poznał myśl^{*} PANA? Lub kto stał się Jego doradcą? ^{*lub: umysł, zamysł} 1Kor 2,16

35. Albo kto dał Mu najpierw coś i zostanie mu *za to* oddane^{*} w zamian? ^{*lub: odpłacane}

36. Gdyż z Niego i przez Niego, i ku Niemu jest wszystko; Jemu chwała na wieki. Amen.

12 Wzywam^{*} więc was, bracia, przez miłosierdzie^{**} Boga, abyście stawili swoje ciała jako ofiarę żywą, świętą, przyjemną^{***} Bogu, tę rozumną^{****} służbę^{*****} waszą.

^{*lub: zachęcam, proszę; **bardzo podobając} 1Kor 6,13

^{**dost.: przez (wzgląd) na miłosierdzia - (Lmn.) Boga}

^{***lub: duchową, związaną ze słowem; ****gr: latreia}

2. I nie upodabniajcie^{*} się do tego wieku, ale dajcie się przemieniać *przez* odnowienie wa-

szego myślenia, abyście doświadczyli^{**} jaka^{***} jest wola Boża, co dobre, przyjemne^{****} i doskonałe. ^{*tj. upodobniać się do czyjegoś wzoru} Jk 1,27;

^{**lub: zbadali, rozróżnili; ***czym; ****por. w. I***} Kol 3,10

3. Bo przez daną mi łaskę mówię każdemu będącemu wśród was: Nie myślcie ponad miarę o sobie, ponad to, co konieczne jest by rozumieć, lecz myślcie rozsądnie^{*}, według miary wiary, jaką Bóg każdemu przydzielił.

^{*gr: sofroneo - myśleć z umiarem, trzeźwo} Ga 6,3

4. Albowiem tak, jak w jednym ciele mamy wiele członków, lecz nie wszystkie członki mają te same działanie,

1Kor 12,12

5. Tak wielu nas, a jesteśmy jednym ciałem^{*} w Chrystusie, a zgodnie^{**} z tym *jesteśmy* jedni drugich członkami. Dz 4,32; 1Kor 10,17; Ef 4,16

^{*gr: soma - por. Kol 2,11^{*}; **gr: de kat(a) - dost. a co do}

6. Mamy więc różne dary łaski, według łaski nam darowanej: Czy to prorokowanie, to według proporcji^{*} wiary; Łk 11,49

^{*gr: analogia - równowartość, w zgodności, w relacji do}

7. Czy to służbę, to w służbie; czy ktoś naucza, to w nauce^{*}; ^{*gr: didaskalia - Mk 4,1*}

8. Czy *gdy* ktoś zachęca, to w zachęcie; jeśli ktoś dzieli się, to w szczerości; jeśli ktoś przewodzi^{*}, to w gorliwości; jeśli ktoś jest miłośny, to z radością^{**}. ^{*lub: stoi na czelu; **ochoczo}

9. Miłość *niech* będzie nieobudna; brzydzcie się złym, przyłgnijcie^{*} do dobrego.

^{*lub: łączyć, kleić, spajać} 1J 3,18; Ps 97,10

10. Miłością braterską jedni drugich miłujcie czule^{*}, jedni drugich wyprzedzajcie w *okazywaniu* szacunku. ^{*lub: ukliwie, serdecznie}

11. W gorliwości nie opieszali^{*}, płonący^{**} duchem, służcie Panu, Dz 18,25;

^{*lub: gnuśni; **wrzący} Kol 4,12; Jk 5,16

12. Radośni nadzieją, w ucisku wytrwali, w modlitwie trwający niezłomnie, 1Tes 5,17

13. Miejcie udział^{*} w potrzebach^{**} świętych, ubiegajcie^{***} się o udzielanie gościnności.

^{*lub: być współnikiem} Rz 15,25-28; Dz 4,35; 1J 3,17

^{*gr: chreia - potrzeba, niedostatek, brak; ***lub: gonić, ścigać}

14. Dobre życzenie^{*} tym, którzy was przesładują, dobrze życzenie, a nie przeklinajcie.

^{*lub: błogostawicie, wysławiajcie} Mt 5,44; Łk 6,28

15. Weselcie się z weselącymi, a płaczcie z płaczącymi^{*}. ^{*gr: klaio - lkać, biadać, lamentować}

16. Bądźcie wobec siebie tej samej myśli; nie rozumiejcie o sobie wyniośle, ale przystawajcie do pokornych; nie bądźcie^{*} rozumni sami przed sobą; ^{*por. Ga 4,4*} 1P 5,3; Prz 19,17

17. Nikomu złem za złe nie oddawajcie^{*}, troszcząc^{**} się o to, co dobre wobec wszystkich ludzi. ^{*lub: odpłacając; **dost.: myśląc wcześniej}

18. Jeśli można, o ile to od was zależy, ze wszystkimi ludźmi zachowujcie^{*} pokój.

^{*lub: życie w pokoju} Rz 14,19; Ps 34,14; Hbr 12,14

19. Nie mścicie^{*} się sami, umiłowani, ale dajcie miejsce gniewowi *Bożemu*; albowiem jest napisane: Pomsta do mnie należy, Ja odpłacę, mówi PAN. Prz 24,17;

^{*lub: wymierzać sprawiedliwość} Na 1,2-3; Hbr 10,30

20. Jeśli więc twój nieprzyjaciel jest głodny, nakarm^{*} go, jeśli pragnie, daj mu pić; bo to czyniąc, węgle rozpalone zgarniesz na jego głowę. ^{*lub: dawać część po części, po kawalku}

21. Nie daj się zwyciężyć złu, ale zło dobrem zwyciężaj. Wj 23,4-5; Łk 6,27; Prz 25,21

13 Każda dusza niech się podporządkowuje władzom^{*} zwierzchnim^{**}; bo nie ma władzy, jak tylko od Boga; a te władze, które są, przez Boga są wyznaczone. Tt 3,1

^{*gr: eksousia - por. Mt 10,1^{*}; **lub: górować nad kimś, przewyższać}

2. Dlatego, kto sprzeciwia się władzy, sprzeciwia się *Bożemu* rozporządzeniu^{*}; a ci, którzy sprzeciwiają się, sami na siebie przyjmują wyrok. ^{*gr: diatage - uporządkowanie, rozmieszczenie}

3. Albowiem przywódcy^{*} nie są postrachem dla dobrych czynów, ale dla złych. Chcesz się nie bać władzy? Czyni dobrze, a będziesz miał od niej pochwałę^{**}. Prz 14,35; Pwt 25,1;

^{*gr: archon - przywódca, władca, naczelnik} 1P 3,13

^{*gr: epainos - aprobata, polecenie (kogos), pochwała, uznanie}

4. Bowiem jest służą Boga tobie ku dobremu. Ale jeśli czynisz zło, bój się; bo nie bez powodu nosi miecz^{*}, gdyż jest służą Boga, *który* karze w gniewie *tego, który* czyni zło.

^{*gr: machaira - por. J 18,11*} 2Km 19,6; Lb 35,19; Joz 20,5

5. Dlatego konieczne trzeba być *jej* poddanym, nie tylko z powodu gniewu, lecz także z powodu sumienia^{*}. Dz 24,16; 1P 2,19

^{*gr: syneidesis - samoświadomość w spraw. moral. - sumienie}

6. Dlatego bowiem płacicie podatki, bo oni są sługami^{*} Boga, właśnie po to, aby w tym trwać. ^{*gr: leitourgos - urzędnik publiczny} Mt 22,17

7. Oddawajcie więc każdemu to, co powinności: Komu podatek, podatek; komu cło, cło; komu bojaźń, bojaźń; komu cześć, cześć.

8. Nikomu nie bądźcie nic winni, oprócz wzajemnej miłości; bo kto miłuje drugiego, wypełnił Prawo. Prz 3,27; Kpl 19,13

9. *Gdyż* to: Nie będziesz cudzołożył, nie będziesz mordował, nie będziesz kradł, nie będziesz składał fałszywego świadectwa, nie będziesz pożądał, i jeśli jest jakieś inne przykazanie, w tym słowie się sumują*, to *znaczy*: Będziesz miłował swojego bliźniego, jak samego siebie. Wj 20,14; Kpl 20,10; 9,18; Mt 22,39

*gr: *anakefalalaio* - sprawadzić pod jedną głowę, zsumować

10. Miłość nie czyni bliźniemu* nic złego; wypełnieniem** więc Prawa jest miłość.

*dosł.: *tuż obok, w pobliżu, bliski* Mt 7,12; 22,40; 1Kor 13,4

**gr: *pleroma* - być wypełnionym, pełnia, obfitość

11. A to wiedząc*, że już czas*, że *nadeszła* nasza godzina, abyśmy już zostali wzbudzeni ze snu; bo teraz bliżej jest nasze zbawienie, niż kiedy uwierzyliśmy. *lub: *znając porę*

12. Noc posunęła się naprzód, a dzień się przybliżył; odłóżmy więc uczynki ciemności, a obleczmy się w zbroję* światłości.

*lub: *orez, pancerz, broń* Ef 6,13; Kol 3,8

13. Chodźmy godnie* jak za dnia, nie w hulankach i pijaństwach, nie w rozwiązłości i rozpustach, nie w kłótni i zazdrości.

*gr: *euschemonos* - por. 1Kor 14,40* Łk 21,34; Ga 5,21; 1P 4,3

14. Ale obleczcie się w Pana Jezusa Chrystusa, a nie czynicie starania o ciało ze względu *na* pożądlivość*.

Ga 5,24; 1P 2,11

*gr: *epithymia* - usilne pragnienie, pożądanie, tęsknota, żądza

14 A słabego w wierze przyjmujcie*, *ale* nie dla rozsądzania** poglądów***.

*lub: *przygarnijcie*; **gr: *diakrisis* - rozróżnić, dyskutować

***dialogismos - rozważać, dociekać, roztrząsać coś w myślach

2. Ten wierzy, że może jeść wszystko, a ten natomiast, będąc słabym, jada jarzynę.

3. Ten, który je, niech nie wzgardza tym, który nie je; a który nie je, niech nie sądzi tego, który je; albowiem Bóg go przyjął.

4. Kim ty jesteś, że sądzisz sługę cudzego domu? Dla własnego Pana stoi lub upada; ale zostanie postawiony*; Bóg bowiem mocny jest go postawić*. *lub: *utwierdzony* 1Kor 4,5

5. *Jeden* wprawdzie osądza dzień ponad inny dzień, drugi natomiast każdy dzień osądza *tak samo*; każdy niech jest upewniony w swoim myśleniu. Ga 4,10; Kol 2,16

6. Kto myśli* o dniu, dla Pana myśli; a kto nie myśli o dniu, dla Pana nie myśli; *kto* je, dla Pana je, bo dziękuje Bogu; a *kto* nie je, dla Pana nie je i dziękuje Bogu.

*gr: *froneo* - myśleć, rozumieć, czuć, kierować uwagę na coś

7. Albowiem nikt z nas nie żyje dla samego siebie i nikt dla samego siebie nie umiera.

1Kor 6,19; 2Kor 5,15

8. Bo jeżeli żyjemy, to dla Pana żyjemy; jeżeli umieramy, to dla Pana umieramy; czy więc żyjemy, czy umieramy, jesteśmy Pana.

9. Gdyż po to Chrystus i umarł, i powstał, i powrócił do życia, aby i *nad* martwymi, i *nad* żyjącymi zapanował. 2Tm 4,1

10. Ty natomiast dlaczego sądzisz twojego brata? Albo dlaczego wzgardzasz* twoim bratem? Wszyscy bowiem staniami przed trybunałem** sądu Chrystusa. Jud 1,14; 1Kor 4,5;

*gr: *eksotheneo* - gardzić całkowicie, nie liczyć się 2Kor 5,10

**gr: *bema* - krzesło, trybuna, tron sędziowski

11. Napisane jest bowiem: *Jako* żyję Ja, mówi PAN, przede mną zegnije się wszelkie kolano i każdy język wyzna* Boga. Iz 45,23;

*lub: *w pełni uznać, wystawić, zgadzać się* Ps 72,11; Flp 2,10

12. Dlatego więc każdy z nas zda z samego siebie sprawę Bogu. Kaz 11,9; Mt 12,36; 1P 4,5

13. Już więcej nie sądzmy jedni drugich; ale raczej osądzajcie *to*, aby nie kłaść przed bratem *powodu* do potknięcia lub zgorzenia*.

Łk 17,2; 1Kor 8,9; 10,32; Obj 2,14

*gr: *skandalon* - przeszkoda, pułapka, potknięcie, obraza

14. Niem i jestem przekonany w Panu Jezusie, że nie samo przez się nie jest nieczyste*, ale jest nieczyste dla tego, kto zalicza to do nieczystych. *lub: *pospolitie, zwyczajnie* Dz 10,28

15. A jeśli twój brat jest zasmucony z powodu pokarmu, już nie postępuj zgodnie z miłością; nie niszc* swoim pokarmem tego, za którego Chrystus umarł. *lub: *zgubić, rujnować*

16. Niech więc nie będzie bluźnione *to*, co jest waszym dobrem. 1Tes 5,22

17. Królestwo Boże bowiem to nie jest pokarm i napój, ale sprawiedliwość i pokój, i radość w Duchu Świętym. Łk 17,20; Rz 5,1; 10,10

*gr: *chara* - przeżywać radość, zadowolenie, weselić się

18. Bo kto w tym służy Chrystusowi, miły* jest Bogu i wypróbowany** dla ludzi.

*lub: *bardzo podoba się*; ***przyjęty, zadowolający* Rz 12,1

19. Dajmy* więc do tego, co służy ku pokojowi i ku zbudowaniu jedni drugich.

Rz 15,2; 1Kor 10,33; 14,12; 1Tes 5,11

*gr: *dioko* - ściegać, zabiegać, dążyć, iść za kimś

20. Ze względu na pokarm nie niszc* dzieła Boga. Wszystko wprawdzie jest czyste, ale jest złe dla człowieka, który przez jedzenie *powoduje* czyjeś potknięcie. *lub: *nie obalaj*

21. Dobrze jest nie jeść mięsa i nie pić wina, i niczego, o co twój brat potknąłby* się, zgorzszył, albo osłabił*.
MI 2,8; Mt 18,7; Flp 1,10

gr: proskopto - por. Mt 4,6; **lub: jest słaby, choruje

22. Ty masz wiarę? Miej ją dla samego siebie przed Bogiem. Błogosławiony* kto nie osądza siebie w tym, czego próbuje*.
*lub: szczęśliwy; **doświadczca, bada IJ 3,21

23. Ale kto wątpi, gdy je, już jest osadzony*, dlatego że nie jest to z wiary; a wszystko, co nie jest z wiary, jest grzechem.
Tt 1,15; *lub: zasądzony, skazany IKor 8,7; Hbr 11,6

15 A tak my, którzy jesteśmy mocni, powinniśmy nosić bezsilność słabych*, a nie przypodobywać* się sobie samym.

*dost.: niemocnych; **lub: zjednać, zadowolić Ga 6,1; ITes 5,14

2. Dlatego każdy z nas niech podoba się bliźniemu ku dobru, ze względu na zbudowanie*;
*gr: oikodome - akt budowania, wnoszenie

3. Ponieważ i Chrystus nie miał upodobania* w samym sobie, ale tak, jak jest napisane: Uragania* tych, którzy Tobie urągają spadły na mnie.
Flp 2,4; Ps 40,8; J 6,38; Ps 69,9.20

lub: por. w 1; **lub: zniewagi, obelgi

4. Bo cokolwiek wcześniej zostało napisane, dla naszej nauki zostało napisane, abyśmy przez wytrwałość* i przez zachęte* Pism mieli nadzieję.
Rz 4,23; 1Kor 9,9; 2Tm 3,16

*lub: cierpliwie znoszenie przeciwności; **pociechę

5. A Bóg wytrwałości i zachęty oby* wam dał*, abyście byli tej samej myśli między sobą na wzór* Chrystusa Jezusa.
Wj 34,6; 1Kor 1,10; *tryb życzący; **lub: według, zgodnie z Flp 1,27

6. Abyście jednomyślnie*, jednymi ustami wysławiali Boga i Ojca Pana naszego Jezusa Chrystusa.
1Kor 10,31; Dz 4,24; Ef 1,3; 1P 1,3

*gr: homothymadon - jednomyślnie, zgod. z myślą o jednym celu

7. Dlatego przyjmujcie* jedni drugich, jak i Chrystus przyjął nas dla* chwały Boga.

*lub: przyciągając; **gr: eis - do, ku, dla (chwały)

8. A mówię wam, że Jezus Chrystus stał się sługą obrzezanych dla prawdy Bożej, aby potwierdzić obietnice dane ojcom,
Ps 98,3

9. Poganie natomiast, żeby chwalili Boga za miłosierdzie, jak napisano: Z tego powodu wyznam Cię wśród pogan i imieniu Twojemu będę śpiewać*.
Dz 11,1; 2Sm 22,50; Ps 18,49

*gr: psallo - szarpać struny, śpiewać przy dźwięku harfy

10. I ponownie mówię: Weselcie się poganie wraz z Jego ludem.
Pwt 32,43

11. I ponownie: Wielbijcie* PANA, wszyscy poganie i wysławiajcie Go, wszystkie ludy.

*gr: aineo - chwalić, wystawiać, śpiewać na chwałę Ps 117,1

12. I ponownie Izajasz mówi: Będzie korzeń Jessego, który powstanie, aby władać* poganami; w Nim poganie będą pokładać nadzieję.
*gr: archo - przewodzić, być na czele Iz 11,1-10

13. A Bóg nadziei niech was wypełni wszelką radością i pokojem w wierze*, abyście obfitowali w nadziei przez moc Ducha Świętego.
*lub: w zaufaniu Ef 5,18; JI 3,16; ITm 1,1

14. A ja sam jestem przekonany, co do was, że sami jesteście pełni dobroci, napełnieni wszelkim poznaniem, mogący jedni drugich nauczać*.
Kol 3,16; Flp 1,11; 2P 1,5-8

*gr: noutheteo - kłaść do rozumu - stać korygując, nauczać

15. A napisałem do was, bracia, śmiało*, po części jako ten, który wam przypomniał przez łaskę, która została mi dana od Boga,

*gr: tolmeretoron - odważnie Rz 12,3; Ga 1,15; Ef 3,8

16. Abym ja był sługą* Jezusa Chrystusa pośród pogan, pełniącym świętą służbę dla Ewangelii Boga, aby ofiara pogan stała się godna przyjęcia i była* uświęcona w Duchu Świętym.
Ga 2,7; 2Kor 8,5; Iz 66,20

*gr: liturgios - por. Flp 2,25***; **dost.: niech jest

17. Mam więc chlubić* w Chrystusie Jezusie, w tym, co odnosi się do Boga.

*gr: kauchesis - radosne umiesienie, chluba, powód do dumy

18. Albowiem nie odważę się mówić o czymś, czego nie dokonał Chrystus przeze mnie, by przyprowadzić do posłuszeństwa pogan, słowem i czynem,
Kol 3,17; 2Tes 2,17; IJ 3,18

19. Przez moc znaków i cudów, w mocy Ducha Bożego, tak że od Jerozolimy i okolic, aż do Ilirii wypełniłem* te krainy Ewangelią Chrystusa;
Dz 15,12; 2Kor 12,12; Hbr 2,4

*gr: pleroo - wypełnić, sprawić obfitość, urzeczywistniać

20. To jednak poczytałem sobie za honor, by głosić Ewangelię nie tam, gdzie było znane* imię Chrystusa, abyśmy nie budowali na cudzym* fundamentcie;
1Kor 3,9-15; *dost.: zostało wymienione; **lub: obcy 2Kor 10,16; Ef 2,20

21. Ale tak, jak jest napisane: Ci, którym nie głoszone ujrzą Go, a ci, którzy nie słyszeli, zrozumieją*.
gr: syntemi - por. Mt 13,51

22. Dlatego też wiele doznawałem przeszkód, aby przyjść do was.
Rz 1,13

23. Lecz teraz, nie mając już miejsca w tych okolicach, a od wielu lat mając pragnienie przyjść do was,
ITes 3,10; Rz 1,10

24. Może* gdy** udam się do Hiszpanii, przyjdę do was; bo mam nadzieję, przechodząc ujrzeć was i przez was zostać tam wyprawiony, jeśliżym najpierw wami *choć* częściowo został nasycony* . *ean - jeśli, gdyby; **gr: hos - jak, gdy

25. A teraz idę do Jerozolimy, służąc świętym. 26. Upodobało się bowiem Macedonii i Achai złożyć pewną składkę* na ubogich *pośród* świętych w Jerozolimie. Dz 11,29;

*dost.: mieć wspólnotę, mieć udział 2Kor 8,1; Ga 6,6

27. To postanowiły*, bo są ich dłużnikami; bo jeśli poganie stali się uczestnikami** tego, co duchowe, to winni są usłużyć im i w *tym*, co cielesne. Rz 11,17; 1Kor 9,11

*lub: znalazły w tym upodobanie; **wspólnikami 28. Gdy więc to wypełnię i zapieczętuję* dla nich ten plon, odejdę i przez was, *udam się* do Hiszpanii. *być może: otrzymam dowód przekazania

29. Wiem natomiast, że idąc do was, przyjdę z pełnym* błogosławieństwem Ewangelii Chrystusa. *gr: pleroma - por: J 1,16*

30. A proszę* was, bracia, przez Pana naszego Jezusa Chrystusa i przez** miłość Ducha, abyście razem ze mną walczyli w modlitwach za mnie do Boga, 2Kor 4,5,11;

*lub: zachęcam; **przez wzgląd na Rdz 32,24; Kol 4,12

31. Abym został uratowany od niewierzących w Judei, i aby służyła moja na rzecz Jerozolimy stała się godna* przyjęcia *przez* świętych; 2Tes 3,2; 2Tm 3,11; 2Kor 8,4

*gr: euproktos - chętnie przyjmowany, uznany, zadawalający

32. Abym w radości przyszedł do was za wolą Bożą i razem z wami *zaznał* odpoczynku*. *lub: został odświeżony w duchu

33. A Bóg pokoju *jest** z wami wszystkimi. Amen. *lub: niech będzie 2Tes 3,16; Rz 16,20

16 A polecam wam Febę, siostrę naszą, która jest sługą* zboru w Kenchreach, *gr: diakonos - rodzaj żeński 2Kor 3,1; Dz 18,27; 1Tm 5,10

2. Abyście ją przyjęli w Panu *w sposób* godny świętych i dopomagali jej, gdyby was w jakiejkolwiek sprawie potrzebowała; albowiem i ona stała się dla wielu opiekunką*, *także* i mnie samemu. Mt 10,40;

*tj. opiekunka troszcząca się o innych, Flp 1,27; Dz 9,36

wspierająca z własnych zasobów; gr: prostatis, łac.: patrona

3. Pozdrowicie* Pryscyllę i Akwile, współpracowników moich w Chrystusie Jezusie, *lub: wziąć w objęcia, Dz 18,2; 1Kor 16,19; 2Tm 4,19

przyjmąc z radością, dobrze żyć - Rz 16,3-23

4. Którzy za moją duszę* nadstawili** swoją szyję** , którym nie tylko ja dziękuję, ale i wszystkie zbory z pogan; Flp 2,30; 1Tes 2,14

*gr: psuche - życie, osoba, dusza; **diom - naraził swoje życie

5. Także zbor, który jest w ich domu. Pozdrowcie Epeneta, umiłowanego mojego, który jest pierwociną* Achai w Chrystusie.

*gr: aparche - pierwszy plon, Rz 11,16; Jk 1,18;

osoby pierwsze z tej samej grupy lub klasy Obj 14,4

6. Pozdrowcie Marię, która wiele trudziła* się dla nas. Mt 27,55; Rz 16,12; 1Tm 5,10

*gr: kopiao - być zmęczonym, pracować aż do zmęczenia

7. Pozdrowcie Andronika i Junię, krewnych* moich i współwięźniów moich, którzy są zaszczytnie znani między apostołami, którzy i przede mną byli w Chrystusie. *lub: rodaków

8. Pozdrowcie Ampliasa, umiłowanego* mojego w Panu. *gr: agapetos - por: Rz 1,7*

9. Pozdrowcie Urbana, naszego współpracownika* w Chrystusie, i Stachysa, umiłowanego mojego. *gr: symeryos - pomocnik, współpracownik

10. Pozdrowcie Apellesa, doświadczonego* w Chrystusie. Pozdrowcie tych, którzy są z *domu* Arystobula. 1P 1,7; 1Kor 11,19; Flp 2,22

*gr: dokimos - wypróbowany, doświadczony, przyjęty

11. Pozdrowcie Herodiona, mojego krewnego*. Pozdrowcie tych, którzy są z domu Narcyza, będących w Panu. *lub: rodaka

12. Pozdrowcie Tryfenę i Tryfozę, które trudzą* się w Panu. Pozdrowcie Persydę, umiłowaną, która wiele trudziła się w Panu.

gr: kopiao - por: u 6 Kol 4,12; Mt 9,38; 1Tes 5,12

13. Pozdrowcie Rufusa, wybranego w Panu, i matkę jego, i moją. J 15,16; Ef 1,4; 2Tes 2,13

14. Pozdrowcie* Asynkrytusa, Flegonta, Hermasa, Patroba, Hermesa i braci, *którzy są* z nimi. *gr: aspadzomai - przyjmując z radością, dobrze żyć

15. Pozdrowcie Filologa i Julię, Nereusza i jego siostrę, i Olimpasa, i wszystkich świętych*, *którzy są* z nimi. *gr: hagios - por: Hbr 13,24**

16. Pozdrowcie jedni drugich pocałunkiem świętym. Pozdrawiają was zbory Chrystusa.

17. A proszę was, bracia, abyście uważnie patrzyli* na tych, którzy czynią podziały i zgorzenia wbrew tej nauce, której się wy nauczyliście** ; i odstąpcie*** od nich. Mt 18,17;

*gr: skopeo - przyglądać się, baczyć, uważać 2Tes 3,6

**gr: manthano - nauczyć się przez używanie i praktykę, usłyszeć

***gr: ekkliño - odchylić się, zmienić kierunek, odstąpić

18. Tacy bowiem nie służą naszemu Panu Jezusowi Chrystusowi, ale swojemu własne-

mu brzuchowi, a gładkimi słowami i schlebianiem zwodzą^{*} serca prostodusznych^{**}.

^{*}gr: *eksupatao - oszukać - por. Rz 7,11* Ga 1,10; 2Krn 18,5-17*

^{**}gr: *akakos - nieznających zła, niewinnych*

19. Bo *wieść* o waszym postuszeństwie dotarła do wszystkich. Dlatego raduję się z powodu was; a chcę, abyście prawdziwie byli mądrymi w tym, co dobre, a *czyści*^{*} wobec zła.

^{*}gr: *akieraios - czysty,* ITes 1,8; Flp 2,15; Mt 10,16

niezmieszany, prostoduszny, szczery, wolny od podstęp

20. A Bóg pokoju szybko zetrze^{*} szatana pod waszymi stopami. Łaska Pana naszego Jezusa Chrystusa z wami. Amen. Łk 10,19

^{*}gr: *sintribo - zmiążyć, zdeptać, zetrzeć w pył, rozetrwać*

21. Pozdrawiają was Tymoteusz, mój współpracownik^{*} i Lucjusz, i Jazon, i Sozypater, moi krewni^{**}. Dz 16,1; Flp 2,19; Hbr 13,23

^{*}gr: *synergos - por. Rz 16,9*, ^{**}gr: *rodacy**

22. Pozdrawiam was ja, Tercjusz, który napisałem ten list w Panu. Ga 6,11; Rz 16,8; Kol 3,17

23. Pozdrawia was Gajus, gospodarz^{*} mój

i całego zboru. Pozdrawia was Erast, zarządcą^{**} miasta, i brat Kwartus; 1Kor 1,14;

^{*}gr: *gospodzący mnie;* ^{**}gr: *skarbnik* 3J 1,1; Dz 19,22

24. Łaska Pana naszego Jezusa Chrystusa z wami wszystkimi. Amen.

1Kor 16,23; Rz 16,20; ITes 5,28

25. A Temu natomiast, który ma moc was utwierdzić według mojej Ewangelii i głoszenia Jezusa Chrystusa, według objawienia^{*} tajemnicy, *która jest od czasów wiecznych* pokryta milczeniem^{**}. 2Kor 4,3; Ef 3,3; 1P 1,10-12

^{*}gr: *apokalypsis - por. Ga 1,12*; ^{**}gr: *utrzymana w tajemnicy**

26. A która teraz została ujawniona także przez Pisma prorockie zgodnie z rozkazem wiecznego Boga *oraz* oznajmiona wszystkim narodom, *aby je przyprowadzić* do postuszeństwa^{*} wiary; Tt 1,3; Rz 1,2; Dz 13,46

^{*}gr: *hypakoe - postuszeństwo, uległość, podporządkowanie się*

27. Jedynemu mądrymu Bogu, przez Jezusa Chrystusa – Jemu chwala^{*} na wieki^{**}. Amen.

^{*}gr: *doksa - por. Rz 8,21***, ^{**}gr: *aion - por. 1Kor 1,20**

Pierwszy list apostoła Pawła do Koryntian

1 Paweł, powołany apostoł Jezusa Chrystusa z woli^{**} Boga, i Sostenes, brat,
^{*gr: dia - ze względu na, dla, z powodu} 1Tm 1,1; J 15,16; Tt 1,1
^{**gr: thelema - wola, pragnienie, upodobanie, wybór}

2. Zborowi^{*} Boga w Koryncie, do tych, którzy są uświęceni w Chrystusie Jezusie, powołanym świętym, ze wszystkimi, którzy wzywają imienia Pana naszego Jezusa Chrystusa na każdym miejscu ich, a także i naszym.

^{*gr: ekklesia - wywołani z, zgromadzenie, społeczność, zebranie publiczne} Dz 20,28; 1Tm 3,5; Ef 5,26

3. Łaska wam i pokój od Boga, Ojca naszego, i od Pana Jezusa Chrystusa.

4. Dziękuję Bogu mojemu zawsze za was z powodu łaski Boga, która wam została dana w Chrystusie Jezusie,

5. Że we wszystkim zostaliście ubogaceni w Nim, we wszelkim słowie i we wszelkim poznaniu^{*};

^{2Kor 9,11; Ef 2,7; Rz 11,12; 1Kor 14,26}

^{*gr: gnosis - poznanie, nawiązanie inymnej więzi i relacji}

6. Tak, jak świadectwo Chrystusa zostało utwierdzone^{*} w was.

Dz 20,24; 1Kor 2,1; Obj 1,9

^{*gr: bebaioo - uczynić trwałym, zapewnić, utwierdzić w czymś}

7. Tak też nie brakuje wam żadnego daru^{*} łaski^{*}, wam, którzy oczekujecie objawienia Pana naszego Jezusa Chrystusa,

Mt 25,1;

^{*gr: charisma - dar łaski} 1Kor 4,5; 1Tes 1,10

8. Który też utwierdzi was aż do końca, jako nienaganny^{*} w dniu Pana naszego Jezusa Chrystusa.

Flp 1,6; 2,15; 1Tes 5,23

^{*lub: bez zarzutów, nie można pociągnąć do odpowiedzialności}

9. Wierny^{*} jest Bóg, przez którego zostaliście powołani do społeczności Jego syna Jezusa Chrystusa, Pana naszego.

1Kor 10,13;

^{*lub: godny zaufania} Hbr 10,23; 1J 1,3,7

10. A wzywam^{*} was, bracia, przez imię Pana naszego Jezusa Chrystusa, abyście wszyscy mówili to samo, żeby nie było między wami rozłamów^{**} i abyście byli zespoleni jednym duchem i jedną myślą.

Rz 15,5; 16,17; Flp 1,27

^{*lub: zachęcam, proszę; **gr: schizmata - rozdarcie (szaty)}

11. Albowiem zostało mi oznajmione o was, moi bracia, od domowników Chloi, że wśród was są spory^{*}.

^{*lub: kłótnie} Flp 2,14; Jk 4,1

12. A mówię o tym, bo każdy z was dobitnie mówi: Ja jestem Pawła, a ja Apolosza, a ja Kefasa^{*}, a ja Chrystusa.

1Kor 3,4; Dz 18,24

^{*aram.: imię Piotra - kamyk, fragment skały - por. J 1,42*}

13. Rozdzielony^{*} jest Chrystus. Czy Paweł został za was przybyty do krzyża lub w imię Pawła zostaliście ochrzczeni^{**}?

2Kor 11,4

^{*lub: rozczłonkowany - tryb orzekający; **zamurzeni}

14. Dziękuję Bogu, że nie ochrzciłem nikogo z was, z wyjątkiem Kryspusa i Gajusa;

15. Aby ktoś nie powiedział, że ochrzciłem^{*} w moje imię.

^{*gr: baptidzo - por. Mt 3,11*}

16. Ochrzciłem też i dom Stefana; w końcu nie wiem, czy kogós innego ochrzciłem.

17. Bo Chrystus nie posłał mnie chrzcić, ale głosić Ewangelię, nie w mądrości słowa, by krzyż Chrystusa nie został pozbawiony swojego znaczenia^{*}.

J 4,2; 1Kor 15,1

^{*gr: kenoo - uczynić pustym, daremnym, pozbawić mocy}

18. Bo Słowo o krzyżu dla tych, którzy istotnie giną^{*}, jest głupstwem; ale dla nas, którzy jesteśmy zbawiani, jest mocą Bożą.

Ga 6,12;

^{*lub: idą ku zgubie} 2Kor 2,15; 2Tm 1,9

19. Bo napisano: Zniszczę mądrość mądrych, a zrozumienie^{*} rozumnych odrzucę.

^{*gr: synesis - por. Kol 1,9*} Iz 29,14; Jr 8,9

20. Gdzie jest mądry? Gdzie uczyony w Piśmie? Gdzie badacz tego wieku^{*}? Czyż Bóg nie uczynił głupia mądrość tego świata^{**}?

^{*gr: aion - okres czasu, epoka, eon, wieczność} Iz 44,25;

^{**gr: kosmos - układ, porządek, świat} 2Sm 15,31

^{materialny, wszechświat, porządek świata wrogi Bogu}

21. Skoro bowiem w mądrości Boga, świat nie poznał Boga przez mądrość^{*}, upodobało się Bogu, przez głupie głoszenie zbawić wierzących.

Rz 1,20-22; 10,14; Tt 1,3

^{*gr: sofia - mądrość, pehnia i obfitość inteligencji, zakres wiedzy}

22. A gdy Żydzi domagają^{*} się cudu^{**}, a Grecy szukają mądrości,

J 4,48; Wj 4,1; Mt 12,38

^{*gr: aiteo - prosić, błagać, używać; **gr: semeion - por. J 4,54*}

23. My jednak głosimy Chrystusa, który jest ukrzyżowany, dla Żydów to wprawdzie zgorszenie^{*}, a dla Greków głupota,

Ga 6,14;

^{*lub: powód potknięcia, pułapka - por. J 16,1*} Rz 9,32; 1P 2,8

24. Lecz dla samych powołanych i Żydów,

i Greków, głosimy Chrystusa – moc Boga i mądrość Boga.

2Kor 6,7

25. Gdyż *to, co* głupie u Boga mądrzejsze *jest* od ludzi, a *to, co* słabe u Boga mocniejsze *jest* od ludzi.

26. Przypatrzcie się bowiem swojemu powołaniu, bracia, że niewielu *jest* mądrych według ciała, niewielu możnych, niewielu dobrane urodzonych*;

*lub: szlachetnego rodu

27. Ale *to, co* głupie *dla* świata, wybrał[†] Bóg, by zawstydzić mądrych; i słabych ze świata wybrał Bóg, aby zawstydzić[†] mocnych;

*gr: eklegomai - wybrać, upatrzeć, wybrać na urząd Pwt 7,6;

**w tekście gr - zdanie zamiarowe Mt 22,14; 1P 2,9

28. I *to, co* jest niskiego rodu u świata, i *to, co* jest wzgardzone, wybrał Bóg, i *co* jest[†] niczym*[†], aby zniszczyć[†] to, *co* jest czymś[†],

*gr: me ounta - niebędący; ***gr: ounta - będący Ef 1,4

**gr: katarreo - wykazać bezużyteczność, unieważnić, usunąć, uczynić bezczynnym, sprawić nieskuteczność, pozbawić wpływu

29. Aby nie chlubiło[†] się żadne ciało przed Jego obliczem. *gr: kauchaomai - chępić - por: Flp 1,26*

30. Lecz przez Niego wy jesteście w Chrystusie Jezusie, który *dla* nas stał się mądrością od Boga, zarówno sprawiedliwością, i uświęceniem, i odkupieniem,

31. Aby tak, jak jest napisane: Kto się chlubi, niech się chlubi w PANU.

Jr 9,23-24

2A ja, gdy przyszedłem do was, bracia, nie przyszedłem z wyniosłością słowa lub mądrości, głosząc wam świadectwo Boże.

2. Albowiem rozsądziłem, aby nie znać nic *innego* między wami, z wyjątkiem Jezusa Chrystusa, i *to* ukrzyżowanego*.

Ga 6,14; Flp 3,8

*dost.: jest ukrzyżowany - czas teraż. wyimk. z czasu przeszłego

3. A ja stanąłem przed wami w słabości, w bojaźni i z wielkim drżeniem.

4. A moje słowo i moje głoszenie nie *było* w przekonywujących słowach ludzkiej mądrości, ale w manifestacji Ducha i mocy,

5. Aby wiara wasza nie była *oparta* na mądrości ludzkiej, ale na mocy Bożej. 2Kor 6,7

6. Mądrość natomiast głosimy* między doskonałymi, ale mądrość nie tego wieku, ani władców tego wieku, tracących na znaczeniu**.

*dost.: mówimy; **por: 1Kor 1,28** Flp 3,12; Jk 3,2

7. Ale głosimy mądrość Bożą, ukrytą w tajemnicy, którą Bóg przeznaczył[†] przed wiekami *dla* naszej chwały,

2Tes 2,7; Obj 17,5

*gr: proorido - ustalić coś z góry, wyznaczyć zawczasu

8. Której żaden z władców tego wieku* nie poznał[†]; bo gdyby poznali, nie ukrzyżowali by Pana chwały;

Dz 13,27; 1Tm 1,13; Jk 2,1

*gr: aion - wiek, epoka, okresy czasu; **gr: ginosko - Mt 12,15*

9. Lecz, jak jest napisane: Czego oko nie widziało i ucho nie słyszało, i *co* nie wstąpiło do ludzkiego serca, to przygotował Bóg tym, którzy Go miłują.

Rz 11,33; Iz 64,4; Jk 1,12; 2,5

10. Nam natomiast objawił to Bóg przez swojego Ducha; Duch bowiem bada* wszystko i głębokości Boga.

11. Bo *któż* z ludzi zna* to[†], *co* ludzkie, jak tylko[†] duch ludzki w nim? Tak i to[†], *co* z Boga, nikt nie zna*, jak tylko[†] Duch Boga.

gr: eido - por: 2Kor 5,11; **dost.: te; ***lub: jeśli nie, z wyjątkiem

12. Ale my nie przyjęliśmy ducha świata, lecz Ducha, *który* jest z Boga, abyśmy znali* *to wszystko*, *co* zostało nam darowane przez Boga;

gr: eido - por: 2Kor 5,11 Rz 8,5; Ef 2,2; 1J 4,5

13. O których też mówimy, nie w słowach nauczanych przez ludzką mądrość, lecz *w słowach* nauczanych przez Ducha Świętego, i *to, co* duchowe z duchowymi łączymy*.

*gr: synkrino - łączyć, zestawiać, porównywać Kol 3,16

14. Jednak zmysłowy[†] człowiek nie przyjmuje tych *rzeczy*, które są z Ducha Bożego; albowiem są *dla* niego głupotą i nie może *ich* poznać, ponieważ duchowo są rozsądzane[†].

*gr: psychikos - wladaniu duszy, duszejony; **u 15*

15. Ale duchowy *człowiek* wprawdzie rozsądza* *to wszystko*, lecz sam przez nikogo *nie* jest rozsądzany*.

J 7,24; 1Tes 5,21; 1J 4,1

16. Kto bowiem poznał* myśl[†] Pana, *któ* Go pouczy? Ale my mamy myśl[†] Chrystusa.

gr: ginosko - por: Mt 12,15; **gr: nous - umysł, rozum,

konkretny tryb myślenia, trzeźwy osąd, zdolność pojmowania

3I ja, bracia, nie mogłem do was mówić jako do duchowych, ale jako do cieleśnych[†], i jako do niemowląt w Chrystusie.

gr: sarkikos - we wladaniu ciała - por: u 4 1Kor 2,14; Rz 7,14

2. Mleko dałem wam pić, a nie pokarm* *stały*, bo jeszcze nie mogliście *go* *przyjąć*; a i teraz jeszcze nie możecie,

Hbr 5,12; 1P 2,2;

*gr: broma - to, co jadalne, pokarm, żywność J 16,12

3. Jeszcze jesteście cieleśni. Skoro bowiem między wami *jest* zazdrość i spory, i podziały[†], *to* czyż nie jesteście cieleśni i czy nie postępujecie po ludzku[†]?

Rz 8,5; Ef 2,2; 1P 4,2

*gr: dichostasia - bun, waśnie, rozłam; **dost.: według człowieka

4. Skoro bowiem mówi ktoś: Ja właściwie jestem Pawła, a inny: Ja Apollosa, czyż nie jesteście cielesni¹⁹?

1Kor 1,12; Kol 2,11

^{*gr:} *sarkikos - we władaniu ciała, kierowany żądzą ciała*

5. Kim więc jest Paweł? Kim Apollos? Czyż nie sługami tylko, przez których uwierzyliście, *tak* też, jak każdemu dał Pan?

6. Ja zasadziłem, Apollos podlał, ale wzrost dał Bóg.

^{*gr:} *auksano - pomnażać, sprawiać rozwój*

7. Dlatego też, ani ten, kto sadzi, jest kimś, ani ten, który podlewa, ale Bóg, który daje wzrost.

^{*dosł:} *czyniś* J 15,5; Ga 6,3; Ps 115,1

8. A ten, który sadzi, i ten, który podlewa, są jedno, a każdy otrzyma swoją zapłatę stosownie do własnego trudu.

1Kor 9,17; Mt 10,41

^{*gr:} *kopos - ciężka praca połączona z uciskiem i mozolem*

9. Bożymi bowiem jesteśmy współpracownikami, a *wy* Bożą rolą, Bożą budowlą jesteście.

2Kor 6,1; J 15,1; 1Tm 3,15; 1P 2,5

10. Według łaski Bożej, która została mi dana, jako mądry mistrz budowlany²⁰ założyłem fundament, a inny na nim buduje; a każdy niech uważa²¹, jak na nim buduje.

Ef 2,20;

^{*lub:} *architekt; *baczyc, uważnie patrzeć* 1Tm 4,16

11. Albowiem fundamentu²² innego nikt nie może założyć, obok tego, który jest założony, a którym jest Jezus Chrystus.

Iz 28,10; Dz 4,11

^{*gr:} *themelios - podwaliny, podstawa, fundament, początek*

12. A jeśli ktoś *na* tym fundamencie buduje ze złota, srebra, drogich kamieni, drewna, siana *lub* ze słomy,

2Tm 2,20; 1P 1,7

13. *Tę* dzieło każdego stanie się widoczne; ten²³ dzień bowiem to pokaże, gdyż w ogniu jest *ono* objawiane; a jakie jest dzieło każdego, ogień doświadczy²⁴.

2Tm 4,12; 2P 3,10

^{*lub:} *ów dzień (Pana); **lub: wypróbuje, zbada*

14. Jeśli czyjeś dzieło, które budował będzie trwać, otrzyma zapłatę.

1Kor 9,25; Flp 4,1

15. Jeśli czyjeś dzieło spłonie, ten poniesie szkodę²⁵; lecz on sam zostanie zbawiony, tak jednak, jak przez ogień.

^{*lub:} *strate* Am 4,11

16. Czy nie wiecie, że jesteście świątynią Bożą i Duch Boży mieszka²⁶ w was?

Rz 8,9;

^{*gr:} *oikoe - mieszkać, żyć, przebywać* 1Kor 6,19; 2Kor 6,16

17. Jeśli ktoś niszczy świątynię Bożą, tego zniszczy Bóg, albowiem świątynia Boża jest święta, a wy nią jesteście.

18. Niech nikt samego siebie nie zwodzi; jeśli komuś z was wydaje się, że w tym *obecnym* wieku²⁷ jest mądry, niech stanie się głupi, aby stał się mądry.

^{*gr:} *aion - okres czasu, świat*

19. Albowiem mądrość tego świata²⁸ jest głupotą u Boga; gdyż jest napisane: *On jest tym*, który chwytą mądrych w ich przewrotności;

^{*gr:} *kosmos - świat, ludzie na świecie, lud* Hl 5,13

20. I ponownie: PAN zna myśli²⁹ mądrych, że są jałowe³⁰.

^{*lub:} *rozważania, dysputy; **różne, czcze*

21. Tak więc, niech nikt nie chlubi się ludźmi; wszystko bowiem jest wasze,

Jr 9,23

22. Czy Paweł, czy Apollos, czy Kefas, czy świat, czy życie, czy śmierć, czy to, co nastaje, czy to, co ma nastąpić; wszystko jest wasze,

23. A *wy jesteście* Chrystusa³¹, a Chrystus Boga.

^{*gr:} *christos - Pomazaniec, Mesjasz, Namaszczony*

4 Tak niech nas człowiek zalicza³² jako do poddanych³³ Chrystusa i szafarzy³⁴ tajemnic Bożych.

^{*gr:} *logizomai - zaliczać, uważać*

^{**gr:} *hyperetes - wioślarz - niewolnik z najniższego pokładu, podwalny, sługa, niosący pomoc; ***lub: zarządca domu*

2. A tego w końcu wymaga się od szafarzy, aby każdy został znaleziony wiernym.

3. Ale mi najmniej *zależy* na *tym*, czy będę przez was sądzony³⁵, czy przez ludzki dzień sądu; nawet i sam siebie nie sądze.

^{*gr:} *anakrino - por. 1Kor 2,15** Ps 7,9; Rz 14,10; 2Kor 5,10

4. Niczego bowiem w sobie nie dostrzegam, ale nie przez to jestem uznany za sprawiedliwego; ale tym, *który* mnie sądzi, jest Pan.

5. Tak więc, nie sądzicie przed czasem, aż przyjdzie Pan, który też oświecił³⁶ *to*, co jest ukryte w ciemności, i ukaże zamysły³⁷ serc; a wtedy każdy będzie miał pochwałę³⁸ od Boga.

Jk 5,7; J 12,26; Mt 7,1; Rz 2,1; Jk 4,11

^{*lub:} *wydobędzie na światło; **plany; ***uznanie*

6. A to *wszystko*, bracia, odniosłem do siebie i do Apollosa z powodu was, abyście nauczyli się na nas, nie rozumieć ponad to, co jest napisane; abyście jeden ponad drugiego nie nadymali się *pychą* przeciwko innemu.

7. Albowiem kto was wyróżnia? I co masz, czego byś nie otrzymał? A jeśli otrzymałeś, dlaczego chlubisz się, jakbyś nie otrzymał?

8. Już jesteście nasyceni, już wzbogaciliście się, bez nas zaczęliście królować; i obyście zaczęli królować, abyśmy i my razem z wami królowali!

1Kor 1,5; Rz 9,16; 12,3; Ga 6,3

9. Wydaje *mi* się bowiem, że Bóg nas apostołów pokazał *jako* ostatnich, jak skazanych na śmierć; gdyż staliśmy się publicznym widowiskiem *dla* świata, aniołów i ludzi.

^{*dosł:} *teatrem, miejscem przedstawień* Dz 19,29; Flp 1,29

10. My jesteśmy głupi ze względu na Chrystusa, ale wy jesteście rozumni w Chrystusie; my *jesteśmy* słabi, a wy mocni; wy *jesteście* szanowani^a, a my w pogardzie^{**}.

^alub: dostojni, wspaniali; ^{**}bez szacunku, lekceważeni

11. Aż do obecnej chwili^a i lakniemy, i pragniemy, i jesteśmy nadziei, i bywamy policzkowani^{**}, i tułamy się,

1Kor 9,4; Rz 8,35; ^alub: godziny; ^{**}dost.: bić jak niewolnika 2Kor 11,23

12. I trudzimy się, pracując własnymi rękami; lżąc^a nas, my błogosławimy^{**}; prześladowaj nas, my cierpliwie znosimy;

1Kor 9,6; ^alub: obrzucać obelgami; ^{**}wysławiamy 1Tes 2,9; 2Tes 3,8

13. Bluźnią nam, zachęcamy^{**}; staliśmy się jakby śmieciem świata i odpadkami i wszystkich, aż do teraz. ^agr.: parakaleo - por. 1T 1,9^a

14. Piszę to, nie *dlatego*, żeby was zaawstydzić, ale jako moje dzieci umiłowane nawiadam^a was.

1Kor 9,15; 1Tes 2,11; 2Kor 11,11

15. Bo choćbyście mieli dziesięć tysięcy wychowawców^a w Chrystusie, jednak niewiele macie ojców; bo ja, w Chrystusie Jezusie, zrodziłem was przez Ewangelię. ^apor. Ga 3,24^a

16. Zachęcam więc was, stawiając się moimi naśladowcami.

1Kor 11,1; J 10,4-5

17. Dlatego posłałem do was Tymoteusza, ten jest moim umiłowanym dzieckiem i wiernym^a w Panu; który wam przypomni moje drogi w Chrystusie, jak nauczam wszędzie, w każdym zborze. ^alub: godnym zaufania

18. Ale niektórzy nadęli się *pychą*, jak gdyby im nie miał przyjść do was.

19. Lecz przyjdź do was szybko, jeżeli Pan zechce, i poznam nie słowo tych nadętych^a, lecz moc. ^agr.: fysioo - być nadętym, nosić się hardo

20. Albowiem nie w słowie *tych nadętych* *przejawia się* Królestwo Boże, ale w mocy.

21. O chciecie? Mam przyjść do was z różgą, czy też w miłości i w duchu łagodności?

^agr.: en - z, na, w - stąd: z miłością i duchem łagodności

5 Powszechnie^a słyszy się o nierządzie między wami i to takim nierządzie, jaki nawet między poganami nie jest wymieniany^{**}, że ktoś ma żonę swojego ojca. Mt 5,32; Kol 3,5

^alub: ogólnie, całkowicie, jednym słowem; ^{**}dost.: nazwany

2. A wy jesteście nadeći *pychą*, zamiast raczej^a zasmucić^{**} się, by został usunięty spośród was ten, który popełnił taki czyn.

^alub: bartleziej, większym stopniem; ^{**}boleć nad tym 2Kor 7,7

3. Ja wprawdzie jestem nieobecny ciałem, ale obecny duchem, już osądziłem, jak *gdym był* obecny, tego, *który to* uczynił,

4. *Gdy* zbierzecie się razem w imieniu Pana naszego Jezusa Chrystusa, wy i duch^a mój z mocą^a Pana naszego Jezusa Chrystusa,

^agr.: pneuma - por. 2Tm 4,22^a Dz 3,6; 4,7-12; 16,18; Kol 3,17

5. Oddajcie takiego szatanowi na zgnęb^a ciała, aby duch został zbawiony^{**} w dzień Pana Jezusa.

1Tes 5,3; Ps 109,6; 2Tes 1,9; 1Tm 6,9

^alub: ruinę, śmierć, zagładę; ^{**}gr.: sodzo - zbawić, uratować

6. Wasza chluba nie jest szlachetna^a. Czy nie wiecie, że mała ilość kwasu całe ciasto zakwasza? ^agr.: kalos - piękny, dobry, szlachetny Ga 5,9

7. Wyczyśćcie więc stary kwas, abyście byli nowym ciastem, według^a tego^a jak^a jesteście przańsi^{**}, gdyż jako *nasza* Pascha^{**} został zabity na ofiarę za nas Chrystus. Iz 53,7; J 1,29;

^agr.: kathos - tak jak, według tego jak, w tej mierze, gdyż

^{**}lub: bez kwasu; ^{**}tj. baranek paschalny 1P 1,19

8. A tak, obchodźmy święto nie w starym zakwasie, ani w zakwasie złości i niegodziwości, ale w przańsiach^a szczerości^{**} i prawdy.

^alub: bezkwasie; ^{**}czystości Pwt 16,3; Flp 1,10; Joz 24,14

9. Napisałem wam w liście, abyście nie łączyli się^a z nierządnikami^{**};

2Kor 6,14; Ef 5,11;

^alub: mieszać się razem, przestawać z kimś 2Tes 3,14

^{**}gr.: pornos - rozpustnik, nierządnik, człowiek wyuzdany

10. Ale niewątpliwie nie z nierządnikami tego świata, lub chciwcami, lub zdziercami^a, lub z bałwochwalcami; bo jesteście zobowiązani^{**} wyjść z tego świata.

J 8,23; Obj 12,9

^alub: porywacz, rabuś, grabieżca; ^{**}być wiernym, być dłużnym

11. Lecz teraz napisałem wam, abyście nie łączyli się z kimś, jeśli *ten* jest nazwany bratem, a jest nierządnikiem lub chciwcem, lub bałwochwalcą lub oszczercą^a, lub pijakiem, lub grabieżcą^{**}, *żebyście* z takim razem nie jadali. ^alub: znieważać, rzucić obelgi, lżyć

^{**}gr.: harpaks - grabieżca, rabuś - por. 1Tes 4,17^a

12. *Po* co mi bowiem sądzić tyka na zewnątrz? Czy wy nie sądzicie tych wewnątrz?

13. Tych na zewnątrz natomiast osądzi Bóg. Usunąć^a więc niegodziwego^{**} spośród was samych.

Hbr 13,4; Dz 17,31; Rz 2,16

^agr.: eksairo - podnieść lub zabrać z jakiegos miejsca, usunąć

^{**}gr.: poneros - niegodziwy, nikczemny, zły

6 Czy śmieć^a ktoś z was, mając sprawę z drugim, być sądzonym przed niesprawiedliwymi, a nie przed świętymi?

^alub: ma odwagę

Mt 18,15; Dz 18,14; 1Kor 16,5

2. Czy nie wiecie, że święci będą sędzić świat? A jeżeli świat przez was jest sądzony, to czy jesteście niegodni sędzić w sprawach najmniejszych? Dn 7,22; Mt 19,28; Obj 2,26

3. Czy nie wiecie, że będziemy sędzić aniołów? A co dopiero sprawy życiowe?*

*gr: *biotikos - dotyczący życia, sposób życia* Łk 8,14; 2P 2,4

4. Wy więc, jeśli macie sprawy życiowe do osądzenia, tych, którzy są za nic uznawani w zborze, sadzacie jako sędziów?

*gr: *eksoutheneo - nie liczyć się, gardzić, być uważanym za nic*
5. Dla wasztydzenia was to mówię. Czy nie ma między wami ani jednego mądrego, który mógłby rozsądzić pomiędzy *jednym a drugim* swoim bratem? *gr: *ana meson - przez środek*

6. Ale brat z bratem sędzi się i to przed niewierzącymi!

Ps 133,1-3; Dz 7,26; 1J 2,9

7. Już to prawdziwie jest całkowitą klęską między wami, że macie ze sobą sprawy sądowe. Czemu raczej nie znosicie niesprawiedliwości? Czemu raczej nie ponosicie szkody?*

*gr: *apostero - okraść, pozbawić czegoś, obrabować*

8. Ale wy popełniacie niesprawiedliwość, wyrządzacie szkodę i to braciom.

9. Czy nie wiecie, że niesprawiedliwi nie odziedziczą Królestwa Bożego? Nie dajcie się wprowadzić w błąd; ani nierządnicy, ani bałwochwalcy, ani cudzołńcy, ani zniewieściali**

Ga 5,21;

*lub: *dać się zwieść* Pwt 22,5; 1Tm 1,10

**gr: *malakos - zniewieściale, delikatne, młody chłopiec pasywny uczestnik aktu homoseksualnego*

10. Ani złodzieje, ani cheiwczy, ani pijacy, ani oszczercy, ani zdziercy³ nie odziedziczą Królestwa Bożego. *lub: *porywacz, rabuś, grabieżca*

11. A niektórzy z was takimi byli; ale obmyliście się, ale zostaliście poświęceni, ale zostaliście uznani za sprawiedliwych w imieniu Pana Jezusa i w Duchu Boga naszego.

J 13,10; 15,3; Ef 5,26; Dz 26,18; 2Tes 2,13; 1P 1,2

12. Wszystko mi wolno, ale nie wszystko jest pożyteczne; wszystko mi wolno, ale ja nie będę przez coś owładnięty*.

2Tes 3,9;

*lub: *być pod czujną władzą* 1Kor 10,23; Rz 14,14

13. Pokarm jest dla brzucha, a brzuch jest dla pokarmów, ale Bóg i jedno i drugie niszczy; ciało natomiast nie jest dla nierządu, ale dla Pana, a Pan dla ciała.

14. Bóg natomiast i Pana wzkręsił*, i nas wzbudził³ przez Jego moc.

J 10,18; 11,25; Flp 3,21

*gr: *egeiro - wzbudzić ze sniერი; **gr: eksegeiro - obudzić ze snu*

15. Czy nie wiecie, że ciała wasze są członkami Chrystusa? Czy mam więc wziąć członki Chrystusa i uczynić je członkami nierządnicy? Z pewnością nie!¹ *por: Rz 6,15² Kol 2,19

16. Czy nie wiecie, że ten, kto jest złączony z nierządnicą, jest z nią jednym ciałem? Będą bowiem – mówi *Pismo*¹ – ci dwoje jednym ciałem. *por: Rdz 2,24 Mk 10,8; Ef 5,31

17. Ale kto łączy się z Panem, jest z Nim jednym duchem. *lub: *jest łączony* J 17,21

18. Uciekajcie przed nierządem. Wszelki grzech, który uczyniłby człowiek, jest poza ciałem; lecz oddający się nierządowi, grzeszy wobec własnego ciała. Rz 1,24; Hbr 13,4; 1P 2,11

*gr: *feugo - wymknąć się, szukać bezpieczeństwa przez ucieczkę*

19. Czy nie wiecie, że ciało wasze jest świątynią Ducha Świętego, który jest w was, którego macie od Boga, i nie należycie do siebie samych? *gr: *naos - por: 2Tes 2,4*¹ 1Krn 29,14; 2Kor 6,16

20. Drogo bowiem jesteście kupieni. Oddajcie więc chwałę Bogu w ciele waszym i w duchu waszym, które są Boże. 1Kor 7,23

7 A co do spraw, o których mi pisaliście: Dobrze jest człowiekowi nie² dotykać³ kobiety. *gr: *peri de - fraza ma charakter epistolarny tak jak u: 1Kor 8,1; 12,1; 16,1.12; - por: 1Tes 5,1*¹; *gr: *me haptesthai - eufemizm - nie mieć do czynienia z kobietą, nie współżyć*

2. Jednak z powodu nierządu, niech każdy ma swoją żonę i każda niech ma swojego własnego męża. 1Kor 7,9; Prz 5,18

*gr: *de - lecz, a, zaś, ale, jednak - tu, jako spójnik przeciwstawny*

3. Niech mąż oddaje z życzliwością¹ powinność² żonie, podobnie i żona mężowi.

*lub: *z dobrej woli*; *gr: *ofeilo - być dłużnym, być winnym dobro*

4. Żona nie włada¹ swoim własnym ciałem, ale mąż; podobnie i mąż nie włada¹ swoim własnym ciałem, ale żona. *gr: *eksousia - Mt 10,1*¹

5. Nie pozbawiajcie się wzajemnie tego; chyba że za wspólną zgodą na pewien okres, aby mieć czas postu i modlitwy; potem ponownie będąc razem, aby was szatan nie kusił z powodu waszej niepowściągliwości.

6. A to, co mówię, mówię z przyzwolenia¹, a nie z rozkazu. *lub: *z wyrozumiałości, ustępstwa*

7. Chciałbym bowiem, aby wszyscy ludzie byli jak ja; ale każdy ma swój własny dar łaski od Boga, ten oto¹ taki, a ten taki. *gr: *men*

8. Mówię natomiast niezonatym i wdowom: Dobrze jest dla nich, jeżeli pozostaliby tak jak i ja. *gr: *kalos - por: 1Kor 5,6*¹ 1Kor 7,26.32.34

9. Ale jeśli wytrzymać* nie mogą, niech się pobierają; bo lepiej** się pobrać niż płonąć *namiętnością*.

J 2,1-2; Hbr 13,4

*gr: enkrateuomai - panować nad sobą, być powściągliwym
**gr: kreisson - lepszy, przewyższający rangą, bardziej korzystny

10. Tym więc, którzy są w małżeństwie, rozkazuję nie ja, lecz Pan: Żona *niech* się nie oddziela* od swojego męża. I Tm 5,11,14; Mk 10,2

dost.: nie (może) zostać oddzielona - por. w. 11

11. Lecz jeśli jest oddzielona*, niech pozostanie niezamężna, albo *niech* pojedna** się z mężem, a mąż *niech* nie oddała żony.

*lub: została oddzielona - wg Prawa kobieta nie mogła sama się rozwiść, jednak w kulturze greckiej miała takie prawo

**dost.: zostanie pojednana Mt 5,31; Pwt 24,1-5

12. Lecz pozostałym mówię ja, nie Pan: Jeśli jakiś brat ma niewierzącą żonę, a ta zgadza się z nim mieszkać, niech jej nie oddała.

13. I żona, która ma niewierzącego męża, a on zgadza się z nią mieszkać*, niech go nie oddała. *gr: oikoo - mieszkają, przebywać, żyć

14. Albowiem niewierzący mąż jest* uświęcony przez żonę, i niewierząca żona jest* uświęcona przez męża; gdyż** wtedy dzieci wasze byłyby nieczyste, teraz natomiast są święte. *lub: został (a) - str: bierna; **skoro, jako, że

15. A jeśli niewierzący oddziela* się, niech jest oddzielony; nie jest zniewolony** brat lub siostra w takich *przypadkach*; Bóg jednak powołał nas do pokoju. *lub: odchodzi Rz 12,18

*gr: doulooo - podbić w niewolę - czas teraż. wynik. z czasu prze.

16. Bo czy wiesz żono, że zbawisz męża? Lub czy wiesz mężu, że zbawisz* żonę?

*gr: sodzo - ocalić, uratować, zbawić Jk 5,19-20; 1P 3,1

17. Zatem niech każdy postępuje jak każdemu przydzielił* Bóg, jak każdego powołał Pan; tak też zarządzam we wszystkich zbrojach. *gr: meridoo - rozdzielić na części, rozdać, obdzielać

18. Jeśli* ktoś został powołany jako obrzezany, niech nie ukrywa* obrzezania; a jeśli ktoś został powołany jako nieobrzezany, niech się nie obrzezuje. *dost.: naciągać sobie (napletek)

19. Obrzezanie jest niczym i nieobrzezanie jest niczym, tylko zachowywanie* przykazań Bożych. *gr: teresis - przestrzegać coś, strzec, areoszt

20. Każdy, w tym powołaniu, w którym jest powołany, niech pozostaje*. *lub: trwa Łk 3,10

21. Zostałeś powołany* będąc niewolnikiem? Niech cię to nie martwi; ale jeśli możesz stać się wolnym, raczej z tego korzystaj**.

gr: kaleo - por. Mt 22,8; **lub: posłuż się (tym) 1Kor 12,13

22. Albowiem kto jest powołany w Panu, będąc niewolnikiem, jest wyzwolencem* Pana; podobnie, kto jest powołany jako wolny, jest niewolnikiem Chrystusa. J 8,32; Kol 3,22; Flm 1,16

*gr: apeleutheros - niewolnik, który został wyzwolony

23. Drogo zostaliście kupieni*; nie stawajcie się niewolnikami ludzi. Dz 20,28; Tt 2,14; 1P 1,18

*gr: agorazoo - kupować, być na rynku, wystawać na rynku

24. Każdy w jakim *stanie* został powołany, bracia, niech w nim trwa przy Bogu.

25. A co do panien* nie mam rozkazu Pana; jednak wypowiadam zdanie**, jako ten, który dzięki miłosierdziu Pana jest godny zaufania.

*gr: parthenos - dziewica; **lub: przedstawiam opinię, myśl

26. Sądzę więc, że przy nastających *obecnie* trudach dobrze jest człowiekowi być takim:

27. Jesteś związany z żoną, nie szukaj rozłączenia*; nie jesteś złączony z żoną, nie szukaj żony. *gr: lysis - uwolnienie więźnia, wykupienie, rozwiązanie

28. A jeśli ożeniłeś się, nie zgrzeszyłeś; jeśli też panna* zaślubiła się, nie zgrzeszyła; jednak tacy będą mieli ucisk w ciele; lecz ja *chcę* was oszczędzić**. *gr: parthenos - dziewica

**gr: feidomai - oszczędzać w sensie nie niszczyć

29. A to mówię, bracia, że czas jest skrócony. Odtąd ci, którzy mają żony, *niech* będą jakby *ich* nie mieli;

Ps 39,5; 103,15; Rz 13,11

30. A ci, którzy płaczą, jakby nie płakali; a ci, którzy się radują, jakby się nie radowali; a którzy kupują, jakby nie trzymali* *tego co kupili*;

1J 2,17

gr: katecho - zatrzymać, wziąć, kontrolować - por. 2 Tes 2,6

31. A którzy używają tego świata, jakby go nie nadużywali*; bo przemija postać** tego świata. *gr: katachraomai - źle używać, użyć w pełni

**gr: schema - zewnętrzny wyraz, kształt, postać, figura

32. A chcę, abyście byli wolni od trosk; nieżonaty troszczy się o *sprawy* Pana, o to jak podobać się Panu;

Ef 5,25; Kol 3,19

33. A żonaty troszczy się o *sprawy* tego świata, jak podobać się żonie.

Łk 12,22

34. Jest podział* między mężatką a panną; niezamężna troszczy się o *sprawy* Pana, aby była święta i ciałem, i duchem; a mężatka troszczy się o *sprawy* tego świata, jak podobać się mężowi. *lub: tworzyć dwa obozy, być rozczłonkowany

35. A to mówię dla waszej własnej korzyści, nie aby zarzucać na was pętlę*, lecz abyście nieprzerwanie, dostojnie** i wytrwale *stali przy* Panu. *lub: siła; **szacunowie, zewnętrzne piękno

36. A jeżeli ktoś sądzi, że niestosownie po-

stąpiły wobec swojej panny, by miała przekroczyć lata *swejej* młodości, oraz że tak powinno się stać, niech czyni co chce; nie grzeszy; niech się pobiorą. 1Sm 2,33

37. Kto jednak mocno postanowił w sercu, bez przymusu i panuje nad własną wolą, osądził to w swoim sercu, aby zachować swoją pannę w *dziewictwie*, dobrze czyni.

38. A tak, *kto* poślubia *swoją* pannę, czyni dobrze; a kto nie zaślubia, czyni lepiej.

39. Żona związana jest prawem do tego czasu, dopóki żyje jej mąż; jeśli jednak usnąłby jej mąż, jest wolna by wyjść za mąż, za kogo chce, *była* tylko w Panu. Pwt 7,3; Rz 7,2;

*dost.: został uspiomy - w przenośni - umarł 2Kor 6,14

40. Ale według mojej rady jest szczęśliwsza*, jeśli tak pozostanie; a wydaje *mi się*, że i ja mam Ducha Bożego. *lub: bardziej błogosławiona

8 A o ofiarach składanych bożkom, wiemy, że wszyscy mamy poznanie*. Poznanie nadyma, ale miłość buduje. Rz 12,16; Dz 15,19

*gr.: gnosis - wiedza, poznanie, znajomość, intymna więź

2. A jeśli ktoś mniema, że coś wie*, nie jeszcze nie poznał** tak, jak należało poznać**;

*gr.: eido - znać, wiedzieć, umieć; **gr.: ginosko - por. w 3*

3. Lecz jeśli ktoś miłuje Boga, ten też jest przez Niego poznany*. Wj 33,12; Na 1,7; Rz 8,28

*gr.: ginosko - poznać, dowiedzieć się, wejść w bliską relację

4. Jeśli więc chodzi o pokarmy ofiarowane bożkom, wiemy, że nie ma na świecie ani jednego bożka, ani żadnego innego boga, z wyjątkiem Jednego. Ps 115,4

5. I chociaż rzeczywiście są tacy, *którzy* są nazwani bogami, czy to na niebie, czy to na ziemi – jest wielu *takich* bogów i panów,

6. Ale dla nas *jest* jeden Bóg Ojciec, z którego wszystko i my dla Niego, jeden Pan Jezus Chrystus, przez którego wszystko, i my przez Niego. Ef 4,6; J 1,3; Hbr 1,3

7. Ale nie we wszystkich jest to poznanie; niektórzy natomiast z sumieniem* *pod wpływem* bożka jedzą *pokarmy* aż do teraz jako ofiarowane bożkowi, a sumieniem* ich będąc słabe, jest splamione. *gr.: syneidesis - por. Rz 9,1*

8. Ale pokarm nie postawi* nas przy Bogu; bo jeślijemy, nic nie zyskujemy**, a jeśli niejemy, nic nam nie brakuje***. Rz 14,17; Kol 2,20

*lub: stać blisko, przyprowadzić do; **obfityść, nadwyżka

***gr.: hystereo - spóźnić się, pozostać w tyle, mieć braki - Hbr 4,1*

9. Baczcie* natomiast, aby to wasze prawo

wyboru nie było powodem potknięcia** dla słabych. *lub: uważać, strzec się; **zgorzenie, pułapka

10. Jeśli bowiem ktoś ujrzałby ciebie, *który* masz poznanie, spoczywającego *przy* *posiłku* w świątyni bożka, to czy słabe sumienie jego nie będzie pobudzone* do jedzenia *pokarmów* ofiarowanych bożkom? 1Kor 10,32

*dost.: być zbudowanym, wzniesionym, nabrać śmiałości

11. I ulegnie zgubie *z powodu* twojego poznania słaby brat, za którego Chrystus umarł.

12. A tak, grzesząc wobec braci i raniąc* ich słabe** sumienie, grzeszycie wobec Chrystusa. *lub: uderzając; **chore Wj 16,8; 1Sm 2,25; Mt 25,45

13. Dlatego, jeśli pokarm powoduje upadek* mojego brata, nie będę jadł mięsa* na wieki, aby nie przyczynić się do upadku mojego brata. *gr.: skandalidzo - por. J 16,1*; **tj. mięsa ofiarowego

9 Czy nie jestem apostołem? Czy nie jestem wolny? Czy nie widziałem Jezusa Chrystusa, Pana naszego? Czy wy nie jesteście dziełem moim w Panu? 2Kor 11,5; 12,11

2. Jeśli dla innych nie jestem apostołem, to dla was rzeczywiście *nim* jestem; bo pieczęcią mojego apostołstwa wy jesteście w Panu.

3. Moja obrona* przed *tymi*, którzy mnie sądzą, jest taka: Flp 1,17; 2Tm 4,16

*gr.: apologia - obrona przed atakiem z zewnątrz

4. Czy nie mamy prawa jeść i pić?

5. Czy nie mamy prawa brać z sobą siostry żony, jak i pozostali apostołowie i bracia* Pana, i Kefas? 1Tm 4,3; Tt 1,6; Hbr 13,4; Mt 12,46

*gr.: adelfos - brat w odróżnieniu od gr.: anepsios - kuzyn - Kol 4,10

6. Czy ja jeden i Barnaba nie mamy prawa* nie pracować? *gr.: eksousia - Mk 1,22* Dz 4,36

7. Kto służy w wojsku* na własny koszt? Kto sadzi winnicę, a owocu jej nie spożywa? Lub kto pasie trzodę, a nie posila się jej mlekiem?

*gr.: strateuomai - brać Pwt 20,6; Prz 27,18; 2Tes 3,7 udział w wojnie, być żołnierzem w służbie czynnej

8. Czy mówię to tylko po ludzku*? Czy i Prawo tego nie mówi? *dost.: według człowieka

9. Bo w Prawie Mojżesza jest napisane: Nie zawiążesz pyska młocącemu wołowi. Czy Bóg troszczy* się o woły? Pwt 25,4; 1Tm 5,18

*gr.: melo - martwić, troszczyć, zależeć komuś, obchodzić

10. Czy nie mówi tego zwłaszcza ze względu na nas? Bo z powodu nas jest napisane, że oracz powinien orać w nadziei, a młocarz młócić w nadziei, że w swojej nadziei będzie miał udział. Mt 24,22; Rz 15,4; 2Kor 4,15

11. Jeżeli my posialiśmy wam duchowe dobra, cóż to wielkiego, jeżeli będziemy żąć wasze dobra cielesne? Rz 15,27; Mt 10,10

12. Jeśli inni uczestniczą w waszym prawie, czemu raczej nie my? Nie skorzystaliśmy jednak z tego prawa, ale wszystko znosimy, abyśmy nie stwarzali jakiegś przeszkody Ewangelii Chrystusa. 2Kor 11,7; 12,13

13. Czy nie wiecie, że ci, którzy przy rzeczach poświęconych pracują, żyją* ze świętymi? A ci, którzy służą** przy ołtarzu, mają udział z ofiar ołtarza? *dost.: spożywają Pwt 18,1; **lub: być blisko, sumiennie służyć 1Kor 10,18; Lb 18,8

14. Tak też Pan rozporządził, aby ci, którzy głoszą Ewangelie, z Ewangelii żyli. 1Tm 5,17

15. Ja jednak z tego nic nie skorzystałem. A nie napisałem tego, aby tak się stać miało z mojego powodu*; bo lepiej** jest dla mnie umrzeć, niż miałby mnie ktoś pozbawić tej chluby. *dost.: we mnie; **gr.: kalos - dobry, szlachetny, piękny

16. Bo jeśli głoszę Ewangelie, nie jest to moją chlubą, taka bowiem ciąży na mnie konieczność; a biada* mi, jeśli bym nie głosił Ewangelii. *gr.: ouai - „och” - biada por. Mt 11,21*

17. Jeśli bowiem z własnej woli to czynię, mam zapłatę; a jeśli niechętnie, to sprawuję powierzone* mi szafarstwo**. Iz 6,8; 2Kor 8,12
lub: obdarzyć zaufaniem - por. J 2,24; **zarządzanie domem

18. Jaka więc jest moja zapłata? *Taka*, abym głosząc Ewangelie, przedkładał Ewangelie Chrystusa bez kosztów**, tak aby nie używać mojego prawa, *jakie mam* w Ewangelii.

*gr.: tilhemi - przedstawić, umieścić; **bezpłatnie, bez nakładów
19. Będąc bowiem wolny wobec* wszystkich, samego siebie uczyniłem niewolnikiem dla wszystkich, bym *tym* liczniejsze grono** pozyskał. *gr.: ek - od (wszystkich); **gr.: pleion - większa część

20. I stałem się dla Żydów jak Żyd, aby pozyskać Żydów; dla tych, *którzy są* pod Prawem, jakbym był pod Prawem, abym pozyskał tych, *którzy są* pod Prawem; Rz 3,19; Ga 4,5

21. Dla tych, *którzy są* bez Prawa, jakbym był bez Prawa – chociaż nie jestem bez Prawa Bożego, lecz pod Prawem* Chrystusa – aby pozyskać tych, *którzy są* bez Prawa.

*lub: zobowiązany przez Prawo Ga 2,3-4.12; Rz 12,12

22. Dla słabych stałem się jak słaby, abym pozyskał słabych. Dla wszystkich stałem się wszystkim, abym przynajmniej niektórych zbawił. 1Kor 7,16; Rz 11,14; Jud 1,22-23

23. A to czynię dla Ewangelii, abym stał się jej uczestnikiem. Mt 5,10; 10,22; Mk 4,17; Łk 18,29

24. Czy nie wiecie, że biegnący na stadionie, wszyscy wprawdzie biegną, lecz jeden zdobywa nagrodę? Tak biegnijcie, abyście ją otrzymali*. *dost.: pochyciłeś Kaz 9,11; Jr 12,5; 2Tm 4,7

25. A każdy, który walczy* od wszystkiego się powstrzymuje, oni wprawdzie, aby otrzymać wieniec zniszczalny, my natomiast niezniszczalny. Fp 4,1; 1Tes 2,19; Jk 1,12; 1P 5,4

*gr.: agonizomai - walczyć podczas igrzysk, zmagać się, bić
26. Ja więc tak biegnę, nie jak w niepewne; uderzam pięściami** nie jak *ten, kto uderza**** w powietrze; *lub: na oślep; **boksuje; ***dost.: uderzający

27. Ale biję do sińców* moje ciało** i biorę je w niewolę***, bym innym głosząc, sam *czasem* nie został**** zdyskwalifikowany. Łk 9,25
*gr.: hupopiazdo - podbić komuś oko, ślad - dręczyć, umartwiać
gr.: soma - tu: fizyczne ciało - Kol 2,11; **lub: traktuje jak niewolnika; ***dost.: stat się; ****odrzucony jako nienadający się

10 Nie chcę natomiast, bracia, abyście nie wiedzieli*, że nasi ojcowie wszyscy byli pod obłokiem i wszyscy przeszli przez morze, Wj 14,19; 40,34; Ne 9,12; Ps 78,14

*gr.: agnoeo - być nieświadomym, nie rozumieć, nie wiedzieć

2. I wszyscy w Mojżesza zostali zanurzeni* w obłoku i w morzu, *lub: ochrzczeni

3. I wszyscy zjedli ten sam duchowy pokarm,

4. I wszyscy wypili ten sam duchowy napój; pili bowiem z duchowej skały, która im towarzyszyła – a tą skałą był Chrystus. Lb 20,11

5. Lecz w większości z nich Bóg nie miał upodobania; *ciała ich* bowiem zostały rozrzucone na pustyni. Lb 14,11-14; Ps 78,2

6. A te *wydarzenia* stały się dla nas przykładem*, abyśmy nie pożądali** złych rzeczy, jak oni pożądali**. *lub: wzorem; **usilnie pragnęli

7. Nie stawajcie się też bałwochwalcami, jak niektórzy z nich, jak jest napisane: Siadł lud, aby jeść i pić, i wstali, aby się bawić. 1J 5,21; Obj 21,8; Wj 32,6

8. Nie oddawajmy się nierządowi, jak niektórzy z nich oddawali się nierządom i padło *ich* jednego dnia dwadzieścia trzy tysiące.

9. Ani nie kuśmy* Chrystusa, jak niektórzy z nich kusili i poginęli od węży. Hbr 3,8;

*lub: wystawiać na próbę 1Kor 6,18; Lb 25,1

10. Ani nie szemrajcie, jak niektórzy z nich szemrali i poginęli za *sprawą* Niszczyciela*.

*gr.: olobreutes - niszczyciel, dokonujący zagłady Wj 15,24

11. Te wszystkie *rzeczy* natomiast zdarzyły się im dla przykładu*, a napisane są dla napomnienia** nas, do których dosięgnął*** koniec wieków. **lub: uzór* Lb 14,2; Jr 4,7; ***dosl.: wkładać do rozumu, pouczać; ***przyszedł* Wj 12,27

12. A tak, komu wydaje się*, że stoi, niech patrzy, aby nie upadł. **lub: mniema, sądzi*

13. Nie inna pochwyciła* was pokusa jak tylko ludzka; ale Bóg jest wierny**, On nie dopuści, abyście byli kuszeni*** ponad to, co możecie *unieść*; ale razem z pokusą uczyni i wyjście, abyście ją mogli *cierpliwie* zdźwiżyć. **lub: dopaść, schwytać podstępem* 1J 1,9; Łk 16,26

***lub: godny zaufania; ***próba, doświadczenie*

14. Dlatego, moi umiłowani, uciekajcie* od bałwochwalstwa. **gr.: feugo - por. 1Kor 6,18**

15. Jako do rozsądnych* mówię; wy osądźcie, co mówię. **gr.: fromismos - por. Mt 25,2**

16. Kielich błogosławieństwa, który błogosławimy, czyż nie jest społecznością* krwi Chrystusa? Chleb, który łamiemy, czyż nie jest społecznością* ciała Chrystusa?

gr.: koinonia - wspólnota, współudział, współczucie - 2Kor 13,13

17. Bo *jak* jeden jest chleb, *tak* wielu nas jest jednym ciałem, wszyscy *mamy* bowiem część* z tego jednego chleba. Rz 12,5;

**lub: brać udział, uczestniczyć* 1Kor 12,12; Ef 4,25

18. Przyjrzyjcie się* Izraelowi według ciała; czyż ci, *którzy* jedzą ofiary, nie są uczestnikami ołtarza? **gr.: blepo - por. Mk 4,24**

19. Co zatem mówię? *Że* bożek* jest czymś, lub *że* ofiara złożona bożkom jest czymś?

**gr.: eidolon - wizerunek, obraz, idol, wytwór fantazji*

20. Raczej, że to, co ofiarują poganie, ofiarują demonom, a nie Bogu; a nie chcę, abyście stawali się współnikami demonów.

Pwt 32,16-17; Ps 106,37-38; Obj 9,20

21. Nie możecie pić kielicha Pana i kielicha demonów; nie możecie mieć udziału* w stole Pana i stole demonów. **por. u: 17**

22. Czy chcemy pobudzać* Pana do gniewu? Czy jesteście mocniejsi od Niego?

**lub: pobudzać do zazdrości* Wj 20,5; Joz 24,19

23. Wszystko mi wolno*, ale nie wszystko jest *pożyteczne*; wszystko mi wolno, ale nie wszystko buduje. **lub: jest dozwolone*

24. Niech nikt nie szuka swego, lecz każdy tego, co drugiej *osoby*. Flp 2,4

25. Jedzcie wszystko, co sprzedaje się w *jatkach**, o nic nie pytając** z powodu sumienia. **lub: targowisko mięsne; **dosl.: dociekać, badać sądownie*

26. Albowiem PANA jest ziemia i *cała* jej pełnia*. **lub: wszystko to, co ją wypełnia*

27. A jeśli ktoś z niewierzących zaprosi was, a chcecie pójść, wszystko, co przed wami jest postawione, jedzcie, o nic nie pytając* z powodu sumienia. **por. u: 25***

28. Jeśli natomiast ktoś powiedziałby: To jest *ze* złożonej bożkom ofiary*; nie jedzcie z powodu tego, który to ujawnił i z powodu sumienia; gdyż PANA jest ziemia i *cała* jej pełnia. **dosl.: to jest ofiara złożona bożkom*

29. Mówię natomiast nie o twoim sumieniu, ale tej drugiej *osoby*; dlaczego bowiem inne sumienie* sądzi moją wolność?

gr.: symeidesis - por. Rz 9,1 Rz 14,15; 1Tes 5,22

30. A jeśli ja z wdzięcznością* biorę część* pokarmu, dlaczego mają mi uragać *za to*, za co ja dziękuję? **lub: (dzięki) łasce*

31. Czy więc jecie, czy pijecie, czy cokolwiek czynicie, wszystko czyńcie na chwałę* Boga.

**gr.: doksa - majestat, blask, uspanialość, splendor* Rz 14,1-9

32. Nie dawajcie zgorszenia* ani Żydom, ani Grekom, ani kościolowi Boga; Ga 3,28; 1Tim 3,5; **lub: powodu do potknięcia - por. Dz 24,16*** 1Kor 11,22

33. Tak jak i ja staram się we wszystkim podobać się wszystkim, nie szukając w tym korzyści własnej, lecz wielu, aby byli zbawieni.

11 Stańcie się naśladowcami moimi, tak jak i ja *jestem* naśladowcą Chrystusa.

1Kor 4,16; Flp 3,17; 2Tes 3,9

2. A chwalcie was, bracia, że we wszystkim o mnie pamiętacie i jak wam przekazałem, *tak* przekaz* ten zachowujecie. 1Kor 15,2;

**tj. ustny przekaz, tradycja* 1Tes 4,2; 2Tes 2,15

3. A chcę, abyście wiedzieli, że głową każdego męża jest Chrystus*, a głową żony mąż, a głową Chrystusa Bóg. Rdz 3,16; Ef 5,24

**gr.: christos - Mesjasz, Pomazaniec, Namaszczony*

4. Każdy mężczyzna, gdy modli się albo prokuje mając *nakrytą* głowę*, hańbi** swoją głowę. **dosl.: mając na głowie; **lub: przynosić wstyd*

5. I każda kobieta, gdy modli się albo prokuje z nienakrytą głową, hańbi swoją głowę; bo jest jednym i tym samym, *z tą*, która została ogolona.

6. Albowiem jeśli kobieta nie jest nakryta, niech się też strzyże; a jeśli hańbiącą rzeczą jest dla kobiety być ostrzyżoną lub ogoloną, to niech jest nakryta.

7. Mężczyzna istotnie* nie powinien mieć

nakrytej głowy, gdyż rozpoczyna jako obraz i chwala Boga; kobieta natomiast jest chwałą mężczyzny. *gr.: *men - part. wzmac.* Rdz 1,26; 5,1

8. Gdyż nie mężczyzna jest z kobiety, ale kobieta *jest* z mężczyzny.

9. Bowiem i mężczyzna nie jest stworzony dla kobiety, ale kobieta dla mężczyzny.

10. Dlatego kobieta powinna mieć na głowie *znak poddania* władzy z powodu aniołów.

11. Jednakże w Panu ani kobieta *nie jest* bez* mężczyzny, ani mężczyzna bez* kobiety.

*lub: *niezależnie od, być oddzielnym* Mt 18,10; Hbr 1,14

12. Albowiem jak kobieta jest z mężczyzny, tak też mężczyzna przez* kobietę; a wszystko jest z Boga. *lub: *ze względu na*

13. Osądźcie sami w sobie, czy przystoi kobiecie bez nakrycia modlić się do Boga?

14. Czyż i sama natura was nie uczy, że jeśli mężczyzna, nosi* długie* włosy*, jest to dla niego ujmą**? *gr.: *koma - zapuszczać, nosić dl. włosy* **atimia - dyshonor, brak czci, zniewaga, hariba*

15. Ale jeśli kobieta nosi długie włosy, jest to jej chwala, dlatego że włosy dane jej są zamiast okrycia*. **fi. zawój, szata, szczególnie spadająca*

16. A jeśli ktoś myśli być kótliwy*, my takiego zwyczajy** nie mamy, ani zbory Boga.

*lub: *mitujący wygrzywać; **wspólna praktyka, intymna więź*

17. A to nakazując, nie pochwalam, że schodzicie się nie ku lepszemu, ale ku gorszemu.

18. Bo najpierw wprawdzie słyszę i po części wierzę, że gdy schodzicie się jako zbór, są wśród was podziały. *lub: *rozpoczynają się* Jud 1,19

19. Bo muszą być rozdwojenia* między wami, aby stali się widoczni ci, którzy są wypróbowani* wśród was. Tt 3,10; Dz 20,30

*lub: *stromnictwa, herezje, rozłam; **doświadczeni*

20. Gdy więc schodzicie się razem na to samo *miejsce*, nie jest to *jednak* spożywanie Wieczerzy Pańskiej;

21. Co każdy kładzie przed sobą* własną wieczerzę by zjeść – i jeden jest głodny, drugi natomiast jest pijany. *lub: *brać wcześniej, ubiec*

22. Czy nie macie domów, aby tam jeść i pić? Albo, czy gardzicie zбором Boga i zawstydzacie tych, którzy nic nie mają? Co wam powiem? Czy mam was pochwalić? W tym was nie pochwalam.

23. Albowiem ja otrzymałem od Pana to, co wam przekazałem, że Pan Jezus tej nocy, w której był wydany, wziął chleb; Mt 26,26

24. A gdy podziękował*, zламаł i powiedział: Bierzcie, zjedzcie; to jest moje ciało, które za was jest łamane; to czyńcie na moją pamiątkę. *gr.: *eucharistieo - czynić dziękczynienie* - Mt 26,27*

25. Tak samo i kielich, po spożyciu wieczerzy, mówiąc: Ten kielich – to jest nowe przymierze* we krwi mojej; to czyńcie, ilekroć będziecie pić, na moją pamiątkę. Łk 22,20;

*gr.: *dialtheke - przymierze* - Hbr 9,17* 2Kor 3,6; Hbr 9,14

26. Bo ilekroć ten chleb jecie, a z kielicha tego pijecie, obwieszacie śmierć Pana, aż* przyjdzie**. *dosł.: *aż do kiedy On; **gr.: *erchomai* - Mt 25,13**

27. Tak więc, kto jadłby ten chleb, albo pił ten kielich Pana niegodnie*, będzie winien ciała i krwi Pana. *gr.: *anaksios - lekceważąco, niegodnie*

28. Niech więc człowiek doświadcza* samego siebie i niech w ten sposób je z tego chleba, i z kielicha tego niech pije. Ps 26,2;

*lub: *poddaje próbie, bada* Ag 1,5; Za 7,5

29. Bo kto je i pije niegodnie, nie rozróżniając ciała Pana, własny sąd je i pije.

30. Dlatego między was jest wielu słabych i chorych, i liczni śpią*. *dosł.: *są usypiani, umierają*

31. Bo gdybyśmy sami siebie osądzali, nie byłibyśmy sądzeni*. *lub: *skazani* 1Kor 4,3

32. Lecz gdy jesteśmy sądzeni, przez Pana jesteśmy karzeni*, a byśmy ze światem nie zostali skazani*. Ps 94,12; Prz 3,11; Hbr 12,5

*lub: *wychowywani, dyscyplinowani; **potępieni, osądzeni*

33. A tak, moi bracia, gdy schodzicie się aby jeść, oczekujcie jedni na drugich.

34. A jeśli ktoś jest głodny, niech je w domu, abyście nie schodzili się na sąd. Co do pozostałych *spraw*, zarządzę gdy przyjdę.

12A co*, do duchowych *darów*, bracia, nie chcę, abyście pozostali w niewiedzy. *gr.: *peri de - por. 1Kor 7,1; 1Tes 5,1** Rz 1,11; 1P 2,5

2. Wiecie, że gdy byliście poganami, do niemych bożków* was prowadzono i *dalście* się prowadzić. *gr.: *eidolon - por. 1J 5,21*** 1Tes 1,9

3. Dlatego oznajmiam* wam, że nikt przemawiający w Duchu Boga nie mówi, że Jezus *jest* przeklęty*, i nikt nie może powiedzieć: Jezus *jest* Panem, jak tylko w Duchu Świętym. *lub: *daję wam poznać, posiadać gruntowną wiedzę*

*lub: *przekleństwo na Jezusa* 1Kor 8,6; J 13,13; Flp 2,10

4. A różne są dary łaski*, ale Duch ten sam. *gr.: *charisma - dar taski* Ef 4,7; Hbr 2,4; 1P 4,10

5. I różne są *rodzaje* służby*, ale Pan ten sam. *gr.: *diakonia - służba, posługiwanie innym*

6. I różne są *sposoby* działania, ale Bóg ten sam, który sprawia wszystko we wszystkich.

7. A każdemu dawany jest przejaw Ducha ku *wspólnemu* pożytkowi.

8. Istotnie bowiem *jednemu* przez Ducha dane jest słowo* mądrości, a innemu słowo poznania według tego samego Ducha, Iz 11,21;
*gr.: *logos - słowo, przesłanie, idea, rachunek* 1Kor 13,2

9. A innemu wiara w tym samym Duchu, a innemu dary* uzdrowień w tym samym Duchu,
*gr.: *charisma - dar łaski* 2Kor 4,13; Ef 2,8

10. A innemu dzieła mocy*, a innemu prorokowanie, a innemu rozróżnianie duchów, a innemu *rozmaite* rodzaje języków, a innemu tłumaczenie języków. Ga 3,5; 1Kor 14,3; Lb 11,25
*gr.: *energemata dynameon - dzieła mocy tj. dokonywanie cudów*

11. A to wszystko sprawia jeden i ten sam Duch, rozdziałający stosownie* każdemu, tak jak chce. *gr.: *idios - swój, własny, osobliwie, odpowiednio*

12. Gdyż tak jak ciało jest jedno, a członków ma wiele, a wszystkie członki ciała, *których* jest wiele, są jednym ciałem*, tak i Chrystus.
*gr.: *soma - por. Kol 2,11** 1Kor 10,17; Ef 4,4; Kol 1,18

13. Bo za sprawą* jednego* Ducha my wszyscy w jednym ciele zostaliśmy zanurzeni**, czy to Żydzi, czy Grecy, czy niewolnicy, czy wolni, i wszyscy zostaliśmy napojeni*** w *jednym***** Duchu. *gr.: *en evi - KJV, BG, BB - przez jednego*
gr.: *baptidzo - por. Mt 5,3; ***gr.: *potidzo - otrzymać do wypicia, nawodnić, przepoić*; ****gr.: *eis en - w jednego lub ku jednemu*

14. Albowiem ciało nie jest jednym członkiem, ale wieloma. Ef 4,5; Kol 2,11

15. Jeśliby *nawet* powiedziała stopa: Ponieważ nie jestem ręką, nie jestem z tego ciała; czy dlatego nie jest z tego ciała?

16. A jeśliby powiedziało ucho: Ponieważ nie jestem okiem, czyż* wbrew temu nie jest z tego ciała? *dost.: *nie*

17. Jeśli całe* ciało *byłoby* okiem, gdzie *byłoby* słuch? A jeśli całe ciało *byłoby* słuchem, gdzie *byłoby* powonienie? *gr.: *holos - cały, zupełny*

18. A tymczasem Bóg umieścił* członki, każdy jeden z nich w ciele, tak jak chciał**.
*gr.: *tithemi - por. 1 Kor 9,18**; **gr.: *theleo - Mt 27,43***

19. A jeśli wszystkie* byłyby jednym członkiem, gdzie *byłoby* ciało? *gr.: *pania - cały, każdy*

20. A teraz wprawdzie członków jest wiele, ale ciało *jest* jedno. Ef 4,4

21. Nie może więc oko powiedzieć ręce: Nie potrzebuję cię, albo z kolei głowa nogom: Nie potrzebuję was. Lb 10,31; Ne 4,16

22. Lecz o wiele bardziej te członki, które wydają się być słabsze w ciele, są niezbędne; 23. A te, *które* uważamy za mniej szacowne w ciele, te otaczamy większym* szacunkiem, a naszym intymnym członkom *okazujemy* większą* przyzwoitość, *lub: *szczególną*

24. Lecz nasze przyzwoite członki nie mają takiej potrzeby; lecz Bóg tak połączył* ciało, że dał *temu*, któremu brakuje *czci* większy szacunek, *gr.: *synkeranymmi - zmieszać coś z czymś*

25. Aby nie było w ciele rozdarcia*, ale by członki tak samo się o siebie nawzajem troszczyły**. *gr.: *schizma - por. J 7,43** J 17,21; 2Kor 8,16
**gr.: *merimnao - troszczyć się, martwić, starać się, niepokoić*

26. A gdy jeden członek cierpi*, współcierpią z *nim* wszystkie członki; gdy *natomiast* doznaje chwały jeden członek, współradują się z *nim* wszystkie członki. *gr.: *pascho - por. Mk 5,26**

27. Lecz wy jesteście ciałem Chrystusa, a z *osobna* członkami. Ef 5,23; Kol 1,24

28. I te właśnie *członki* Bóg ustanowił w kościele: najpierw apostołów, po wtóre proroków, po trzecie nauczycieli, potem przejawy mocy*, potem dary* uzdrawiania**, pomocy, kierowania***, *różne* rodzaje języków.
*dost.: *moce*; **dary łaski uzdrowień; ***lub: zarządzania

29. Czy wszyscy są apostołami? Czy wszyscy prorokami? Czy wszyscy nauczycielami? Czy wszyscy mają przejawy mocy?

*dost.: *mówiący przed, w imieniu - hebr.: nabi lub ro'eh - widzący*
30. Czy wszyscy mają dary* uzdrowień? Czy wszyscy mówią *innymi* językami? Czy wszyscy je tłumaczą? *gr.: *charisma - dary łaski*

31. Starajcie się usilnie* o *znaczniejsze* dary; a ja wam lepszą* ukazuję drogę. Hbr 11,4
*por. 1Kor 14,1**; **dost.: *objita, w nadmiarze, doskonałszą*

13 Jeślibym mówił językami ludzi i aniołów, a nie miał miłości, staję się miedzią dźwięczą lub cymbałem brzmiącym*. *dost.: *czyinającym a-la-la* 1Tm 1,5; 1P 4,8

2. I jeśli miałbym proroctwo* i znał wszystkie tajemnice, i miał wszelkie poznanie, i jeśli miałbym pełnię wiary, *tak* że przenosiłbym góry, a miłości bym nie miał, jestem niczym. *dost.: *prorokowanie* Ef 3,4; 1Tm 3,16

3. A choćbym część po części rozdał ubogim cały swój majątek, i choćbym swoje ciało oddał na spalenie, a miłości bym nie miał, nic mi to nie pomoże. Mt 6,1-4; J 15,13

4. Miłość cierpliwa jest, łaskawa jest, mi-

łość nie zazdrości, miłość nie jest chępliwą, nie jest nadęta* *pychą*,
Ga 5,22; 1Kor 8,1; Kol 2,18

*gr: *fjsio - być nadętym, nosić się hardo, być dumnym*

5. Nie czyni nic nieprzystojnego, nie szuka swego, nie jest porywczą*, nie zlicza** zła.

*lub: drażniąca, gniewliwa, zapalcząca 1Kor 10,24

**lub: nie myśli nic złego, nie prowadzi rachunku krzywd

6. Nie raduje się z niesprawiedliwości, ale dzieli radość z prawdy;

Prz 14,9

7. Wszystko przykrywa, wszystkiemu wierzy, we wszystkim ma nadzieję, wszystko znosi*.

*gr: *hypomeno - trwać, nie wycofać się, znosić dzielnie*

8. Miłość nigdy nie ustaje*; bo choć są pro-roctwa, stracą na znaczeniu*; choć języki, ustają; choć poznanie – przestanie mieć znaczenie**.

*dost.: upadać, utracić coś; **gr: *katargeo - być bezczynnym, utracić wpływ, znieść, unieważnić, położyć kres*

9. Albowiem po części poznajemy i po części prorokujemy.

1Kor 2,9; Mt 11,27

10. A gdy przyjdzie to, co doskonałe*, wtedy to, co częściowe, straci na znaczeniu**.

*lub: dojrzały, w pełni rozwinięty, dorosły; **por. u 8**

11. Gdy byłem dzieckiem, mówiłem jak dziecko, myślałem jak dziecko, wnioskowałem jak dziecko, a gdy stałem się mężczyzną, uznałem za bezużyteczne* to, co dziecięce. *u: 8**

12. Teraz bowiem widzimy jakby w zwierciadle, w zagadce, a wówczas *ujrzymy* twarzą w twarz; teraz poznaję po części, ale wówczas poznam tak, jak zostałem dokładnie poznany*.

*gr: *epiginosko - por. Mt 7,16** Obj 22,4

13. Teraz więc trwa wiara, nadzieja, miłość, te trzy; lecz z nich największa jest miłość.

14 Zabiegajcie* o miłość; starajcie się też usilnie** o to, co duchowe; a najbardziej*** o to, by prorokować.

Iz 51,1; 1Tm 6,11

*lub: *ścigać, gonić, iść za kimś; **palać gorliwością, wyleźć siły, zapalać, żarliwość; ***gr: malon - bardziej, więcej*

2. Albowiem kto mówi *innym* językiem, nie ludziom mówi, lecz Bogu; nikt go bowiem nie słucha*, a on w duchu** mówi tajemnicę.

lub: nie rozumie - por. Dz 22,9; **Duchem Pwt 28,49; Dz 2,4

3. Ale kto prorokuje, mówi ludziom ku zbudowaniu, zachęceniu i pocieszeniu.

1Kor 14,12; 10,23; Łk 3,18; 14,22; Rz 12,8

4. Kto mówi *innym* językiem, buduje* samego siebie; a kto prorokuje, ten buduje zbór.

*gr: *oikodomeo - budować, sprzątać wzrostowi, opierać coś na*

5. A chciałbym, abyście wszyscy mówili *innymi* językami, lecz bardziej, abyście prorokowali; większy bowiem jest ten, który pro-

rokuje, niż ten, który mówi *innymi* językami, chyba żeby tłumaczył*, by zbór otrzymał zbudowanie.

*gr: *diemeneuo - odstawiać znaczenie, tłum.*

6. A teraz, bracia, jeśli przyszedłbym do was, mówiąc *innymi* językami, na co bym się wam przydał, jeśli nie mówiłbym do was, czy* to w ramach objawienia, czy poznania, czy prorokowania, czy nauki?

2Kor 11,6; 2P 1,15

*dost.: czy w objawieniu, czy w poznaniu, czy w prorokowaniu

7. Przecież i rzeczy martwe, które wydają dźwięki, jak flet albo cytra, gdyby nie wydawały różnych dźwięków, nie dałoby się rozpoznać, co gra się na flecie, a co na cytrze?

8. Jeśli bowiem trąba wydaje niewyraźny dźwięk, kto będzie gotować się do wojny*?

*lub: bitwy Ne 4,18; Lb 10,9; Joz 6,4

9. Tak i wy, jeśli w *innym* języku nie wydasie słowa zrozumiałego, to jak można rozpoznać, co zostało powiedziane? Mówić bowiem będziecie do powietrza.

10. Jest tak wiele przykładów dźwięków na świecie, i nic *nie jest* bez dźwięku.

11. Jeślibym nie znał znaczenia słów* będę dla tego, do którego mówię, cudzoziemcem**; a ten, który do mnie mówi, będzie dla mnie cudzoziemcem**.

*dost.: dźwięku; **barbarzyńcą

12. Tak i wy, skoro jesteście zapaleńcami* duchów, szukajcie *takich słów*, abyście obfotowali w nich ku zbudowaniu zboru.

*gr: *zelotes - gorliwiec - tu być może ironicznie* 1Kor 14,32

13. Dlatego ten, kto mówi *innym* językiem, niech się modli, aby mógł tłumaczyć.

14. Bo jeśli modłę się *innym* językiem, modli się mój duch; ale rozum mój jest bezowocny*.

*gr: *akarpos - bezplodny, nieproduktywny, jałowy*

15. Co zatem jest? Będę modlił się duchem*, będę modlił się i rozumem; będę śpiewał** duchem, będę też śpiewał rozumem.

*lub: w Duchu lub pod wpływem Ducha Ef 5,19; Kol 3,16

**gr: *psallo - szarpać struny, śpiewać przy dźwięku harfy*

16. Stąd, jeśli będziesz błogosławił duchem, w jaki sposób, zajmujący miejsce prosty człowiek*, powie na twoje dziękczynienie: „Amen”, skoro nie rozumie, co mówisz?

*gr: *idiotēs - nieobeznany, 1Krn 16,36; J 7,15; Dz 4,13*

niezaznajomiony, laik, nieuczony, niewyćwiczoney

17. Ty wprowadzisz pięknie* dziękujesz**, ale inny się nie buduje.

*gr: *kalos - por. Rz 7,21**

**gr: *eucharisteo - być wdzięcznym, czynić dziękczynienie*

18. Dziękuję Bogu, że ja więcej, niż wy wszyscy, mówię *innymi* językami.

2Kor 12,12

19. A w zborze wołę powiedzieć pięć słów za pomocą* mego rozumu, aby i innych pouczyć, niż dziesięć tysięcy słów w języku niezrozumiałym. *dost.: przez

20. Bracia! Nie stawajcie się dziećmi w myśleniu, ale bądźcie niemowlętami w tym co zle; a w myśleniu stawajcie się dojrzałi.

21. W Prawie jest napisane: W obcych językach i przez usta obcych będę mówić do tego ludu; ale i tak mnie nie usłuchają, mówi PAN.

Iz 28,11; Jr 5,15

22. Zatem *inne* języki są na znak* nie dla wierzących, ale dla niewierzących; a prorokowanie nie dla niewierzących, ale dla wierzących, *gr.: *semeion - niezwykłe wydarzenia - por. J 4,54**

23. Jeżeli więc zszedłby się cały zbor na jedno *miejsce*, i wszyscy mówiliby *innymi* językami, a weszliby tam prości* *ludzie* albo niewierzący, czy nie powiedzą, że szalejecie?

*gr.: *idiotēs - niezrozumiony, człowiek prosty - por. u 16**

24. A jeśli by wszyscy prorokowali, a wszedłby ktoś niewierzący albo prosty* *człowiek*, to jest przez wszystkich przekonywany** , i przez wszystkich rozsądany*** . *por. u 16*

**lub: *napominać, wykazywać grzech argumentując*

***lub: *badać, wypytywać, szczególnie w procesie sądowym*

25. I tak *sprawy* ukryte w jego sercu stają się jawne, i tak padając na twarz, odda pokłon Bogu, oznajmiając, że prawdziwie Bóg jest w* was. *lub: *pośród was*

Iz 45,14; Za 8,23

26. Cóż więc, bracia? Gdy schodzicie się, każdy z was ma psalm, ma naukę, ma objawienie, ma *inne* języki, ma tłumaczenie*; wszystko to niech się dzieje** ku zbudowaniu. *gr.: *hermeneia - wykład, objaśnianie; **dost.: staje się*

27. Jeżeli ktoś mówi *innym* językiem, to niech mówią po kolei, dwóch lub najwięcej trzech, a jeden niech tłumaczy.

28. A jeżeli nie ma tłumacza, to niech milczy w zborze, a mówi sobie samemu i Bogu.

29. Prorocy natomiast niech mówią dwaj albo trzej, a inni niech rozsądają.

30. A jeżeli inny z siedzących otrzyma objawienie, ten pierwszy niech milczy.

31. Bo wszyscy możecie pojedynczo* prorokować, aby wszyscy się uczyli i wszyscy doznali zachęty** . *tj. *kolejno, jeden po drugim - por. u 27*

**gr.: *parakaleo - używać na pomoc, zachęcać, brać w obronę*

32. A duchy proroków są poddane prorokom; 33. Albowiem *Bóg* nie jest Bogiem niepo-

rządki, ale pokoju. Jak we wszystkich zborach* świętych, *gr.: *ekklēsia - por. 1Kor 1,2**

34. Kobiety wasze niech milczą* w zborach; albowiem nie pozwala się im mówić, lecz mają być poddane** , tak jak mówi Prawo.

*gr.: *sigao - być spokojnym, Łk 2,36; Dz 21,9; 1Kor 11,5; być cichym, utrzymywać w tajemnicy; **uległe - por. Ef 5,24**

35. A jeśli chcą się czegoś dowiedzieć*, niech pytają w domu swoich mężów, bo hańbiące** dla kobiet jest mówić w zborze.

*gr.: *manthano - powiększyć swoją wiedzę, nauczyć się przez używanie i praktykę; **gr.: aischros - wstydlive, niestosowne*

36. Czy od was wyszło Słowo Boże? Czy *tylko* do was jedynych przyszło? 1Kor 4,7; 1Tes 1,8

37. Jeśli ktoś uważa, że jest prorokiem lub *człowiekiem* duchowym, niech pozna dokładnie*, że to, co wam piszę, są to polecenia Pana. *gr.: *epiginosko - poznać gruntownie - por. Mt 7,16**

38. A jeśli ktoś tego nie uzna*, niech nie jest uznany*. *gr.: *agnoeo - nie rozpoznać, nie poznać, nie wiedzieć*

39. A tak, bracia, starajcie się usilnie aby prorokować i nie zabraniającie mówić *innymi* językami. *gr.: *kolyo - powstrzymywać, odmawiać*

40. Wszystko niech się dzieje godnie* i zgodnie z porządkiem. Kol 2,5; Rz 13,13; 1T 1,5

*gr.: *euschemonos - przystojnie, przyzwoicie, szlachetnie*

15 A daję wam dogłębnie poznać*, bracia, Ewangelie, którą wam głosiłem**, którą też przyjęliście i w której stoicie,

*gr.: *gnoridzo - dać poznać, oznajmić, posiadać Rz 1,16*

gr.: *gnoridzo - dać poznać, oznajmić, posiadać Rz 1,16*

2. Przez którą też jesteście zbawiani, jeśli trzymacie się jej w tym Słowie, które wam ogłosiłem jako dobrą nowinę, chyba że na próżno uwierzyliście. 2Tm 1,19

3. Albowiem na początku przekazałem wam to, co *sam* przejąłem, że Chrystus umarł za nasze grzechy według Pism, Rz 5,6-8; 14,9-10

4. I że został pogrzebany, i że został wzbudzony trzeciego dnia według* Pism,

*lub: *zgodnie z Łk 24,21.46; Dz 10,40; Oz 6,2; Mk 9,31*

5. I że ukazał się Kefasowi*, a potem dwunastu. *por. 1Kor 1,12* Łk 24,34-40

6. Potem ukazał się więcej niż pięćuset braciom naraz, z których większość pozostaje *przy życiu*, a niektórzy zasnęli.

7. Potem ukazał się Jakubowi*, potem wszystkim apostołom. *tj. *bratu Pana - por. 1Kor 9,5; Ga 1,19*

8. A na końcu po wszystkich, ukazał się i mnie, jakby poronionemu płodowi.

9. Ja bowiem jestem najmniejszy z apostołów i nie jestem godny, *aby* być nazywanym apostołem, ponieważ prześladowałem Kościół Boga. Ef 3,7; Ga 1,13; 1Tm 3,5; Dz 20,28; 1Kor 1,2

10. Lecz z łaski Boga jestem tym, kim jestem, a łaska Jego wobec mnie nie stała się daremną; lecz bardziej niż oni wszyscy trudziłem się, jednak nie ja, lecz łaska Boga, która jest ze mną. 1Tm 1,15;

*lub: pusta, bez znaczenia, bezowocna Flp 3,7; Kol 1,29

11. Dlatego czy to ja, czy tamci, w ten sposób głosimy i tak uwierzyliście.

12. A jeżeli o Chrystusie głosi się, że został wzbudzony z martwych, jakże więc mówią niektórzy między wami, że nie ma zmartwychwstania? *gr: kerysso - por. Flp 1,15*** Dz 26,8

13. Jeśli natomiast nie ma zmartwychwstania, to i Chrystus nie został wzbudzony.

14. A jeśli Chrystus nie został wzbudzony, wtedy i próżne jest nasze głoszenie, próżna też jest nasza wiara, *lub: pusta, czcza, daremna

15. I bylibyśmy też rozpoznani jako fałszywi świadkowie Boga, bo świadczyliśmy o Bogu, że wzbudził Chrystusa, którego nie wzbudził, skoro umarli nie są wzbudzani.

16. Jeśli bowiem umarli nie są wzbudzani, to i Chrystus nie jest wzbudzony.

17. A jeśli Chrystus nie jest wzbudzony, próżna jest wasza wiara; jeszcze jesteście w waszych grzechach; Rz 4,25; J 8,21; Kol 2,13

*gr: mataios - czcza, pusta, daremna, próżna

18. Zatem i ci, którzy zasnęli w Chrystusie, zginęli. *lub: zostali uśpieni J 11,11; 1Tes 4,13

*gr: apollymi - niszczyć, usunąć, położyć kres, zginąć, zyludzić

19. Jeśli tylko w tym życiu mamy nadzieję w Chrystusie, jesteście ze wszystkich ludzi najbardziej pożałowania godni.

20. Ale teraz Chrystus jest wzbudzony z martwych i stał się pierwociną tych, którzy zasnęli; Dz 26,23; Rz 8,11; 1P 1,3; Kol 1,18; Obj 1,5

*gr: aparche - pierwszy plon, osoby pierwsze z tej samej grupy

21. Skoro bowiem przez człowieka przyszła śmierć, przez człowieka też przyjdzie powstanie z martwych.

22. Tak jak w Adamie wszyscy umierają, tak i w Chrystusie wszyscy zostaną ożywieni.

23. Każdy natomiast we własnym szyku: Jako pierwocina Chrystus, a potem ci, którzy są Chrystusa w czasie Jego przyjścia;

*gr: aparche - pierwszy plon, pierwocina, pierwszy rangą

**gr: parousia - przybycie, obecność, nastanie - por. 1Tes 4,15*

24. Potem koniec, gdy przekaże Królestwo Bogu i Ojcu, gdy zniszczy wszelką zwierzchność i wszelką władzę, i moc. Mt 24,31;

gr: katargeo - por. u. 26

Obj 20,4; Pwt 16,16

25. Bo trzeba, aby On królował, dopóki nie położą wszystkich wrogów pod Jego stopy.

26. A jako ostatni wróg zostanie zniszczona śmierć. Hbr 2,14; Iz 25,8; Obj 20,14; 21,4

*gr: katargeo - zniszczyć, usunąć, unieważnić, por. - 1Kor 1,28**

27. Wszystko bowiem poddał pod Jego stopy. A gdy mówi, że wszystko jest poddane, to oczywiście jest, że oprócz Tego, który Mu wszystko poddał. Mt 11,27; Flp 2,9-11

28. A gdy wszystko zostanie Mu poddane, wtedy też i sam Syn zostanie poddany Temu, który Mu wszystko poddał, aby Bóg był wszystkim we wszystkich. 1Kor 3,23; Dn 2,34

*gr: hypotasso - podporządkować się, być poddanym, uległym

29. Bo co uczynią ci, którzy są chrzczeni za umarłych? Jeśli umarli w ogóle nie są wzbudzani, to dlaczego są chrzczeni za umarłych?

*gr: epei - w przeciwnym razie, bo, ponieważ, gdyż

30. Dlaczego i my narażamy się na niebezpieczeństwa każdej godziny?

31. Codziennie umieram na waszą chlubę, którą mam w Jezusie Chrystusie, Panu naszym. Flp 3,3; 2Kor 4,10

*gr: kauchesis - radosne wnieście, chluba, powód do dumy

32. Jeśli ja na sposób ludzki walczyłem w Efezie z dzikimi zwierzętami, jaką mam z tego korzyść, jeśli umarli nie są wzbudzani? Jedźmy i pijmy, bo jutro pomrzemy. 2P 2,12;

*to także hasło epikurejczyków Iz 22,13; 56,12; Łk 12,19

33. Nie dajcie się wprowadzić w błąd; zle rozmowni niszczą dobre obyczaje. Ga 6,7;

*lub: zwięść; **towarzystwo

Ef 4,29; 2Tm 2,16

34. Ocknijcie się dla sprawiedliwości i nie grzeszcie; niektórzy bowiem nie mają poznania Boga; mówię to dla waszego zawstyżenia. *lub: orzeźwić; **prawnie, jak należy Rz 13,11

35. Ale powie ktoś: A jak wzbudzani są umarli i w jakim ciele przychodzą?

gr: soma - por. Kol 2,11 Ez 37,3; Mt 22,29; Flp 3,21

36. O nierozsądny! To, co ty siejesz, nie zostaje ożywione, jeśli nie obumrze. *dosł.: nie jest

37. A co siejesz, nie jest przecież tym ciałem, które ma wyrosnąć, ale siejesz nagle ziarno, trafi się pszeniczne lub jakies z pozostałych; *gr: ginomai - stawać się, zrodzić, być, zaistnieć

38. A Bóg daje mu ciało, takie jak chce, a każdemu z nasion – ciało jemu właściwe.

39. Nie każde ciało jest tym samym ciałem; ale istotnie inne jest ciało ludzi, a inne ciało zwierząt, jeszcze inne ryb, a inne ptaków.

40. I są ciała niebiańskie i ciała ziemskie; lecz istotnie inna jest chwała* niebiańskich, a inna ziemskich;

Iz 24,23; Hi 31,26;

*gr: doksa - majestat, splendor, wspaniałość, blask Pwt 4,19

41. Inna chwała słońca, a inna chwała księżycy, i inna chwała gwiazd; bo gwiazda od gwiazdy różni się w chwale.

42. Tak jest i ze wzbudzeniem umarłych. Siane jest *ciało* w zniszczalności, wzbudzone jest w niezniszczalności;

43. Siane jest w zniewadze, wzbudzone jest w chwale; siane jest w słabości, wzbudzone jest w mocy; siane jest ciało duszą żyjące*, wzbudzone jest ciało duchowe.

Flp 3,21

*gr: psychikos - we władaniu duszy, zmysłowy - por. w: 44-46

44. Jeżeli jest ciało duszą żyjące, jest też ciało duchowe.

Ek 24,31; J 20,19

45. Tak też jest napisane: Stał się pierwszy człowiek Adam duszą żyjącą, a ostatni Adam duchem** ożywiającym.

Rdz 2,7; J 5,21; 6,63

*dost.: w (ku) duszy ... ; **dost.: w (ku) duchu ...

46. Jednak nie to, *co* duchowe jest pierwsze, lecz to, *co* duszą* żyjące; potem to, *co* duchowe.

*gr: psychikos - zmysłowy, we władaniu duszy

47. Pierwszy człowiek z ziemi jest ziemski*; drugi człowiek – Pan z nieba.

*lub: gliniany

48. Jaki *ten* ziemski, tacy i ziemscy ludzie; a jaki *Ten* niebiański, tacy i niebiańscy.

49. A tak jak nosiliśmy obraz *tego* ziemskiego człowieka, tak też będziemy nosić obraz *Tego* niebiańskiego.

Rdz 5,3; Rz 8,29

50. To natomiast mówię, bracia, że ciało i krew nie mogą odziedziczyć* Królestwa Bożego, ani *to, co* zniszczalne *nie może* odziedziczyć niezniszczalności.

J 3,3-8; Ga 5,21

*gr: kleronomeo - otrzymać poprzez przydział, dziedziczyć

51. Oto oznajmiam* wam tajemnicę*: Nie wszyscy zaśniemy***, ale wszyscy zostaniemy przemienieni,

1Kor 4,1; Ef 5,32; 1Tes 4,14-17; Flp 3,21

*dost.: mówię; **gr: mysterion - rzecz ukryta, mistyczna, tajemnica, ukryty cel; ***lub: zostaniemy uśpieni

52. W *jednej* chwili, w mgnieniu oka, podczas* ostatniej trąby; bowiem zatrąbi *trąba*, a umarli zostaną wzbudzeni jako niezniszczalni** , a my zostaniemy przemienieni.

*dost.: w (ostatniej) Wj 19,16; Iz 27,13; Mt 24,31; Obj 4,1; 8,2

**gr: afhartos - nieprzemijający, nieulegający zepsuciu

53. Trzeba bowiem, aby *to, co* zniszczalne,

przyobledo niezniszczalność, a *to, co* śmiertelne, przyobledo nieśmiertelność.

54. A gdy *to, co* zniszczalne, przyoblecze niezniszczalność, a *to, co* śmiertelne, przyoblecze nieśmiertelność, wtedy wypelní się słowo, które jest zapisane: Pochłonięta została śmierć w zwycięstwie.

Hbr 2,14; Rz 7,2; 8,11

*gr: ginomai - stawać się, zrodzić, być, zaistnieć

55. Gdzie *jest*, o śmierci, twoje żądło? Gdzie, o Hadesie*, twoje zwycięstwo?

Oz 13,14

*gr: okresi. krainy umarłych - hebr. Szool - Dz 2,27 - Ps 16,10

56. Lecz żądłem śmierci jest grzech, a mocą grzechu jest Prawo.

Rz 7,7

57. Ale Bogu *niech będzie* wdzięczność*, który daje nam zwycięstwo** przez Pana naszego Jezusa Chrystusa.

1J 5,4; Ps 98,1; Iz 25,8

*gr: charis - życzliwość, przychyłność, łaska

**gr: nikos - zwyciężył, doprowadził do zwycięstwa

58. A tak, bracia moi umiłowani, stawajcie się stali, niewzruszeni, zawsze obfitujący w dzieło Pana, wiedząc, że trud wasz nie jest daremny* w Panu.

2P 3,17; 1Tes 1,3;

*lub: próżny, pozbawiony znaczenia 2Krn 15,7; Ga 6,9

16 A co do składki na świętych, i wy czynicie tak, jak zarządziłem w zborach Galacji.

Dz 11,28-30

2. Pierwszego *dnia* tygodnia, niech każdy z was odkłada u siebie gromadząc według tego, jak mu się powodzi*, żeby nie czynić składek dopiero wtedy, kiedy przyjdzie.

*gr: euodoo - cieszyć się J 20,19; Dz 20,7; Pwt 8,18

pomyślność, obfitować, mieć udany los lub podróż

3. A gdy przybędę, tych, których uznacie za doświadczonych*, pošlę z listami, aby odnieśli wasz dar** do Jerozolimy.

1Kor 4,19;

*lub: wypróbowanych; **dar łaski Dz 6,3; 2Kor 8,19

4. A jeśli byłoby słuszne*, bym i ja miał iść, pójdą razem ze mną.

gr: aksios - por. Mt 10,10

5. A przyjdę do was, gdy przejdę Macedonię, bo przemierzam Macedonię.

6. U was natomiast, być może pozostanę, albo i przezimuję, abyście wy mnie wyprawili* w drogę, gdziekolwiek bym poszedł.

*gr: propempe - zaopatrzyc w rzeczy niezbędne do podróży

7. Nie chciałbym bowiem, teraz przecho- dząc, *tylko* się zobaczyć; ale mam nadzieję zatrzymać się u was *przez* jakiś czas, jeśli Pan pozwoli*.

Prz 19,21; Rz 1,10; Jk 4,15

*gr: epitrepo - zezwolić, upoważnić, dopuścić, powierzyć

8. A zostanę w Efezie aż do Pięćdziesiąt- nicy*. *gr: święto tygodni hebr. Szawuot - 50 dni po święcie Paschy

9. Otworzyły się bowiem przede mną szeroko* drzwi do działania**, a sprzeciwiających się jest wielu. *dost.: wielkie; **gr.: energeis - por. Jk 5,16**

10. A jeśli przyjdzie Tymoteusz, uważajcie, aby bez bojaźni* był u was, bo dzieło Pana sprawuje, jak i ja. *lub: bez obaw 1Kor 4,17; Flp 2,30

11. Niech go nikt nie lekceważy; ale wyprawcie go w drogę w pokoju, aby przyszedł do mnie; bo czekam na niego z braćmi.

12. A co do brata Apollisa, to bardzo go zachęcałem, aby poszedł do was z braćmi; ale w ogóle nie było woła* Boga, aby teraz miał przyjść; przyjdzie jednak w dogodnym czasie** . *dost.: nie była wola 1Kor 3,5; Dz 18,24; 19,1

**gr.: eukairoo - mieć sposobność, mieć czas, poświęcić czas

13. Czuwajcie, trwajcie w wierze, bądźcie mężni*, umacniajcie się**;

1Tes 5,6; 1P 4,7

*gr.: adridzomai - postępować jak mężczyzna, okazać się mężczyzną, być dzielnym; **dost.: bądźcie umacniani

14. Wszystko u was niech się dzieje w miłości.

1Kor 13,1; Rz 13,10

15. A zachęcam was, bracia: Znaćcie dom Stefana, że jest pierwociną Achai, i że sami siebie stawili do służby świętym,

Rz 16,5

16. Bądźcie poddani* takim ludziom i każdemu współpracującemu i trudzącemu się.

*gr.: hypotasso - podporządkować się władzy, być uległym

17. A cieszę się z przyjścia* Stefana i Fortunata, i Achaika, że wasz brak oni wypełnili;

*gr.: parousia - obecność, przyjście, uroczysty wjazd do miasta ważnej osobistości wraz z władzami miasta, które wypruszyły dostojnikowi na przeciw - por. gr.: apantesis w 1Tes 4,17**

18. Pokrzepili* bowiem mego i waszego ducha; miejcie uznanie** dla takich.

*gr.: anapauo - wnieść świeżość, dać wytchnienie Flp 2,30

**gr.: epiginosko - poznać gruntownie, rozpoznać - por. Mt 7,16*

19. Pozdrawiają was zbory*, które są w Azji. Pozdrawiają was bardzo w Panu Akwila i Pryscylla, ze zbozem, który jest w ich domu.

*gr.: ekklesia - wywołani z, społeczność, Obj 1,11; Dz 18,2

zgromadzenie, wspólnota, zebranie publiczne

20. Pozdrawiają was wszyscy bracia. Jedni drugich pozdróćcie pocałunkiem* świętym**.

*dost.: w lub przez święty pocałunek - gr.: filema od fileo - okazywać czułość - por. J 21,15***; *gr.: hagioo - por. Hbr 13,24**

21. Pozdrowienie* – moja – Pawła ręką dopisuję.

Kol 4,18; 2Tes 3,17

*gr.: aspasmus - pozdrowienie ustne bądź piśmienne

22. Jeśli ktoś nie miłuje Pana Jezusa Chrystusa, niech będzie wyklęty*, Maran atha**.

*gr.: anathema - klątwa rytualna dot. osób lub rzeczy

**tj. Nasz Pan jest blisko lub Nasz Pan nadchodzi

23. Łaska Pana Jezusa Chrystusa z wami.

24. Miłość* moja z wami wszystkimi w Chrystusie Jezusie. Amen.

1Kor 14,6; Mt 6,3;

*gr.: agape - por. J 21,15** Mt 6,13; 28,20; 2Kor 12,15

Drugi list apostoła Pawła do Koryntian

1 Paweł, apostoł Jezusa Chrystusa z woli Boga, i Tymoteusz brat, zborow^{*g} Boga, który jest w Koryncie, razem ze wszystkimi świętymi, którzy są w całej Achai,

^{*gr:} ekklesia - wywołani z, społeczność, zebranie publiczne 1Tm 1,1; 2Tm 1,1; Rz 15,26; Ps 116,15

2. Łaska wam i pokój^{*g} od Boga, Ojca naszego i Pana Jezusa Chrystusa.

^{*gr:} eirene - od czas. eirein - łączyc, spajać Dn 4,1; Flp 1,2; Kol 1,2

3. Błogosławiony^{*g} Bóg i Ojciec Pana naszego Jezusa Chrystusa, Ojciec miłosierdzia i Bóg wszelkiej pociechy^{*g},

^{*gr:} eulogetos - wysławiany - por. Hbr 7,1^{**}, ^{**zachęty} Ps 68,5; 86,15; Ef 4,6; Rz 15,5

4. On pociesza nas we wszelkim naszym ucisku, abysmy również mogli pocieszać tych, którzy są we wszelkim ucisku, poprzez tę pociechę^{*g}, którą sami jesteśmy przez Boga pocieszeni.

^{*gr:} paraklesis - zachęta, wsparcie, pocieszenie, pouczenie Iz 12,1; 51,12; J 14,16; 1Tes 4,18; 5,11

5. Gdyż tak jak obfitują względem nas cierpienia^{*g} Chrystusa, tak przez Chrystusa obfituje i nasze pocieszenie.

^{*gr:} pathema - cierpienie, doświadczanie, doznawanie uczuć 2Kor 4,10; 1P 1,11; 5,1

6. A jeśli jesteśmy uciskani, to dla waszego pocieszenia i zbawienia, skutecznie działającego^{*g} w wytrwałości^{**} w tych cierpieniach, które i my znosimy; czy to gdy jesteśmy pocieszani, to dla waszego pocieszenia i zbawienia;

^{*gr:} energo - skutecznie działająca moc Rz 8,28

7. A nadzieja nasza co do was jest mocna^{*g}, ponieważ wiemy, że jak jesteście uczestnikami cierpień, tak i pocieszenia.

^{*gr:} bebaios - staty, mocy, trwały - stąd: godny zaufania Jk 1,2; Flp 1,6

8. Bo nie chcemy, abyście nie spodziali, bracia, o naszym ucisku, który nas spotkał w Azji, że ponad miarę i ponad naszą siłę byliśmy obciążeni, tak że zaczęliśmy wątpić^{*g} i o życie,

^{*lub:} być zrozpaczonym, niepewnym, bez wyjścia Dz 19,23

9. Co więcej, sami w sobie mieliśmy wyrok^{*g} śmierci, abysmy nie na sobie samych polegali, ale na Bogu, który wzbudza umarłych;

^{*gr:} apokirma - wyrok, odpowiedź Łk 18,9; Prz 28,26; Jr 17,5

10. Który wyrwał nas z tak wielkiej śmierci

i wyrwa, w którym pokładamy nadzieję, że i nadal będzie wyrwał;

Iz 46,3; 1Tes 1,10

11. Przy współdziałaniu waszych modlitw za nas, aby z wielu *wzniesionych* twarzy^{*g} zostało złożone za nas dziękczynienie – za ten okazany nam dar łaski dla wielu.

^{*tj. przez wiele osób} Ef 6,18; Flp 1,19

12. To bowiem jest naszą chlubą – świadectwo naszego sumienia, że żyliśmy^{*g} na tym świecie w prostocie, w szczeroci^{**} Boga, nie w cielesnej mądrości, lecz w łasce Boga, a *tym* obficie^{*g} u was.

1Tm 1,5; Dz 24,16

^{*dosł:} obracaliśmy - por. Ef 4,1^{**}; ^{**lub:} czysty w świetle słońca

13. Albowiem nie piszemy wam nic innego, tylko to, co czytacie i co poznajecie, a mam nadzieję, że i do końca poznacie,

14. Tak jak po części nas poznaliście, że jesteśmy waszą chlubą, tak jak i wy naszą w dniu Pana Jezusa.

Flp 1,6; 1Kor 1,8

15. I z tą ufnością^{*g} chciałem już wcześniej przyjść do was, abyscie po raz drugi otrzymali łaskę;

^{*lub:} przekonaniem, przeświadczeniem

16. A od was przejsz do Macedonii, a z Macedonii ponownie przyjść do was, abyscie wy mnie wyprawili do Judei.

17. To więc postanawiając, czy wykazałem^{*g} się jakąś lekkomyślnością? Albo czy to, co postanawiam, według ciała postanawiam? Aby było u mnie „Tak, Tak” i *równocześnie* „Nie, Nie”?

^{*lub:} skorzystałem, postugiwałem

18. A *jak* wierny jest Bóg, *tak* słowo nasze do was nie było *równocześnie* „Tak” i „Nie”.

19. Bo Syn Boży Jezus Chrystus, który przez nas wśród was został ogłoszony, przeze mnie i Sylwana, i Tymoteusza, nie był *równocześnie* „Tak” i „Nie”; lecz w Nim było^{*g} „Tak”.

^{*lub:} (nie) stał się Mt 16,16; J 6,69; Dz 8,3

20. Bo ile *było* obietnic^{*g} Boga, w Nim *mają swoje* „Tak”, i w Nim są „Amen”, na chwałę Boga przez nas. ^{*gr:} epangelia - obietnica, ogłoszenie

21. A Ty, który nas utwierdza razem z wami w Chrystusie i który nas namaścił^{*g}, *jest* Bóg;

^{*gr:} chrio - namaścić, w NT tylko czynność Boga 1J 2,20

22. Który też położył na nas pieczęć i dał zadatek* Ducha w nasze serca. Ef 1,13; 4,30

*gr: arabon - przedsmak, poręka, rękojmia, zadatek

23. A ja przywołuję Boga na świadka mojej duszy*, że aby was oszczędzić nie przybyłem do Koryntu, *gr: psyche - życie, dusza, osoba

24. Nie żebyśmy panowali nad waszą wiarą, ale jesteśmy współpracownikami dla waszej radości; albowiem wiarą stoicie*. *lub: trwanie

2 A postanowiłem* w sobie samym to, aby nie przychodzić znowu do was w smutku.

*lub: rozsądziłem, oceniłem Dz 11,20; 15,2; 1Kor 2,2

2. Bo jeśli ja was zasmucam, to kto może mnie rozweselić, jeśli nie ten, który przeze mnie jest zasmucony?

3. A to właśnie wam napisałem, abym, gdy przyjdę, nie doznał* smutku od tych, z których powinienem się radować, będąc przekonanym** co do was wszystkich, że radość moja jest radością* was wszystkich.

*dost.: nie miał; **lub: pokładał ufność Ga 5,10; 2Kor 2,11

4. Albowiem z wielkiego utrapienia i ucisku serca, i wśród wielu łez napisałem do was, nie żebyście zostali zasmuceni, ale żebyście poznali miłość, którą mam obficie do was.

5. A jeśli ktoś mnie zasmucił, nie mnie zasmucił, lecz po części – aby go nie obciążyć – was wszystkich.

6. Takim wystarczy ta kara, która jest nałożona przez większość,

1Kor 5,4; 1Tm 5,20

7. Tak że przeciwnie, raczej darujcie* mu i pociescie, aby w jakiś sposób nie został pochłonięty przez ogrom smutku. *lub: okazał łaskę

8. Dlatego proszę* was, abście okazali mu miłość**. *lub: zachęcam; **gr: agape - por. J 21,15**

9. Gdyż po to napisałem, aby poznać czy jesteście wypróbowani i czy we wszystkim jesteście posłuszni*. *gr: hypokoos - por. Flp 2,8*

10. A jeśli wy coś komuś darowujecie*, to i ja; gdyż i ja, jeśli coś darowałem*, co darowałem*, to ze względu na was w obliczu Chrystusa, *lub: okazywać łaskę, udzielić przebaczenia

11. Aby nie podszedł* was szatan, albowiem nie jesteśmy nieświadomi jego sposobu myślenia**. *lub: być wykorzystanym, Łk 22,31; 2Kor 11,3; być łupem zachłanności; **zamyśłów 1Kor 7,5

12. A gdy przyszedłem do Troady dla głoszenia Ewangelii Chrystusa, a drzwi były mi otworzone w Panu,

Kol 4,3; Obj 3,8

13. Nie miałem ulgi w swoim duchu, ponieważ nie znalazłem Tytusa, mojego brata; więc rozstając* się z nimi, wyruszyłem do Macedonii. *gr.: apotassomai - pożegnać się, odejść, wyrzec

14. A Bogu niech będą dzięki*, który nas nieustannie** prowadzi w triumfalnym marszu zwycięstwa w Chrystusie i ujawnia wonność poznania Jego przez nas na każdym miejscu. *lub: łaska, wdzięczność; **w każdej chwili

15. Bo my jesteśmy wonnością* Chrystusa dla Boga wśród tych, którzy dostępują zbawienia i tych, którzy giną**,

*gr: euodia - słodka woń, aromat o szczególnie przyjemnym zapachu; **lub: idą ku zgubie Rdz 8,21; Łk 14,34

16. Dla jednych* wprawdzie to woń* śmierci ku śmierci, a dla drugich* to woń życia ku życiu; a do tego* kto jest zdolny***?

Dz 13,47

*dost.: tych; **gr: osme - zapach, woń często łączony z gr: euodia

***gr: hikanos - odpowiedni, zdolny, będący w stanie

17. Bo nie jesteśmy jak wielu fałszujących* Słowo Boga; ale w szczerości i jak od Boga, przed obliczem Boga mówimy w Chrystusie.

*lub: handlarzami - handlujący rozcieńczyli wino wodą

3 Czy zaczynamy ponownie polecać samych siebie? Czy potrzebujemy, jak niektórzy, listów polecających do was, albo polecających od was?

2Kor 10,12; Dz 15,23

2. Listem naszym wy jesteście, napisanym w sercach, który jest znany i czytany przez wszystkich ludzi;

Wj 24,12; Ps 40,8; Jr 31,33

3. Gdyż jawne jest im to, że jesteście listem Chrystusa, sporządzonym przez naszą służbę, który jest napisany nie atramentem, ale Duchem Boga żywego, nie na tablicach kamiennych, lecz na mięsistych* tablicach serca. *gr: sarkinos - cielesny, należący do domeny ciała

4. A taką ufność* mamy przez Chrystusa względem Boga; *lub: pewność, polegać na kimś

5. Nie, że jesteśmy zdolni pomyśleć* coś sami z siebie, jakby sami z siebie, lecz zdolność nasza jest z Boga; *lub: rozważyć, wnioskować

6. Który też uzdolnił nas do bycia sługami nowego* przymierza, nie litery, ale ducha; bo litera zabija, a duch ożywia.

Hbr 7,22; 8,6;

*nowy nie tylko w czasie, ale i jakości J 6,63; Rz 8,2; 1P 3,18

7. Bo jeśli służba śmierci, wyryta literami na tablicach kamiennych, zaistniała w chwale, tak że synowie Izraela nie mogli patrzeć na oblicze Mojżesza z powodu przemijającej* chwały jego oblicza, *por. u 14** Wj 34,29-35

8. To czyż nie bardziej służba ducha* będzie w chwale? *lub: *Ducha* Rz 1,17; 3,21; Iz 59,21

9. Bo jeśli w służbie potępienia* jest chwala, daleko więcej obfituje w chwale służba sprawiedliwości. *gr: *katakrisis - wydanie wyroku skazującego*

10. W tej części bowiem, nie jest obdarzone chwałą to, co jest obdarzone z powodu przewyższającej chwały. 2P 1,17; Obj 21,23

11. Jeśli bowiem to, co przemija*, *zaiszt-niało* za sprawą** chwały, tym bardziej jest w chwale to, co trwa. *por. u. 14**; **przez, z powodu

12. Mając więc taką nadzieję, postępujemy* z wielką śmiałością. 2Kor 11,6; J 16,25;

*lub: *być używanym, postępując się, poczynać* 1Kor 2,1

13. A nie tak, jak Mojżesz, który kładł zaslonę na swoje oblicze, aby synowie Izraela nie patrzyli na koniec tego, co przemija;

14. Ale skamieniały ich umysły; aż do dzisiaj bowiem, gdy odczytują stare przymierze ta sama zasłona pozostaje* nieodslonięta, a która w Chrystusie jest usuwana**;

*lub: *trwa*; **gr: *katargeo - wyklazać bezużyteczność, unieważnić, usunąć, uczynić bezczynnym, sprawić nieskuteczność* Łk 24,45

15. Ale aż do dzisiaj, ilekroć czytany jest Mojżesz, zasłona* leży na ich sercu.

*gr: *kalyma - zasłona, nakrycie, welon* Dz 13,27; Iz 6,9

16. Skoro tylko *ich serce* zwróciło się do Pana, zasłona jest usuwana*. *por. u. 14**

17. A Pan jest Duchem; a gdzie Duch Pana, tam wolność*.

J 4,24; 1Kor 15,45; Iz 6,1

*gr: *eleutheria - wolność, swoboda wyboru, niezależność*

18. My wszyscy natomiast, których oblicze jest odkryte, odzwierciedlając* sobą chwałę Pana, na ten sam obraz jesteśmy przemieniani** z chwały w chwałę, jako od*** Ducha Pana. *lub: *oglądając, odbijając jak w lustrze* Jk 1,23

**lub: *przeobrażani*; ****inni: od Pana, który jest Duchem*

4 Dlatego, mając tę służbę według miłosierdzia, którego dostąpiliśmy, nie upadamy na duchu*. *lub: *nie poddawać się, nie słabnąć*

2. Ale wyrzekliśmy się ukrytych* spraw hańbiących i nie postępujemy** w chytrości, ani nie fałszujemy Słowa Bożego; ale przez ukazanie prawdy polecamy samych siebie sumieniu każdego człowieka przed obliczem Boga. *lub: *ukrytego ustydła, hańbił* Ef 5,12;

**dost.: *obracać się - jako sposób życia, chodzić* 1Tes 2,3

3. A jeśli nasza Ewangelia jest zakryta, to jest zakryta wśród* tych, którzy giną*.

*lub: *w tych*; **idą ku zgubie Rz 2,16; 1Tes 1,15

4. Dla niewierzących, którym* bóg tego wieku** zaślepił myśli***, aby nie świeciła im światłość Ewangelii chwały Chrystusa, który jest obrazem Boga. *dost.: *w których* 2Kor 3,14

**gr: *aion - wiek, epoka, świat, wieczność*; ****lub: umysł*

5. Nie głosimy bowiem samych siebie, ale Chrystusa Jezusa, jako Pana, a samych siebie, jako niewolników* waszych ze względu na Jezusa,

Dz 2,36; 1Kor 8,6; Flp 2,11

*gr: *doulos - niewolnik, w myśli hebr.: sługa* por. Wj 21,1-6

6. Ponieważ Bóg, który powiedział: Z ciemności niech zajaśnieje światłość, jest Tym, który zajaśniał w naszych sercach dla oświecenia* poznania chwały Boga na obliczu Jezusa Chrystusa. *gr: *photismos - akt oświecenia, światłość*

7. Many natomiast ten skarb w naczygniach glinianych, aby wielka obfitość* mocy była z Boga, a nie z nas,

2Tm 2,20; 1Kor 1,18; 1Tes 1,5

*gr: *hyperbole - ogrom, nadmiar; obfitość; wyższość; wybitność*

8. We wszystkim uciskani, ale nie przytłoczeni; w niepewności*, ale nie zrozpaczeni**;

*lub: *bez środków do życia*; **nie zakłopotani

9. Prześladowani, ale nie opuszczeni; powaleni*, ale nie zniszczeni**;

Ps 37,28; 9,10; Hbr 13,5

*gr: *kataballo - strącić, zrzucić na ziemię*; ***lub: którzy giną*

10. Zawsze nosząc na ciele śmierć Pana Jezusa, aby i życie* Jezusa było widoczne na naszym ciele.

Dz 18,9; Flp 3,10; 1P 4,13

*gr: *dzoē - życie, istnienie, tu jako życie ponadnaturalne w odróżnieniu od - gr.: bios - życie, utrzymanie, mienie*

11. Zawsze bowiem my, którzy żyjemy, jesteśmy wydawani na śmierć z powodu* Jezusa, aby też życie Jezusa było widoczne w śmiertelnym ciele naszym. *lub: *dla*

12. Tak że śmierć prawdziwie* działa w nas, a życie w was. *gr: *men - partykula wzmacniająca*

13. Mając więc tego samego ducha wiary, według tego, co jest napisane: Uwierzyłem, dlatego też przemówiłem i my wierzymy, dlatego też mówimy,

Ps 116,10

14. Wiedząc, że Ten, który wzbudził Pana Jezusa i nas wzbudzi przez Jezusa, i postawi razem z wami *przed sobą*.

Rz 8,11; J 11,25

15. To wszystko bowiem jest dla was, aby łaska obfitująca ze względu na wielu, zaobfitowała w dziękczynienie ku chwale Bożej.

16. Dlatego nie upadamy na duchu*; ale chociaż nasz zewnętrzny człowiek jest niszczony, jednak ten wewnętrzny jest odnawiany** z dnia na dzień. *lub: *nie poddawać się, nie słabnąć*

**gr: *anakaiono - otrzymać nową siłę, odnowić* 1Kor 15,58

17. Gdyż nasz chwilowy, lekki ucisk sprawia nam w coraz większej mierze obfitość^{*} wiecznej chwały, ^{*lub: ogrom, znaczenie, waga} 2Kor 11,23

18. Nam, *którzy* nie patrzymy^{*} na to, co widzialne, ale na niewidzialne; albowiem to, co widzialne *jest* chwilowe, a niewidzialne wieczne.

Rz 8,24-25; Hbr 11,1

^{*gr: skopeo - przyglądać się, uważnie patrzeć, doglądać}

5 Wiemy bowiem, że jeśli nasz ziemski dom, ten namiot^{*}, zostanie obalony^{**}, mamy budowlę u Boga, dom w niebiosach, nie ręką uczyniony, wieczny. 1Kor 15,46; Hbr 9,11

^{*dot. ziemskiego ciała; **lub: rozwiązać, rozłączyć (sznury)}

2. Bo i w tym^{*} wdychamy^{*}, pragnąc^{**} przyoblec się w nasze domostwo^{***}, *które jest* z nieba, ^{*domyśl: namiocie; **lub: jęczymy} Rz 8,23

^{***lub: tęsknić; ****gr: oiketerion - mieszkanie, siedziba - Jud 1,6}

3. Jeśli tylko przyobleczeni, a nie nadzy zostaniemy znalezieni. Rdz 3,7; Obj 3,18; 16,15

4. Bo i będąc w tym namiocie, wdychamy obciążeni, ponieważ nie chcemy zdjąć^{*}, ale przyoblec, by to, co śmiertelne, zostało wchłonięte przez życie. ^{*lub: zewlec z siebie} 1Kor 15,53

5. A Tym, który nas dla siebie do tego przygotował, *jest* Bóg i który dał nam zadatek^{*} Ducha. ^{*lub: przedsmak, poręka} 2Kor 1,22; Ef 1,13

6. Zawsze więc ufni^{*} wiemy, że mieszkając^{**} w ciele, jesteśmy oddaleni^{***} od Pana;

^{*lub: śmiały, mający odwagę} Flp 3,20

^{**dost.: być w domu, być obywatелеm; ***być poza domem}

7. Albowiem przez wiarę chodzimy, a nie przez to, co się widzi^{*}. ^{*dost.: widzenie} Ga 2,20

8. Ufamy^{*} więc i mamy upodobanie raczej wyjść^{**} z ciała, i zamieszkać^{***} u Pana. J 14,3;

^{*por: u 6*; **być poza domem; ***być w domu} Flp 1,21

9. Dlatego uważamy za zaszczytne^{*}, czy to pozostając^{**}, czy odchodząc^{***}, Jemu się podobać^{****}. ^{*por: 1Tes 4,11*; **lub: być w domu; ***być poza domem; ****lub: bardzo się podobać, być miłym dla kogoś}

10. Albowiem musimy wszyscy pokazać^{*} się przed sędziowskim tronem Chrystusa, aby każdy odebrał to, co poprzez ciało *zrobił* i ze względu na to, co dokonał – czy to dobrego, czy to złego. Rz 14,10; 2Tm 4,1; 1P 4,5

^{*lub: stać się widocznym, jawnym, uczynić znanym}

11. Wiedząc^{*} więc *czym jest* bojaźń Pana, ludzi przekonujemy, a dla Boga jesteśmy jawnymi; a mam nadzieję, że i w waszych sumieniach jesteśmy jawnymi. Dz 26,28; Hbr 11,13

^{*gr: eido - znać, mieć wgląd, badać, patrzeć na, doświadczyć}

12. Bo ponownie nie zalecamy samych siebie, ale dajemy wam powód do chluby z nas, abyście *ją* mieli przeciw tym, którzy chlubią^{*} się z tego, co na zewnątrz^{**}, a nie z serca.

^{*lub: chwelić się; **dost.: (z tego, co) na twarzy}

13. Bo jeśli tracimy rozum^{*}, to dla Boga; jeśli zachowujemy rozsądek^{**}, to dla was.

^{*lub: staliśmy się oszalani - dost.: wyjść poza siebie}

^{**gr: sofroneo - być zdrowym na umyśle, być trzeźwego umysłu}
14. Albowiem miłość Chrystusa naciska^{*} na nas, *którzy* to osądziliśmy, że jeśli Jeden za wszystkich umarł, zatem wszyscy umarli; ^{*J. położenie wędrowca w skalistym wozowie} Rz 2,2;

^{naciskającym przez ściany z dwóch stron} Mt 10,37; Ef 3,19

15. A za wszystkich umarł, aby ci, *którzy* żyją, już nie żyli dla samych siebie, ale dla Tego, który umarł za nich i został wzbudzony.

16. Dlatego my, od teraz nikogo nie znamy^{*} według ciała, a jeśli i poznaliśmy^{**} Chrystusa według ciała, to teraz już *Go* nie znamy.

^{*gr: eido - por: w 11*; **gr: ginosko - por: 2Kor 3,2*}

17. Tak więc, jeśli ktoś *jest* w Chrystusie, nowym^{*} *jest* stworzeniem; stare przemienie, oto wszystko stało się nowe, Iz 45,17;

^{*gr: kainos - nowy w czasie} Ez 11,19; Ga 6,15

18. A to wszystko *jest* z Boga, który nas z samym sobą pojednał przez Jezusa Chrystusa i dał nam służbę pojednania^{*}, Lk 24,47; Iz 52,7

^{*gr: kataloge - wymiana, uzgadnianie, pojednanie}

19. Jako że Bóg był w Chrystusie *tym, który* świat z samym sobą pojednał, nie zaliczając im ich upadków, *i tym, który* w nas złożył^{*} słowo pojednania. ^{*lub: umieścił} 1J 2,1; Rz 4,8

20. W miejsce^{*} Chrystusa jesteśmy posłani^{**}, jako *samego* Boga, który przez nas wzywa, w miejsce Chrystusa prosimy: Bądźcie pojednani z Bogiem. ^{*lub: z powodu, za, poprzez} Ef 6,20

^{**od: poseł bezpośrednio wysłany przez władzę - lac. legatus}

21. Albowiem *On* Tego, który nie znał grzechu, za nas uczynił grzechem^{*}, byśmy w Nim stali się Bożą sprawiedliwością. Ef 5,2;

^{*gr: hamartia - Rz 6,14*} 1Kor 1,30; Flp 3,9

6 Jako współpracownicy wzywamy^{*} was, abyście na próżno nie przyjmowali^{**} łaski Boga, ^{*lub: zachęcamy, prosimy} Ga 2,21; Tt 2,11

^{**gr: dechomai - wziąć ręką, przyjęcie przychylnie, radośnie}

2. Mówi bowiem: W czasie dogodnym wysłuchałem cię, a w dniu zbawienia pomogłem ci; oto teraz czas bardzo dogodny^{*}, oto teraz dzień zbawienia. Lk 4,19; Hbr 3,7; Ez 16,8

^{*gr: evprosdektos - dobrze przyjęty, uznawany, zadawalający}

3. Nie dawajcie w niczym żadnego zgorse-
nia*, aby nie została zhańbiona** wasza służ-
ba, **lub: potknąć się, doznać przeszkody* Mt 17,27;

***lub: obwiniać, oskarżać, drwić* Rz 14,13; 1Kor 10,23

4. Ale we wszystkim zalecając* samych sie-
bie, jako słudzy Boga, w wielkiej wytrwalo-
ści**, w uciskach, w koniecznych potrzebach
życiowych, w utrapieniach***, **lub: stawiając siebie*

***cierpliwie znoszenie przeciwności; ***dost.: wskście przejście*

5. W razach*, w więzieniach, w rozruchach,
w trudach**, w czuwaniach***, w postach,

**lub: w chłostach; **ciężka, fizyczna praca; ***trwać bez snu*

6. W czystości, w poznaniu, w cierpliwości,
w łagodności*, w Duchu Świętym, w miłości
nieobłudnej, **lub: uprzejmości* Ef 4,32; 1Tm 1,5

7. W Słowie prawdy, w mocy Bożej, z orężem
sprawiedliwości w prawej* i lewej** ręce;

**w prawej trzymano miecz; **w lewej tarczę* Kol 1,5;

**lub: ku natarciu; **i obronie* Iz 59,17; Rz 13,12

8. Przez chwałę* i hańbę*, przez złą i dobrą
sławę; jakby zwodziciele, a jednak prawdomo-
winni; **lub: brak szacunku, zniewage*

9. Jako nieznanzi, a jednak dobrze znani; ja-
ko umierający, a oto żyjemy; jako karani,
a jednak nie zabici;

10. Jako zasmuceni, a jednak zawsze weseli;
jako ubodzy, a jednak wielu wzbogacający;
jako nie mający, a jednak wszystko po-
siadający. Mt 5,4; Flp 4,4; Ps 84,11

11. Usta nasze otworzyły się do was, Ko-
ryntianie! Serce nasze jest rozszerzone.

12. Nie jesteście ściśnięci w nas, ale cia-
snota jest w naszym wnętrzu.

13. A że należy się odwzajemniać, jak dzie-
ciom mówię: Rozszerzcie się i wy.

14. Nie wprzęgajcie* się w nierówne jarzmo
z niewierzącymi; bo jakie jest zespolenie
sprawiedliwości i nieprawości? A jaka wspól-
nota światłości z ciemnością? Kpl 19,19;

**lub: nie stawiając pod nierównym jarzmem* 1Kor 5,9

15. A jaka jest harmonia* między Chrystu-
sem i Belialem? Albo jaki dział ma wierzą-
cy z niewierzącym? 1Sm 5,2-4; 1Krl 18,21; 1Kor 10,20

**gr.: symfonizis - współbrzmienie, zgoda, porozumienie*

16. A jakie jest porozumienie* między świa-
tynią Bożą a bożkami? Albowiem wy jeste-
ście świątynią Boga żywego**, jak powiedział
Bóg: Zamieszkać w nich i będę się przecha-
dzał *pośród nich*, i będę ich Bogiem, a oni
będą moim ludem. Wj 20,3; 1J 5,21;

**lub: zgoda, umowa, zestawienie; **żyjącego* Hbr 3,6

17. Dlatego wyjdźcie spośród nich i bądź-
cie* odłączeni, mówię PAN, i nieczystego nie
dotykajcie, a Ja was przyjmę. Iz 52,11;

**lub: zostanie, w znaczn. pozostańcie* Lb 16,21; Ezd 6,21

18. I będę dla was Ojcem*, a wy będziecie
dla mnie synami** i córkami**, mówię PAN
Wszchemogący. **lub: za Ojca; **za synów i córki* Jr 3,19

7 Mając zatem te obietnice, umiłowani,
oczyszczajmy* siebie od wszelkiej zma-
zy ciała i ducha, wypełniając** uświęcenie
nasze w bojaźni Boga. Ps 119,9; J 13,10; Jk 4,8

**gr.: katharidzo - uczynić czystym, poświęcić przez obmycie*

***gr.: epiteleo - wypełnić, wyznaczyć, doprowadzić do końca*

2. Zróbcie dla nas miejsce, nikogo nie skrzy-
wdziliśmy, nikogo nie zrujnowaliśmy, nikogo
nie oszukaliśmy*. **lub: okazać zachłanność, złupić*

3. Nie mówię tego dla potępienia; bo wcze-
śniej powiedziałem, że w naszych sercach
jesteście na wspólną śmierć i wspólne ziele.

4. Mam wielką śmiałość do was, mam wiel-
ką chlubę z was, jestem wypełniony zachę-
tą, aż nazbyt obfituję radością w każdym
naszym ucisku.

5. A gdy* przyszliśmy do Macedonii, ciało na-
sze nie miało żadnego wytchnienia, ale we
wszystkim byliśmy uciśnieni – zewnątrz wal-
ki, a wewnątrz lęki**. Jr 20,10; 1Kor 16,5;

**dost.: gdy my; **lub: strach, bojaźń, obawa* Dz 20,1

6. Lecz Ten, który pociesza uniżonych*, po-
cieszyl nas przez przyjście** Tytusa,

**lub: pokornych; **gr.: paruzia* 2Kor 1,3; Ga 2,1; Tt 1,4

7. A nie tylko przez jego przyjście, ale też
przez pociechę, którą został u was pocie-
szony, oznajmiając nam o waszej tęsknocie,
waszym płaczu i waszej gorliwości o mnie,
tak że ja *tym* bardziej się rozradowałem.

8. Bo jeśli was zasmuciłem listem*, nie ża-
luję tego, a jeśli żalowałem, to widzę oto**, że
list ten zasmucił was, *chociaż* na chwilę**.

**dost.: w liście; **bowiem; ***czas, pora, godzina, okres czasu*

9. Teraz raduję się, nie że zostaliście zasmu-
ceni, ale że zostaliście zasmuceni ku upa-
miętnianiu*; bo zostaliście zasmuceni według
Boga, abyście w niczym przez nas nie dozna-
li straty*. **lub: zmienić myślenie, zawrócić* Mt 3,8;

***lub: ponieść szkodę, doznać zniszczenia* Dz 17,30; Rz 2,4

10. Ten bowiem smutek, który jest według
Boga, sprawia upamiętnianie ku zbawieniu,
którego się nie żałuje; a smutek tego świata
sprawia śmierć. Jon 3,8; Dz 3,19; 2Tm 2,25

11. Oto bowiem samo to zasmucenie według Boga, jak wielką w was sprawiło gorliwość? Jaką obronę, jakie oburzenie, jaką bojaźń, jaką tęsknotę, jaki zapal, jaką *potrzebę wymierzenia kary*? We wszystkim okazaliście się czystymi w tej sprawie.

*lub: wykazać, dowodzić, łączyć coś razem Za 12,10; Iz 66,2

12. Zatem skoro napisałem do was, to nie ze względu na *tego, kto* czynił krzywdę, ani ze względu na *tego, który* został pokrzywdzony, ale ze względu na to, aby została ujawniona nasza gorliwość** o was przed obliczem Boga. *lub: niesprawiedliwość; **wysitek, trud, staranie

13. Przez to jesteście zachęceni; a w tej waszej zachęcie* tym bardziej radowaliśmy się z powodu radości Tytusa, bo jego duch jest pokrzepiony** przez was wszystkich.

*lub: pociesze; **doznał odświeżenia, odpočinienia

14. Bo jeśli chlubiłem się jemu czymś o was, nie zostałem zawstydzony; ale jak wszystko mówiliśmy wam w prawdzie*, tak też i chluba nasza przed Tytusem okazała się prawdą.

*lub: zgodnie z prawdą Flp 1,8; Kol 3,12

15. A jego głębokie uczucia* wobec was są *tym* obfitsze, *gdy* przypomina sobie posłuszeństwo was wszystkich, i jak go z bojaźnią i z drżeniem przyjęliście. *lub: wewnątrz, serce

16. Raduję się więc, że we wszystkim mogę wam zaufać*. *lub: nie obawiać się kogoś, być śmiałym

8 A oznajmiamy* wam, bracia, o łasce Boga udzielonej w zborach Macedonii,

gr: gnoridzo - dać poznać, podać do wiadomości - por: 1Kor 15,1

2. Że w wielkiej próbie* ucisku, obfitość ich radości i skrajnie** ich ubóstwo zaobfitowało w bogactwie ich szczerości. Mk 12,42

*lub: doświadczeniu; **dost.: głębokie, ogromne

3. Bo według możliwości*, świadczę to, i nawet ponad możliwość*, z własnej woli**,

*lub: moc, zdolność do czegoś; **z własnego wyboru 1Kor 16,2

4. Z wielkim naleganiem* prosząc nas, abyśmy przyjęli ten dar** i współdziałal w służbie względem świętych. 1Kor 16,34; 2Kor 12,14

*gr: paraklesis - zachęta, poruszająca mowa; **lub: dowód łaski

5. I nie tak, jak się spodziewaliśmy, ale najpierw samych siebie oddali Panu, a* *potem* nam za wolą Bożą, *gr: kai - i, i to, a, oraz 2Kor 5,15

6. Tak że prosił się Tytusa, aby tak jak rozpoczął, tak i doprowadził do końca u was to *dzieło* łaski. *lub: zachęcaliśmy, używaliśmy

7. Ale tak jak we wszystkim obfitujecie wia-

ra i słowem, i poznaniem, i wszelką gorliwością*, i tą miłością waszą** do*** nas, tak abyście i w tym *dziele* łaski obfitowali.

*lub: zapalem; **dost.: od was; ***w nas Rz 15,4

8. Nie jako rozkaz to mówię, ale przez gorliwość innych chcę doświadczyć* szczerości waszej miłości. *lub: wypróbować Joz 24,14; Tt 2,7

9. Znacie bowiem łaskę Pana naszego Jezusa Chrystusa, że dla was stał się ubogim, będąc bogatym, abyście wy Jego ubóstwem* zostali wzbogaceni. Iz 53,2; Mt 8,20; Flp 2,6-8

*gr: ptochos - skrajnie nędza, być żebrakiem - por: Mt 5,3

10. A taką daję wam radę*; bo jest to korzystne dla was, którzy nie tylko zaczęliście to czynić, ale i *już* wcześniej, od ubiegłego roku *wyraziliście ku temu* chęć. *lub: opinie

11. A teraz i *to*, co czynicie dokończcie, aby tak jak gotowość* *wyrazili się* w chęci, tak też z tego co macie** *nastąpiło* dokończenie.

*lub: ochota; **gr: echo - mieć, posiadać, trzymać

12. Bo jeśli najpierw jest gotowość, to godna jest ona przyjęcia, według *tego*, co ma, a nie według *tego*, co nie ma. 2Kor 9,7; Wj 25,2

13. Nie chodzi bowiem o to, aby inni *mieli* ulgę, a wy ucisk, lecz aby było po równo, aby w obecnym czasie wasz nadmiar* *usłużył* ich niedostatkowi, *lub: obfitość

14. Aby też i ich nadmiar był *pomocą* dla waszego niedostatku, aby stała się równość,

15. Tak jak jest napisane: Ten *kto* wiele zebrał, nie miał za wiele; a *ten* kto mało, nie miał za mało. Wj 16,18

16. A Bogu *niech będzie* dziękczynienie*, Temu, który wlał** taką gorliwość o was w serce Tytusa, *lub: łaska, życzliwość; **dost.: dał, sprawił

17. Bo istotnie* przyjął tę zachętę, i z *tym* większym zapalem** dobrowolnie, poszedł do was. *lub: prawdziwie; **gorliwością 2Kor 8,22; Rz 16,4

18. I posłaliśmy razem z nim brata, którego uznanie* w Ewangelii *jest znane* przez wszystkie zbory. *lub: pochwała, aproba

19. A nie tylko to, ale został wybrany* przez zbory za towarzysza naszej podróży razem z tym *darem* łaski, który przez nas służy ku chwale samego Pana i ku okazaniu waszej gotowości, *tj. wybrany przez nalożenie ręki - por: Dz 14,23*

20. Wystrzegając się tego, aby ktoś nie zgał** nas z *powodu* obfitości *sprawowanej* przez nas służby**. 2Kor 11,12; Rz 14,16

*lub: obwiniać, drwić; **która jest przez nas obsługiwana

21. Troszcząc się o to, co dobre nie tylko przed Panem, ale i przed ludźmi.

22. A posłaliśmy z nimi naszego brata, którego wypróbowałeś wielokrotnie w wielu *sprawach*, że jest gorliwy*, a który teraz jest jeszcze bardziej gorliwy z powodu wielkiego zaufania do was. ^{*lub: rzetelny, pilny}

23. Co do Tytusa, to jest on moim współtowarzyszem* i współpracownikiem dla was; a co do naszych braci, są oni chwałą Chrystusa i wysłańcami** zborów. ^{Lk 5,7; 2Kor 2,9;}

^{*lub: współnik, uczestnik; **gr: apostoł} 1Tes 2,2; 3J 1,8
24. Okażcie więc dowody waszej miłości i naszej chwały z was przed obliczem zborów.

9 Lecz o służbie dla świętych nie *muszę* wam zbyt dużo pisać. ^{2Kor 8,4}

2. Bo znam waszą gotowość*, z powodu której chlubię się wami** przed Macedończykami, że Achaja jest już gotowa od roku; a żarliwość** wasza** pobudziła wielu z nich.

^{*lub: dobre chęci, ochota} ^{Ga 4,17-18; Obj 3,19;}
^{**lub: gorliwość, zapal; ***dost.: z was} ^{Tt 2,14}

3. Posłałem więc tych braci, aby chluba nasza z was w tej mierze* nie okazała się daremną**, abyście, jak powiedziałem, byli przygotowani; ^{*lub: w części przynależnej; **dost.: uczyniona pustą}

4. Abyśmy czasem, gdyby przyszli ze mną Macedończycy i znaleźli was nieprzygotowanych, nie zostali zawstydzeni, aby nie powiedzieć, że *raczej* wy, na podstawie tej chwały.

5. Uznałem za konieczne zachęcić tych braci, aby do was wcześniej poszli i przygotowali zapowiedziany wcześniej wasz hojny dar, *aby* był on gotowy jako *wyraz* hojności, a nie skąpstwa.

6. To natomiast *sądzę*: Kto skąpo sieje, skąpo też będzie żąć; a kto sieje hojnie, będzie też hojnie żąć. ^{Lk 6,38; Prz 11,24; Ga 6,9}

7. Każdy, tak jak postanowił w sercu*, nie z żalem** i nie z przymusu; bo radosnego dawcę Bóg miłuje. ^{*dost.: sercem} ^{2Kor 8,12;}
^{**dost.: ze smutku, z bólem, udręką} ^{1P 4,9; Dz 20,35}

8. A Bóg jest mocny obficie wam udzielić wszelką łaskę, abyście we wszystkim zawsze mając wszystko wystarczająco*, obfitowali w każdym dobrym czynie, ^{2Tm 3,17}

^{*lub: wystarczająca il. środków do życia, bez potrzeby wsparcia}

9. Jak jest napisane: Rozproszył, dał ubogim, sprawiedliwość Jego trwa na wieki. ^{Ps 112,9}

10. A ten, który zaopatruje sięjącego w ziarno i w chleb na pokarm, oby* zaopatrzył i oby* rozmnożył wasz zasiew, i oby* dał wzrost plonom waszej sprawiedliwości, ^{*tryb życzący}

11. We wszystkim jesteście ubogacani ku wszelkiej szczodrobliwości*, która przez nas sprawla dziękczynienie Bogu. ^{1Tm 6,17}

^{*lub: szczerość, prostota, otwartość wyrażająca się hojnością}

12. Bo posługa w tej służbie, nie tylko uzupełnia niedostatki świętych, ale i obfituje w liczne dziękczynienia *składane* Bogu,

13. Przez doświadczenie* tej służby, oddają chwałę Bogu z powodu posłuszeństwa wyznawanej przez was Ewangelii Chrystusa i za szczodrobliwość wspólnoty wobec nich, i wobec wszystkich. ^{*lub: przez wypróbowanie}

14. A w swym bliżaniu* za was, tęsknią** za wami z powodu przeobfitej łaski Bożej wobec was. ^{*lub: modlitwy, prośby; **pragną was} ^{1Sm 12,19}

15. A Bogu *niech będzie* dziękczynienie* za Jego niewysłowny** dar. ^{Mt 5,44; J 17,9}

^{*lub: łaska, wdzięczność, życliwość; **niemożliwy do wyceny}

10 A ja sam, Paweł, zachęcam was przez łagodność i życzliwość Chrystusa, *ja*, który *obecny* wśród was osobiście*, prawdziwie jestem pokorny, lecz nieobecny, *podobno* jestem śmiały** wobec was. ^{Lb 12,3;}

^{*dost.: według twarzy; **lub: odważny} ^{2Sm 22,36; Ga 5,22}

2. Proszę* więc, *abym* będąc obecny, nie był śmiały *zgodnie* z przekonaniem, z jakim myślę** być odważny wobec niektórych, tych, którzy myślą** o nas, że chodzimy według ciała. ^{*lub: błagam; **dost.: liczyć, rozważać, wmiarkować}

3. Albowiem chodząc w ciele, nie walczyliśmy według ciała, ^{1Tm 1,18; 2Tm 4,7; 1P 4,1}

4. Albowiem broń naszej kampanii wojennej* nie jest cielesna, ale mocna Bogiem, by niszczyć miejsca warowne, ^{Rz 13,12;}

^{*lub: służba wojskowa, działania wojenne} ^{EF 6,13; 1Tes 5,8}

5. Niszcząc zamysły* i wszelką wyniosłość**, która podnosi się przeciw poznaniu Boga, i zniewalając każdą myśl do posłuszeństwa Chrystusowi, ^{Dz 4,25; Rz 1,21; Flp 4,8}

^{*lub: zamiary, kalkulacja, myślenie; **to, co wysokie}

6. Mając też* gotowość ukarać** wszelkie nieposłuszeństwo, gdy wasze posłuszeństwo stanie się całkowite***. ^{2Kor 7,11; 13,2; Dz 5,3}

^{*gr: kai; **lub: wymierzyć sprawiedliwość; ***stanie się pełne}

7. Czy patrzycie na to, co jest przed oczyma? Jeśli ktoś jest przekonany, że sam jest

Chrystusa, to niech ponownie rozważy sam w sobie, że tak jak on *jest* Chrystusa, tak i my *jesteśmy* Chrystusa.

1Sm 16,7;

*dost.: *naprzeciw oblicza, twarzą* J 7,24; Rz 2,28

8. Albowiem jeślibym i nieco więcej chlubił się z naszego autorytetu^{*}, który nam dał Pan dla zbudowania, a nie dla zniszczenia was, nie zostanę zawstydzony, ^{*lub: władza, prawo, moc}

9. Aby nie wydawało się wam, że was straszę *moimi* listami^{*}. *dost.: *przez listy*

10. Albowiem mówi *ktos*: Listy jego wprawdzie są *ważkie*^{*} i *potężne*^{**}, ale cielesna obecność słaba i słowo *nić* nie *znaczące*^{***}.

Jr 1,6;

**lub: ciężkie*; ***silne, mocne*; ****dost.: jest lekceważone* Ga 4,13

11. Taki niech się liczy *z tym*, że jacy jesteście w słowach listów^{*}, będąc nieobecni, takimi i w czynie, będąc obecni. *por. u. 9*

12. Nie ośmielamy się bowiem zaliczać lub porównywać się z takimi, *którzy* samych siebie polecają^{*}; oni *jednak* nie rozumują *właściwie*, gdy sami siebie sobą mierzą i siebie samych z sobą porównują.

Prz 27,2;

**gr.: synkryno - łączyć, zestawiać, porównywać* 2Kor 3,1

13. My natomiast wcale nie będziemy chlubić się ponad miarę, ale zgodnie z miarą^{*}, którą wzorzec^{**} przydzielili nam Bóg, aby *tą* miarą^{*}, dotrzeć aż do was.

Mt 25,15; Rz 12,6

**gr.: metron - prawo, wielkość*; ***gr.: kanon - zasada, wzór*

14. Bo *my* sami nie docieramy do was ponad miarę^{*}, bo przybyliśmy aż do was jako pierwsi z Ewangelią Chrystusa.

Rz 1,16

**lub: rozciągnąć się zbyt daleko, wykroczyć poza granicę*

15. I nie chlubiśmy się ponad miarę cudzym trudem^{*}, ale mamy nadzieję, że wraz ze wzrostem w was wiary waszej, i my urośniemy^{**} według naszego wzorca^{***} aż do obfitowania, *dost.: *w cudzym trudzie, pracy*; ***stać się wielkim, pomnożyć*

****gr.: kanon - zasada, wzór, norma* od *gr.: kane - prosty pręt*

16. Aby głosić Ewangelię poza waszymi *granicami*, a nie chlubić się z rzeczy dokonanych^{*} według cudzego wzorca. ^{*lub: gotowych}

17. A kto się chlubi, niech się chlubi w Panu.

18. Albowiem nie ten, co sam siebie poleca, jest *doświadczony*^{*}, ale ten, którego poleca PAN.

Jr 9,24; 1Kor 4,5; J 5,42; 2Tm 2,15

**gr.: dokimos - przyjęty, wypróbowany, nadający się do użycia*

11 Obyście mogli znieść odrobinę mojej głupoty! Ale znóście *także* i mnie.

2. Albowiem zazdrosny jestem o was zazdrością Bożą; bo zareczyłem^{*} was z jednym mę-

żem, aby postawić przy Chrystusie czystą dziewicę. ^{*lub: zaślubić, związać} Pwt 4,24; Ef 5,27

3. Boję się jednak, by w jakiś *sposób*, *tak* jak wąż zwiódł Ewę swoją przebiegłością, *tak też* wasze myśli nie zostały skażone^{*}, odpadając^{**} od prostoty w Chrystusie.

**lub: niszczyć, zatruć, zwałować*; ***dost.: z dala od* Rdz 3,1

4. Bo jeśli oto^{*} ktoś przychodzi i głosi innego Jezusa, którego my nie głosiliśmy, albo jeśli bierzecie^{**} innego ducha, którego nie otrzymaliśmy, albo inną ewangelię, której nie przyjęliśmy, dobrze^{***} to znosiłście^{***}.

lub: wprawdzie, istotnie*; **otrzymujecie Dz 4,12;**pięknie, wspaniale*; ****znosić Ef 4,4; Ga 1,7

5. Bo uważam, że w niczym nie jestem gorszy^{*} niż owi bardzo^{**} wielcy^{**} apostołowie^{**}.

lub: ustępować komuś, mieć braki, spóźnić się* 1Kor 15,9;*dost.: owi wielcy nadapostołowie* 2Kor 12,11; Ga 2,6

6. Jeśli więc *jestem* prostakiem^{**} w słowie^{**}, to nie w poznaniu; lecz we wszystkich staliśmy się *całkowicie* jawni wszystkim wam.

**lub: a skoro*; ***gr.: idioties - por. 1Kor 14,16*; ****lub: mówię*

7. Czy popełniłem grzech, poniżając samego siebie, abyście wy zostali wywyższeni, że za darmo głosiłem wam *jako* dobrą nowinę Ewangelię Boga?

Rz 15,16; 1Tes 2,8

8. Złupiłem inne zbory, biorąc od nich *złot*^{*}, aby wam służył;

Flp 4,14; 1Kor 9,1-27

**gr.: opsonion - żołnierska zapłata w naturze lub w pieniądzu w przenośni - zapłata za grzech - por. Rz 6,23*

9. A będąc obecny u was, i znajdując się w niedostatku, nikogo nie obciążylem; bo mój brak uzupełnili bracia, którzy przyszli z Macedonii i we wszystkich strzegłem samego siebie, i *nadal* będę się strzec^{*}, aby nie być ciężarem^{**} dla was.

gr.: tero - strzec, starannie zajmować się, zachować - Mt 19,17**lub: nie być uciążliwym*

10. Jest we mnie prawda Chrystusa, że w regionie Achai, ta chluba *która jest* we mnie nie zostanie zatrzymana^{*}. ^{*lub: zamknięta, ucziszona}

11. Dlaczego[?] Że was nie miłuję[?]? Bóg *to* wie. ^{*lub: przez co, ze względu na co}; ***gr.: agape - por. J 21,15*

12. Ale co czynię, *to* i będę czynić, aby odciąć sposobność tym, *którzy* szukają tej sposobności, aby w tym, w czym się chlubią, zostali znaleźieni takimi jak my.

13. Bowiem tacy fałszywi apostołowie, zdradliwi^{*} pracownicy, zmieniają *swą* postać^{**} na apostołów Chrystusa.

Mt 7,15; 1J 4,1; Obj 2,2

gr.: dolios - oszukiwać, podstępny, fałszywy**gr.: metaschematizdo - zmienić kształt, zmienić coś na coś*

14. I nie *ma w tym nic* dziwnego*, bo sam szatan zmienia *swą* postać *na* anioła** swiałości. **tub: niezwykłego; **postańca* 2Kor 2,11; Mt 16,23

15. Nic więc wielkiego, jeśli i słudzy jego są zmieniani *na* postać jakby sług sprawiedliwości – ich koniec będzie zgodny z ich czynami.

16. Ponownie mówię: Niech nikt nie uważa mnie *za* głupiego; a jeśli nawet*, to przyjmijcie mnie, jak głupiego, abym i ja mógł się odrobić** chlubić. **gr: me - nie, czy nie; **gr: mikron*

17. *To* *co* mówię, nie mówię zgodnie z *mysłą* Pana, ale jakby w *przystępie* głupoty* – w tej podstawie chluby. 2Kor 7,6-12

**gr: afrosyne - głupota, głupstwo, brak rozumu, lekkomyślność*

18. Skoro liczni chlubią się według ciała* i ja będę się chlubić. **gr: sarks* Ga 3,3; Jr 9,23; 1P 1,24

19. Bo chętnie* znosicie głupich, *sami* będąc mądrymi. **tub: z przyjemnością, z zadowoleniem*

20. Bowiem znosicie *to*, gdy was ktoś zniewala, gdy ktoś objada, gdy ktoś bierze, co wasze, gdy się ktoś wynosi*, gdy ktoś was uderza** w twarz. Iz 50,6; Rz 16,17; Ga 4,9

**dosl.: jest wyמושony; **gr: dero - obdzierać ze skóry, razić*

21. Ze wstydem *to* mówię, jako że w tym my byliśmy słabi; a jeśli ktoś jest w czymś ośmielony*, w głupocie *to* mówię, i ja się ośmielam*. Flp 3,3-6; 2Kor 10,1-2

**gr: tolmazo - być odważnym, nie znać co to przerażenie, mieć śmiałość w czymś, gardzić strachem, znosić*

22. Hebrajczykami są? I ja *także*. Izraelitami są? I ja *także*. Potomstwem* są Abrahama? I ja *także*. Wj 3,18; Rz 11,1; Flp 3,5

**gr: sperma - nasienie - tu w liczbie pojedynczej*

23. Sługami* są Chrystusa? Jako obłąkany *to* mówię: Ja bardziej; bardziej** niż inni w trudach***, ponad miarę w chłostach, częściej od *innych* w więzieniach, częstokroć w *bliskości* śmierci. 1Tes 3,2; Dz 9,16; Ef 3,1

**gr: diakonos; **tub: oficjcie; ***tub: ciężka praca, zwój*

24. Od Żydów wziąłem pięć razy po czterdzieści *uderzeń* bez jednego, Mt 10,17; Pwt 25,2

25. Trzy razy byłem bity różgami*, raz zostałem ukamienowany, trzykrotnie rozbił się ze *mną* okręt, dzień i noc przeżyłem w głębinie morskiej, Dz 16,22; 22,24; Mt 21,35

**tj. surowa rzymska kara zwana verberatio od verbo - bicz*

26. Często w podróży, w niebezpieczeństwach na rzekach, w niebezpieczeństwach od rozbójników, w niebezpieczeństwach od współrodaków, w niebezpieczeństwach od

pogan, w niebezpieczeństwach w mieście, w niebezpieczeństwach na pustyni, w niebezpieczeństwach na morzu, w niebezpieczeństwach wśród fałszywych braci,

27. W trudzie i w znoju, często w bezsennych nocach, w głodzie i pragnieniu, często w postach*, w zimnie i w nagości, Dz 14,23; 1Kor 7,5

**gr: nesteia - post - powstrzymywanie się od jedzenia i picia*

28. Niezależnie od tych zewnętrznych naciśnięć, *pozostaje* mi codziennie troska o wszystkie zbory*. **gr: ekklesia - por. 1Kor 1,2**

29. Ktoś jest słaby*, to** czy** ja nie jestem słaby? Ktoś jest zgorszony, to** czy** ja nie płonę? **tub: niedomagać, być chorym; **gr: kai - a, i, przeciwstawne*

30. Jeśli konieczne jest bym się chlubił*, będę się chlubić* moją słabością. 2Kor 12,5; **gr: kauchema - por. Flp 1,26** Prz 27,2; Jr 9,23-24

31. Bóg i Ojciec Pana naszego Jezusa Chrystusa, który jest błogosławiony* na wieki, wie, że nie kłamie. **gr: makarios - por. Mt 5,3**

32. W Damaszku etnarcha* króla Aretasa strzegł* miasta Damasceńczyków, chcąc mnie pojmać; Dz 9,24; 2Kor 11,26

**tj. przełożony nad narodem, bez tytułu królewskiego*

***gr: froureo - chronić poprzez zostawienie straży, pilnować*

33. Ale przez otwór, w koszu, zostałem spuszczonej przez mur i uciekłem z jego rąk.

12 Chlubić się zatem nie jest dla mnie *pożyteczne**; przejdę bowiem do widzeń i objawień** Pana. J 16,7; 18,14; 1Kor 6,12

tub: korzystnie; **gr: apokalipsis - w l.mn. - por. Ef 3,3

2. Znam człowieka w Chrystusie, *który* przed czternastu laty – czy w ciele*, nie wiem, czy poza ciałem, nie wiem, Bóg wie – taki to, porwany** został aż do trzeciego*** nieba. **gr: soma - por. Kol 2,11** 1Krl 8,27; Łk 24,51; 1Tes 4,17

***gr: harpadoz - zażądać czegoś dla siebie, porwać - por. 1Tes 4,17**

****wg myśli hebrajskiej istniały trzy sfery nieba - por. Rdz 1,1*

3. I znam takiego człowieka – czy w ciele, czy poza ciałem, nie wiem, Bóg wie –

4. Został porwany do rajy* i słyszał niewypowiedziane słowa**, których człowiekowi nie wolno wypowiadać. Łk 23, 43; Obj 2,7

**gr: paradeisos - u Persów - ogród, park, gaj, teren otoczony murem; **gr: rhema - słowo, słowo wypowiedziane*

5. Z takiego będę się chlubić; ale z samego siebie chlubić się nie będę, chyba tylko ze swoich słabości. 1Kor 2,3; 2Kor 11,18

6. Jeśli bowiem chciałbym się chlubić, nie będę głupi, będę bowiem mówił prawdę, ale wstrzymuję się, aby ktoś nie myślał o mnie

ponad to, co widzi *we* mnie lub co ode mnie słyszy.

7. Abym nie wynosił¹⁸ się z nadzwyczajności objawień, został mi dany kolec¹⁹ w ciało – posłaniec szatana, aby mnie policzkował, abym nie wynosił¹⁸ się *ponad miarę*.

¹⁸dost.: został wyniesiony Ez 28,24;

¹⁹lub: cierń, zaostrożony kij, oścień Ga 4,14; Ef 4,27

8. W tej *sprawie* trzykrotnie prosiłem Pana, aby to odstąpiło²⁰ ode mnie. ²¹aoryst w 3 osob. l.poj.

²⁰odstąpiło - to doświadczenie?, imi: on - domyśl. Pan lub szatan

9. I powiedział mi: Wystarczy ci moja łaska; bowiem moja moc w słabości jest doskonała²². Więc raczej najchętniej będę się chlubił ze swoich słabości, aby we mnie zamieszkała²³ moc²⁴ Chrystusa.

IP 4,13-14

²²lub: jest dokonaną; ²³gr.: episkeneo - rozbić namiot, zamieszkać

²⁴gr.: dynamis - potęga, siła, moc, zdolność, ogromny wpływ

10. Dlatego *mam* upodobanie w słabościach, w zniewagach, w potrzebach, w prześladowaniach, w uciskach dla Chrystusa; bo gdy jestem słaby, wtedy jestem mocny.

11. Stałem się głupi, chlubiąc się; wy mnie *do tego* zmusiliście. Ja bowiem powinienem być przez was polecany, bo w niczym nie ustępowałem owym bardzo wielkim apostołom²⁵, chociaż²⁶ jestem niczym. 1Kor 3,4; Ga 2,6

²⁵dost.: owi wielcy nadapostołowie; ²⁶lub: jeśli i - gr.: ei kai

12. *Jednak* prawdziwie znaki apostoła okazały²⁷ się wśród was w całej wytrwałości, w znakach, i w cudach, i mocach. Mt 12,39

²⁷lub: uskutecznić, dokonać, zrealizować, spowodować

13. Czy bowiem jest *coś*, w czym okazaliście się gorsi od pozostałych zborów, chyba tylko *w tym*, że ja sam nie byłem wam ciężarem? Darujcie mi tę niesprawiedliwość.

14. Oto po raz trzeci jestem gotowy przyjść do was i nie będę wam ciężarem; albowiem nie szukam tego, co wasze, ale was *samych*; nie dzieci bowiem winny gromadzić²⁸ zapasy dla rodziców, ale rodzice dla dzieci.

²⁸gr.: thesaurizo - mieć zapas, odłożyć, zgromadzić bogactwa

15. Lecz ja z największą²⁹ przyjemnością będę ponosił wydatki i wyczerpię³⁰ się zupełnie dla waszych dusz, chociaż *im* więcej was miłuje, *tym* *mnie* jestem *przez* was miłowany. ³¹lub: zużyć się całkowicie Ga 4,10; Hbr 13,17

16. Ale niech i tak będzie³², ja was nie obciążylem, tylko będąc przebiegłym³³, wziąłem was podstępem. ³⁴dost.: jest

³³gr.: panourgos - przebiegły, podstępny, podły, zdradziecki

17. Czy przez kogoś z tych, których do was wysłałem, oszukałem³⁵ was? 2Krl 5,16;

³⁵lub: okazałem zachłanność - por. u. 18** 1Kor 4,17; 16,10

18. Prosiłem³⁶ Tytusa i posłałem z nim brata. Czy Tytus w czymś was oszukał³⁷? Czy nie postępowaaliśmy w tym samym duchu? Czy nie chodziliśmy tymi samymi śladami?

³⁶lub: zachęciłem 2Kor 8,6; Flp 2,19; Dz 20,33

³⁷gr.: pleonekteo - okazać zachłanność, oszukać, wykorzystywać

19. Czy znowu wydaje się wam, że usprawiedliwiani się przed wami? Przed obliczem Boga mówimy w Chrystusie, a wszystko to, umiłowani, dla waszego zbudowania.

Rz 12,19; 2Kor 9,12; Flp 4,1

20. Boję się bowiem, gdy przyjdę, abym nie znalazł was czasem takimi, jakimi nie chcę, bym i ja nie został znaleziony przez was *takim*, jakim nie chcecie; by czasem między wami *nie było* kłótni, zazdrości, wybuchów gniewu, intryg³⁸, plotek, obmawiania, nadymania³⁹ się i nieporządków⁴⁰;

Ga 5,15;

³⁸lub: fałszywa ambicja, kłótnia, spór Ef 4,31; Jk 3,14

³⁹lub: nadęcie duszy, pycha, ⁴⁰brak równowagi, niepokoję

21. Aby, gdy ponownie przyjdę, nie poniżył mnie Bóg mój u was i będę wiecej oplakiwał⁴¹ tych, którzy wcześniej zgrzeszyli i nie zmienili swojego myślenia⁴² o nieczystości, nierządzie i rozwiązłości, które czynili.

⁴¹gr.: pentheo - żałować, oplakiwać, boleć 1Kor 5,1; 2Kor 13,2

⁴²gr.: metaneo - okazać skruchę, żałować, upamiętać się

13 Trzeci to już raz idę⁴³ do was A na *wypowiedzi* ust dwóch albo trzech świadków oprze się cała sprawa⁴⁴.

⁴³gr.: erchomai - przyjść, przybywać, ukazać się, dojść, dotrzeć

⁴⁴lub: każde wypowiedziane słowo Mt 18,16; Pwt 17,6; 19,5

2. Zapowiedziałem i zapowiadam, jako obecny⁴⁵ za drugim razem, a teraz będąc nieobecny; piszę tym, którzy przedtem zgrzeszyli, i wszystkim pozostałym, że jeśli znów przyjdę, nie będę *nikogo* oszczędzał⁴⁶,

⁴⁵gr.: pavemi - być obok, być gotowym, być do dyspozycji, obecny

⁴⁶gr.: feidomai - powstrzymać się, oszczędzać tj. nie niszczyć

3. Skoro chcecie *doświadczyć*⁴⁷ mówiącego we mnie Chrystusa, który wobec was nie jest bezsilny, ale mocny jest w was.

⁴⁷lub: szukać, dążyć; ⁴⁸dać dowód wypróbowanej wartości

4. A jeśli bowiem ukrzyżowany został wskutek słabości, *to* jednak⁴⁹ żyje z mocy Boga, bo i my jesteśmy słabi w Nim, jednak będziemy żyć razem z Nim z mocy Boga wobec was.

⁴⁹dost.: uszakże, lecz

Łk 23,43; Flp 2,7; 1P 3,18

5. Poddawajcie próbie samych siebie, czy^{*} jesteście w wierze, samych siebie doświadczajcie. Czyż sami o sobie w pełni nie wiecie, że Jezus Chrystus jest w was? Chyba że jesteście niewypróbowani^{**}. 1Kor 11,28; Ef 4,12

^{*gr: ei - jeśli, czy, skoro, o ile; **lub: niedoświadczeni - por. w 7*}

6. Mam jednak nadzieję, że poznacie, że my nie jesteśmy niewypróbowani^{*}. ^{*por. w 7*}

7. A modłę się do Boga, abyście nie złęgo nie czynili; nie dlatego, żebyśmy okazali się wypróbowani, ale abyście wy czynili to, co jest dobre^{*}, a my byśmy byli jak niewypróbowani^{**}.

^{*gr: kalos - dobry, piękny, szlachetny}

^{**gr: adokimos - niedoświadczony, odrzucony po próbie, zdyskwalifikowany, nie nadający się do użycia}

8. Bo nie możemy uczynić czegoś przeciwko prawdzie^{*}, ale dla prawdy. Prz 26,2;

^{*gr: aletheia - por. J 8,32* Lk 9,49; Hbr 2,3}

9. Albowiem radujemy się, jeżeli my bylibyśmy słabi^{*}, a wy bylibyście mocni; a o to też modlimy się – o wasze wzmocnienie^{**}.

^{*dosł.: tryb przypusz. czas teraż. 2Kor 12,9; 2Tm 3,17;}

^{**lub: pouczenie, udoskonalenie duszy - por. w 11* 1P 5,10}

10. Dlatego będąc nieobecny piszę to, abym^{*}, gdy będę obecny, nie musiał użyć surowości zgodnie^{*} z autorytetem^{**}, który mi dał Pan dla zbudowania, a nie dla burzenia. Ti 1,13;

^{*lub: według; **władza, prawo, moc 2Kor 10,8; Jr 1,10}

11. Na koniec, bracia, radujcie się, bądźcie wzmocnieni^{*}, bądźcie zachęceni^{**}, to samo myślcie, zachowujcie pokój, a Bóg miłości i pokoju będzie z wami. Flp 2,2

^{*gr: kataritidzo - uczynić sprawnym, pełnym, naprawić, udoskonalić duszę, być takim, jakim powinno się być - Ga 6,1*}

^{**gr: parakaleo - używać na pomoc, zachęcać, brać w obronę}

12. Pozdrówcie jedni drugich pocałunkiem^{*} świętym^{**}. Pozdrawiają^{***} was wszyscy święci.

^{*dosł.: przez lub w świętym pocałunku - gr: filema od fileo - okazywać czułość - por. J 21,15*** 1Kor 16,20; Tes 5,26; 1P 5,14}

^{**gr: hagios - oddzielony od (świata), poświęcony dla (Boga)}

^{***gr: aspazomai - przyjmując z radością, dobrze życzyć, witać}

13. Łaska^{*} Pana Jezusa Chrystusa i miłość Boga, i społeczność^{**} Ducha Świętego z wami wszystkimimi. Amen. Lb 6,24-26; 1J 5,7; Rz 16,6

^{*gr: charis - nie zasłużona życzliwość, przychyłność, piękno}

^{**gr: koinonia - uczestnictwo, wspólnota, związek, połączenie, współuczestnictwo, społeczność, współdział, współczucie}

List apostoła Pawła do Galacjan

1 Paweł apostoł^{*}, *wystany* nie od ludzi, ani przez człowieka, ale przez Jezusa Chrystusa i Boga Ojca, który Go wzbudził z martwych,

2Tm 1,1; Rz 8,11; 1P 1,21

^{*}gr.: *apostolos - poseł, postaniec, wystannik z rozkazami*

2. I wszyscy bracia, którzy są ze mną, do zbiorów^{*} Galacji. ^{*}gr.: *ekklelesia - por. w. 13^{*}*

3. Łaska wam i pokój od Boga Ojca i Pana naszego Jezusa Chrystusa,

4. Który wydał samego siebie za nasze grzechy, aby nas wyrwać z obecnego^{*} wieku złego, zgodnie^{**} z wolą Boga i Ojca naszego,

^{*}lub: *nastającego*; ^{**}według Ga 2,20; Mt 20,28; J 10,11

5. Jemu chwała na wieki wieków. Amen.

6. Dziwię się, że tak prędko dajecie się przenosić[†] od Tego, który was powołał przez łaskę Chrystusa do innej Ewangelii;

Hbr 7,12

^{*}lub: *zamienić miejscami, usunąć, przejść, odwieść*

7. Która nie jest inna, są tylko jacyś ludzie, którzy was niepokoją^{*} i chcą przekreślić Ewangelię Chrystusa.

Dz 15,1,24;

^{*}lub: *poruszać, mącić, wywoływać zamęt* 1Tm 4,1; 2P 2,1

8. Ale jeśli nawet my albo anioł z nieba głosiłby wam Ewangelię inną od tej, którą my wam głosiliśmy, niech jest przeklęty^{*}.

^{*}gr.: *anathema - klęwa rytualna dotycząca osób lub rzeczy*

9. Jak wcześniej powiedziałem, i teraz ponownie mówię: Jeśli wam ktoś głosi Ewangelię inną od tej, którą przyjęliśmy^{*}, niech jest przeklęty.

1Kor 16,22; Pwt 13,1

^{*}gr.: *paralambano - przyjmąć, uznać, wziąć dla siebie*

10. Albowiem, czy teraz ludzi chcę pozyskać^{*}, czy Boga? Albo czy ludziom staram się podobać? Bo jeśli bym jeszcze^{**} ludziom chciał się podobać^{††}, nie byłbym sługą^{†††} Chrystusa.

^{*}lub: *przekonywać, ufać, polegać*; ^{**}gr.: *eti - jeszcze, nadal, już*

^{††}lub: *zadowolić*; ^{†††}niewolnikiem Kol 3,22; 1Tes 2,4

11. A oznajmiam wam, bracia, że Ewangelia przeze mnie głoszona, nie jest zgodna^{*} z myślą człowieka;

^{*}gr.: *kata - według* 1Kor 15,1

12. Ja bowiem, ani jej nie wziąłem od człowieka, ani *nie* zostałem jej nauczony, ale mam ją przez objawienie^{*} Jezusa Chrystusa.

^{*}gr.: *apokalypsis - (nagle) odsłonięcie tego, co zakryte* Dz 22,6

13. Bo słyszeliście o moim wcześniejszym postępowaniu w judaizmie, że niezmiernie prześladowałem Kościół^{*} Boga i niszczyłem go;

Dz 26,4; 1Kor 15,9; Dz 8,3; Flp 3,4

^{*}gr.: *ekklelesia - wywołani z, społeczność, zgromadzenie publ.*

14. I robiłem postępy^{*} w judaizmie bardziej^{**} niż wielu rówieśników z mojego pokolenia, będąc w większym stopniu *od innych* zapaleńcem moich ojczystych tradycji.

Jk 1,26

^{*}lub: *posiadałem się naprzód*; ^{**}gr.: *hyper - por. 2Kor 11,23^{*}*

15. Ale gdy upodobało się Bogu, który mnie odłączył już w łonie mojej matki i powołał przez swoją łaskę,

Lk 1,15; Jr 1,5; Pwt 7,7

16. Objawić we mnie swojego Syna, abym Go głosił między poganami, natychmiast, nie radziłem^{*} się ciała i krwi;

Mt 16,17; 1Tm 1,16;

^{*}lub: *nie dołożyłem dodatkowo nic z ciała i krwi* 2Kor 4,6

17. I nie wstąpiłem do Jerozolimy do tych, którzy przede mną byli apostołami, ale odszedłem do Arabii^{*} i ponownie wróciłem do Damaszku. ^{*}tj. *ziemie na płd. od Damaszku, Półw. Arabski*

18. Następnie, po trzech latach wstąpiłem^{*} do Jerozolimy, żeby poznać Piotra; i pozostałem przy nim piętnaście dni.

1Kor 9,5

^{*}tj. *wstąpiłem się - Jeruzolima leży na górze*

19. A innego z apostołów nie widziałem z wyjątkiem Jakuba, brata Pana.

1Kor 15,7; J 7,5

20. A to, co wam piszę, *oto oświadczam* przed obliczem Boga, że nie kłamie.

21. Potem poszedłem w okolice Syrii i Cylicji;

22. A nie byłem znany osobście^{*} zborom Judei w Chrystusie;

^{*}dosl.: *obliczem*

23. A oni jedynie słyszeli, że ten, który nas wcześniej prześladował, teraz głosi wiarę, którą wcześniej niszczył.

1Kor 15,8; 1Tm 1,13

24. I chwaliли Boga z mojego powodu^{*}.

^{*}lub: *oddawali chwałę przeze mnie Bogu*

2 Potem, po czterech latach wstąpiłem ponownie do Jerozolimy z Barnabą, biorąc ze sobą także Tytusa.

Dz 15,1-2; 2Kor 8,16

2. A wstąpiłem tam w związku z objawieniem^{*} i przedstawiłem im Ewangelię, którą głoszę między poganami, na osobności na-

tomiast *ty* cieszącym się poważaniem^{**}, aby się czasem *nie okazało*, że biegnę lub biegnę na próżno. 2Tm 2,8; Flp 2,16

^{*por. Ef 3,2*}; ^{**idiom: uważających się być czymś}

3. Ale nawet Tytus, *który był* ze mną, będący Grekiem, nie został zmuszony *by* dać się obrzezać^{*}, ^{*dosl.: zostać obrzezanym} Dz 15,24; 16,3

4. Pomimo^{*} wprowadzenia potajemnie fałszywych braci, którzy wkradli się by szpiegować^{**} naszą wolność, którą mamy w Chrystusie Jezusie, aby nas zniewolić; 2Kor 11,13

^{*gr: dia - przez, ze względu, jako przyczyną rzeczy, *de - zaś, natomiast, lecz; **lub: badać, dowiadywać się dokładnie}

5. Tym, ani na chwilę^{*} nie ustąpiliśmy i nie poddaliśmy się, aby prawda Ewangelii przetrwała ze względu *na* was. ^{*dosl.: na godzinę}

6. A ci, którzy uważają^{*} się za kogoś – jakimi niegdyś byli, nie czyni mi to różnicy^{**}; Bóg nie ma względu na osobę^{***} – ci, cieszący się poważaniem^{*}, nic *na* mnie dodatkowo nie nałożyli^{****}. ^{*por. w 2**; **lub: nie ma dla mnie żadnego znaczenia; *** idiom: nie patrzy na oblicze człowieka Dz 10,34; ****gr: prosanatithemi - dodatkowo nałożyć coś, dodać Ga 2,2}

7. Raczej przeciwnie, widząc, że jest mi powierzona Ewangelia *dla* nieobrzezanych, jak Piotrowi *dla* obrzezanych, Dz 15,12; Rz 11,13

8. Ten bowiem, który przez Piotra^{*} działał skutecznie w apostołstwie *dla* obrzezanych, działał skutecznie^{**} i we mnie wobec pogan, ^{*dosl.: w Piotrze; **gr: energoe - skutecznie działająca moc}

9. I gdy poznali daną mi łaskę, Jakub i Kefas^{*}, i Jan, uważani za filary, podali mi i Barnabę pryncypał wspólnoty, abyśmy szli do pogan, a oni do obrzezanych; Mt 16,18

^{*aram. imię Piotra - kamyk, fragment skały - por. J 1,42*}

10. Tylko żebyśmy pamiętali o ubogich, to też gorliwie starałem się to właśnie^{*} czynić.

^{*dosl.: to samo Dz 11,19-26}

11. A gdy przyszedł Piotr do Antiochii, wystąpiłem przeciwko niemu otwarcie^{*}, gdyż był winny. ^{*dosl.: w twarz}

12. Albowiem przed przyjściem niektórych^{*} od Jakuba, jadaliśmy razem z poganami; a gdy przyszli, usuwał się i odłączał, bojąc się tych z obrzezania. ^{*gr: tis - pewien, jakiś, ktoś}

13. A razem z nim obłudni byli i pozostali Żydzi, tak że i Barnaba dał się uwieść^{*} ich obłudzie. ^{*lub: uprowadzić, odwieść razem, 1Kor 15,33; dać się uwieść rzeczom niskim Ef 4,14; Hbr 13,9}

14. Ale gdy zobaczyłem, że nie kroczą prosto zgodnie z prawdą Ewangelii, powiedzia-

łem Piotrowi wobec wszystkich: Jeżeli ty, będąc Żydem, żyjesz po pogańsku, a nie po żydowski^{*}, dlaczego przymuszasz^{**} pogan żyć po żydowski? ^{*lub: na sposób Judejczyków Rz 14,14}

^{**gr: anakadzo - czynić koniecznym, wymagać, zmuszać}

15. My jesteśmy z natury^{*} Żydami, a nie grzesznikami z pogan. ^{*gr: fysis - por. Jk 3,7*}

16. Wiedząc, że człowiek nie zostaje uznany za sprawiedliwego z uczynków Prawa, ale tylko^{*} przez wiarę^{**} Jezusa Chrystusa, i my uwierzyliśmy w Jezusa Chrystusa, abyśmy zostali uznani za sprawiedliwych z wiary w Chrystusa, a nie z uczynków Prawa, dlatego że nikt^{***} nie będzie uznany za sprawiedliwego z uczynków Prawa. Ga 3,10;

^{*gr: ean me - jeśli nie; ***dosl.: żadne ciało Rz 3,19; 4,1-15}

^{**gr: dia pisteos lesou - jako genitivus subiectivus - czyli wiara Jezusa lub wierność Jezusa - por. w 20**, 3,22; Rz 3,22; Flp 3,19}

17. Natomiast jeśli, szukając *tego* by zostać uznanim za sprawiedliwych w Chrystusie, sami okazaliśmy się grzesznikami, to czy Chrystus jest sługą grzechu? Z pewnością nie^{*}. ^{*aram. idiom: porzućmy tę myśl Rz 6,1}

18. Albowiem jeśli to, co zburzyłem, ponownie buduję, to samego siebie czynię^{*} przestępcą. 1Kor 8,11; Rz 6,15; Ga 5,11

^{*dosl.: stać razem, łączyć się z czymś, ustalać, dawać dowody}

19. Bo ja z powodu Prawa, umarłem *dla* Prawa^{*}, abym żył *dla* Boga^{**}. ^{*dosl.: Prawu; **Bogu}

20. Z Chrystusem jestem przybyty do krzyża^{*}, i żyję już nie ja, lecz żyje we mnie Chrystus; a to, że teraz żyję w ciele, żyję w wierze Syna^{**} Bożego, który mnie umiłował i wydał samego siebie za mnie. Mt 20,28;

^{*lub: jestem współukrzyżowany Rz 6,8; Ga 6,14}

^{**gr: en pistei zo te tou pisteos hytou - jako gen. subiectivus - wierze Syna Bożego, lub gen. obiectivus - dzięki wierności}

21. Nie odrzucam^{*} łaski Bożej; bo jeśli przez Prawo jest sprawiedliwość^{**}, wtedy Chrystus umarł na próżno. Ga 5,2; Iz 49,4; Jr 8,8

^{*lub: nie lekceważę, nie umiawiam; **usprawiedliwienie}

3 O nierozumni Galacjanie! Kto was zaczarował^{*}, abyście nie byli posłusznymi prawdzie, *was*, którym przed oczami Jezus Chrystus wcześniej był opisany, *jako* ukrzyżowany pośród was? Ga 3,3; Mt 7,26; Ef 3,8

^{*gr: baskaieno - idiom: zle oko - rzucić urok, zaczarować}

2. Tego tylko chciałym się od was dowiedzieć: Czy z uczynków Prawa wzięliście Ducha, czy ze słuchania *z* wiarą^{*}? Ga 3,5,14;

^{*dosl.: słuchania wiary Dz 11,15-18; Ef 1,13}

3. Czy tak nierozumni jesteście? Rozpoczęliście duchem, teraz ciałem chcecie zakończyć?
Hbr 7,19,25; 9,9; Lk 6,40; 2Kor 13,11

4. Czy tak wiele wycierpieliście na próżno*? Jeśli rzeczywiście – *to na próżno!*
Ez 18,24;
*gr: eike - bez powodu, bez celu, nieistotnie 2P 2,20

5. Ten więc, który was zaopatruje w Ducha i *Ten* działający z mocą* wśród was, czy z uczynków Prawa to czyni, czy ze słuchania z wiarą**?
*lub: czyniący cuda - L.mn. 2Kor 3,8;
**dost.: słuchania wiary Dz 5,12; Hbr 2,4

6. Tak jak Abraham uwierzył Bogu i zostało mu *to* poczytane* dla uznania za sprawiedliwego**.
Rdz 15,6; Rz 4,3; Jk 2,23; Rz 4,6.11.22.24

*gr: logidzomai - liczyć, poczytać, rachować, brać pod uwagę
**lub: poczytano mu za sprawiedliwość

7. Wiedźcie zatem, że ci, którzy są z wiary, *ci* są synami Abrahama.

8. A Pismo przewidziało*, że Bóg z wiary uznaje za sprawiedliwych pogan; wcześniej ogłosiło tę radosną nowinę Abrahamowi: W tobie będą błogosławione wszystkie narody**.

*lub: wiedzieć wcześniej, mieć przed swoimi oczami

**tj. wszyscy poganie, nie Żydzi Rz 9,30; Hbr 4,2; Rdz 12,3

9. Tak, że ci, którzy są z wiary, są błogosławieni z wierzącym* Abrahamem. *lub: wierzym

10. Wszyscy* bowiem, którzy są z uczynków Prawa, są pod przekleństwem**, bo napisano: Przeklęty każdy, kto nie trwa we wszystkich *przepisach*, które są zapisane w zwoju Prawa, aby je czynił. *dost.: ilu, jak wiele Pwt 11,26;

*lub: złorzeczenie, klątwa Rz 3,19-20; Jk 2,9

11. Ale to, że przez* Prawo nikt przed Bogiem nie jest uznany za sprawiedliwego jest oczywiste**, gdyż: Sprawiedliwy z wiary żyć będzie.
Kpl 18,5; Mt 19,17; Kaz 7,20; Ha 2,4; Rz 1,17

*dost.: w (Prawie); **gr.: delos - jasny, oczywisty, widoczny

12. Lecz Prawo nie jest z wiary, lecz człowiek, który je czyni, będzie żyć przez nie.

13. Chrystus odkupił nas od przekleństwa Prawa, stając się za nas przekleństwem, bowiem jest napisane: Przeklęty każdy, kto wisi na drzewie,
Rz 3,24; Kol 1,14; Pwt 21,23

14. Aby błogosławieństwo Abrahama stało się w Chrystusie Jezusie *udziałem* pogan, abyśmy obietnicę Ducha otrzymali przez wiarę.
Dz 1,4; 2,33

15. Bracia! Po ludzku* mówię: Przecież i potwierdzonego przymierza *zawartego* przez ludzi nikt nie odrzuca ani *niczego* nie dodaje. *dost.: na wzór człowieka Hbr 9,17

16. Abrahamowi natomiast i jego potomkowi* zostały ogłoszone obietnice. Nie mówi: I potomkom, jak o wielu, ale jak o jednym: I twojemu potomkowi* – którym jest Chrystus. *lub: nasieniu Rdz 13,15; 17,7; 22,18; 26,3-4

17. To więc mówię, że przymierza potwierdzonego wcześniej przez Boga w Chrystusie, nie unieważnia Prawo, które nastąpiło po czterystu trzydziestu latach, *tak by* znać obietnicę za nieważną*.
Wj 12,40; Iz 14,27; Hi 40,8
gr.: katargeo - pozbawić znaczenia, unieważnić - 1Kor 1,28**

18. Albowiem jeśli z Prawa jest dziedziczenie*, *to* już nie z obietnicy; lecz Abrahamowi darował *je* Bóg przez obietnicę.
Ps 105,6;
*gr.: kleronomia - dziedzictwo, spadek Rz 4,13; Rdz 22,16

19. Czym więc jest Prawo? Z powodu przestępstw zostało dodane, dopóki nie przyjdzie potomek*, któremu *dana jest* obietnica; *co* zostało zarządzane przez aniołów ręką** pośrednika. *por. w 18*, **dost.: w ręku Ga 3,23; Rz 3,19-23

20. A pośrednik nie występuje przy jednej *stronie*, a Bóg jest jeden.
Hi 9,23; Dz 12,10

*dost.: a pośrednik nie jest (dla) jednego

21. Czy więc Prawo jest przeciwne obietnicom Boga? Z pewnością nie*. Gdyby bowiem dane było Prawo, które mogłoby przywrócić do życia**, prawdziwie z Prawa byłoby uznanie za sprawiedliwych.
Mt 5,17; Rz 3,31

*aram. idiom: porzucmy tę myśl; **lub: ożywni

22. Ale Pismo zamknęło* wszystko pod grzechem, aby obietnica z wiary Jezusa** Chrystusa była dana *tym*, którzy są wierzącymi.

*gr.: symkleio - współwziąć, łapać, osaczyć, okrążyć

gr.: ek pisteou Iou - z wiary Jezusa - por. Ga 3,16

23. A przed przyjściem wiary, byliśmy strzeżeni pod Prawem, razem zamknięci *aż* do przyjścia wiary, która miała zostać objawiona.

24. Tak więc Prawo było naszym wychowawcą* do Chrystusa, abyśmy z wiary zostali uznani za sprawiedliwych.
Dz 13,38

*gr.: paidagogos - niewolnik nadzorujący rozwój dziecka

25. Ale gdy przyszła wiara, już nie jesteśmy poddani wychowawcy.

26. Wszyscy bowiem jesteście synami** Boga przez wiarę w Chrystusa Jezusa.
Ef 1,5;
*gr.: hyios - syn jako reprezentant ojca J 1,12; Rz 8,16

27. Albowiem ilu z was zostało ochrzczonych* w Chrystusa, w Chrystusa jesteście obleczeni.
Rz 6,3; 1Kor 12,13; Kol 2,10

gr.: baptizo - zamurzać, zamaczać wielokrotnie - por. Mt 3,11

28. I nie ma Żyda ani Greka; nie ma niewolnika ani wolnego; nie ma męzczyzny* ani kobiety**; albowiem wy wszyscy jednym jesteście w Chrystusie Jezusie. Kol 3,11;

*dosl.: tego, co męskie; **tego, co żeńskie Ga 5,6; 1 Kor 7,9

29. A jeśli wy należycie do Chrystusa, wtedy jesteście potomstwem* Abrahama, a zgodnie z obietnicą dziedzicami. Ga 5,24; 2Kor 10,7;

*lub: nasieniem - liczba poj. 1Kor 5,23; Hbr 11,18

4 Mówię więc: Tyle czasu ile dziedzic jest małym dzieckiem*, niczym nie różni** się od niewolnika, chociaż jest panem wszystkiego; *gr.: nepios - dziecko do 4 lat; **lub: nie przeżyjsza

2. Ale podlega* opiekunom i zarządcom, aż do czasu ustalonego przez ojca. Mt 11,28;

*dosl.: jest pod Kol 2,8; Dz 15,10

3. Tak też i my, gdy byliśmy małymi dziećmi, byliśmy zniewoleni przez* elementarne zasady** tego świata. *dosl.: pod - jak w w. 2*

**gr.: stoicheion - element zasady, ciąg liter; pierwiastek, żywioł

4. Lecz gdy przyszło wypełnienie czasu, posłał Bóg swojego Syna, który narodził* się z kobiety i narodził* się pod Prawem,

*gr.: ginomai - stać się, narodzić się, być, zaistnieć Ef 1,10

5. Aby wykupić tych, którzy byli pod Prawem, abyśmy dostąpili usynowienia*.

*lub: przysposobienia za synów Dz 20,28; Ef 1,5; Tt 2,14; Rz 8,23

6. A ponieważ jesteście synami, dlatego Bóg posłał do serc waszych Ducha swojego Syna,wołającego*: Abba** i Tato! Łk 11,3; IP 1,11; Rz 8,15

*lub: krzyczeć, mówić donośnym głosem; **por: Mk 14,36*

7. Tak więc już nie jesteś niewolnikiem, lecz synem; a jeżeli synem, to i dziedzicem Boga przez Chrystusa. Ps 16,5; Rz 8,17; Jr 31,33

8. Ale wtedy, prawdziwie nie znając Boga, staliście się niewolnikami tych, którzy z natury nie są bogami. 1Tes 1,9; J 1,10; Dz 17,30

9. Ale teraz, gdy poznaliście Boga, a raczej poznani będąc przez Boga, czemu ponownie zwracacie do słabych i nędznych* elementarnych zasad** tego świata, którym ponownie, tak jak na początku, chcecie oddać się w niewolę? Mt 11,27; 1J 5,20; 2Tm 2,19; J 17,3

*gr.: ptochos - skrajna nędza, żebrak, ubóstwo; **por. w. 3**

10. Pilnujcie* dni i miesiące, i pór roku, i lat. *lub: zachowujecie, przestrzegacie Kol 2,16

11. Boję się o was, czy czasem* nie trzuliem** się dla was na próżno. 1Kor 15,58

*lub: czy w jakis sposób; **gr.: kopiao - pracować ciężko, mozolić

12. Proszę* was, bracia, stawajcie się tacy

jak ja, gdyż i ja jestem jak wy. W niczym mnie nie skrzywdziliście*. 2Kor 2,5; Dz 21,21

*lub: zanosić błagania, modlić się; **czynić źle, szkodzić

13. Wiecie bowiem, że po raz pierwszy głosiłem wam Ewangelię na skutek słabości* ciała; *gr.: astheneia - kruchosć, słabość, choroba 2Kor 12,7

14. A próbą* moją, w moim ciele, nie wzgardziliście, ani mnie nie odrzuciliście**, ale przyjęliście mnie jak posłańca*** Bożego, jak Chrystusa Jezusa. Ps 119,141; 1Tes 4,8

*lub: próby; **dosl.: wypuść - metafora odrzucenia

***gr.: angelos - posłaniec, zwiastun, anioł

15. Kto więc był waszym szczęściem? Albowiem świadczę wam, że gdyby to było możliwe, wypilibyście swoje oczy i mi je oddali.

16. A tak, czy stałem się waszym nieprzyjacielem*, mówiąc wam prawdę? J 8,45; 1Kor 18,7

*gr.: echthros - zmiennawdziec, budzić wstręt i niechęć, wróg

17. Zabiegają* o was z niedobrych pobudek, bo chcą was odłączyć, abyście wy o nich zabiegali*. *lub: współzawodniczyć, pożądać zazdrośnie

18. A dobrze jest zawsze zabiegać o to, co dobre, a nie tylko wtedy, gdy jestem wśród was obecny. Iz 59,17; Tt 2,14; Obj 3,19

19. Dzieciątka* moje, które znówu w bólach rodzę, dopóki Chrystus nie będzie ukształtowany** w was! 1Tm 1,2; Tt 1,4; 1J 2,1

*gr.: teknon - dziecko, czuła forma zwracania się do uczniów

**gr.: morfoo - kształtować, tworzyć, przyjmować postać

20. Chciałbym teraz być obecnym przy was i odmienić mój głos, ponieważ jestem zakłopotany* co do was. 1Tes 2,17; 2Kor 7,5

*lub: wątpić, być przyparty do muru, nie wiedzieć co robić

21. Powiedzcie mi wy, którzy chcecie być pod Prawem, czy nie słyszycie Prawa?

22. Albowiem jest napisane, że Abraham miał dwóch synów, jednego z niewolnicy, a drugiego z wolnej. Rdz 16,15; 17,15; Ga 3,10

23. A ten jednakże, który był z niewolnicy*, jest zrodzony zgodnie z wolą ciała, ten natomiast z wolnej, ze względu na obietnicę.

*gr.: paidiske - służąca, młoda niewolnica, dziewczynka

24. To* jest znaczenie obrazowe*; są to bowiem dwa przymierza; jedno z góry Synaj, które istotnie rodzi w niewolę; jest nim Hagar. *gr.: atina - które - lmn. Hbr 8,6-13; 10,16; 12,24

**gr.: allegoreo - mówić w przenośni, alegorycznie, obrazowo

25. Hagar bowiem jest to góra Synaj w Arabii, a odpowiada* dzisiejszej Jerozolimie; bo jest w niewoli** ze swoimi dziećmi.

*lub: stoi w jednym szeregu; **dosl.: jest niewolnikiem

26. Lecz górna Jerozolima jest wolna i ona jest matką nas wszystkich. Ga 3,29; Rz 9,8

27. Albowiem jest napisane: Rozraduj się* nieplodna, ty, która nie rodzisz; wydaj okrzyk i zawołaj, ty, która nie rodzisz w bólach; bo samotna ma więcej dzieci, niż ta, która ma męża. *dosl.: zostań rozradowana Ps 113,9

28. My natomiast, bracia, jesteśmy dziećmi obietnicy na podobieństwo Izaaka.

29. Lecz tak, jak wtedy ten, który został zrodzony według ciała, przesładował tego, który został zrodzony według ducha, tak i teraz.

30. Ale co mówi Pismo? Wyrzucić niewolnicę i jej syna; bo nie może dziedziczyć syn niewolnicy z synem wolnej. Rz 4,3; 21,10

*gr.: ekballo - wypchnąć, wypędzić, zmusić do odejścia, odejść

31. Zatem, bracia, nie jesteśmy dziećmi niewolnicy, ale wolnej. J 8,36; Hbr 2,15

5 Stójcie więc w wolności, do której nas wyzwolił Chrystus i nie poddawajcie się ponownie pod jarzmo* niewoli. Rz 8,21; 1P 2,16

*gr.: jarzmo - jarzmo dla zwierząt, w przenośni: brzemień, ciężar

2. Oto ja, Paweł, mówię wam: Jeśli dajecie się obrzezać, Chrystus wam nic nie pomoże*.

*lub: uspiąć, być przydatnym, przynieść korzyść Dz 15,1

3. A świadczę ponownie każdemu człowiekowi, który daje się obrzezać, że jest zobowiązany wykonać całe Prawo.

4. Zostaliście odłączeni* od Chrystusa wy wszyscy, którzy w Prawie uznajecie się za sprawiedliwych; wypadliście z łaski.

*gr.: katargeo - unieważnić, stracić na znaczeniu, zmniejszyć, być bezczynnym, tu możliwe: odłączenie się; *lub: z dala

**lub: zostaliście uznani za ..., uznawani jesteście za ...

5. Albowiem my duchem* i z wiary, oczekujemy nadziei sprawiedliwości. Ps 25,5;

*lub: Duchem; **czekać na coś z nadzieją Tt 3,7; Ef 2,18

6. Bo w Chrystusie Jezusie ani obrzezanie nic nie znaczy*, ani nieobrzezanie, ale wiara działająca* przez miłość. Ga 6,15; Ef 1,15; 3,17

*dosl.: nie jest silne; *gr.: energeo - skutecznie działająca moc

7. Biegliście dobrze*, kto wam przeszkodził, abyście nie byli posłusznymi* prawdzie?

*gr.: kalos - pięknie, szlachetnie, dobrze Mt 13,21;

*lub: dać się przekonać prawdzie 1Kor 9,24; Hbr 12,1

8. To namawianie* nie jest od Tego, który was powołuje. Ga 1,6; 3,1

*gr.: peismono - perswazja, podstępne namawianie

9. Mała ilość kwasu całe ciasto zakwasza. Mt 16,7; Lk 12,1; 1Kor 5,6

10. Ja jestem co do was przekonany* w Pa-

nu, że nie będziecie myśleć inaczej; a ten, który was niepokoi** , poniesie karę** , kimkolwiek jest. *lub: ufam 2Kor 1,15; 2Tes 3,4

**lub: trwożyć, wzburzać, dręczyć; ***zostanie osądzony

11. A ja, bracia, jeśli jeszcze głoszę obrzezanie, dlatego nadal jestem przesładowany? Zatem straciło znaczenie* zgorzenie** krzyża. *por. u 4; **lub: skandal Ga 6,12; Rz 9,32; Dz 16,3

12. Oby odcięli sobie* ci, którzy was podburzają* . *domyśl.: ironicznie o zmuszających do obrzezania

**gr.: anastolo - wzniecić zamieszki, wzrwać, wzburzyć

13. Bo wy do wolności zostaliście powołani* , bracia; tylko ta wolność niech nie będzie zachętą ku pobudzaniu** ciała, ale z względu na miłość służcie** jedni drugim. J 8,32

*gr.: kaleso - wezwani; **gr.: aforme - pobudzić przez wysiłek, bodzić, sposobność; ***lub: bądźcie niewolnikami

14. Całe bowiem Prawo jest wypełnione* w jednym nakazie* , w tym: Będiesz miłował swojego** bliźniego, jak samego siebie.

*gr.: pleroo - wypełnić, sprawić obfitość, urzeczywistniać

**dosl.: w słowie, **twojego Mt 7,12; 22,39-40

15. Ale jeśli jedni drugich kłasic* i pozeracie, patrzcie, abyście jedni przez drugich nie zostali strawieni** . Jk 3,13

*gr.: dakno - gryźć zębami, metaf.: czynić wyrzuty, dręczyć

**gr.: analisko - trawić, zużywać, truć, niszczyć

16. Mówię więc: Duchem postępujcie* , a pożądlivość** ciała z pewnością** nie wykonać. *lub: w duchu żyć; **usilnych pragnień 2Kor 5,7

**gr.: ou me - podwójne zaprzeczenie jako wzmocnienie

17. Ciało bowiem pożąda* przeciwko duchowi, a duch przeciwko ciału; a te są sobie przeciwne, abyście nie to, co* chcecie, czynili. *lub: usilnie pragnię; **dosl.: cokolwiek Rz 7,22

18. Jeśli więc przez Ducha dajecie się prowadzić* , nie jesteście pod Prawem.

*lub: jeśli więc (przez) Ducha jesteście prowadzeni

19. Jawne* są natomiast czyni* ciała, którymi są: cudzołóstwo, nierząd, nieczystość, rozpusta, Kol 3,5; 1Tm 1,9; Wj 20,14; Ez 16,32

*lub: widoczne, publicznie jawne; *gr.: ergon - dzieło, wynik

20. Bałwochwalstwo* , czary, nieprzyjaźnie, kłótnie, zazdrość, wybuchy gniewu, intrygi* , poróżnienia** , rozłamy** , 2Krn 33,6

*gr.: eidololatreia - kult, służba fałszywym bógom

**lub: współzawodnictwo, ambicje; ***podziały; ****herezje

21. Zawiść, zabójstwa, pijaństwo, hulanki i tym podobne, o których zapowiadał wam, jak i przedtem zapowiedziałem, że ci, którzy te rzeczy czynią, Królestwa Bożego nie odziedziczą. 1Kor 6,9; 15,50; Ef 5,5

22. Natomiast owocem* ducha jest: miłość, radość** , pokój, cierpliwość, uprzejmość, dobroć*** , wiara**** ,

J 15,1-5,16; 1Kor 13,1-13

*gr: karpōs - owoc, plon - tu: w L poj. - czynny ciała w Lmn.

**lub: zadowolenie; ***prawość serca i życia; ****wielmość

23. Łagodność, opanowanie*. Prawo nie jest przeciwko takim.

2P 1,6; Dz 24,25

*gr: enkrateia - panowanie nad sobą zwł. nad pożądaniami

24. Ci więc, którzy są własnością* Chrystusa, ukrzyżowali swoje ciało wraz z namiętnościami* i pożądliwościami** .

Rz 8,15; 13,14;

*lub: doznaniami; **usilnymi pragnieniami

IP 2,11

25. Jeśli żyjemy duchem* , duchowi* się podporządkowujemy** .

2Kor 3,6; Rz 8,4; IP 4,6

*lub: dla ducha, duchowi; **dosł.: iść w szeregu, kroczyć za

26. Nie stawajmy się chciwi próżnej chwały, jedni drugich prowokując* , jedni drugim zazdroszcząc* .

*lub: drażniąc; **być zawistnym

Flp 2,3

6 Bracia! Jeśli człowiek zostanie przyłapany na jakimś upadku, wy, jako duchowi, naprawiajcie* takiego w duchu łagodności, przyglądając się uważnie sobie, abyś i ty nie został poddany próbie* .

Jk 5,16; 1Kor 10,12

*gr: kataritido - określił med. - uczynić sprawnym, wzmożnić, naprawić złamanie lub wyposażyć, uczynić doskonałym

**gr: peirado - być kuszonym, doświadczonym, próbowanym

2. Jedni drugich brzemiona* noście** , a tak wypełnicie Prawo Chrystusa.

Wj 23,4; Rz 15,1

*gr: baros - ciężar, kłopot; **gr: bastado - podnieść rękami

3. Albowiem jeśli ktoś uważa, że jest czymś* , będąc niczym** , ten zwodzi w myśleniu samego siebie.

Lk 18,11; Rz 12,3; Prz 25,14

*lub: kimś - gr: tes - kimś, czymś; **lub: nikim - gr: medeis

***gr: frenapatao - zwodzić czyjś umysł, oszukiwać kogoś

4. Ale każdy niech sam bada* swoje dzieło* , a wtedy będzie miał chlubę** jedynie w sobie samym, a nie w innym*** .

Prz 14,14; 2Kor 1,12

*lub: doświadczasz siebie; **gr: ergon - czyn, dzieło tu w L poj.

***gr: kauchaema - por. Flp 1,26; ****lub: drugim

5. Albowiem każdy swój własny ciężar* poniesie.

*gr: fortion - ciężar, obowiązek

Rz 2,6; 14,12

6. A ten, który jest nauczany o Słowie, niech ma współnotę* wszelkiego dobra z tym, który go naucza.

Rz 15,27; 1Kor 9,9; 1Tm 5,17

*gr: koinonia - mieć lub czynić wspólnie, dzielić się, brać udział, być uczestnikiem, łączyć się, mieć wspólnotę

7. Nie dajcie się wprowadzić w błąd* . Bóg nie daje się z siebie naśmiewać** ; albowiem

cokolwiek by człowiek zasiał, to też będzie żął.

*lub: zwieść, błąkać, prowadzić na manowce

**gr: nykteridzo - krzywić nos, sztydzić z kogoś, traktować

z lekceważeniem, gardzić, wyśmiewać

1Kor 6,9

8. Bo kto sieje dla swojego ciała* , z ciała żął będzie skażenie** ; ale kto sieje dla ducha* , z ducha żął będzie życie wieczne.

*lub: w ciało; **zepsucie, rozkład materii; ***w ducha

9. A nie zniechęcajmy* się czyniąc dobro; albowiem w swoim czasie będziemy żeli nieznużeni** .

1Kor 15,58; 2Tes 3,13; Hbr 12,3

*lub: nie upadajmy na duchu; **niestrudzeni, nieostabieni

10. Zatem więc, dopóki mamy czas, czynmy dobro* względem wszystkich, a najwięcej względem domowników* w wierze.

*gr: agathos - dobry, prawy, czcigodny

1Tm 2,1; 1Tes 5,15

11. Popatrzcie, jak wielkimi literami napisałem wam swoją ręką.

12. Ci zwycięscy* , którzy chcą się podobać w ciele** , ci zmuszają** was, abyście byli obrzezani jedynie po to, aby nie byli prześladowani z powodu krzyża Chrystusa.

*dosł.: ilu; **gr: sarks - ciało, ciało bez życia, cielesność - zmysłowa natura; ***gr: anakatzo - wymuszać, słać, wymagać

13. Albowiem ci, którzy są obrzezani, sami nie zachowują Prawa, ale chcą, abyście byli obrzezani, aby chlubić* się z waszego ciała.

gr: kauchaomai - chwalić, przechwalać się, chlubić - Flp 1,26

14. Co do mnie natomiast, oby się tak nie stało, abym się chlubił, chyba tylko w krzyżu Pana naszego Jezusa Chrystusa, przez którego dla mnie świat jest ukrzyżowany, a ja dla świata* .

Flp 3,8; 1Kor 2,2

*gr: aion - wiek, epoka, okresy czasu, świat, wieczność

15. Albowiem w Chrystusie Jezusie ani obrzezanie nie jest czymś ważnym* , ani nieobrzezanie, ale nowe stworzenie.

2Kor 5,17;

*dosł.: nie jest silne

Ef 4,24; Kol 3,10

16. A wroscopy ci, którzy według tego wzoru* będą kroczyć** – nad nimi pokój i miłosierdzie, i nad Izraelem Boga.

Ps 125,4; Flp 3,16

*lub: kanon, zasada, przymiar; **dosł.: iść w szeregu - Ga 5,25**

17. Odtąd* niech mi nikt nie dodaje trudu; ja bowiem piętna** Pana Jezusa noszę na swoim ciele.

*lub: na koniec

2Kor 4,10; Kol 1,24

**gr: stigmata - wylatuowany lub wypalony na skórze znak

18. Łaska Pana naszego Jezusa Chrystusa z duchem waszym, bracia. Amen.

List apostoła Pawła do Efezjan

1 Paweł, apostoł Jezusa Chrystusa z woli Boga, do świętych, którzy są w Efezie i wiernych^{**} w Chrystusie Jezusie.

^{*gr: dia - por. 1Kor 1,1*}; ^{**lub: godnych zaufania, wierzących}

2. Łaska wam i pokój od Boga, Ojca naszego i Pana Jezusa Chrystusa.

3. Błogosławiony^{*} Bóg i Ojciec Pana naszego Jezusa Chrystusa, *Ten*, który nas pobłogosławił^{*} wszelkim duchowym błogosławieństwem^{*} niebios w Chrystusie.

2Kor 11,31;

^{*gr: eulogeo - wystawiany - por. Mt 14,19*} 1P 1,3; Ef 2,6; 3,10

4. Tak jak i wybrał[†] nas dla siebie^{*} w Nim przed założeniem świata, abyśmy byli święci i nienaganni^{**} przed Nim w miłości^{***},

J 17,24;

^{*lub: wybrał sobie; **bez zarzutu} 1P 1,20; Obj 13,8;

^{***lub: W miłości przeznaczył nas ...} Ps 135,4; J 10,16

5. Przeznaczył^{*} nas *dla siebie* do usynowienia przez Jezusa Chrystusa, według upodobania swojej woli,

Rz 8,29; 1P 1,2

^{*gr: prooridzo - ustalić coś z góry, wyznaczyć zawczasu}

6. Ku chwale sławy^{*} swojej łaski, którą obdarzył^{**} nas w Umilowanym.

Lz 43,21; Jr 33,9;

^{*lub: uznania; **dost.: obdarzył lub napełnił łaską} Lk 1,28

7. W Nim mamy odkupienie przez Jego krew, odpuszczenie^{*} upadków według bogactwa Jego łaski. ^{*lub: uwolnienie, wyzwolenie} Dz 20,28; 26,18

8. Którą hojnie^{*} nas obdarzył we wszelkiej mądrości i roztropności.

Rz 5,5; Lz 52,13

^{*gr: perisseuo - być obficie zaopatrzonym, mieć ponad miarę}

9. Oznajmiając^{*} nam tajemnicę swojej woli według swego upodobania, które powziął w Nim,

Ef 3,4; 6,10; Rz 16,25; 1Kor 15,51

^{*gr: gnoiridzo - dać poznać, oznajmić, posiadać grunt. wiedzę}

10. *Aby w akcie zarządzenia^{**} pełni czasów*, w Chrystusie jako głowie, w jedno zgromadzić wszystko, zarówno to co w niebiosach, *jak i na ziemi*, w Nim,

Kol 3,11; Dz 3,19; Obj 7,4

^{*gr: oikonomia - zarządzanie domem, plan, nadzór}

11. W którym też jesteście wybrani do dziedzictwa, *my*, którzy zostaliśmy przeznaczeni^{**} według postanowienia^{**} Tego, który sprawia wszystko według decyzji^{***} swojej woli,

^{*gr: prooridzo - ustalić coś z góry, wyznaczyć zawczasu}

^{**gr: protesis - postanowić coś wcześniej, plan - por. 2 Tm 3,10**}

^{***gr: boul - rada, zamiysł, wola, plan, postanowienie}

12. Abyśmy istnieli ku chwale sławy^{*} Jego, my, którzy pierwsi położyliśmy^{**} swoją nadzieję w Chrystusie.

^{*lub: uznania; **oparliśmy}

13. W Nim i wy usłyszeliście słowo prawdy, Ewangelię o zbawieniu waszym, w Nim^{*} też uwierzyliście i zostaliście zapieczętowani Duchem obietnicy – Świętym^{**},

Rz 1,16; Ef 4,30

^{*gr: en hos - w Nim, dot. Chrystusa, lub w nie - logos jest w rodz. m.}

^{**lub: Świętym Duchem obietnicy lub ...obietnicy tym Świętym}

14. Który jest poręką^{*} naszego dziedzictwa dla odkupienia nabytej własności^{**}, dla chwały sławy^{***} Jego.

2Kor 5,5; Lk 21,28; Rz 8,23

^{*gr: araban - przedsnak, zadatek; **tego, co nabyte; ***uznania}

15. Dlatego i ja, gdy usłyszałem o wierze waszej w Panu Jezusie i o miłości do wszystkich świętych^{*},

^{*gr: hagios - por. Hbr 13,24**}

16. Nie przestaję dziękować za was, wspominając^{*} o was w moich modlitwach,

Rz 1,9;

^{*dost.: czyniąc wzmianki} Kol 1,3; 1Tes 5,17

17. Aby Bóg Pana naszego Jezusa Chrystusa, Ojciec chwały, dał wam Ducha^{*} mądrości i objawienia w dogłębnym poznaniu^{**} Jego,

^{*lub: ducha; **gr: epignosis - dokładne, pełne poznanie}

18. I oświecone oczy waszego umysłu^{*}, abyście widzieli jaka jest nadzieja Jego powołania i jakie jest bogactwo chwały dziedzictwa Jego w^{**} świętych,

^{*mss Byz: serca; **lub: wśród}

19. I jak przeogromną jest wielkość Jego mocy wobec nas, którzy wierzymy zgodnie z działaniem potęgi siły Jego,

20. Którą działał w Chrystusie, gdy wzbudził^{*} Go z martwych i posadził po swojej prawicy w niebiosach,

Dz 4,12; Flp 2,9

^{*lub: wzbudziwszy - aoryst czas przeszły ze skutkiem trwającym}

21. Wyżej nad wszelkie zwierchności i władze, i moce, i panowania, i wszelkie imię jakie może być wymienione, nie tylko w tym wieku, ale i w tym nadchodzącym;

Kol 2,10

22. I wszystko poddał pod Jego stopy, a Jego darował^{*} jako głowę ponad wszystkim Kościołowi,

^{*lub: dał, wyznaczył, ustanowił} Ef 4,15; Kol 1,18

23. Który jest Jego ciałem i pełnią Tego, który sam wszystko we wszystkich^{*} napełnia^{**} sobą.

^{*lub: wszystkim; **wypełnia} Ef 5,23

2 A was, będących martwymi w upadkach i grzechach,

Kol 2,13; Mt 8,22; Łk 15,24

2. W których niegdyś żyliście* zgodnie z dobą** tego świata, według władcy mającego władzę w powietrzu, ducha, który teraz działa w synach opornych***

*dost.: obracać się - metafora sposobu życia Ef 5,6; Kol 3,6
**gr.: aion - epoka, okresy czasu, świat; ***uporczywy opór; bunt

3. Wśród nich i my wszyscy żyliśmy* niegdyś w pożądliwościach** naszego ciała, czyniąc wole ciała i myśli, i byliśmy z natury dziećmi gniewu, jak i pozostali;

*dost.: obracaliśmy się - metafora życia Rz 1,24; 13,14;
**lub: usilnych pragnieniach 1Kor 4,7; Jud 1,16

4. Bóg natomiast, będąc bogatym w miłosierdzie*, przez swoją wielką miłość, którą nas umiłował, *gr.: eleos - łitość, współczucie, łaskawość

5. I to nas, będących martwymi w upadkach, ożywił wraz z Chrystusem – łaską jesteście zbawieni,

J 6,63; Rz 8,11

6. I wraz z Nim wzbudził*, i wraz z Nim posadził** w niebiosach w Chrystusie Jezusie,

*dost.: współwzbudził; **współposadził Kol 3,1; Ga 2,20

7. Aby okazać w nadchodzących wiekach przeobfite bogactwo swojej łaski w dobroci wobec nas w Chrystusie Jezusie.

8. Łaską bowiem jesteście zbawieni przez wiarę, i to nie z was; dar to Boga;

Rz 3,24; J 4,10

9. Nie z uczynków, aby się ktoś nie chlubił*.

lub: chełzył - por. Flp 1,26 Rz 3,18; 4,1; Tt 3,5

10. Jego bowiem dziełem* jesteśmy, stworzeni w Chrystusie Jezusie do dobrych dzieł**, które przygotował wcześniej*** Bóg, abyśmy w nich chodzili.

2Tm 3,17; Tt 2,14

*gr.: potemia - dzieło, czyn, praca; **gr.: ergon - działanie, czyny

***gr.: protoimadzo - przygotować wcześniej, przeznaczyć

11. Dlatego pamiętajcie, że wy, niegdyś poganie w ciele, nazywani nieobrzezani przez tego, który jest obrzezany obrzezaniem na ciele wykonanym ręką,

Rz 2,29; Ga 2,15

12. Że wy byliście w owym czasie bez Chrystusa, oddzieleni od praw obywateli* Izraela i obcy przymierzom obietnicy, nie mający nadziei i bez Boga** na świecie.

J 10,16;

*lub: obywatelstwo, państwo; **bezbożni Kol 1,21; Ef 4,18

13. Ale teraz w Chrystusie Jezusie, wy, którzy niegdyś byliście dalecy, staliście się bliscy przez krew Chrystusa.

Rz 3,25; Kol 1,14

14. On bowiem jest naszym pokojem, który z dwojga jedno uczynił i zburzył w ciele stojący pośrodku mur oddzielenia – wrogość.

15. On* Prawo przykazań, zawarte w ustawach**, uznał za bezużyteczne***, aby z tych dwóch stworzyć w sobie samym jednego nowego człowieka, czyniąc pokój,

Hbr 10,19

*lub: W ciele swoim usunął nieprzyjaźni (wynikającą z Prawa (zawartego) w ustawach, aby z dwóch ...

gr.: dogma - por. Kol 2,14; ***gr.: katargeo - por. 1Kor 1,28**

16. I pojednał ponownie obydwóch w jednym ciele z Bogiem przez krzyż, w Nim zadając śmierć tej nieprzyjaźni.

Rz 5,10; 1P 4,1

17. A gdy przyszedł, ogłosił jako dobrą nowinę pokój wam, którzy* byliście daleko, i którzy* byliście blisko. *dost.: tym

18. Przez Niego bowiem mamy przystęp* do Ojca jedni i drudzy w jednym Duchu.

*lub: posłuchanie, wprowadzenie przed oblicze, przedstawienie ambasadora 1Tm 2,5; Hbr 7,25

19. I dlatego już nie jesteście obcy** i przychodniami**, ale współobywatelami świętych i domownikami Boga,

Ga 3,26; Obj 21,12

*dost.: cudzoziemiec; **mieszkający obok, przybylsz

20. Zbudowanymi* na fundamencie apostołów i proroków, którego kamieniem węgielnym jest Jezus Chrystus,

Łk 11,49;

*lub: wzniesionymi na, nadbudowanymi 2P 3,2; Obj 18,20

21. W* którym cała budowa razem spajana wzrasta w świętą w Panu świątynię;

*lub: na którym (fundamencie) 1Kor 3,17; 2Kor 6,16

22. W* którym i wy jesteście wspólnie budowani, na mieszkanie Boga w Duchu**.

*lub: na którym; **lub: instrumentalnie - Duchem

3 Z tego powodu ja, Paweł, jestem więźnikiem Chrystusa Jezusa za was pogan;

2. Jeśli tylko słyszeliście o rozporządzeniu łaski Bożej, danej mi dla was,

1Kor 9,17

3. Że według objawienia* została mi oznajmiona** tajemnica, jak to wcześniej krótko napisałem,

Mt 13,11; Rz 16,25; Ef 1,17; 5,32

*gr.: apokalypsis - (nagle) odsłonięcie tego, co zakryte; **w 5**

4. Dzięki temu, czytając, możecie zrozumieć mój wgląd* w tajemnicę Chrystusa,

*gr.: synesis - pojmowanie, rozumienie, umysł 1Tm 3,9,16

5. Która w poprzednich* pokoleniach nie była oznajmiona** synom ludzkim, tak jak teraz została objawiona świętym apostołom Jego i prorokom w Duchu,

Łk 11,49; 1Kor 12,28; 2P 3,2

*dost.: imyć; **gr.: gnorizo - poznać, posiadać gruntowną wiedzę

6. Że poganie są współdziedzicami i współczłonkami ciała, i współuczestnikami obietnicy Jego w Chrystusie przez Ewangelię.

7. Jej to stałem się sługą według daru łaski

Bożej, danej mi według skutecznej* mocy Jego. *gr: *energeia* - skutecznie działająca moc

8. Mnie, najmniejszemu* ze wszystkich świętych, została dana ta łaska, abym między poganami głosił dobrą nowinę, to niezgłębiane** bogactwo Chrystusa, 1Tm 1,15

*lub: *mnijeszemu od; **niemożliwe do wytopienia*

9. I oświecił wszystkich, jaka *jest* wspólnota* tajemnicy, która jest ukryta od wieków w Bogu, który wszystko stworzył przez Jezusa Chrystusa; J 1,1-3; Kol 1,12; Hbr 1,2

*gr: *koinonia* - uczestnictwo, wspólnota, związek, połączenie

10. Aby teraz została oznajmiona przez Kościół, władzom i zwierzchnościom w niebiosach różnorodna mądrość Boga, Rz 8,38; Tł 3,1

11. Zgodnie z postanowieniem* *powziętym* przed wiekami, które wykonał w Chrystusie Jezusie, naszym Panu.

*gr: *protesis* - postanowić coś wcześniej, plan - por. 2Tm 3,10**

12. W Nim mamy ufną śmiałość* i przystęp z ufnością przez wiarę w Niego. *lub: *swobodę*

13. Dlatego proszę, abyście nie upadali na duchu* z powodu ucisków moich za was, które są waszą chwałą. *lub: *nie zniechęcał się*

14. Z tego powodu zginam moje kolana przed Ojcem Pana naszego Jezusa Chrystusa,

15. Od którego jest nazwana wszelka rodzina* na niebie i na ziemi, Dz 3,25

*gr: *patria* - kolejne pokolenia pochodz. od ojca (gr: *pater*) rodu

16. Aby dał wam według bogactwa swojej chwały, byście zostali mocą wzmocnieni* przez Jego Ducha w wewnętrznym człowieku, *lub: *dodać sił, stawać się mocnym* Jr 31,33; 1P 3,4

17. *Aby** Chrystus przez wiarę zamowił** się w waszych sercach, *lub: *bo*

*gr: *kataoikeo* - zamieszkiwać, osiedlić się, przebywać

18. *A wy,* którzy zostaliście w miłości zakorzenieni i ugruntowani, abyście nabrali siły *by* uchwycić* razem ze wszystkimi świętymi, jaka jest szerokość i długość, i głębokość, i wysokość, J 15,3; Ga 2,20; Obj 3,21

*lub: *schwycić, zdobyć na własność, pojąć umysłem*

19. I poznać także tę miłość Chrystusa, która przewyższa wszelką wiedzę*, abyście zostali napełnieni do całej pełni Boga. *lub: *poznanie*

20. A Temu, który według mocy w nas działającej, może uczynić niezmiernie więcej*, ponad to wszystko**, o co prosimy lub o *czym* myślimy***, *gr: *hyper* (ek) *perisou* - ponad miarę, nadzwyczajnie

**hyper *panta* - ponad wszystko; ****lub: rozumiejący, rozważający*

21. Temu chwała w Kościele w Chrystusie

Jezusie we wszystkich pokoleniach, na wieki wieków. Amen. Ef 1,6; Mt 6,13; Rz 11,36; Flp 2,11

4 Zachęcam was więc, ja, więzien w Panu, abyście postępowali* w sposób godny powołania, *do* jakiego** zostaliście wezwani, *dost.: *obracali* - metafora sposobu życia; ***lub: w którym*

2. Z całą pokorą i łagodnością, i cierpliwością, *znosząc** jedni drugich w miłości.

*gr: *anechomai* - znosić, wytrzymywać, wytrwać

3. Gorliwie strzegąc* jedności ducha w spójni** pokoju. *lub: *czuwać, zachowywać* Rz 14,17; w tym samym stanie; **o tym, co jest związane, pęk Kol 3,13

4. Jedno ciało i jeden Duch, jak też zostaliście wezwani w jednej nadziei waszego powołania. 1Kor 12,12; Pwt 6,4; Mt 3,11; Ga 3,27

5. Jeden Pan, jedna wiara, jeden chrzest,

6. Jeden Bóg i Ojciec wszystkich, który jest ponad* wszystkich, przez wszystkich i we wszystkich was. *lub: *przy wszystkich* Ml 2,10

7. A każdemu z nas poszczególne* została dana łaska według miary daru Chrystusa.

*dost.: *a każdemu jednemu z nas* Rz 3,24; 1Kor 12,7

8. Dlatego powiedziano: Wstępując na wysokość, powiódł za sobą pojmanych jeńców i dał ludziom dary. Ps 68,18

9. A to, że wstąpił, cóż innego *oznacza* jeżeli nie to, że najpierw zstąpił do niższych części ziemi? J 3,13; Pr 30,4; Dz 2,32

10. Ten, który zstąpił, jest Tym samym, który wstąpił wysoko nad wszystkie niebiosa, aby napełnić* wszystko. Flp 4,19; Dz 2,28

*gr: *pleroo* - wypełnić, sprawić obfitość, urzeczywistnić

11. I On sam też wyznaczył* tych *na* apostołów, tych *na* proroków, tych *na* ewangelistów**, a tych *na* pasterzy i nauczycieli,

*gr: *didomi* - darować, dać, wyznaczyć na urząd, upoważnić

***tj. glosicielei dobrej, szczęśliwej nowiny* 1Kor 12,29

12. Dla przygotowania* świętych do dzieła służby, do budowania ciała Chrystusa, *lub: *ustawić kość do pierwotnej pozycji* - (term. med.), *naprawić, przysposobić, wydoskonalić* 1Tes 3,10; Hbr 6,1

13. Aż wszyscy dojdziemy do jedności wiary i dogłębnego poznania Syna Bożego, do męża doskonałego, do wymiarów pełni dojrzałości Chrystusa*. *lub: *do miary wypełnienia Chrystusem*

14. Abyśmy więcej nie byli małymi dziećmi, rzucanymi przez fale i oszozonymi każdym wiatrem nauki przez oszustwo* ludzkie w metodycznym podstepie** *wciągania* w błąd;

*lub: *zręczne manipulowanie w grze w kości* Ef 6,11

***gr: methodeia* - działać z metodą dla czynienia zła, podstęp

15. Lecz mówiąc prawdę* w miłości, wszyscy wzrastali w Tego**, który jest głową – w Chrystusa,

IP 1,22; Ef 5,23; Kol 1,18

*gr: *altheuo* - mówić prawdę, być szczerym; **dost.: w Niego

16. Z którego całe ciało jest właściwie spajane* i związane wszelkimi wzajemnie zasilającymi się połączeniami**, według działania w mierze *właściwej* dla każdej jednej części, przyczynia*** się do wzrostu *ciała* dla budowania siebie w miłości.

Kol 2,2; 1Tes 2,13

*lub: *dopasowywane*; ***staw, ściętno*; ****dost.: zniemu sobie*

17. To więc mówię i świadczę w Panu, abyście już więcej nie postępowali tak, jak inne narody* postępują, w próżności** swojego umysłu,

*gr: *ethnos* - poganie, grupy etniczne, nie-Żydzi Ef 2,2

**gr: *mataiotes* - włość, brak trafności, jałowość, pustka

18. Ludzie, którzy mają swoje myśli pograżone w ciemności, będący obcy wobec życia Bożego z powodu niewiedzy będącej w nich, przez zatwardziałość* ich serca,

2Kor 4,4

*lub: *z powodu*; **gr: *poros* - twardszy od marmuru

19. Którzy stali się nieczuli, samych siebie oddali rozpuścić*, czyniąc wszelką nieczystość z butną chciwością**.

1Tm 4,2

*lub: *bezczelność, oddanie się każdej rozpustnej przyjemności*

**gr: *pleonexia* - butna chciwość, bezprawna żądza posiadania

20. Ale wy nie tak nauczyliście się Chrystusa, 21. Jeśli rzeczywiście Go usłyszeliście, i w Nim zostaliście nauczeni, jako że* prawda jest w Jezusie, że macie**

J 14,14

*gr: *kathos* - tak jak, według tego; **w gr. jako zamierzony skutek

22. Zewlec* z siebie starego człowieka z jego wcześniejszym postępowaniem, który niszczonej jest przez** zwodnicze pożądliwości,

*dost.: *odłożyć, zdjąć, położyć obok*; **według, zgodnie z Kol 3,8

23. A dawać się odnawiać duchowi* waszego umysłu, *lub: *duchem w waszym umyśle*

24. I przyoblec się w nowego człowieka, który został stworzony według Boga w sprawiedliwości i w świętości prawdy.

Iz 59,17; Kol 3,10

25. Dlatego, odrzuciwszy* kłamstwo, mówcie prawdę każdemu wokół siebie; bo jesteśmy członkami jedni drugich.

Rz 12,5;

*dost.: *odłożyć, zdjąć, położyć obok* Za 8,16; Prz 12,22

26. Bądźcie zagniewani*, a nie grzeszcie; niech słońce nie zachodzi nad waszym gniewem.

*lub: *gniewajcie się* J 8,11; 1Kor 15,34; 1J 2,1

27. I nie dawajcie miejsca diabłu*.

Jk 4,7;

*gr: *diabolos* - oskarżyciel, oszczerca, potwarcia IP 5,8

28. Ten, *кто* kradnie, niech już więcej nie kradnie, a raczej niech się trzudzi, wypracow-

ując *swoimi* rękoma dobro*, aby miał *czym* podzielić się z będącym w potrzebie**.

*lub: *(to, co) dobre*; ***wiedostatku, biedzie* 1Tes 4,11

29. Niech żadne zgnie* słowo nie wychodzi z waszych ust, ale tylko dobre ku zbudowaniu, *aby* gdy trzeba, niosło życzliwość** słuchającym.

Mt 12,34; Rz 3,13; Jk 3,2

*lub: *zepsute, złe*; ***lub: datoby, udzieliło łaski, przychylności*

30. A nie zasmucajcie* Ducha Świętego Boga, którym* zostaliście zapieczeni w dzień odkupienia.

1Tes 5,19; Ps 78,40; Ef 1,13

*gr: *lypeo* - smucić się, spowodować żal, zaniepokoić się

**dost.: *w którym*; ***gr: *eis* - na, ku, w (dzień odkupienia)

31. Wszelka gorycz i zapalczywość*, i gniew, i wrzask, i bluźnierstwo** niech będą odsunięte od was, wraz ze wszelką złością;

*lub: *wzburzenie, szal*; ***oszczerstwo, krzywdząca mowa*

32. A stańcie się jedni dla drugich łagodni*, miłosierni, przebacząc sobie wzajemnie, tak jak wam Bóg przebaczył w Chrystusie.

*lub: *dobrotliwi, życzliwi, mili* Łk 6,37; 2Kor 2,10; 1J 1,9

5 Stawajcie się więc naśladowcami Boga, jak dzieci umiłowane,

1Tes 2,14; 1P 3,13

2. I chodźcie* w miłości, tak jak i Chrystus nas umiłował i wydał samego siebie za nas *jako* dar i ofiarę *dla* Boga ku przyjemnej wonności**.

Rdz 8,21; Kpl 1,9; 2Kor 2,15

*dost.: *obracać - metaf. sposobu życia*; ***woń słodkiego aromatu*

3. A nierząd i wszelka nieczystość albo chciwość niech nie będą nawet wymieniane pośród was, tak jak przystoi świętym,

4. Również sprośność i blażeńskie mowy*, i żarty, które nie są stosowne, ale raczej dziękczynienie. *lub: *głupia, niedorzeczna gadanina*

5. To bowiem wiedzcie, że żaden rozpustnik* albo nieczysty, albo chciwiec**, to jest bałwochwalca, nie ma dziedzictwa w Królestwie Chrystusa i Boga.

1Kor 6,9; Obj 21,8

*lub: *nierządnik*; ***zachłanny, żądający więcej niż należy*

6. Niech was nikt nie zwodzi próżnymi słowami; albowiem z powodu tych przychodzi gniew Boży na synów opornych*;

*por. Ef 2,2***

7. Nie bądźcie więc ich współuczestnikami*.

*lub: *współnikami, towarzyszami* 2Kor 6,14; 1Tm 5,22

8. Albowiem byliście niegdyś ciemnością, a teraz jesteście światłością* w Panu; postępujcie** *więc* jak dzieci światła,

1Tes 5,5

*lub: *światłem*; ***dost: obracać się - metaf. sposobu życia*

9. Bo owoc Ducha *wyraża się* we wszelkiej dobroci i sprawiedliwości, i prawdzie.

Ga 5,22; Ps 16,2; 1P 2,25; 3J 1,11

10. Bądźcie*, co jest miłe** Panu;

**lub: doświadczać, próbować, uznać za nadające się*
***bardzo podobające się* Rz 12,1; 1Tes 5,21; Flp 4,18

11. I nie bądźcie współuczestnikami bezowocnych dzieł ciemności, ale je raczej karćcie*.

**lub: napominać, wykazywać błęd* Ga 5,22

12. Bo o tym, co się wśród nich potajemnie* dzieje, wstyd jest i mówić.

**lub: skrycie*

13. Lecz to wszystko, gdy jest obnażone* przez światło, staje się jawne; bo wszystko, co staje się jawne, jest światłem.

**lub: skarcić, wykazać winę argumentując* Oz 7,1; Hbr 4,13

14. Dlatego mów: Obudź się*, który śpisz, i powstań** z martwych, a zająśniejcie ci Chrystus.

gr: egeiro - przywrócić do świadomości, uzbudzić, powstać, obudzić ze snu, zmartwychwstać; **gr: anistemi - por. Mt 12,41

15. Patrząc więc uważnie*, jak macie postępować** , nie jak niemądry, ale jak mądry.

**lub: dokładnie, ściśle; **dost.: obracać - metaf. sposobu życia*

16. Czas wykupując* , bo dni są złe.

**lub: ocalić od straty, wykorzystać stosowną chwilę*

17. Dlatego nie bądźcie* nierozumni, ale rozumiejcie** , co jest wola Pana.

gr: ginomai - stawać się, być, zradzać; **synesis - por. Kol 1,9

18. I nie upijajcie się winem, w którym jest rozwiązołość, ale bądźcie napętniani* w duchu,

**lub: dawajcie się napełniać Duchem lub w Duchu*

19. Roznawiając ze sobą przez psalmy i hymny, i pieśni duchowe*, śpiewając i grając** w swoim sercu Panu,

**lub: natchnione, przepiętione treścią duchową*
***lub: śpiewać przy dźwiękach harfy* Mt 15,8

20. Dziękując zawsze za wszystko, w imieniu Pana naszego Jezusa Chrystusa, Bogu i Ojcu,

**gr: timao - bać się, żywić szacunek, poważać, respektować, czcić*

21. Ulegając jedni drugim w bojażni* Bożej.

**gr: fobos - bać się, żywić szacunek, poważać, respektować, czcić*

22. Żony, bądźcie uległe swoim* mężom, jak Panu;

**dost.: własnym* Flp 2,3; 1P 5,5; Kol 3,18

23. Mąż bowiem jest głową żony, jak Chrystus głową Kościoła*; On też jest Zbawicielem ciała.

gr: ekklesia - por. 1Tes 1,1 1Kor 11,3

24. Ale tak, jak Kościół uległy* jest Chrystusowi, tak i żony własnym mężom we wszystkim.

**gr: hypotasso - podporządkować się, być poddanym, uległym* Est 1,12; Iz 55,4; 1Tm 3,5

25. Mężowie, miłujcie swoje żony, tak jak i Chrystus umiłował Kościół i wydał za niego samego siebie,

**gr: hypotasso - podporządkować się, być poddanym, uległym* Kol 3,19; Ga 1,4; 2,20; 1Tm 2,6

26. Aby go uświęcić, oczyszczając kąpielą wodną przez Słowo,

**gr: poieo - uczynić, spowodować, wytworzyć, zrobić coś* 1Kor 6,11; 1T 3,5

27. Aby postawić go przy sobie jako Kościół pełen chwały, nie mający plamy, ani zmarszczki, ani żadnych* z tych rzeczy, ale żeby był święty i nienaganny**.

**dost.: coś, jakiś; **lub: bez zarzutu* 2Kor 4,14; Kol 1,22

28. Tak też powinni mężowie miłować* swoje żony, jak swoje ciała; kto miłuje* swoją żonę, samego siebie miłuje*.

gr: agapao - J 21,15*

29. Albowiem nikt nigdy* swojego ciała nie miał w nienawiści, ale je żywi** i ogrzewa***,

**gr: pote - z zaprzecz. - nigdy*

**gr: ektrefo - wykarmić, żywić, wychować, kształcić, pielęgnować*

**gr: opiekować się troskliwie, utrzym. w ciepłe, być czułym*

30. Bo jesteśmy członkami Jego ciała, z Jego ciała i z Jego kości.

31. Z* tego względu opuści człowiek swojego ojca i matkę, i zostanie złączony** ze swoją żoną, i będą dwoje jednym*** ciałem.

**gr: anti - za (to), w miejsce (tego)* Rdz 2,24; Mk 10,7;

**gr: proskollao - skleić się, złączyć, przywrzeć* 1Kor 6,16

**gr: eis sarka mian - w jednym ciele, ku jednemu ciału*

32. Tajemnica* to wielka; ja jednak mówię to w odniesieniu** do Chrystusa i w odniesieniu** do Kościoła.

gr: mysterion - por. 1Kor 15,51; **gr: eis - ku, do, wobec, o*

33. Jednakże niech każdy z was z osobna miłuje swoją żonę jak siebie samego, a żona niech ma* głęboki respekt** wobec swojego męża.

**dost.: aby (miała)* Kol 3,19; 1P 3,7

**gr: fobeo - bać się, żywić szacunek, poważać, respektować, czcić*

6 Dzieci, bądźcie posłuszne waszym rodzicom w Panu, bo jest to sprawiedliwe.

**gr: timao - bać się, żywić szacunek, poważać, respektować, czcić* Prz 1,8; Pwt 21,18; Kol 3,20

2. Czcić* swojego ojca i matkę, to jest pierwsze przykazanie z obietnicą,

**gr: timao - poważać, szanować, czcić* Pwt 5,16; Jr 35,18

3. Aby ci się dobrze działo i abyś* był długowieczny na ziemi.

4. A wy, ojcowie, nie pobudzajcie do gniewu waszych dzieci, ale wychowujcie* je w karności i napominaniu** Pana.

gr: ektrefo - por. Ef 5,29; **gr: noutheteo - por. 1Tes 5,12****

5. Niewolnicy, posłuszni bądźcie tym, którzy są waszymi panami według ciała, z bojażnią i z drżeniem, w prostocie* waszego serca, tak jak Chrystusowi,

**lub: szczerości* 1Tes 2,4

6. Nie dla oka służąc, jak ci, którzy chcą się przypodobać* ludziom, ale jako niewolnicy Chrystusa, czyniąc** z głębi duszy wolę Boga,

**gr: polegac na wzglęдах ludzi* Ga 1,10; Kol 3,22

**gr: poieo - uczynić, spowodować, wytworzyć, zrobić coś*

7. Z dobrej woli służąc Panu, a nie ludziom,
8. Wiedząc, że każdy, jeśli uczyni coś dobrego, otrzyma to *samo* od Pana, czy niewolnik, czy wolny.

1Kor 15,58; Mt 16,27; Rz 2,6

9. I wy, panowie, to samo czynicie względem nich; porzućcie groźby, wiedząc, że ich i wasz Pan jest w niebiosach, a On nie ma względu na osoby.

*dost: nie patrzy na oblicze człowieka

10. W końcu, bracia moi, wzmacniajcie się w Panu i w potęgę Jego siły^{**};

Joz 1,5-9

*gr: kratos - moc, siła, potęga; **gr: ischys - siła, moc fizyczna

11. Przyobleczcie się w całą zbroję Bożą, abyście mogli stać mocno wobec zasadzek diabła.

2Kor 6,7; Rz 13,14; Kol 3,10

gr: histemi - stać, utrwalić, nie chwiać się - por. uz 15

lub: metodyczne wprowadzanie w błąd - por. Ef 4,14

12. Albowiem nie toczymy boju przeciwko krwi i ciału, lecz z władzami, ze zwierzchnościami, z rządcami tego wieku ciemności, z niegodziwymi duchami w niebiosach.

*gr: pale - od pallo - drygać - walka, zapasy, zmaganie

**gr: aion - wiek, epoka, okresy czasu, świat, wieczność

***lub: z duchowymi niegodziwościami

13. Dlatego weźcie całą zbroję Bożą, abyście mogli dać odpór w dzień zły, a po wykonaniu wszystkiego stać mocno.

2Kor 10,4;

*lub: przeciwstawić się Am 6,3; Łk 8,3; Obj 3,10

14. Stójcie więc, mając swoje biodra przepasane prawdą i będąc obleczeni w pancerz sprawiedliwości,

Lz 11,5; 1Tes 5,8

*gr: histemi - stać, utrwalić, ustanowić, trwać, nie chwiać się, nie dać się wyprzeć z zajmowanej pozycji

15. A nogi obute w gotowość przynoszenia ewangelii pokoju,

Ha 3,19; Lz 52,7; Rz 10,15

*gr: hypodeo - podwiązać sandały, obuwać, przynajzywać tu jako imiesłów czas przeszły dok. str. medialna - i obuwszy

**gr: euangelion - dobra wiadomość, dobra wieść, nagroda za przyniesienie dobrej wiadomości

16. A w tym wszystkim podnieście tarczę

wiary, którą możecie zgasić wszystkie rozpalone strzały złego.

*lub: nade wszystko

**dluga tarcza chroniąca całego żołnierza rzymskiego,

obita skórą i namaczana w wodzie przed bitwą

17. I weźcie hełm zbawienia i miecz Ducha, którym jest Słowo Boże,

Iz 59,17;

*gr: rhema - słowo wypowiedziane 1Tes 5,8; Hbr 4,12

18. W każdej modlitwie i prośbie, modłając się w każdym czasie w duchu i w tym celu czuwając z całą niezłomnością trwania i prośbą o wszystkich świętych,

1Tes 5,17;

*lub: trwać bez snu; **uporczywością; ***błaganiem Łk 21,36

19. I za mnie, aby było mi dane słowo, bym otwierając swoje usta, śmiało oznajmiał tajemnicę Ewangelii,

Kol 4,3; Rz 15,30

*lub: z odwagą, ufnością; **gr: gnoridzo - por. w 21*

***gr: mysterion - rzecz ukryta, mistyczna - por 1Kor 15,51**

20. Z powodu której sprawuję poselstwo w więzach, abym o niej mówił śmiało, jak mówić mi trzeba.

2Kor 5,20; Dz 21,33

*gr: presbeuo - być starszym, być posłem, ambasadorem

**krótki łańcuch łączący więźnia ze strażnikiem w nadgarstku

21. Żebyście jednak i wy wiedzieli, co się ze mną dzieje i co czynię, o tym wszystkim wam oznajmi Tychikus, brat umiłowany i wierny sługa w Panu,

Flp 1,12; 2Tm 4,12

*gr: gnoridzo - dać poznać, oznajmić, posiadać gruntowną

wiedzę; **lub: godny zaufania; ***gr: diakonos

22. Którego posłałem do was dlatego, abyście wiedzieli, co się z nami dzieje i aby pocieszył wasze serca.

Kol 2,2

*gr: parakaleo - wzywać na pomoc, zachęcać, brać w obronę

23. Pokój braciom i miłość z wiarą od Boga Ojca i Pana Jezusa Chrystusa.

Rz 1,7; Obj 1,4

24. Łaska z wszystkim miłującymi Pana naszego Jezusa Chrystusa w szczerości. Amen.

1Kor 16,23; 2Kor 13,14; Hbr 13,25

*gr: aftharsia - niezmiyszczalność, trwałość, nieśmiertelność, uczciwość, szczerość, czystość

List apostoła Pawła do Filipian

1 Paweł i Tymoteusz, służący* Jezusa Chrystusa, do wszystkich świętych w Chrystusie Jezusie, którzy są w Filipi, z biskupami** i z diakonami. **lub: niewolnicy - por. Mt 10,24** Tt 1,7; ***gr: episkopos - nadzorca, oglądający* 1Tm 3,8-13; Dz 6,1

2. Łaska* wam i pokój** od Boga, Ojca naszego, i Pana Jezusa Chrystusa.

gr: charis - por. Rz 11,6, ***eirene - od czas. eirein - łączyć, spajać*

3. Dziękuję Bogu mojemu za każdym moim wspomnieniem* o was, **lub: przy każdym wspomnieniu*

4. Zawsze w każdej mojej modlitwie*, za was wszystkich, modłać* się z radością,

**gr: deesis - prośba, błaganie, modlitwa, prośba do Boga*

5. Z powodu* wspólnoty** waszej w*** Ewangelii, od pierwszego dnia aż do teraz,

**gr: epi - na, za, w;* ***lub: współudział, uczestnictwo, społeczność*

****gr: eis - u, ku, do, na rzecz* Dz 16,5; Ef 2,15; Kol 1,21

6. Będąc przekonany o tym, że Ten, który rozpoczął* w was dobre dzieło, doprowadzi je do końca*, aż do dnia Jezusa Chrystusa.

**określenia oznaczające początek* 1Kor 1,8; 1Tes 5,2;

i zakończenie gr. rytuału składania ofiar J 6,29

7. Wobec tego jest słuszne* dla mnie, abym tak o was wszystkich myślał, dlatego mam was w swoim sercu, bo w więzach moich, jak i w obronie** i w utwierdzeniu Ewangelii, wy wszyscy jesteście ze mną uczestnikami łaski. **lub: prawe, sprawiedliwe* Ga 5,6; Kol 4,3

***gr: apologia - obrona przed atakiem z zewnątrz*

8. Albowiem Bóg jest moim świadkiem, jak tęsknię do was wszystkich najgłębszymi* uczuciami* Jezusa Chrystusa, **lub: we wnętrzu*

9. I modłę się o to, aby wasza miłość jeszcze bardziej i bardziej obfitowała w dogłębnym poznaniu i we wszelkim doznaniu*,

**lub: postrzeganie, doznanie zmysłowe, świadomość czegoś*

10. Abyście mogli rozpoznać* to, co ważne**, byćście byli czysti*** i bez zarzutu**** na dzień Chrystusa, **lub: doświadczyć, zbadać* 1Kor 5,8

***lub: rozróżniać dobro i zło;* ****czysty w świetle słońca, bez domieszk;* *****niepowodujący upadku innym* - Dz 24,16**

11. Będąc napelnieni owocami sprawiedliwości przez Jezusa Chrystusa, ku chwale i sławie* Boga. **lub: uznaniu* Jk 3,18; Hbr 12,11

12. A chcę, bracia, abyście wiedzieli, że *przeciwności* wobec mnie, wpłynęły raczej na rozkrzewienie* Ewangelii, Rz 8,28

**lub: poruszanie się armii do przodu, wycinać, torować drogę*

13. Tak że moje dla Chrystusa stały się znane* w całym pretorium** i wszystkim pozostałym. **lub: widoczne* 1Tes 1,8-9

***siedziba namiestnika, obóz wojskowy, duży dom lub willa*

14. A coraz liczniejsi bracia w Panu, będąc przekonani moimi więzami, zaczęli z większą śmiałością, bez bojaźni opowiadać* Słowo. **gr: laleo - wydawać dźwięk, mówić, opowiadać* 1Tes 2,2

15. Niektórzy wprawdzie z powodu zazdrości i kłótni*, a niektórzy natomiast z powodu dobrej woli* głoszą*** Chrystusa. 2Kor 1,23

**gr: spór; niezgoda, zwada;* ***tygodobiania, przyjemności*

****gr: kerysso - być heroldem, rozgłaszać, głosić jak herold*

16. Ci, którzy istotnie z powodu próżnej ambicji* głoszą Chrystusa nieszczerze**, przypuszczają, że przydają ucisku moim więzom;

**gr: eris - samolubna ambicja, rywalizacja, czynić coś dla pieniędzy, być najemnikiem;* ***dost.: w nieczysty sposób*

17. A ci, którzy z miłości, wiedzą, że jestem ustanowiony do obrony* Ewangelii. **por: w 7***

18. Cóż więc? Mimo że każdym sposobem czy pozornie*, czy to w prawdzie, Chrystus jest głoszony**; z tego się raduję i będę się radował, **lub: pod pretekstem, rzekomo* Rz 3,9; Mk 9,38

***gr: katangello - głosić publicznie, podawać do wiadomości*

19. Wiem bowiem, że to okaże się mi ku wybawieniu* przez modlitwę waszą i wsparcie** Ducha Jezusa Chrystusa, Ga 4,6; 1P 1,11

**lub: ratunek, zbawienie;* ***dodatkowe zaopatrzenie*

20. Według oczekiwania* i nadziei mojej, że w niczym nie zostanę zawstydzony, ale z całą śmiałością**, jak zawsze, tak i teraz, wywyższony zostanie Chrystus w moim ciełe czy to przez życie, czy przez śmierć.

**lub: spragnione, intensywne spajrzenie nakierowane na konkretny podmiot;* ***lub: ufność, odwaga*

21. Dla mnie bowiem żyć – Chrystus, umrzeć – zysk. 2Kor 5,1-8; Kol 3,4; Obj 14,13

22. Jeśli jednak żyć w ciełe – to dla mnie owoc dzieła; a co wybiorę – nie wiem.

23. Albowiem jedno i drugie mnie naciska*; pragnę odejść** i być z Chrystusem, bo to daleko lepsze, *por. 2Kor 5,14*; **dost.: *poluzować sznury*

24. Ale pozostać w ciele *jest* bardziej potrzebne ze względu* na was. *lub: dla, z powodu

25. A będąc tego pewien*, wiem, że pozosta-
nę i będę trwał razem przy wszystkich dla
waszego postępu** i radości wiary, Dz 20,25
*lub: być o czymś przekonany, ufać; *por. w. 12*

26. Aby chluba* wasza obfitowała w Chry-
stusie Jezusie we** mnie, z powodu mojego
ponownego przyjęcia** do was. Flp 2,16

*gr.: *kauchema - radośne uniesienie, chluba, powód do dumy*
lub: *przez mnie; ***gr.: parousia - przyjście - por. 1Tes 4,15

27. Tylko życie jak *wolni* obywatele* w spo-
sób godny Ewangelii Chrystusa, abym, czy
przyjdę i ujrzę was, czy będąc nieobecny,
słyszał o was, że stoicie w jednym duchu, jed-
ną duszą walcząc razem dla** wiary Ewange-
lii, *termin nawiązujący do przywileju posiadania obywatel-
stwa rzymskiego - Filipi to kolonia rzymska; **lub: z powodu

28. I w niczym nie dając się zastraszyć prze-
ciwnikom; co dla nich prawdziwie jest dowo-
dem zguby, a dla was zbawienia, i to od Boga;

29. Gdyż wam to zostało darowane dla Chry-
stusa, abyście nie tylko w Niego wierzyli, ale
i dla Niego cierpieli, Dz 5,41; Jk 1,12

30. Tocząc* tę samą walkę, jaką widzieliście
we mnie i o *jakiej* we mnie teraz słyszycie.
*dost.: *mając* Kol 2,1; Hbr 10,32; Obj 2,10

2 Jeśli więc jest jakaś zachęta w Chry-
stusie, jeśli jakaś pociecha miłości, jeśli
jakaś wspólnota ducha, jeśli jakieś serdec-
zne uczucie i miłosierdzie*, *lub: zlitowanie

2. Dopełnijcie mojej radości, że będziecie
mieli to samo rozumienie, tę samą miłość,
jedną duszę i jedno myśląc. Dz 1,14; 2,46; 1P 3,8

3. Nic *nie czyniąc* z powodu* próżnej ambi-
cji** lub pustej chwały, ale w pokorze jedni
drugich mając za wyższych*** od siebie.

*lub: dla; **por. Flp 1,16*; ***lub: *mieć władzę nad kimś*

4. Niech* wszyscy mają na uwadze** nie tyl-
ko swoje *sprawy*, ale każdy i *sprawy* innych.
*gr.: *tryb rozkazujący; **gr.: skopeo - patrzeć uważnie, rozważać*

5. Ten bowiem sposób myślenia* niech bę-
dzie w was, jaki i był w Chrystusie Jezusie,
*gr.: *froneo - myśleć, rozumieć, czuć, kierować uwagę na coś*

6. Który będąc* w postaci** Bożej, nie uznał
za grabież** równości z Bogiem, J 1,1; 1J 5,7
*gr.: *hyparcho - być w swej istocie stałym, bez zmian; **gr.: morfe -
nieziemna, forma postaci, natura rzeczy; ***lub: *tup - 1Tes 4,17***

7. Ale ogołocił* samego siebie, przyjął po-
stać** slugi***, stając się podobny ludziom,
a w *zewnątrznej* postaci**** został znaleziony
jako człowiek; Rz 1,3; 8,3; 1Tm 3,16; Hbr 2,14

*dost.: *uczynił pustym, pozbawił znaczenia; **gr.: morfe - w. 6**
***lub: *nieowibnika; ****gr.: schema - ze względu na zmienność, postać*

8. Sam siebie uniżył, stając się posłusznym*
aż do śmierci, i to śmierci na krzyżu.

*gr.: *hypokoos - nakłaniający ucha, postuszny - por. Wj 21,1-6*

9. Dlatego też Bóg wywyższył Go ponad
wszystko i darował Mu imię, ponad wszelkie
imię; Ps 72,17; Dz 4,10-12

10. Aby na imię Jezusa zgiął się każde
kolano *istot* niebiańskich, ziemskich i pod-
ziemnych, J 3,20; Iz 45,23; Rz 10,9; Ef 4,5

11. I aby każdy język wyznawał, że Jezus
Chrystus jest Panem ku chwale Boga Ojca.

12. Dlatego, moi umiłowani, tak jak zawsze
byliście posłuszni, nie tylko w mojej obecno-
ści*, ale teraz daleko więcej podczas mojej
nieobecności, z bojaźnią i drżeniem spraw-
ując** swoje zbawienie. J 6,27; Hbr 4,11

*gr.: *parousia - 1Tes 4,15**; **lub: *doprowadzić do końca*

13. Albowiem Bóg jest Tym, który sprawia*
w was i chęć, i wykonanie* według *swojego*
upodobania. *gr.: *energeo - skutecznie działająca moc*

14. Wszystkoo czynić bez szemrania* i po-
wątpiewania**, Lb 4,27; Ps 106,25; 1Kor 10,10

*lub: *cichy pomruk niezadowolenia jako wyraz buntu*
**lub: *wahanie, wątpliwość, niepotrzebna dysputa*

15. Abyście stali się nienaganni i szczerzy
jako dzieci Boga, niewinni wśród rodu wy-
naturzonego* i przewrotnego**, w którym je-
steście widoczni jak światła na świecie,

*dost.: *skrzywionego; **przekręcać, psuć* J 1,12; Rz 8,14

16. Zachowując słowa życia ku mojej chlu-
bie* na dzień Chrystusa, że nie na próżno bie-
głem i nie na próżno się trudziłem. *Flp 1,26*

17. Lecz choćbym i był wylany na ofiarę i w
służbie waszej wiary, raduję się i współra-
duję się z wami wszystkimi. Rz 12,1

18. A tak samo i wy radujecie się i współra-
dujecie się ze mną.

19. I mam nadzieję w Panu Jezusie, że Ty-
moteusza szybko pošlę do was, abym i ja
był dobrej myśli, wiedząc o tym, co wśród*
was *się dzieje*. *gr.: *para - obok, u, przy* 1Tes 3,2

20. Albowiem nie mam nikogo równie my-
ślącego* *jak on*, który by się prawdziwie**
zatoszczył o to, co was *dotyczy*. Kol 4,11

*lub: *być równym w duszy, posiadać tę samą wartość; **szczerze*

21. Bo wszyscy szukają swoich *rzeczy*, a nie tych, które są Chrystusa Jezusa. 1Kor 10,24

22. A jego doświadczenie* znacie, *dlatego* że jak dziecko ojcu, razem z mną służył** dla Ewangelii.

1Kor 4,10; 1Tm 1,2; 2Tm 1,2

**lub: jego wypróbowanie; **dosl.: był niewolnikiem*

23. Mam więc nadzieję, że go natychmiast do was pošle, jak tylko zobaczę* co się z mną stanie; **gr: aforao - ujrzeć coś z daleka, skupić się na czymś*

24. A jestem przekonany* w Panu, że i sam szybko do was przyjdę. **por: Flp 1,25** Rz 5,28*

25. Ale uważałem za konieczne pošłać do was Epafrodyta, brata i mojego współpracownika i współbojownika*, a waszego posłańca** i sługę*** w mojej potrzebie,

**lub: współtowarzysza broni; **apostola; ***gr: leitourgos - osoba powołana na urząd państwa lub publicznego, sługa króla*

26. Ponieważ tęsknił do was wszystkich i martwił się, że słyszeliście, że zachorował.

27. Bo wprawdzie chorował*, tak że był bliiski śmierci; ale Bóg zmiłował się nad nim, a nie tylko nad nim, ale i nade mną, abym nie miał smutku za smutkiem. **lub: być słabym*

28. Dlatego tym pilniej pošłałem go, abyście widząc go, ponownie uradowali się, a ja abym miał mniej smutku.

29. Przyjmijcie go więc w Panu z całą radością; a takich *ludzi* miejcie w poszanowaniu*. **lub: we czci, jako cennych Mt 10,40*

30. Bo z powodu dzieła Chrystusa bliiski był śmierci, narażając* duszę swoją na niebezpieczeństwo, aby dopełnić tego, czego w waszej służbie** wobec mnie brakowało.

lub: nie zważać na swoje życie, postawić wszystko na jedną kartę - ryzykować; **gr: leitourgos - por. w. 25**

3 W końcu, bracia moi, radujcie się w Panu. Pisać wam to samo, z pewnością nie jest dla mnie nużące, ale dla was *jest to* zabezpieczeniem. 1Tes 5,16

2. Przypatrujcie* się psom**, przypatrujcie się złym pracownikom, przypatrujcie się obrzezanywaczom***. **lub: patrzeć uważnie, strzec się Ga 5,2* ***tj. ludziom nieczystym, bezwstydnym; ***lub: okalecznicom*

3. My bowiem jesteśmy obrzezaniem, *my, którzy* służymy* w Duchu Bożym i chlubimy się w Chrystusie Jezusie, a w ciełe nie pokładamy ufności. **gr: leitourgos - por: Flp 2,25****

4. Chociaż ja mógłbym mieć ufność także w ciełe; a jeśli ktoś inny mniema, że może pokładać ufność w ciełe, *to ja tym* bardziej;

5. Obrzezany ósmego dnia, z rodu Izraela, z pokolenia Beniamina, Hebrajczyk z Hebrajczyków, według Prawa faryzeusz,

6. Co do żarliwości* – prześladowca Kościoła, co do sprawiedliwości, *opartej* na Prawie – stałem się nienaganny. **lub: gorliwość*

7. Ale to, co mi było zyskiem, to z powodu Chrystusa uznałem za szkodę*.

Dz 27,18;

**lub: zniszczenie, szkoda, strata Mt 13,44; Łk 14,26*

8. Ale istotnie, raczej i wszystko uznaję za szkodę z powodu górującego nad wszystkim poznania Chrystusa Jezusa, mojego Pana, dla którego wszystko straciłem i wszystko uznaję *za śmieci**, żeby zyskać Chrystusa,

**gr: skybalon - w j. potoczonym - Iz 53,11; J 17,3; 1Kor 2,2 to, co odrzucone psom, w j. medycznym - kał, gnoj*

9. I zostałem znalezionym w Nim, nie mając własnej sprawiedliwości, *która jest* z Prawa, ale tę, *która jest* przez wiarę w Chrystusa, sprawiedliwość z Boga przez* wiarę,

**lub: ze względu na wiarę Rz 4,3-13; 10,2-4; 1Kor 1,30*

10. Żeby poznać Go i moc Jego zmartwychwstania, i mieć udział* w Jego cierpieniach, będąc ukształtowanym** Jego śmiercią,

**gr: koinonia - wspólnota - por: Ga 6,6; **gr: summorfoo - mając kształt tożsamy, otrzywać tę samą postać IP 4,13*

11. Obym* w jakiś sposób przeszedł** do powstania z martwych. **gr: ei - jeśli, skora, oby, czy **gr: katantao - przejść do miejsca na drugiej stronie, dać*

12. Nie jestem już posiadł albo już jestem doskonały*; ale dążę** do tego, aby pochwycić, gdyż zostałem pochwycony przez Jezusa Chrystusa. Mt 5,48; 2Kor 13,11; Jk 1,4

**lub: dajrzaly - por. w. 15; **gr: dioko - ściagać, biec*

13. Bracia, ja nie sądzę o sobie, że pochwyciłem*, **gr: katalambano - chwycić na własność, postąpić*

14. Ale jedno *czynię*: Zapominam co za mną i z uporem* sięgam* *po to, co* przede mną, prę** do celu, ku nagrodzie pochodzącego z góry powołania Bożego w Chrystusie Jezusie. **dosl.: prawdziwie, istotnie; **lub: pochwycić, owładnąć ***lub: rozciągać, wyrwać się Łk 16,16; 1Kor 9,24; Hbr 12,1*

15. Iu *nas* zatem doskonałych*, tak myślimy; a jeżeli coś inaczej myślicie, i to wam Bóg objawi. Rz 15,1; 1Kor 2,6; Ga 5,10

**gr: teleos - nie mający braków, dajrzaly, doprowadzić do końca*

16. Niemniej do czego doszliśmy, *w tym* postępujemy* według tych samych zasad** i tak samo myślimy*. Rz 12,6; 1Tes 5,21

**gr: stoicheo - iść w szeregu - por. Kol 2,20; **lub: kanon, wzór ***gr: froneo - myśleć, rozumieć, czuć, kierować uwagę na coś*

17. Bądźcie* naśladowcami moimi, bracia,

i przyglądajcie^{**} się tym, którzy postępują według wzoru^{***}, jaki w nas macie. Flp 4,9

^{*dost.} stawajcie się; ^{**baczycy, uważnie patrzec;} ^{***gr.} typos - typ
18. Wielu bowiem o których wam często mówiłem, a teraz i z płaczem mówię, postępuję jak wrogowie krzyża Chrystusa;

19. Takich końcem jest zatracenie^{*}, takich bogiem jest brzuch, a chwała ich w hańbie^{**}, oni myślą o rzeczach ziemskich. 2Kor 11,15;

^{*lub:} zguba; ^{**we wstydzcie} Hbr 6,6-8; 2P 2,1

20. Nasza bowiem ojczyzna^{*} jest w niebiosach, skąd też oczekujemy Zbawiciela, Pana Jezusa Chrystusa, Ef 2,12; Flp 1,27; Dz 22,28

^{*gr.} politeuma - obywatelstwo, państwo, wspól. dobro obywateli

21. Który przekształci poniżone ciało nasze, aby stało się w *swey* postaci podobne^{*} ciału chwały Jego, według skutecznego działania^{**} Jego mocy, którą też wszystko może sobie podporządkować. ^{*por. u 10**;} ^{**por. Ef 3,7*}

4 Dlatego, bracia moi umiłowani i upragnieni^{*}, radości *moja* i wieńcu^{**} mój, tak stojcie w Panu, umiłowani. 1P 5,4; 1Tes 2,19

^{*lub:} pożądani; ^{**tj. wieńcem zwycięstwa - por. Obj 6,2*}

2. Zachęcam Ewodię i zachęcam Syntychę, aby były jedynomyślnie^{*} w Panu. Rz 12,6;

^{*lub:} (miały) to samo rozumienie Mk 9,58; Ef 4,1-8

3. Proszę też i ciebie, prawdziwy^{*} towarzyszu^{**}, pomagaj im, gdyż one dla Ewangelii razem ze mną walczyły i z Klemensem, i z pozostałymi moimi współpracownikami, których imiona są w zwoju życia. Flp 2,20

^{*gr.} gnesios - prawowity (o dzieciach), autentyczny, rodzimy

^{**dost.} być we wspólnym jarzmie lub imię własne. Sunzugos

4. Radujcie^{*} się zawsze w Panu; ponownie mówię: Radujcie^{*} się. 1P 4,13; Mt 5,12

^{*gr.} chairo - radować się ogromnie, cieszyć, być zadowolonym

5. Łagodność^{*} wasza niech będzie znana wszystkim ludziom; Pan blisko^{**}. Jk 5,7;

^{**gr.} uczciwość, uprzejmość; ^{***o miejscu lub czasie} Obj 22,7,20

6. Nie troszczcie^{*} się o nic, ale w każdej^{**} modlitwie i błaganu z dziękczynieniem, proszby^{***} wasze niech się staną znane Bogu.

^{*lub:} nie martwcie się; ^{**we wszystkim (w) modlitwie} Mt 6,25;

^{**gr.} aitema - petycja, postulat, wymaganie 1P 5,7; Łk 18,1

7. A pokój Boży, który przewyższa wszelki rozum, będzie strzegł^{*} waszych serc i waszych myśli w Chrystusie Jezusie. Lb 6,26;

^{*lub:} pełnił służbę wartowniczą Rz 5,1; Kol 3,15

8. Na koniec, bracia, co tylko jest prawdziwe, co tylko szlachetne, co tylko sprawiedliwe, co tylko czyste, co tylko miłe^{*}, co tylko

chwalebne^{**}, jeśli coś *jest* cnotą, i jeśli coś *jest* chwałą, o tym rozważajcie^{***}.

^{*lub:} przyjemne; ^{**godnie polecenia;} ^{***zaliczać na czujś rach.}

9. Czego się też nauczyliście i co przyjęliście^{*}, i słyszeliście, i widzieliście we mnie, to czynicie, a Bóg pokoju będzie z wami.

^{*gr.} paralambano - uznać, upewnić się, przyjąć 1Tes 5,23

10. A wielce ucieszyłem się w Panu, że *jak* niegdyś, *tak* teraz rozkwitła wasza troska^{*} o mnie; myśleliście *już* o tym, jednak nie mieliście *ku temu* sposobności. 2Kor 11,9;

^{*dost.} myślenie (z troską) Ga 6,6; Ps 85,6

11. Mówię to nie z powodu niedostatku; bo nauczyłem się być samowystarczalny^{*}.

^{*tj. wystarczająca ilość środków do życia, bez potrzeby wsparcia}

12. Umieć być uniżonym^{*}, umieć^{**} i obfitować; wszędzie i we wszystko jestem wtajemniczony, i nasyconym być i głodować, i obfitować i być w niedostatku; Ef 4,20

^{*lub:} wiem co to jest skromność; ^{**wiedzieć, doświadczyć}

13. Wszystko mogę^{*} w Tym, który mnie napędza mocą^{**}, w Chrystusie. 2Kor 3,5;

^{*lub:} jestem silny; ^{**umacnia} 2Kor 12,9; Ef 6,10

14. Jednak dobrze uczyniliście, stając się współuczestnikami mojego ucisku.

15. A wiecie i wy, Filipianie, że na początku *głoszenia* Ewangelii, gdy wyszedłem z Macedonii, żaden zbór nie stał się współnikiem na rachunku rozchodu i przychodu, tylko wy jedni; 2Kor 11,8; 1Tm 6,18; Hbr 13,16

16. Bo i do Tesalonik raz i drugi posłałście mi na moje potrzeby^{*}.

^{*dost.} potrzebę - l.poj.

17. Nie, żebym pragnął daru; ale pragnę owocu, rosnącego na waszym rachunku.

18. A odebrałem wszystko i mam nadmiar; jestem zaopatrzony, biorąc od Epafrodyty, co posłałście, *tę* wonność kadzidła^{*}, ofiarę godną przyjęcia i bardzo podobającą się Bogu. ^{*gr.} euodia - słodki zapach, miła woń J 12,3

19. A Bóg mój wypełni wszelką potrzebę waszą według swojego bogactwa w chwale, w Chrystusie Jezusie.

20. A Bogu i Ojcu naszemu chwała na wieki wieków. Amen.

21. Pozdrówcie każdego świętego w Chrystusie Jezusie. Pozdrawiają was bracia, którzy są ze mną.

22. Pozdrawiają was wszyscy święci, a najbardziej ci z domu Cezara.

23. Łaska Pana naszego Jezusa Chrystusa z wami wszystkimimi. Amen.

List apostoła Pawła do Kolosan

1 Paweł, apostoł Jezusa Chrystusa z woli Boga, i Tymoteusz brat, 2Tm 1,1

2. Do świętych i wiernych* braci w Chrystusie Jezusie, *którzy są* w Kolosach. Łaska wam i pokój od Boga, Ojca naszego i od Pana Jezusa Chrystusa. Hi 5,1; 15,15; Lb 12,7; Ps 12,1

*gr.: pistos - wierzyć, być godnym zaufania, być wiernym

3. Dziękujemy Bogu i Ojcu Pana naszego Jezusa Chrystusa, zawsze modląc się za was,

4. Bo usłyszeliśmy o waszej wierze w Chrystusie Jezusie i miłości do wszystkich świętych*, *gr.: hagioi - por. Hbr 13,24** 3J 1,3; Ga 5,6

5. Z powodu nadziei, która jest odłożona* dla was w niebie, o której wcześniej słyszeliście w słowie prawdy Ewangelii, 2Kor 6,7; Rz 10,8; Ef 1,13; Mt 6,19

*lub: zachowana

6. Która dotarła* do was, jak i na cały świat i wydaje owoc**, tak jak i wśród*** was, od tego dnia, kiedy usłyszeliście i dogłębnie poznaliście**** łaskę Boga w prawdzie. Łk 2,40

*gr.: pareimi - dotarła i pozostaje; **mss Byz: i roślinie; ***lub: w

***gr.: epiginosko - poznać gruntownie, dokładnie wiedzieć

7. Tak jak i nauczyliście się jej od Epafrasa, umiłowanego współniewolnika* naszego, który jest wiernym dla was sługą** Chrystusa, *gr.: sundoulos - J 8,34; **gr.: diakonos 1Kor 4,1; Ef 6,21; Flp 2,25

8. Który też najmil nam o waszej miłości w duchu. Rz 5,5; Ga 5,22

9. Dlatego i my, od tego dnia, w którym to usłyszeliśmy, nie przestajemy modlić się za was i prosić, abyście zostali napełnieni dogłębnym poznaniem Jego woli w całej mądrości i w duchowym zrozumieniu*, Rz 12,2

*gr.: synesis - umiejętność zastosowania zasad w każdej sytuacji życiowej, zdolność pojmowania, umysł

10. Abyście chodzili w sposób godny Pana, dla całkowitego przyzobaczenia się *Jemu*, przynosząc owoce w każdym dobrym dziele i wzrastając* w dogłębnym poznaniu** Boga. *dost.: otrzymując wzrost; **por. Kol 2,2*** Ef 4,1; Oz 6,6

11. Z całą mocą będąc wzmocnieni zgodnie z potęgą* Jego chwały, w** całej wytrwałości i cierpliwości z radością. 2Kor 6,4; Ef 3,16

*gr.: kratos - siła, moc, potęga, potężny czyn; **lub: ku, do

12. Dziękując* Ojcu, który nas uczynił zdolnymi do uczestniczenia w dziedzictwie świętych w światłości, *lub: z radością dziękując - z w. 11

13. Który nas wyrwał* z władzy ciemności i przeniósł** do Królestwa Syna swojego umiłowanego. Ef 5,8; 1P 2,9; 1J 2,8

*gr.: rhyomai - zbawić, ocalić; **dost.: przestawić, deportować

14. W Nim mamy odkupienie* przez Jego krew, odpuszczenie** grzechów, Ef 1,7; Dz 20,28

*gr.: aplutrosiss - wykupienie jencia lub niewolnika przez złożenie okupu - rzadki termin tech.; **lub: uwolnienie, wyzwolenie

15. On jest obrazem niewidzialnego Boga, pierworodnym całego stworzenia. Hbr 1,3

16. Gdyż w Nim zostało stworzone wszystko w niebiosach i na ziemi, widzialne i niewidzialne, czy to trony, czy to panowania, czy to przywódcy*, czy to władze**, wszystko przez Niego i dla Niego jest stworzone. J 1,3;

gr.: arche - por. J 1,1; **gr.: eksousia - por. Mt 10,1* Hbr 2,10

17. A On jest przed wszystkim* i wszystko w Nim razem zaistniało. Dz 17,28;

*domyśl.: bytami z w. 16

J 1,1-2; 17,5

18. On też jest głową ciała, Kościoła*, On jest początkiem, pierworodnym z umarłych, aby sam we wszystkim stał się pierwszy; Ef 1,22

*gr.: ekklesia - wywołani z, społeczność, zgromadzenie

19. Gdyż Bóg miał upodobanie*, aby w Nim zamieszkała cała pełnia, *lub: zechciał Kol 2,9

20. I przez Niego ponownie pojednać* ze sobą** wszystko, czyniąc pokój przez krew Jego krzyża; poprzez Niego, to co na ziemi, i to co w niebiosach. Łk 2,14; 2Kor 5,18; J 14,27

*lub: całkowicie, na nowo pojednać; **dost.: ku Niemu, dla Niego

21. I was, niegdyś będących obcymi i wrogami w myśleniu na skutek złych czynów, teraz jednak ponownie* pojednał, *por. w. 20* Mt 5,24; Rz 5,10; 2Kor 5,18

22. W ciele* przez śmierć ciała** Jego, aby was postawić przy *Nim* jako świętych i niewinnych, i nienaganych*** przed swoim obliczem****. *gr.: soma; **gr.: sarks - por. przypisy - Kol 2,11

***lub: bez zarzutu; ****wobec Niego Ef 2,15; Hbr 13,21

23. Jeśli rzeczywiście trwacie w wierze będąc ugruntowani i mocni, i nieporuszeni

z powodu nadziei Ewangelii, którą słyszeliście, a która została ogłoszona* całemu stworzeniu pod niebem, której ja, Paweł, stałem się sługą. **lub: być heroldem, głosić publicznie jak herold*

24. Raduję się teraz w moich cierpieniach za was i dopełniam w swoim cieple* niedostatki ucisków Chrystusa, za ciało** Jego, którym jest Kościół; Mt 5,11; Ef 1,22; 5,23

gr: sarks - por. Kol 2,11*; ***gr: soma - por. Kol 2,11**

25. Którego stałem się sługą według zarządzenia Boga, które zostało mi dane, aby wobec was* wypełnił Słowo Boże, 1Kor 9,17;

**lub: dla was, abym wypełnił* Ef 3,2; Rz 15,15

26. Tajemnicę, która ukryta jest od wieków i pokoleń, teraz natomiast, została ukazana* Jego świętym, **dost.: znana, widoczna* Rz 11,25

27. Im to Bóg zechciał oznajmić*, jakie jest między poganami bogactwo chwały tej tajemnicy, którą jest Chrystus w was, nadzieja chwały. **gr: gnorizo - por. 1Kor 15,1** 1Kor 4,14

28. Jego my głosimy, napominając* każdego człowieka i nauczając każdego człowieka z całą mądrością, abysmy mogli postawić przy Nim* każdego człowieka jako doskonałego** w Chrystusie Jezusie; Ef 3,8; Jr 6,10

gr: noutheteo - ktaść do rozumu - 1Tes 5,12**; **dojrzałego

29. Nad tym też się trudzę, walcząc zgodnie* z Jego skutecznym działaniem**, działającym** we mnie z mocą. **lub: według* 2Kor 5,9

**gr: energeia - skutecznie działająca moc*; ***gr: energeo*

2 Albowiem chcę, abyście wiedzieli, jak wielką walkę staczam* o was i o tych, którzy są w Laodycei, i o tych licznych, którzy nie widzieli mojego oblicza* w ciebie;

**dost.: mam*; ***tj. nie poznali osobiście* Flp 1,30; Hbr 5,7

2. Aby ich serca doznały zachęty*, a oni zespoleni ze sobą w miłości, *dążyli* ku całemu bogactwu pełni zrozumienia**, ku dogłębnemu poznaniu** tajemnicy Boga i Ojca, i Chrystusa, **lub: zostały pocieszone* Iz 32,17; 1Tm 3,16; 1J 5,7

**por. Kol 1,9*; ***gr: epignosis - dokładne, pełne poznanie*

3. W którym* ukryte są wszystkie skarby mądrości i poznania. **lub: w której (tj. tajemnicy)*

4. A to mówię, aby was ktoś nie zwiódł podstępny dowodzeniem*. Rz 16,18; Ef 4,14

**gr: pithanologia - siła perswazji pokrętnych argumentów*

5. Bo chociaż ciałem jestem nieobecny, ale duchem jestem z wami, radując się i widząc ład* wasz i niewzruszoność** waszej wiary w Chrystusa. **lub: szereg wojska, układ*; ***lub: bastion*

6. Jak więc przyjęliście Chrystusa Jezusa, Pana, *tak* w Nim chodźcie, Hbr 3,14; 1J 5,20

7. *Jako ci*, którzy zostali zakorzenieni i są budowani na* Nim, i są utwierdzeni w wierze, tak jak zostaliście nauczeni, obfitując** w niej z dziękczynieniem. Ps 1,3; Iz 61,3

**lub: w Nim*; ***lub: przekroczyć miarę, przewyższać*

8. Uważajcie*, aby was ktoś nie prowadził jako swój łup** dzięki filozofii i próznemu oszustwu, *opartemu* na** ludzkiej tradycji i elementarnych** zasadach tego świata, a nie na** Chrystusie; Ef 5,6; 1Tm 6,20

**gr: blepo - widzieć; patrzeć, baczyc*; ***wprowadzić jako jeńca*;

****gr: kata - według, na, zgodnie*; *****por. w 20**

9. Gdyż w Nim mieszka cielesnie* cała pełnia boskości. **gr: somatikos - dot. fiz. ciała* J 1,14; 1Tm 3,16

10. I jesteście w Nim napełnieni*; On jest głową wszelkiej zwierchności i władzy,

**gr: pleroo - sprawić obfitość, napełnić, wypełnić aż się przelewa*

11. I w Nim zostaliście obrzezani obrzezaniem, nie uczynionym ręką w zewleczeniu *doczesnego ciała**, *ale w zewleczeniu ciała*** grzechów w obrzezaniu Chrystusa, Pwt 10,16;

**gr: soma - żywe ciało, tkanka, osoba, zwłoki* Jr 4,4; Flp 3,13

***gr: sarks - ciało, ciało bez życia, cielesność - zmysłowa natura*

12. Pogrzebani będąc wraz z Nim w chrzcie; w którym też zostaliście współwzbudzeni przez* wiarę w moc** Boga, który Go wzbudził z martwych. **lub: z powodu* Dz 1,5; Ga 3,27;

***gr: energeia - skutecznie działająca moc, działanie* Ef 4,5

13. I was, będących martwymi w upadkach i w nieobrzezaniu waszego ciała*, razem z Nim ożywił, darując** wam wszystkie upadki, **gr: sarks - por. w 11*** Ełk 9,60; 2Kor 5,14;

***lub: przebaczyć, okazać łaskę* 1Tm 5,6; Ps 32,1; Rz 4,7

14. Wymazał *obciążający* nas zapis* dłużny, *wynikający z ustaw***, który był przeciwko nam i usunął go ze środka***, przybijając go gwoździem do krzyża; Ps 51,1,9; Iz 43,25

**gr: cheirografon - ręcznie podpisane zobowiązanie dłużne*

***gr: dogma - wymagania, opinia, przekonania, nauka*

****lub: usunął spod ręki, odwołał z wokandy, unieważnił - być może latynizm gr. zwrótu - „ek mesou” - ze środka*

15. Rozbroił* zwierchności i władze, publicznie** wystawiając je na pokaz i Bóg w Nim powiódł je w triumfalnym** marszu *zwycięstwa*. **lub: obdart, pozbawił godności - por. Kol 3,9**

***obwarcie, śmiało, wystawić pod pręgierz, na urągawisko*

****obraz rżym. dowódcy wkraczającego do Rzymu i prowadzącego w swym orszaku skutych jeńców* 1Kor 15,57

16. Niech więc was nikt nie sądzi z powodu pokarmu albo napoju, albo w sprawie święta, albo nowiu księżycy, albo sabatów,

17. To jest cień *tego*, co ma nastąpić; *rzeczywiste* natomiast *jest* ciało Chrystusa.

18. Niech was nikt nie pozbawia nagrody zwycięstwa*, *kto* ma upodobanie w uniżaniu się, kulcie aniołów i w tajemniczych doznaniach**, dając się bezpodstawnie nadymać przez swój cielesny sposób myślenia, Mt 24,4

*gr.: *katabrabeuo - sędzia pozbawiający nagrody, pozbawić zbawienia*; **lub: *wnikając w to, co ujrzał, widząc w tajemnicy*

19. A nie trzyma się głowy, z której całe ciało jest zaopatrywane i spajane stawami i ścięgnami, rosnąc wzrostem Boga. Ef 4,16

20. Jeśli więc umarliście z Chrystusem dla elementarnych^h zasad *tego* świata, dlaczego *jeszcze*, jak żyjący w świecie, jesteście poddani nakazom: Rz 6,2; Ef 6,12; 2Kor 4,4

*gr.: *stoicheion - element zasady, ciąg liter, pierwiastek, żywioł w filoz. gr. elementy świata - ziemia, powietrze, woda, ogień*
21. Nie dotykaj, nie kosztuj, nie zetknij się;
22. To wszystko jest przeznaczone na zniszczenie przez używanie, zgodnie z przykazaniami i naukami ludzi. Mt 16,12; 1Tm 4,1

23. Które mają wprowadzić pozór* mądrości w samowolnej *formie* kultu religijnego** i w poniżaniu się, i w nieoszczędzaniu ciała***, *ale nie mają* żadnej wartości, *służą tylko* do nasycenia ciała****. Kol 2,8; Mt 15,3; Ga 6,12

*dost.: *słowo, zasada* - gr.: *logos*; **tj. *wielbienie Boga oparte na indywid. upodobaniu lub ascezie*; ***gr.: *soma*; ****gr.: *sarkis*

3 Jeśli więc zostaliście wzbudzeni z Chrystusem, szukajcie *tego*, co w górze, gdzie jest Chrystus, siedzący po prawicy Boga. Mt 6,33; Kol 2,12; Rz 6,4

2. Myślcie* o tym, co w górze, nie o tym, co na ziemi. Mt 6,19; 1J 2,15; 1Krn 22,19

*gr.: *froneo - myśleć, rozumieć, czuć, kierować uwagę na coś*

3. Umarliście bowiem, a życie wasze jest ukryte z Chrystusem w Bogu. Flp 1,23

4. Ale gdy się Chrystus, życie nasze, ukazuje*, wtedy i wy razem z Nim zostaniecie ukazani w chwale. Ps 17,15; 2Tm 4,8; 1J 3,2

*gr.: *fanero - stać się widocznym, okazać się, uczynić jawnym*

5. Przyprawdźcie więc do śmierci* *to*, co w waszych członkach jest ziemskie** : nierząd, nieczystość, namiętność***, złą pożywalność i chciwość****, która jest bałwochwalstwem, *lub: *uśmiercić, zadajcie śmierć*; **dost.: *członki wasze na ziemi* ****lub: *zmiystowość; zachłanność* Rz 8,13; Ga 5,24

6. Z ich to powodu przychodzi niew Boży na synów opornych*, 1J 3,36; Rz 1,18;

*lub: *uporczywy opór; bunt* Ef 5,6; Obj 14,10

7. W których i wy dawniej postępowaliście*, gdy w nich* żyliście. *por. Ef 4,1*; **lub: *wśród tego*

8. Teraz więc i wy złóżcie* z *siebie* to wszystko: gniew, zapalczywość**, złość, bluźnierstwo, haniebną*** mowę z ust waszych. *dost.: *zdejść jak ubranie*; **lub: *wzburzenie, szal*; ***sprośną

9. Nie bądźcie fałszywi* jedni wobec drugich, skoro zdarliście** z siebie starego człowieka razem z jego postępkami***, Rz 6,6; Ef 4,22

*gr.: *pseudomai - kłamać, rozmyślnie mówić fałszywe słowa*

**lub: *całkowicie odsunąć od siebie, rozbrajając; ***dokonaniami*

10. A przyoblekliście się w nowego, który jest odnawiany ku dogłębnemu poznaniu^u na obraz *Tego*, który go stworzył; Ef 2,15; 4,24;

*gr.: *epignosis - por. Kol 2,2**** Ga 6,15; 2Kor 4,6

11. Gdzie nie ma Greka ani Żyda, obrzezania ani nieobrzezania, barbarzyńcy*, Scyty**, niewolnika, wolnego; ale wszystkim i we wszystkich – Chrystus. *tj. *nie mówiący po grecku, obcy*

***mieszkaniec krajów na ptn. od M. Czarnego - symonizm wszelkiego zła, grubiaństwo i okrucieństwo; akceptowanie Scyty jako będącego w Chrystusie to dla Greków myśl rewolucyjna*

12. Dlatego więc przyobleczcie się, jako wybrani Boży, święci i umiłowani, w litościwe wnętrze*, dobroć, pokorę, łagodność, cierpliwość, *lub: *serdeczne współczucie*

13. Znosząc jedni drugich i darując* sobie wzajemnie, jeśli miałby ktoś przeciwko komuś skargę**, jak Chrystus wam darował^u, tak i wy. Mt 18,21; 2Kor 2,10; Ef 4,32; Rz 15,1

*lub: *przebaczyć, być łaskawym*; ***mieć zarzut przeciw komuś*

14. A na to wszystko *przyobleczcie* miłość, która jest więzią* doskonałości**. Kol 2,2;

*lub: *spójnią*; **dajrzalności Jr 43,12; Rz 12,18

15. A niech w waszych sercach rządzi pokój Boży, do którego zostaliście powołani w jednym cielem; i bądźcie wdzięczni. Iz 26,3

16. Słowo Chrystusa niech mieszka w was obficie; we wszelkiej mądrości, nauczajcie i napominajcie* się wzajemnie *przez* psalmy i hymny, i pieśni duchowe, z wdzięcznością śpiewajcie w sercach waszych Panu. J 5,39;

*dost.: *kłaść do rozumu - por. 1Tm 5,12**** Hbr 4,12; Ef 5,19

17. I wszystko, cokolwiek czynilibyście w słowie albo w czynie, wszystko *czynicie* w imieniu Pana Jezusa, dziękując Bogu i Ojcu *przez** Niego. *lub: *z powodu* Prz 3,6; Pwt 18,5; Rz 14,6

18. Żony, bądźcie uległe* swoim mężom, jak przystoi w Panu. *lub: *poddane* 1Kor 14,34; Ef 5,22

19. Mężowie, miłujcie swoje żony i nie bądźcie wobec nich zgorzkniali*. Łk 14,26;

*lub: *być rozgorzconym, rozdrażnionym* Ef 5,25; 1P 3,7

20. Dzieci, bądźcie posłuszne rodzicom we wszystkim; to bowiem bardzo podoba się Panu.

Rdz 28,7; Mt 1,6; Mt 15,4; Ef 6,1

21. Ojcowie, nie pobudzajcie do gniewu swoich dzieci, aby nie upadały na duchu.

**lub: rozjutrać, drażnić* Ps 103,13; Ef 6,4; Hbr 12,5

22. Służycy*, bądźcie posłuszni we wszystkim tym, którzy są panami waszymi według ciała, nie służąc na pokaz** jak ci, którzy chcą podobać się ludziom, ale w prostocie*** serca, bojąc się Boga.

Ef 6,5; 1P 2,18; 1Tm 6,1

**lub: niewolnicy; **dla oka; ***szczerości, otwartości*

23. A wszystko, cokolwiek byście czynili, wykonujcie* z głębi duszy, jak dla Pana, a nie dla ludzi,

**lub: trudzić się, pracować, przeprowadzać*

24. Wiedząc, że od Pana otrzymacie z powrotem zapłatę dziedzictwa; albowiem Chrystusowi Panu służycie*.

**lub: bądźcie niewolnikami*

25. A ten, kto czyni niesprawiedliwość, odbierze niesprawiedliwość, tę którą uczynił; A Pan nie jest stronniczy*.

2Kor 5,10

**lub: nie ma względu na osobę - dost.: brać według twarzy*

4 Panowie, okazujcie sługom sprawiedliwość i równość*, wiedząc, że i wy macie Pana w niebiosach.

Kpl 19,13; Mt 3,5; Jk 5,4

**gr: isotes - bezstronność, równość co do warunków i proporcji*

2. Trwajcie niezłomnie* w modlitwie, czuwając w niej z dziękczynieniem,

por. Dz 2,42

3. Modląc się równocześnie i za nas, aby Bóg otworzył nam drzwi dla Słowa, byśmy mówili o tajemnicy Chrystusa, z powodu której jestem też związany,

1Kor 16,9; 2Tes 3,1

4. Abym ją ujawnił*, tak jak mi mówić należy**.

Mt 10,26-27; 1Kor 2,4-5; Ef 6,20

**gr: fanero - ujawnić to, co było zakryte, ukazać publicznie*

**gr: dei - jest konieczne, trzeba, należy, przystoi*

5. Postępujcie z mądrością wobec tych, którzy są z zewnątrz, czas wykupując*.

**lub: ocalić od straty, wykorzystać* Rz 6,19; Ef 5,16

chwile, LXX - zyskiwać na czasie - Dn 2,8

6. Słowo wasze niech zawsze będzie łaskawe*, przyprawione solą, abyście wiedzieli, jak trzeba odpowiadać każdemu z osobna**.

**dost.: w łasce, w życzliwości, w uprzejmości* Mt 5,13;

***dost.: każdemu jednemu* 1P 3,15; Ps 37,30

7. Wszystko co mnie dotyczy, oznajmię wam Tychikus, brat umiłowany i wierny sługa, i współniewolnik w Panu,

8. Którego posłałem do was po to właśnie*, abym poznał, co z wami się dzieje i by pocieszył** wasze serca,

**dost.: po to samo; **lub: zachęcił*

9. Razem z Onezymem, wiernym* i umiłowanym bratem, który jest spośród** was; ci oznajmią wam wszystko, co się tutaj dzieje.

**lub: godnym zaufania; **z was* Ef 6,21; 1Kor 4,17

10. Pozdrowia was Arystarch, współwięzień mój, i Marek, kuzyn* Barnaby, odnośnie którego otrzymaliście polecenie** : Jeśli przyjdzie do was, przyjmijcie go,

gr: anepstios - kuzyn - por. gr: adelfos - brat - por. 1Kor 9,5

***gr: entole - rozkaz, nakaz, polecenie* Dz 15,37; 2Tm 4,11

11. I Jezus, nazwany Justem, będący spośród obrezyanych; ci są jedynymi współpracownikami moimi dla Królestwa Bożego, którzy stali się dla mnie pociechą*.

**gr: paregoria - uśmierzanie, ulga, ukojenie, pociecha*

12. Pozdrowia was Epafras, który* jest z was, sługa Chrystusa, zawsze walczący** za was w modlitwach, abyście zostali postawieni jako doskonali*** i pełni**** w całej woli Bożej.

**dost.: ho ek - ten, z lub wśród; **zmagać się, prowadzić bój*

****dojrzał; ****wypełnieni* Ga 1,10; Kol 1,7; Flp 1,23

13. Wystawiam mu bowiem świadectwo, że ma wielką gorliwość o was i o tych, którzy są w Laodycei i w Hierapolis*.

Rz 10,2

**Kolosy, Laodyceia i Hierapolis - miasta leżące obok siebie*

14. Pozdrowia* was Łukasz, lekarz umiłowany, i Demas.

gr: aspadzomai - por. Rz 16,14 2Tm 4,10

15. Pozdrowcie braci w Laodycei i Nymfasy, i zbór, który jest w jego domu.

1Kor 6,19

16. A gdy ten list będzie u was odczytany, sprawcie to, aby też został odczytany w zborze Laodycejszyków; a ten z Laodycei abyście i wy odczytali.

17. A powiedzcie Archipowi: Bacz*, abys wypełnił służbę, którą przyjąłeś w Panu.

**gr: blepo - baczyć, widzieć, patrzeć uważnie* 1Pes 1,1; 5,27

18. Pozdrowienie moją, Pawła, ręką dopisaną. Pamiętajcie* o moich więzach. Łaska z wami. Amen.

**lub: wspomnijcie*

Pierwszy list apostoła Pawła do Tesaloniczan

1 Paweł i Sylwan, i Tymoteusz do zboru*
Tesaloniczan w Bogu Ojcu i w Panu Je-
zusie Chrystusie. Łaska wam i pokój od Boga,
Ojca naszego i Pana Jezusa Chrystusa.

*gr.: *ekklezja - wywołani z, społeczność,* Obj 3,14;
zgrupowanie, zebranie publiczne Kol 4,16; J 6,27

2. Dziękujemy Bogu zawsze za was wszyst-
kich, *gdy* wspominamy* was w naszych mol-
litwach. *dost.: *czynimy wspomnienie (o) was*

3. Nieustannie przypominając* sobie o dziele
waszej wiary i o trudzie** miłości, i o wytrwa-
łości w nadziei *co do* Pana naszego Jezusa
Chrystusa, przed Bogiem i Ojcem naszym,

*lub: *przywodząc na pamięć* J 6,21; 2Tes 1,11; Hbr 6,10
**gr.: *kopos - ciężka praca połączona z uciskiem i mozołem*

4. Wiedząc, bracia umiłowani przez Boga*,
o wybraniu waszym, Kol 3,2;

*lub: *przez Boga (jest) wybranie wasze* Rz 8,28; 9,11

5. Że nasza Ewangelia zaistniała* w was nie
tylko w Słowie, ale i w mocy, i w Duchu Świę-
tym, i w wielkiej całkowitej pewności**, jak
wiecie, jakimi staliśmy się pośród was ze
względem na was. 2Kor 4,3; Rz 1,16; 2Tm 1,8

*gr.: *ginomai - stawać się, zdarzać się, dokonywać się, urodzić się*

**gr.: *pleroforia - pełnia, cała pełnia, absolutne przeświadczenie*

6. A wy staliście się naśladowcami naszymi
i Pana, przyjmując* Słowo w wielkim ucisku,
z radością Ducha Świętego, 1Tes 2,14; 1Kor 11,1

*gr.: *dechomai - przyjmując radośnie, być ugoszczonym*

7. Tak że wy staliście się wzorem dla wszyst-
kich wierzących w Macedonii i w Achai.

8. Bowiem od was rozbrzmiało Słowo Pana
nie tylko w Macedonii i w Achai, ale i w każ-
dym miejscu rozeszła się wasza wiara w Boga,
tak że nie mamy potrzeby cokolwiek*
mówić, *gr.: *tis - coś, pewien, jakiś*

9. Sami bowiem o nas oznajmują, jak *sze-
rokie* mieliśmy wejście* do was i jak nawró-
ciliście się od bożków do Boga, aby służyć
Bogu żywemu* i prawdziwemu,

por. 1Tes 2,1; **dost.: *żyjącemu* Dz 14,15; Ga 4,8

10. I oczekiwać* Syna Jego z niebios, które-
go wzbudził z martwych, Jezusa, który nas
wrywa od nadchodzącego gniewu.

*gr.: *anameno - czekać na kogoś (domyśl. cierpliwie i ufnie)*

2 Albowiem sami wiecie, bracia, że przy-
ście* nasze do was nie było daremne;

*gr.: *eisodos - miejsce przez które się wchodzi, stąd - przybycie*

2. Ale chociaż i przedtem, jak wiecie, cier-
pieliśmy i doznaliśmy zniewag w Filippi, jed-
nak śmiało* w Bogu naszym powiedzieliśmy
u was Ewangelię Bożą w wielkim boju**.

*lub: *z odwagą, otwarcie* Dz 16,19-40; Rz 1,15; 10,15

**gr.: *agon - ciężki bój, walka, zmaganie w zawod. sportowych*

3. Albowiem wezwanie* nasze nie *wyply-
wa* z błędu*, ani z nieczystości, ani nie *kryje*
w sobie podstęp***, *lub: *zachęta*, **gr.: *plane - błąd*
życiowy, moralny, fałszywe zasady; ***gr.: *dolos - od wabić*

4. Ale jak zostaliśmy wypróbowani* przez
Boga, by powierzył* nam Ewangelię, tak
mówimy, nie aby podobać się ludziom, ale
Bogu, który poddaje próbie* nasze serca.

*lub: *doświadczyć, badać zdolność do życia, wypróbować*

**dost.: *mieć powierzona* 1Kor 7,5; Ef 3,8; Ga 2,7

5. Bo jak wiecie, nigdy* nie byliśmy u was
ze słowem pochlebstwa, ani pod pozorem
chciwości*; Bóg *jest tego* świadkiem. Ga 1,20

*gr.: *pote - kiedyś, wcześniej z gr. oute - nigdy*, **por. Ef 4,19**

6. Ani nie szukaliśmy chwały od ludzi, ani
od was, ani od innych, *choć* jako apostołowie
Chrystusa możemy być w poważaniu*;

*lub: *mieć znaczenie, wagę, wpływ, być ciężarem* 2Kor 13,10

7. Ale byliśmy łagodni pośród was, jak kar-
micielka* pielęgnowająca swoje dzieci.

*lub: *niańka, piastunka, mamka* J 21,15; Iz 49,23; Ga 5,22

8. Tak przywiązaliśmy* się do was, że byliśmy
gotowi przekazać wam nie tylko Ewangelię
Bożą, ale i własne dusze, ponieważ staliście
się dla nas umiłowani. Rz 9,3; Jr 13,17

*gr.: *himeiromai - pragnąć, tęsknić zwłaszcza z miłości*

9. Albowiem pamiętacie, bracia, trud* nasz
i móżól, gdyż pracując nocą i dniem, aby ni-
kogo z was nie obciążyć, ogłosiliśmy wam**
Ewangelię Bożą. Dz 20,34; 2Tes 3,7

*gr.: *kopos - ciężka praca - por. 1Tes 1,3***; **dost.: *przed wami*

10. Wy jesteście świadkami i Bóg, jak świę-
cie* i sprawiedliwie, i bez nagany* postępo-
waliśmy *pośród* was wierzących. 1Tm 3,2

*gr.: *hosios - religijna i moralna postawa - pobożność, święłość*

**gr.: *anemptos - nie dając podstaw do nagany, nieskazitelnie*

11. I jak wiecie, że każdego^{*} z was, jak ojciec swoje dzieci, zachęcaliśmy^{**} i pociesza-
liśmy^{***}, ^{*dosl.: każdego jednego} 1Kor 4,14; 1Tm 6,2; Tt 2,6
^{**lub: dodać odwagi, pobudzić, wezwać do: ***nabrać otuchy}

12. I świadczyliśmy wam, abyście chodzili
w sposób godny Boga, który was powołuje
do swego Królestwa i do chwały. Kol 1,10

13. Dlatego i my, nieustannie dziękujemy
Bogu, że przyjmując od nas Słowo wieści^{*}
o Bogu, przyjęliście je, nie jako słowo ludzkie,
ale tak jak jest naprawdę, jako Słowo
Boże, które i w was wierzących skutecznie
działa. ^{*lub: relacji, wiadomości} Dz 8,14; 17,11; Łk 4,4

14. Wy bowiem bracia, staliście się naśladowcami
zborów Boga, które są w Judei,
w Chrystusie Jezusie; gdyż i wy tak samo
cierpieliście od swoich rodaków, tak jak oni
od Judejczyków^{*}, Rz 16,16; 2Kor 11,28
^{*tj. mieszkańców Judei lub Żydów jako narodu}

15. Którzy i Pana Jezusa, i swoich własnych
proroków zabili, i nas przesładowali, i Bogu
się nie podobają, i wszystkim ludziom są
przeciwni, Mt 23,31; Dz 7,52; 12,3; Am 7,12

16. Przeszkadzają nam mówić do pogan, aby
i oni zostali zbawieni, by przez to dopełnić
miary swoich grzechów; na zawsze^{*} nad-
szedł^{**} bowiem na nich gniew aż do końca^{***}.
^{*gr.: pantole - zawsze, wciąż; **czas prze. dok. - por. 1Tes 4,15**;}
^{***telos - koniec, rezultat, wypełnienie, sąd - aż spełnił się gniew;}
^{lub: ostatecznie spadł na nich gniew - przyp. jako wyjd. hist.}

17. Lecz my, bracia, będąc odłączeni od was
na chwilę^{*} obliczem, ale nie sercem, tym
bardziej^{**} z wielkim pragnieniem wykazali-
śmy gorliwość^{***}, by ujrzeć wasze oblicze.
^{*dosl.: na czas godziny; **lub: obficie; ***staraliśmy się}

18. Dlatego chcieliśmy, zwłaszcza ja, Paweł,
przyjść do was, i raz i drugi; ale przeszkodził
nam szatan. Dn 10,12; Za 3,1; 2Kor 11,12

19. Kto bowiem jest naszą nadzieją, czy rado-
ścią, czy wieńcem przynoszącym chlubę?
Czy nie i wy przed Panem naszym Jezusem
Chrystusem w chwili Jego przyjścia^{***}?

20. Wy bowiem jesteście naszą chwałą^{*} i ra-
dością. ^{*gr.: doksa - chwala, majestat, blask, splendor}

3 Dlatego też, nie mogąc już dłużej tego
znosić^{*}, postanowiliśmy pozostać sami
w Atenach, ^{*lub: wytrzymać, cierpieć, powstrzymać}

2. I posłaliśmy Tymoteusza, naszego brata
i sługę Bożego, i naszego współpracownika

w Ewangelii Chrystusa, aby was utwierdził^{*}
i zachęcił w^{**} waszej wierze, 2Kor 1,19; Dz 16,1

^{*lub: postawić mocno, przytwierdzić; **co do, odnośnie}

3. By nikt nie zachwiał się w tych uciskach;
sami bowiem wiecie, że na^{*} to jesteście prze-
znaczeni^{**}. ^{*lub: do tego} 1Kor 4,9; 2Tm 3,12; 1P 2,21
^{**gr.: keimai - przeznaczyć do czegoś, położyć, wyznaczyć}

4. Gdy byliśmy bowiem u was, zapowiada-
liśmy wam, że mamy być uciskani, i co też,
jak wiecie, się stało.

5. Dlatego i ja, nie mogąc już więcej tego
znosić, posłałem aby dowiedzieć się o wa-
szej wierze, czy czasem nie skusił^{*} was, ten
który kusi^{*} i czy nasz trud nie stał się da-
remny. Mt 4,3; 2Kor 2,11; 11,23; Jk 1,13
^{*gr.: peiradzo - poddawać próbie, doświadczać, kusić}

6. Lecz teraz, gdy Tymoteusz przyszedł od
was do nas i opowiedział nam radosną nowinę^{*}
o waszej wierze i o miłości, i że nas zawsze
dobrze wspominać, pragnąc nas zobaczyć,
tak jak i my was, ^{*gr.: euangelidzo - por. Łk 1,19*}

7. Przez to zostaliśmy zachęceni przez was,
bracia, w każdym naszym utrapieniu i po-
trzebie, przez^{*} waszą wiarę; ^{*lub: z powodu}

8. Bo teraz żyjemy, jeśli^{*} wy trwacie^{**} w Pa-
nu. ^{*lub: kiedy; **dosl.: byście trwali - tryb przypuszc.} Flp 4,1

9. Albowiem jakie dziękczynienie możemy
odać Bogu w zamian za was, za całą radość
której doznajemy^{*} z powodu was przed na-
szym Bogiem? ^{*dosl.: radujemy się, cieszymy}

10. Nocą i dniem bardzo usilnie^{*} modłać
się, abyśmy zobaczyli wasze oblicze i uzupeł-
nili^{**} braki waszej wiary. Łk 2,37; 1Tm 5,5; 2Tm 1,3

<sup>*lub: ponad wszelką miarę; **naprawić, udoskonalić, przy-
wrócić na właściwe miejsce - określenie medyczne - por. Ga 6,1*</sup>

11. A sam Bóg i Ojciec nasz, i Pan nasz Je-
zus Chrystus oby^{*} wyprostował drogę naszą
do was. ^{*tryb życzący} 2Tes 2,16; Flp 4,20

12. A was oby^{*} Pan jeszcze bardziej napeł-
nił miłością i uczynił w niej obfitującymi^{**}
do siebie nawzajem i do wszystkich, tak jak
i my do was jesteśmy, Mt 7,12; 2P 1,7
^{*tryb życzący; **lub: mieć ponad miarę, być zaopatrzonym}

13. Aby^{*} utwierdzić wasze serca jako nie-
naganne w świętości przed Bogiem i Ojcem
naszym, na^{**} przyjście^{***} Pana naszego Jezu-
sa Chrystusa ze wszystkimi Jego świętymi.
^{*gr.: eis - ku, do, na; **gr.: en - na, u, przy, do; ***gr.: parousia}

4 W końcu więc, bracia, prosimy^{*} was i za-
chęcamy w Panu Jezusie, tak jak przy-

jeśliście od nas, jak macie postępować i podobać^{**} się Bogu, abyście tym więcej obfitowali; ^{*gr: erotao - błagać, prosić, upraszać, pytać} Kol 2,6; ^{**gr: aresto - zadowolić, dostosować się do pragnień} Rz 8,8

2. Gdyż wiecie, jakie daliśmy wam rozkazy za sprawą^{**} Pana Jezusa. 2Tes 3,6; 1Kor 9,21

^{*lub: polecenia, nakazy - term. woj.;} ^{**gr: dia - przez, z powodu}
3. To jest bowiem wola Boża, wasze uświęcenie^{*}, żebyście powstrzymywali się od nierządu; Mt 12,50; J17,7; 1Tes 5,18

^{*gr: hagiasmos - oddzielony dla oddania się temu, co święte}
4. Aby każdy z was umiał zachowywać swoje naczynie^{*} w świętości i czci; 2Tm 2,20;

^{*może odnosić się do ciała żony lub własnego ciała} 1P 3,7
5. Nie w namiętności^{*} żądy, tak jak poganie, nieznający Boga. Rz 1,24-26; Kol 3,5

^{*gr: pathos - zepsute namiętności, niegodziwa zmysłowość}
6. Aby nikt nie wykraczał^{*} przeciwko swojemu bratu i w żadnej sprawie go nie oszukiwał; bo Pan jest mścicielem^{*} tego wszystkiego, tak jak wam wcześniej zapowiadaliśmy i zaświadczaaliśmy. Jr 7,6; Jk 2,6; Prz 22,22

^{*lub: górować nad kimś, wyłroczyć przeciw komuś}

^{**gr: ekdikos - wymierzający sprawiedliwość, mściciel}
7. Bóg bowiem nie powołał nas do nieczyściwości, ale do uświęcenia. Hbr 12,14; 1P 1,14

8. Zatem, kto to odrzuca, odrzuca nie człowieka, ale Boga, który też dał nam^{*} swojego Ducha Świętego. Łk 10,6; J 14,26; 20,22;

^{*gr: eis hemas - w nas, dla nas, do was} Dz 8,15; Ef 4,30

9. Natomiast o miłości braterskiej^{*} nie mamy potrzeby wam pisać; bo wy sami jesteście przez Boga nauczeni, abyście mówiali^{**} jedni drugim. J 15,12-17

^{*gr: filadelfia - miłość braterska;} ^{**gr: agapao - por. J 21,15**}

10. Czyniecie to bowiem wobec wszystkich braci w całej Macedonii; ale was zachęcamy, bracia, żebyście w tym bardziej obfitowali,

11. I abyście uczynili swoim celem^{*} życie ciche, i czynili swoje obowiązki, i pracowali własnymi rękoma, jak wam rozkazaliśmy,

^{*lub: zabiegać o coś żarliwie, dążyć do celu,} 1P 4,15;

^{postawić sobie za punkt honoru, mieć coś we czci} Ef 4,28

12. Abyście dostojnie^{*} postępowali wobec tych, którzy są na zewnątrz^{**} i nikogo nie potrzebowali^{**}.

^{*lub: godnie, szlachetnie, poważnie;} ^{**domyśl. niewierzających}

^{**lub: i nie mieli w niczym niedostatków; niczego nie potrzebowali}
13. A nie chcę, bracia, abyście nie wiedzieli o tych, którzy zasnęli^{*}, żebyście nie byli zamrucani, tak jak pozostali, którzy nie mają nadziei. ^{*dost.: którzy są uśpieni} Dn 12,2; Mt 27,52

14. Jeśli bowiem wierzymy, że Jezus umarł i zmartwychwstał, tak i tych, którzy zasnęli^{**} ze względu^{**} na Jezusa, Bóg poprowadzi^{**} razem z Nim. Rz 8,11; 1Kor 15,12; Obj 14,13

^{*por. u: 13*;} ^{**lub: za sprawą, dla;} ^{**iść na czele, dowodzić}
15. Bo to mówimy wam w Słowie Pana, że my żyjący, nadal pozostawiani na przyjście^{*} Pana, nie wyprzedzimy^{**} tych, którzy zasnęli.

^{*gr: parousia - obecność, przyjście, uroczysty wyjazd do miasta ważnej osobistości wraz z władzami miasta, które wyruszyły dostojnikowi na przeciw - por. gr: apantesis z u: 17**} 2Kor 5,8

^{**lub: przybyć pierwszy, uprzedzać - jako fakt niezwykły, nagły}
16. Gdyż sam Pan na okrzyk^{*}, na głos archanioła i na głos trąby Bożej zstąpi z nieba, a umarli w Chrystusie powstaną najpierw.

^{*gr: keleusma - pobudzający okrzyk wojenny, rozkaz, hasło} 1Kor 15,52;

Za 9,4; Obj 20,5

17. Potem my, pozostający przy życiu, równocześnie z nimi zostaniemy porwani^{*} w obłokach na spotkanie^{**} Pana w powietrzu; i tak zawsze będziemy z Panem 2Tm 4,1,8; Tt 2,13;

^{*gr: harpazo - zabrać siłą, zażądać czegoś} 1P 1,7

^{dla siebie, porwać, uprowadzić, zagrabić - por. Flp 2,6}

^{**gr: apantesis - wyjść na spotkanie, by powrócić razem}

^{por. kontekst występowania tego słowa w Mt 25,6; i Dz 28,15}
18. Dlatego pocieszajcie^{*} jedni drugich tymi słowami. ^{*lub: zachęcajcie}

5 Natomiast^{*} o czasach i porach, bracia, nie ma potrzeby wam pisać. Mt 24,3

^{*gr: peri de ton - a co do tego - por. 1Kor 7,1*, w przeciwieństwie}

2. Sami bowiem dokładnie wiecie, że dzień Pana nadchodzi^{*} jak złodziej w nocy. 2P 3,10

^{*gr: erchomai - przybywać, powrócić, ukazać się publicznie}
3. Bo gdy będą mówić: Pokój i bezpieczeństwo, wtedy nadciągnie na nich nagła zgraba, jak bóle na kobietę w ciąży^{*}; i nie umkną^{**}.

^{*dost.: na mającą w tonie (brzuchu);} ^{**por. Łk 21,36**}

4. Lecz wy, bracia, nie jesteście w ciemności, aby ten dzień miał was zaskoczyć^{*} jak złodziej. ^{*lub: złapać, opanować} Kol 1,13; Rz 13,12; 1J 2,8

5. Wy wszyscy jesteście synami światłości i synami dnia; nie jesteście synami nocy ani ciemności. Dz 26,18; Łk 16,8; J 12,36

6. Dlatego nie śpijmy jak pozostali, ale czuwajmy^{*} i bądźmy trzeźwi.

^{*gr: gregoreo - obserwować, zwracać uwagę, czuwać, pilnować}

7. Albowiem ci, którzy śpią, w nocy śpią; a ci, którzy się upijają, nocą są pijani. Łk 21,23

8. Lecz my, należący do dnia^{*}, bądźmy trzeźwi, jako ci, którzy włożyli na siebie pancerz wiary i miłości, i hełm nadziei zbawienia.

^{*dost.: będący dnia} Iz 59,17; 2Kor 6,7; Ef 6,11

9. Gdyż Bóg nie przeznaczył* nas na gniew, ale na pozyskanie** zbawienia przez Pana naszego Jezusa Chrystusa, 1Tes 1,10; Dz 13,48

*gr.: thlēmēi - umieścić, położyć, zrobić, przedstawić, nadać
**gr.: peripotesis - uzyskać, utrzymać, mieć w własność, mienie

10. Który umarł za nas, abyśmy, czy czuwamy, czy śpimy, razem z Nim żyli.

11. Dlatego zachęcajcie jedni drugich i budujcie jeden drugiego, co też i czynicie.

12. A prosimy was, bracia, abyście dostrzegali* tych, którzy trują się między wami i którzy przewodzą** wam w Panu, i korygują** was, Hbr 13,7,17; 1Tm 5,1; 1P 5,2

*dost.: widzieć, znać, doświadczyć; **dost.: stać na czele
***gr.: noutheteo - kłaść do rozumu - stąd: korygować, nauczać, udzielać wskazówek, kształtować sposób myślenia

13. Ceńcie* ich wysoko** w miłości z powodu ich pracy. Pokój zachowujcie między sobą.

*gr.: hegeomai - stać na czele, tu w znac. poważać, uznawać
**niezwykle, ponad miarę, wielce, nadzwyczajnie

14. A zachęcamy* was, bracia, korygujcie** niedyscyplinowanych***, pocieszajcie łękkich, podtrzymujcie słabych, bądźcie cierpliwi**** wobec wszystkich. 1Kor 13,4; Ef 4,2

*lub: wzywamy; **por. w 12***; ***gr.: ataktos - por. 2 Tes 3,6***
****makrothymia - cierpliwa wytrwałość wobec przeciwności lub krzywd bez chęci zemsty za wyrządzone zło

15. Patrzcie, aby nikt nikomu nie oddawał złem za zło, ale zawsze zabiegajcie* o dobro jednim względem drugich i względem wszystkich. *lub: ścigajcie Kpl 19,18; Prz 25,21

16. Zawsze* się radujcie**. Flp 4,4

*gr.: pantote - w każdej chwili, zawsze, wciąż
**gr.: chairo - radować się ogromnie, cieszyć, być zadowolonym

17. Nieustannie się módlcie. Łk 18,1; 1P 4,2

18. We wszystkim dziękujcie; bo taka jest wola Boga w Chrystusie Jezusie wobec was.

19. Ducha* nie gaście*. Ef 4,30;
*lub: ducha; **gr.: sbennymi - zgasić, stłumić Mt 25,8

20. Procowt nie lekceważcie*. 1Kor 14,3
*gr.: ekssooutheneo - nie liczyć się z, gardzić całkowicie

21. Wszystko poddawajcie próbie*, co dobre**, tego się trzymajcie***. Mt 7,15; Łk 12,57
*lub: badajcie, doświadczajcie; **gr.: kalos - piękne, szlachetne, dobre; ***lub: trzymajcie się dobrego, zachowajcie, posiadźcie

22. Trzymajcie się z dala od każdej postaci* zła**. *lub: kształt, forma; **formy złego - wyrażenie przymiot.
23. A sam Bóg pokoju oby* was całkowicie uświęcił* i w pełni wyposażył, a wasz duch i dusza, i ciało oby* zostały zachowane bez nagany na przyjście*** Pana naszego Jezusa Chrystusa. Mt 10,28; Mk 8,36; Prz 20,27

*gr.: tryb żyjący; **lub: uczynił całkowicie świętymi
***gr.: parousia - obecność; przyjście, uroczysty wyjazd - 1Tes 4,15*

24. Wierny* jest Ten, który was powołuje*, który i tego dokona. Hbr 6,17; 1Kor 1,6; Rz 8,30
*lub: godny zaufania; **gr.: kaleo - wzywać, powoływać

25. Bracia, módlcie się za nas. Ef 6,18; 2Kor 1,11; Kol 4,3

26. Pozdrowcie wszystkich braci świętym pocałunkiem*. Prz 24,26; Rz 16,16; 1Kor 16,20
*dost.: w lub przez święty pocałunek - gr.: filema od fileo - okazywać czułość - por. J 21,15***

27. Poprzysięgam* was na Pana, aby ten list został odczytany głośno wszystkim świętym braciom. *gr.: horkidzo - uroczystie błagać, Dz 19,13
zaprzysięgać kogoś, usilnie nalegać

28. Łaska Pana naszego Jezusa Chrystusa z wami. Amen. Rz 1,7; 2Tes 3,18; 2Kor 13,13

Drugi list apostoła Pawła do Tesaloniczan

1 Paweł i Sylwan, i Tymoteusz do zboru^{*} Tesaloniczan w Bogu Ojcu i w Panu Jezusie Chrystusie. ^{*gr: ekklesia - por: 1Tes 1,1*} Kol 4,16

2. Łaska wam i pokój od Boga, Ojca naszego i Pana Jezusa Chrystusa.

3. Powinniśmy zawsze dziękować Bogu za was, bracia, jak to jest słuszne^{*}, bo niezmiernie wzrasta wasza wiara i obfituje miłość każdego^{**} z was wobec siebie nawzajem,

^{*lub: godne; **dost.: każdego jednego} Rz 1,8; 2Tes 2,13

4. Tak że my sami chlubiśmy^{*} się z was w zbo-
rach Boga z powodu waszej wytrwałości^{**} i wiary we wszystkich waszych przesładowaniach i w uciskach, które znosicie.

^{*gr: kauchema - radosne uniesienie, chluba, powód do dumy}
^{**gr: hypomone - wytrwałość, hart ducha, odpor na przeciwności}

5. Co jest dowodem^{*} sprawiedliwego sądu Bożego, że zostaliście uznani za godnych Królestwa Bożego, dla którego też cierpicie.

^{*lub: pewny znak, zapowiedź, wskazówka} 1Tes 2,14

6. Bo^{*} sprawiedliwie jest u Boga odplacić uciskiem tym, którzy was uciskają,

^{*part. warunk. - jeśli, jeśli w ogóle, skoro} Hbr 10,32; Flp 3,10

7. A wam, uciskany, przynieść ulgę^{*} wraz z nami podczas objawienia się Pana Jezusa z nieba z aniołami Jego mocy,

^{*lub: odpocznienie, wytchnienie} Mk 8,38; J 1,51; Kol 1,16

8. W płomieniu ognia, wymierzającego^{*} karę tym, którzy Boga nie znają i tym, którzy nie są posłuszni Ewangelii Pana naszego Jezusa Chrystusa;

^{*gr: dodemi - dawać, sprawić, wyznaczyć, wypłacić, zezwolić}
^{**gr: zagładę, ruinę, śmierć; ***sprzed} Ps 50,3; Hbr 12,29; Pwt 32,35

9. Którzy poniosą karę^{*}, wieczną zgubę^{**}, z dala^{***} od oblicza Pana i od chwały Jego mocy,

^{*gr: dike - kara, wyrok skazujący, proces sądowy, egzekucja}

10. Gdy przyjdzie w tym dniu, aby zostać wysławionym^{*} swoich świętych i podziwianym we^{*} wszystkich tych, którzy uwierzyli, ponieważ świadectwo nasze znalazło wśród^{**} was wiare.

^{*lub: pośród, przez, z powodu; **lub: przed wami, u was} Mt 7,22; Ps 68,35

11. O co też modlimy się zawsze za was, aby Bóg nasz uznał was godnymi powołania

i wypełnił wszelkie upodobanie dobroci i dzieła wiary w moc^{*},

12. Aby zostało wysławione^{*} imię Pana naszego Jezusa Chrystusa w was, a wy w Nim, według łaski Boga naszego i Pana Jezusa Chrystusa. ^{*por. Rz 8,30*} Dz 15,26; Ef 5,20

2 A prosimy was, bracia, co do przyjścia^{*} Pana naszego Jezusa Chrystusa i naszego zgromadzenia się przed^{**} Nim,

^{*gr: parousia - przybycie, obecność - por: 1Tes 4,15*}; ^{**lub: przy}

2. Nie dajcie się co do tego tak szybko zachwiać w swoim myśleniu, ani zatrwożyć^{*}, czy to przez ducha, czy to przez słowo, czy to przez list rzekomo przez nas napisany, jakoby już nastąpił dzień Chrystusa,

^{*od gr: throos - urzawa, zgiełk, głośny płacz} Flp 1,10; 2P 3,10

3. Aby was nikt w żaden sposób nie zwiódł; gdyż dzień ten nie nastanie, jeśli najpierw nie przyjdzie odstępstwo^{*} i nie zostanie objawiony^{**} człowiek grzechu, syn zatracenia,

^{*gr: apostasia - postawić obok, stać obok, odstępowanie, odpadnięcie}
^{**gr: apokalypsis - (nagle) odsłonięcie tego, co zakryte} J 17,12

4. Który sprzeciwia się i wynosi^{*} nad wszystko, co nazywa się bogiem lub jest przedmiotem czci, tak że on w świątyni^{**} Boga zasiądzie jako bóg, wskazując na siebie samego, że jest bogiem.

^{Ez 28,2; Dn 11,36; Obj 13,6}

^{*dost.: jest wynoszony; **gr: naos - właściwy obszar świątyni - dot. miejsca świętego i najświętszego - por. gr. hierion}

5. Czy nie pamiętacie, że jeszcze będąc u was, o tych sprawach wam mówiłem?

6. A teraz wiecie, co go powstrzymuje^{*}, aż do chwili, by go objawiono we właściwym czasie.

^{*lub: więzić, stawać na drodze, zatrzymać, trzymać ster}
7. Bo tajemnica bezprawia już działa; dopóki ten jeden, który teraz powstrzymuje, nie zaistniałby^{*} ze^{**} środka[†].

^{*gr: ginomai - narodzić, stać, zaistnieć, stawać się, być; **gr: ek mesou - por. Kol 2,14***}

8. A wtedy zostanie objawiony ów niepraw^{*}, którego Pan zabije tchnieniem^{**} swoich ust i zniszczy manifestacją^{***} swojego przy-
ścia^{****}; ^{*gr: anomos - będący bez prawa (Mojż), niezgodziwiec}
^{**lub: duchem; ***gr: epifaneia; ****gr: parousia - 1Tes 4,15*}

9. Jego^{*} przyjsie^{**} jest według skutecznego działania^{***} szatana, w całej mocy i znakach, i cudach kłamstwa^{****}, 1Krn 21,1; Za 3,1; ^{*domysl.: o nieprawym; **gr.: parousia - 1Tes 4,15*} Obj 12,9 ^{***gr.: energeian - skutecznie działająca moc; ****gr.: terasin pseudous - z genitivem - cuda wywodzące się z kłamstwa}

10. I w całym podstępie^{*} niesprawiedliwości w tych, którzy gina, za to, że nie przyjęli oni miłości prawdy, aby zostać zbawionymi.

^{*gr.: apate - fałsz, utuda, oszustwo, zwiedzenie}

11. I dlatego posle im Bóg skuteczne działania^{*} błędu^{*}, po to, *by* oni uwierzyli temu kłamstwu, 1Krl 22,18; J 12,40; Rz 1,21

^{*lub: błądzenie umysłu, mylne przekonanie, zwiedzenie}

12. Aby zostali osądzeni wszyscy, którzy nie uwierzyli prawdzie, lecz znaleźli upodobanie w niesprawiedliwości.

13. Lecz my powinniśmy zawsze dziękować Bogu za was, bracia, którzy jesteście umiłowani przez Pana, że was Bóg od początku wybrał *dla* siebie^{*} ku zbawieniu w uświęceniu Ducha i w wierze w prawdę,

^{*lub: sobie Mk 13,20; J 6,70; 15,16; Ef 1,4; 1P 2,9}

14. Do czego powołał was przez naszą Ewangelię^{*} dla^{*} pozyskania dla siebie chwały Pana naszego Jezusa Chrystusa. 1Kor 1,9,24,26;

^{*lub: ku pozyskaniu, nabyciu Ga 1,6; Ef 4,4; 2Tm 1,9}

15. Dlatego, bracia, stójcie mocno^{*} i trzymajcie się przekazów^{**} nauki, których zostaliście nauczeni, czy to przez słowo, czy to przez nasz list. 2Tes 3,6; 1Kor 11,2; Mk 7,9

^{*lub: trwać; być nieporuszonym; **gr.: paradosis - tradycja, ustny przekaz, poddanie się, kapitulacja; może chodzić o podanie indywidualnego sposobu myślenia nauczyciela}

16. A sam Pan nasz Jezus Chrystus, i Bóg i Ojciec nasz, Ten, który nas umiłował, i dał wieczne pocieszenie^{*} i nadzieję dobrą w łasce, ^{*lub: zachęte Rz 1,7; Łk 16,25; 2Kor 4,17}

17. Oby pocieszył wasze serca i utwierdził was w każdym słowie i w dobrym dziele.

3 Na koniec, bracia, módlcie się za nas, aby Słowo Pana szerzyło^{*} się i rozślawiało^{**}, jak i u was; Kol 4,3; Ef 6,19;

^{*dost.: biegle; **lub: było otoczone chwałą Hbr 13,18}

2. I abyśmy zostali wyrwani od ludzi przewrotnych^{*} i złych; wiara bowiem nie *jest* udziałem^{*} wszystkich. Rz 15,31

^{*gr.: atopos - być nie na swoim miejscu, ktoś szkodliwy, bumelant}

3. Ale wierny jest Pan, który was utwierdzi i strzec będzie od złego^{*}. ^{*lub: niegodziwca}

4. A mam ufność^{*} w Panu co do was, że to,

co wam rozkazujemy^{**}, czynicie i będziecie czynić. ^{*lub: przekonanie; **termin wojskowy - por. 1Tes 4,2*}

5. A Pan niech skieruje^{*} wasze serca do miłości Boga i do^{**} cierpliwości Chrystusa.

^{*lub: oby wyprostował, usunął przeszkody; **gr.: eis - ku, do}
6. A rozkazujemy wam, bracia, w imieniu Pana naszego Jezusa Chrystusa, abyście odłączyli się od każdego brata postępującego nieporządnie^{*}, a nie według przekazu^{**} nauki, który otrzymał od nas. 1Kor 5,11

^{*gr.: ataktos - nie stać w szyku, być bezładnym; **por. u 15**}

7. Sami bowiem wiecie, jak należy nas naśladować; ponieważ nie żyliśmy między wami nieporządnie^{*}, ^{*gr.: ataktos - por. u 6*}

8. Ani u nikogo nie jedliśmy *za* darmo chleba, ale w trudzie^{*} i mozole, pracując nocą i dniem, by nikogo z was nie obciążyc;

^{*gr.: kopos - por. 1Tes 1,3** Dz 20,34; 1Kor 4,12; 1Tes 2,9}

9. Nie dlatego, że nie mamy takiego prawa, ale żeby dać wam siebie samych za wzór^{*}, abyście nas naśladowali. ^{*gr.: typos - por. 1Tm 2,7**}

10. A gdy byliśmy u was, to wam rozkazaliśmy^{*}, że jeśli ktoś nie chce pracować, niech też nie je. ^{*gr.: parangello - por. 1Tm 1,3** Dz 20,18}

11. Słyszmy bowiem, że niektórzy spośród was postępują nieporządnie^{*}, nie pracują, ale trudzą się bezużytecznymi^{**} sprawami.

^{*gr.: ataktos - por. u 6* 1Tm 5,13; 2Tes 3,6;}

^{**lub: trudzić się daremnie, być wścibskim 1P 4,15}

12. Dlatego takim rozkazujemy i zachęcamy ich przez Pana naszego Jezusa Chrystusa, aby spokojnie pracując, jedli własny chleb.

13. A wy, bracia, nie zniechęcajcie się^{*} dobrze czynić. ^{*lub: stać się słabym, upadać na duchu}

14. A jeśli ktoś jest nieposłuszny słowu naszemu *przekazanemu* w tym liście, tego naznaczcie i nie łączcie się^{*} z nim, aby został zawstydzony; Pwt 16,12; Flp 1,21; Hbr 13,17

^{*lub: nie mieszaj się, utrzymywać bliskie stosunki}

15. Jednak nie uznawajcie go za nieprzyjaciela^{*}, ale korygujcie^{**} jako brata.

^{*lub: wroga; **dost.: kłaść do rozumu - por. 1Tes 5,12***}

16. A sam Pan pokojó oby dał wam pokój^{*} wśród wszystkich^{*} okoliczności i wszelkim sposobem. Pan z wami wszystkimi.

^{*gr.: dia pantos - przez wszystko, ze względu na wszystko}

17. Pozdrowienie^{*} moją, Pawła ręką, co jest znakiem w każdym liście; tak piszę.

^{*gr.: aspasmos - pozdrowienie ustne lub pismenne - por. Mk 9,15*}

18. Łaska Pana naszego Jezusa Chrystusa z wami wszystkimi. Amen.

Pierwszy list apostoła Pawła do Tymoteusza

1 Paweł, apostoł Jezusa Chrystusa zgodnie z rozkazem* Boga, Zbawiciela naszego i Pana Jezusa Chrystusa, nadziei naszej,

**gr.: epitage - rozkaz, polecenie, 2Tm 1,11; Tt 1,1; 3,6
zwłaszcza dekret wydany przez władze partyparty jej autorytetem*

2. Do Tymoteusza, prawowitego syna w wierze. Łaska, miłosierdzie, pokój od Boga, Ojca naszego i Chrystusa Jezusa, naszego Pana.

3. A idąc do Macedonii zachęciłem ciebie, abyś pozostał* w Efezie i żebyś pewnym ludziom rozkazał* nie nauczać inaczej *niż my*,

**lub: trwać uparcie przy czymś Dz 20,1; Flp 2,24
gr.: parangello - rozkaz, polecenie, nakaz - termin wojskowy

4. A także wystrzegać* się baśni i niekończących się rodowodów, które raczej więcej sporów* przynoszą, niż zbudowania Bożego, które *jest* w wierze.

*1Tm 4,7; Ef 4,12; Tt 3,9
*lub: nie zwracać uwagę na; **dyskusji, dociekań*

5. A celem tego przykazania* jest miłość *phylaxia* z czystego serca i z dobrego sumienia, i z wiary nieobłudnej*, **por: w 3** Rz 10,4; 1P 1,22*

*gr.: anypokritos - niedawany, nieskrzywony, szczerzy
6. Z czym niektórzy się rozminęli* i zwrócili* się ku częściej gadaninie.

*1Tm 6,4-5.20
*gr.: astotheo - chybić celu, odejść; **lub: zaurwać, błędzić*

7. Chcą być nauczycielami Prawa, a nie rozumieją ani tego, co mówią, ani o czym *tak* stanowczo twierdzą*.

*lub: uparcie obstawać
8. A wiemy, że Prawo jest dobre, jeśli ktoś właściwie* z niego korzysta*.

*Pwt 4,6;
*lub: prawidłowo, zgodnie z prawem Ps 19,7; Rz 7,12
gr.: chraomai - posługiwać się, trakt. kogoś w odp. sposób

9. Wiedząc o tym, że Prawo nie jest ustanowione* dla sprawiedliwego, ale dla nieprawych i nieposłusznych, bezbożnych i grzesznych, lekceważących* Boga i nieczystych**, ojcobójców i matkobójców, morderców,

**lub: nie ściga; **lekceważących, to co święte Rz 3,19;
***pospolitych, profanujących, skalanych Rz 5,20; Ga 3,10*

10. Rozpustników, dla mężczyzn współżyjących ze sobą*, dla handlarzy ludźmi, kłamców, krzywoprzysięzców i jeśli *jest* cokolwiek innego, co sprzeciwia się zdrowej* nauce.

*gr.: arsenokotes - aktywny partner stosunku homoseks. w odróżnieniu od gr.: malakos - 1Kor 6,9**, **dost.: dającej zdrowie

11. Zgodnej z *pełną* chwałą ewangelią błogosławionego* Boga, która została mi powierzona.

*gr.: makarios - szczęśliwy Mt 4,23; 1Kor 9,17
12. A wdzięczny jestem Temu, który mnie wzmocnił*, Chrystusowi Jezusowi, Panu naszemu, że uznał mnie za godnego zaufania, przeznaczając* do służby.

*Ga 3,9; 2Tm 2,2
*lub: napełnił mocą; **gr.: titheimi - stawiać, przeznaczyć - J 15,16**

13. *Mnie*, będącego wcześniej bluźniercą i prześladowcą, i gnębiцеlem*; ale dostąpiłem miłosierdzia, bo czyniłem to w nieświadomości, w niewierze.

Lk 23,34; Dz 22,4; Ga 1,13

*gr.: hybristes - słowo określa wyjątkowy sadyzm, krzywdziciel

14. Ale *rzeczywiście*, łaska Pana naszego ponad miarę* obfitowała wraz z wiarą i miłością w Chrystusie Jezusie.

*lub: mieć wielką obfitość

15. Godne zaufania *jest* to słowo i godne całkowitego* przyjęcia, że Chrystus Jezus przyszedł na świat, *aby* zbawić** grzeszników, z których ja jestem pierwszy.

*Mt 1,21;
*lub: wszelkiego; **uratować, ocalić J 3,16; 12,47; Hl 42,6*

16. Ale przez to dostąpiłem miłosierdzia, aby na mnie pierwszym okazał Jezus Chrystus wszelką cierpliwość dla przykładu* tym, którzy mają w* Niego uwierzyć dla życia wiecznego.

*Lk 18,30;
lub: wzór, schemat, szkieł

*lub: z powodu Niego wierzyć w życie wieczne J 12,50; Ga 6,8

17. A królowi wieków, nieśmiertelnemu, niewidzialnemu, jednemu, mądrymu Bogu, cześć i chwała na wieki wieków. Amen.

18. Ten rozkaz kładę przed* tobą, dziecko*, Tymoteuszu, według wcześniej *wygłoszonych* do ciebie prorocत्व, abyś uczestnicząc w wojnie***, prowadził w nich**** szlachetny bój*****.

*lub: powierzam coś cennego; **gr.: teknon - male dziecko - 1J 1,12; ***gr.: strateuomi - być żołnierzem, walczyć w wojnie. ****gr.: strateia - służba woj., walka

19. Mając wiarę i dobre sumienie, które niektórzy odepchnęli *od siebie*, a co do *ich* wiary – uległa *ona* rozbiciu jak okręt;

1Tm 1,5
20. Z nich jest Hymenajos* i Aleksander, których oddałem szatanowi, żeby zostali nauczeni** nie bluźnić.

**gr.: hymen - bóstwo wesela Obj 13,1
**gr.: paideuo - wychować, korygować, karcić, chlostać*

2 Zachęcam* więc przede wszystkim, aby zaność błagania, modlitwy, prośby wstawiennicze i dziękczynienia za wszystkich ludzi; *gr: *parakaleo* - por. *Tt 1,7*,* Hbr 5,7; 7,25; Jr 7,16
 2. Za królów i za wszystkich na wysokich stanowiskach*, abyśmy wiedli ciche i spokojne życie w całej pobożności i powadze**.

*lub: *zwierzchnictwo, władza, wybitność* Rz 13,1;

**lub: *godności* IP 2,13; Hbr 12,4

3. Albowiem *jest* to dobre i godne przyjęcia* przed** Bogiem, Zbawicielem naszym,

*gr: *apodektos* - *możliwe do przyjęcia* Tt 1,3; 2,10; Jud 1,25
stąd akt miły i akceptowalny; **lub: *przed obliczem*

4. Który chce*, aby wszyscy ludzie zostali zbawieni i doszli do dogłębnego** poznania prawdy. *gr: *theleo* - *Mt 27,43*** Iz 45,22; Ez 18,23; 2P 3,9

*gr: *epignosis* - *dokładne, głębokie, pełne poznanie*

5. Bo jeden jest Bóg, jeden też pośrednik* Boga i ludzi: człowiek Chrystus Jezus,

1Kor 8,6; Jk 2,19; Hbr 9,15; 12,24; 1J 2,1

*gr: *mesites* - *pośrednik, mediator; rozjemca, arbiter*

6. *Który* dał siebie samego na okup za wszystkich, na świadectwo swoich* czasów.

*lub: *własnych czasów* Ga 1,4; 2,20; Ef 5,25; 2T 2,14

7. Na co ja jestem ustanowiony kaznodzieją* i apostołem, prawdę mówię w Chrystusie, nie kłamie, nauczycielem pogan w wierze i w prawdzie. *gr: *keryks* - *herold, zwiastun* 2P 2,5

8. Chcę więc, aby mężczyźni modlili się na każdym miejscu, wznosząc czyste ręce bez gniewu i bez sporów*. *lub: *dyskusji* Ps 141,2

9. Tak samo i kobiety*, aby ozdabiały się szatą przyzwoitą**, ze skromnością i umiarem, nie w *wymyślne* sploty włosów, nie w złoto lub perły, nie w kosztowny** strój,

*lub: *żony*; **stosowną; ***wyszukany IP 3,3-5

10. Ale jak przystoi kobietom, które przynajmniej się do pobożności – w dobre czyny.

11. Kobieta niech uczy* się w cichości z całą uległością**.

Kaz 3,7; 1Kor 14,35; Ef 5,24

*gr: *manthano* - *powiększyć swoją wiedzę, nauczyć się przez*

używanie i praktykę; *lub: *w całym podporządkowaniu*

12. Kobięcie natomiast nie pozwalam nauczać*, ani władać** mężem**, ale być w cichości***. *gr: *didasko* - *nauczać, wyjaśniać, upajać, udzielać pouczeń w relacji „nauczyciel - uczeń”*; **lub: *dominować nad kimś, panoszyć*; ***lub: *mężczyzną*; ****por: *Dz 21,14*

13. Bo Adam pierwszy był ukształtowany, potem Ewa.

2Kor 11,3

14. I nie Adam był zwiedziony, ale kobieta została zwiedziona, stając* się *winną* przestępstwa; *dost.: *stała się (była) w przestępstwie*

15. Lecz zostanie zbawiona przez macierzyństwo*, jeśli zostaną w wierze, w miłości i uświęceniu z rozsądkiem**. 1Tm 4,16; Dz 27,20

*gr: *teknogonia* - *rodzenie dzieci, rodzicielstwo*; **trzeźwością

3 Godne zaufania *jest* to słowo: Jeśli ktoś pragnie* biskupstwa, pragnie dobrego** dzieła.

Dz 1,20; 20,28; Flp 1,1; 1P 2,25; Tt 1,7

*gr: *oregomai* - *siegnąć, wyciągnąć rękę, pragnąć*; **por: *2Tm 4,7*

2. Biskup* więc ma być nienaganny**, mąż jednej żony, trzeźwy***, rozsądny, przyzwoity, gościnnie, zdolny do nauczania****.

Lk 1,6;

*gr: *episkopos* - *dogłdający, nadzorca*, Tt 1,6; 1Tm 4,3

przeglądający się uważnie - por. *presbyteros*; **lub: *bez zarzutu*

***lub: *powstrzymujący się od wina*; *****dający się pouczyć*

3. Nie oddany pijaństwu, nie porywczy, nie szukający haniebnego zysku, ale łagodny*, nie wojowniczy, nie chciwy**, Kpl 10,9; Prz 31,4

*lub: *uprzejmy*; **gr: *afilarygros* - *niemiłujący pieniędzy*

4. Który dobrze stoi na czele* swojego domu, trzymając** dzieci w posłuszeństwie z wszelką powagą***, *gr: *prostemi* - *zarządca, kierować, przewodzić*; **dost.: *mieć, posiadać*; ***por: *u 11**

1Tes 5,14; 2Tm 2,4

5. Bo jeśli ktoś nie umie stać na czele* swojego domu, jaką będzie miał troskę* o Kościół Boży?

Dz 20,28; 1Kor 10,32;

*por: *u 4**; *lub: *starać, dbać, opiekować* 1Kor 11,22; 15,9

6. Nie dopiero co nawrócony, aby nie stał się nadejty i nie wpadł pod sąd diabła.

7. Powinien też mieć dobre świadectwo od obcych, aby nie wpadł w pohańbienie* i w siłą diabła. *gr: *oneidismos* - *hańba, urąganie, zarzut*

8. Tak samo diakoni *mają być* godni, nie dwulicowi*, nie namiętnie oddani winu, nie szukający haniebnego zysku, Flp 1,1;

*gr: *diálogos* - *mówiący dwoma głosami* IP 2,2; Rz 3,13

9. *Którzy* mają tajemnicę* wiary w czystym sumieniu. *gr: *mysterion* - por. *1Kor 15,51***

10. I ci niech będą najpierw doświadczeni*, potem *niech* usługują, będąc nienaganni**.

*lub: *poddani próbie, wypróbowani*; **bez zarzutu

11. Tak samo żony, niech będą szlachetne*, nie skłonne do obmowy*, trzeźwe, wierne we wszystkim.

2Tm 4,5; J 6,70; 1Tes 5,6

*gr: *semnos* - *czcigodny, dostojny, szacowny, wspaniały*

**gr: *diabolos* - *oskarżyciel, oszczerca, obmawiający*

12. Diakoni niech będą mężami jednej żony, którzy dobrze przewodzą* dzieciom i swoim domom. *gr: *prostemi* - *stać na czele, zarządzać, kierować*

13. Albowiem ci, którzy pełnili dobrze służbę, zyskują sobie piękną rangę i wielką śmiałość w wierze, która jest w Chrystusie Jezusie.

14. To ci piszę, mając nadzieję, że prędzej przyjdę do ciebie.

15. Jeśli natomiast spóźnię się, chcę żebyś wiedział, jak należy postępować w domu Bożym, który jest Kościołem Boga żywego, filarem i podstawą⁸⁸ prawdy. Rdz 28,17;

^{*lub: jest konieczne, potrzeba; **podporą} Kaz 5,1; 1P 4,17

16. A zgodnie wyznajemy⁸⁹: Wielka jest tajemnica pobożności, Bóg został ukazany w ciele, uznany za sprawiedliwego w duchu, ukazany posłańcom⁹⁰, zwiastowany wśród narodów⁹¹, zawierzono⁹² Mu na świecie, został wzięty⁹³ w górę w chwale. Iz 7,14; 9,6

^{*lub: bez wątpienia, za zgodą wszystkich; **aniotom; ***pogan; ****dano w Niego uwierzyć, dał uwierzyć w siebie; *****uniesiony}

4 A Duch wyraźnie mówi, że w późniejszych czasach odstąpią niektórzy od wiary, zwracając⁹⁴ się ku duchom zwodniczym i naukom demonów, 2P 2,1; Jud 1,4; 2Tm 3,1;

^{*lub: zwracając uwagę, kierując się} J 16,13; Dz 13,2

2. W obłudzie mówiący kłamstwo, mając piętrem wypalone⁹⁵ własne sumienie,

^{*lub: mając piętno na sumieniu} Rz 1,28; Iz 9,15; Jr 5,21

^{*tj. proces kauteryzacji - wypalenie rozpalonym żelazem narośli}

3. Zabraniający⁹⁶ zawierania małżeństw, kazać wstrzymywać się od pokarmów, które stworzył Bóg, aby przyjmowali je z dziękczynieniem wierzący i dogłębnie znający⁹⁷ prawdę. Rz 14,3; 1Kor 7,28; 8,8

^{*gr: kolyo - powstrzymywać, odmawiać, utrudniać, zabraniać}

^{*gr: epiginosko - poznać gruntownie, dokładnie wiedzieć}

4. Bo wszelkie stworzenie Boże jest dobre⁹⁸, i nic nie zasługuje na odrzucenie, co przyjmuje się z dziękczynieniem; ^{*gr: kalos -por: Mt 3,10*}

5. Jest bowiem poświęcone przez Słowo Boże i modlitwę.

6. Przedstawiając⁹⁹ to¹⁰⁰ braciom, będziesz dobrą sługą Jezusa Chrystusa, który jest karmiony słowami wiary i dobrej nauki, za którą poszedłeś. Prz 4,2; J 7,16; 1Tm 1,10; 6,3; Tt 2,1

^{*gr: hypothetemi - proponować, podsuwać, pouczać; **dost: te;}

7. Światowe¹⁰¹ natomiast i babskie baśnie odrzucaj, a ćwicz samego siebie w pobożności.

^{*gr: bebelos - pospolite, profanujące, skalane}

8. Albowiem cielesne¹⁰² ćwiczenie jest mało pożyteczne; lecz pobożność jest pożyteczna do wszystkiego, mając obietnicę życia terazniejszego i tego mającego nadejść. Am 5,21;

^{*gr: somatikos - związane z ciałem, fizyczny} Jr 6,20

9. Godne zaufania jest to słowo i godne całkowitego¹⁰³ przyjęcia. ^{*lub: wszelkiego}

10. Gdyż dlatego i trudzimy¹⁰⁴ się i doznajemy obelg, że pokładamy nadzieję w Bogu żywym¹⁰⁵, który jest Zbawicielem wszystkich ludzi, a przede wszystkim wierzących.

^{*lub: ku temu trudzimy się; **dost.: żyjącym} J 4,42; 1J 4,14

11. To nakazuj i tego nauczaj.

12. Niech nikt nie pogardza¹⁰⁶ twoją młodością; ale bądź wzorem dla wiernych w mowie, w postępowaniu¹⁰⁷, w miłości, w duchu, w wierze, w czystości. 1P 5,3; 2Kor 6,4; Mt 18,10

^{*lub: nie lekceważ; **tryb życia, dost.: obracanie - por: Rz 6,4**}

13. Dopóki nie przyjdę, pilnuj¹⁰⁸ czytania¹⁰⁹, zachęcania, nauki. ^{*lub: zwrócić uwagę, poświęcić się} ^{**dost.: publiczne odczytywanie} Rz 12,8; 1Kor 14,26; Pwt 17,9

14. Nie zaniedbuj daru łaski, który jest w tobie, który został ci dany poprzez¹¹⁰ prorostwo z nałożeniem rąk starszych. Pwt 34,9;

^{*gr: dia - z powodu, dla, przez} 1Tm 5,22; Hbr 6,2

15. O to się troszcz, w tym trwaj, aby postęp twój był widoczny we wszystkim.

16. Pilnuj samego siebie i nauki, trwaj w tym; bo to czyniąc, uratujesz¹¹¹ samego siebie i tych, którzy cię słuchają. ^{*lub: zbawisz, oczalisz}

5 Starszego mężczyzny nie karć¹¹², ale zachęcaj go jak ojca, młodszych jak braci,

^{*gr: epitelso - uderzać, bić, chłostać słowami, ganić}

2. Starsze niewiasty jak matki, młodsze jak siostry, we wszelkiej czystości,

3. Miej we czci¹¹³ wdowy, które istotnie są wdowami. ^{*lub: szanuj} 1Tm 5,17; Wj 20,12; Mt 15,6

4. A jeśli jakaś wdowa ma dzieci lub wnuki¹¹⁴, niech najpierw uczą się one pobożnie szanować swój dom i oddawać w zamian wdzięczność¹¹⁵ rodzicom¹¹⁶; jest to bowiem piękne i godne przyjęcia przed obliczem Boga.

^{*dost.: potomek; **gr: amoiw - postawa wdzięczności, jako dług wobec tych, którym zawdzięcza się życie; ***przodek, wczesny urodzony}

5. Wdową prawdziwie jest ta, która jest osamotniona i pokłada nadzieję w Bogu, i trwa w błaganiach i modlitwach dniem i nocą¹¹⁷.

^{*dost.: nocą i dniem - kolejność zgodna z myślą hebr - Rdz 1,5}

6. Ale ta, która żyje w zbytku¹¹⁸, ta żyjąc jest martwa. ^{*lub: żyć w rozkoszach} Obj 3,1

7. To więc nakazuj, żeby były nienaganne.

8. A jeśli ktoś o swoich, a nade wszystko o domowników, nie ma starania, ten zaparł¹¹⁹ się wiary i jest gorszy od niewierzącego.

^{*lub: odrzucił} 2Kor 12,14

9. Na listę wdów niech będzie zapisana ta, mająca nie mniej niż sześćdziesiąt lat, która była żoną jednego męża,

10. Mająca świadectwo dobrych czynów, że wychowała dzieci, że była gościnna, że umywała nogi świętym, że pomagała uciesnionym, że podejmowała się każdego dobrego dzieła.

1Tm 3,7; Dz 10,22; 3J 1,12

11. Natomiast młodszych wdów *do nich* nie zaliczaj^{*}; bo kiedy namiętności odwodzą *je* od Chrystusa, chcą wyjść za mąż. Rz 13,2;

^{*}gr: *paraiteomai* - nie przyjmować, odrzucać, unikać Jk 3,1

12. Obciąża je wyrok^{*}, ponieważ nie dochowały^{**} pierwszej wierności;

1Kor 11,34

^{*}dosl.: mają wyrok (w sumieniu?); ^{**}lub: odrzucić

13. Jednocześnie też uczą^{*} się próżnować, chodząc od domu do domu, a nie tylko próżnować, ale też są rozgadane^{**} i wścibskie^{***}, i mówiące to, czego nie potrzeba.

^{*}por: 1Tm 2,11^{*}; ^{**}lub: plotkarskie; ^{***}zajęte błahostkami

14. Chcę więc, aby młodsze wychodziły za mąż, rodziły dzieci, zarządzały domem, by nie dawały przeciwnikowi okazji do obmowy;

15. Niektóre bowiem już skreśliły^{*}, *by pójść* za szatanem. ^{*}dosl.: zostały skrecone Obj 12,9

16. Dlatego, jeśli jakiś wierzący czy wierząca ma wdowy, niech je wspomaga, aby zbór^{*} nie był obciążony, aby wspomagał te, które prawdziwie są wdowami.

^{*}gr: *ekklesia* - wywołani z, zgromadzenie, zebranie publiczne

17. Starsi, którzy dobrze przewodzą^{*}, niech będą uznani za godnych podwójnej czci, a przede wszystkim ci, którzy trzudzą się w słowie i nauce. Dz 14,23; Jk 5,14; Rz 15,27; 1Kor 9,5

^{*}gr: *prostemi* - stać na czele, kierować, obejmować opieką

18. Albowiem Pismo mówi: Młóćącemu woliwi nie zawiązesz pyska; i: Godny jest pracownik swojej zapłaty^{*}.

Pwt 25,4; 1Kor 9,9

^{*}gr: *misthos* - zapłata za pracę, opłata, nagroda, kara

19. Przeciwno starszemu^{*} nie przyjmuj skarg^{**}, chyba że na podstawie dwóch lub trzech świadków.

Pwt 19,15; Mt 18,16; Hbr 10,28

^{*}gr: *presbyteros* - starszy zboru - por: 1T 1,5^{**}; ^{**}lub: oskarżenia

20. A tych, którzy grzeszą, napominaj wobec wszystkich, aby i pozostali się bali.

21. Zaświadczam^{*} przed obliczem Boga i Pana Jezusa Chrystusa, i wybranych aniołów, abyś tego strzegł bez uprzedzeń, nie czyniąc niczego stronniczo. Pwt 1,17

^{*}lub:solemnie twierdzić, potwierdzać coś świadectwem

22. Ręk na nikogo pośpiesznie^{*} nie nakładaj ani nie miej udziału w cudzych grzechach; samego siebie zachowaj czystym. 1Tm 4,14;

^{*}gr: *tachos* - szybko, prędko, naraz Dz 6,6; Hbr 6,2; Ef 5,11

23. Już więcej samej wody nie pij, ale używaj w małej *ilości* wina ze względu na złądek i częste twoje choroby^{*}.

^{*}gr: *astheneia* - kruchosć, słabosć, choroba, niemoc

24. Grzechy niektórych ludzi są wcześniej jawne i poprzedzają sąd, natomiast za niektórymi podążają *w ślad*. Mt 6,3; Łk 11,33

25. Tak samo i dobre^{*} czyny są wcześniej jawne, a te, z którymi jest^{**} inaczej, nie mogą zostać ukryte. ^{*}gr: *kalos* - por. Mt 3,10^{**}; ^{**}dosl.: mające się

6Ci liczni, którzy są pod jarzmem, jako niewolnicy niech uważają swoich panów^{*} za godnych wszelkiej czci, aby imieniu Boga i nauce nie bluźniono. Kol 3,22;

^{*}gr: *despotes* - władca absolutny, pan Mk 4,2; Łk 4,32

2. A którzy mają wierzących panów^{*}, niech nimi nie gardzą, dlatego że są braćmi, ale tym bardziej niech im służą, gdyż oni *jako* wierni i umiłowani są uczestnikami^{**} dobrodziejstwa. Tego nauczaj *i do tego* zachęcaj.

^{*}por: w: 1^{*}; ^{**}lub: mieć udział w korzyściach z pracy niewol.

3. Jeśli ktoś naucza inaczej i nie zbliża się do zdrowych słów Pana naszego Jezusa Chrystusa oraz nauki, która jest zgodna z pobożnością^{*}, ^{*}gr: *eusebeia* - cześć, oddanie Bogu, pobożność

4. Ten jest nadęty, nic nie wie^{*}, lecz choruje na spory i walki o słowa, z których rodzą się zazdrość, kłótnie, bluźnierstwa, złe podejrzania, ^{*}gr: *epistamai* - być z czymś zapoznanym,

skupić uwagę na czymś, skupić swój umysł, wiedzieć

^{**}gr: *noseo* - być chorym, być chorobliwie skłonny do czegoś

5. Ciągłe kłótnie ludzi ze skażonym^{*} myśleniem i pozbawionych prawdy, którzy mniemają, że pobożność *jest* źródłem zysku; odstęp od takich. ^{*}dosl.: być zepsutym, zrujnowanym

6. Pobożność jednak jest wielkim zyskiem, *w połączeniu* z samowystarczalnością^{*}.

^{*}gr: *autarkeia* - niezależność, środki wystarczające Flp 4,11;

do życia, bez potrzeby wsparcia Łk 3,14; Hbr 13,5

7. Niczego bowiem nie przynieśliśmy na świat, więc oczywiście jest, że niczego z niego nie możemy wynieść, Kaz 5,15; Ps 49,17; Łk 12,20

8. Ale mając żywność i odzież, będziemy z tego zadowoleni^{*}. ^{*}lub: *te będą wystarczające*

^{*}gr: *arkeo* - być zadowolonym, być wystarczającym, mieć siłę

9. A ci, którzy chcą się wzbogacać, wpadają w pokuszenie^{*} i w pułapki, i w liczne bezmyślne i szkodliwe pożądlivości, które pograżają ludzi w ruinę i zagładę; ^{*}lub: *doświadczenie, próbe*

10. Bo korzeniem wszelkich złych *rzeczy*

jest miłość do pieniędzy, której oddani*, nie-
którzy zostali wyprowadzeni na manowce**
z dala od wiary i samych siebie poprzebijali
licznymi cierpieniami***. 2 Sm 4,10; 2Tm 4,10

*lub: stęgać, uganiać się, **być zwiędzionym, sprowadzonym
na manowce, błędzić, oddalić; ***ból, smutek, rozpacz

11. Ale ty, Boży człowieku, uciekaj przed
tym, a zabiegaj* o sprawiedliwość, pobożność,
wiarę, miłość, wytrwałość, łagodność.

*lub: ścigaj 1Kor 6,18; 10,14; 2Tm 2,22

12. Staczaj dobry bój* wiary, chwyć się ży-
cia wiecznego, do którego zostałeś powoła-
ny i złożyłeś dobre wyznanie wobec wielu
świadców. 1Tm 1,18; 1Kor 9,26; 2Kor 10,3

*gr: agon - zmaganie, agonía, zawody atletyczne

13. Rozkazuje* ci przed obliczem Boga, któ-
ry wszystko przywraca do życia i przed obli-
czem Chrystusa Jezusa, który złożył** przed
Poncjuszem Piłatem dobre wyznanie,

*gr: parangelo - rozkaz, polecenie, nakaz - termin wojskowy
**dosl.: złożył świadectwo, zeznanie np. przed sędzią

14. Abyś strzegł* to przykazanie bez zmayı,
bez nagany, aż do ukazania się Pana nasze-
go Jezusa Chrystusa, Ef 5,27; Flp 2,25; 2Tes 2,1

*lub: zachować w tym samym stanie, zajmować się starannie

15. Które w swoim czasie ukáže błogosławio-
ny* i jedyny Władca, Król królów i Pan panów,

gr: makarios - szczęśliwy - Mt 5,3 Ps 136,3; Obj 17,14; 19,16

16. Jedyny mający nieśmiertelność*, który
mieszka w światłości nieprzystępnej, które-
go nikt z ludzi nie widział i widzieć nie może,
któremu cześć i moc wieczna. Amen.

*gr: ahanasia - niewmieranie, nieśmiertelność, wieczne trwanie

17. Bogatym w obecnym* wieku nakazuje,
aby nie myśleli o sobie wyniośle i nie pokła-
dali nadziei w niepewnym bogactwie, ale
w Bogu żywym*, który nam wszystko daje
obficie do używania***; Mk 10,24; Łk 12,15;

*lub: terazniejszym; **dosl.: żyjącym Ef 5,5

***gr: apolausis - użycie, wykorzystanie, cieszyć się, przyjemność

18. Aby innym dobrze czynili, bogacili się
w dobre czyny, byli hojni i chętnie dzielili się,

19. Odkładając* sobie dobry fundament na
to, co ma nastąpić, aby uchwycili** się życia
wiecznego. *lub: gromadząc Hbr 13,16

*gr: epilambanomai - chwycić, objąć w posiadanie, wziąć

20. O Tymoteuszu! Strzeż tego depozytu*,
unikaj** pospolitej, pustej mowy i przeciw-
stawnego***, fałszywie pojętego**** poznania,

*lub: tego, co ci powierzono, lokata, powierzona kłota

**lub: odwrócić się, zostać skierowanym na bok

***gr: antithesis - antyteza, przeciwstawienie zdań

****gr: pseudonymos - noszący fałszywe, kłamliwe imię,
niestuszenie zwany Obj 3,3; Rz 1,22; Kol 2,8

21. Które niektórzy wyznając, rozminęli* się
z wiarą. Łaska z tobą. Amen. Rz 16,20;

*gr: astotheo - chybić celu 1Tm 6,10; 2Tm 2,18

Drugi list apostoła Pawła do Tymoteusza

1 Paweł, apostoł Jezusa Chrystusa z^{*} woli Boga, zgodnie z obietnicą życia, które jest w Chrystusie Jezusie,

2Kor 1,1;

^{*gr: dia - z, ze względu na, przez} 1Tm 1,1; Tt 1,1

2. Tymoteuszowi, umiłowanemu dziecku. Łaska, miłosierdzie i pokój od Boga Ojca i Chrystusa Jezusa, Pana naszego.

3. Wdzięczny *jestem* Bogu, któremu służę^{*} jak^{*} moi przodkowie z czystym sumieniem^{**}, gdy nieustannie ciebie wspominam w moich prośbach *do Boga*, nocą i dniem.

^{*por: Hbr 13,10^{*}; **gr: apo - od (czasu przodków)} Dz 24,14

^{**gr: symneidesis - samoświadomość w sprawie moral - sumienie}

4. Pragnę cię widzieć, pamiętając o twoich łzach, abym został napełniony radością,

5. Przywodzę sobie na pamięć twoją nieobludną wiarę, która najpierw zamieszkała w twojej babce Lois i w twojej matce Eunice, a jestem przekonany^{*}, że *zamieszkała* i w tobie. ^{*lub: pewny, ufny} 2Kor 6,6; Dz 16,1; 2Tm 3,15

6. Dla tej przyczyny przypominam ci, abyś rozniecał^{*} dar Boży, który jest w tobie przez nałożenie moich rąk.

1Tm 4,14

^{*gr: anadzypneo - rozpalic ognie, rozpalic na nowo, roznecic}

7. Albowiem nie dał nam Bóg ducha tchórzostwa^{*}, ale mocy i miłości, i trzeźwego myślenia^{**}. ^{*gr: deilia - bojaźń, lęk, nieśmiałość} Wj 28,3;

^{*lub: równowaga, umiarkowanie w myśleniu} Iz 11,2; 1J 4,6

8. Więc nie wstydz się świadectwa Pana naszego, ani też mnie, jego więźnia, ale *podejmij* wraz z mną trud cierpienia^{*} dla Ewangelii zgodnie z mocą Boga,

Rz 16,25

^{*lub: wspólnie dozn. zła, współcierpieć, wspólnie znieść trudy}

9. Który nas zbawił i wezwał^{*} powołaniem świętym, nie według naszych uczynków, ale według swojego wcześniejszego postanowienia^{**} i łaski, danej nam w Chrystusie Jezusie przed wiecznymi czasami,

Rz 4,1; 11,6; Ef 1,11

^{*gr: kaleo - wezwać, powołać; **gr: protesis - por. 2Tm 3,10^{**}}

10. A teraz ukazanej przez pojawienie się Zbawiciela naszego Jezusa Chrystusa, który prawdziwie zgładził śmierć, a *na* życie i nieśmiertelność rzucił światło^{*} przez Ewangelie,

^{*gr: photizo - dawać światło, oświetlać} Jud 1,25; Rz 2,7

11. Dla której jestem ustanowiony kaznodzieją^{*} i apostołem, i nauczycielem pogan.

^{*gr: keryks - herold, ten który obwieszcza} 1Tm 2,7;
^{publicznie poselstwo, zwiastun} 2P 2,5; Rz 11,13

12. Z tego też powodu *znoszę* te cierpienia; ale nie wstydzę się, gdyż wiem komu zaufałem i jestem przekonany, że *On* jest mocny zachować mój depozyt^{*} na ów dzień.

^{*gr: parateke - to, co jedna osoba powierzy pieczy drugiej osobie}

13. Trzymaj się wzoru zdrowych słów^{*}, które słyszałeś ode mnie, w wierze i miłości, która jest w Chrystusie Jezusie.

Prz 23,23;

^{*gr: logos - słowo, nauka, zasada} 1Tes 5,21; Tt 1,9

14. Strzeż tego dobrego depozytu^{*} przez Ducha Świętego, mieszkającego w nas.

^{*por: w 12^{*}}

Łk 16,11; 2Kor 5,19

15. Wiesz o tym, że odwrócili się ode mnie wszyscy, którzy są w Azji, a wśród nich Fygelos i Hermogenes.

16. Niech Pan da miłosierdzie domowi Onezyfora, że mnie często pokrzepiał^{*} i nie wstydział się moich kajdan, ^{*lub: orzeźwiał}

17. Co więcej, będąc w Rzymie, szukał mnie bardzo gorliwie i znalazł.

18. Oby^{*} mu Pan dał, by znalazł miłosierdzie u Pana, w tym dniu; a jak mi w Efezie służył, ty wiesz najlepiej. ^{*tryb życzący}

2 Ty więc dziecko^{*} moje, bądź napełniany mocą^{**} w łasce, która jest w Chrystusie Jezusie;

Łk 16,11; 1Tm 1,11-18; Tt 1,3

^{*gr: teknon - male dziecko - 1J 2,12^{*}; **lub: bądź umacniany}

2. A to, co słyszałeś ode mnie wobec wielu świadków, powierz ludziom godnym zaufania^{*}, którzy będą w stanie^{**} i innych nauczać. ^{*gr: pistos - wierny, wierzący, godny zaufania}

^{**gr: hikanos - odpowiedni, zdalny, będący w stanie}

3. Ty więc *znos* złą dołę^{*}, jako dobry żołnierz Jezusa Chrystusa.

1Kor 13,7; Hbr 6,15;

^{*lub: cierpieć zło, być dotknięty nieszczęściem} 2Tm 4,5

4. Nikt, kto pełni służbę wojskową, nie wtkła^{*} się sprawami *tego* życia^{**}, aby podobać się temu, który go powołał do wojska.

^{*gr: empleko - wplatać, wtkłać - dost.: jest uwikłany} 1Kor 9,25

^{**gr: tou biou pragmatias - dost.: zajęcia (dotyczące) życia}

5. A jeśli ktoś stanąłby do walki, nie otrzyma wieńca*, jeżeli nie walczył w zawodach** prawidłowo***. *gr.: stefanos - Obj 6,2* 2Tm 4,7;

*gr.: althleo - brać udział w turnieju, walczyć o nagrodę
***gr.: nomimos - zgodnie z przepisami Kol 1,29; Hbr 12,4

6. Rolnik, który się trzodzi, powinien pierwszy korzystać z plonów. Mt 9,37; 1Kor 3,6-9; 9,7

7. Rozważaj* co mówię, oby** Pan dał** ci we wszystkim zrozumienie.

*gr.: noieo - rozumieć, rozmyślać o czymś; **tryb życzący

8. Miej w pamięci*, że Jezus Chrystus, który jest z nasienia Dawida, powstał z martwych, według mojej Ewangelii, Rz 1,3-4;

*lub: przypominaj sobie, pamiętaj Dz 3,15; 4,10

9. Za którą cierpię* aż do więzów, jak zło-czyńca; lecz Słowo Boże nie jest związane.

*gr.: kakapatheo - cierpieć, znosić zło, utarapienia, ucisk

10. Dlatego wszystko znoszę dla wybranych, aby i oni doświadczyli* zbawienia, które jest w Chrystusie Jezusie wraz z chwałą wieczną.

*gr.: tymchano - trafić w cel, osiągnąć, Mt 24,22; Rz 8,33; otrzymać, doświadczyć, dostępować Łk 18,7

11. Godne zaufania jest to słowo; bo jeśli z Nim umarliśmy, z Nim też będziemy żyć;

12. Jeśli trwamy, będziemy razem z Nim królować; jeśli Go odrzucamy*, i On nas odrzuci;

*gr.: arneomai - odmawiać przyjęcia, wyrzekać się, zapierać Dz 14,22; Mt 10,33; Łk 12,9

13. Jeśli my jesteśmy niewierni*, On pozostaje wierny, gdyż zaprzecić się samego siebie nie może.

Hbr 10,23; 1J 1,9; 3,20-21

*gr.: apistos - być niewiernym czemuś lub komuś, nie wierzyć

14. To przypominaj, świadcząc przed obliczem Pana, aby nie walczyć o słowa, bo nie ma w tym nic pożytecznego, tylko prowadzi słuchaczy do ruiny*.

*gr.: katastrofe - upadek, zagłada

15. Staraj się gorliwie, abyś stanął przed Bogiem jako doświadczony* pracownik, który nie musi się wstydzić*, trafnie rozdzielają-cy** słowo prawdy. *lub: wypróbowany 2Kor 3,6

*gr.: orthotomeo - ciąć, wytyczać prosto, prawidłowo wyklądać

16. Tych natomiast o pospolitej i pustej mowie unikaj*; albowiem oni jeszcze bardziej posuną się w bezbożności. 1Kor 5,6; 15,33

*gr.: peristemi - stać obok, unikać, odwrócić się od czegoś

17. A słowo ich będzie mieć pożywkę* jak gangrena, do nich należą Hymeneusz i Filetos, *gr.: nome - pokarm, pastwisko - metaf.: chętnie przyjąć

18. Którzy rozminęli* się z prawdą, mówiąc, że powstanie z martwych już się dokonało, i wywracają** wiarę niektórych. 1Tm 6,21;

*gr.: astocheo - chybić celu, **lub: obalić, zniszczyć Jk 5,19

19. Jednak fundament Boży stoi niewzruszo-ny*, mając tę pieczęć: Zna Pan tych, którzy są Jego; i: Niech odstąpi od niesprawiedli-wości każdy, kto wymawia** imię Chrystusa.

*lub: mocny, solidny; **gr.: onomadzo - wymawiać, nazwać po imieniu, używać, być znanym, wymienić, nazwać

20. A w wielkim domu są nie tylko naczynia złote i srebrne, ale też drewniane i glinia-ne, jedne do celów zaszczytnych, drugie natomiast do niezaszczytnych. 1Kor 3,9; Rz 9,21

21. Jeśli więc ktoś oczyściłby samego siebie od tych rzeczy, będzie naczyniem do celów zaszczytnych, poświęconym i przydatnym* Władcy**, przygotowanym*** do każdego do-brego dzieła. 2Tm 3,17; 1P 1,7

*lub: lachny do użycia, dogodny; **gr.: despotes - por. 1Tm 6,1*;
***gr.: hetoimadzo - przygotować drogę królowi, poczynać przyg.

22. Uciekaj też od młodzieńczych pożądliwo-ści*, ale zabiegaj** o sprawiedliwość, wiarę, miłość, pokój z tymi, którzy wzywają Pana z czystego*** serca. 1Kor 6,18; 10,14; 1Tm 6,11

*gr.: epithymia - usilne pragnienie, żądza, pragnienie, tęsknota
**lub: ścigać, dążyć; ***gr.: katharos - czysty, bez znaczą

23. Unikaj także głupich i niewychowaw-czych* dociekań**, wiedząc, że rodzą kon-flikty***. *lub: niedouczonej, grubiańskich Prz 6,6

**lub: debat, wypytujący, spraw spornych; ***walki, spory, kłótnie

24. A sługa* Pana nie powinien być wojow-niczny*, lecz ma być uprzejmy dla wszystkich, zdolny do nauczania, cierpliwie znoszący zło**.

*lub: niewolnik; **gr.: amachos - nie wojowniczy, nie kłótniwy, nie zadziorny; ***lub: przeciwności

25. Z łagodnością korygujący* przeciwni-ków, aby kiedyś Bóg dał im upamiętanie dla dogłębnego poznania prawdy, Dz 20,21;

*gr.: paideuo - karcić, poprawiać, wychowywać Jk 1,17

26. Aby otrząsnęli* się z siideł diabła, żyw-cem przez niego złapani, by pełnić jego wolę. *lub.: otrzeźwiali, oprzytomnieli 1Tm 3,7; Obj 12,9

3A to wiedz, że w dni ostateczne nastaną trudne* czasy; 2P 3,3; Jud 1,17; 2Tm 4,3

*lub: trudne do zniesienia, dzikie, niebezpieczne, brutalne

2. Ludzie bowiem będą miłować siebie, kochać pieniądze, będą zarozumiali, pyszni, bluźnierczy, rodzicom nieposłuszni, niewdzię-czni, bezbożni*, *lub: lekceważący to, co święte

3. Bez naturalnych uczuć*, nieotrzymujący umów**, oszczerczy, niepowściągliwi, okrut-ni, niemilujący tego, co dobre, Dz 7,52

*od gr.: storge - miłość - szczer. rodzinną, troszczyć się czule
**gr.: aspondos - nie dopuszczający do zawarcia przymierza

4. Zdradzieccy, porywcy*, nadęci, kochający raczej przyjemności niż kochający Boga.

*gr: propetes - lekkomyślni, twarogłowi, gwałtowni

5. Którzy mają formę* pobożności, ale zaparli się jej mocy; i właśnie tych unikaj**.

*gr: morfē - kształt, postać - por. Flp 2,6**

*gr: peristemi - stać obok, unikać, odwrócić się od czegoś

6. Z takich bowiem są ci, którzy wciskają się do domów, zniewalając kobiety* obarczone grzechami, dające się wodzić** różnym pożądliwościom**.

Mt 11,28; 1Tm 6,9; 2P 2,18

*lub: frywolne kobiety - okr. ironicznie; **prowadzić; ***2Tm 2,22*

7. Które zawsze się uczą, i nigdy nie mogą dojść do dogłębnego poznania* prawdy.

*gr: epignosis - por. Rz 10,2** 1Tm 2,4; 2Tm 4,3; Prz 14,6

8. A jak Jannes i Jambres sprzeciwiali się Mojżeszowi, tak i ci sprzeciwiają się prawdzie, ludzie o spaczonym myśleniu, niewyprobowani*, jeśli chodzi o wiarę.

*dost.: a jakim sposobem, lub jak tamci - tak i ci Wj 7,11;

**lub: nienadający się, nie przeszli próby Jr 6,30; Tt 1,16

9. Ale daleko nie zajdą*; albowiem głupota ich będzie oczywista* dla wszystkich, jak to się stało z tanytymi.

*lub: więcej nie posuną się

*gr: ekdelos - bardzo wyraźna, jasna, jawna

10. Ale ty poszedłeś za moją nauką, za sposobem życia*, za postanowieniami** wiarą, cierpliwością, miłością, wytrwałością,

*gr: agoge - postępowanie, prowadzenie, karność, bieg życia

*gr: protesis - postanowić coś wcześniej, chęć ofiarnej wystawiony publicznie, plan, zamysł 2P 3,11; 2Kor 1,17

11. Prześladowaniami, cierpieniami*, które mnie spotkały w Antiochii, w Ikonium i w Liście, które to prześladowania zniosłem; i ze wszystkich wyrwał mnie Pan.

*gr: pathema - cierpieć, znieść doświadczanie, doznawać

12. Tak, też wszyscy, którzy chcą żyć pobożnie* w Chrystusie Jezusie, będą prześladowani**.

Mk 10,30; 2Kor 1,12

gr: eusebos - pobożnie, bogobojnie - por. 1Tm 6,3

13. Lecz ludzie źli i oszuści* będą posuwać się do coraz gorszego, wprowadzając innych* w błędy** i sami dając się w błędy**

*gr: goes - oszust, czarownik, kuglarz, szarlatan

wprowadzać. Obj 12,9; 13,14; 18,23

*gr: prokopto - robić postępy, rozwijać się; **zawodzić

14. Ale ty trwaj* w tym, czego się nauczyłeś i o czym zostałeś przekonany, wiedząc od kogo się tego nauczyłeś,

1Tm 4,16; 2Tm 1,13

*gr: meno - pozostać, trwać, być stale obecnym, żyć, wytrzymać

15. Zwłaszcza*, że od niemowłęcia** znasz Pi-

śma Święte, mogące cię uczynić mądrym ku zbawieniu przez wiarę w Chrystusie Jezusie.

*gr: kai - i, a, też; **gr: brefos - dziecko w łonie, noworodek, niemowlę - być może przykt. hiperboli - sens: od dzieciństwa

16. Bo całe Pismo przez Boga jest natchnione i jest pożyteczne do nauki, do wykazania błędu*, do poprawy**, do wychowywania w sprawiedliwości,

Mt 21,42; Ga 3,8; 2P 3,16

lub: wykazać błąd argumentując, karcić - por. 2Tm 4,2

**gr: epanorthosis - przyniesienie do właściwego stanu, poprawa

17. Aby człowiek Boży był w pełni gotowy*, wyposażony** do wszelkiego dobrego dzieła.

*gr: aristos - dopasowany, przystosowany, gotowy Jk 3,2

**gr: eksartidzo - doskonale zaopatrzyć, dopełnić, skończyć

4 Ja więc uroczyście zaświadczam* przed obliczem Boga i Pana Jezusa Chrystusa, który będzie sędzią żywych i martwych, podczas* Jego pojawienia** się i Jego Królestwa:

*gr: diamartyromai - zaświadczyć o czymś uroczyście, sprawić aby uwierzono; **lub: na, ze względu

***gr: epifaneia - ukazanie się, pojawienie, objawienie

2. Głoś słowo, bądź gotów w dogodnym i w niedogodnym czasie, wykaż błąd* i skarc, zachęć z wszelką cierpliwością i nauką**.

*gr: elencho - upominać, zawstydząć, zniżyć, Mt 10,27;

przekonać za pomocą argumentów 1Kor 1,17

*gr: didache - nauczanie, doktryna, nauka, akt nauczania

3. Albowiem będzie czas, gdy zdrowej nauki nie ścierpią*, ale według swoich pożądliwości scieromadzą sobie nauczycieli, dając sobie lechtać ucho**.

Dz 17,21; 2P 2,1

*lub: nie zniosą; **idiom: chęć słuchania rzeczy przyjemnych

4. I zaiste* odwrócą** się od słuchania prawdy, a będą zwracali** się do baśni***.

Hbr 13,25

*gr: men; **lub: porzucą; ***dost.: będą zwrucani; ****lub: mów

5. Ale ty bądź trzeźwy we wszystkim, znoś złą dolę*, czyni dzieło ewangelisty**, wypelnij swoją służbę.

Ef 4,11; Iz 56,9; Kol 1,25

*lub: wycierpić zło; **ty. herold przymuszający radosną nowinę

6. Albowiem ja już* jestem wylany jako dar ofiarny i nadszedł czas mojego odejścia**.

*gr: ede - już, nieuchronnie; **dost.: rozwiązania Lb 27,12

7. Dobry* bój stoczyłem**, bieg kończę, wiarę zachowuję*; *gr: kalos - piękny, szlachetny 1Tm 6,12

**gr: agonizomai - walczyć szczerze, o nagrodę, prowadzić bój

8. Na koniec odłożony jest dla mnie wieniec* sprawiedliwości, który odda mi w tym dniu Pan, sędzia sprawiedliwy, a nie tylko mi, lecz i wszystkim, którzy umiłowali Jego pojawienie** się.

2Tm 2,5; Ps 21,3; Jk 1,12

gr: stefanos - Obj 6,2; **gr: epifaneia - ukazanie - 2Tm 2,8***

9. Staraj się przyjść do mnie szybko.

10. Demas bowiem mnie opuścił^{*}, bo umiłował obecny wiek^{**} i poszedł do Tesalonik, Krescens do Galacji, Tytus do Dalmacji;

^{*}gr: *enkataleipo* - porzucić, opuścić, pozostawić bez pomocy

^{**}gr: *aion* - wiek, epoka, okres czasu, świat, wieczność

11. Jedynie Łukasz jest ze mną. Marka weź i przyprowadź ze sobą, bo jest mi *bardzo* przydatny do służby. Dz 16,10; Kol 4,10; 1P 5,13

12. A Tychika posłałem^{*} do Efezu.

^{*}gr: *apostello* - udać się do wyzn. miejsca, odprawić, odesłać

13. Płaszcz, który zostawiłem w Troadzie u Karpusa, idąc *po drodze*, przynieś ze sobą, i zwoje^{*}, zwłaszcza pergaminu^{**}. Dz 16,8; 20,5

^{*}gr: *biblion* - zdrobnienie od *zwoj*, spisany dokument, arkusz

^{**}gr: *membrana* - pergamin - garbowana skóra użyta do pisania

14. Aleksander brązownik^{*} okazał mi wiele zła; oby oddał^{**} mu Pan według jego czynów; ^{*}tj. kowal pracujący z miedzią, kottlarz Mt 16,27

^{**}gr: *apodidomi* - oddać dla własnej korzyści, spłacić, odplacić

15. Ty jego również się strzeż, albowiem bardzo sprzeciwia się naszym słowom.

16. W pierwszej mojej obronie^{*} nikt przy mnie nie stanął^{**}, ale wszyscy mnie opuścili; oby im to nie było policzone^{***}. 1P 3,15; Dz 22,1

^{*}gr: *apologia* - obrona przed atakami z zewnątrz

^{**}lub: stać razem, przybyć z pomocą, stanąć jako świadek

^{***}gr: *logizomai* - liczyć, poczytać, rachować - por. Jk 2,23^{*}

17. Ale Pan przy mnie stał[†] i mnie umocnił, aby przeze mnie było dopełnione głoszenie Ewangelii i aby je słyszeli wszyscy poganie^{**}; i zostałem wyrwany z łwiej paszczy. Dn 6,22;

^{*}gr: *pareste* - stać obok; ^{**}gr: *ethnos* - por. Mt 6,32^{*} 1Sm 17,34

18. A Pan mnie wyrwie^{*} z wszelkiego złego dzieła i uratuje^{**} do swojego Królestwa niebiańskiego. Jemu chwała na wieki wieków. Amen. Mt 13,43; 25,34; Łk 12,32; 22,29

^{*}gr: *hryjomai* - wyrwać, wyzwolić, przyciągnąć do siebie

^{**}gr: *sodzo* - zbawić, uratować, ocalić, zachować 1Sm 25,39

19. Pozdrów Pryskę^{*} i Akwilę, i dom Onezyfora. Rz 16,3; 1Kor 16,19; Dz 18,21

^{*}zdrobiała forma imienia Pryscylla - „prastara”

20. Erast został w Koryncie, a chorego^{*} Trofima zostawiłem w Milecie.

^{*}gr: *astheneo* - być słabym, bez sił, być w potrzebie, być chorym

21. Staraj się przyjść przed zimą^{*}. Pozdrawiają^{**} cię Eubulos i Pudens, i Linus, i Klaudia, i wszyscy bracia. Rz 16,21; 1Kor 16,20;

^{*}tj. co najpóźniej przed 15 listopada Flp 4,22; 2J 1,13; 3J 1,14

^{**}gr: *aspazomai* - przyjąć z radością, dobrze życzyć, witać

22. Pan Jezus Chrystus z duchem^{*} twoim. Łaska^{**} z wami. Amen.

^{*}gr: *pneuma* - duch, tchnienie, oddech, wiatr, ruch powietrza,

tu w znaczeniu antropologicznym jako część istoty człowieka

^{**}gr: *charis* - nie zasłużona życzliwość, przychylność, łaska

List apostoła Pawła do Tytusa

1 Paweł, sługa^{*} Boga i apostoł Jezusa Chrystusa, według^{**} wiary wybranych Bożych i dogłębnego poznania prawdy, zgodnie^{**} z pobożnością,

Łk 18,7; Kol 3,12; 1P 1,2

^{*gr: doulos - niewolnik por: J 8,34^{*}; **lub: ze względu na, z powodu}
2. Z nadzieją życia wiecznego, które^{*} obiecał przed wiecznymi czasami Bóg, *Ten który* nie kłamie, ^{*lub: którą - dot. nadziei} 2Tm 1,9; 1P 1,20

3. A ukazał we właściwym^{*} czasie swoje Słowo przez zwiastowanie, które jest mi powierzone według rozkazu Boga, Zbawiciela naszego, ^{*lub: swoim} Rz 16,25; 1Kor 9,17; 2Kor 5,19

4. Do Tytusa, prawowitego^{*} dziecka według wspólnej wiary. Łaska, miłosierdzie i pokój Boga Ojca i Pana Jezusa Chrystusa, Zbawiciela naszego. ^{*lub: szczerego, prawdziwego}

5. Z tego powodu zostawiłem cię na Krecie, abyś uporządkował *te sprawy*, które pozostały^{*} i ustanowił po miastach starszych^{**}, jak ja ci nakazałem;

1Tm 5,17; 1P 5,1; Mk 3,14

^{*gr: leitō - być pozbawionym czegoś, odczuwać brak}
^{**gr: presbyteros - członek kolegiального grona przywódców zboru - starszych zgodnie z trad. żyd. - por. 1Tm 3,2^{*} - episkopos}

6. Jeśli jest ktoś nienaganny^{*}, mąż jednej żony, mający dzieci wierne^{**}, nie oskarżone^{***} o rozwiązłość lub brak karność^{****}.

1Tm 3,2;

^{*lub: wolny od zarzutów; **lub: wierzące, godne zaufania;}
^{***gr: kategoria - zarzut; ****gr: anypotaktos - brak karność}

7. Trzeba bowiem, aby biskup^{*} był nienaganny^{**}, jako szafarz^{***} Boży, nie samowolny^{****}, nieskonny do gniewu, nieoddający się pijaństwu, nie porywczy, nie szukający haniebnego zysku, ^{*gr: episkopos - por. 1Tm 3,2^{*}; 1P 2,25}
^{*lub: bez nagany; **lub: zarządca; ***nie butny}

8. Ale gościnnie, miłujący dobro, roztropny^{*}, sprawiedliwy, święty, opanowany^{**},

^{*lub: prakt. mądrość, właściwe działanie w każdej sytuacji}
^{**lub: panujący nad sobą, zdyscyplinowany - por. Ga 5,23^{*}}

9. Trzymający się zgodnie z nauką słowa godnego zaufania, aby mógł zachęcać^{*} w zdrowej nauce i napominać^{**} tych, którzy się sprzeciwiają.

Obj 3,11; 2Tes 2,15; 2Tm 1,13

^{*gr: parakaleo - wzywać na pomoc, zachęcać, brać w obronę}
^{**gr: elencho - wykazywać błąd argumentując, karcić}

10. Wielu bowiem jest nieposłusznych^{*}, pustych gadułów^{**} i zwodzicieli^{***}, szczególnie wśród obrzezanych,

Dz 20,29; Rz 16,17; Ef 4,14

^{*lub: niekarnych - por. u. 6^{****}; **mówiących brednie}
^{***lub: prowadzić innych do własnych iluzji, oszustów umysłu}

11. Którym trzeba zatkać usta; oni *to* wyracają całe domy, nauczając czego nie należy^{*}, dla brudnego zysku. ^{*lub: trzeba} 1P 5,2

12. Powiedział któryś z nich, ich własny prorok: Kreteńcyzy zawsze kłamcy, złe bydła, brzuchy leniwe.

13. Świadectwo to jest prawdziwe; dla tej przyczyny karć^{*} ich surowo, żeby zdrowi byli w wierze,

2Kor 13,10; 1Tm 1,4; 2Tm 4,1

^{*gr: elencho - wykazywać błąd argumentując, karcić}
14. I nie zwracali *uwagi* na żydowskie baśnie i przykazania ludzi, którzy odwracają się od prawdy.

Mk 7,7; Ps 141,5; 1Tm 4,6

15. Dla czystych wszystko prawdziwie^{*} jest czyste, a dla skalanych i niewierzących nie jest czyste, ale skalany jest ich umysł i sumienie^{**}.

Łk 11,39; Rz 14,14; 1Kor 10,23

^{*gr: men - partykuła wzmacniająca; **por. 2Tm 1,3^{***}}

16. Wyznają, że znają Boga; ale swoimi czynami zapierają się Go, będąc obrzydliwi^{*} i nieposłuszni, i niezdolni^{**} do żadnego dobrego czynu. ^{*lub: budzący wstręt} Mt 15,7;
^{**lub: nienadający się, niewypróbowani} Rz 1,28; 2Tm 3,8

2 Ty jednak mów, co przystoi^{*} zdrowej nauce, ^{*gr: prepo - jest właściwe, Tt 1,9; 1Tm 1,10; jest zgodne, odpowiada, być wybitnym} 2Tm 4,3

2. Aby starsi mężczyźni byli trzeźwi, godni szacunku, roztropni, zdrowi w wierze, w miłości, w cierpliwości.

3. Tak samo i starsze kobiety w zachowaniu^{*} godne świętości^{**}, nieskonne do oszczerstw, nie zniewolone nadużywaniem wina, nauczające tego, co dobre^{***},

Rz 16,2; 1Tm 2,9; 1P 3,3

^{*gr: katastema - ogół zachowań i postaw: wygląd, słowa, gesty, sposób zachowania; **lub: czcigodne; ***szlachetne}

4. Aby *uczyły* młodsze kobiety rozsądku, by te kochały swoich mężów, by kochały swoje dzieci,

1Tes 5,2; Tt 2,2; 1Kor 14,34; 1Tm 2,12

5. Rozsądne, czyste*, zajmujące** się domem, dobrotliwe, uległe swoim mężom, aby nie bluźniono Słowu Bożemu. Prz 31,10-31

*gr.: hagnos - godne czci, święte; **lub: pilnujące domu

6. Młodzieńców tak samo zachęcaj do rozsądku*. *dost.: by zachowywali rozsądek

7. We* wszystkim stawiaj siebie jako wzór* dobrych czynów, w nauczaniu okazuj* prawość, powagę, czystość***, *lub: nade wszystko

**gr.: typos - przykład, typ, wzór; ***por. Ef 6,24* 1Tm 4,12

8. Słowo zdrowe, nienaganne*, aby przeciwnik został zawstydzony, nie mając nic złego o was do powiedzenia. *lub: bez zarzutu

9. Słudźy*, aby byli ulegli swoim panom, aby we wszystkim im się podobali i nie sprzeciwiali się, *lub: niewolnicy Kol 3,22

10. Nie kradli, lecz okazywali wszelką dobrą wierność, aby we wszystkim byli ozdobą* nauki Zbawiciela naszego Boga. 1Tm 6,1

*gr.: kosmos - uporządkować, przyozdobić, zyskać cześć

11. Ukazała* się bowiem wszystkim ludziom zbawenna łaska Boża, Dz 20,24; Hbr 12,15

*gr.: epifaino - ukazać się, dać się poznać, wymieść na światło

12. Nauczająca* nas, abyśmy wyrzekli się bezbożności i światowych pożądliwości, i w obecnym wieku żyli roztropnie, sprawiedliwie i pobożnie. Hbr 12,5; 1Tes 4,9

*gr.: paideuo - wychowywać, poprawiać, korygować, nauczać

13. Oczekując szczęśliwej* nadziei i ukazania się chwały wielkiego Boga i Zbawiciela naszego Jezusa Chrystusa, 1Kor 1,7;

*lub: błogosławionej 2Tm 4,8; 1Tm 2,3

14. Który dał samego siebie za nas, aby nas wykupił od wszelkiej nieprawości i oczyścić sobie lud wybrany na szczególną własność, gorliwy w dobrych czynach. Ga 1,4; Ef 5,25

15. To mów i zachęcaj, i strofuj* z całą władzą nakazywania**. Niech nikt tobą nie gardzi!**. *por. Tl 1,9**, *gr.: epitagē - rozkaz, polecenie, dekret wydany przez władzę; **lub: nie lekceważy 1Tm 4,12

3Przypominaj im, aby zwierzchnościom i władzom byli ulegli i posłuszni, gotowi do wszelkiego dobrego czynu; Kaz 8,2; Rz 13,1

2. Aby nikomu nie bluźnili, nie byli wojowniczy, ale byli uprzejmi, okazujący wszelką* łagodność** wobec wszystkich ludzi. *lub: pełną; **gr.: praoites - delikatność, łagodność, życzliwość

3. I my bowiem byliśmy niegdyś beznymiślni, nieposłuszni, błądzący, zniewoleni* rozmaitymi pragnieniami** i przyjemnościami, w zło-

ści i zazdrości, wiodący życie budzące obrzydzenie**, nienawidzący jedni drugich.

*lub: szujący; **pożądliwościami Rz 3,9; J 8,34; Obj 18,2

4. Ale gdy ukazała się dobroć i miłość* ku ludziom* Boga, Zbawiciela naszego, *gr.: filantropia - miłość do ludzi Tt 3,6; 2P 1,1; Jud 1,25

5. Zbawił nas, nie z* uczynków, których my dokonaliśmy w sprawiedliwości, ale według swojego miłosierdzia przez kąpiel odrodzenia* i odnowienia Ducha Świętego, *lub: na podstawie Rz 10,1; 11,6; 2Tm 1,9; J 3,4; 15,3

gr.: palnginesia - ponowne zrodzenie, odnowienie - Mt 19,28

6. Którego wylał na nas obficie przez Jezusa Chrystusa, Zbawiciela naszego,

7. Abyśmy, będąc uznani za sprawiedliwych dzięki Jego łasce, stali się dziedzicami zgodnie z nadzieją życia wiecznego. Rz 3,24; 5,1

8. Godne zaufania* jest to słowo i chęć, abyś o tym stanowczo twierdził, żeby ci, którzy uwierzyli Bogu, troszczyli** się o przodowanie w dobrych czynach**. Te sprawy są dobre i pożyteczne dla ludzi. *lub: wiary

*gr.: frontido - myśleć, troszczyć się, starać, zwracać uwagę

***lub: myśleli o staniu na czele w dobrych działach wobec tych, którzy uwierzyli Ef 2,10; Mt 5,16; 2Tm 3,17

9. Natomiast głupich dociekań i rodowodów, i kłótni, i walk związanych z Prawem unikaj*; są bowiem bezużyteczne i próżne.

*gr.: peristemi - obrócić się w celu uniknięcia czegoś, stronić

10. A człowieka czyniącego rozłam*, po pierwszym i drugim napomnieniu*, unikaj**.

*gr.: hairetikos - zdolny do wyboru, heretyk Rz 16,17;

dost.: układać do rozumu - por. 1Tes 5,12* 2Tes 3,6;

***lub: odsuwać się, odrzucać, nie przyjmować Ga 5,20; 2P 2,1

11. Wiedząc, że taki jest przewrotny i grzeszy*, i sam na siebie wydaje skazujący wyrok. *gr.: hamartano - być pozabawionym czegoś, chybić celu

12. Gdy poślę do ciebie Artemasa albo Tychikusa, staraj* się przyjść do mnie do Nikopolis; bo tam postanowiłem przezimować. *lub: bądź gorliwy 2Tm 4,12; 1Kor 16,6; Dz 20,4

13. Zenasa uczonego w Prawie* i Apollosa pilnie wypraw w drogę, aby im niczego nie brakowało. Dz 18,24; Rz 15,24; 1Kor 16,11

*gr.: nomikos - znawca, nauczyciel Prawa, biegły w Prawie

14. Niech i nasi uczą się przodować w dobrych dziełach, aby wobec koniecznych potrzeb, nie byli bezuwoconi. Dz 18,3; Rz 3,30

15. Pozdrawiają cię wszyscy, którzy są ze mną. Pozdrów tych, którzy nas miłują w wierze. Łaska z wami wszystkimi. Amen.

List apostoła Pawła do Filemona

1 Paweł, więzień Chrystusa Jezusa i Tymoteusz, brat, do Filemona umiłowanego – i naszego współpracownika, Ef 4,1; 2Tm 1,8

2. I do umiłowanej Apfii, i do Archipa, naszego współbojownika, i do zboru*, który jest w twoim domu. Kol 4,15; 1Kor 16,9

*gr.: *ekklezja - wywołani z, społeczność, zgromadzenie publ.*

3. Łaska wam i pokój od Boga, Ojca naszego i Pana Jezusa Chrystusa. Rz 16,5

4. Dziękuję Bogu mojemu, zawsze wspominając* ciebie w moich modlitwach, Rz 1,8; *dost.: *czynię wzmiankę o tobie* 1Tes 1,2; 2Tm 1,3

5. Słyszac* o twojej miłości i o wierze, którą masz wobec Pana Jezusa i względem wszystkich świętych,

6. Aby twój udział w wierze* stał się skutecznym** w dogłębnym*** poznaniu całego dobra, które jest w was, ze względu na Chrystusa Jezusa. Flp 4,14; 1Tm 6,18; Hbr 13,16

*lub: *uśpólnia twojej wiary*; **gr.: *emergeo - por. Flp 2,13**
***gr.: *epignosis - dokładne, głębokie, pełne poznanie*

7. Albowiem mamy wielką radość i zachęte* z powodu twojej miłości, bo serca* świętych orzeźwione są przez ciebie bracie. 1Tes 1,3;

*lub: *wnętrze, najgłębsze uczucia* 2Kor 7,13; 2Tm 1,16

8. Dlatego, mając wielką śmiałość* w Chrystusie mógłbym ci rozkazać, co należy**.

*lub: *ufa odwaga, swoboda*; **lub: *co przystoi, co stosowne*

9. Raczej ze względu na tę miłość proszę, ja, Paweł, starzec*, a teraz i więzień Jezusa Chrystusa. *gr.: *presbytes - starzec, poseł* Rz 12,1; 1Kor 5,20

10. Proszę cię więc o dziecko moje, o Onezyma, którego zrodziłem w moich więzach*,

*lub: *łańcuchy, kajdany* Tt 1,2; 1Kor 4,15

11. Który tobie kiedyś był nieprzydatny, ale teraz tobie i mnie *jest* przydatny;

12. Którego ci odesłałem, a jego, to jest moje serce* przygarnij. *lub: *wnętrze, najgłębsze uczucia*

13. Chciałem go zatrzymać przy sobie, aby za ciebie służył mi w więzach Ewangelii.

14. Ale bez twojego postanowienia* nie chciałem nic uczynić, aby dobry twój *czyn* nie był jakby z przymusu, lecz z dobrej woli.

*lub: *opinia, zdanie, wola* 1Kor 9,17; 1P 5,2

15. Bo być może, dlatego na chwilę* został od ciebie odłączony, abys *ponownie* otrzymał go na wieki**.

Wj 50,20; Ps 76,10; Dz 4,28

*gr.: *hora - godzina, czas, krótki okres czasu*; **dost.: *wiecznego*

16. Już nie jako niewolnika, ale więcej niż niewolnika, jako brata umiłowanego, a szczególnie *dla* mnie, a o ileż bardziej *dla* ciebie i w ciebie*, i w Panu. Mt 23,8; Ga 4,28; Kol 3,2

*gr.: *sarks - ciało, ciało bez życia, cielesność - zmysł, natura*

17. Jeśli więc masz mnie za towarzysza*, to przyjmij go jak mnie. Dz 16,15;

*lub: *uczestnik we wspólnej sprawie* Ef 3,6; Hbr 3,14

18. A jeśli ciebie w czymś skrzywdził*, albo jest coś winny, wpisz to na mój *rachunek*.

*gr.: *adikoe - czyn niesprawiedliwości, krzywda, szkoda*

19. Ja, Paweł, napisałem własną ręką; ja zapłacę*, nie mówiąc o tym, że jesteś mi winien samego siebie *w zamian*.

1Kor 16,21; *lub: *oddam* Ga 5,2; 1Kor 4,15

20. Tak, bracie, obym* ja przez ciebie *doznał* radości** w Panu, odśwież moje serce***

w Panu. *tryb życzący Iz 29,19; 1J 3,17; 1Tes 2,19

gr.: *oninemi - odnieść korzyść, pokrzepić*; ****wnętrze - por. w. 12

21. Przekonany* o twoim posłuszeństwie** napisałem do ciebie, wiedząc, że uczynisz więcej niż mówię.

2Kor 2,3; Ga 5,10

*lub: *pokładac ufność*; **gr.: *hypago - uległość, poddanie*

22. A jednocześnie przygotuj mi gościne; albowiem mam nadzieję, że przez modlitwy wasze będę wam darowany.

23. Pozdrawiają* cię Epafras, mój współwięzień w Chrystusie Jezusie, Kol 1,7;

*gr.: *aspadzomai - por. 2Tm 4,21*** Rz 16,7; Kol 4,10

24. Marek, Arystarch, Demas, Łukasz, moi współpracownicy.

25. Łaska Pana naszego Jezusa Chrystusa z duchem waszym. Amen. Rz 16,20; 2Tm 4,22

List do Hebrajczyków

1 Bóg, który wielokrotnie* i wieloma sposobami mówił dawniej do ojców** przez proroków, Lb 12,6-8; Am 3,7

*dost.: w wielu częściach, wielu miejscach; **przodkom

2. W te ostatnie dni przemówił do nas^w **osobie** Syna, którego ustanowił dziedzicem** wszystkich rzeczy i przez którego uczynił światy***.

Mt 17,5; Dz 10,36; Ga 4,4

*dost.: w Synu; **lub: otrzymywać coś przez przydział

***gr.: aion - wiek, epoka, okresy czasu, świat, wieczność

3. On, będąc blaskiem chwały i wyrażeniem Jego istoty^o, podtrzymując*** wszystko słowem swojej mocy, gdy sam**** dokonał oczyszczenia naszych grzechów, zasiadł po prawicy Majestatu na wysokościach. 2Kor 4,4; Kol 1,15

*gr.: charakter - dokładne oddanie, wierno powielenie, kopia, znak wyryty ryłcem; **gr.: hypostasis - istota - por. Hbr 11,1*

***lub: nosząc; ****dost.: przez samego siebie

4. Stał się tym ważniejszy od aniołów, o ile wspanialsze* od nich odziedziczył imię.

*gr.: diaforos - różne co do rodzaju - stąd: lepsze, doskonalsze

5. Do którego bowiem z aniołów kiedykolwiek powiedział: Ty jesteś moim synem, ja ciebie dziś zrodziłem? I ponownie: Ja mu będę ojcem, a on będzie mi synem?

6. A kiedy wprowadza pierworodnego na zamieszkały świat*, mówi: Niech mu oddają pokłon wszyscy aniołowie Boga.

*gr.: oikoumene - mieszkańcy ziemi, Hbr 12,23; Mt 1,25;

cała zamieszkała ziemia, świat Kol 1,15; Ps 97,7

7. O aniołach* wprawdzie powiedziano: On czyni swoich aniołów wiatrami, a swoje sługi płomieniem ognia, **gr.: angelos - posłaniec Ps 104,4*

8. Do Syna natomiast: Tron twój, o Boże, na wieki** wieków; berłem sprawiedliwości berło twojego królestwa. Hbr 3,4; J 10,33; 20,28

*gr.: ho - rodz. określ. tu jako wołacz; **gr.: aion - por. u 2***

9. Umiłowałeś sprawiedliwość, a zniemawidziłeś nieprawość, dlatego namiętni cię, o Boże, Bóg twój olejkiem radości jak żadnego z twoich towarzyszy. **gr.: ho - por. u. 8**

10. I: Ty, o PANIE, na początku założyłeś fundamenty* ziemi, a niebiosa są dziełem twoich rąk. **lub: ugruntować, uczynić trwałym Ps 102,25*

11. One przemienią, ale Ty trwasz, wszystkie jak szata ulegną zużyciu*, **lub: zestarzeją się*

12. I jak płaszcz je zwiniiesz, i będą odmienione; ale Ty jesteś zawsze ten sam i lata twoje się nie skończą*. **lub: ustaną*

13. I czy kiedykolwiek powiedział do któregoś z aniołów: Siądź po mojej prawicy, dopóki nie położę nieprzyjaciół twoich jako podnożek twoich stóp? Ps 110,1

14. Czyż nie są oni wszyscy duchami usługującymi, posyłanymi do służby z powodu tych, którzy mają* odziedziczyć zbawienie?

*gr.: mello - mieć zamiar; tu czynność, która na pewno nastąpi

2 Dlatego musimy tym bardziej trzymać się tego, co słyszeliśmy, abyśmy czasem nie minęli się z celem*.

Prz 4,1; 2P 1,15; Joz 23,11

*lub: nie zniósł nas z kursu, zboczyć z drogi, oddalić się

2. Bo jeśli Słowo wypowiedziane przez aniołów stało się pewne*, a każde przestępstwo i nieposłuszeństwo otrzymało zgodną z prawem odpłatę, Dz 7,53; Hbr 10,25; 11,26

*gr.: bebaios - stały, mocny, trwały - stąd: godny zaufania

3. **To** jak my umknieni* przed karą, jeśli zlekceważymy tak wielkie zbawienie, które wzięło swój początek przez zwiastowanie** Pana, a nam zostało potwierdzone przez tych, którzy słyszeli. Mt 23,33; Rz 2,3; 2Kor 5,19

*lub: uniknąć czegoś, wyjść cało; **głoszenie, opowiadanie

4. Bóg równocześnie poświadcza je również przez znaki* i cuda, i różne przejawy mocy, i przez udzielanie** Ducha Świętego według swojej woli. Mk 16,15; Rz 15,18; 2Kor 12,12

por. J 4,54; **lub: mieć udział w czymś, rozdzielanie

5. Bo nie aniołom poddał przyszyły zamieszkały świat, o którym mówimy.

6. Zaświadczył o tym gdzieś ktoś, mówiąc: Kim jest człowiek, że o nim pamiętasz, albo Syn Człowieczy, że go nawiedzasz*? Ps 8,4;

*lub: troszczysz się, spoglądasz na niego Ps 144,3; Ełk 1,68

7. Na małą chwilę uczyniłeś Go mniejszym od aniołów, ukoronowałeś Go chwałą i czcią, postawiłeś Go nad dziełami swoich rąk,

8. Wszystko poddałeś pod jego nogi. Gdy bo-

wiem wszystko Mu poddał, nie zostawił nic, co nie byłoby Mu podporządkowane; lecz teraz jeszcze nie widzimy, że wszystko jest Mu poddane^{*}. ^{*gr: hypotasso - poddać, okazać posłuszeństwo}

9. Ale widzimy Tego, który na krótko *uczyniony* jest mniejszym od aniołów, Jezusa, który przez cierpienie śmierci został ukoronowany chwałą i czecią, aby *dzięki* łasce Boga za każdego skosztował śmierci. Iz 7,14

10. Przysłało bowiem Temu, dla którego jest wszystko i przez którego jest wszystko, aby Tego, który wielu synów wprowadził do chwały, wodza ich zbawienia, uczynić doskonałym przez cierpienia.

11. Bo i Ten, który uświęca, i ci, którzy są uświęceni, z jednego są wszyscy; z tej przyczyny nie wstydzi się nazywać ich braćmi,

12. Gdy mówi: Opowiem imię Twoje moim braciom, pośrodku zgromadzenia^{*} zaśpiewam Ci hymn^{**}. Ps 22,22; 111,1; J 8,20

^{*gr: ekklesia - por. 1Kor 1,2*}; ^{**gr: hymneo - stawić pieśnią}

13. I ponownie: Ja będę *pokładał* w Nim^{*} ufność. I ponownie: Oto ja i dzieci, które dał mi Bóg, ^{*lub: z powodu Niego} Ps 18,2; 2Sm 22,3

14. Ponieważ dzieci są uczestnikami ciała^{*} i krwi, podobnie i On stał się ich uczestnikiem, aby przez śmierć zniszczyć tego, który ma *swoją* siłę^{**} w śmierci, to jest diabła, ^{*gr: sarkis - por. Kol 2,11**} 1Kor 15,54; 2Tm 1,10;

^{**gr: kratos - moc, siła, potężny czyn, dzieło mocy} 1J 3,8

15. I żeby wyswobodzić tych, którzy z powodu lęku przed śmiercią przez całe życie podlegli byli niewoli.

16. Albowiem oczywistym jest, że nie ujmuje się On za aniołami, ale ujmuje się za potomstwem^{*} Abrahama. ^{*lub: nasieniem}

17. Stąd zobowiązany był, aby we wszystkim zostać upodobnionym^{*} do braci, by stał się miłosiernym i wiernym arcykapłanem przed Bogiem, dla prześlągania za grzechy ludu. ^{*gr: homoioo - być uczyniony jak, porównać} Iz 11,5;

^{coś z czymś, czynić podobnym} Rz 3,25; 1J 4,10

18. W czym bowiem doznał cierpień, będąc poddawany próbie^{*}, w tym może dopomóc tym, którzy są poddawani próbie. ^{*lub: kuszony}

3 Dlatego też, bracia święci, uczestnicy powołania niebiańskiego, patrzcie uważnie na apostoła i arcykapłana naszego wyznania, Jezusa Chrystusa, Hbr 4,14; 7,26;

^{*lub: skupić wzrok lub umysł na, dostrzec} Kpl 21,10

2. Wiernego *Temu*, który Go ustanowił^{*}, podobnie jak Mojżesz *był wierny* w całym Jego domu. ^{*lub: uczynił, wyznaczył} Hbr 3,5; Za 6,12

3. Ten bowiem uznany jest za godnego większej chwały od Mojżesza, o ile większą część ma budowniczy od domu, który zbudował.

4. Bo każdy dom jest przez kogoś budowany, ale Tym, który wszystkie zbudował jest Bóg. Kol 1,18; 1P 2,5

5. A Mojżesz był wierny w całym Jego domu jako sługa^{*}, na świadectwo tego, co miało zostać powiedziane, Mt 24,45; Lb 12,7

^{*gr: therapon - wierny asystent, służący dobrowolnie innym}

6. Lecz Chrystus *jest* jako Syn w^{*} swoim domu; domem Jego my jesteśmy, jeśli tylko ufną odwagę^{**} i chlubę z nadziei zachowamy niewzruszenie aż do końca.

^{*lub: ponad swoim domem} 1Kor 3,16; 6,19;

^{**lub: śmiałość, otwartość} 2Kor 6,16; Ef 2,21; 1P 2,5

7. Dlatego, jak mówi Duch Święty: Dzisiaj, jeśliście usłyszeli Jego głos, 2Sm 23,2; Dz 28,25

8. Nie zatwardzajcie^{*} waszych serc, jak podczas buntu^{**}, w dzień próby na pastyni,

^{*gr: skleryno - por. Rz 9,18*} Wj 8,15; Lb 14,22; Prz 28,14

^{**gr: parapikrusmos - prowokacja, bunt, rozdrażnienie}

9. Gdzie ojcowie wasi doświadczali mnie, *wystawiając* mnie na próbę, a *potem* widzieli moje dzieła przez czterdzieści lat.

10. Dlatego rozgniewałem się na ten naród i powiedziałem: Zawsze błądzą^{*} sercem; nie poznali też moich dróg. Jr 4,22

^{*lub: błąkają, dają się zwieść na manowce - gr: planao}

11. Więc przysięgam w moim gniewie: Nie wejdą do mojego odpocznienia.

12. Patrzcie^{*}, bracia, żeby czasem w kimś z was nie było złego serca niewiary, przez odstąpienie^{**} od Boga żywego; Hbr 2,1;

^{*lub: baccie, uważajcie; **w odstępstwie} Łk 21,8; Rm 11,21

13. Ale zachęcajcie jedni drugich każdego dnia, dopóki trwa to, co nazywa się „Dzisiaj”, aby ktoś z was nie dał się zatwardzić^{*} zwiędzeniem^{**} grzechu. 1Tes 2,11; Dz 11,23; Iz 44,20

^{*lub: być nieprzejednanym, upartym; **oszusta, włuda}

14. Stałiśmy się bowiem uczestnikami Chrystusa, jeśli niewzruszenie aż do końca zachowamy początek^{*} tego fundamentu^{**}.

^{*gr: arche - źródło, początek, pierwszeństwo, władza}

^{**gr: hypostais - istota rzeczy, pewność, rzeczywistość, natura}

15. Kiedy mówi: Dzisiaj, jeśliście usłyszeli Jego głos, nie zatwardzajcie waszych serc, jak podczas buntu^{*}, ^{*lub: prowokacji, oporu}

16. Ci bowiem, gdy usłyszeli, zbuntowali się, lecz* nie byli to wszyscy z tych, którzy wyszli z Egiptu prowadzeni przez Mojżesza.

*gr.: *alla - part. przecząca lub wskaz. różnicę stopnia; ale, tylko, lecz (nadto), lecz (jeszcze), jednak, ależ*

17. A na kogo gniewał się przez czterdzieści lat? Czyż nie na tych, którzy zgrzeszyli, których zwłoki legły na pustyni? Lb 26,64

18. Komu natomiast przysiągł, że nie wejdą do Jego odpocznienia, jeśli nie tym, którzy byli nieposłuszni?

19. Widzimy więc, że nie mogli wejść z powodu niewiary. J 3,18; 2Tes 2,12

4 Lękajmy się więc, aby czasem, choć pozostaje dla nas obietnica wejścia do Jego odpocznienia, nie wydawało się komuś z was, że ktoś jest jej pozbawiony*. Wj 12,25;

*gr.: *histereo - spóźnić się, pozostać w tyle, Rz 4,20*

2. I my bowiem jesteśmy odbiorcami dobrej nowiny, tak jak i tamci, ale tamtym usłyszane Słowo nie pomogło*, bo nie było** związane*** z wiarą tych, którzy usłyszeli.

*lub: *nie przyniosło korzyści; **dost.: nie jest Dz 3,26; Ga 3,8*

***lub: *nie należeli do słuchających, którzy połączyli je z wiarą*

3. Bo do odpocznienia wchodzimy my, którzy uwierzyliśmy, tak jak powiedział: Przysiągłem w moim gniewie, że nie wejdą do mojego odpocznienia, pomimo dzieł dokonanych od założenia świata. Hbr 3,11;

*dost.: *które są dokonane, stały się Wj 12,9; Ps 95,11*

4. Albowiem powiedział gdzieś o siódmym dniu tak: I odpoczął Bóg siódmego dnia od wszystkich swoich dzieł. Rdz 2,1; Wj 20,11

5. A tutaj ponownie: Nie wejdą do mojego odpocznienia.

6. Skoro więc pozostawia niektórych, by weszli do niego, a ci, którym wcześniej głoszone, nie weszli z powodu nieposłuszeństwa*,

*gr.: *apeitheia - uporczywy sprzeciw, brak uległości Dz 13,46*

7. To ponownie wyznacza* pewien dzień – „Dzisiaj” i mówi przez Dawida** po długim czasie, tak jak jest powiedziane: Dzisiaj, jeśliślibyście usłyszeli Jego głos, nie zatwardzacie waszych serc. *lub: *ustanawia; **por: Ps 95,8*

8. Bo gdyby Jozue wprowadził ich do odpocznienia, to Bóg nie mówiłby po takim czasie o innym dniu, Dz 7,45

9. A zatem pozostaje jeszcze odpocznienie sabatu dla ludu Bożego.

10. Albowiem kto wszedł do Jego odpocznienia, ten sam odpoczął od swoich dzieł, tak jak Bóg od swoich.

11. Starajmy* się usilnie wejść do tego odpocznienia, aby ktoś nie popadł w ten sam przykład nieposłuszeństwa. Rz 11,11; 2P 1,10;

*lub: *wykażemy gorliwość, gorąco pragniemy 1Kor 10,12*

12. Bo Słowo Boże jest żywe i skuteczne, ostrzejsze niż każdy miecz* obosieczny, przenikające aż do rozdzielenia duszy jak i ducha, stawów jak i szpiku**, zdolne do osądzenia zamysłów i intencji*** serca. Lz 49,2;

*tj. *krótki lub dłuższy stylizowany szylet; **dost.: szpików*

***lub: *zamiarów; rozmyślań, idei Ps 94,11; Jr 17,10*

13. I nie ma stworzenia ukrytego przed Jego obliczem, owszem, wszystko jest obnażone i odsłonięte przed oczami Tego, któremu *zdamy sprawę.* 1Sm 16,7

14. Mając więc wielkiego arcykapłana, który przeszedł przez niebiosa, Jezusa, Syna Bożego, trzymajmy się mocno naszego wyznania.

15. Nie mamy bowiem arcykapłana, nie mogącego współczuć w naszych słabościach, lecz takiego, który na podobieństwo nam, doświadczony* jest we wszystkim, oprócz** grzechu. *lub: *poddany próbie - Jk 1,13** Hbr 11,17

*gr.: *choris - bez czegoś, bez udziału, bez włączenia czegoś, oprócz*

16. Zbliżajmy się więc z ufnością do tronu łaski, abyśmy otrzymali miłosierdzie i znaleźli łaskę, a we właściwym czasie pomoc*. *lub: *łaskę ku pomocy we właściwym czasie*

5 Albowiem każdy arcykapłan wzięty z ludzi, za ludzi jest ustanowiony w obecności Boga, aby składał dary i ofiary za grzechy,

*gr.: *pros - przed, wobec, względem, blisko, przy kimś, u kogoś*

2. Który może okazywać współczucie* nieświadomym i błędzącym, bo sam poddany jest słabości. *gr.: *metriopatheo - traktować łagodnie, zachować umiar w sferze emocji, współczuć w odp. mierze*

3. I z tego powodu powinien, jak za lud, tak i za samego siebie składać ofiarę za grzechy.

4. A nikt sam sobie tej godności nie bierze, tylko ten, który jest powołany** przez Boga, jak Aaron. Wj 28,1; Lb 16,5; J 3,25

*gr.: *time - cześć, szacunek, wartość; **gr.: kaleo - por: Mt 22,8**

5. Tak i Chrystus nie sobie samemu oddał chwałę*, aby stać się arcykapłanem, lecz uczynił to Ten, który powiedział do Niego: Ty jesteś Synem moim, Ja ciebie dzisiaj zrodziłem. *gr.: *doksadzo - por: Rz 8,30** Hbr 1,5; Ps 2,7

6. Jak i na innym *miejscu* mówi: Ty jesteś kapłanem na wieki według porządku^{*} Melchisedeka.

Rdz 14,18; Ps 110,4; Hbr 7,15

^{*}gr: *taksis* - porządek, ład, właściwy stan, ranga, styl

7. Za dni swojego *życia* w ciele, z wielkim wołaniem^{*} i ze łzami, przynosił On błagania i usilne prośby do Tego, który mógł Go zbawić^{**} od śmierci i został wysłuchany przez wzgląd na pobożność, ^{*}lub: *krzykiem*, ^{**}ratować

8. I chociaż był Synem, nauczył się posłuszeństwa przez to, co wycierpiał^{*}.

Flp 2,8

^{*}gr: *pascho* - cierpieć dotkliwie, znosić niedolę, odczuwać

9. A będąc doskonałym, stał się dla wszystkich, którzy są Mu posłuszni, sprawcą^{*} zbawienia wiecznego,

Hbr 2,10; 11,40; Łk 13,32

^{*}gr: *aitios* - będący przyczyną, sprawca, źródło

10. I został nazwany przez Boga arcykapłanem według porządku Melchisedeka.

11. O którym^{*} mamy wiele słów do powiedzenia i trudnych do wyjaśnienia, skoro staliście się ociężały^{**} w słuchaniu. ^{*}lub: *o czym*; ^{**}gnusni

12. Bowiem wy, którzy ze względu na czas powinniście być nauczycielami, ponownie potrzebujecie, aby was ktoś nauczył początkowych^{*} zasad Słów Bożych, staliście się potrzebującymi mleka, a nie stałego pokarmu.

^{*}lub: *elementarnych* - por: Kol 2,20^{*} 1Kor 3,1; 1P 2,2

13. Każdy, kto karmi się mlekiem, jest niedoświadczony^{*} w nauce^{**} sprawiedliwości, bo jest niemowlęciem.

Iz 28,9; 1Kor 13,11; Ef 4,14

^{*}gr: *apeiros* - nie obyty, nie zaznajomiony; ^{**}lub: *słowie*

14. Dojrzałym natomiast, *właściwy* jest stały^{*} pokarm; ci dzięki praktyce^{**} mają zmysły^{***} wyćwiczone do rozróżniania *tego, co dobre, a także i złe*.

Rdz 2,9; Pwt 1,39; 2Sm 19,35

^{*}dost.: *twardy, solidny*; ^{**}lub: *navyjk*; ^{***}ub: *władze poznawcze*

6 Dlatego też pozostawiając początek^{*} nauki^{**} Chrystusa, wnieśmy się ku doskonałości, nie zakładając ponownie fundamentu o upamiętaniu^{***} się z martwych uczynków i o wierze w Boga,

Dz 26,20; 2P 3,9; Hbr 9,14

^{*}gr: *arche* - por: J 1,1^{*}; ^{**}gr: *logos* - słowo, nauka, sprawa, idea

^{***}gr: *metanoia* - zmienić myślenie, zawrócić, upamiętać się

2. O nauce o chrztach, o wkładaniu rąk, także o powstaniu z martwych i o sądzie wiecznym.

Mk 16,18; 1Tm 5,22; 1Kor 10,1-4; 15,22

3. A to właśnie uczynimy, jeśli Bóg pozwoli^{*}.

^{*}gr: *epitrepo* - zezwolić, dopuścić, upoważnić Jk 4,15

4. Albowiem niemożliwe jest, aby tych, którzy raz^{*} zostali oświeceni i skosztowali da-

ru niebieskiego, i stali się uczestnikami Duchu Świętego,

Hbr 10,26; 2P 2,20

^{*}gr: *hapaks* - raz, raz na zawsze - dot. wszystkich czasowników w aoryście w l 4 i 5 w znaczeniu ilościowym jak i jakościowym

5. I kosztowali^{*} dobrego Słowa^{**} Bożego, a także mocy wieku, który ma nadejść,

^{*}lub: *zasmakowali*; ^{**}gr: *rhema* - słowo wypowiedziane

6. A mimo to upadli^{*}, aby ich na nowo^{**} odnawiać ku upamiętaniu, gdyż oni ponownie krzyżują dla siebie samych Syna Bożego i wystawiają Go na publiczną *hanbę*.

Hbr 12,16

^{*}gr: *parapipto* - upaść obok kogoś, ześlizgnąć się na bok, zboczyć z drogi, skrócić w bok - tylko w Hbr 6,6; ^{**}znów; z powrotem

7. Ziemia bowiem, która często piła deszcz, który na nią przychodził, rodzi rośliny przydatne dla tych, którzy ją uprawiają, taka otrzymuje błogosławieństwo od Boga;

8. Lecz ta, która wydaje ciernie i osty, jest nieużyteczna i bliska przekleństwa, a jej końcem jest spalenie.

Mi 4,1; Mt 3,10; J 15,6

9. Jednak umiłowani, chociaż tak mówimy, to jeśli chodzi o was, jesteśmy przekonani o czymś lepszym i że trzymacie się^{*} zbawienia. ^{*}lub: *trzymać coś w ręku, posiadać, mieć na własność*

10. Bóg bowiem nie jest niesprawiedliwy, aby miał zapomnieć o waszym dziele i o trudzie miłości, jaką okazaliście dla Jego imienia, gdy służyliście i służycie świętym.

11. Pragniemy natomiast, aby każdy z was okazywał tę samą gorliwość wobec całkowitej pewności nadziei, aż do końca,

12. Abyście nie stali się ociężały, ale naśladowali tych, którzy przez wiarę i cierpliwość^{*} dziedziczą obietnice.

Rz 4,12;

^{*}gr: *makrothymia* - por: 1Tm 5,14^{****} Prz 3,14; Jk 5,10

13. Bo gdy Bóg dawał obietnicę Abrahamowi, nie miał nikogo większego na *kogo mógłby* przysiąc, przysięgi na samego siebie,

14. Mówiąc: Z pewnością błogosławić^{*} ci będę i rozmnożę cię obficie.

Ne 9,23; Rdz 22,16

^{*}gr: *eulogeo* - sławić, chwalić (Boga), zostać pobłogosławiony

15. A cierpliwie czekając, osiągnął^{*} spełnienie^{**} obietnicy. ^{*}gr: *epitymhanō* - uzyskać, dochodzić

16. Ludzie bowiem istotnie przysięgają na kogoś większego, a potwierdzająca przysięga *jest* końcem ich każdego sporu^{*}.

^{*}gr: *antilogia* - zaprzeczenie, sprzeciw, bunt Rdz 21,23; Ez 17,16

17. Dlatego też Bóg, chcąc tym bardziej okazać dziedzicom obietnicę niezmienną swojej woli^{*}, poręczył *ją* przysięgą,

^{*}lub: *plan, postanowienie* Ga 3,29; Jk 2,5; Hbr 11,9

18. Abyśmy przez dwie rzeczy niezmiennie, co do których jest niemożliwe, aby Bóg kłamał, mieli mocną zachętę, *my, którzy* ocaleliśmy*, by chwycić się leżącej przed nami nadziei,

Lb 23,19; Mt 24,35; Tt 1,2

*gr: *katagteugo - zbiec, uciec w poszuk. schronienia - por. Lb 35,26*

19. Którą mamy jako kotwicę duszy, bezpieczną* i mocną, wchodzącą aż do wewnątrz** za zasłonę, *lub: niezawodną; **dost.: *bardziej wewnątrz*

20. Dokąd w naszym imieniu, jako poprzedzający nas, wszedł Jezus, stając się według porządku Melchisedeka arcykapłanem na wieki.

Kpl 16,15; J 14,2; Rz 8,34; Hbr 4,14

7 Ten bowiem Melchisedek, król Salemu, kapłan Boga Najwyższego, wyszedł na spotkanie Abrahama wracającego po rozgromieniu* królów i mu błogosławił**;

*gr: *kope - akt cięcia, uderzenie, rzeź* Rdz 14,18; Iz 41,2;

**gr: *eulogetes - wystawiać, chwalić, błogosławić* Dn 4,2

2. Jemu to udzielił Abraham dziesięciny ze wszystkiego. A imię jego tłumaczy się najpierw jako król sprawiedliwości, a potem także król Salemu*, to jest król pokoju.

*od hebr.: *Szalem - „pokój”* Rdz 28,22; Kpl 27,32; Mi 3,10

określenie uważane za prastarą nazwę Jerozolimy

3. Bez ojca, bez matki, bez rodowodu, nie mający ani początku dni, ani końca życia, ale będąc podobnym do Syna Bożego, trwa jako kapłan nieprzerwanie.

4. Zobaczcie więc, jak wielki jest ten, któremu nawet patriarchy Abraham dał dziesięcinę z najlepszej części*. *lub: *pierwociny, łupu*

5. Wprawdzie i ci z synów Lewiego, którzy przyjmują kapłaństwo, mają przykazanie, by brać dziesięcinę od ludu według Prawa, to jest od swoich braci, choć i oni wyszli z lędźwi** Abrahama.

Kpl 27,30; Lb 18,21

*lub: *bioder, w semickim myśleniu miejsce mocy rozrodczej*

6. Ale ten, którego rodowód nie wywodzi się od nich, wziął dziesięcinę od Abrahama i temu, który miał obietnicę, błogosławił.

7. A bez żadnego sporu, mniejszy* przez** większego*** jest błogosławiony.

*dost.: *mniejsze*; **lub: *od*; ***dost.: *większe, znaczniesze*

8. A tu nadto biorą dziesięciny ludzie, którzy umierają, tam natomiast ten, o którym jest składane świadectwo, że żyje.

9. I – jak można by powiedzieć* – w Abrahamie i Lewi, przyjmujący dziesięciny, jest obłożony dziesięciną; *gr: *epo - rzecz, mówić* Rdz 14,12

10. Był bowiem jeszcze w lędźwiach ojca, gdy Melchisedek wyszedł mu na spotkanie.

11. Gdyby więc doskonałość była *osiągana* przez kapłaństwo lewickie, a z powodu niego lud otrzymał Prawo, jaka jeszcze byłaby potrzeba, aby ustanawiać* innego kapłana zgodnie z porządkiem Melchisedeka, a nie być nazwanym *kapłanem* zgodnie z porządkiem Aarona? *dost.: *wzbudzać, by powstał* Kol 2,10

12. Bo skoro zmieniane jest kapłaństwo, to konieczne musi nastąpić i zmiana Prawa.

13. Bo Ten, o którym jest mowa, należał do innego pokolenia, z którego nikt nie służył* ołtarzowi. *dost.: *zajmować się czymś, poświęcać uwagę*

14. Bo jest oczywiste*, że nasz Pan wywodzi** się z Judy, o którym to pokoleniu Mojżesz nic nie powiedział odnośnie kapłaństwa.

*lub: *wszystkim wiadome, jednoznaczne* Rdz 49,10;

**dost.: *powstał, uzerósł, pochodzi* Jr 23,6; Mi 5,2

15. I jest to tym bardziej oczywiste, że na podobieństwo Melchisedeka jest ustanowiony* inny kapłan, *dost.: *zostaje uzbudzony, podnosi się*

16. Który stał się *nim*, nie według przykazania* prawa cielesnego, ale według mocy niezniszczalnego życia. *por. *Kol 4,10*** Ga 4,3

17. Świadczy bowiem o *Nim*: Ty jesteś kapłanem na wieki według porządku* Melchisedeka. *gr: *taksis - por. Hbr 5,6** Hbr 5,10; 7,21; Ps 110,4

18. Istotnie bowiem poprzednie przykazanie staje się nieważne z powodu jego bezsilności i bezużyteczności,

19. Prawo bowiem nie doprowadziło niczego do doskonałości, lecz wprowadzało* do lepszej nadziei, przez którą zbliżamy się do Boga.

Ps 110,1; Hbr 9,9; Rz 8,3; Ga 2,16

*lub: *wprowadzić kogoś w czyjeś miejsce, wejść później*

20. I co więcej, *stało się to*, nie bez *złożenia przysięgi**, *gr: *horkomisia - przysięga, słub*

21. Bo ci wprawdzie stawali się kapłanami bez przysięgi, a Ten ze względu na przysięgę Tego, który do Niego mówi: Przystał PAN i nie będzie tego żałował: Ty jesteś kapłanem na wieki według porządku Melchisedeka.

22. O tyle więc lepszego przymierza Jezus stał się poręczycielem*.

Hbr 9,15-18;

*lub: *gwarantem* 1Kor 11,25; 2Kor 3,14

23. A tych kapłanów było wielu, dlatego, że śmierć nie pozwalała im trwać *na zawsze*;

24. Ten natomiast, na wieki pozostaje, bo ma kapłaństwo nieprzemijające.

25. Dlatego też, może całkowicie* zbawić tych, którzy przez Niego przystępują do Boga; bo zawsze żyje, aby wstawiać się za nimi.

**lub: na zawsze* 1Tm 1,15; 1J 4,8; 1z 45,22

26. Takiego właśnie przystało nam mieć arcykapłana, który stał się święty, niewinny, nieskalany, odłączony od grzeszników i wywyższony ponad niebiosy,

27. Nie ma On potrzeby* codziennie, jak inni arcykapłani, najpierw składać ofiary za własne grzechy, a potem za lud; albowiem to uczynił raz na zawsze, gdy ofiarował samego siebie.

**lub: przymusu, konieczności* Tt 2,14

28. Prawo bowiem ustanawia arcykapłanami ludzi, mających słabość; ale słowo złożonej przysięgi, po nadaniu Prawa – ustanawia Syna Bożego uczynionego doskonałym na wieki.

8 Główną* więc myślą tego, co jest mówione, *jest to*, że mamy takiego arcykapłana, który zasiadł po prawej stronie tronu Majestatu na niebiosach,

Hbr 10,12;

**gr: kefalation - główna sprawa, najważniejsza rzecz* Kol 3,1

2. Jako sługa* świątyni i prawdziwego przybytku*, który wznosił Pan, a nie człowiek.

gr: leitourgos - por. Flp 2,25*; Hbr 9,8; 10,21; 1Tm 3,15*

**gr: skenos - namiot, o Namiocie Zgromadzenia na pustyni*

3. Każdy bowiem arcykapłan ustanawiany jest do składania darów i ofiar. Dlatego też konieczne *jest*, aby i Ten miał co ofiarować.

4. Jesliby bowiem prawdziwie był na ziemi, nie byłby kapłanem, gdyż są tu *już* kapłani, którzy według Prawa składają dary.

5. Służą oni obrazowi i cieniowi tego, co *jest* niebiańskie; Bóg tak ostrzegł* Mojżesza, gdy zamierzał dokończyć przybytek: Mówi bowiem – patrz, abyś uczynił wszystko według wzoru, jaki ci pokazano na górze.

Hbr 10,1;

**w gr: słowo określi, ponadnaturalną inspirację* Lb 8,4; Dz 7,44

6. Ale teraz przyjął On o tyle ważniejszą* służbę, o ile lepszego przymierza jest pośrednikiem, które prawnie* ustanowione jest na lepszych obietnicach.

1Tm 2,5; 2Kor 3,6

**gr: diaforos - różne co do rodzaju - stąd: lepsze, doskonalsze*

**lub: sankcjonowane przez prawo, ustanowione prawem*

7. Bo gdyby to pierwsze było nienagane, to nie szukano by miejsca na drugie.

8. Obwiniając* ich bowiem mówi: Oto nadchodzi dni, mówi PAN, gdy zawrę ostatecz-

ne* z domem Izraela i z domem Judy nowe przymierze,

**lub: ganiąc* Hbr 10,16; Jr 31,31

**gr: sytelo - doprowadzić do końca, wykonać, stać się*

9. Nie według przymierza, które uczyniliśmy z ich ojcami, w dniu kiedy ująłem ich za rękę, aby wyprowadzić ich z ziemi egipskiej; gdyż oni nie wytrwali w moim przymierzu i ja ich zlekceważyłem, mówi PAN.

10. Bo takie jest przymierze, które ustanowiłem z domem Izraela w owych dniach, mówi PAN: Prawa moje włożę w ich umysły i wypiszę je na ich sercach, i będę im Bogiem, a oni będą mi ludem.

11. I nikt nie będzie uczył swojego bliźniego*, i nikt swojego brata, mówiąc: Poznaj PANA; wszyscy bowiem mnie poznają, od najmniejszego z nich, aż do największego z nich.

**lub: rodaka, sąsiada* J 6,45; Jr 24,7; 31,34

12. Bo miłosierny* będę dla ich nieprawości, a ich grzechów i bezprawia** nie wspomnę więcej***.

**lub: życzliwy, łaskawy* Jr 33,8; Mi 7,19

***lub: nieprawości; ***nie zostaną przypomniane*

13. A gdy mówi „nowe”, uznaje pierwsze za przestarzałe; a *to*, co jest uznane za przestarzałe i traci swoją ważność*, bliskie jest zaniku.

**lub: starzeje się, wychodzi z użycia*

9 Wprawdzie więc i pierwsze *przymierze* miało przepisy o służbie Bożej i ziemskie* miejsce święte.

**gr: kosmikon - światowe*

2. Albowiem został wzniesiony pierwszy przybytek, który w części, zwanej *miejscem* świętym miał świecznik, stół i chleby ofiarne*.

gr: prothesis - por. 2Tym 3,10* Wj 15,17; 25,8

3. A za drugą zasłoną przybytku *była część* zwana Świętym Świętych,

Hbr 10,19; Wj 26,33

4. Mająca złotą kadzielnicę i Arkę Przymierza, całą przykrytą złotem, w której był złoty dzban z manną, laska Aarona, która zakwitła i tablice przymierza.

Pwt 10,2;

**lub: okryta, zawinięta* 2Krn 5,10; Obj 8,3

5. Nad nią natomiast *byli* cherubini chwasty, którzy zacierali przebłagalnię*, o których teraz nie ma potrzeby szczegółowo mówić.

**lub: kaporet - wieko Arki, miejsce miłosierdzia,*

tron lub ofiara przebłagania - gr: hilastion Wj 25,17

6. Tak więc zostało to urządzone, że wprawdzie do pierwszej części przybytku wchodzi zawsze* kapłani pełniący służbę,

**gr: diapantos - przez cały (czas), o każdej porze, ciągle*

7. Lecz do drugiej, raz w roku jedynie arcy-

kapłan, i to nie bez krwi, którą ofiaruje za samego siebie i za nieświadome* błędy ludu.

**lub: błędy niewiedzy, grzechy niewiedzy* Wj 30,10; Kpl 16,2

8. Przez to Duch Święty oznajmia, że nie jest jeszcze ukazana droga do miejsca świętego, dopóki istnieje pierwszy przybytek,

9. Co jest przykładem teraźniejszego czasu, w którym składane są dary i ofiary, nie mogące uczynić doskonałym w sumieniu tego, który pełni służbę,

10. *Która polega* tylko na pokarmach i napojach, i różnych obmywaniach, i przepisach co do ciała, nałożonych aż do czasu naprawy.

11. Lecz Chrystus przyszedł jako arcykapłan przyszłych dóbr, *wszedł* przez większy i doskonalszy przybytek, nie uczyniony ręką, to jest *nienależący* do tego, co stworzone;

12. Ani przez krew kozłów i cieląt, ale przez swoją własną krew, wszedł raz na zawsze do *miejsca* świętego, uzyskując* wieczne odkupienie. **lub: zdobył, osiągnął, znalazł* Hbr 10,4; Ps 49,8

13. Bo jeżeli krew wołów i kozłów, i popiół jałówki przez pokropienie uświęcają nieczystych ku oczyszczeniu ciała,

14. O ile bardziej krew Chrystusa, który przez Ducha wiecznego samego siebie ofiarował bez skazy Bogu, oczyści wasze sumienie od martwych uczynków, by służyć Bogu żywemu?

IP 1,18; Obj 1,5; Pwt 33,27

15. Dlatego też jest pośrednikiem nowego przymierza, aby na *skutek* śmierci, która nastąpiła dla odkupienia przestępstw popełnionych za pierwszego przymierza, ci, którzy są powołani*, wzięli obietnicę dziedzictwa wiecznego. **lub: zaproszeni, wezwani* Rdz 48,21

16. Albowiem *tam* gdzie *jest* przymierze, ten który je zawiera musi *osiągnąć ofiarę*.

17. Bo przymierze* nabiera mocy po śmierci złożonej *ofiary* tego, który je zawiera. Jeśli *ofiara* żyje, *przymierze* nie obowiązuje.

**gr: dialheke - etym. rozłożenie, rozporządzenie - stąd: układ, przymierze, zawierające akty woli i obietnic, testament*

18. Dlatego także pierwsze przymierze nie zostało poświęcone bez krwi. J 14,27; Ga 3,15

19. Bo gdy Mojżesz ogłosił całemu ludowi wszystkie przykazania Prawa, wziął krew cieląt i kozłów z wodą, ze szkarłatną wełną, z hizopem, pokropił też sam zwój i cały lud,

20. I powiedział: To jest krew przymierza, które Bóg wobec was przykazał. Wj 24,5

21. I podobnie pokropił krwią przybytek i wszystkie naczynia należące do służby Bożej. Hbr 9,9; Kol 2,17; Łk 24,26

22. A według Prawa niemal wszystko jest oczyszczane krwią i nie ma odpuszczenia* *grzechów* bez rozlania krwi. **lub: uwolnienia*

23. Było więc prawdziwie konieczne, aby *ziemskie* obrazy tego, co w niebiosach były tak oczyszczane, same natomiast *rzeczy* niebiańskie, lepszymi ofiarami od tamtych.

24. Chrystus bowiem wszedł nie do uczynionego ręką *miejsca* świętego, które byłoby odbiciem prawdziwego, lecz do samego nieba, aby teraz być obecnym* w naszym imieniu przed obliczem Boga; Rz 8,34;

**dosl.: być widzianym, ukazać się* Mk 14,58; Ps 68,18

25. I nie po to, by wiele razy ofiarowywać samego siebie, tak jak arcykapłan wchodzi do *miejsca* świętego co roku z cudzą krwią,

26. Bo inaczej musiałby wielokrotnie od założenia świata cierpieć, lecz teraz na końcu wieków objawił się raz dla zmnazania* grzechu przez ofiarowanie samego siebie.

**gr: athetesis - zniesienie, anulowanie* Hbr 7,27; IP 3,18

27. A jak postanowiono ludziom raz umrzeć, a potem sąd, Hi 14,5; Ps 89,48; Rz 5,12

28. Tak i Chrystus, raz będąc ofiarowany, aby wziąć na *siebie* grzechy wielu, drugi raz, *już* bez* żadnego *związku* z grzechem, ukazuje się tym, którzy Go oczekują ku zbawieniu. Mt 26,28; Rz 6,10; IP 3,8; IJ 3,2; Obj 1,7

**gr: choris - oddzielnie, bez, oprócz, bez żadnego*

10 Albowiem Prawo mając cień przyszłych dóbr, a nie sam obraz rzeczy, nie może nigdy *przez* te same ofiary, które co rok ustawicznie ofiarowują, uczynić doskonałymi* tych, którzy przystępują *do Boga*.

**gr: teleioo - osiągnąć cel, uczynić doskonałym, dojrzałym*

2. Bo czyż nie zaprzestano by je ofiarowywać, z powodu tego, *że ci, którzy* pełnią służbę, będąc raz oczyszczeni, nie mieliby już żadnej świadomości* grzechów. **lub: sumienia*

3. Jednak w samych tych ofiarach *jest* co rok przypomnienie grzechów. Wj 30,10

4. Niemożliwe jest bowiem, aby krew wołów i kozłów miała usunąć* *od kogoś* grzechy.

**lub: zabrać, odebrać, usunąć, porwać* Ps 50,8; Jr 6,20

5. Dlatego przychodzą na świat, mówią: Ofiary i daru nie chciałeś, ale utworzyłeś* mi ciało; **lub: przygotować, udoskonalić* Hbr 1,6; Ps 40,6

6. Nie znalazłeś upodobania* w całopale-
niach i ofiarach za grzech. Ef 5,2;

*lub: nie sprawiły Ci przyjemności Flp 4,18; Ml 1,10

7. Wtedy powiedziałem: Oto przychodzę,
w nagłówku* zwoju napisano o mnie, abym
czynił, Boże, Twoją wolę. *dosł.: głowicy

8. Najpierw* powiedział: Ofiary i daru, całopale-
nia i ofiary za grzech nie chciałeś, ani
nie znalazłeś upodobania w tym, co zgodnie
z Prawem jest ofiarowywane. Ps 40,7

*dosł. wyżej - o ruchu w górę - tj. przy czytaniu zwoju

9. Wtedy powiedział: Oto przychodzę czy-
nić, Boże, Twoją wolę. Znosi* więc pierwsze,
aby ustanowić drugie. Hbr 7,18; 8,7;

*lub: zabiera, unieważnia, uchyla zarządzenie Rz 10,4

10. Dzięki* tej woli jesteśmy raz na zawsze
uświęceni przez ofiarę ciała Jezusa Chry-
stusa. *lub: w tej, przez, za pomocą Hbr 13,12; 1Kor 6,11

11. I wprawdzie każdy kapłan codziennie
stoi pełnią służbę* i przynosząc często te
same ofiary, które nie mogą nigdy usunąć**
grzechów. *gr.: leitourgeo - por. Flp 2,25***, **por. w. 9*

12. Ten natomiast, po złożeniu jednej ofia-
ry za grzechy, na zawsze* zasiadł po prawicy**
Boga, *lub: nieprzerwanie, ciągle Dz 2,33; Rz 8,34;

**po prawej (stronie) Kol 3,1; Dn 2,44; Mt 22,44

13. Oczekując odtań, aż Jego nieprzyjaciiele
staną się podnóżkiem dla Jego stóp.

14. Jedną bowiem ofiarą na zawsze uczy-
nił doskonałymi* tych, którzy są uświęceni**.

gr.: teleioo - por. Hbr 10,1, **gr.: hagiadzo - Duch Mt 6,9*

15. A świadczy* nam to również i Duch Świę-
ty, przepowiedział** to bowiem w słowach:

*lub: poświadcza, składa świadectwo Mt 15,7; Rz 11,27

**lub: powiedzieć wcześniej, wypowiedzieć proroczo

16. Oto przymierze, które ustanowił im* po
tych dniach, mówi PAN: Włożę** Prawa mo-
je do ich serc i wypiszę je w ich umysłach,

*lub: wobec nich; **dosł.: dam Jr 31,33

17. A ich grzechy i ich bezprawie nie będą
mi więcej przypominane*.

Jr 31,33;

*lub: nie wspomnę ich Iz 43,25; Ps 119,16

18. A gdzie jest od nich wyzwolenie*, tam
nie ma już ofiary za grzech.

*gr.: afesis - uwolnić, wypuścić, odpuścić, darować dług

19. Mając więc, bracia, ufną odwagę*, aby
przez krew Jezusa wejść do miejsc świętych*,

*lub: świątliwość, swobodę Hbr 4,16;

**tj. miejsce święte i święte świętych Hbr 9,8,24; Ef 3,12

20. Droga nową i żywą, którą nam poświę-
cił* przez zasnę, to jest przez Jego ciało,

*gr.: enkainidzo - odnowił, na nowo utworzył 1P 3,18; J 14,6

21. I wielkiego kapłana nad domem Boga,

Ef 2,19; 1Tm 3,15; 1Kor 3,9

22. Zbliźmy się ze szczerym* sercem, w peł-
ni wiary, mając serca oczyszczone**od złego
sumienia i ciało obmyte wodą czystą. J 15,3

*dosł.: prawdziwym, bez fałszu; **pokropione (krwią)

23. Zachowujmy* wyznanie niewzruszonej**
nadziei, bo godny zaufania*** jest Ten, któ-
ry obiecał, *lub: utrzymać, zatrzymać, posiadać Ef 5,26;

**lub: niechwiejącej się; ***wierny Tt 3,5

24. I przypatrujmy* się jedni drugim, aby po-
budzać się do miłości i dobrych czynów,

*lub: skupić wzrok lub umysł na czymś 2Kor 9,2; Ef 2,10

25. Nie porzucając* naszych wspólnych zgro-
madzeń, jak to u niektórych jest w zwyczaj, a
zachęcając się; i to tym bardziej, im wy-
raźniej widzicie, że zbliża się ten dzień.

*gr.: enkataleipo - porzucić, pozostawić w potrzebie, opuścić

26. Bo jeśli* po otrzymaniu dogłębnego po-
znania prawdy, dobrowolnie* grzeszymy,
nie pozostaje** już żadna ofiara za grzechy,

lub: chętnie w odróż. od grzechów bezwiednych - por. Hbr 9,7

**dosł.: jest pozostawiona, opuszczona, porzucona, nie ma

już (innej?) - tj. pochodzącej z Prawa Mojżesza? Lb 15,28

27. Ale tylko jakieś pełne bojaźni oczeki-
wanie sądu i żaru ognia, który ma strawić
przeciwników*.

*gr.: hypernations - stawiać opór

28. Kto odrzuca Prawo Mojżesza, ten bez mi-
łosierdzia umiera na podstawie zeznania
dwóch lub trzech świadków. Pwt 17,6; 2Kor 13,1

29. Jak się wam wydaje, na ile gorszą karę
zasługuje ten, kto Syna Bożego podeptał
a krew przymierza, przez którą został uświę-
cony, uznał za pospolitą i znieważył* Ducha

łaski? *lub: lżyć, okazywać zuchwałość wobec kogoś

30. Znamy bowiem Tego, który powiedział:
Pomsta do mnie należy, ja odpłacę, mówi
PAN; i ponownie: PAN sędzić będzie swój
lud.

Pwt 32,35; Rz 12,19; Ps 135,14

31. Straszna to rzecz wpaść* w ręce Boga
żywego. *gr.: empipto - dostać się pod czujną władzę

32. Przypomnijcie też sobie wcześniejsze
dni, w których zostaliście oświeceni, jak
wielki bój przetrwaliście z utrapieniem**,

*gr.: athleis - walka, zmaganie, bój, ciężka próba, zabieganie

**gr.: pathema - znosić coś, utrapienie, cierpienie Flp 3,16

33. Czy to gdy byliście wystawieni na publicz-
ne znieważy i utrapienia, czy to jako współ-
towarzysze tych, z którymi tak się obchodzono.

34. Albowiem współczuliście więzom moim,
a grabież swojego mienia przyjęliście z ra-

dością, wiedząc, że macie w sobie majętność w niebie, lepszą i trwałą. Mt 10,32

35. Dlatego nie odrzucajcie swojej ufnej odwagi⁸, która ma wielką zapłatę. Hbr 10,19;

^{*lub: śmiałość, swoboda} Ps 19,11; Hbr 3,16

36. Albowiem wytrwałości wam potrzeba, abyście, gdy wypełnicie wolę Bożą, otrzymali obietnicę⁹.

Mk 3,35; Ef 6,6; 1Tes 4,3

^{*lub: odebrali (spełnienie) obietnicy - gr: komidzo}

37. Bo jeszcze *tylko* krótka chwila, *bardzo* krótka, a *Ten*, który ma przyjść, przyjdzie i nie będzie zwlekać.

38. A sprawiedliwy będzie żyć z wiary; a jeśli się cofnie, moja dusza nie będzie miała w nim upodobania. Ha 2,4; Rz 1,17; Ga 3,11

39. Lecz my nie jesteśmy z *tych*, którzy się cofają ku¹⁰ zgubie, ale z *tych*, którzy wierzą dla¹¹ zachowania¹² duszy.

Hbr 6,6; Ps 44,18

^{*gr: eis - ku, na; **lub: ocaleniu, pozyskaniu - domysł. na własność}

11 Wiara więc jest istotą¹³ tego, w czym pokładamy nadzieję, przekonaniem¹⁴ o rzeczach, których nie widzimy;

^{*gr: hypostatis - dost. coś położone pod, fundament, pewność, istota lub natura rzeczy, przekonanie; **dowód, argument}

2. Przez nią przodkowie¹⁵ otrzymali *chlubne* świadectwo. ^{*gr: presbiteros - starszy, tu jako przodek}

3. Przez wiarę rozumiemy, że światy¹⁶ zostały utworzone¹⁷ słowem¹⁸ Boga, z *tego*, co niewidzialne stało się *to*, co widzialne.

^{*gr: aion - wiek, epoka, okresy czasu, świat, wieczność}

^{**gr: kataritidzo - sprawić, ukończyć, uporządkować, naprawić}

^{***gr: rhema - słowo wypowiedziane} Rdz 1,1; Hbr 1,2; J 1,1-3

4. Przez wiarę Abel złożył Bogu lepszą ofiarę niż Kain, przez nią otrzymał świadectwo, że jest sprawiedliwy; Bóg bowiem składa świadectwo nad jego darami¹⁹, i przez nią²⁰ po śmierci jeszcze przemawia. Rdz 4,3

^{*lub: dary ofiarne Bogu jako wyraz czci; **J. przez wiarę}

5. Przez wiarę został przeniesiony²¹ Henoch, by nie oglądał śmierci; i nie został znaleziony, dlatego że Bóg go przeniósł; a przed jego przeniesieniem otrzymał świadectwo, że bardzo podobał się Bogu. Rdz 5,22; 1Tes 4,1

^{*gr: matathitemi - przenieść, przejść ponad, przestawić}

6. A bez wiary nie można podobać²² się Bogu; ten bowiem, kto zbliża się do Boga, musi wierzyć, że *On* jest, i że wynagradza tych, którzy Go szukają. ^{*gr: euaresteo - por. 2Kor 5,9****}

7. Przez wiarę Noe został ostrzeżony²³ przez Boga o tym, czego jeszcze nie widziano; prze-

jęty ciężą²⁴ zbudował arkę dla ocalenia swojego domu, przez nią wydał wyrok na świat i stał się dziedzicem sprawiedliwości, która jest z wiary. Rdz 5,29; Ez 14,14; 2P 2,5

^{*w gr. słowo określa ponadnaturalną inspirację - por. Mt 2,12*}

^{**gr: eulabeomai - postępować ostrożnie, darzyć ciężą, bać się}

8. Przez wiarę Abraham okazał posłuszeństwo wezwaniu²⁵, aby pójść do miejsca, które miał objąć w dziedzictwo, i wyszedł nie wiedząc dokąd idzie. Rdz 12,1

^{*gr: kaleo - wolać, wolać głośno, nosić imię lub tytuł, zapraszać}

9. Przez wiarę mieszkał w ziemi obiecanej jak w *ziemi* obcej, mieszkając w namiotach z Izaakiem i z Jakubem, współdziedzicami tej samej obietnicy,

10. Bo oczekiwał miasta mającego fundamenty, którego architektem i budowniczym jest Bóg. Hbr 12,22; 13,14

11. Przez wiarę, także sama Sara otrzymała moc poczęcia²⁶ i urodziła mimo podeszłego wieku, skoro uznana za godnego zaufania²⁷ Tego, który to obiecał. Rdz 21,1

^{*dost.: przyjęcia nasienia; **lub: za wiernego}

12. I dlatego też z jednego *człowieka*, i to obumarłego, zostało zrodzone *potomstwo tak* liczne jak gwiazdy na niebie, i jak piasek niezliczony na brzegu morza.

13. Ci wszyscy poumierali w wierze, nie wzięwszy obietnic, ale widząc je z daleka, zaufali²⁸ im, i witali je, i wyznawali, że są obcy mi i przychodniami²⁹ na ziemi. Ps 119,19;

^{*lub: zostali przekonani; **obcokrajowcami} 1P 1,17; 2,11

14. Bo *ci*, którzy w ten sposób mówią, okazują, że poszukują ojczyzny³⁰. 2Kor 5,1-7

^{*gr: patris - kraj ojczysty, miejsce zamieszkania lub wrodz.}

15. A gdyby prawdziwie myśleli o tej, z której wstąpi, mieliby czas powrócić.

16. Teraz natomiast pragną³¹ oni lepszej, to jest niebiańskiej; dlatego też Bóg nie wstydi się ich, *gdy* jest wzywany³² jako ich Bóg, bo przygotował im miasto. ^{*lub: sięgają po}

^{**gr: epikaleomai - przywoływać do siebie, wzywać, wolać}

17. Przez wiarę Abraham, gdy był poddany próbie³³, przyniósł na ofiarę Izaaka, i ofiarował jednorodzonego, *on*, który otrzymał obietnicę, J 2,21; 3,16; Rdz 22,1

^{*gr: peirudzo - być doświadczanym, kuszonym, wypróbowanym}

18. Do którego powiedziano: W Izaaku nazwane będzie twoje potomstwo³⁴. Rdz 21,12;

^{*dost.: nasienie - l.poj.} Rz 9,7; Rdz 17,19

19. Licząc³⁵, że Bóg *jest* mocny wzbudzić

i z martwych; skąd go też na podobieństwo *zmarłychwstania* otrzymał^{13*}.

^{*lub: zaliczyć na czujś rękuniek, brać pod uwagę,} Ef 3,20; Rz 4,17;
^{uwzględnić, rozważać w środku; **odebrać} Mt 9,28

20. Przez wiarę *w to, co ma nastąpić* pobjęto Izaak Jakuba i Ezawa. Rdz 27,27

21. Przez wiarę Jakub, gdy umierał, pobjęto każdego z synów Józefa i oddał pokłon^{*} *oparty* na końcu^{**} swojej laski.

^{*lub: oddał cześć} Rdz 48,12;

^{**lub: przed skrajem, jego (Józefa?) laski} Rdz 25,11; 47,31

22. Przez wiarę Józef, *gdy* umierał, wspomniął o wyjściu synów Izraela i dał polecenie dotyczące swoich kości. Rdz 50,24

23. Przez wiarę Mojżesz po urodzeniu był przez trzy miesiące ukrywany przez swoich rodziców, ponieważ zobaczyli to śliczne dziecko i nie ulegli się rozkazu króla. Wj 2,1-10

24. Przez wiarę Mojżesz, gdy stał się dorosłym, nie zgodził się być nazywanym synem córki faraona,

25. Wybierając dla siebie raczej cierpienie^{*} z ludem Bożym, niż *by* mieć chwilową przyjemność^{**} z grzechu, Ps 84,10; Mt 13,21; Rz 8,17

^{*lub: zle traktowanie, wspólną niedzielę; **korzystać}

26. Uznając hańbę Pomazańca za większe bogactwo niż skarby Egiptu; patrzył^{*} bowiem na zapłatę. ^{*lub: skierował swój wzrok - por. Hbr 12,2*}

27. Przez wiarę opuścił Egipt, nie lękając się gniewu^{*} króla; bo wytrwał *w tym co niewidzialne, tak* jakby to widział. ^{*lub: szatu}

28. Przez wiarę uczynił Paschę i przelanie krwi, *aby ten*, który wytracał pierworodnych, nie dotknął ich. Wj 12,21

29. Przez wiarę przeszli przez Morze Czerwone jak po suchej *ziemi*, a gdy Egipcjanie podjęli tę próbę, zostali pochłonięci.

30. Przez wiarę runęły mury Jerycha okrażane przez siedem dni. Joz 6,12

31. Przez wiarę nierządnicą Rahab nie zginęła razem z tymi, którzy byli nieposłusznymi, bo w pokoju przyjęła zwiadowców. Joz 2,1

32. I co jeszcze miałbym powiedzieć? Zabrakłoby mi czasu, gdybym miał opowiadać o Gedeonie i o Baraku, także o Samsonie i o Jeffem, i o Dawidzie, jak i o Samuelu i o prorokach, Sdz 6,11

33. którzy przez wiarę podbili^{*} królestwa, zaprowadzili^{**} sprawiedliwość, dostępowali obietnic, zamykali paszcze lwom, 2Sm 5,4

^{*lub: zwyciężyli w walce; **dost.: pracować, wykonywać}

34. Ugasili moc ognia, uszli ostrza miecza, umocnieni powstawali z niemocy, byli mężni^{*} na wojnie, zmuszali obce wojska^{**} do odwrotu. ^{*gr: ischyros - silny, półężny, stanowczy} Iz 43,2;

^{**lub: wojsko w szyku bojowym, obóz} Hi 42,10; Ps 6,8

35. Kobiety otrzymały swoich umarłych wskrzeszonych; inni natomiast byli zamięzczeni nie przyjmując uwolnienia^{*}, aby lepszego dostąpić *zmarłychwstania*. Lk 7,12;

^{*wolność przed wykupieniem} 1Krl 17,22; 2Krl 4,35

36. Ludność natomiast doświadczyła zniewagi i biczowania, a do tego kajdan i więzienia;

37. Byli kamienowani, przerynani piłą, doświadczeni, umierali mieczem mordowani, błakali się w owczych i kozich skórkach, *znosząc* niedostatek, ucisk i krzywdę.

38. Ci, których świat nie był godny, tulali się po pustyniach i górach, i jaskiniach, i po rozpadlinach ziemi.

39. A ci wszyscy, *choć* przez wiarę zostali poświadczeni, nie odebrali obietnicy,

40. Bóg *bowiem* odnośnie nas przewidział coś lepszego, aby oni bez nas nie zostali doprowadzeni do doskonałości^{*}. Hbr 7,19; Kol 1,28

^{*gr: teleio - osiągnąć cel, uczynić doskonałym, dojrzłym}

12 Dlatego i my, mając wokół siebie tak wielki obłok świadków, zrzućmy z siebie wszelki ciężar i grzech, który nas mocno oplata^{*}, z wytrwałością biegnijmy w wyznaczonym^{**} nam boju^{***}. Lk 9,62; 1J 2,15; 1Kor 9,24

^{*lub: kępuje - o długiej szacie utrudniającej bieg}

^{**dost.: położonym przed nami; ***gr: agon - walka, zmaganie}

2. Patrząc uważnie^{*} na Jezusa, który jest początkiem^{**} i końcem^{***} naszej wiary, który w miejsce leżącej przed Nim radości wycierpiał krzyż, *znosząc jego* hańbę, i zasiadł po prawicy tronu Boga. Hbr 7,9; Flp 1,6

^{*gr: aforao - mieć skupiony wzrok, wypatrując z daleka}

^{**gr: archehos - źródło, przynośca; ***sprawiający dojrzłość}

3. Rozważcie^{*} bowiem, *jakim jest* Ten, który wycierpiał od grzeszników przeciwko sobie tak *wielki* sprzeciw^{**}, abyście zmęczeni, nie osłabli na duszy. Hbr 3,1; Ga 6,9; 2Tes 3,13

^{*lub: porównajcie; **gr: antilogia - spór, bunt, kontrowersje}

4. Wy nie opierałście^{*} się jeszcze aż do krwi, walcząc^{**} przeciwko grzechowi,

^{*gr: antikathistemi - roznieścić armię w szyku bojowym, dawać odpór, przeciwstawiać się, umieścić naprzeciwko}

^{**gr: anagonizomai - zmagać się, walczyć z przeciwnik}

5. I całkowicie zapomnieliście o zachęcie, którą zwraca^{*} się do was jak do synów: Synu

mój, nie lekceważ karcenia** PANA, i nie bądź osłabiony, gdy PAN ciebie napomina***; **lub: jest wykładana*; ***gr: paideia - dyscyplinować, wychowywać, pouczać*; ****elencho - zastrzydzać, przekonywać, dowodzić, wykazać błąd za pomocą argumentów* Prz 3,11; 2Kor 4,8

6. Albowiem kogo PAN miłuje, tego karci*, natomiast chłoscze** każdego syna, którego przyjmuje. **gr: paideuo - wychowywać, karcić, ćwiczyć* ***gr: mastigoo - karać, chłostać, biczować, smagać* 2Sm 7,14

7. Jeżeli znosicie karcenie, to Bóg ofiarowuje się wam jako synom; jakim bowiem jest syn, którego ojciec nie wychowuje**? **por. u 6**

8. A jeśli jesteście bez karcenia*, które jest udziałem wszystkich, to jesteście dziećmi z nieprawego** *łoża*, a nie synami.

gr: paideia - por. Hbr 12,5*; ***gr: nothos - z nieprawego łoża, bękart, ur. ze związku z nalożnicą lub niewolnicą*

9. Ponadto, mieliśmy naszych ojców według ciała, którzy nas karčili, i szanowaliśmy ich. Czyż nie mamy być daleko bardziej poddani* Ojcu duchów, by żyć? Ps 68,5; Ef 4,6; Jk 1,17

**gr: hypotasso - uległy, posłuszny, podporządkowany władzy*

10. Tancerki bowiem wychowywali* nas przez krótki czas według swojego uznania; Ten natomiast, dla naszej korzyści, abyśmy byli uczestnikami Jego świętości. **por. u 6**

11. Wprawdzie wszelkie karcenie w danej chwili nie wydaje się radosne, lecz sprawia smutek; ale potem przynosi *pełen* pokoju owoc sprawiedliwości tym, którzy są przez nie wyćwiczeni. Jk 3,18

12. Dlatego wyprostujcie opuszczone ręce i wyczerpane kolana, Iz 35,3

13. I czyncie proste ścieżki waszymi nogami, aby to, co chrocie nie zbroczyło*, ale raczej zostało uzdrowione. Prz 4,26; 1Tes 5,14

**gr: ektrepo - zejść z drogi, być skierowanym w bok*

14. Zabezpieć* o pokój ze wszystkimi i o uswiecenie, bez którego nikt nie zobaczy Pana.

gr: dioko - por. 1P 3,11 Ps 34,14; Rz 12,18

15. Przeglądajcie* się uważnie, aby ktoś nie pozostał z dala** od łaski Bożej, aby jakiś korezeń gorzkości rosnący w górę nie wywołał niepokoju, i żeby przez to nie pokalało się wielu. **gr: episkoopo - nadzorując, bacząc, przeglądając się uważnie*; ***gr: hystereo - spóźnić się, mieć braki* - por. Hbr 4,1*

16. Aby ktoś nie był rozpustny* i bezbożny jak Ezaw, który za jedną potrawę oddał swoje pierworództwo. Rdz 25,31

**gr: pornos - rozpustnik, męska prostytutka, lubieżnik*

17. Wiecie bowiem, że potem, gdy chciał odziedziczyć błogosławieństwo, został odrzu-

cony*, bowiem nie znalazł sposobu zmiany** *swojego* położenia***, chociaż ze łzami go poszukiwał. **lub: uznany za niemającego się* - Mt 21,42* ***gr: metanoia - zmiana położ., żal, skrucha*; ****dost.: miejsca*

18. Wy bowiem nie zbliżyliście się do góry dającej się dotknąć i płonącej ogniem, ani do mroku, ani do ciemności, ani do burzy,

19. Ani do dźwięku* trąby, ani do głosu** słów, *tak że ci*, którzy to usłyszeli, prosili, aby więcej nie kierowano do nich *ani* słowa;

**gr: echos - dźwięk, brzmienie*; ***gr: fonos - głos, dźwięk*

20. Nie mogli bowiem znieść nakazu: A jeśli zwierzę dotknęłoby góry, będzie ukamienowane albo przebite oszczepem. Wj 19,16

21. A tak straszne było to, co zostało *im* ukazane, że Mojżesz powiedział: Jestem przepełniony bojaźnią i drżę. Ps 48,1-14; 50,3

22. Ale *wy* przystąpiliście do góry Syjon i do miasta Boga żywego, do niebiańskiego Jerozalema i do dziesiątek* tysięcy aniołów,

**gr: myrias - (miriada) dziesięć tysięcy, niezliczony tłum, rzesze*

23. Do urozystego zgromadzenia i do wywołanych* pierworodnych, którzy są zapisani w niebiosach, i do Boga, sędziego wszystkich, i do duchów sprawiedliwych, uczynionych doskonałymi**.

Ps 89,7; Dz 28,8

**gr: ekklesia - wywołani z, zgromadzenie, zebranie publiczne*

***gr: teleioo - osiągnąć cel, uczynić doskonałym, dojrzalym*

24. I do pośrednika nowego przymierza, Jezusa, i do krwi pokropienia, *która* przemawia potężniej* od *krwi* Abła.

**gr: kreitton - silniejszy, potężniejszy, mający przewagę, znacniejszy, lepszy, doskonalszy* Hbr 7,22; 8,6; 9,15

25. Patrzenie, abyście nie odwracali* się od Tego, który mówi; bo jeśli tamci, po tym jak odwrócili się od Tego, który przemawiał na ziemi, nie uszli *kary*, tym bardziej** *my*, *gdy* odwracamy się od Tego, który przemawia** z niebios. **gr: parateomai - odrzucać, odsuwać, odmawiać* ***domyślnie - nie ujdziemy kary*; ****gr: por. Hbr 11,7**

26. *Ten*, którego głos wówczas wstrząsnął* ziemią, teraz natomiast obiecał, mówiąc: Ja jeszcze raz poruszę nie tylko ziemią, ale i niebem. Ps 114,6; Wj 19,18

**gr: saleuo - wzburzyć, chwiać, wytrząść, zrzucić*

27. Więc to „jeszcze raz” oznajmia, *że* te *rzeczy* które są wstrząsane, *podlegają* przemieszczeniu*, jako stworzone; aby pozostały te, które nie są wstrząśnięte. Ps 102,26

**gr: metathesis - przeniesienie czegoś na inne miejsce, deportacja*

28. Dlatego przyjmując królestwo niewzruszone, obyśmy mieli łaskę* przez którą słu-

żylibyśmy^{**} w sposób miły Bogu, ze skromnością^{***} i czcią^{****}.

Iz 9,7; Mt 25,34; 1P 4,4-5

*gr: *charis* - nie zasłużona życzliwość, wdzięczność, łaska
**tryb przypus. możliwe też - służmy; ***lub: godnością, re-spektem; ****gr: *eulabeia* - cześć, pobożność

29. Albowiem nasz Bóg jest ogniem trawiącym^{*}. *lub: pochłaniającym Wj 24,17; Lb 11,1; Ps 50,3

13 Miłość^{*} braterska niech trwa^{**}.

*gr: *filadelfia* - miłość braterska; **lub: pozostaje

2. Gościnności^{*} nie zapominajcie, bo z powodu niej, niektórym uszło uwadze^{**}, że gościli aniołów.

Kpl 19,34; Mt 25,35; Rz 12,13

*gr: *filoksenia* - miłość względem obcych, gościnność
*gr: *lanthano* - być nieświadomym, nie wiedzieć, być ukrytym

3. Pamiętajcie o więźniach, jakbyście razem z nimi *byli* uwięzieni, o skrzywdzonych, jako że sami jesteście w ciele.

4. Małżeństwo *jest* godne czci u wszystkich, a łożo nieskalane^{*}, natomiast nierządników i cudzołóżników będzie sądził Bóg.

*gr: *amiantos* - bez skazy, nie zbrakany, Prz 5,15;
wolny od naturalnej skazy 1Kor 6,9; 7,2; Obj 21,8

5. Sposób *waszego* życia niech będzie wolny od miłości pieniądza. Bądźcie zadowoleni z tego co macie^{*}, bo sam powiedział: Nie porzucę cię ani cię nie opuszczę;

1Tm 6,9; *lub: którym wystarczy to, co obecnie (macie) Iz 41,17; Jr 6,13

6. Tak więc śmiało mówimy: PAN jest moim pomocnikiem, nie będę się lekkał; co uczyni mi człowiek?

Ps 118,6

7. Pamiętajcie o swoich przewodnikach^{*}, którzy wam głosili Słowo Boże; a patrząc na koniec ich życia^{**}, naśladujcie ich wiarę.

*dost.: stających na czele, prowadzących w. 17; Dz 14,23;

**lub: rozważając rezultat ich postępowania 1Tes 5,12

8. Jezus Chrystus wczoraj i dziś, ten sam i na wieki.

Ps 90,2; 102,27; J 8,56

9. Nie dajcie się unieść^{*} różnymi i obcym naukom, bo dobrze jest umacniać serca łaską, a nie pokarmami, które nie przyniosły korzyści tym, którzy *tak* postępowali^{**}.

Rz 16,18;

*dost.: nosić tu i tam, obnosić się Ef 4,14; 1Tm 4,1

**gr: *peripateo* - obracać się - metafora sposobu życia - Rz 6,4^{**}

10. Mamy ołtarz, z którego nie mają prawa jeść ci, którzy służą^{*} przybytkowi.

Rz 12,1

*gr: *latreia* - publiczna służba, mianowana godność - Rz 1,9^{*}

11. Albowiem ciała tych zwierząt, których krew arcykapłan wnosi za grzech do *miejsc* świętych, są palone poza obozem.

12. Dlatego i Jezus, aby poświęcić lud swoją własną krwią, cierpiał za bramą.

Hbr 9,14

13. Wyjźdźmy więc do Niego poza obóz, niosąc Jego hańbę^{*}.

Mt 16,24; 1P 4,4; 1Kor 4,10

*gr: *oneidismos* - zniewaga, obelga, hańba, urąganie
14. Nie mamy tu bowiem miasta trwałego, ale *tego*, *które* ma nadejść szukamy^{*}.

*gr: *epideteo* - usilnie pragnąć, domagać się głośno, szukać

15. Przez Niego więc nieustannie składamy Bogu ofiarę chwały^{*}, to jest owoc warg wynajdujących Jego imię.

Ps 51,17,19; 107,22; Oz 4,12

*gr: *ainesis* - dziękczynienie, uwielbienie, ofiara dziękczynna

16. Nie zapominajcie więc o dobroczynności i o pomocy wzajemnej^{*}, z takich bowiem ofiar Bóg jest bardzo zadowolony^{**}.

Ga 6,6;

*lub: wspólnota, współdziałaj; **ma upodobanie Flp 4,14

17. Bądźcie posłuszni swoim przewodnikom i bądźcie im ulegli, oni bowiem czuwają^{*} nad waszymi duszami i zdadzą z tego^{**} sprawę^{***}. Niech to czynią z radością, nie wzdychając; bo to nie byłoby korzystne dla was.

*lub: trwać bez smu; **domysł: czuwania w. 7; 1P 2,13;

***dost.: słowo, rachunek Dz 20,28; 1P 5,2; 1Kor 16,16

18. Módlcie się o nas; albowiem jesteście przekonani, że mamy dobre^{*} sumienie, bo chcemy we wszystkim dobrze postępować.

*gr: *kalos* - piękne, szlachetne 2Kor 1,12; 1Tm 1,5; 1P 3,16

19. A tym bardziej zachęcam, abyście to czynili, abym został szybciej wam przywrócony.

20. A Bóg pokoju, Ten, który przez krew wiecznego przymierza wyprowadził^{*} z martwych wielkiego pasterza owiec, Pana naszego Jezusa,

IP 2,25; Mk 14,27; J 10,14

*gr: *anago* - wyprowadzić w górę, gdzieś wyżej, wyruszyć

21. Niech was uczyni doskonałymi^{*} w każdym dobrym dziele, by pełnić Jego wolę, czyniąc w was to, co jest przyjemne przed Jego obliczem, przez Jezusa Chrystusa, któremu chwala na wieki wieków. Amen.

1Tes 5,23

*gr: *kataridzo* - wyposażony, sprawnym, doskonały - 2Kor 13,11^{*}

22. A proszę^{*} was, bracia, znosić *cierpliwie* to słowo zachęty^{**}, bowiem napisałem do was krótko. *lub: wzywam, zachęcam

*gr: *paraklesis* - zachęta, wezwanie, poruszająca mowa

23. Wiedźcie, że brat *nasz* Tymoteusz został uwolniony^{*}, z którym jeśliby przyszedł szybciej^{*}, ujrze was.

Dz 16,1; Rz 16,21; 1Kor 4,17

*gr: *apolyo* - rozwiązać, uwolnić, opuścić; **gr: *tachion* - szybkiej

24. Pozdrówcie wszystkich swoich przewodników^{*} i wszystkich świętych^{**}. Pozdrawiają^{***} was ci, którzy są z Italii. *por. w. 7^{*}

**gr: *hagios* - oddzielony od (świata), poświęcony dla (Boga)

***gr: *aspazomai* - przyjąć z radością, dobrze życzyć, witać

25. Łaska z wami wszystkimi. Amen.

List apostoła Jakuba

1 Jakub, sługa* Boga i Pana Jezusa Chrystusa, do dwunastu pokoleń*, które są w rozproszeniu. Pozdrowienie. Mt 10,3;

**lub: niewolnik; **plemion* Rz 1,1; Jud 1,1

2. Za pełną radość uznajcie, bracia moi, gdy wpadacie w rozmaite doświadczenia*,

**gr: peirasmos - próba, doświadczenie, pokusa* 2Kor 4,17

3. Wiedząc, że wypróbowanie* waszej wiary sprawia wytrwałość**;

Rz 5,3; Kol 1,11

**gr: dokimion - wykazywanie, próbowanie, sprawdzian*

***gr: hypomone - wytrwałość, hart ducha, odpor na przeciwności*

4. A wytrwałość niech prowadzi do dzieła doskonałego*, abyście byli dojrzałi* i w pełni wyposażeni, w niczym nie odczuwający braków.

**gr: teleios - doskonały*, Ps 37,7; Mt 5,48; Flp 3,12
w pełni rozwinięty, dojrzały, nie mający braków

5. A jeśli ktoś z was odczuwa brak* mądrości, niech prosi Boga, który daje ją wszystkim szczerze** i bez wyrzutów, a będzie mu dana.

**gr: leipo z genitivem - odczuwać brak* Wj 31,3;

***lub: szczerze, prostolinijnie* Prz 2,3,6; Jk 3,17

6. Jednak niech prosi z wiarą, nie wątpiąc; kto bowiem wątpi, przypomina falę morską, gnatą i miotaną tu i tam przez wiatr.

7. Niech taki człowiek nie myśli, że otrzyma coś od Pana;

8. Mąż o rozdwojonej duszy*, niestały na wszystkich swoich drogach.

1Krl 18,21;

tj. wewnętrznie rozdwojony - por. Jk 4,8 Mt 6,24

9. A niech unizony* brat chlubi** się ze swojego wywyższenia,

Jk 2,5; Rz 12,16

**lub: pokorny, nisko urodzony; **gr: kauchema*

10. Bogaty natomiast w swoim unizieniu; że jak kwiat trawy przemienie.

11. Albowiem wzeszło pałace słońce i wysuszyło trawę, a kwiat jej opadł, i zginęło piękno jego oblicza; tak i bogaty zwiędnie na swoich drogach.

Mk 4,6; 1Kor 7,31; Jk 5,1

12. Błogosławiony* mąż, który znosi próbę; który został* wypróbowany**, bo taki otrzyma wieniec życia, który obiecał Pan tym, którzy Go miłują.

**lub: szczęśliwy* 1P 1,7; 5,4; 2Tm 2,5;

***dost.: stał się; ***lub: doświadczony* 2Tm 4,8; Jk 1,2; Obj 2,10

13. Niech nikt, gdy jest poddawany poku-

sie*, nie mówi: Przez Boga jestem kuszony*; bo Bóg nie jest podatny na kuszenie** zła, ani sam nikogo nie kusi*;

Wj 17,7; Pwt 6,16;

**gr: peiradzo - poddawać próbie, kusić*, Mt 6,13; 1Kor 10,13
doświadczać kogoś; **być niepróbowalnym (dot.: Boga)

14. Ale każdy bywa kuszony przez własne pożądliwości*, które go pociągają i nęcą**.

gr: epithymeo - usilne pragnienia - por. Jk 4,2 Rdz 6,5;

***dost.: być łowionym na przynętę* Jr 17,9

15. Potem, gdy pożądliwość pocznie*, rodzi** grzech, a gdy grzech dojrzeje***, rodzi śmierć.

**gr: syllambano - zająć w ciężę, chwycić coś razem, pochwyć*

***gr: tikto - wydać na świat, rodzić, owocować; ***lub: wydorosłe*

16. Nie dajcie się zwieść*, moi umiłowani

bracia! **lub: wprowadzić w błąd*

17. Wszelki dobry podarunek i wszelki dar doskonale zstępują z góry od Ojca światel, u którego nie istnieje zmienność lub cień poruszenia*.

Hbr 12,9; Mt 7,11; J 4,10

**myśl odwołująca się do zmienności zjawisk astronomicznych*

18. Gdy zechciał, zrodził* nas Słowem Prawdy, abyśmy byli jakby pierwociną Jego stworzeń.

**gr: apokyeo - wydać na świat, zrodzić* 2Tm 2,15; J 1,13

19. A tak, bracia moi umiłowani, niech każdy człowiek będzie skory* do słuchania, nieskory** do mówienia, nieskory*** do gniewu***,

**dost.: szybki - gr: tachys; **dost.: powolny* Iz 63,17; Rz 9,19

****gr: orge - złość, gniew, oburzenie, złość poprzez karę*

20. Bo gniew męża nie prowadzi* do sprawiedliwości Boga.

**lub: nie wykonuje, nie realizuje*

21. Dlatego odrzućcie* wszelką plugawość i obfitość złości, przyjmijcie z łagodnością wszczępione w was Słowa, które jest w stanie** zbawić wasze dusze.

1P 1,9; 3,20; Dz 10,33

**lub: odłóżwusz; **gr: dynamai - mieć moc, być silnym*

22. A stańcie się wykonawcami* Słowa, a nie tylko słuchaczami, oszukującymi samych siebie.

**gr: poietes - wykonawca, twórca, sprawca, poeta*

23. Albowiem jeśli ktoś jest słuchaczem Słowa, a nie wykonawcą, ten podobny jest do człowieka, który przygląda się w zwierciadle swojemu naturalnemu* obliczu;

gr: genesis - por. Jk 3,6 Mt 7,21; Łk 11,28; 1J 2,3

24. Bo przyjrzał się sobie i odszedł, i natychmiast zapomniał jakim był.

Ez 33,31

25. Ale kto wejrzał w doskonale Prawo wolności i trwa *w nim*, ten nie jest słuchaczem zapominającym, lecz wykonawcą dzieła, ten będzie błogosławiony w swoim działaniu.

26. Jeśli ktoś pośród was uważa, że jest pobożny^g, a nie powściąga^{as} swojego języka, lecz oszukuje swoje serce, tego pobożność jest próżna. **gr: threskos - bogobojny, oddający część Bogu, drżący, religijny; **por. Jk 3,2**** Ps 32,9; 39,1; 141,3

27. Czystą i nieskalaną pobożnością^g przed Bogiem i Ojcem jest to: troszczyć^{as} się o siostry i wdowy w ich ucisku, i strzec^{as} siebie samego przed skalaniem przez świat.

*por. u. 26^g; **lub: odwiedzać, opiekować się, nieść pomoc ***lub: zachować siebie samego nieskalanym, z dala od świata

2 Bracia moi! Nie łączcie^g wiary Pana naszego Jezusa Chrystusa *Pana* Chwały ze stroniczością^{as}. Ps 24,7; 29,3; Ef 1,17; 1P 1,17

*gr: echo - mieć, posiadać, być blisko związany z kimś **gr: prosopolepsia - brać w twarz, mieć wzgląd na osobę

2. Bo gdyby wszedł na wasze zgromadzenie mąż mający złoty pierścień, w lśniącym szacie, i wszedłby też i ubogi w brudnej szacie,

3. I patrząc na tego, co ma lśniącą szatę, powiedzielibyście do niego: Ty, usiądź tu wygodnie; a ubogiemu powiedzielibyście: Ty, stań tam, albo usiądź tu u mojego podnóżka,

4. To czy nie uczyniliście różnicy^g między sobą i nie staliście się niegodziwici^{as} rozumującymi sędziami? Mt 7,1-5; Jk 4,11

*gr: diakriono - rozdzielić, rozsądzić, rozróżnić, zostać poróżnionym; **gr: poneros - niegodziwy, nieczemny, zły

5. Słuchajcie, bracia moi umiłowani, czy Bóg nie wybrał^g ubogich tego świata na bogatych w wierze i dziedziców Królestwa, obiecanych tym, którzy Go miłują?

*gr: ekleptomai - upatrzeć, wybrać, wybrać kogoś na urząd
6. Ale wy znieważyliście ubogich. Czy nie bogaci was uciskają i czy nie oni ciągną was do sądów? Ef 3,8; 1Tm 6,18; Hbr 11,26

7. Czy nie omla błuznią piękniemu^g imieniu, które zostało wezwane^{as} nad nami?

*lub: szlachetne, dobre; **przywołane Ps 138,2; Dz 4,12

8. Jeśli rzeczywiście wypełnacie królewskie Prawo zgodnie z Pismem: Będziesz miłował swojego bliźniego jak samego siebie, dobrze^g czynicie. **por. u. 7^g* J 4,9; Kpł 19,18; Mt 22,39

9. Lecz jeśli czynicie różnicę między osobami, to popelniacie grzech i jesteście przez Prawo napomnieni^g, jako przestępcy.

*lub: zawstyżać, karcić, wykazywać błąd argumentując

10. Albowiem ktokolwiek zachowuje całe Prawo, a potknie^g się w jednym, staje się winnym wszystkiego. Pwt 27,26; Mt 5,19; Ga 3,10

*gr: ptaino - zrobić fałszywy krok, przewieść kogoś do upadku

11. Bo Ten, który powiedział: Nie będziesz cudzołożył, powiedział też: Nie będziesz mordował; a jeśli nie będziesz cudzołożył, ale będziesz mordował, stałeś się przestępcą Prawa. Wj 20,13; Pwt 5,17; Ps 130,3

12. Tak mówcie i tak czyńcie, jak ci, którzy mają być sądzeni według Prawa wolności.

Jk 1,25; 1P 2,16; Flp 4,8

13. Albowiem sąd bez miłosierdzia nad tym kto nie okazał^g miłosierdzia^{as}; a miłosierdzie tryumfuje^{as} nad sądem. Iz 27,11; Mt 5,7; Łk 16,25

*dosł: czynił; **gr: anileos - bez litości, niezyczliwy

***gr: katakouchomai - odnosić tryumf, przewyższać, stać wyżej, chlubić ponad kogoś - wzmoć od kouchomai - Jk 1,9**

14. Co za pożytek, bracia moi, jeśli ktoś powiedziałby, że ma wiarę, a nie miałby uczynków? Czy taka^g wiara może go zbawić^{as}?

*gr: rodzajnik określony ho - ta lub tego (rodzaju) wiara

*gr: sodzo - ocalić, uratować, wybawić, zbawić, uzdrowić
15. A jeśli brat albo siostra byłiby nadzy i odczuwaliby brak codziennego^g pożywienia,

tj. ilości wystarczającej na jeden dzień - por. Mt 6,11

16. I ktoś z was powiedziałby im: Idźcie w pokoju, ogrzejcie się i nasycie się; a nie dallyście im tego, co konieczne dla ciała, jaki z tego pożytek? 1Kor 13,3; Mt 14,15

17. Tak i wiara, jeśli nie ma uczynków, martwa jest sama w sobie. J 15,2

18. Ktoś jednak powie: Ty masz wiarę, a ja mam uczynki; pokaż^g mi wiarę swoją bez twoich uczynków, a ja tobie pokażę moją wiarę z moich uczynków. Mt 7,16; Rz 3,8

*gr: deiknyo - pokazać, ukazać oczom, dać dowód, nauczać

19. Ty wierzysz, że Bóg jest jeden; dobrze czynisz; i demony *w to* wierzą i drżą.

Pwt 6,4; Iz 43,10; 44,6,8; 1Kor 8,4; Mt 8,31; Mk 1,24

20. Ale czy chcesz to poznać, pusty^g człowieku, że wiara bez uczynków jest martwa?

*gr: kenos - pusty, próżny, pozbawiony znaczenia Ga 6,3

21. Abraham, ojciec nasz, czy nie został uznany za sprawiedliwego z uczynków, gdy ofiarował Izaaka, swojego syna, na ołtarzu?

22. Widzisz, że wiara współdziałała z jego uczynkami, a z uczynków wiara została uczyniona doskonałą^g. Flp 4,8; Kol 3,17; 2P 1,4

*gr: teleioo - uczynić dojrzłym, ukończyć, doprowadzić do celu

23. I tak wypełniło się Pismo, które mówi: I uwierzył Abraham Bogu i zostało mu to po-

liczone* za sprawiedliwość, i został nazwany przyjacielem Boga.

Rdz 15,6; J 15,14

*gr: *logizomai* - zaliczać na rachunek, uważać za, pozyczać, brać pod uwagę, ważyć racje, rozstrzygać, zaliczyć do

24. Widzicie zatem, że człowiek uznawany jest za sprawiedliwego z czynków, a nie jedynie z wiary?

Ga 2,16; Ps 60,12

25. A podobnie i Rahab, nierządnicą, czy nie z czynków została usprawiedliwiona, gdy przyjęła posłańców* i wypuściła ich inną drogą?

*gr: *angelos* - posłaniec, zwiastun Hbr 11,31

26. Albowiem jak ciało bez ducha jest martwe, tak też wiara bez czynków jest martwa.

Hi 34,14-15; Kaz 12,7; Dz 7,59

3 Niech niewielu z was staje się nauczycielami, bracia moi, gdyż wiecie, że surowszy wyrok otrzymacie. *dost.: *wyższy, większy*

2. My wszyscy bowiem potykamy* się w wielu *sprawach*; jeśli ktoś w mowie się nie potyka, ten jest mężem doskonałym*, który i całe ciało może trzymać na wodzy**.

*gr: *ptaio* - upaść por. Jk 2,10*; **gr: *teleios* - por. Jk 1,4*

3. Oto koniom wkładamy wędzidła w pyski, aby nam były posłuszne i kierujemy całym ich ciałem.

Dz 27,14; Mt 8,14

4. Oto i okręty*, choć są tak wielkie i pędzone silnymi wiatrami, jednak są kierowane bardzo małym sterem tam, dokąd chce ruch *ręki sternika*. *tj. *duży okręt śródziemnomorski*

5. Tak i język, małym jest członkiem, a bardzo się wynosi*. Oto mały ogień, a jak wielki las podpala!

2Krl 19,22; Dn 4,30; Prz 16,21

*gr: *megalacheo* - zachowywać się dumnie w mowie, szczycić

6. I ten język jest ogniem; język jest światem nieprawości, umieszczonym wśród naszych członków, tym co kala całe nasze ciało i rozpala krag naturalnych skłonności*, *sam* będąc rozpalony przez Gehennę*.

*lub: *rozpala krag życia*; *gr: *genesis* - źródło, pochodzenie istnienia, życie, bieg (kolo życia), z biblos - rodzaj

por. Mt 5,22* 2Sm 19,43; Lb 31,16; Prz 16,27

7. Wszelka bowiem natura* *dzikich* zwierząt i ptaków, i gadów, i *stworzeń* morskich jest poskramiana i jest poskromiona przez naturę* człowieka; *gr: *fysis* - natura, rodzaj

8. Ale nikt z ludzi nie może poskromić języka; zło to nieposkromione, pełne śmiertelnego jadu.

Rz 3,13

9. Nim* wysławiamy** Boga i Ojca, i nim* prze-

klinamy ludzi, stworzonych na podobieństwo Boga. *dost.: *przez niego* 2 Sm 1,5; Rz 3,14

*gr: *eulogeo* - chwalić, sławić, prosić o błogosławieństwo, wypowiadać błogosławieństwo, być błogosławionym

10. Z tych *samych* ust wychodzi błogosławieństwo* i przekleństwo. Nie może** tak być***, bracia moi. *por. w 9** Ps 50,16; Jr 7,4; Rz 12,14

*gr: *chre* - jest konieczne, trzeba, jest powinnością, należy

11. Czy źródło z tej samej szczeliny tryska słodką i gorzką *wodą*?

Mt 12,33

12. Czy może, bracia moi, figowiec wydać oliwkę, albo winorośl figi? Tak też żadne źródło nie wydaje słonej i słodkiej wody.

13. Kto jest mądry i rozumny pośród was, niech to pokaże czynami *wyptywającymi* z jego dobrego postępowania w łagodnej* mądrości.

Hbr 13,5; 1P 3,16; Flp 1,27

*gr: *prautes* - łagodność, delikatność, cichość, uprzejmość

14. Ale jeśli macie gorzką *zazdrość* i kłótniwość* w swoim sercu, nie wynoście** się i nie kłamcie wbrew*** prawdzie. Flp 2,2

*lub: *ambicje*; **chęcić się, chłubić; ***gr: *kata* - przeciwko

15. Nie jest to mądrość zstępująca z góry, ale ziemską, zmysłową*, demoniczną. Jud 1,19;

*gr: *psychikos* - we władaniu duszy, duszejna 1Kor 2,14

16. Bo gdzie jest *zazdrość* i kłótniwość*, tam zamieszanie** i wszelka zła sprawa.

por. w 14; **lub: *niepokój, anarchia, nieład społeczny*

17. Ale mądrość, która jest z góry, najpierw jest prawdziwie* czysta, następnie pokojowo *usposobiona*, łagodna**, dająca się przekonać***, pełna miłosierdzia i dobrych owoców, bezstronna i nieobłudna. Rz 12,9; Flp 1,11; 1P 1,22

*gr: *men* - partykula wzmacz., **lub: *łagodnie skłaniająca do posłuchu*; ***uległa, nie uparta (oporna) na argumenty

18. Ale owoc sprawiedliwości zasiewany jest w pokoju tym, którzy czynią pokój. Oz 10,12

4 Skąd wojny i skąd walki pośród was? Czy nie pochodzą one z waszych *namiętności**, które walczą** w waszych członkach?

*gr: *hedon* - przyjemność, rozkosz, uciecha Rz 7,23;

**lub: *toczą bój, biorą udział w wojnie* Ga 5,17; Kol 3,5

2. Pożądacie*, a nie macie; zabijacie i zazdrościcie, a nie możecie osiągnąć; wojujecie i walczycie, nie macie natomiast z powodu *tego*, że nie prosicie. Jk 1,6-7; Prz 1,28; Iz 1,15

*gr: *epithumeo* - usilnie pragnąć, żywić pragnienie, tęsknić

3. Proście, a nie otrzymujecie, dlatego że źle prosicie, zamierzając to wydać* na wasze *namiętności**. *lub: *roztrwonić, zużyć*; **por. Jk 4,1*

4. Cudzołożnicy i cudzołożnice! Czy nie wiecie, że przyjaźń ze światem jest wrogością* wobec Boga? Jeśli więc ktoś chce być przyjacielem tego świata, staje się nieprzyjacielem Boga. *lub: nieprzyjaźnią 2P 1,4; 12,15

5. Albo czy wydaje się *wam*, że na próżno Pismo mówi: *Aż do* zazdrości tęskni** za duchem, któremu dał w nas mieszkanie.

*gr: pros - do: tu jako przysłówek wzmacniający; **lub: pragnie

6. Większą jednak daję łaskę, dlatego mówię: Bóg przeciwstawia* się pyszynom** , a pokornym daje łaskę.

Wj 10,3; Ps 138,6; Prz 3,34

*lub: stawiać zbrojny opór; ustawić się do bitwy naprzeciwko

*gr: hyperefanos - górujący nad innymi, hardy, wyniosły

7. Poddajcie* się więc Bogu, a przeciwstawicie** się diabłu, a ucieknie od was.

*gr: hypotasso - podporządkować się Mt 4,10; Ef 4,27; 1P 5,8

*gr: anthistemi - przeciwstawić się, stawiać opór; sprzeciwiać

8. Przybliżcie się do Boga, a przybliży się do was. Objawicie ręce grzesznicy i oczyście serca, *ludzie o rozdwojonej duszy**.

*gr: dipsychos - wewnątrz rozdwojony 2Krn 15,2;

wątpiący, o rozdwojonej duszy - Jk 1,8* Hbr 7,19; Dz 15,9

9. Uznajcie swoją nędzę* i smucie się, i płaczcie; wasz śmiech niech obróci się w żal, a radość w smutek**.

Jr 31,18; Iz 22,12

*lub: okazać żal, czuć się udręczonym i nieszczęśliwym

*lub: w przynębie - obraz spuszczonej głowy i oczu

10. Uniźcie* się przed obliczem PANA, a wyższy was. *dosł.: dajcie się unieżyć Lk 18,14; 1P 5,6

11. Nie obmawiajcie* jedni drugich, bracia; kto obmawia* brata i osądza swojego brata, obmawia* Prawo i osądza Prawo; a jeśli osądzasz Prawo, nie jesteś wykonawcą Prawa, ale sędzią.

Ef 4,31; 1P 2,1; Rz 14,4; 1Kor 4,5

*gr: katataleo - szkalować, oczerniać, ganić, zmiesławiać

12. Jeden jest Prawodawca, który może zbawić i zgubić. Kim ty jesteś, co osądzasz innych?

Mt 10,28

13. A teraz* wy, którzy mówicie: Dziś albo jutro pójdziemy do tego miasta i będziemy działać tam przez jeden rok, i będziemy handlować, i ciągnąć zyski;

Iz 24,2; Prz 27,1

*gr: age nyn - zwrót rozpoc. nową myśl, przykład pięknego stylu gr: diatryby - mowa, kazanie o charakterze moralizatorskim

14. Wy, którzy nie wiecie, co będzie jutro; bo czym jest wasze życie? Parą jesteście, która na krótko się ukazuje, a następnie staje się niewidoczna*. *lub: jest usuwana 1P 1,24

15. Zamiast tego, powinniście mówić: Jeśli Pan będzie chciał, to będziemy żyć i uczynimy to lub owo.

2Sm 15,25; 1Kor 4,19; Hbr 6,3

16. A wy tymczasem* chlubicie się swoimi przechwałkami** ; wszelka taka chełpliwość jest zła. *gr: nym - obecnie, teraz, dziś, właśnie 1Kor 4,7

*gr: gludzoneia - czcza, chełpliwa gadanina, zachwata pewność

17. Kto więc wie, jak dobrze czynić, a nie czyni, jest to jego grzech.

Rz 14,23

5 Przyjdźcie teraz wy, bogacze, zapłaćcie z zawodem* nad utrapieniami, które przychodzą na was.

Jk 4,13; Hb 20,15

*gr: oloyldzo - lamentować, wolać, wydać okrzyk (ból)

2. Bogactwo wasze zgniło, a wasze szaty zostały zjedzone przez mole.

Jr 17,11

3. Wasze złoto i srebro zaśniedziało* , a ich śniedz* będzie służyć* za świadek przeciwko wam i trawić** będzie wasze ciała jak ogień; zgromadziliście skarby w dniach ostatnich.

Dz 2,17; 2P 3,3; Rz 2,5

*gr: katiao - być przeżarty rdzą, śniedzć patyną

*gr: ios - rta (jad żmii); **lub: pochłonie, zje, pożre

4. Oto krzyczy wstrzymana* przez was zapłata robotników, którzy zżęli wasze pola, a wołania żniwiarzy doszły do uszu PANA Zastępów* . *lub: odmówić, okraść, pozbawić Kpl 19,13

*hebr: sabaoth - armia, zastępy zbrojne, służba, ciała niebieskie

5. Żyliście na ziemi w rozkoszach i w zbytku; utuczyliliście* swoje serca, jak na dzień rzezi.

*dosł.: wykarmić, rosnąć, odżywiać, zagęszczać

6. Skazaliście* i zamordowaliście sprawiedliwego. Już* się wam nie przeciwstawia.

*lub: wydać wyrok potępiający, ogłosiście winnym Mt 5,39

7. Dlatego, bracia, bądźcie cierpliwi aż do przyjścia* Pana. Oto rolnik oczekuje na cenny plon ziemi, zachowując wobec niego cierpliwość, aż otrzyma deszcz wczesny i późny.

gr: parousia - por. 1Tes 4,15 2Tes 3,5; Ps 37,7; Pwt 11,4

8. Bądźcie i wy cierpliwi, i umacniajcie* swoje serca; bowiem blisko jest przyjście** Pana.

*lub: stać mocno, ugruntować; **gr: parousia - 1Tes 4,15*

9. Nie wzdychajcie* jedni przeciwko drugim, bracia, abyście nie byli osądzeni. Oto sędzia stoi już przed drzwiami.

Mt 23,37; Hbr 11,32

*lub: narzekać, wzdychać ciężko, jęczeć

10. Bierście za przykład, moi bracia, znoszenie zła* i cierpliwość proroków, którzy mówili w imieniu PANA. *lub: ból, cierpienie

11. Oto za szczęśliwych* uważamy tych, którzy wytrwali. Słyszeliście o wytrwałości** Hioba i widzieliście zakończenie PANA, bo wiele miłosierny*** i litościwy jest PAN.

*lub: blagostawionych; **gr: hypomone - por. Jk 1,3** Hb 42,10

***gr: polysplachnos - wiele współczujący, wiele serdeczny

12. A przede wszystkim, bracia moi, nie przysięgajcie ani na niebo, ani na ziemię, ani jakkolwiek *inną* przysięgą; ale wasze „Tak” niech będzie „Tak”, a wasze „Nie” niech będzie „Nie”; abyście nie popadli pod sąd.

*gr.: pipto - spaść, w przenośni podlegać potępieniu Mt 5,34

13. Jeśli ktoś cierpi zło między wami, niech się modli; ktoś jest dobrej myśli*, niech śpiewa**;

*lub: weseli się Ps 18,6; 2Krn 33,12

**gr.: psallo - szarpać struny, śpiewać przy dźwięku harfy

14. Choruj* ktoś pośród was, niech przywoła do siebie starszych** zboru*** i niech się modlą nad nim, namaszczając go olejem w imieniu Pana;

Dz 14,23; Wj 25,6; Mk 6,13

*dosł.: być słabym, być w potrzebie; **por. Tł 1,5**;

***gr.: eklesia - wywołani z, społeczność, zbor; zebranie publ.

15. A modlitwa wiary uratuje* chorego i Pan go podniesie; a jeśli dopuścił się grzechów, będą mu odpuszczone.

Mt 17,20; 21,22; 1J 5,14

*gr.: sodzo - zachować przy życiu, ocalić od śmierci, zbawić

16. Wyznawajcie jedni drugim upadki* i mó-

dłcie się jedni za drugich, abyście zostali uzdrowieni. Wiele może** modlitwa sprawiedliwego.

Ps 32,5; Mt 18,15; 1J 1,9

*gr.: paraptoma - spaść obok lub czegoś, fałszywy krok, upadek, występki, grzech, odchylenie od prawdy

**gr.: ischyo - silna, posiadająca wpływ, skuteczna moc

17. Eliasz był człowiekiem mającym podobne *do nas* doznania*, i w modlitwie pomodlił się, aby nie padał deszcz; i nie spadł deszcz na ziemię przez trzy lata i sześć miesięcy,

*gr.: homoiotates - być Rz 11,2; Łk 4,25; 1Krl 17,1

poddanym tym samym cierpieniom, mieć te same uczucia

18. I znowu modlił się, a niebo dało deszcz i ziemia zrodziła swój owoc.

19. Bracia! Jeśli ktoś z was zostałby odwiedziony* od prawdy, a ktoś by go zawrócił,

*dosł.: zwiędziony, wprowadzony w błąd Ps 51,13

20. Niech wie, że kto zawrócił* grzesznika z jego błędnej drogi, zbawi jego duszę od śmierci i zakryje mnóstwo grzechów.

*gr.: epistrefo - zwrócić ku, spowodować powrót, Prz 11,30;

zwracać ku sobie 1Kor 9,20; Prz 10,12; 1P 4,8

Pierwszy list apostoła Piotra

1 Piotr, apostoł Jezusa Chrystusa, do wychodźców rozproszonych* po Poncie, Galacji, Kapadocji, Azji, i po Bitynii, Dz 16,6

*gr: diaspora - rozproszenie, rozrzucenie, Izraelici rozproszeni między poganami, stąd możliwe - przy diasporze

2. Wybranych* zgodnie z uprzednią wiedzą** Boga Ojca w uświęceniu Ducha, do posłuszeństwa i pokropienia krwią Jezusa Chrystusa. Łaska i pokój niech się wam pomnaża. Rz 8,29-33; Dz 2,23; 2Tes 2,13; Hbr 10,10;12,24

*gr: eklektos - wybrany, szczeg. na podst. osobistych preferencji

**dost.: ustalić coś z góry, wyznaczyć zawczasu, widzieć przed

3. Błogosławiony* niech będzie Bóg i Ojciec Pana naszego Jezusa Chrystusa, który według długiego wielkiego miłosierdzia, odrodził** nas ku nadziei żywej przez wzbudzenie Jezusa Chrystusa z martwych, Rz 1,4;

*lub: wystawiony; **ponownie zrodził 1Kor 15,1; Hbr 6,2

4. Do dziedzictwa niezniszczalnego i nieskalanego, i niewiedzącego*, które jest zachowane w niebiosach dla was,

*lub: niemożliwe do wygaśnięcia, Ef 1,14; Kol 1,12
niezamiakające, zachowujące świeżość, trwałe

5. Którzy w mocy Bożej strzeżeni jesteście przez wiarę ku* zbawieniu, gotowemu by zostać objawionym** w ostatecznym czasie.

*gr: eis - ku, dla; **gr: apokalypto - odkryć, odsłonić, ujawnić

6. Weselicie się z tego*, mimo że teraz jesteście na krótko zasmuceni, jeśli potrzeba, rozmaitymi** próbami***, Jk 1,2; 2P 2,9

*lub: w tym (czasie) weselicie się; **dost.: w rozmaitych

***gr: peirasmos - próba, doświadczenie, pokusa

7. Aby doświadczenie* waszej wiary, o wiele cenniejsze od zniszczalnego złota, a które przez ogień jest próbowane**, zostało znalezione dla uznania, czci i chwały w*** objawieniu Jezusa Chrystusa, 1P 4,12; Ml 3,3

*lub: doświadczona, mająca wartość; **tj. uszlachetniane przez wypalanie ogniem w procesie oczyszczania; ***przy

8. Którego choć nie widzieliście, miłujecie; w którego teraz nie widzicie, wierzyacie; i cieszyć się radością niewysłowioną* i pełną chwałą**.

J 20,29; 2Kor 4,18; 5,7; Hbr 1,1

*gr: aneklaetos - niewypowiedziany, niewyrzeczony

**gr: dokszado - stawić, chwalić, otoczyć chwałą - por. Rz 8,30*

9. Przyjmując* cel wiary waszej, zbawienie dusz. Rz 6,22; Hbr 11,3; Jk 1,21

*gr: komidzo - otrzymać, uzyskać, odzyskać, troszczyć się

10. Tego to zbawienia poszukiwali i pilnie badali* je prorocy, którzy prorokowali o niesionej dla was łasce. Mt 13,17; Lk 24,27;

*gr: eramaio - dociekać, badać, przeszukiwać Dz 3,24

11. Wypatrując*, na jaki lub na jakiego rodzaju czas wskazywał będący w nich Duch Chrystusa**, zapowiadający*** nadchodzącą po nich chwałę****; *lub: chcąc dociec 2P 1,21

**Pomazanie; ***gr: promartyromai - świadczyć wcześniej

****dost.: chwalać - l.mn., zaszczytach, wspaniałościach

12. Którym zostało objawione*, że nie im samym, ale nam służyły te sprawy, które teraz zostały wam oznajmione przez tych, którzy wam głosili dobrą nowinę w Duchu Świętym, który został wysłany z nieba - sprawą, w której pragną wejrzeć** aniołowie.

*gr: apokalypto - (nagle) odsłonięcie tego, co zakryte - por. w 5**

**paraklypto - pochylić się nad czymś, by się przyjrzeć, analizować

13. Dlatego gdy przepasaliście* sobie biodra waszego umysłu, trzeźwymi będąc, całkowicie* złożyć nadzieję w łasce, która jest wam niesiona w objawieniu*** Jezusa Chrystusa.

*lub: przepasawszy sobie - czas przeszły dokonany Wj 12,11

**lub: dojrzałe, doskonałe; ***gr: apokalypto - por. w 12*

14. Jako posłuszne dzieci, nie dostosowujcie* się do wcześniejszych pożądlivości** z czasów waszej niewiedzy***, Ef 2,2; 5,6

*tj. dostosowanie swej postaci do określonej formy, wzoru

**lub: usilnych pragnień; ***gr: agnosia - nieświadomość

15. Ale z powodu* Świętego, który was powołał, stańcie się sami święci we wszelkim postępowaniu waszym; Iz 6,3;

*lub: w zgodzie z, według, na wzór Flp 3,14; Hbr 12,14

16. Bo napisano: Stańcie się święci*, bo Ja jestem Święty. Kpl 11,44; 19,2; Am 3,3

*gr: hagios - oddzielony od (świata), poświęcony dla (Boga)

17. A jeśli wzywacie jako Ojca, tego który bez względu na osoby sędzi każdego według jego czynów, postępując w bojaźni przez czas waszego zamieszkiwania na obczyźnie*.

*gr: paroika - przebywać gdzieś czasowo, mieszkać na obczyźnie

18. Wiedząc, że nie zniszczalnym srebrem albo złotem zostaliście wykupieni z waszego marnego* postępowania**, przekazanego przez ojców,

Rz 1,21; 1Kor 6,20; 7,23

*gr: mataios - pozbawiony siły, prawdy, pustki; **por: Ef 2,2*

19. Ale drogą krwi Chrystusa, jako Baranka niewinnego* i nieskalanego,

Dz 20,28; J 1,29

*gr: amomos - bez zarzutu, jako ofiara bez zmyzy i skazy

20. Przeznaczonego* wprawdzie przed założeniem świata, a ukazanego ze względu na was w czasach ostatecznych,

1P 1,2; Rz 8,29;

*lub: wiedzieć coś wcześniej, mieć plan Ef 1,5; Obj 13,8; 17,8

21. Którzy przez* Niego jesteście wierzącymi w Boga, który wzbudził Go z martwych i dał Mu chwałę, tak aby wiara i nadzieja wasza była w Boga. *lub: dzięki Niemu Ef 4,21; Kol 1,16

22. Skoro oczyściliście* dusze wasze w posłuszeństwie prawdzie przez Ducha, dla** nieobludnej braterskiej miłości, z czystego serca jedni drugich miłujcie gorąco**,

J 15,3;

*lub: mając swoje dusze oczyszczone lub uświęcone Hbr 1,3

**lub: do, ku; ***gr: ektenos - żarliwie, zdecydowanie, stale

23. Odrodzeni* będąc, nie z nasienia zniszczalnego, ale z niezniszczalnego przez Słowo żywego** Boga, które trwa na wieki.

*dost.: ponownie zrodzani - czas teraz; str: bierna J 1,10;

**dost.: żyjącego, lub Słowo Boga, żyjące i trwające Mt 13,23

24. Dlatego że wszelkie ciało jest jak trawa, a wszelka chwala człowieka jak kwiat trawy; uschła trawa i kwiat jej opadł;

Iz 40,6; Jk 1,10

25. Ale Słowo* PANA trwa na wieki. A tym Słowem jest to, co zostało ogłoszone wam** w ewangelii.

1Tes 1,8; 1J 1,27; Mt 1,1

*gr: rhema - słowo wypowiedziane, przesłanie; **dost.: do was

2 Odłożywszy więc od siebie wszelką złość i wszelką zradę*, i obłudę, i zazdrość, i wszelką obmowę, *lub: oszustwo, podstęp

2. Jak nowonarodzone niemowlęta, zapragnijcie usilnie niesfałszowanego*, duchowego** mleka, abyście przez nie*** otrzymali wzrost,

Mt 18,3; 1Kor 3,2; Hbr 5,12

*mleko, fałszowane gipsem; **gr: logikos - związany ze słowem, zgodny z rozsądkiem, rozumny, duchowy w szczególności w kontraście do literabny - Rz 12,1***; **lub: w nim, dzięki niemu

3. Jeśli tylko skosztowaliście, że dobrotliwy* jest Pan. *lub: dobry, łaskawy, łagodny Hbr 6,5; Ps 24,8

4. Zbliżając się do Niego, do kamienia żywego*, przez ludzi wprawdzie odrzuconego**, ale u Boga wybranego i kosztownego***,

*dost.: żyjącego; **lub: niezauważony, nienadający się

***gr: entimos - cenny, ceniony, cenny Dn 2,34; Rz 5,10

5. I wy sami, jako żywe* kamienie, jesteście budowani w dom duchowy, w kapłaństwo święte, by przez Jezusa Chrystusa przynosić Bogu godne przyjęcia** duchowe ofiary.

*dost.: żyjące; **lub: uznane, chętnie przyjęte, zadowolające

6. Dlatego i to zawiera się w Piśmie: Oto kładę na Syjonie kamień węgielny*, wybrany, kosztowny; a wierzący w Niego, z pewnością nie zostanie zawstydzony**.

Iz 28,16;

*tj. narożny; **lub: zhańbiony, skalany 1Kor 3,11; Ef 2,20

7. Zatem dla was wierzących to zaszczyt; ale dla nieposłusznych*, ten kamień, który odrzucili budujący stał się głowicą** węgla*** i kamieniem potknięcia, i skałą zgorszenia****,

*gr: apeitheo - być nieuległym, nie słuchać, odmówić wiary

**lub: podstawę; ***narożnik, kąt; ****potknięcia Wj 17,6

8. O który potykają się ci, którzy są nieposłuszni* Słowu, na co są też przeznaczeni*.

por. u 7; **gr: tithemi - ustanowić, wyznaczyć, wykonać

9. Ale wy jesteście rodem wybranym, królewskim kapłaństwem, narodem świętym, ludem nabytym na własność*, abyście ogłaszali cnoty Tego, który powołał was z ciemności do przedziwnego swojego światła;

*lub: dla pozyskania, ocaleniu, jako rzecz nabyta Obj 1,6

10. Wy dawniej nie byliście ludem, ale teraz jesteście ludem Boga; nieobjęci miłosierdziem*, ale teraz zostaliście miłosierdziem objęci. *gr: eleeo - mieć litość, doznać miłosierdzia Oz 1,6

11. Umilowani! Proszę was, abyście jako obcy* i wychodźcy, wstrzymywali się od cięślnych pożądlivości**, które walczą** przeciwko duszy,

Kpl 21,23; Ef 2,19; Jk 4,1

*gr: paritos - mieszkający obok, cudzoziemiec, obcy

**lub: usilnych pragnień; ***biorą udział w wojnie

12. Prowadząc szlachetne* życie między poganami, aby ci, którzy was obmawiają jako złoczyńców, przyglądając się waszym dobrym* czynom, chwalili Boga w dzień nawiedzenia**. *gr: kalos - piękne, dobre, szlachetne Mt 5,16;

**lub: w (dniu) przeglądu - gr: episkope 2Tm 3,17; Tz 2,14

13. Bądźcie więc ulegli wszelkiemu ludzkiemu porządkowi* ze względu** na Pana, czy to królowi, jako najwyższemu,

*gr: ktisis - akt zakładania, Prz 24,21; Mk 12,17; Rz 13,1

instytucja, władza, to co stworzone; **lub: dla, z powodu

14. Czy to namiestnikom*, jako posłanym przez niego dla karania** istotnie zło czyniących, lecz na pochwałę dobrze czyniących.

*gr: hegemon - przywódca, namiestnik rzym. - legat cesarski

**gr: ekdikesis - wymierzać sprawiedliwość; (ale i) brać w obronę, pomsta, kara, dbać o oddanie sprawiedliwości

15. Gdyż taka jest wola Boża, abyście dobrze czyniąc, zamykali usta^{*} bezmyślnych^{**} ludzi, którzy nie mają poznania. 1P 4,2; Ef 6,6;

^{*lub: nakładali kaganiec; **nierosznych} Ps 107,42; Tł 2,8

16. Jako wolni, i to nie jak ci, którzy mają wolność za zastonę^{*} zła, ale jako niewolnicy Boga. ^{*gr: epikalyma - okrycie, zastona, pretekst}

17. Wszystkich szanujcie, braterstwo miłujcie, Boga się bójcie, króla czcujcie.

18. Domownicy[!] Bądźcie ulegli z wszelką bojaźnią panom^{**}, nie tylko dobrym i łagodnym^{***}, ale i pokretnym^{****}.

^{*w znaczeniu sługi lub niewolnika jako osób mieszkających w domostwie pana; **gr: despotes - władca absolutny, pan}

^{***gr: epieikes - życzliwy, delikatny, dobrotliwy} Ef 6,5;

^{****gr: skolios - pokretny, fałszywy} 1Tm 6,1; Jk 3,17

19. To bowiem *jest* łaska, jeśli ktoś z powodu sumienia^{*}, dla Boga znosi utrapienie, cierpiąc niesprawiedliwie. Dz 24,16; 1Tm 1,5

^{*gr: syneidesis - samoświadomość w spraw. moral. - sumienie}

20. Bo co to za chwala^{*}, jeśli grzesząc nosicie, gdy was policzkują^{**}? Ale jeśli znosicie to, cierpiąc za dobre czyny, to jest łaska u Boga.

^{*gr: kleos - sława, rozgłos, dobre imię} 1P 3,14;

^{**lub: bić pięścią, stosować przemoc} Mt 26,67; 1Kor 4,11

21. Do tego bowiem zostaliście wezwani^{*}, ponieważ i Chrystus cierpiał za nas, zostawiając nam przykład, abyśmy poszli Jego śladami.

^{*gr: kaleo - wolać głośno, zapraszać, powołać} Łk 14,26

22. On grzechu nie popełnił i nie znaleziono zdrady^{*} w Jego ustach, Iz 53,9; Hbr 4,15

^{*gr: dolos - oszustwo, podstęp, przebiegłość, chytryść}

23. On, gdy Mu złorzeczono, nie odwzajemniał się złorzeczeniem, gdy cierpiał nie groził, ale powierzał^{*} się *Temu*, który sprawiedliwie sędzi, ^{*lub: oddać się w czyjeś ręce, oddać w ofierze}

24. On grzechy nasze sam na ciele swoim poniósł na drzewo, abyśmy jako umarli^{*} grzechom, żyli dla sprawiedliwości. Jego sińce uleczyły was. Iz 53,4-11; Hbr 9,28; Ga 3,13

^{*lub: umarłszy - imielśw czas przeszły jako faki dokonany}

25. Byliście bowiem jak błakające się owce; ale teraz zostaliście zawróceni do pasterza i stróża^{*} dusz waszych. Iz 53,6; Ez 34,6;

^{*gr: episkopos - doglądający, nadzorca} J 10,11; Hbr 13,20

3 Podobnie i żony, bądźcie uległe swoim mężom, aby *nawet* jeśli niektórzy z nich są nieposłuszni^{*} Słowu, dzięki postępowaniu^{**} swych żon, bez słowa zostali pozyskani,

^{*lub: odmawiają wiary, nie dający się przekonać} Ef 5,22;

^{**dosł.: obracanie - metaf. trybu życia - Rz 6,4**} 1Kor 7,16

2. Obserwuj^{*} wasze czyste, w bojaźni *Bożej* postępowanie. w. 16; 1P 1,15; 2,12; 1Tm 4,12

^{*gr: epoptuo - przyglądać się uważnie, spoglądać na, nadzorować}

3. *Ozdobą* waszą niech nie będzie to, co zewnętrzne: spłoty włosów, opasywanie się złotem, noszenie ozdobnych^{*} szat, Ps 45,9

^{*gr: kosmos - porządek, ład, harmonia, świat, ozdoba}

4. Ale ukryty wewnętrzny^{*} człowiek, w niezniszczalnej łagodności i cichości ducha, który jest drocenny przed *obliczem* Boga.

^{*dosł.: człowiek serca - gr: kardias - serce, głębia, wnętrze}

5. I niegdyś bowiem tak *właśnie* święte kobiety^{*}, mające nadzieję w Bogu, przyozdabiały siebie, będąc uległe swoim mężom.

^{*lub: żony} Prz 31,10; Prz 11,11; Jr 49,11

6. Tak Sara była uległa^{*} Abrahamowi, nazywając go panem. Jej dziećmi stałyście się wy, czyniąc dobro i nie lękając się niczego strasznego. Rdz 18,12; Prz 3,25; Hbr 11,11

^{*gr: hypakouo - słuchać, ulegać czyjejś woli, być posłusznym}

7. Tak samo mężowie, *żyjcie*^{*} z nimi wspólnie zgodnie z poznaniem^{**}; okazując *im* szacunek jako słabszemu naczyniu kobiecemu, i jako współdziedzicom łaski życia, aby modelitwy wasze nie zostały przerwane^{***}.

^{*lub: mieszkanie wspólnie; **gr: gnostis - rozumne poznanie, umiejętność, tu: zdolność postrzegania odmienności we wzajemnych relacjach; ***przerwać, pozabawić, wyciąć}

8. Na koniec wszyscy bądźcie jednomyślni^{*}, współczujący^{**}, miłujący braci, miłosierni i uprzejmi, ^{*lub: zgodni, w harmonii} Rz 15,6;

^{**lub: doznający tych samych uczuć} 2Kor 13,11; Flp 1,27

9. Nie oddając złem za zło, ani obelgą za obelgę, lecz przeciwnie, błogosławcie^{*}, wiedząc, że do tego jesteście powołani, abyście odziedziczyli błogosławieństwo^{*}. Rz 12,14

^{*gr: eulogeo - sławić, chwalić, prosić o błogosławieństwo - Mt 14,19*}

10. Bo *kto* chce miłować życie i oglądać dni dobre, niech powstrzyma swój język od złego, a swoje wargi, by nie mówić zwodniczo;

11. Niech się odwróci od złego i czyni dobro; niech szuka pokoju i zabiega^{*} o niego.

^{*gr: dioko - ścigać, iść za kimś, dosięgnąć, dążyć gortliwie}

12. Gdyż oczy *PANA* są zwrócone na sprawiedliwych, a uszy Jego na ich prośbę; lecz oblicze *PANA* przeciwko czyniącym zło.

13. Kto zrobi wam coś złego, jeśli będziecie naśladowcami dobra? Mt 5,10; 1P 2,19-20

14. Ale chociaż mielibyście cierpieć dla sprawiedliwości, *jesteście*^{*} szczęśliwi; nie lękajcie^{**} się ich grózb i nie trwóźcie się,

^{*gr: makarios - błogosławieni; **lub: nie dajcie się przestraszyć}

15. A PANA Boga uświęcajcie* w swoich sercach. Bądźcie też zawsze gotowi do obrony przed każdym, kto żądałby od was zdania rachunku** z waszej nadziei, *ale czynicie to z łagodnością i bojaźnią****. Lb 20,12

*gr: *hagiadzo - uznać za świętego, oddzielić się, by się poświęcić*
**lub: *słowo, sprawa, racja, motyw*; ***lub: *głębokim respektem*

16. Mając dobre sumienie, by *w tym*, w czym was obmawiają jako złoczyńców, byli za wystydzeni *ci, którzy znieważają* wasze dobre postępowanie* w Chrystusie. *por. Ef 4,1*

17. Lepiej bowiem, jeżeli *tego* chce wola* Boga, cierpieć** czyniąc dobro, niż czyniąc zło. Mt 26,39; Dz 21,14; 1P 4,19

*gr: *thelema - pragnąć, chcieć, wola, wybór; upodobanie*
**gr: *pascho - cierpieć dotkliwie, znosić niedolę, odczuwać*

18. Gdyż i Chrystus raz za grzechy cierpiał*, sprawiedliwy za niesprawiedliwych, aby nas przyprowadzić do Boga, zabity wprawdzie w ciełe, lecz ożywiony w duchu**.

*lub: *wycierpiał - czas przeszły dokonany* Hbr 9,26; 10,10;
**lub: *duchem* Mt 27,19; Dz 3,14; Jk 5,6

19. W którym* też poszedł i głosił* duchem będącym w więzieniu, *domysł: duchu

*gr: *keyrso - głosić jako herald szereg. ewangelie, ale też są*

20. Które niegdyś były nieposłuszne, gdy raz* oczekiwał Bóg cierpliwie za dni Noego, kiedy budowana była* arka, w której niewiele, to jest osiem dusz, ocalało** wśród wody.

*lub: *raz były nieposłuszne (duchy)* Rdz 6,3; Mt 24,37;
**dosł: *gdą jest*; ***lub: *zostało uratowane* Lk 17,26

21. Ona *jest* odpowiednikiem* chrztu, który i nas teraz zbawia, a nie jest pozbyciem się brudu ciała, ale prośbą** do Boga o dobre sumienie, przez powstanie z *martwych* Jezusa Chrystusa, *lub: *wzorem - gr: antitypos* Rz 5,14;

**lub: *silne pragnienie, pytanie, wnioski* 2Tm 1,9; Tt 3,5

22. Który jest po prawicy Boga, wstąpił do nieba, gdzie* zostali Mu poddani aniołowie i władze, i moce. *lub: *gdą* Mk 16,19; Dz 2,34

4 Skoro więc Chrystus cierpiał* za nas w ciełe**, to i wy uzbrojcie się tą myślą; bo ten, kto cierpiał w ciełe, zaprzestął*** grzechu, *por. 1P 3,18* 2Kor 10,5; Kol 3,3; Hbr 12,3

*gr: *sarks - por. Kol 2,11***, ***lub: *jest powstrzymany*
2. Aby już więcej, nie w ludzkich pożądlivościach*, ale w woli Boga, pozostali czas żyć w ciełe. *lub: *usilnych pragnieniach* Ga 2,19; 2Kor 5,15

3. Wystarczy już* bowiem, że w minionym czasie naszego życia czyniliśmy wolę pogan, żyjąc* w rozwiązłościach, pożądlivościach,

pijaństwie**, hulankach, pijatykach i niegodziwych bałwochwalstwach.

*dosł: *idąc, w przenośni odchodzić tj. umierać* Rz 8,12;
**lub: *pijackich bredzeniach* Ef 4,17; Prz 23,29

4. Przy tym dziwią się oni, że wy nie śpieszycie się *razem z nimi* do tego samego zalewu rozwiązłości*, i bluźnią *wam*.

*gr: *asotia - niepohamowane, rozpustne życie, rozrzutność*

5. Ci zdadzą sprawę* *Temu*, który gotów jest sądzić żywych i umarłych. Kaz 12,14;

*dosł: *słowo, rachunek, racja, motyw* Rz 14,12; 2Tm 4,1

6. W tym bowiem *celu* i umarłym głoszone dobrą nowiną, aby zostali osądzeni wprawdzie *jako* ludzie według ciała*, ale żyli w duchu według Boga. *gr: *sarks - por. Kol 2,11***

7. Lecz zbliża się koniec wszystkich*; bądźcie więc roztropni** i trzeźwi*** w modlitwach. *lub: *wszystkiego*; ***opanowani, czujni*

***gr: *nefo - mieć zdrowy umysł, panować nad sobą, być trzeźwym, być opanowanym* 1Tes 5,6; Rz 13,12

8. Przede wszystkim jednak miejcie gorliwą miłość jedni ku drugim; gdyż miłość zakryje* mnóstwo grzechów. Jk 5,12; Kol 3,14; 3J 1,2

*gr: *kalypto - ukryć, zasłonić, usuwać sprzed oczu*

9. *Okazujcie* gościnność* jedni drugim bez szemrania**. *lub: *bądźcie gościnni* Rz 12,13; 1Tm 3,2;
**lub: *pomruk niezadowolenia, narzekania* Hbr 13,2

10. Każdy tak jak otrzymał dar łaski, niech nim służy drugim*, jako dobrzy zarządcy** różnorodnej łaski Bożej. Rz 12,6; Mt 25,14; Ef 3,8

*gr: *heautou - sobie (nawzajem)*; **lub: *szafarze*

11. Jeśli ktoś mówi, niech mówi jak Słowa* Boga; jeśli ktoś służy, to z siłą w jaką Bóg zaopatruje; aby we wszystkim Bóg był otoczony chwałą** przez Jezusa Chrystusa. Jemu chwała i moc na wieki wieków. Amen.

*gr: *logia - słowa, wypowiedzi, też: treść Prawa Mojż.* Iz 8,20;

**lub: *umielbiony, wystawiany* Jr 23,22; 1Kor 10,31

12. Umilowani! Nie dziwcie się próbie ognia*, która was doświadcza**, jakby was spotykało coś niezwykłego***.

Iz 28,21; Dn 11,35; 1P 1,7

*dosł: *żaru*; ***podaje próbie, kusę*; ***dosł: *obcego*

13. Ale według tego, jak jesteście uczestnikami cierpień Chrystusa, radujcie się, bście i podczas objawienia Jego chwały rozradowali się weseląc. Mt 5,12; 2Kor 4,13; Flp 3,10

14. Jeśli was znieważają dla* imienia Chrystusa, jesteście błogosławieni**, gdyż *Duch* chwały i Duch Boga spoczywa na was; wprawdzie przez nich jest spotwarzany***, ale *przez* was doznaje chwały. 1P 2,20; 2Tm 2,19

*lub: *z powodu*; **lub: *szczęśliwi*; ****przeklinany, oczerniany*

15. Niech nikt z was nie cierpi jako zabójca, albo złodziej, albo złoczynca, albo wtrącający się w cudze sprawy*.

Mt 5,11

*gr.: allotriepiskopos - uścibsko przyglądać się cudzym sprawom; ten kto źle pełni urząd administratora, donosiciel, ten kto pragnie obcych dóbr; człowiek przechowujący cudze rzeczy

16. Jeśli natomiast ktoś *cierpi* jako chrześcijanin, niech nie będzie zawstydzany, ale niech w tej mierze* oddaje chwałę Bogu.

*lub: część, miara, los, udział w czymś Dz 11,26;

*mss Byz: w tym imieniu Hbr 12,2; Flp 1,29

17. Gdyż jest czas, aby rozpoczął się sąd od domu Bożego; jeżeli więc zaczyna się od nas, jaki będzie koniec *tych, którzy nie okazują posłuszeństwa* ewangelii Bożej?*

ITm 3,15

gr.: apeitheo - nie dawać się przekonać, nie słuchać - por. Hbr 4,6

18. A jeśli sprawiedliwy z trudem jest zbawiany*, bezbożny i grzeszny gdzie się ukazuje**?

*lub: ocalany, ratowany, wybawiany Mk 13,20

**gr.: faino - wywieść na światło, przykuć wzrok, stać się oczywistym, ukazać się, poddawać się czystemu osądowi

19. Tak więc i ci, którzy cierpią według woli Bożej, niech Jemu, jako wiernemu Stwórcy, powierzają* swoje dusze** w czynieniu dobra.

*gr.: paratithemi - położyć obok, powierzyć coś, zdeponować

**gr.: psyche - dusza, życie, osoba Ps 37,5; Dn 6,22

5 Starszych spośród was zachęcam ja, współstarszy i świadek* cierpień Chrystusa, i współuczestnik** chwały, która ma się objawić:

gr.: martys - por. 1J 5,6 Jk 5,14

**gr.: koinonos - uczestnik, współuczestnik, współpracownik

2. Paście stadko Boże, *które jest* wśród was, doglądając* go nie z przymusu, lecz chętnie**;

i nie dla brudnego zysku***, lecz z zapalem****;

gr.: episkopeo - nadzorując, bacząc, przyglądając się uważnie - por. Hbr 12,15 i ITm 3,2*, **dobrowolnie, ***słowo okreś.

wyjątkowe obrzydzenie, ****gortwie Dz 20,28; ITm 3,1; Tt 1,3-7

3. I nie jako panujący nad dziedzictwem* Pana, lecz stając się wzorem** dla stadka.

*gr.: kleros - rzecz przydzielona losom, 1Kor 3,5; Mt 20,25

uznanie czegoś np. własności, majątek, dział, los

**gr.: typos - w lmn. - wzór; obraz, odcisk po uderzeniu

4. Gdy ukáže się Arcypasterz, otrzymacie* niezwiędły wieniec** chwały.

1P 2,25;

*lub: otrzymanie jako nagrodę Ps 23,1; J 10,11

**gr.: stefanos - wieniec zwycięstwa, tu: wieniec chwały

5. Podobnie młodsi, bądźcie ulegli starszym, a wszyscy bądźcie ulegli jedni drugim. Przepaszcie* się pokorą, gdyż Bóg pysznym się sprzeciwia**, a pokornym*** daje łaskę.

*gr.: enkomboomai - wiązać węzłem, przydużewać szatę, przepasać się szatą (miewolnika); **lub: stawiać zbrojny opór; ***tapeinos - nisko położony, być uniżonym, uniżony stan umysłu i serca 1P 3,3; Iz 61,10; Rz 13,14

6. Unieście* się pod mocną ręką Boga, aby was wywyższył** w swoim czasie;

*lub: dajcie się uniżać Łk 14,11; Prz 3,34; 18,12

**gr.: hypso - podnieść wysoko, wywyższyc, uhonorować

7. Przerzućcie na Niego wszelką waszą troskę, gdyż On troszczy się o was.

Ps 55,22

8. Trzeźwymi bądźcie, czuwajcie, ponieważ przeciwnik* wasz, diabeł, chodzi wokół jak lew ryczący, szukając kogo by pochłoniąć.

*gr.: antidikos - przeciwna strona w procesie sądowym

9. Przecistawcie* się mu mocni wiarą, wiedząc, że takie same cierpienia wasi bracia** przechodzą** w świecie.

Ef 4,27; Obj 6,11

*lub: stacicie naprzeciw; **dost.: wasze braterswo

***gr.: epiteleo - wypełnić, wyznaczyć, doprowadzić do końca

10. A Bóg wszelkiej łaski, który nas powołał do wiecznej swojej chwały w Chrystusie Jezusie, On niech was, po krótkotrwałych cierpieniach, uczyni doskonałymi*, utwierdzi** i umocni i ugruntuje***.

2Kor 4,17; 1Kor 1,9; 2Tm 1,9

*gr.: kataraktido - odnowić, naprawić, uzupełnić

**lub: wzmocni, uczyni stałymi, ***oprze na fundamentie

11. Jemu chwała i moc* na wieki wieków.

Amen. *gr.: kratos - siła, moc 1P 4,11; Jud 1,25; Ps 78,20

12. Przez Sylwana, jak sądzę*, wiernego** brata, krótko napisałem do was, zachęcając i dając świadectwo, że to jest prawdziwa łaska Boża, w której stoicie***.

1Tes 1,1; Ef 6,20;

*lub: liczę; **godnego zaufania Dz 20,24

***gr.: histemi - ustawić, utrwalić, trwać, być niewzruszonym

13. Pozdrowia was współwybrana* w Babilonie i Marek, mój syn.

Rz 16,1; Dz 8,1;

*może odnosić się do żony Piotra - por. 1Kor 9,5, Mt 8,14

lub do zboru w Babilonie - ekkllesia jest rodzaju żeńskiego

14. Pozdrowicie jedni drugich pocałunkiem* miłości**. Pokój wam wszystkim w Chrystusie Jezusie. Amen.

Rz 16,16; 1Tes 5,26; J 14,27

*dost.: w lub przez pocałunek - gr.: filema od fileo - okazywać

czułość - por. J 21,15***; **gr.: agape - por. J 21,15**

Drugi list apostoła Piotra

1 Szymon Piotr, sługa* i apostoł Jezusa Chrystusa, do tych, którzy z nami otrzymali** równie cenną wiarę przez sprawiedliwość Boga naszego i Zbawiciela Jezusa Chrystusa. **lub: niewolnik* Mt 4,18; J 1,42; Tt 2,13

**gr: lachousin - otrzymać przez los lub otrzymać w darze*

2. Łaska i pokój niech się wam rozmnoży przez dogłębne poznanie* Boga i Jezusa, Pana naszego. Rz 1,7; Obj 1,4; 2P 3,18

**gr: epignosis - dokładne, głębokie, pełne poznanie*

3. Gdyż boska Jego moc darowała nam wszystko, *co potrzebne* do życia i pobożności przez dogłębne poznanie Tego, który nas powołał przez *własną* chwałę i cnotę*,

**gr: arete - jakakolwiek cnota etyczna lub przejaw* J 17,2;
Bożej mocy, doskonałość 1Tes 2,12; 1P 5,10

4. Przez które zostały nam dane największe i drogocenne obietnice, abyście przez nie stali się uczestnikami boskiej natury, *jako ci, którzy uciekli od zepsucia*, które na tym świecie jest przez *pożądliwość**.

**gr: epithymia - usilne pragnienie, pożądanie, tęsknota, żądza*

5. I dlatego* przykładając wszelkie staranie**³, *zaopatrzyć*³ przez waszą wiarę cnotę, a przez cnotę poznanie, *dost.: to samo*

**gr: spoude - gorliwość, zapal w dążeniu do czegoś, pilność*

***gr: epichoregoe - podtrzymać coś, dostarczyć, zaopatrzyć*

6. A przez poznanie opanowanie, a przez opanowanie* wytrwałość, a przez wytrwałość pobożność,

Ga 5,23; Dz 24,25

**gr: enkrateia - panowanie nad sobą zwł. nad pożądaniem*

7. A przez pobożność miłość braterską*, a przez miłość braterską miłość**.

J 13,34;
gr: filadelfia - por. J 21,15*; **agape* Rz 12,10; Hbr 13,1

8. One bowiem, istniejąc i pomnażając się w was, nie pozostawia *was bezczynnymi** ani bezowocnymi w dogłębnym poznaniu Pana naszego Jezusa Chrystusa. J 5,42; Mt 13,22

**gr: argos - nie pracujący, leniwy, unikający pracy*

9. Kto bowiem ich nie posiada*, ten jest ślepy, krótkowzroczny i zapominał, *że* otrzymał oczyszczenie ze swoich dawnych grzechów. **lub: nie jest obecne* 1J 2,9; Łk 18,22; Jk 2,14

10. Dlatego, bracia, tym bardziej starajcie

się gorliwie uczynić pewnym* swoje powołanie i wybranie; to bowiem czyniąc, z pewnością nigdy** się nie potkniecie. Ef 5,29;

**gr: bebaios - stały, trwały, godny zaufania, pewny* 1Tes 2,5

***gr: pote - z zaprzeczeniem - nigdy, kiedykolwiek, dawniej, kiedyś*

11. W ten sposób bowiem obficie* będzie wam zapewnione** wejście*** do wiecznego Królestwa Pana naszego i Zbawiciela, Jezusa Chrystusa. Mt 25,34; 2Kor 5,1; 2Tm 4,8

**gr: plousios - bogato, obficie - synonim bogactwa szat chóru*

***gr: epichoregoe - dostarczyć, dołożyć, dodatkowo zaopatrzyć*

****gr: eisodos - uroczyste wejście, tryumfalny pochód chóru*

12. Dlatego nie zaniedbajcie ciągle przypominać wam o tych *sprawach*, chociaż to wiecie i jesteście utwierdzeni* w obecnej** prawdzi.

**lub: stojący mocno, niezruszenie* 2Kor 5,8;

***lub: być blisko, posiadać* Dz 16,5; Jud 1,5

13. Uważam więc za słuszne*, pobudzać was przez przypomnienie, póki jestem w tym namiocie*, **lub: za sprawiedliwe; **tj. w ciele*

14. Wiedząc, że *rychle jest* zwiniecie mojego namiotu, tak jak mi *to* Pan nasz Jezus Chrystus oznajmił*. **gr: deloo - uwidocznić, wskazać*

15. Dołóż natomiast starań, *abyście* i po moim odejściu zawsze* o tych *sprawach* pamiętali. **gr: hekastote - przy każdej sposobności, zawsze*

16. Gdyż daliśmy wam poznać moc i przyjsię* Pana naszego Jezusa Chrystusa, nie *jako ci, którzy poszli za sprytnie wymyślonymi** baśniami, lecz jako ci, którzy stali się naocznyimi świadkami Jego wielkości*^{***}.

gr: parousia - przybycie, obecność - por. 1Tes 4,15

***gr: sofizo - czynić mądrym, uczyć, nieuczciwie argumentować*

****gr: megaloprepes - pełen majestatu, właściwy wielkiemu czł.*

17. Otrzymał On bowiem od Boga Ojca cześć i chwałę, gdy do Niego ze wspaniałej chwały* głos ten został skierowany*: To jest mój umiłowany Syn, w którym znalazłem upodobanie.

**lub: majestatu; **dost.: przyniesiony* Mt 17,5; Łk 20,13

18. Głos ten skierowany* z nieba słyszeliśmy my, będąc z Nim na świętej górze. **por. u. 17***

19. Tym pewniejsze* mamy słowo prorockie, na które zwracając uwagę, dobrze zczynicie, jako na lampę świecącą w ciemnym** miej-

scu, dopóki nie zaświta dzień i nie wszędzie jutrzienka w waszych sercach, Obj 2,28; 22,16

*lub: mocniejszej; **gr: *auchmeros - ciemne, brudne, zaśmiecone*
20. To przede wszystkim wiedząc, że żadne*
proroctwo Pisma nie pochodzi** z własnego
wykładu***. 2P 3,3; 1Tm 1,9

*gr: *pas - całe, wszelkie, każde*; **dost.: *nie staje się, pojawia*
***gr: *epitlysjs - rozwiązanie, wyjaśnianie, interpretacja*

21. Albowiem proroctwo nie było nigdyś
przyniesione z woli człowieka, ale mówili je
niesieni przez Ducha Świętego, święci Boży
ludzie. 2Sm 23,2; Mk 12,36; Dz 1,16; 2Tm 3,16

2 A byli* też fałszywi prorocy między ludem,
jak i wśród was będą fałszywi nauczyciele,
którzy wprowadzą po kryjomu zgubne rozląmy**
a wypierając się Władcy, który ich kupił***,
sprowadzają na siebie samych szybką zgonę.
*gr: *ginomai - Mk 1,11**
**lub: *stromichwa zatrącenia*; ***dost.: *kupic na agorze (ryнку)*

2. Wielu podąży za ich zatrąceniem* i to
przez nich droga prawdy stanie się *powodem*
błuznierstwa**. Mt 7,13; 1Tm 5,14; Tt 2,5

*gr: *apoleia - zgon, potępienie, mss Byz: aselgeia - rozwią-
żłość, wyuzdanie*; **lub: *mówić krzywdząco, błuznić*

3. I z chciwości* wykorzystają** was fałszy-
wymi*** słowami; *ci, wobec* których sąd od
dawna nie zwleka***, a zgon ich nie drze-
mie. *lub: *pragnienie posiadania więcej*; **przehandlować,
sprzedać; ***gr: *plastos - uformować z gliny*; ****być bezczynnym

4. Skoro bowiem Bóg aniołów, gdy zgrzeszy-
li, nie oszczędził, ale w więzach ciemności*
strącił ich do Tartaru**. Wydał *ich jako* za-
chowanych** na sąd. Mt 25,41; Iz 14,15; Ez 31,16

*lub: *mrok*; **gr: *Tartaroo - najgłębsza otchłań Hadesu -
por: Dz 2,27**; ***dost.: *którzy są zachowani, strzeżeni*

5. I nie oszczędził też starożytnego świata,
ale Noego, *jako* ósmego zwiastuna* spraw-
dliwości, zachował**, sprowadzając potop na
świat bezbożnych, 2P 3,6; Rdz 5,29; Mt 24,37

*gr: *keryks - herold, ten który obwieszcza - 2Tm 1,11**; **ustrzeżł

6. A miasta Sodomy* i Gomorę spopielił
i potępił przez zagładę, stawiając *je jako*
przykład *tego, co* ma nastąpić dla czynią-
cych bezbożność, Jr 50,40; Ełk 17,28; Jud 1,7

*Sodoma i okoliczne miasta: *Seboim i Adma - por: Pwt 29,22*

7. Lecz wyrwał sprawiedliwego Lota, udre-
czonego rozpustnym postępowaniem* nie-
prawych**, *lub: *tryb życia - gr: peripateo - por: Rz 6,4**
***gr: *thesmos (ładzie) bez zasad, przeciwni Prawu, bezbożni*

8. Albowiem sprawiedliwy ten, mieszkając
między nimi, widząc i słysząc ich nieprawę

czyni, codziennie zdręczał* swoją spraw-
dliwą duszę. 1Tm 1,9; Jk 5,16; Mt 3,15

*dost.: *próbować metale za pomocą kamienia probierczego, sądzić;
próbować, badać, dręczyć, być nękanym (chorobą) - por: Mk 5,7****

9. Umie PAN pobożnych wyrwać z próby*,
a poskromionych** niesprawiedliwych zacho-
wywać*** na dzień sądu, Ps 34,17; Hi 5,19

*lub: *z doświadczenia*; **gr: *koladzo - ujarzmić, opanować,
poddawać karze, przywoływać do porządku*; ***lub: *strzec*

10. A szczególnie tych, którzy w żądzy* ze-
psucia idą za ciałem, pogardzają Panowa-
niom**, zuchwali i zarozumiali, nie drżą
gdy bluznią Chwałom**, 2Kor 10,3; Hbr 13,4; Rz 1,24

*gr: *epithymia - Rz 6,12**; **dost.: *panowanie i chwala - w Lpój*
***w literaturze apokryficznej klasy istot niebiańskich (aniolów)

11. Podczas gdy aniołowie, będąc więk-
szymi siłą i mocą, nie wnoszą przeciwko nim
przed PANEM bluznierczego sądu.

12. Ci jednak, jak nierozumne zwierzęta,
które zgodnie z naturą są zrodzone na
schwywanie i zabicie, bluznią temu, czego
nie rozumieją, *to też* zginą* w swojej zaglą-
dzie**, *gr: *flhura - zniszczenie, ruina, zgon, śmierć*
*lub: *(to też) w zepsuciu swoim zginą, tak samo zginą w ...*
**gr: *kataflheiro - zniszczyć, zginąć, skusić, zdemoralizować*

13. Odbiorą zapłatę niesprawiedliwości.
Albowiem za rozkosz uważają rozpustę za
dnia, a brud i hańba w ich oszustwach jest
im rozkoszą, *gdy* wspólnie uczują z wami;

14. Oczy mają pełne cudzołóstwa* i niena-
syczone w grzechu, nęcą dusze nieumocnio-
ne**, mając serce wyćwiczone w chciwo-
ści, dzieci przekleństwa; Mt 5,28; 12,34; Jr 13,23

*dost.: *pełne cudzołóstniczy*; **lub: *chwiejące się, niestale*

15. Opuszczając prostą drogę, zbłądzili*,
podążając drogą Balaama, syna Bosora, który
umiłował zapłatę niesprawiedliwości,

*lub: *dali się wprowadzić w błąd, zostali zwiędzeni* Lb 22,5

16. Został więc skarcony za własne przekro-
czenie prawa*; nieme juczne zwierzę,
przemawiając ludzkim głosem, powstrzymało
szaleństwo proroka. *lub: *zstępstwo*

17. Ci są źródłami bez wody, chmurami pę-
dzonymi przez nawałnice; dla nich zachowa-
ny jest mrok ciemności na wieki*. Jr 14,3;

*dost.: *na wiek - Lpój - por: Hbr 1,2**** Ef 4,14; Oz 6,4

18. Wypowiadają* bowiem przesadne i cze-
ste słowa, nęcąc przez pożądlivość** ciała i roz-
pustę tych, którzy prawdziwie uciekli od ży-
jących*** w błędzie; *dost.: *mówić głośno i wyraźnie*
lub: *usilne pragnienia*; ***tryb życia - por: Rz 6,4

19. Obiecując im wolność, sami są niewol-

nikami zepsucia. Bowiem przez kogo ktoś jest pokonany, przez tego *też* jest zniewolony.

2Tm 2,26; Ga 5,13; J 8,34; Rz 6,16

20. Jeżeli bowiem uciekli od brudów *tego* świata przez pełniejsze poznanie Pana i Zbawiciela, Jezusa Chrystusa, ponownie *przez* nie zostali uwikłani i są pokonani¹, to dla nich to, co ostatnie, stało się gorsze od *tego*, co pierwsze.

Mt 12,43; Hbr 6,4; 10,26

¹gr: *hettao* - opanować, przemóc, być zmuszonym do uległości

21. Albowiem lepiej byłoby dla nich nie poznać² pełniej drogi sprawiedliwości, niż gdy poznając ją pełniej³, odwrócić się od przekazanego im świętego przykazania.

Mt 11,23

²gr: *epignosis* - dokładne, głębokie, pełne poznanie

22. A przydarzyło⁴ się im *zgodnie* z prawdziwym przysłowiem: Wracą pies do swoich wymiocin, a świnia, która umyła się do tarzania się w błocie.

⁴gr: *symbiano* - przydarzyć, zdarzyć, nastąpić, stąpić przy

3Ten list jest już drugim moim listem do was, umiłowani, w nich przez przypomnienie pobudzam waszą czystą⁵ myśl,

⁵gr: *ellikrines* - czysty w świetle słońca, 1Tes 2,6; szczery, bez domieszki, bez skazy Obj 21,14; 2P 2,20; 3,2

2. Aby przypomnieć⁶ słowa zapowiedziane przez świętych proroków i to przykazanie Pana i Zbawiciela *dane przez* naszych⁷ apostołów.

⁷lub: zachować w pamięci; ⁶waszych

3. To najpierw wiedząc, że w dni ostateczne przyjdą szydercy, choćdzą według swoich własnych pożądliwości⁸,

2Tm 3,1; 1J 2,18

⁸gr: *epithymia* - usilne pragnienie, pożądanie, tęsknota, żądza

4. I mówiący: Gdzie jest obietnica Jego przyścia⁹? Od kiedy bowiem ojcowie zasnęli¹⁰, wszystko tak¹¹ trwa od początku stworzenia.

⁹gr: *parousia* - przybycie, obecność - por. 1Tes 4,15¹²

¹⁰dost.: zostali uspieni; ¹¹gr: *houo* - w ten sposób, tak oto, tak

5. Nie zauważają bowiem, sami tego pragnąc, że niebiosa były od dawna i ziemia, która z wody i spośród¹³ wody razem zaistniała przez Słowo Boże,

J 3,19; Rz 1,28; 2Tes 2,10

¹³gr: *día* - przez, za pomocą, z powodu, dzięki, za pośrednictwem

6. Z powodu których¹⁴ ówczesny świat, zatopiony wodą, zginął.

¹⁴gr: *hos* - dot. Słowa lub wody

7. Teraz jednak przez to samo Słowo, niebiosa i ziemia są zachowane¹⁵ dla ognia i strzeżone na dzień sądu i zguby ludzi bezbożnych.

¹⁵gr: *thesaurizo* - zrobić zapas, gromadzić

8. A to jedno niech nie uchodzi waszej uwadze, umiłowani, że jeden dzień przed PA-

NEM *jest* jak tysiąc lat, a tysiąc lat jak jeden dzień.

9. Pan nie zwleka z *dotrzymaniem* obietnicy¹⁶, jak niektórzy uważają, że zwleka, ale jest cierpliwy wobec nas, bo nie chce, aby ktoś zginął, ale by wszyscy doszli do upamiętania¹⁷.

1Tm 2,4; Mt 3,8; Rz 2,4; 2Kor 7,9; 2Tm 2,25

¹⁶dost.: nie zwleka z obietnicą; ¹⁷gr: *metanoia* - zmiana umysłu, myślenia, odwrócenie się, zastanawianie po fakcie

10. A dzień Pana przyjdzie jak złodziej¹⁸ w nocy; w którym to niebiosa z trzaskiem¹⁹ przeminą, a podstawy²⁰ *tego* świata, które *teraz* są zapalane, zostaną stopione²¹, ziemia i dzieła *ludzkie* na niej spłoną.

Mt 4,5; Mt 24,43

¹⁸gr: *hroidzenon* - trzask bicia, donośność z hukami, ze świstem ¹⁹dost.: element. zasady - por. Kol 2,20²²; ²⁰stopnieją - por. u 11²³

11. Skoro więc wszystkie one mają ulec stopieniu²⁴; jakimi wy powinniście²⁵ być w świętym postępowaniu i w pobożności,

²⁴gr: *lyo* - rozwiązać, rozłożyć na części, znieść, unieważnić, stopić w sensie rozdzielenia na części; ²⁵jest konieczne, trzeba

12. Wy, którzy oczekujecie i ponaglacie się na przyjście²⁶ dnia Bożego, z powodu którego niebiosa, które są rozwarzane zostaną rozwiązane²⁷ i podstawy²⁸ *tego* świata stopnieją?

²⁶gr: *parousia* - por. 1Tes 4,15²⁹; ²⁷por. u 11³⁰; ²⁸por. Kol 2,20³¹

13. Lecz my, zgodnie z Jego obietnicą, oczekujemy nowych niebios i nowej ziemi, w których prawdziwie zadamowila³² się sprawiedliwość.

³²lub: zamieszkuje, przebywa Iz 65,17; Obj 21,1

14. Dlatego, umiłowani, tego oczekując, starajcie się, abyście zostali znalezieni przez Niego bez skazy i bez nagany, w pokoju.

15. Cierpliwość Pana naszego uważajcie za zbawienie, tak jak i umiłowany brat nasz Paweł, według danej mu mądrości wam pisał,

16. Jak i we wszystkich swoich listach, gdzie o tym w nich mówi; są w nich pewne *rzeczy* trudne do zrozumienia, które nienauczeni³³ i nieutwierdzeni przekraczają³⁴, jak i pozostałe Pisma, na swą własną zgubę.

³³gr: *anathes* - nieucy, nieświadomi; ³⁴gr: *streblo* - skręcać, torować, tamać kolem, wprowadzać fałsz, przeznaczać

17. Wy więc, umiłowani, wiedząc o tym wcześniej, strzeżcie się, abyście wyprowadzeni na manowce błędem nieprawych, nie wypadli z własnego mocnego stanowiska³⁵;

³⁵gr: *sterigos* - niewzruszoność, stałość w myśleniu, osadzenie

18. Ale wzrastajcie w łasce i w poznaniu Pana naszego i Zbawiciela Jezusa Chrystusa. Jemu chwała i teraz, i do dnia wieczności. Amen.

J 17,3; Flp 3,8; Kol 1,10

Pierwszy list apostoła Jana

1 Co było od początku, co słyszeliśmy, co naszymi oczami widzieliśmy, na co patrzyliśmy i czego nasze ręce dotknęły, *to opowiadamy* – o Słowie życia, Obj 2,8; J 1,2; 4,42

2. A życie zostało ukazane* i widzieliśmy, i świadczymy, i ogłaszamy wam *to* życie wieczne, które było u Ojca i nam zostało ukazane*.
J 1,4; 1J 3,5,8; Dz 1,22; 10,41; 1J 5,20

*gr: *faneroo* - ujawnić to, co było zakryte, ukazać publicznie

3. Co widzieliśmy i słyszeliśmy, to wam ogłaszamy, byście i wy z nami mieli społeczność*; a społeczność nasza jest z Ojcem i z Jego Synem, Jezusem Chrystusem.

*gr: *koinonia* - uczestnictwo, wspólnota, udział, związek, połączenie, współczucie w 7; Dz 4,20; J 14,20; 17,21

4. A to wam piszemy, aby radość wasza była pełna*. *gr: *pleroo* - wypełnić, J 15,11; 16,24; 20,31
sprawić obfitość, urzeczywistniać, być pełnym

5. A to jest poselstwo*, które słyszeliśmy od Niego i wam ogłaszamy, że Bóg jest światłością i nie ma w Nim żadnej ciemności.

*gr: *angelia* - nowina, obwieszczenie, nakaz, rozkaz J 8,12

6. Jeśli mówimy, że mamy z Nim społeczność*, a chodzimy** w ciemności, kłamiemy i nie czynimy prawdy.
J 3,19; 11,10; Ps 82,5

por. u. 3, **gr: *peripateo* - postępować, zachowywać - Rz 6,4**

7. A jeśli chodzimy w światłości*, jak On jest w światłości, społeczność** mamy między sobą, a krew Jezusa Chrystusa, Jego Syna, oczyszcza** nas z wszelkiego grzechu.

*lub: w świetle; **por. u. 3* 1J 2,10; Rz 13,12; Ef 5,8

**czas teraż. str. czynna - nieprzerwanie oczyszcza

8. Gdybyśmy powiedzieli, że nie mamy grzechu, sami siebie zwodzimy* i prawdy w nas nie ma. *gr: *planao* - Rz 3,23; Ga 6,3; Jk 1,22; 3J 1,3
wprowadzić w błąd, błąkać się, sprowadzić na manowce

9. Jeśli byśmy wyznawali* nasze grzechy, Bóg jest wierny** i sprawiedliwy, aby nam odpuszczył grzechy i oczyścił nas od wszelkiej nieprawości. *gr: *homologeō* - ogłosić publicznie, wyznać, przyznać się; **lub: godny zaufania Prz 28,13; Jk 5,16

10. Gdybyśmy powiedzieli, że nie zgrzeszyliśmy, czynimy Go kłamcą i nie ma w nas Jego słowa.
1J 5,10; Kol 3,16

2 Dzieciątka* moje! To wam piszę, abyście nie grzeszyli; a jeśli by ktoś zgrzeszył, mamy obrońcę** u Ojca, Jezusa Chrystusa sprawiedliwego, *por. u. 12* 1Tm 2,5; J 14,6

**gr: *parakletos* - opiekun wezwany na pomoc, obrońca

2. On też* jest ofiarą przebłagalną za nasze grzechy, a nie tylko za nasze, ale też *za grzechy* całego świata.
J 4,42; 1J 4,10

*gr: *kai - i, a, oraz, to, też - tu, jako bezpośrednio nawiąz. do u. 1*

3. A po tym poznamy, że Go znamy, jeśli przykazania Jego zachowujemy. 1J 3,22

4. *Kto* mówi: Poznałem Go, a nie zachowuje Jego przykazań, jest kłamcą i nie ma w nim prawdy*; *dosł.: i prawda w nim nie jest (obecna) 2J 1,5

5. Lecz kto zachowuje* Jego słowo, w tym prawdziwie miłość Boża jest doprowadzona do pełni**. Po tym poznamy, że w Nim jesteśmy. *lub: strzeże; **jest doskonała, dojrzała

6. Kto mówi, że trwa* w Nim, ten sam powinien tak postępować** jak On postępował.

*lub: mieszka, pozostaje; **chodzić - por. Rz 6,4** J 15,4

7. Bracia! Nie piszę wam nowego przykazania, ale stare przykazanie, które mieliście od początku*; tym starym przykazaniem jest to Słowo, które usłyszeliście od początku*.

*gr: *arche* - początek, źródło, przyczyna sprawcza Kpl 19,34

8. *Jednak* ponownie piszę wam nowe przykazanie, które jest prawdziwe w Nim i w was; bo ciemność przemija, a prawdziwa światłość już świeci*. *lub: staje się widoczna J 13,34

9. Kto mówi, że jest w światłości, a nienawidzi* swojego brata, aż dotąd jest w ciemności.

*gr: *miseo* - nie cierpieć, gardzić, wzdrzygać się, 1J 3,15
kochać kogoś lub coś mniej od drugiego, nienawidzić

10. Kto miłuje swojego brata, w światłości mieszka* i nie ma w nim zgorznienia*.

*lub: trwa, pozostaje; **upadek, pokłnięcie, pułapki

11. Lecz kto nienawidzi swojego brata, jest w ciemności i chodzi w ciemności, a nie wie, gdzie odchodzi, bo ciemność zasłepiła mu oczy.

12. Piszę wam, dzieciątka*, bo odpuszczone są wam grzechy ze względu na** Jego imię.

*gr: *teknon* - dzieciątko, Dz 10,43; 13,38; Ps 25,11
czuła, forma zwracania się do uczniów; **lub: przez, z powodu

13. Piszę wam, ojcowie, bo poznaliście *Tęgo, który jest* od początku. Piszę wam, młodzieńcy, bo zwyciężyliście *złego*. Piszę wam, dzieci^{***}, bo poznaliście Ojca. 1J 4,4; 5,4; Ef 6,11

^{*gr:} nikao - zdobyć, podbić, odnieść zwycięstwo, przewyciężyć
^{**gr:} paidion - małe dziecko, chłopczyk, w zurotach do dorosłych jako wyraz zażyłości i żyyczliwości - por. J 21,5

14. Pisałem wam, ojcowie, bo poznaliście *Tęgo, który jest* od początku. Pisałem wam, młodzieńcy, bo jesteście mocni^{**} i Słowo Boże mieszka w was, i zwyciężyliście *złego*.

^{*lub:} mężni - por. Hbr 11,34* Ps 119,11; J 5,38; 15,7; Kol 3,16

15. Nie miłujcie świata, ani tego, co *jest* na świecie; jeśli ktoś miłuje świat, nie ma w nim miłości Ojca. Rz 12,2;

^{*dost.:} miłość Ojca nie jest w nim (obecna) Mt 6,24; Jk 4,4

16. Bo wszystko, co *jest* na świecie: pożądliwość^{*} ciała i pożądliwość oczu, i pycha^{**} życia, nie *jest* z Ojca, ale *jest* ze świata.

^{*lub:} usilne pragnienia Ps 10,4; Lk 12,16; Rz 13,14

^{**gr:} aladzoneia - czcza, chępliwa gadanina, zachwała pewność

17. A świat przemija^{*} i jego pożądliwość; lecz kto czyni wolę Boga, trwa na wieki. Mt 7,21;

^{*gr:} parago - przechodzić obok, przemijać, znikać 1Tes 5,18

18. Dzieci! *To* jest ostatnia godzina; a jak słyszeliście, że antychryst^{*} przychodzi, tak i teraz wielu stało się antychrystami, stąd poznajemy, że *jest to* ostatnia godzina.

^{*gr:} anti - w miejsce, zamiast, przeciwko

christos - Pomazaniec, Mesjasz 1J 4,3; 2J 1,7

19. Wyszli spośród nas, ale nie byli z nas; jeśli bowiem byłiby z nas, trwaliby z nami; *lecz to się stało*, aby zostało ujawnione^{*}, że nie wszyscy są z nas. Mt 13,20; Hbr 10,39

^{*gr:} faneroo - ujawnić to, co było zakryte, ukazać publicznie

20. A wy macie namaszczenie^{*} od Świętego i wiecie wszystko. ^{*por. 1J 2,27*} 2Kor 1,21; Iz 41,14

21. Nie napisałem wam, że nie znacie prawdy, ale że ją znacie, i że wszelkie kłamstwo nie *jest* z prawdy.

22. Kto *jest* kłamcą? Czy nie ten, kto przeżył^{*}, że Jezus *jest* Mesjaszem^{**}? Ten *jest* antychrystem, który zapiera^{*} się Ojca i Syna.

^{*gr:} arneomai - por. w 23*; ^{**tj.} Chrystusiem J 10,30; 14,9

23. Każdy, kto zapiera^{*} się Syna, nie ma i Ojca; a kto wyznaje Syna, ma i Ojca. J 5,23

^{*gr:} arneomai - wyrzekać się, wypierać, odmawiać, odrzucać

24. Wy więc, którzy słyszeliście *to*, co od początku, niech *to* w was pozostaje, jeśli w was pozostałoby^{*} *to*, co słyszeliście od początku, to i wy pozostaniecie^{*} w Synu i w Ojcu. ^{*gr:} meno - trwać, mieszkać, pozostawać, nie zmieniać

25. A taka *jest* obietnica, którą On nam złożył^{*} - życie wieczne. Ełk 18,30; Ga 6,8; Rz 2,7

^{*gr:} epangello - ogłaszać, obiecać, dobrowolnie zająć się czymś

26. *To*^{*} napisałem wam o tych, którzy was zwodzą. ^{*dost.:} te - w l.mn. (rzeczy) 2Tm 3,13

27. A wy, którzy otrzymaliście *to* namaszczenie^{*} od Niego na początku, *ono* trwa w was i nie ma potrzeby, aby was ktoś nauczał; ale jak Jego namaszczenie naucza was o wszystkim i *jest* prawdziwe, i nie *jest* kłamstwem, i jak was nauczył, tak będzie *cie* w Nim trwać^{**}. J 14,26; 1Tes 2,13

^{*gr:} chrisma - coś, czym smaruje się ciało, maść; ^{**por. w 24*}

28. A teraz, dzieci, trwajcie w Nim, abyśmy, gdy się ukaże, mieli ufną odwagę^{*} i nie byli zawstydzeni przez Niego przy Jego przyjściu^{**}.

^{*gr:} parresia - śmiałość, swoboda Mk 8,38; 1J 3,2; Kol 3,4

^{**gr:} parousia - obecność, przyjście, przybycie - por. 1Tes 4,15*

29. Jeżeli doświadczyliście^{*}, że *On* *jest* sprawiedliwy, wiecie^{**} też, że każdy, kto czyni sprawiedliwość, z Niego *jest* zrodzony.

^{*gr:} eido - widzieć, oglądać, dostrzegać, doświadczyć, znać

^{**gr:} ginosko - poznać, dowiedzieć się, znać 1J 2,1; 1P 1,23

3 Zobaczcie, jaką miłość daje nam Ojciec, abyśmy byli nazwani dziećmi Bożymi. Świat dlatego nas nie zna, ponieważ Jego nie poznał. Jr 3,19; Rz 5,8; Ef 2,4

2. Umilowani! Teraz jesteście dziećmi Bożymi, a jeszcze nie zostało ukazane kim będziemy; lecz wiemy, że gdy On się ukaże, będziemy do Niego podobni; ujrzymy Go bowiem takim, jakim *jest*. Hbr 9,28; Rz 8,39

3. A każdy *kto* ma tę nadzieję w Nim, oczyszcza^{*} siebie, tak jak On *jest* czysty. Dz 15,9

^{*gr:} hagnidzo - uczynić nieskalanym, oczyścić się, obmyć

4. Każdy, kto popełnia grzech, czyni też bezprawie^{*}; zatem grzech *jest* bezprawiem.

^{*gr:} anomia - stan bezprawia, pogarda prawa, nieprawość

5. A wiecie, że On ukazał się, aby zgładzić^{*} nasze grzechy, i że grzechu w Nim nie ma.

^{*lub:} wziąć, usunąć Oz 14,2; Hbr 1,3; 2Kor 5,21

6. Każdy, kto w Nim trwa, nie grzeszy; każdy grzeszący^{*} nie widział Go, ani Go *nie* zna.

^{*tj.} trwający w grzechu - czas terażniejszy strona czynna

7. Dzieciatka[!] Niech was nikt nie zwodzi; kto czyni sprawiedliwość, *jest* sprawiedliwy, tak jak On *jest* sprawiedliwy; ^{*por. 1J 2,13**}

8. Kto czyni grzech, *jest* z diabła; gdyż diabeł od początku grzeszy. Dlatego ukazał się Syn Boży, aby zniszczyć^{*} dzieła diabła.

^{*gr:} lyo - rozwiązać - por. 2P 3,11* Obj 20,2; Ełk 10,18

9. Każdy, kto jest zrodzony z Boga, nie czyni grzechu, dlatego że nasienie Jego jest w nim; i nie może *trwać* w grzechu*, gdyż jest narodzony z Boga. 1J 2,29

*dost.: nie może grzeszyć - bezokol. czas teraż. str. czynna

10. Po tym poznaj^e się dzieci Boga i dzieci diabła. Każdy, kto nie czyni sprawiedliwości, nie jest z Boga, jak i ten, kto nie miłuje swego brata. Mt 13,38; J 8,47; 1J 2,29

*gr.: faneroo - ujawnić to, co było zakryte, ukazać publicznie

11. Albowiem to jest przesłanie*, które słyszeliście od początku, abyśmy jedni drugich miłowali. *por. 1J 1,5* 1Tm 1,5; Ga 6,21; J 2,7

12. Nie tak jak Kain, *który był* od^e złego i brutalnie zamordował** swojego brata. A dlaczego brutalnie go zamordował? Bo jego czyny były złe, a czyny jego brata sprawiedliwe. *gr.: ek - z, od; **dost.: zabić, zarząć Rdz 4,4

13. Nie dziwcie się, moi bracia, jeśli was świat nienawidzi.

14. My wiemy, że przeszliśmy ze śmierci do życia, dlatego że miłujemy braci; kto nie miłuje brata, pozostaje w śmierci.

15. Każdy, kto nienawidzi* swojego brata, jest mordercą; a wiecie, że żaden morderca nie ma trwającego** w nim życia wiecznego. *por. 1J 2,9*; **gr.: meno - pozostawać, trwać, przebywać

16. Po tym poznaliśmy miłość Bożą*, że On za nas położył swoje życie**; i my powinniśmy kłaść życie** za braci. 1J 4,9; J 3,16; 10,15

*brak w mss Byz; **lub: duszę J 15,13; Ga 2,20

17. Jeśli ktoś miałby dobra *tego* świata, a widziałby swojego brata, że jest* w potrzebie, i zamknąłby przed nim swoje wnętrze**, jak więc w nim *może* trwać miłość Boża?

*dost.: mającego potrzebę; **lub: głębokie uczucia, współczucie

18. Dzieciątka* moje! Miłujmy nie słowem lub językiem, ale czynem i prawdą. Rz 12,9;

gr.: teknon - por. 1J 2,12 Jk 2,15; 1P 1,22

19. A po tym poznajemy, że jesteśmy z prawdy; i przed Nim przekonamy swoje serca,

20. Bo jeśli potępiałoby* nas serce, Bóg jest potężniejszy niż nasze serce i wie wszystko.

*gr.: kataginosko - obwiniać, obarczać winą, potępić

21. Umiłowani! Jeśli by nasze serce nas nie potępiało, ufną odwagę* mamy w Bogu,

*gr.: parrhesia - śmiałość, swoboda, ufna odwaga

22. I o cokolwiek prosiłbyśmy, otrzymamy od Niego; bo przykazania Jego zachowujemy, i to, co podoba* się przed Jego obliczem czynimy. *lub: jest miłe, przyjemne Prz 15,29; J 9,31

23. A to jest Jego przykazanie, abyśmy wierzyli imieniu Jego Syna, Jezusa Chrystusa i miłowali jedni drugich, zgodnie z przykazaniem *jakie* nam dał.

24. A kto zachowuje Jego przykazania, ten w Nim trwa, a On w nim. I po tym poznajemy, że w nas trwa, przez* Ducha, którego nam dał. *lub: po Duchu, z Ducha Dz 16,31; J 6,29

4 Umiłowani! Nie każdemu duchowi wierzyć, ale doświadczajcie* duchy, czy są z Boga. Bo wielu fałszywych proroków wyszło na świat. Pwt 13,1-5; Mt 7,15; 24,4; 2P 2,1

*gr.: dokimadzo - poddawać próbie, doświadczać, badać

2. Ducha Bożego poznajecie* po tym: wszelki duch, który wyznaje Jezusa Chrystusa, że przyszedł** w ciele, jest z Boga. J 1,14;

gr.: ginosko - por. 1J 2,29; **por. u. 3** 2J 1,7; 2Tes 2,7

3. A wszelki duch, który nie wyznaje* Jezusa Chrystusa, że przyszedł** w ciele, nie jest z Boga; to jest *duch* antychrysta, o którym słyszeliście, że przychodzi i teraz już jest na świecie. *gr.: homologeo - ogłosić publicznie, wyznaczyć

**dost.: przychodzącego - czas teraż. wynik. z czasu przeszłego

4. Wy dzieciątka* jesteście z Boga i zwyciężyliście ich; bo Ten, który jest w was, większy jest od tego, który jest w świecie**. J 14,17;

por. 1J 2,12; **gr.: kosmos - układ, porządek, Ef 3,17

wszechświat, świat materialny, porządek świata wrogi Bogu

5. Oni są ze świata, dlatego mówią *jak ludzie* ze świata, a świat ich słucha*. J 14,17

*gr.: akouo - słuchać, zwracać uwagę na to, co się słyszy, być posłusznym temu, co się słyszy, słuchać ze zrozumieniem

6. My jesteśmy z Boga. Kto zna* Boga, słucha nas; kto nie jest z Boga, nie słucha nas. Po tym poznajemy ducha prawdy i ducha błędu**.

*dost.: znający - im. cz. teraż. str. czynna 1Kor 2,12; 1z 8,20

7. Umiłowani! Miłujmy jedni drugich, gdyż miłość jest z Boga; a każdy kto miłuje, z Boga jest narodzony i zna Boga. Pwt 30,6

8. Kto nie miłuje, nie poznał Boga; ponieważ Bóg jest miłością.

9. W tym uwidoczniła się miłość Boga do nas, że Syna swojego jednorodzonego** posłał Bóg na świat, abyśmy przez*** Niego żyli.

*gr.: en - do, wśród, w; **gr.: monogenes - jedyny, jedyny w swoim rodzaju, wyjątkowy; ***dzięki Niemu Rz 5,8; 8,32

10. W tym wyraża* się miłość, że nie my umiłowaliśmy Boga, ale że On nas umiłował i posłał swojego Syna jako ofiarę przebłagalną za nasze grzechy. *dost.: jest 1J 2,2

11. Umiłowani! Jeżeli nas tak Bóg umiłował, i my powinniśmy miłować jedni drugich.

12. Boga nikt nigdy nie widział. Jeśli miłujemy jedni drugich, Bóg w nas trwa, a Jego miłość jest w nas doprowadzona do pełni*.

*gr: teleioo - doprowadzić do celu, uczynić doskonałym, pełnym

13. Po tym poznajemy*, że w Nim trwamy i On w nas, że z Ducha swojego nam dał**.

*gr: ginosko - poznać, dowiedzieć się, znać

**gr: didomi - dać, podarować, udzielić, użyzyć, przekazać

14. A my widzieliśmy i zaświadczyliśmy, że Ojciec posłał Syna, jako Zbawiciela świata.

15. Ktokolwiek wyznałby, że Jezus jest Synem Boga, w tym Bóg trwa*, a on w Bogu.

*lub: mieszka, pozostaje

Mt 10,32; Flp 2,11

16. A my poznaliśmy i uwierzyliśmy miłości, którą Bóg ma wobec* nas. Bóg jest miłością i kto trwa w miłości, trwa w Bogu, a Bóg trwa** w nim. *gr: en - do, wśród, w; wobec; **mss Błż: trwa

17. W tym miłość jest doprowadzona do pełni* w nas**, po to abyśmy mieli ufność odważną*** w dniu sądu; bo tak jak On jest i my jesteśmy w tym świecie. Mt 10,15; 1J 2,5; Jk 2,22

por. 1J 4,12; **lub: z nami; ***śmiałość, otwartość

18. W miłości nie ma bojaźni, lecz doskonała miłość w zewnątrz wyrzuca bojaźń, gdyż bojaźń drży* przed karą*; a kto się boi, nie jest doskonały w miłości. *dost.: ma, posiada (karę)

*gr: kolasis - od koladzo - usunąć, odciąć (ręce) - karać, piętnować

19. My Go miłujemy, bo On nas pierwszy* umiłował. *gr: protos - pierwszy w czasie lub miejscu, główny

20. Jeśli ktoś powiedziałby, że miłuje Boga, a nienawidziłby* swojego brata, jest kłamcą; albowiem kto nie miłuje swojego brata, którego widzi, jak może miłować Boga, którego nie widzi? *gr: miseo - por. 1J 2,9*

21. A to przykazanie mamy od Niego, aby ten, kto miłuje Boga, miłował i swojego brata.

5 Każdy, kto wierzy, że Jezus jest Mesjaszem, jest zrodzony z Boga; a każdy, kto miłuje Tego, który zrodził, miłuje i tego, który z Niego jest zrodzony. J 1,12; 15,23; Dz 8,37

*gr: christos - Chrystus, Pomazaniec, Namaszczony, Mesjasz

2. Po tym poznajemy, że miłujemy dzieci Boże, gdy miłujemy Boga i zachowujemy* Jego przykazania. *lub: strzeżemy, pilnujemy, stosujemy

3. To bowiem jest miłość Boga, byśmy przykazania Jego zachowywali; a przykazania Jego nie są uciążliwe*. *lub: trudne, ciężkie do zniesienia

4. Bo wszystko, co jest zrodzone z Boga, zwy-

cięża* świat; a to jest zwycięstwo, które zwyciężyło świat – nasza wiara. J 16,33;

*czas ter. str. czynna - niestannie zwycięża 1Kor 15,57

5. Kim jest ten, który zwycięża* świat, jeśli nie tym, który wierzy, że Jezus jest Synem Boga? *dost.: zwyciężający - czas teraż. str. czynna

6. On jest tym, który przyszedł przez wodę i krew, Jezus Chrystus, nie tylko w wodzie, ale w wodzie i we krwi; a Duch jest tym, który świadczy*, bo Duch jest prawdą.

*dost.: świadczący - gr: martyro - J 14,17; 15,26; 19,34 być naucecznym świadkiem, potwierdzić coś w sądzie

7. Gdyż trzej są, którzy świadczą w niebie: Ojciec, Słowo i Duch Święty, a ci trzej są jedno. Mt 3,16; 28,19; Ef 4,30; Pwt 6,4; J 10,30

8. I trzej są, którzy świadczą na ziemi: Duch i woda, i krew, a ci trzej są w jednym.

9. Jeżeli przyjmujemy świadectwo ludzkie, świadectwo Boże jest większe, gdyż jest to świadectwo Boga, jako że Bóg złożył świadectwo o swoim Synu. J 8,17; Dz 5,32; Hbr 2,4

10. Kto wierzy w Syna Bożego, ma świadectwo sam w sobie. Kto nie wierzy Bogu, uczynił Go kłamcą, bo nie uwierzył w świadectwo, które Bóg złożył* o swoim Synu.

*dost.: zaświadczył J 3,16; 5,38; Ga 4,6

11. A takie jest to świadectwo, że Bóg dał* nam życie wieczne; a to życie jest w Jego Synu. *gr: didomi - dać, podarować, udzielić, użyzyć

12. Kto ma Syna, ma to życie; kto nie ma Syna Bożego, nie ma tego życia. J 3,36; Ga 2,20

13. To napisałem wam, wierzycym* w imię Syna Bożego, abyście wiedzieli, że macie życie wieczne i abyście wierzyli w imię Syna Bożego. *czas terażniejszy strona czynna

14. A to jest ufna* odwaga*, którą mamy do Niego, że jeśli o coś prosimy według Jego woli, wysłuchuje** nas. 1J 3,22; Mt 7,7; J 14,13

*gr: parresia - śmiałość, swoboda, ufna odwaga; **lub: słucha

15. A jeśli wiemy, że nas wysłuchuje*, gdy o cokolwiek prosimy, to wiemy, że mamy od Niego odpowiedź na prośby**, o które prosiliśmy. *lub: słucha - czas teraż. orzekający str. czynna

gr: aitema - petycje, postulat, wymaganie - por. Flp 4,6*

16. Jeśli ktoś zobaczyłby, że jego brat grzeszy grzechem nie na śmierć, będzie prosił, a Bóg da mu życie, to jest tym niegrzeszącym na śmierć. Jest grzech prowadzący na śmierć; nie mówię, aby prosił** o takiego.

*lub: ku śmierci; **gr: erotao - prosić, błagać, upraszać

17. Wszelka niesprawiedliwość jest grze-

chem; jest też grzech *nieprowadzący* na* śmierć. **tub: ku śmierci* 1J 3,4; Prz 21,4; Rz 14,23; Jk 4,17

18. Wiemy, że każdy, kto z Boga jest zrodzony, nie *trwa* w grzechu*; ale kto został zrodzony z Boga, strzeże** siebie i zły go nie dotyka.

J 1,13; 3,3; 1 J 5,1; Tt 3,5

dosl.: nie jest grzeszącym, nie grzeszy - czas teraż. strona czynna, tryb orzekający - por. 1J 3,9; ***tub: zachowuje*

19. Wiemy, że jesteśmy z Boga, a cały świat leży* w złym.

Ga 1,4; 2Kor 4,14; J 16,11

**gr: keimai - spoczywać w mocy czegoś, stać, być wyznaczonym*

20. Wiemy też, że Syn Boży nadchodzi*, a dał nam rozum, byśmy znali Prawdziwego – i jesteśmy w Prawdziwym, w Jego Synu, Jezusie Chrystusie; Ten** jest – Prawdziwy Bóg i życie wieczne.

Iz 9,6; Jr 10,10; J 1,1

**gr: heko - przyjść, przybyć, być obecnym*

***gr: houtos - ten (właśnie), on - zaimek wskazujący*

21. Dzieci!* Strzeżcie* się bożków**. Amen.

**gr: teknon - dzieciątko - czuła, forma zwracania się do uczniów*; ***tub: wystrzegajcie się*

Wj 20,4-5; 2Kor 6,16-17

****gr: eidolon - wizerunek, obraz, idol, wytwór fantazji*

Drugi list apostoła Jana

1 Starszy, do wybranej pani i do jej dzieci, które ja miłuję w prawdzie, i nie tylko ja, ale i wszyscy, którzy znają prawdę, 1P 1,2

2. Ze względu na^{*} prawdę, która pozostaje^{**} w nas i będzie z nami do *nastania* wieku^{***}.

^{*lub: dla, z powodu} Ps 115,1; 1Kor 9,23; Kol 3,16
^{**gr: meno - pozostawać, trwać, mieszkac; ***dost.: na wiek}

3. Z wami będzie *też* łaska, miłosierdzie, pokój od Boga Ojca i od Pana Jezusa Chrystusa, Syna Ojca, w prawdzie i w miłości.

4. Uradowałem się bardzo, że między twoimi dziećmi znalazłem takie, które chodzą w prawdzie, stosownie^{*} do przykazania, które otrzymaliśmy od Ojca. 1J 1,6; 3J 1,3

^{*gr: kathos - stosownie do, zgodnie, w takim zakresie jak}

5. A teraz proszę cię, pani – nie jako piszący ci nowe przykazanie, lecz *przypominający to*, które mieliśmy od początku – abyśmy jedni drugich miłowali. J 13,34; 15,12; 1J 2,7

6. A to jest miłość, abyśmy postępowali według Jego przykazań, to jest przykazanie, jakie słyszeliśmy od początku, abyście zgodnie z nim^{*} postępowali^{**}. ^{*dost: w nim} J 14,15

^{**gr: peripateo - postępować, zachowywać, żyć, chodzić}

7. Gdyż liczni zwodziciele wyszli na świat, którzy nie wyznają^{*}, że Jezus Chrystus przy-

chodzi w ciele; taki jest zwodzicielem i antychrystem^{**}. Mt 24,5,11; J 1,14; 1Tm 3,16; 1J 4,3

^{*gr: homolego - wyznać, ogłosić publicznie, zgodzić się z czymś}
^{**gr: antichristos - anti - w miejsce, za - christos - Mesjasz}

8. Uważajcie^{*} na siebie, byście nie stracili tego, co wypracowaliście, ale odebrali pełną zapłatę. Łk 6,23;

^{*lub: strzeżcie samych siebie, baczcie} 1Kor 3,14; Obj 3,11

9. Każdy, *któ* przekracza^{*} naukę Chrystusa i nie trwa^{**} w niej, nie ma Boga; kto trwa w nauce Chrystusa, ten ma i Ojca, i Syna.

^{*gr: parabatono - przejść bokiem, pominąć, zamieścić}

^{**gr: meno - pozostawać, trwać, mieszkac} Dz 2,42; Hbr 6,1

10. Jeśli ktoś przychodzi do was, a nie przynosi tej nauki, nie przyjmujcie go do domu, ani mu nie mówcie: Witaj!^{*} Rz 16,17; 1Tm 6,1

^{*gr: chairō - raduj się - w bezokoliczniku jako pozdrowienie}

11. Albowiem kto takimi mówi: Witaj! jest uczestnikiem jego złych czynów. Ef 5,11

12. Mając wam wiele do napisania, nie chcę tego czynić *postępując się*^{*} papierem i atramentem, ale mam nadzieję, że do was przyjdę i osobiście^{**} z wami będę mówił, aby radość nasza była pełna^{***}. 1J 1,4

^{*dost.: przez (papier); **dost.: z ust do ust; ***gr: pleroō - wypełnić, sprawić obfitość, urzeczywistniać, być pełnym}

13. Pozdrawiają cię dzieciątka siostry twojej wybranej. Amen.

Trzeci list apostoła Jana

1 Starszy*, do umiłowanego Gajusa, którego miłuję w prawdzie. 1J 3,18;

*gr.: presbyteros - por. Tł 1,5** Dz 19,29; Rz 16,23

2. Umiłowany! Przede wszystkim modlę się, aby ci się dobrze powodziło i abyś był zdrow, tak jak dobrze powodzi się twojej duszy**.

*gr.: euchomai - modlić, błagać, prosić, życzyć Joz 1,7;

*gr.: psyche - dusza, życie, osoba Prz 28,13; 1Kor 16,2

3. Raduję się bowiem bardzo, gdy przychodzą bracia i gdy świadczą o twojej prawdzie, tak jak ty w* prawdzie chodzisz**.

*dosł.: uradowałem się; **lub: zgodnie z nią

***gr.: peripateo - postępować, zachowywać, żyć - por. Rz 6,4**

4. Nie mam większej radości nad tę, gdy słyszę, że dzieciątka* moje chodzą w prawdzie.

*gr.: teknon - małe dziecko, dziecię Ga 4,19; Iz 38,3; J 12,35

5. Umiłowany! Wiernie* postępujesz, jeśli trudzisz** się dla braci i dla obcych**.

*lub: godne zaufania (jest to, co) czynisz 2Krn 19,9;

*gr.: ergon - praca, dzieło, trud Prz 28,20;

***gr.: ksenos - obcy, cudzoziemiec, przybysz Łk 16,10

6. Którzy wydali świadectwo o twojej miłości przed zbozem*; a dobrze uczynisz, wysyłając ich w sposób godny Boga.

*gr.: ekklesia - wywołani z, społeczność, zbor, zebranie publiczne

7. Wyszli bowiem dla* Jego imienia, nic nie biorąc od pogan**.

*gr.: dia - z powodu, dla Dz 9,16

***gr.: ethnos - plemię, naród, lud, grupa etniczna, nie-Żydzi

8. My więc powinniśmy takich przyjmować, aby stawać się współpracownikami prawdy.

9. Pisałem do zboru, ale Diotrefes*, który kocha być pierwszym** z nich, nie przyjmuje nas. Mt 20,20; 23,4; 1P 5,3

*gr.: Diotrefes - karmiony, wspomagany przez Zeusa

**gr.: filoproteuo - zabiegać o wyższość, kochać pierwszeństwo

10. Dlatego, jeśli przyjdę, przypomnę jego dzieła, które czyni, obmawiając nas złymi słowami, i nie zadowolając się tym, sam braci nie przyjmuje, a tym, co chcieliby przyjąć, zabrania* i ze zboru ich wyrzuca**.

*lub: przeszkadza Jk 4,11; 2Kor 8,20; Ps 15,3

**gr.: ekballo - wyrzucić, wypędzić, wypchnąć, odrzucić z pogardą

11. Umiłowany! Nie naśladowaj złego*, lecz dobro**. Kto dobro czyni, jest z Boga; ale kto zło czyni, nie widział Boga.

1Tes 5,15; 1Tm 6,11

*dosł.: złego - gr.: kakos - podły, zły, zgubny, nieczestny

**gr.: agathos - dobry, dobry z natury, szlachetny, miły

12. Demetriuszowi* dane jest świadectwo przez wszystkich i przez samą prawdę; i my także świadczymy, a wiesz, że świadectwo nasze jest prawdziwe. 1Tm 3,7; J 19,35; 1J 5,10

*gr.: Demetriusz - należący do Demeter - bogini płodności

13. Wiele miałem ci napisać, ale nie chcę pisać atramentem i piórem*.

*dosł.: trzcina

14. A mam nadzieję bezwzględnie cię ujrzeć i osobiście* ze sobą pomówimy.

*dosł.: z ust do ust

15. Pokój* tobie. Pozdrwiają cię przyjaciele. Pozdrów przyjaciół imiennie.

*gr.: eirene - pokój - od czas. eirein - łączyć, spajać

List Judy

1 Juda, sługa* Jezusa Chrystusa, a brat Jakuba, do powołanych, którzy są uświęceni w Bogu Ojcu i są zachowani** dla Jezusa Chrystusa. 1Tes 5,23; Łk 6,16; 1Kor 1,24; Hbr 9,15

*dost.: niewolnik; **gr.: tereo - strzec, czuwać, zachować

2. Miłosierdzie i pokój, i miłość niech* się wam rozmnożą. *dost.: oby - tryb życzący

3. Umiłowani! Z całą gorliwością starając się pisać do was o wspólnym zbawieniu, uznałem za konieczne* napisać do was zachęcając, *abyście wytrwale walczyli** o wiare, raz*** tylko przekazaną świętym.* 1Tm 6,12

*gr.: ananke - konieczność narzucona przez okoliczności lub prawo, dotycząca czyjejs korzyści; **gr.: ep - o lub jako wzmacnienie, agonidzomai - walczyć; ***lub: raz (na zawsze)

4. Wkradli* się bowiem jacyś ludzie, już dawno zapisani** na ów wyrok, bezbożni, którzy łaskę Boga naszego obracają w rozpustę***, i zapierają się jedynego Władcy**** Boga i Pana naszego Jezusa Chrystusa.

*lub: wślizgnęli; **gr.: prografo - zapisać coś wcześniej 2P 2,1; ***lub: wyuzdanie; ****gr.: despotes - por. 1Tm 6,1* Rz 6,1

5. A choć wam to przypomnieć, wam, którzy raz na zawsze to wiecie, że PAN wybawił lud z ziemi egipskiej, następnie tych, którzy nie wierzyli, wygubił. Ps 106,26; 1Kor 10,5

*gr.: sodzo - zachować przy życiu, ocalić od śmierci, zbawić

6. Także aniołów, którzy nie zachowali swojego pierwotnego stanu*, ale opuścili własne mieszkanie**, zachował w wiecznych więzach w mroku na dzień wielkiego sądu.

*gr.: arche - początek, urząd, władza; **gr.: oiketerion - 2Kor 5,2***

7. Jak Sodomia i Gomora, i miasta wokół nich, w podobny im sposób oddały się nierządowi i udały się za *pożądaniem* ciała innego mężczyzny, są wystawione za przykład**, ponosząc karę ognia wiecznego. Obj 21,8; Rdz 19,24

*gr.: peri - dookola, wokół; **gr.: deigma - próba czegoś, wzór

8. Podobnie jednak i ci, oddani snom, prawdziwie kalają ciało i odrzucają zwierczności oraz bluźnierczo mówią o uczestnikach chwały*. *lub: bluźnią Chwałom - wyrażenie może

odnosić się do aniołów - por. 2P 2,10** 1P 2,17

9. A archanioł Michał, gdy sprzeciwiał się

diabłu prowadząc spór o ciało Mojżesza, nie ośmielił się wnieść bluźnierczego sądu, ale powiedział: Niech cię PAN zgromi*. Dn 12,1;

*lub: surowo skarci, upomni, ukarze Obj 12,7; Za 3,2

10. Ci więc bluźnią temu, czego nie znają; a to, co jak nierozumne zwierzęta zgodnie z naturą znają, to ich niszczy.

11. Biada im! Bo poszli drogą Kaina i oddali się dla zapłaty zwiedzeniu* Balaama, i poginęli w buncie Korego. Obj 2,14; Lb 16,1

*gr.: plane - błąd życiowy, moralny, fałszywe zasady

12. Ci są zmazami* na waszych ucztach miłości, bez obawy wspólnie z wami uczują, siebie samych pasąc; obłoki bezwodne, przez wiatry miotane; bezowocne drzewa późnojesienne, dwukrotnie obumarłe, które zostały wykorzystane; 2P 2,13; Iz 56,10

*gr.: spilas - skaza, plama, skryta pod wodą skała

13. Dzikie bałwany morskie, pieniające się swoją hańbą; gwiazdy zbląkane, dla których jest zachowany mrok ciemności w wieczność*. *lub: przez wieczność lub na (ten) wiek

14. Prorokował też o nich* Henoch, siódmy w linii od Adama, mówiąc: Oto przyszedł PAN wśród miriad** swoich świętych,

*lub: im; **miriada - 10 tysięcy Rdz 5,18; 1Tes 3,13; 2Tes 1,7

15. By dokonać sądu nad wszystkimi* i ujawnić wszystkie ich bezbożności, za wszystkie bezbożne czyny, którymi *wyrażali swą bezbożność*, i za wszystkie harde** słowa, które mówili przeciwko Niemu bezbożni grzesznicy***. *lub: przeciw wszystkim; **dost.: twarde

***hamartolos - oddany grzechowi, szczególnie niegodziwy

16. Szemrzący* i niezadowoleni** ze swojego losu, chodzący według swoich pożądliwości, a usta ich mówią nadęte*** słowa, a dla zysku podziwiają ludzi****.

Lb 16,11; Ps 106,25

*gr.: gongystes - pomruk wyrażający bunt, niezadowolenie

**lub: wciąż wynajdujący niedociągnięcia; ***gr.: hyperkonos - bardzo nabrzmiały, nadęty, nadmierny; ****dost.: oblicza

17. A wam, umiłowani, niech zostaną przypominane słowa zapowiedziane* przez apostołów Pana naszego Jezusa Chrystusa,

*gr.: proero - powiedzieć wcześniej, wypowiedzieć proroczo

18. *Gdy* mówili wam, że w ostatecznych* czasach będą szydercy, *którzy* chodzą według swoich bezbożnych poządliwości.

*gr.: eschatos - ostatni w czasie lub miejscu, skrajny

19. To są ci, którzy się sami odłączają*, zmysłowi**, nie mający Ducha. Rz 8,9; 1Kor 6,19

*gr.: apodiorido - rozłamać, wydzielić, rozdzielać, oddzielić

**gr.: psychikos - we władaniu duszy, duszewny

20. Ale wy, umiłowani, budujcie samych siebie w najświętszej wierze waszej, modląc się w Duchu Świętym, Rz 9,1; 14,17; 1Tes 1,5

21. Zachowajcie samych siebie w miłości Bożej, czekając na miłosierdzie Pana naszego Jezusa Chrystusa ku* życiu wiecznemu.

*gr.: eis - do, ku

Ga 6,16; 2Tm 1,2; Rz 5,5

22. I rozróżniając*, nad jednym** prawdziwie miejcie litość,

*gr.: diakrino - rozdzielać, oddzielać się, rozróżniać, wahać, osądzać, chwiać się **lub: a (dla) tych chwiejących miejcie ...

23. A innych* w bojaźni ratujcie**, wyrwywając ich od ognia, mając odrazę i do tuniki, która jest splamiona przez ciało. 2P 2,1

*lub.: a tych w lęku; **gr.: sodzo - zbawić, ocalić, uratować

24. A Temu natomiast, który was może zachować* od upadku i stawić przed obliczem swojej chwały bez nagany z radosnym uniesieniem, **lub: ustrzec* J 10,28; Rz 8,28; Flp 1,6

25. Jedyńemu mądrymu Bogu, Zbawicielowi naszemu, chwala i majestat, moc i władza, i teraz, i po wszystkie wieki. Amen

Objawienie apostoła Jana

1 Objawienie Jezusa Chrystusa, które dał mu Bóg, aby pokazał swoim sługom* to, co musi** się stać wkrótce***; a co zaznaczył**** przez posłanie swojego anioła służyć* swemu Janowi,

Am 3,7; Ga 1,12; IP 1,13

**lub: niewolnikom; **jest koniecznie; ***szybko; ****uszkazał*

2. Który poświadczył¹ Słowo Boga i świadectwo Jezusa Chrystusa*, a także cokolwiek zobaczył. **lub: złożył świadectwo* J 1,32; 19,35; 1J 5,7,9

**gr: christos - Pomazaniec, Mesjasz, Namaszczony, Chrystus*

3. Bogosławiony² ten, który czyta i ci, którzy słuchają słów tego proroctwa i zachowują³ to, co w nim jest napisane; albowiem czas jest bliski.

Obj 22,7; 1Tm 4,13; Jk 1,22

gr: makarios - por. Mt 5,3; **gr: tereo - por. Mt 19,17**

4. Jan do siedmiu zborów*, które są w Azji. Łaska wam i pokój od Tego, który jest i był, i który przychodzi; i od siedmiu duchów, które są przed Jego tronem;

Dz 9,31; Obj 5,6; Iz 11,2

**gr: ekklesia - wywołani z, zgromadzenie, zebranie publiczne*

5. I od Jezusa Chrystusa, który jest świadkiem wiernym*, pierworodnym z umarłych i władcą królów ziemi; który nas umiłował i obmył nas z naszych grzechów w swojej krwi,

Jr 42,5; Kol 1,15,18; 1Kor 6,11; Hbr 13,12; 1J 1,7

**gr: pistos - być godnym zaufania, być wiernym, wierzyć*

6. I uczynił nas królami i kapłanami Boga i Ojca swojego; Jemu chwała i moc na wieki wieków. Amen*

Wj 19,6; Iz 61,6; Obj 5,10

**gr: amen - z hebr.: godne wiary lub jako akt potwierdzenia*

7. Oto przychodzi z oblokami i ujrzy Go każde oko i ci, którzy Go przebili; i uderzą się w pierś* przez wzgląd na Niego wszystkie pokolenia** ziemi. Tak! Amen.

Hi 19,26;

**tj. jako gest żalu; **lub: plemiona* Mk 13,26; J 19,37

8. Ja jestem Alfa i Omega, początek* i koniec*, mówi Pan, który jest i był, i który przychodzi, Wszechmogący.

Obj 21,6; Iz 41,4; 48,12

**gr: arche - źródło, władza; **gr: teleos - koniec, granica, cel*

9. Ja, Jan i wasz brat i współczestnik w ucisku i w Królestwie, i w wytrwałości w Jezusie Chrystusie, byłem na wyspie, zwanej* Patnos, z powodu Słowa Bożego i z powodu świadectwa Jezusa Chrystusa. **dosl.: która jest zwana*

10. Byłem w Duchu* w dniu Pańskim i usłyszałem za sobą potężny** głos jakby trąby, mówiący:

Obj 4,2; 8,2; Hbr 12,19

**dosl.: stałem się w Duchu w Pański dzień; **lub: wielki*

11. Ja jestem Alfa* i Omega*, pierwszy i ostatni; a to, co widzisz, napisz w zwoju i pošlij do siedmiu zborów, które są w Azji: do Efezu, do Smyrny, do Pergamonu, do Tiatyry, do Sardes, do Filadelfii i do Laodycei.

Obj 1,8

**tj. pierwsza i ostatnia litera alfabetu greckiego*

12. I obróciłem się, aby zobaczyć co to za głos, który mówił ze mną; a gdy obróciłem się, ujrzałem siedem złotych świeczników,

13. A pośrodku siedmiu świeczników kogoś podobnego do Syna Człowieczego, który jest obleczony w szatę sięgającą stóp, i który jest przepasany na piersiach złotym pasem;

Dn 7,13; Mt 12,8; J 3,13

14. A głowa Jego i włosy białe jak biała włna i jak śnieg, a oczy Jego jak płomień ognia; **15.** I stopy Jego podobne do roztopionego droczonego metalu*, jakby rozpalone** w piecu, a głos Jego jak głos wielu wód.

**gr: chalkolibanon - nieznanzy stop metalu, cenniejszy od złota lub żółte kadzido; **może dotyczyć zarówno metalu jak i stop*

16. I miał w swojej prawej dłoni* siedem gwiazd, a z Jego ust wychodził ostry obosieczny** miecz, a Jego oblicze było jak słońce, gdy świeci w swojej mocy.

Ef 6,17; Hbr 4,12

**gr: cheir - ręka, ramię, dłoń, garść, jako metonimia - moc*

***tj. długi tracki miecz, noszony na prawym ramieniu*

17. A gdy Go ujrzałem, upadłem do Jego stóp jak martwy; i położył swoją prawą rękę* na mnie, mówiąc do mnie: Nie bój się! Ja jestem pierwszy i ostatni, **por. u. 16**

Obj 1,8

18. I żyjący; a byłem* martwy, a oto jestem żywy** na wieki wieków. Amen. I mam klucze Hadesu*** i śmierci. **lub: stałem się* Hbr 7,25;

***lub: żyjący; ***krajina umarłych, grób* Mt 16,19; Ps 68,20

19. Napisz to, co widziałeś, i to, co jest, i to, co zaraz ma się stać po tych wydarzeniach.

20. Oto tajemnica siedmiu gwiazd, które widziałeś w mojej prawej dłoni i siedmiu złotych świeczników: siedem gwiazd, to są

aniółowie siedmiu zborów, a siedem świeczników, które widziałeś, to jest siedem zborów.

2 Do anioła* zboru efeskiego* napisz: To mówi *Ten*^{***}, który trzyma siedem gwiazd w swojej prawej dłoni, który przechadza się wśród siedmiu złotych świeczników:

^{*lub: posłańca - por. Mk 1,2*}; ^{**Efez - być może - „nadzorca”}
^{***gr.: łade legei - wroczyście wyrażenie - „oto, co mówi Ten”}

2. Znam twoje czyny i twój trud, i twoją wytrwałość, i wiem, że nie możesz znieść* złych, i poddałeś próbie** tych, którzy zapewnniają, że są apostołami, a nimi nie są, i rozpoznałeś ich, że to kłamcy^{***},

Mt 7,23; 1Tes 5,21;

^{*lub: unieść; **doświadczyłeś; ***dost.: kłamliwi} Kor 11,13

3. I zniósłeś *wiele*, masz również wytrwałość* i trudziłeś się dla mojego imienia, a nie uległeś zmęczeniu.

Ps 25,11; Dz 9,16; Kol 3,17

^{*tj. cierpliwie znoszenie niesprzyjających okoliczności}

4. Ale mam przeciwko tobie *to*, że opuściłeś* pierwszą** swoją miłość.

Mt 13,22; 24,12; 1J 2,15

^{*lub: pozostawiłeś; **gr.: protos - przedni, pierwszy rangą, główny}

5. Pamiętaj* więc, skąd spadłeś i upamiętaj* się, i spełniaj pierwsze swoje uczynki; a jeśli nie, to przyjdę do ciebie szybko i poruszę twój świecznik z jego miejsca, jeśli się nie upamiętasz**.

Ez 16,60; 2Kor 7,10; 2P 1,12

^{*lub: przypomnij sobie; **zmień myślenie, zavróć}

6. Masz jednak to, że nienawidisz czynów* Nikolaitów^{***}, których i ja nienawidzę.

Obj 2,15

^{*lub: dzieł; **gr.: niko - zwyciężyć, podbić; gr.: laos - lud}

7. *Kto* ma ucho, niech usłyszy, co Duch mówi do zborów*: *Temu*, który zwycięża, dam jeść z drzewa życia, które jest w środku raju Boga. ^{*gr.: ekklesia - wywołani z} Rzd 2,9; Lk 23,43; ^{zgromadzenie, zebranie publiczne} 2Kor 12,4

8. A do anioła zboru smyrneńskiego* napisz: To mówi pierwszy i ostatni, który był martwy, a ożył: ^{*Smyrna - „mirra” - cierpienie} Obj 1,8

9. Znam twoje czyny i ucisk, i ubóstwo*, lecz jesteś bogaty; i bluźnierstwo tych, którzy mówią o sobie, że są Żydami, a nimi nie są, ale są synagogą** szatana.

Obj 3,9;

^{*lub: skrajna nędza; **zgromadzeniem} Rz 2,28-29; 9,6

10. Nie bój się żadnego z cierpień, które masz doznać. Oto diabeł zamierza wrzucić niektórych z was do więzienia, abyście zostali wypróbowani; i będziecie mieli ucisk przez dziesięć dni. Bądź wierny aż do śmierci, a dam ci wieniec* życia.

Jk 1,12

^{*gr.: peiradzo - być doświadczonym, kuszonym, próbowanym}

^{**lub: życie jako wieniec - gr.: stefanos - wieniec, laur}

11. *Kto* ma ucho, niech usłyszy, co Duch mówi do zborów: Kto zwycięża, nie dozna szkody* od drugiej śmierci.

Obj 2,7; 20,6; 21,8

^{*gr.: adikeo - czynić niesprawiedliwość, krzywdzić}

12. A do anioła zboru w Pergamonie* napisz: To mówi *Ten*, który ma ostry miecz** obosieczny: ^{*Pergamon - „wypłyśnienie”; **por. Obj 1,16*}

13. Znam twoje czyny i wiem gdzie mieszkasz, tam gdzie jest tron szatana; a trzymasz się mojego imienia i nie zaparłeś się mojej wiary, *nawet* w dniach, w których Antypas*, mój wierny świadek^{***}, został zabity u was, tam gdzie mieszka szatan.

1Tm 5,8; Hbr 3,6

^{*gr.: anty - w miejsce, przeciwko; gr.: pas - wszystkim}

^{lub skróć. forma imienia Antypater - „taki jak ojciec”}

^{**gr.: martyr - świadczyć aż do granic cierpienia - męczennik}

14. Ale mam nieco przeciwko tobie, że masz tam takich, którzy trzymają się nauki Balaama, który uczył Balaka, jak zastawić pułapkę* na synów Izraela, aby jedli rzeczy ofiarowane bożkom i popełniali nierząd**.

^{*lub: rzucić zgorszenie przed} Lb 31,15; 2P 2,15; Iz 23,7;

^{**gr.: porneuo - uprawiać rozpustę, nierząd} Ez 16,26

15. Także i ty masz takich, co trzymają się nauki Nikolaitów; których* nienawidzę.

^{*lub: której (nauki)} Dz 2,42; Mt 5,9; Dz 13,12; 1Tm 4,1

16. Upamiętaj się. A jeśli nie, to przyjdę szybko do ciebie i będę walczył z nimi mieczem* moich ust. ^{*długi tracki miecz - por. Obj 1,16*}

17. *Kto* ma ucho, niech usłyszy, co Duch mówi do zborów: *Temu*, który zwycięża, dam jeść z ukrytej manny, i dam mu biały kamyk*, a na tym kamyku jest napisane nowe imię, którego nikt nie poznał, jak tylko *ten*, który je otrzymuje.

Wj 16,33; Hbr 9,4; Iz 56,5

^{*symbol niewinności podczas głosowania - por. Dz 26,10}

18. A do anioła zboru w Tiatyrze* napisz: To mówi Syn Boży, który ma oczy** jak płomień ognia, a stopy Jego podobne do drogiego metalu: ^{*Tiatyra - „woń ucisku”; **dost.: Jego oczy}

19. Znam twoje czyny i miłość, i służbę, i wiarę, i twoją wytrwałość, i twoje ostatnie czyny, że są większe niż pierwsze.

20. Ale mam nieco przeciwko tobie, że pozwalasz kobiecie Izabel, która nazwała siebie prorokinią, nauczać i zwodzić* moje sługi, by popełniać nierząd i jeść mięso ofiarowane bożkom. ^{*lub: wprowadzać w błąd} 1Krl 16,31

21. I dałem jej czas, aby upamiętała się ze swojego nierządu; ale się nie upamiętała.

22. Oto ja rzucam ją na łożo*, a tych, którzy

z nią cudzołożą w wielki ucisk^{**}, jeśli nie upamiętają się ze swoich czynów;

^{*lub: toż na którym przenosi się chorego; **utrapienie}

23. A dzieci jej zabiję śmiercią^{*}; i poznają wszystkie zbory, że ja jestem *tym, który* bada nerki i serca; i dam każdemu z was według *waszych* czynów. ^{*dost.: w śmierci Ps 62,12}

24. Wam natomiast mówię i pozostałym, *którzy* są w Tiatryze, którzy nie mają tej nauki, i którzy nie poznali, jak mówią, głębin szatana: Nie włożę na was innego brzemienia; 25. Jednak *to*, co macie, trzymajcie, dopóki nie przyjdę.

26. A *kto* zwycięży i zachowuje aż do końca moje czyny, dam mu władzę nad poganami.

27. I będzie ich pasią^{*} za pomocą laski żelaznej^{**}, i już są kruszeni jak naczyzna gliniane. Tak jak i ja otrzymałem *władzę* od mojego Ojca, ^{*lub: karmić, władać; **przez, w lasce żelaznej}

28. Tak^{*} dam mu gwiazdę poranną. ^{Ps 2,9;}

^{*gr.: kai - i, a, tak, że - jako part. łącząca 2P 1,19; Obj 22,16}

29. *Kto* ma ucho, niech usłyszy, co Duch mówi do zbiorów^{*}. ^{*gr.: ekklesia - wywołani z - por. Obj 2,7*}

3 A do anioła^{*} zboru w Sardes^{**} napisz: To mówi *Ten, który* ma siedem duchów Boga i siedem gwiazd: Znam twoje czyny; i masz imię *głoszące*, że żyjesz, a jesteś martwy. ^{*lub: posłańca Obj 1,4; Lk 9,60;}

^{**Sardes - „czerwoni” Lk 15,24; Kol 2,13; 1Tm 5,6}

2. Zacznij czuwać i utwierdź to, co pozostało^{*}, a co ma umrzeć; nie znalazłem bowiem twoich czynów doskonałych^{**} przed Bogiem.

^{*dost.: pozostałe - rodz. nijaki l.mn.; **które są dopełnione}

3. Dlatego pamiętaj, w *jaki sposób* wzięłeś i usłyszałeś, strzeż *tego* i upamiętaj się^{*}. Jeśli więc nie staniesz się czujny, przyjdę do ciebie jak złodziej, a nie będziesz wiedział, o której godzinie przyjdę do ciebie.

^{*lub: zmień myślenie, zawróć 1Tes 5,2; 2P 3,10}

4. Masz też w Sardes kilka^{**} osób^{***}, które nie skały swoich szat, i *ci* chodzić będą ze mną w biał^{****}, gdyż są godni. ^{Mt 10,11; 2Tes 1,5}

^{*gr.: kai; **gr.: oligos - mało; ****dost.: imior; ****tj. w białych szatach}

5. *Kto* zwycięży^{*}, ten okryje się w białe szaty, i na pewno nie wymażę jego imienia ze zwoju życia, i wyznam jego imię przed obliczem mojego Ojca i przed Jego aniołami.

^{*dost.: zwyciężający - czas teraż. str. czynna Obj 17,8; 22,19}

6. *Kto* ma ucho, niech usłyszy, co Duch mówi do zbiorów^{*}. ^{*gr.: ekklesia - wywołani z - por. Obj 2,7*}

7. A do anioła^{*} zboru w Filadelfii^{**} napisz: To mówi Święty i Prawdziwy, *który* ma klucz Dawida, *który* otwiera, a nikt nie zamknie, zamyka, a nikt nie otworzy. ^{J 14,6; 1J 5,20}

^{*lub: posłańca; **Filadelfia - „miłość braterska”}

8. Znam twoje czyny; oto ja zapewniam^{*}, że przed tobą są otwarte drzwi, a nikt *nie* może ich zamknąć, gdyż masz małą moc^{**}, a *jednak* strzegłeś mojego Słowa i nie wyparłeś^{***} się mojego imienia. ^{2Kor 2,12; 1J 2,22; Obj 2,3}

^{*lub: dałem; **gr.: dynamis - Mk 7,29; **lub: odrzucić, zaprzeczyć}

9. Oto daję ci tych z synagogi szatana, *którzy* mówią o sobie samych, że są Żydami, a nimi nie są, lecz kłamią. Oto sprawię, by przyszlizli i oddali pokłon przed twoimi stopami, i poznali, że Ja ciebie umiłowałem.

10. Ponieważ zachowałeś słowo o mojej wytrwałości, Ja też cię zachowam^{*} od godziny próby, która ma przyjść na cały zamieszkały świat, aby doświadczyć mieszkających na ziemi; ^{*gr.: tereo - chronić, strzec - por. Mt 19,17* i J 17,15*}

11. Oto przychodzę szybko; trzymaj *to*, co masz, aby nikt nie wiał twojego wieńca.

12. Tego, *kto* zwycięży, uczynię filarem^{*} w świątyni Boga mojego, i już z niej z pewnością^{**} nie wyjdzie; i napiszę na nim imię Boga mojego, i imię miasta Boga mojego, nowej Jerozolimy, która zstępuje z nieba od Boga mojego, i moje nowe imię. ^{Ga 2,9;}

^{*gr.: stylos - kolumna, podpora Hbr 12,22}

^{*gr.: ou me - podwójne zaprzeczenie jako wzmocnienie}

13. *Kto* ma ucho, niech usłyszy, co Duch mówi do zbiorów^{*}. ^{*gr.: ekklesia - wywołani z - por. Obj 2,7*}

14. A do anioła zboru Laodycejczyków^{*} napisz: To mówi Amen, świadek wierny i prawdomówny^{**}, początek^{***} stworzenia Bożego:

^{*Laodikeia - „sprawiedliwość ludu” Kol 1,15}

^{**lub: prawdziwy; ***gr.: arche - źródło, władza, pochodzenie}

15. Znam twoje czyny, że nie jesteś ani zimny ani gorący; życzę ci obys^{*} był zimny albo gorący! ^{*obys - forma życzeniowa}

16. A tak, ponieważ jesteś letni, i ani zimny ani gorący, mam zamiar wymiotować cię z moich ust.

17. Ponieważ mówisz: Jestem bogaty i wzbogaciłem się i niczego nie potrzebuję; a nie wiesz, że ty jesteś nędzny i godny politowania, ubogi, ślepy i nagi. ^{Prz 13,7}

18. Radzę ci kupić u mnie złota wypalonego w ogniu, abyś stał się bogaty, i białe szaty, abyś się przyodziął, by nie ukazała się hańba

twojej nagości; i swoje oczy pomaż maścią*
leczącą wzrok, abyś widział. Ps 16,7

*gr: kollourion - maść, zwł. do oczu - znany wyrób z Laodycei

19. Ja tych, których miłuję*, napominam*
i wychowuję*. Bądź więc gorliwy* i upa-
miętaj się. *gr: fileo - miłować czule, ciepło Prz 3,11;

*gr: elencho - por. Mt 18,15; ***karcić, dyscyplinować

****lub: obudź swój zapal, staraj się usilnie Hbr 12,6

20. Oto stoję przy drzwiach i pukam; jeśli
ktoś usłyszy mój głos i otworzy drzwi, wejść
do niego i spożyć z nim wieczerzę, a on ze
mną. Łk 12,36

21. Temu, *kto* zwycięża, dam uśiąść ze mną
na moim tronie, jak i ja zwyciężyłem i usia-
dłem z Ojcem na Jego tronie.

22. *Kto* ma ucho, niech usłyszy, co Duch mó-
wi do zborów*. *gr: ekklesia - wywołani z - por. Obj 2,7*

4 Po tych* *wydarzeniach* zobaczyłem,
a oto drzwi otwarte są w niebie, i głos
pierwszy, który słyszałem jakby trąby mówią-
cy ze mną, powiedział: Wstąp tutaj, a pokażę
ci, co musi się stać po tych* *wydarzeniach*.

*gr: meta tauta - po tych - l. mn. 1Tes 4,16; Obj 11,12

2. I natychmiast znalazłem* się w duchu,
i oto *ujrzałem* tron umieszczony w niebie,
a na tronie *ktoś* siedzący. *dost.: stałem się Dn 7,9

3. A *Ten, który* siedzi*, podobny był z wyglą-
du do kamienia jaspisu i sardynu*; a wokoło
tronu *była* tęcza podobna z wyglądu do szma-
ragdu. *dost.: siedzący; **lub: karneol - mineralu koloru ciała

4. A wokół tronu dwadzieścia cztery trony;
a na tronach widziałem siedzących dwudzie-
siętu czterech starszych*, odzianych w białe
szaty, a mieli na swoich głowach złote wień-
ce*. *por: Tyt 1,5**; **por: Obj 6,2* 2Tm 4,8; Łk 22,30

5. A z tronu wychodzą błyskawice, gromy,
głosy i siedem lamp* ognistych* płonących
przed tronem, to jest siedem duchów Boga.

*lub: pochodni; **dost.: ognia Obj 3,1; 5,6

6. A przed tronem szkliste morze, podobne
do kryształu, a pośrodku tronu i wokoło tro-
nu cztery stworzenia*, pełne oczu z przodu
i z tyłu. *gr: dzoon - żywe istoty, zwierzęta, bestie Ez 10,14

7. I pierwsze stworzenie* było podobne do
lwa, a drugie stworzenie* podobne do ciele-
cia, a trzecie stworzenie* miało twarz jak
człowiek, a czwarte stworzenie* było podob-
ne do lecącego orła. *por: w 6* Ez 1,10; Dn 7,4

8. I każde z czterech stworzeń miało do-
okoła po sześć skrzydeł, i wewnątrz były peł-

ne oczu; i nie mają odpoczynku ani we dnie
ani w nocy, mówiąc: Święty, Święty, Święty
jest Pan, Bóg Wszechmogący, który był i jest,
i *który* przychodzi. IJ 5,7

9. A kiedy* cztery stworzenia oddadzą chwa-
łę i cześć*, i dziękczynienie *Temu, który* sie-
dzi na tronie, i żyjącemu na wieki wieków,
*lub: ilekroć, kiedykolwiek; **gr: time - por. Obj 5,13*

10. Dwudziestu czterech starszych upada*
przed *obliczem Tego, który* siedzi na tronie,
i oddają pokłon żyjącemu na wieki wieków,
i rzucają swoje wieńce przed tronem, mó-
wiąc: *dost.: upadnie - czas przyszły 1Kor 9,25; 1P 5,4

11. Godny jesteś, **PANIE**, przyjąć chwa-
łę i cześć, i moc; gdyż Ty stworzyłeś wszyst-
kie rzeczy i z Twojej woli* trwają* i zostały
stworzone. 2Sm 22,4; Ps 18,3; Obj 5,9

*gr: thelema - wola, pragnienie, upodobanie, wybór; **dost.: są

5 I zobaczyłem w prawej ręce* siedzącego
na tronie wójty zapisany wewnątrz i ze-
wnątrz*, zapieczętowany siedmioma pie-
częciami. Dn 12,4; 1Krl 22,19; 2Krn 18,18; Ps 47,9

*lub: w prawicy, na prawicy; **dost.: od tyłu - tj. z dwóch stron

2. I zobaczyłem mocarnego anioła, obwiesz-
czającego potężnym głosem: Kto jest godny
otworzyć zwoj i złamać* jego pieczęć?

*gr: tyo - rozdzielić na części, rozwiązać, zburzyć, unieważnić

3. I nikt nie mógł, ani w niebie, ani na ziemi,
ani pod ziemią otworzyć zwoju, ani zająrzeć*
do niego. *lub: ani patrzeć na niego Hi 15,15

4. I bardzo płakałem, że nie został znalezo-
ny nikt godny, *by* otworzyć i czytać zwoj, ani
zająrzeć* *do* niego. *lub: ani patrzeć na niego

5. I jeden ze starszych* mówi *do* mnie: Nie
płacz; oto zwyciężył* lew, który jest z poko-
lenia Judy, korzeń* Dawida, *by* otworzyć
i złamać siedem jego pieczęci. Iz 11,1.10

*por: Tt 1,5**; **gr: nikao - zwyciężyć, odnieść triumf, zdobyć,
podbić; **gr: hridza - korzeń, odrost, szcep, pęd

6. I zobaczyłem, a oto pośrodku tronu i czte-
rech stworzeń*, i pośrodku starszych stoi Ba-
ranek, jakby zabity*, mający siedem rogów
i siedem oczu, które są siedmioma duchami
Boga, posłanymi na całą ziemię. Obj 13,8

*lub: żywa istota, zwierzę; **lub: brutalnie zamordowany

7. I przyszedł, i wziął zwoj z prawej ręki sie-
dzącego na tronie.

8. I gdy wziął zwoj, czworo stworzeń i dwu-
dziesiętu czterech starszych upadło przed Ba-
rankiem, a każdy z *nich* miał cytrę* i złotą

czasę pełną kadzidla, którymi są modlitwy świętych. *gr: kithara - rodzaj liry Ps 33,2; 43,4; Obj 8,4

9. I śpiewają nową pieśń, mówiąc: Godny jesteś wziąć zwój i otworzyć jego pieczęć; bo byłeś zabity*, i odkupiłeś nas Bogu swoją krwią** z każdego pokolenia***, języka, ludu i narodu, *lub: brutalnie zamordowany Obj 14,3;

**dost.: w swojej krwi; ***lub: plemienia Ps 149,1; Iz 42,10

10. I uczyniłeś nas królami i kapłanami Bogu naszemu, i królować będziemy na* ziemi.

*lub: nad ziemią Wj 19,6; 1P 2,5; Dn 7,18,27

11. I widziałem, i słyszałem głos wielu aniołów wokoło tronu i stworzeń, i starszych*; a ich liczba była miriady** miriad i tysiące tysięcy, *gr: presbyteros - por. Tł 1,5** Obj 19,6;

**miriada - 10 tysięcy Dn 7,10; Hbr 12,22

12. Mówiących potężnym głosem: Godny jest ten Baranek, który został zabity*, wziąć moc i bogactwo, i mądrość, i siłę, i cześć**, i chwałę, i błogosławieństwo. Obj 4,11; J 3,35

*lub: brutalnie zamordowany; *gr: time - por. w 13**

13. A wszelkie stworzenie, które jest w niebie i na ziemi, i pod ziemią, i na morzu, i wszystko, co w nich jest, słyszałem jak mówiło: Siedzącemu na tronie i Barankowi błogosławieństwo*, cześć**, chwała i moc na wieki wieków. Ps 96,11; 148,2; Iz 42,10

*lub: wystawianie; *gr: time - szacunek, poważanie, godność

14. I cztery stworzenia mówiły: Amen. I dwudziestu czterech starszych upadło i oddało pokłon* żyjącemu na wieki wieków. Obj 4,9; 19,4

*lub: oddało cześć - pieru. całować czując dłoń - por. Mk 15,19**

6 I zobaczyłem, gdy Baranek otworzył jedną z pieczęci, i usłyszałem jedno z czterech stworzeń*, mówiące jakby głosem gromu: Przyjdź i patrz**.

Ps 66,5; J 1,34.39; 4,29

*lub: żywych istot, zwierząt, bestii; **por. Obj 6,3*

2. I zobaczyłem, a oto biały koń; a ten, który na nim siedział miał łuk, i dano mu wieniec*, i wyszedł zwyciężając**, i aby zwyciężył. Za 6,3

*gr: stefanos - wieniec zwycięstwa, w odróżnieniu od korony władzy - gr: diademos; **lub: już zwyciężając - czas teraźniejszy

3. A gdy otworzył drugą pieczęć, słyszałem drugie stworzenie, mówiące: Przyjdź i patrz*.

*gr: blepo - widzieć, patrzeć, mieć zrozumiem tu: tryb rozkaz.

4. I wyszedł drugi koń, ognistoczerwony; a siedzącemu na nim, zostało dane* zabrać pokój z ziemi, aby jedni drugich zabijali**, i został mu dany* wielki miecz.

*gr: didomi - darować, dać, upoważnić, sprawić, zezwolić

**gr: sfadzo - por. w 9* Za 1,8; 6,2; Iz 10,5; Ez 30,24

5. A gdy otworzył trzecią pieczęć, słyszałem trzecie stworzenie, mówiące: Przyjdź* i patrz**. I widziałem, a oto koń czarny; a ten, który na nim siedział, miał wagę w swojej ręce.

*gr: erchomai - przyjść, przybywać, ukazać się; **tryb rozkaz.

6. I słyszałem głos spośród czterech stworzeń, mówiący: Kwarta* pszenicy za denara, i trzy kwarty jęczmienia za denara, a oliwki i wina nie wyrządzą szkody**.

Za 6,2; 2Krl 7,1

*gr: choniks - 1,1 litra; zwykle 1 denar to 15-20 kwart pszenicy

**lub: (nie) niszczy, krzywdzi, wyrządzą niesprawiedliwość

7. A gdy zdjął czwartą pieczęć, słyszałem głos czwartego stworzenia*, mówiący: Przyjdź i patrz**.

*lub: żywa istota, zwierzę; **por. w 3*

8. I zobaczyłem, a oto koń bladezielony, a ten, który na nim siedział, miał na imię Śmierć, i Hades* idzie z nim; i dano im władzę nad czwartą częścią ziemi, aby zabijając mieczem i głodem, i śmiercią**, i przez dzikię zwierzęta ziemi. Pwt 30,15; Obj 1,18; 20,13

*tj. krańca umarłych - hebr. Szool por. Dz 2,27 i Ps 16,10

**dost. w mieczu i w głodzie, i w śmierci - karą śmierci?

9. A gdy otworzył piątą pieczęć, zobaczyłem poniżej ołtarza dusze zabitych* z powodu Słowa Bożego i z powodu świadectwa, które posiadali.

Obj 1,9; 2,13; J 16,2; 2Tm 4,6

*gr: sfadzo - brutalnie zamordować, zavrażnić, rwać śmiertelnie

10. I wołali* potężnym głosem, mówiąc: Jak długo**, Panie, Święty i Prawdziwy, nie osądzisz i nie pomścisz naszej krwi na mieszkających ziemi?

Ps 13,1; Rdz 4,10;

*lub: krzyczęli; **dost.: aż do kiedy Iz 1,24; Jr 46,10

11. I dano każdemu z nich długą białą szatę, i powiedziano im, aby odoczywali jeszcze krótki czas, aż* wypełnią liczbę ich współsług i ich braci, którzy mają być zabici**, jak i oni. *lub: aż do Łk 9,29; Dz 1,10; Obj 7,13

**gr: apokteiono - zabić, pozbawić życia, wykonać wyrok śmierci

12. I zobaczyłem, gdy otworzył szóstą pieczęć, a oto nastąpiło wielkie trzęsienie ziemi, i słońce stało się czarne jak wór włosienny, i księżyc stał się jak krew,

Obj 11,13; Am 8,9

13. I gwiazdy nieba spadły na ziemię, jak potrząśnięty przez gwałtowny wiatr figowiec zrzuca z siebie swoje niedojrzałe figi.

14. I niebo zostało rozdzielone jak zwój, który jest rolowany, i każda góra i wyspa ze swoich miejsc zostały poruszone*

Iz 34,4; 2P 3,10

*gr: kineo - uprawiać w ruch, usunąć, wstrząsnąć

15. I królowie ziemi, i dostojnicy, i bogaci, i dowódcy wojskowi, i mocarze, i każdy

niewolnik, i każdy wolny ukryli się* w jaskiniach i w skalach gór,

Hi 34,19; Oz 10,8; Ełk 23,30

*gr: heautou - siebie, samych siebie Ps 2,10; Iz 24,21

16. I mówili do gór i skał: Padnijcie na nas i ukryjcie nas przed obliczem *Tego, który* siedzi na tronie, i przed gniewem Baranka;

17. Nadszedł bowiem wielki dzień Jego gniewu, a kto może się ostać*? **dost.: ustać, stanąć*

7 I potem zobaczyłem czterech aniołów, stojących na czterech węgłach* ziemi, trzymających cztery wiatry ziemi, aby nie wiał wiatr na ziemię, ani na morze, ani na żadne drzewo. **dost.: rogach, narożnikach Dn 7,2*

2. I zobaczyłem innego anioła wstępującego od wschodu słońca, mającego pieczęć Boga żywego*, i zawołał potężnym głosem do czterech aniołów, którym zostało dane czynić szkodę** ziemi i morzu,

*lub: żyjącego; **gr: adikeo - czynić niesprawiedliwośći krzywdzić, szkodzić, czynić zło, niszczyć

3. Mówiąc: Nie wyrządzajcie szkody ani ziemi, ani morzu, ani drzewom, aż odciśniemy pieczęć na czołach sług* Boga naszego.

*gr: doulos - niewolnik, w myśli hebr.: sluga Obj 9,5

4. I usłyszałem liczbę *tych*, którzy są opieczętowani: sto czterdzieści cztery tysiące opieczętowanych ze wszystkich* pokoleń synów Izraela:

Rdz 49,28; Obj 14,1; 21,12; Ez 9,4

*Juda jako pierwszy - brak pokolenia Dana i Efraima - jest Józef i Manasses jako pierworodny Józefa w miejsce Eframa - Rdz 48,14 i Lewi - niezliczany pośród Izraela - Lb 1,49

5. Z pokolenia Judy dwanaście tysięcy opieczętowanych, z pokolenia Rubena dwanaście tysięcy opieczętowanych, z pokolenia Gada dwanaście tysięcy opieczętowanych,

6. Z pokolenia Asera dwanaście tysięcy opieczętowanych, z pokolenia Naftalego dwanaście tysięcy opieczętowanych, z pokolenia Manasses dwanaście tysięcy opieczętowanych,

Rdz 48,5

7. Z pokolenia Symeona dwanaście tysięcy opieczętowanych, z pokolenia Lewiego dwanaście tysięcy opieczętowanych, z pokolenia Issachara dwanaście tysięcy opieczętowanych,

Rdz 49,7; Lb 1,49

8. Z pokolenia Zebulona dwanaście tysięcy opieczętowanych, z pokolenia Józefa dwanaście tysięcy opieczętowanych, z pokolenia Beniamina dwanaście tysięcy opieczętowanych.

Rdz 49,27

9. Potem* zobaczyłem, a oto wielki tłum ludzi, których nikt nie mógł zliczyć, z każdego narodu, i plemion**, i ludów, i języków, stojących przed tronem i przed Barankiem, odzianych w długie białe szaty, a w ich rękach *były* palmy.

Ps 22,27; Dz 14,1; 17,4; Ełk 12,1; *gr: meta lauta - po tych; **lub: pokolenia jak w: 4 Rz 11,25

10. I wołali potężnym głosem, mówiąc: Zbawienie w Bogu naszym, siedzącym na tronie, i w Baranku.

Ps 3,8; Jr 3,23; Obj 19,1

11. I wszyscy aniołowie stanęli wokół tronu i wokół starszych i czterech stworzeń, upadli przed tronem na swoje oblicze i oddali pokłon* Bogu, mówiąc:

Obj 11,16; Mt 28,9; 1Kor 14,25

lub: oddali cześć - pierw: całować czując dłoń - por: Mk 15,19

12. Amen. Błogosławieństwo* i chwała, i mądrość, i dziękczynienie, i cześć, i moc, i siła Bogu naszemu na wieki wieków. Amen.

*gr: eulogia - utworz. pochwalny na cześć Boga, chwala, błogosławieństwo, dar, dobrodziejstwo, pochlebne słowo

13. A w odpowiedzi, jeden ze starszych powiedział do mnie: Kim są ci, którzy obleczni są w długie białe szaty i skąd przyszli?

14. I powiedziałem mu: Panie, ty wiesz. I powiedział mi: *To* są ci, którzy przychodzą z wielkiego ucisku* i wyprali swoje szaty** i wybielili je we krwi Baranka.

1P 1,19; Obj 2,9;

gr: thlipsis - ucisk, cierpienie, niedola - Mt 24,21 1Kor 6,11

*gr: stolos - buźna, męska szata sięgająca kostek

15. Dlatego są przed tronem Boga i służą Mu dniem i nocą w Jego szatyni*, a *Ten, który* siedzi na tronie, rozciągnie nad nimi namiot.

*gr: naos - właściwy Iz 49,10; 65,13; J 4,14 obszar świątyni - dol. miejsca świętego i najświętszego

16. Nie będą głodować*, ani pragnąć i nie uderzy** na nich *żar* słońca, ani żaden upał.

*lub: cierpieć głód, łaknąć, być w potrzebie; **dost.: padnie

17. Baranek bowiem, *który jest* pośrodku tronu, będzie ich paść i poprowadzi ich do* źródła wód żywych; i otrze Bóg wszelką łzę z ich oczu. **dost.: nad żyjącymi źródłami wód Obj 21,4*

8 A gdy zdjął siódmą pieczęć, nastąpiła ciśsza w niebie *na* jakieś pół godziny.

2. I zobaczyłem siedmiu aniołów, którzy stali przed Bogiem, i dano im siedem trąb.

3. A inny anioł przyszedł i został postawiony przy ołtarzu, mając złotą kadzielnicę; i dano mu wiele kadzidla, aby ofiarował je z modlitwami wszystkich świętych na złotym ołtarzu, który jest przed tronem. *Wj 30,1; Hbr 9,4*

4. I wzniosł się dym kadzidel z modlitwami świętych z ręki anioła przed Bogiem.

Obj 5,8; Ps 141,2; Łk 1,10

5. I wziął anioł kadzielnicę, i napełnił ją ogniem z ołtarza, i zrzucił na ziemię, i zabrzmiały głosy i grzmoty, i błyskawice, i trzęsienie ziemi. ^{*dosl.: staly się; **lub: dźwięki}

6. A siedmiu aniołów, którzy mieli siedem trąb, przygotowało siebie, aby zatrzeć.

7. I zatrzębał pierwszy anioł, i powstał grad i ogień zmieszane z krwią, i zostały zrzuczone na ziemię, a trzecia część drzew została spalona, i cała zielona trawa została spalona. ^{*gr: ginomai - por. u 11**} Wj 9,23; Ps 18,12; 78,46

8. I zatrzębał drugi anioł, i jakby wielka góra płonąca ogniem została zrzuczona w morze, i trzecia część morza stała się krwią.

^{*dosl.: która jest płonąca}

Jr 51,25

9. I zginęła w morzu trzecia część stworzeń mających dusze, i trzecia część okrętów uległa zniszczeniu.

10. I zatrzębał trzeci anioł, i spadła z nieba wielka gwiazda, płonąca jak pochodnia, i spadła na trzecią część rzek i na źródła wód. ^{*lub: która jest zapalona} Jud 1,13; Łk 10,18;

^{**lub: lampa oliwna} Obj 9,1; Iz 14,12; 2Krl 2,19

11. A imię tej gwiazdy brzmi Piolun; i zamieniła się trzecia część wód w piolun, i wielu ludzi zmarło od tych wód, bo stały się gorzkie.

Pwt 29,18; Wj 15,23; Jr 23,15; Am 5,7

^{*dosl.: jest nazwane - gr: lego - mówić, nazywać, wypowiadać}

^{**dosl.: staje się - gr: ginomai - stawać się, rodzić, zaistnieć, być}

12. I zatrzębał czwarty anioł, i została uderzona trzecia część słońca i trzecia część księżyca, i trzecia część gwiazd, aby trzecia część ich została pograżona w ciemności, i trzecia część dnia nie zajaśniała, podobnie i noc.

^{*lub: ukazała się, stała się widoczna} Wj 10,21; Iz 13,10

13. I zobaczyłem, i slyszalem jednego anioła, lecącego środkiem nieba, mówiącego potężnym głosem: Biada, biada, biada mieszkającym na ziemi, z powodu głosów trąb pozostałych trzech aniołów, którzy mają zatrzeć.

^{*tj. w zenicie}

Prz 23,29; Iz 5,20; Mt 23,27

^{**wyraz dziękonośladowczy „och” - wyrażający żal lub grozę}

9 I zatrzębał piąty anioł, i widziałem spadającą z nieba na ziemię gwiazdę, i został mu dany klucz od studni otchłani.

^{*lub: jej - domysł. gwieździe} Iz 14,15; Za 9,11; Łk 10,18

^{**gr: Abyssos - otchłani, czełbaś, bezdenna głębia - por. u 11}

2. I otworzył studnię otchłani; i wzniosł się dym ze studni jak dym z wielkiego pieca, i słońce, i powietrze zostało zaćmione od dymu studni. ^{*lub: otworzyła (gwiazda)}

3. I z dymu wyszły na ziemię szarańcze; i dano im władzę, władzę jaką na tej ziemi mają skorpiony,

Wj 10,4-6; Iz 33,4;

^{*gr: eksousia - autorytet, prawo, moc, urząd} Ne 3,15

^{**lub: władzę jak mają skorpiony ziemi}

4. I powiedziano im, żeby nie szkodziły trawie ziemi, ani żadnej zieleni, ani żadnemu drzewu, a tylko samym ludziom, którzy nie mają pieczęci Boga na swoich czołach.

^{*dosl.: uszczelkiej zieleni - gr: chloros - zieleń, uszysztko, co zielone}

5. I dano im nakaz, żeby ich nie zabijały, lecz aby byli dręczeni przez pięć miesięcy; a ból ich jest jak ból ukłucia skorpionia, gdy rani człowieka. ^{*gr: basanismos - tortura, męka - por. Mk 5,7**}

6. I w tych dniach ludzie będą szukać śmierci, ale jej nie znajdą; i będą pragnąć umrzeć, ale śmierć od nich ucieknie.

Hi 3,21;

^{*gr: epithymeo - pożądać - por. Jk 4,2*} Łk 23,30; Iz 2,19

7. A z wyglądu szarańcze były podobne do koni przygotowanych do wojny, a na ich głowach były jakby wieńce podobne do złota, a twarze ich jak twarze ludzi;

Na 3,17;

^{*lub: podobieństwo, podobne formą} Dn 7,4; Jl 2,4

8. I miały włosy jak włosy kobiet, a zęby ich były jak zęby lwów;

9. I miały pancerze jakby pancerze żelazne, a szum skrzydeł ich jak głos wozów, gdy wiele koni biegnie do bitwy; ^{*dosl.: glos} Jl 2,5

10. I ogony miały podobne jak u skorpionów, a żądła były w ich ogonach, a moc ich – szkodzić ludziom przez pięć miesięcy; ^{*dosl.: skorpionom; **autorytet, prawo, władza - por. Obj 9,3*}

11. I mają nad sobą króla, anioła otchłani, na imię mu po hebrajsku Abaddon, a w greckim ma imię Apollon.

Hi 21,30; J 8,40;

^{*gr: Abyssos - por. Łk 8,31*; **tj. Niszczyciel} J 12,31; Ef 2,2

12. Jedno biada odeszło; oto nadchodzą po tych wydarzeniach jeszcze dwa biada.

^{*gr: ouai „och” - słowo wyrażające żal lub trwożę - Mt 11,21*}

13. I zatrzębał szósty anioł, i slyszalem głos jeden z czterech rogów złotego ołtarza, który jest przed Bogiem,

2Krn 4,19; Łk 1,11

^{*gr: enopion - przed obliczem, w obecności, oko w oko}

14. Mówiący szóstemu aniołowi, który miał trąbę: Rozwiąż czterech aniołów związanych wielką rzeką Eufrat.

^{*gr: ljo - rozwiązać, rozłożyć na części, znieść - 2P 3,12**}

^{**lub: postać; ***gr: deo - wiązać, pętać, skłapywać tańczuchem}

15. I zostali rozwiązani czterej aniołowie, przygotowani na tę godzinę i dzień, i miesiąc, i na rok, aby zabili trzecią część ludzi.

16. I liczba wojsk konnych była dwa miriady* miriad; i usłyszałem jego liczbę.

*miriada - 10 tysięcy, tutaj 200 mln. Obj 8,7; Dn 7,10; Ez 23,6

17. I tak zobaczyłem w tym widzeniu konie; a ci, którzy siedzieli na nich mieli pancerze barwy ognistoczerwonej, i hiacintu, i siarki; a głowy koni były jak głowy lwów, i z ich pysków* wychodził ogień, dym i siarka.

*gr: stoma - usta, pysk, ostrze miecza Iz 5,28

18. Od tych trzech plag została zabita trzecia część ludzi: od ognia, od dymu i od siarki, które wychodziły z ich pysków*.

*lub: ust

19. Albowiem moc* ich jest w ich pyskach i w ich ogonach; bo ich ogony są podobne do węży mających głowy; i nimi szkodzą.

*gr: eksousia - aurytety, prawo, moc, urząd

20. A pozostali ludzie, którzy nie zostali zabici tymi ciosami, nie upamiętali* się z dzieł swoich rąk, tak by nie kłaniali się demonom i bożkom złotym, i srebrnym, i miedzianym, i kamiennym, i drewnianym, które nie mogą ani widzieć, ani słuchać, ani chodzić;

*gr: metaneo - zmienić myślenie, 1Kor 10,21; 1Tm 4,1

zawrócić, żalować, opamiętać się, nawrócić, odezwać skrusze 21. I oni nie upamiętali się, ani ze swoich morderstw*, ani ze swoich czarów**, ani ze swojego nierządu, ani ze swoich kradzieży.

*gr: fonos - mord, rzeź, zabójstwo

**gr: pharmakeia - używu. środków odurzających, gusła, magia

10 I zobaczyłem innego mocarnego* anioła zstępującego z nieba, odzianego w obłok, a nad jego głową była tęcza, a jego oblicze jak słońce, i jego stopy jak kolumny ognia.

*gr: ischyros - silny, stanowczy, mocny

2. I miał w swojej ręce otwarty mały zwój*, i postawił swoją prawą stopę na morzu, a lewą na ziemi.

*gr: bibliardion - mały zwój Obj 5,1

3. I zawołał* potężnym głosem, tak jak lew ryczy; a gdy zawołał*, przemówiło siedem gromów swoimi głosami.

Obj 8,5; 14,2; 15,1.7

*gr: kradzo - krzyczeć, wołać głośno, wrzeszczeć, krakać 4. I gdy siedem gromów przemówiło swoimi głosami, zamierzałem pisać; ale usłyszałem głos z nieba, mówiący do mnie: Zapieczętuj to, co mówiło siedem gromów i nie zapisuj tego.

Hbr 2,2-3; Dn 8,26; 12,4.9

5. A anioł, którego zobaczyłem stojącego

na morzu i na ziemi, podniósł swoją rękę ku niebu,

6. I przysiągł na żyjącego na wieki wieków, który stworzył* niebo i to, co jest w nim, i ziemię i to, co jest na niej, i morze i to, co jest w nim, ze czasu** już nie będzie.

*gr: ktidzo - stworzyć, założyć miasto, uformować, zmieniać

**gr: chronos - czas, wiek, chwila Rdz 1,1; Ne 9,6; Kol 1,16

7. Ale w dniach głosu siódmego anioła, gdy będzie miał trąbić, dokona się tajemnica Boga, jak ogłosił to jako dobrą nowinę swoim sługom*, prorokom.

Mk 4,11; 2Tes 2,7; *gr: doulos - niewolnik - por: Obj 15,3* 1Tm 3,9.16; Obj 1,20

8. A głos, który słyszałem z nieba, ponownie mówił ze mną i powiedział: Idź, weź mały zwój, który jest otwarty w ręce anioła stojącego na morzu i na ziemi.

Iz 30,21; Dn 12,5

9. I poszedłem do anioła, i powiedziałem mu: Daj mi mały zwój. I powiedział mi: Weź i go zjedz, a będziee gorzki w twoich wnętrznościach*, ale w twoich ustach będzie słodki jak miód.

*gr: koilia - brzuch, żołądek, ton

10. I wziąłem mały zwój z ręki anioła, i go zjadłem, i był w moich ustach słodki jak miód; ale gdy go zjadłem, stał się gorzki w moich wnętrznościach*.

por: u: 9 Ez 2,10; Ps 19,10

11. I powiedział mi: Trzeba* ci ponownie prorokować nad ludami i narodami, i językami, i wieloma królami.

Jr 25,30; Dz 2,17; 1Kor 14,3

*gr: dei - jest konieczne, trzeba, należy, przystoi

11 I dano mi trzcinę podobną do laski; a anioł stał, mówiąc: Wstań i zmierz świątynię Boga, ołtarz i tych, którzy w niej oddają pokłon*.

1Kor 3,16; 2Tes 2,4; 1P 2,5

*pietu: całować czyjąś dłoń w wyrazie szacunku i czci

2. A wyłącz* zewnętrzny dziedziniec, który jest przed świątynią**, i nie mierz go, dany jest bowiem poganom; i będą deptać święte miasto przez czterdzieści dwa miesiące.

gr: ekballo - odrzucić, wypchnąć - por: Mt 8,12 Lk 21,24

gr: naos - właściwy budynek świątyni - por: 2Tes 2,4

3. I dam dwóm moim świadkom*, i będą prorokować tysiąc dwieście sześćdziesiąt dni odziani we włosienice**.

Mt 17,3

*gr: martyr - świadczący aż do granic cierpienia - mezenmik

**gr: sakkos - szorstkie płótno, szata pątnika lub petenta

4. Oni – to dwa drzewa oliwne i dwa świeczniki*, które stoją przed** Bogiem ziemi.

*lub: stojak lampy do umieszczania świecznika Za 4,14

**gr: enopion - przed obliczem, w obecności, oko w oko

5. I jeśli ktoś zechce im szkodzić, ogień wy-

chodzi z ich ust i strawia ich nieprzyjaciół; a jeśli ktoś zechce im szkodzić, w ten sposób musi* on zostać zabity.

Lb 16,28;

*lub: konieczne jest, trzeba

2Krl 1,10; Jr 5,14

6. Oni mają władzę* zamknąć niebo, aby nie padał deszcz w dniach ich prorokowania; i mają władzę nad wodami, aby je obrócić w krew, i uderzyć ziemię wszelką klęską** , ilekroć by chcieli.

1Krl 17,1; Łk 4,25; Wj 7,19; Ps 105,26

gr: eksousia - por. Obj 9,19; **lub: cios, plaga, nieszczęście

7. A gdy dopełnią* składać swoje świadectwo, dzikie zwierzę wychodzące z otchłami** stoczy z nimi bitwę, zwycięży ich i ich zabije.

*gr: teleo - doprowadzić do końca, osiągnąć cel Obj 13,1;

**gr: Abyssos - czeluść, otchłań, bezdenna głębia Obj 17,8

8. I zwłoki ich będą leżeć na placu* wielkiego miasta, które duchowo nazywane jest Sodomą i Egiptem, gdzie i nasz Pan został ukrzyżowany.

*lub: ulicy Ps 79,2; Rdz 13,13; Jr 23,14

9. A ludzie z różnych ludów i plemion* , i z języków, i z narodów patrząc będą na zwłoki przez trzy i pół dnia; a ich zwłok nie dopuszczą złożyć w grobach** .

*gr: fyle - plemię, naród, ród; **lub: grobowcach

10. A mieszkańcy ziemi będą radować się nad nimi i będą się weselić; i będą posyłać dary jedni drugim, dlatego że ci dwaj prorocy* dręczyli** mieszkańców ziemi.

*dosł.: mówiący przed, w imieniu - hebr.: nabi lub ro'eh - widzący

gr: basanidzo - por. Obj 14,10 Ps 35,19; Ne 8,10; Es 9,19

11. A po trzech i pół dnia duch zycia od Boga wstąpił w nich, i stanęli na swoich nogach, a wielki strach padł na tych, którzy ich oglądali.

Rdz 2,7; Rz 8,2; Jr 33,9

12. I usłyszeli potężny głos z nieba, mówiący im: Wstapcie tu; i wstąpili do nieba w obłoku, i patrzyli na nich ich nieprzyjaciele.

13. A w tej godzinie nastąpiło wielkie trzęsienie ziemi. I upadła dziesiąta część miasta, i zginęło podczas trzęsienia ziemi siedem tysięcy osób* spośród ludzi; a pozostali przestraszyli się i oddali chwałę Bogu nieba.

*dosł.: imion Ps 136,26; Dz 1,15; 1Sm 6,5

14. Drugie biada* przeszło; oto trzecie biada przychodzi szybko.

*por. Obj 8,13**

15. I zatrąbił siódmy anioł, i rozległy się potężne głosy na niebie, mówiące: Królestwa tego świata stały się królestwem PANA naszego i Jego Pomazańca, i królować będzie na wieki wieków.

Obj 12,10; Ps 22,27-28;

*lub: Chrystusa, Mesjasza Iz 60,12; Dn 2,44; 7,14; Łk 1,33

16. I dwudziestu czterech starszych* , którzy siedzą przed Bogiem na swoich tronach, upadło na swoje oblicza i oddało pokłon Bogu,

*gr: presbyteros - określił, godności urzędu (starszego)

17. Mówiąc: Dziękujemy Tobie, PANIE, Boże Wszechmogący, który jesteś i byłeś, i który przychodzisz, że wzięłeś swoją wielką moc i zacząłeś królować* ;

Obj 4,9;

*dosł.: zapanowałeś, zakrólowałeś Ps 98,1; Rdz 17,1

18. A narody uniosły się gniewem* , i nadszedł gniew Twój oraz czas sądenia umarłych, aby dać nagrodę** Twoim sługom, prorokom i świętym oraz bojącym się Twojego imienia, małym i wielkim, i zniszczyć tych, którzy niszczą ziemię.

Obj 20,12; Hbr 2,2; 2P 2,13

*dosł.: zostali rozgniewani; **lub: zapłatę

19. I została otwarta świątynia Boga w niebie, i ukazała się skrzynia przymierza Jego w Jego świątyni; i nastąpiły błyskawice, głosy, gromy, trzęsienie ziemi i wielki grad.

Wj 37,1; Obj 4,5; Ps 18,12; Lb 4,15; Iz 30,30; Ez 38,22

12 I został ukazany na niebie wielki znak: Kobieta odziana w słońce, a księżyc pod jej stopami, i na jej głowie wieniec* z dwunastu gwiazd;

gr: stefanos - por. Obj 6,2 Iz 54,5-7

2. A jest w ciąży* , krzyczy wśród bólów porodowych i mąk** rodzenia.

Iz 7,14; Mi 5,3; J 6,21

*gr: kai en satri echousa - dosł.: mająca w łonie
**gr: basanidzo - trzeć o kamień probierczystą: badać, próbować, przesłuchiwać przez tortury, torturować, męczyć

3. I został ukazany inny znak na niebie: A oto wielki ognisty smok, mający siedem głów i dziesięć rogów, a na głowach jego siedem diademów* ;

w. 9; Hi 41,1; Iz 27,1; Obj 20,2

gr: diadema - (opaska) - korona władzy - por. Obj 6,2

4. A jego ogon ściągnął trzecią część gwiazd nieba i zrzucił je na ziemię; i smok stał przed kobietą, która miała urodzić, aby, kiedy urodzi, pozrec jej dziecko.

Iz 14,13; Mk 13,25

5. I urodziła syna, mężczyznę, który ma paść* wszystkie narody laską żelazną; a jej dziecko zostało porwane do Boga i do Jego tronu,

lub: karmić - por. Obj 2,27 Mt 1,25; Ps 2,9; Iz 7,14; Jr 31,22

6. A kobieta uciekła na pustynię* , gdzie ma miejsce przygotowane przez Boga, aby tam ją żywiono** przez tysiąc dwieście sześćdziesiąt dni.

*lub: pustkowie; **posilano, wychowywano

7. I nastąpiła wojna* w niebie. Michał i jego aniołowie walczyli przeciwko smokowi, i walczyl smok i jego aniołowie.

Jud 1,9;

*lub: bitwa Iz 55,4; Hbr 2,10

8. Ale nie przemogli*, i nie znalazło się już miejsce dla nich w niebie. *dost.: nie mieli sily

9. I został zrzucony smok wielki, wąż starodawny, który jest nazwany diabłem* i szatanem**, który zwozi cały zamieszkały świat, został zrzucony na ziemię, i zostali z nim zrzuceni jego aniołowie. Hbr 2,14; 1P 5,8; Za 3,1

*gr.: diabolos - oszczerca, oskarżyciel; **aram.: przeciwnik

10. I usłyszałem potężny głos, mówiący w niebie: Teraz nastąpi* zbawienie i moc, i Królestwo Boga naszego, i władza Jego Mesjasza**, ponieważ zrzucony został oskarżyciel naszych braci, który ich oskarżał przed Bogiem naszym dniem i nocą. Ps 22,28; 2Kor 5,4;

*dost.: stało się; **lub: Pomazańca, Chrystusa Rz 1,16

11. A oni zwyciężyli go przez krew Baranka i przez słowo swojego świadectwa, i nie umiłowali swojej duszy* aż do śmierci.

*lub: życia Rz 8,11; Jr 33,9; 1J 4,4; 5,5; Obj 7,14

12. Dlatego rozweselił się niebiosa i wy, w nich zamieszkujący! Biała zamieszkującym ziemię i morza, bo zstąpił do was diabeł z wielkim gniewem**, wiedząc, że ma mało czasu. *dost.: rozbijający namiot; **lub: wzburzeniem, szaleł

13. A gdy widział smok, że został zrzucony na ziemię, przesłał kobietę, która urodziła mężczyznę.

14. I dano kobiecie dwa skrzydła wielkiego orła, aby odleciała na swoje miejsce z dala od oblicza węża na pustynię*, tam gdzie jest żywiona przez czas i czasy, i połowę czasu.

*lub: pustkowia Dn 7,25; 12,7; Iz 40,31; Ps 55,6

15. I wypuścił* wąż ze swoich ust za kobietą wodę jak rzekę, aby spowodować by uniósł ją nurt rzeki. *dost.: wyrzucił Iz 8,7; 50,19

16. A ziemia pomogła kobiecie; i otworzyła ziemia swoje usta, i pochłonęła rzekę, którą wypuścił smok ze swoich ust.

17. I rozgniewał się smok na kobietę, i odszedł walczyć z pozostałymi z jej potomstwa*, którzy zachowują przykazania Boga i mają świadectwo Jezusa Chrystusa. Obj 14,12;

*gr.: sperma - tu w l.poj. - nasienie, ziarno, potomstwo, rodzina

13I zostałem postawiony na piasku z morza, i zobaczyłem dzikie zwierzę występujące z morza, mające siedem głów i dziesięć rogów; a na jego rogach było dziesięć diademów*, a na jego głowach błuźniercze imię**. Dn 7,2; Obj 17,3

gr.: diadema - opaska, korona - por: Obj 6,2; **mss Byz - imiona

2. A dzikie zwierzę, które widziałem, było podobne do pantery, a stopy jego jak niedźwiedzia, a paszcza* jego jak paszcza* lwa; i dał mu smok swoją moc i swój tron, i wielką władzę**. *lub: usta; **gr.: eksousia - por. u: 7* Jr 5,6

3. I widziałem jedną z jego głów jakby zabita* na śmierć; ale jego śmiertelna rana została uleczone. I zdziwiła** się cała ziemia idąc za dzikim zwierzęciem.

*lub: brutalnie zamordować; ** (szła) w podziwie za

4. I pokłonili* się smokowi, który dał władzę dzikiemu zwierzęciu, i pokłonili się dzikiemu zwierzęciu, mówiąc: Kto jest podobny do dzikiego zwierzęcia? Kto może z nim walczyć? *gr.: proskyno - pierw. całować czyjąś dłoń - por. Mt 2,2**

5. I dano mu usta mówiące wyniosłe* i bluźniercze słowa; i dano mu władzę** działania przez czterdzieści dwa miesiące. Dn 11,36;

*dost.: wielkie; **gr.: eksousia - por. u: 7* Dn 7,11; Obj 13,7

6. I otworzyły swoje usta, by bluźnić przeciwko Bogu, aby bluźnić Jego imieniu i Jego przybytkowi*, i tym, którzy mieszkają** w niebie.

*lub: świętymi; **dost.: rozbijają namiot Dn 7,21

7. Dano mu też podjąć walkę ze świętymi i ich zwyciężać. I dano mu władzę* nad wszelkim pokoleniem i językiem, i narodem.

*gr.: eksousia - autorytet, prawo, moc, władza

8. I oddadzą mu pokłon wszyscy mieszkańcy ziemi, których imiona od założenia świata nie są napisane w zwoju życia zabitego* Baranka. Obj 17,8; Wj 32,32; Łk 11,50

*gr.: sfadzo - brutalnie zamordować, zarznąć

9. Jeśli ktoś ma ucho, niech usłyszy!

10. Jeśli ktoś bierze* do niewoli, idzie** do niewoli; jeśli ktoś zabija mieczem, musi i on zostać zabity mieczem***. Tu zaznacza się**** wytrwałość***** i wiara świętych. Obj 16,6

*dost.: gromadzi; **dchodzi; ***tj. krótki miecz, sztylet; ****dost.: tu jest; *****lub: cierpliwe znoszenie niepomyślnych okoliczności

11. I widziałem inne dzikie zwierzę wychodzące z ziemi, i miało dwa rogi podobne do rogów Baranka, a mówiło jak smok.

12. I sprawuje przed nim całą władzę* pierwszego dzikiego zwierzęcia, i czyni, że ziemia i jej mieszkańcy oddają pokłon pierwszemu dzikiemu zwierzęciu, którego śmiertelna rana została uleczone; *por. u: 7*

13. I czyni wielkie znaki*, tak że i ogień sprowadza** na ziemię z nieba przed ludźmi;

*lub: cudowne znaki - niezwykle wydarzenie wykraczające poza naturalny bieg wydarzeń; **dost.: czyni 2Tes 2,9

14. I zwoździ mieszkańców ziemi przez znaki*, które mu dano czynić przed obliczem dzikiego zwierzęcia, mówiąc mieszkańcom ziemi, aby uczynili obraz dzikiego zwierzęcia, które ma ranę od miecza, a ożyło. **u 13**

15. I pozwolono mu dać ducha *owemu* obrazowi dzikiego zwierzęcia, aby obraz zwierzęcia przemówił, i uczynił *on*, by ktokolwiek, *kto* nie pokłoni* się obrazowi zwierzęcia, został zabity. **gr.: proskymeo - por. Mt 2,2**

16. I sprawia, że wszyscy, mali i wielcy, bogaci i ubodzy, wolni i niewolnicy, dostali* znamię** na swoją prawą rękę lub na swe czoła, **dost.: aby dałby; **gr.: charagma - por. w. 17***

17. I aby nie mógł kupować ani sprzedawać, ktoś nie* mający znamienia** lub imienia dzikiego zwierzęcia, lub liczby jego imienia.

**gr.: ei me - jeśli nie, jak tylko, z wyjątkiem*

***gr.: charagma - piętno, wyryty znak, coś rzeźbionego, odcisk*

18. Tu jest *potrzebna* mądrość*. Kto ma rozum, niech obliczy liczbę dzikiego zwierzęcia; bo *jest* to liczba człowieka. A liczba jego *jest* sześćset sześćdziesiąt sześć.

**gr.: sefisa - mądrość, pewnia i obfitość inteligencji, uczoność*

14 I zobaczyłem, a oto Baranek stał na górze Syjon, a z Nim sto czterdzieści cztery tysiące mających Jego imię i imię Jego Ojca napisane na swoich czołach.

Obj 3,12; 7,4; J 5,43; 10,25; Ez 9,6

2. I słyszałem głos z nieba jak głos wielu wód, i jak głos potężnego gromu, i usłyszałem głos harfiarzy* grających na swoich harfach**. **lub: cytrzystów; **cytrach*

Obj 19,6

3. I śpiewali jakby nową pieśń przed tronem i przed czterema stworzeniami*, i *przed* starcami, i nikt nie mógł nauczyć się tej pieśni, jak tylko sto czterdzieści cztery tysiące *tych*, którzy są wykupieni z ziemi. Obj 5,9;

**gr.: dzoon - żywa istota, zwierzę, bestia* Ps 149,1; Iz 42,10

4. To są ci, którzy nie skalali się* z kobietami, bo są dziewiczy**. *Tb* są ci, którzy podążają za Barankiem, gdziekolwiek by poszedł. Ci zostali wykupieni z ludzi, *jako* pierwocina*** Bogu i Barankowi. Ps 45,14; Jk 4,4; 2Kor 11,2

**dost.: zostali skalani, splamieni - gr.: molyno*

***gr.: partenos - dziewica, panna; ***tj.: pierwszy plon*

5. A w ustach ich nie znaleziono podstępu*; są bowiem bez skazy** przed tronem Bożym.

**lub: zdrady, oszustwa - por. So 3,13* J 1,47; 1P 3,10;

***lub: niewinni, bez zarzutu* Ef 5,27; Kol 1,22; Jud 1,24

6. I zobaczyłem innego anioła lecącego środkiem* nieba, który miał wieczną Ewangelię, aby ją głosić mieszkającym na ziemi i wszelkiemu narodowi**, i plemieniu, i językowi, i ludowi,

Rdz 10,5; 11,9; Iz 28,11; Dz 2,3-11

**tj. w zenicie; **gr.: ethnos - narody, grupy etnicze, nie-Żydzi*

7. Mówiąc potężnym głosem: Bójcie się Boga i oddajcie Mu chwałę*, gdyż nadeszła godzina Jego sądu i oddajcie pokłon Temu, który uczynił niebo i ziemię, morze i źródła wód. **gr.: doksa - chwala, majestat, blask, splendor*

8. A po nich szedł inny anioł, mówiąc: Upadł, upadł Babilon, miasto wielkie, gdyż winem* szalu** swojego nierządu napoił wszystkie narody. **dost.: z wina* Obj 16,19; 17,5,18; 18,2,10

***gr.: thymos - latwo wybuchający i gasnący gniew, złość*

9. I szedł za nim trzeci anioł, mówiąc potężnym głosem: Jeśli ktoś odda pokłon dzikiemu zwierzęciu i jego obrazowi, i jeśli weźmie znamię na swoje czoło lub na swoją rękę,

10. *Tb* i on napije się wina* Bożego wzburzenia, *które jest* zmieszane i nierozcieńczzone w kielichu Jego gniewu i będzie męczony** w ogniu i siarce przed świętymi aniołami i przed Barankiem. Ps 78,31; J 3,36; Obj 20,10; 21,8

dost.: z wina; **gr.: basanidzo - trzec o kamień, probierczy, sąd; badać, próbować, przesłuchiwać przez torturujący - Mk 5,7*

11. A dym ich męki unosi się na wieki wieków, i nie mają odpoczynku we dnie i w nocy, *ci, którzy* oddają pokłon dzikiemu zwierzęciu i jego obrazowi, i jeśli ktoś przyjmuje znamię* jego imienia. Obj 20,10; Iz 33,14; Mk 9,44-49

lub: piętno, wyryty znak - por. Obj 13,17*

12. *Oto tu* jest* wytrwałość świętych, tu są *ci, którzy* strzegą** przykazań Boga i wiary Jezusa. **dost.: tu wytrwałość; **tu strzegący (zachowujący)*

13. I usłyszałem głos z nieba, mówiący do mnie: Napisz: Błogosławieni* są umarli, *którzy* odtąd umierają w Panu. Tak mówi Duch, aby odpoczywali od swoich trudów, a czyni* ich idą za nimi. Ps 116,15; Rz 14,8;

**lub: szczęśliwi; **dzieła, uczynki* 2Tm 4,8; Hbr 4,10

14. I zobaczyłem, a oto biały obłok; a na obłoku siedział *ktos* podobny do Syna Człowieczego, mający na swojej głowie złoty wieniec*, a w swojej ręce ostry sierp. Dn 3,25;

**gr.: stefanos - wieniec zwycięstwa* Mt 16,13; Dz 7,56

15. I inny anioł wyszedł ze świątyni, wołając potężnym głosem do tego, który siedział na obłoku: Poślij twój sierp i żnij, gdyż nadeszła

twoja godzina by zacząć, ponieważ dojrzało* ziarno ziemi.

Jr 51,33; Mt 3,11-12; 13,30

*gr: ksearaino - wysuszyć, prażyć, zmarznąć, uschnąć

16. I rzucił *ten, który* siedział na obłoku, swój sierp na ziemię, i zżętą zostala ziemia.

17. A inny anioł wyszedł ze świątyni¹ w niebie, i on *miał* ostry sierp**.

Obj 14,4; 15,5

*gr: naos - główny budynek świątyni; **lub: nóż ogrodnicy

18. I *jeszcze* inny anioł wyszedł od* ołtarza, miał on władzę** nad ogniem i zawołał, krzyząc potężnym głosem *od tego, który* miał ostry sierp, mówiąc: Poślij swój ostry sierp i zbierz kłosie winorośli ziemi, gdyż jej winne grona już dojrzały.

Iz 5,1-7; Oz 10,1

*lub: z; **gr: eksousia - aurytelet, prawo, moc, urząd

19. I rzucił* anioł swój sierp na ziemię, i zerwał** grona winorośli ziemi, i wrzucił je do wielkiej tłoczni Bożego gniewu.

Pwt 32,32;

*lub: cisnął, miotał; **zebrał Obj 19,15; Iz 66,3

20. I deptano tłocznię poza miastem, i wyszła krew z tłoczni *sięgająca* aż do końskich wędzidel na tysiąc sześćset stadiów*.

*1 stadion - 185 m - tj. 296 km Iz 34,5; Ez 39,17; Obj 11,8

15 I zobaczyłem inny znak na niebie, wielki i dziwny: siedmiu aniołów, *którzy* mają siedem ostatnich plag*, gdyż po nich zakończy** się gniew Boga. Dn 12,6; Obj 15,6

*lub: ciosów, rązów; **dost.: zostanie zakończony, dopełniony

2. I widziałem jakby szklane* morze, zmieszane z ogniem, i zwyciężających z dzikim zwierzęciem i z jego obrazem, i z jego znamiem, i z liczbą jego imienia, stojących na** szklanym morzu, mających harfy Boga.

*lub: kryształowe, szkliste; **nad Obj 4,6

3. I śpiewają pieśń Mojżesza, sługi* Boga, i pieśń Baranka, mówiąc: Wielkie i dziwne są Twoje dzieła, PANIE, Boże Wszchemogący!

Sprawiedliwe i prawdziwe są Twoje drogi, o Królu świętych!

Wj 15,1; Za 9,9; 1Tm 1,17

*gr: doulos - niewolnik, w myśl hbr: stługa - por: Wj 21,1-6

**gr: pantokrator - władca nad wszystkim, wszechmocny

4. Kto by się Ciebie nie bał, PANIE?! I nie oddał chwały* Twojemu imieniu? Bo Ty jedynie jesteś święty, gdyż wszystkie narody przyjdą i oddadzą pokłon przed Tobą, bo zostały ujawnione Twoje sprawiedliwe dzieła**.

*lub: wystawił; **wyroki, orzeczenia prawne J 12,28

5. I po tym* zobaczyłem, a oto została otwarta świątynia namiotu*** świadcząca w niebie,

*dost.: tych - Lmn. (wydarzeniach); **lub: przybytku Obj 11,19

6. I wyszło ze świątyni siedmiu aniołów, ma-

jących siedem plag, którzy są przyodziani w czysty i* lśniący len oraz* przepasani na piersiach złotymi pasami. *gr: kai - i, a, oraz, też

7. I jedno z czterech stworzeń dało siedmiu aniołom siedem złotych czasz, które są pełne gniewu Boga, żyjącego na wieki wieków.

8. I napełniona została świątynia dymem chwały* Boga i od Jego mocy, i nikt nie mógł wejść do świątyni, póki nie skończy się siedem plag** siedmiu aniołów.

Wj 40,34;

*dost.: od chwały; **lub: rązów, ciosów 2Krn 5,14; Obj 21,23

16 I słyszałem potężny głos ze świątyni, mówiący do siedmiu aniołów: Idźcie i wylejcie czasze gniewu Bożego na ziemię.

Obj 14,15; Ez 9,5; Mt 13,41

2. I wyszedł pierwszy, i wylał swoją czaszę na ziemię; i pojawił się złośliwy i ropiejący wrzód* na ludziach, *którzy* mieli znamię** dzikiego zwierzęcia, i *którzy* oddawali pokłon jego obrazowi.

Wj 9,9; Ps 105,29; Ez 16,38;

*lub: rana; **piętno, wyryty znak - por: Obj 13,17** Iz 1,6

3. I drugi anioł wylał swoją czaszę na morze; i stało się *ono* jakby krwią martwego, i wszelka istota* żywa w morzu umarła.

*lub: dusza żyjąca Rdz 2,7; 1Kor 15,45; Obj 8,8

4. I trzeci anioł wylał swoją czaszę na rzeki i na źródła wód; i pojawiła* się krew.

*dost.: stała się lub stały się krewią Wj 7,20; Obj 14,7

5. I słyszałem anioła wód, mówiącego: Sprawiedliwy jesteś PANIE, Ty który jesteś i byłeś i będziesz święty, bo tak osądziłeś*.

*lub: zawyrokowałeś Rdz 18,25; Dn 9,14; Obj 11,17

6. Ponieważ wylali krew świętych i proroków, dałeś im też pić krew; bo są *tego* warci*.

*gr: aksios - posiadający wartość, Obj 6,10-11;

zastępujący na coś, godni Obj 13,15; Mt 23,35

7. I słyszałem inny głos z ołtarza, mówiący: Tak, PANIE, Boże Wszchemogący! Prawdziwe i sprawiedliwe są Twoje sądy.

Obj 4,8

8. I czwarty anioł wylał swoją czaszę na słońce; i zostało mu dane spiec ludzi ogniem*.

*dost.: spiec lub spalić w ogniu

9. I byli popaleni ludzie wielkim żarem, i bluźnili imieniu Boga, który ma władzę nad tymi plagami*; a nie upamiętali** się, aby oddać Mu chwałę.

Ps 74,18; 1Tm 6,1; Obj 9,20

*lub: razy, ciosy; **lub: zmienili myślenie, zawrócili

10. I piąty anioł wylał swoją czaszę na tron dzikiego zwierzęcia; i w jego królestwie stała się ciemność, i gryzli swoje języki z bólu,

11. I bluźnili Bogu nieba za swój ból i za swoje wrzody; i nie upamiętali* się ze swoich czynów. **lub: zmienili myślenia, zawrócili*

12. I szósty anioł wylał swoją czaszę na wielką rzekę Eufrat; i wyschła jej woda, aby została przygotowana droga dla królów ze* wschodu** słońca. **lub: od (dot. drogi); **dost.: wschodów*

13. I widziałem z ust smoka i z ust dzikiego zwierzęcia, i z ust fałszywego proroka wychodzące trzy nieczyste duchy, podobne do żab.

14. To bowiem są czyniące *cudowne znaki** duchy demonów, które wychodzą do królów ziemi i do całego zamieszkałego świata, aby ich zgromadzić na wojnę w ów** wielki dzień Boga Wszchemogącego. *Ps 78,45;*

*tj. niezwykle wydarzenie wykraczające 1J 4,1; Obj 20,10 poza naturalny bieg wydarzeń; **gr: ekeinos - ów, ten, tamten

15. Oto przychodzę jak złodziej; błogosławiony*, który czuwa i strzeże swoich szat, aby nie chodził nago i nie widziano jego hańby**.

*lub: szczęśliwy; **bezustyd, nieprzyzwoitość 1Tes 5,2; 2P 3,10

16. I zgromadził ich w miejscu*, zwanym po hebrajsku Armagedon**.

*lub: na miejsce; **tj. góra Megido 1J 3,9; Za 14,2

17. I siódmy anioł wylał swoją czaszę w powietrze; i wyszedł potężny głos ze świątyni nieba od tronu, mówiący: Stało się.

18. I nastaly głosy i gromy, i błyskawice, i nastalo wielkie trzęsienie ziemi, jakiego nigdy nie bylo, odkad ludzie pojawili się na ziemi, tak ogromne trzęsienie ziemi, tak wielkie.

Obj 14,8; 18,2; Iz 14,4

19. I stało się, że miasto wielkie *rozpadło się* na trzy części, i upadły miasta pogan*; i został wspomniany przed Bogiem Wielki Babilon, *aby* dać mu kielich wina zapalczowości Jego gniewu. **lub: narodów*

20. I każda wyspa uciekła i góry nie zostały znalezione.

21. I wielki grad, o wadze jakby talentu*, spadł z nieba na ludzi; i bluźnili ludzie Bogu z powodu plagi** gradu, gdyż plaga jego była bardzo wielka. **talent to 26 - 41 kg; **lub: ciosu, runy*

17 I przyszedł jeden z siedmiu aniołów, mających siedem czasz, i powiedział do mnie, mówiąc mi: Chodź, pokażę ci sąd nad wielką nierządnicą, siedzącą nad wielkimi wodami, **lub: wyrok*

2. Z którą oddali się nierządowi królowie

ziemi, a mieszkańcy ziemi zostali upojeni winem jej nierządu. *Obj 18,3,9*

3. I przeniósł mnie w duchu na pustynię. I widziałem kobietę siedzącą na szkarłatnym dzikim zwierzęciu, które jest pełne bluźnierczych imion, mającym siedem głów i dziesięć rogów. *Obj 12,3; 13,1*

4. A kobieta była przyobleczona w purpurę i w szkarłat, i ozdobiona* złotem i drogim kamieniem, i perłami, mając w swojej ręce złoty kielich pełen obrzydliwości i nieczystości swojego nierządu. **dost.: poztociona 1Obj 18,6*

5. A na jej czole wypisane jest imię: „Tajemnica, Wielki Babilon, matka nierządnic* i obrzydliwości ziemi”. **lub: prostytutek*

6. I widziałem kobietę, która jest pijana od krwi świętych i od krwi męczenników Jezusa; i zdziwiłem się, gdy ją zobaczyłem. *Cudactwo* wielkie.* *Dn 7,21; Dz 22,20; Obj 2,13; 6,9; 12,11*

*gr: thauma - cudo, dziw, przedmiot podziwu - figura etym. zdumiewać się bardzo, tu: rzeczownik w bierniku - cudactwo

7. I powiedział mi anioł: Dlaczego się zdziwiłeś? Ja ci oznajmię* tajemnicę** tej kobiety i dzikiego zwierzęcia, które ją nosi, i ma siedem głów i dziesięć rogów. **dost.: powiem*

*gr: mysterion - rzecz ukryta, mistyczna, tajemnica, ukryty cel

8. Dzikie zwierzę, które widziałeś, było i już go nie ma*, i ma wyjść z otchłani**, i idzie na zgubę; i zdziwią się mieszkańcy ziemi, których imiona od założenia świata nie są zapisane w zwoju życia, widząc dzikie zwierzę, które było*** i nie ma*, chociaż jest.

*dost.: nie jest; **tj. Abyssus; **przed „było” - gr: tes - coś, jakies

9. Tu *potrzeba* umysłu mającego mądrość. Siedem głów to siedem gór, na których siedzi *ta* kobieta,

10. I jest siedmiu królów; pięciu upadło i jeden jest, inny jeszcze nie przyszedł, a gdy przyjdzie*, musi** na pozostać*** na krótko. **tryb przyp.; **lub: jest konieczne, trzeba; ***trwać 1Obj 12,3*

11. I dzikie zwierzę, które było i nie ma* go, ono jest ósmym, i jest z owych siedmiu, i idzie** na zgubę. **dost: nie jest; **lub: odchodzi*

12. A dziesięć rogów, które widziałeś, to jest dziesięciu królów, którzy jeszcze nie wzięli królestwa; ale przyjmują władzę* jako królowie z dzikim zwierzęciem na jedną godzinę.

*gr: eksousia - autorytet, prawo, moc, urząd

13. Ci mają jeden zamysł*, i oddadzą** swoją moc i władzę dzikiemu zwierzęciu.

*lub: zamiar, cel, opinie, postanowienie, sąd; **rozdział

14. Ci będą walczyć z Barankiem, a Baranek ich zwycięży, bo jest Panem panów i Królem królów, a z Nim ci, *którzy są* powołani, wybrani i wierni^{*}. Ps 136,3; Obj 19,16; 1Tm 6,15

^{*gr:} pistos - godny zaufania, wierzący, wierny

15. I mówię do mnie: Wody, które widziałeś, gdzie osiadała^{*} nierządnicą, to są ludy i tłumy, i narody, i języki. ^{*lub:} mieszka na stałe, siedzi

16. A dziesięć rogów, które widziałeś na dzikim zwierzęciu, to ci, *którzy* znienawidzą nierządnicę, i uczynią ją spustoszoną i nagą, a jej ciało zjedzą, i ją spalą w ogniu.

17. Bóg bowiem wlał^{*} do ich serc, aby uczynili Jego zamiśl^{**}, i uczynili to jednomyślnie^{***}, by oddali swoje królowanie dzikiemu zwierzęciu, aż dokonają^{****} się Słowa^{*****} Boże. ^{*dost.:} dał; ^{*lub:} zamiar; cel w. 13^{*}; ^{****dost.:} jednym zamysłem ^{*****lub:} wypełnią się; ^{*****gr:} rhema - słowo wypowiedziane

18. A kobieta, którą widziałeś, jest wielkim miastem, mającym władzę^{*} królewską^{*} nad królami ziemi. ^{*gr:} basileia - władza, godność królewska

18A po tych *wydarzeniach* widziałem anioła zstępującego z nieba, mającego wielką władzę; a od jego chwały ziemia została rozświetlona^{*}. ^{*lub:} oświetlona

2. I zawołał w mocy *swojego* potężnego głosu, mówiąc: Upadł, upadł Wielki Babilon i stał się mieszkaniem demonów i więzieniem wszelkiego nieczystego ducha, i więzieniem wszelkiego nieczystego i wstrętnego pŃactwa, Rdz 40,17; Jk 2,19; Łk 13,32; 1Kor 10,20

3. Gdyż z wina zapalczywości jego niernądu^{*} piły wszystkie narody, a królowie ziemi oddali się z nim nierządowi, i kupcy ziemscy wzbogacili się na mocy jego przepychu.

^{*gr:} porneia - rozwiązość seksualna, prostytutka, perwersja

4. I słyszałem inny głos, mówiący z nieba: Wyjdźcie z niego, mój ludu, abyście nie byli współuczestnikami jego grzechów, i abyście nie otrzymali z jego plag^{*}. Rdz 19,12;

^{*lub:} razów, ciosów Iz 52,11; 2Kor 6,17

5. Albowiem jego grzechy sięgnęły^{*} aż do nieba, i wspominał Bóg na jego niesprawiedliwe czyny. Jr 51,9; Rdz 6,5; Jon 1,2

^{*dost.:} skleiły się, jak kamienie w murze, stąd: wzniosły

6. Oddajcie mu, jak i on wam oddawał, dwa razy tyle, *oddajcie* mu podwójnie^{*} według jego czynów; w kielichu, w którym nalewał^{**}, nalejcie mu podwójnie^{*}. Wj 21,23; Za 9,12

^{*dost.:} podwojcie jego podwojnie; ^{**lub:} mieszal - „wino z wodą”

7. Ile oddawał sobie chwały i żył w przepychu, tak wiele dajcie mu męczarni i smutku^{*}; bo mówi w swoim sercu: Siedzę jak królowa, i nie jestem wdową, a smutku^{**} nie zobaczę. ^{*lub:} bólu Iz 22,12; Ez 28,2; 2Tes 2,4

8. Dłatego w jednym dniu nadejdą jego plagi^{*}, śmierć i smutek^{**}, i głód, i zostanie spalony w ogniu; bo mocny^{***} jest PAN Bóg, *który* go osądza. ^{*lub:} ciosy, razy; ^{**ból;} ^{***silny, potężny}

9. I zapłaczą *nad* nim, i uderzą się w pierś nad nim, gdy ujrzą dym jego pożaru, królowie ziemi, którzy z nim oddawali się nierządowi i żyli w przepychu,

10. Stojąc z daleka z powodu strachu przed jego męką i mówiąc: Biada, biada, Babilonie, miasto wielkie, miasto mocne, gdyż w jednej godzinie nadszedł twój sąd!

11. A kupcy ziemscy będą płakać i smucić się nad nim, bo towaru ich, nikt już nie kupuje, Obj 18,3; Mt 22,5; J 2,16

12. Towaru ze złota i srebra, i drogiego kamienia, i pereł, i cienkiego lnu, i purpury, i jedwabiu, i szkarlatu, i z wszelkiego drzewa tujowego^{*}, i wszelkiego naczynia z kości słoniowej, i z wszelkiego najdroższego drzewa, i miedzi, i żelaza, i marmuru,

^{*tj. rodzaj drzewa cytrusowego cenionego u Rzymian i Greków ze względu na piękne drewno i wytwarzane z niego kadzidło}

13. I cynamonu, i wonności, i mirry, i kadzidła, i wina, i oliwy, i czystej mąki pszennej, i pszenicy, i bydła, i owiec, i koni, i wozów^{*}, i ciał, i dusz ludzi. 1Krl 10,10; 2Krn 9,9;

^{*tj. drogie srebrne wozy arystokracji Ne 5,8; Iz 50,1}

14. A dojrzały owoc^{*} pożądliwości^{**} twojej duszy odszedł od ciebie i odeszły od ciebie wszystkie *rzeczy* wystawne i wspaniałe, *których* już więcej^{***} nie znajdziesz. Lb 11,4,34

^{*lub:} późne lato; ^{**usilnych pragnień;} ^{***dost.:} już nie, nie

15. Kupcy tych *towarów*, ci którzy wzbogacili się na nim, staną z daleka z powodu strachu przed jego męką, płacząc i smucąc się,

16. I mówiąc: Biada, biada, *ci* miasto wielkie, które jesteś okryte w cienki len i purpurę, i szkarłat, i przyozdobione^{*} złotem i drogimi kamieniami, i perłami, gdyż w jednej godzinie po tak wielkim bogactwie została pustka^{**}. ^{*dost.:} pozłoczone; ^{**dost.:} być spustoszoną

17. I każdy sternik, i całe rzesze pływających na okrętach, i żeglarze, i ci, *co* na morzu pracują, stanęli z daleka, Jr 51,8; Lm 4,6; Jk 4,14

18. I zawołali, widząc dym jego pożaru, mówiąc: Które* *miasto* jest podobne do tego wielkiego miasta! **lub: cóż jest podobnego*

19. I rzucali proch na swoje głowy, i wołali, płacząc i smucąc się, mówiąc: Biada*, biada, *ci* miasto wielkie, w którym wzbogacił się wszyscy z jego dostatku, mający okręty na morzu, gdyż w jednej godzinie zostało spustoszone. **gr: ouai - wyraz dźwiękonaśladowczy „och” wyrażający żal lub trwogę - występuje w wykrzykniku*

20. Rozraduj się nad nim, niebo i święci apostołowie, i prorocy, ponieważ Bóg zasądził* wasz wyrok nad nim** . Ef 2,20

**gr: krino - oddzielić, wydać wyrok, odwołać się do prawa*
***lub: rozstrzygnął na jego szkodę wasz pozew przeciwko niemu*

21. I jeden mocarny* anioł podniósł jakby wielki młyński kamień i rzucił go w morze, mówiąc: Z takim rozmachem zostanie wrzuceny Babilon, miasto wielkie, i już *nigdy* nie zostanie znaleziony. **lub: silny, potężny*

22. I głos cytrzystów* i śpiewaków, i flecistów, i trębaczy nie będzie już w tobie słyszany, i żaden rzemieślnik jakiegokolwiek** rzemiosła więcej nie znajdzie się w tobie, i odgłos *tarcia* kamienia młyńskiego już w tobie nie będzie słyszany, Iz 24,8

**gr: kitharoidos - śpiew przy wtorze kitaraj; **dost.: wszelkiego*

23. I światło lampy nie będzie już w tobie widoczne, i głos oblubieńca i oblubienicy nie zostanie już w tobie usłyszany; gdyż kupcy twoi byli możnowładcami* ziemi, gdyż twoimi czarami** zwiędzone zostały wszystkie narody. **lub: dostojnikami, magnatami* Iz 47,9; Obj 18,22;
***lub: środkami odurzającymi, trucizną* Dz 8,11; Hi 21,17

24. I w nim została znaleziona krew proroków, świętych i wszystkich pomordowanych* na ziemi. **lub: brutalnie zabitych* Jr 2,34; Łk 11,50.51

19 I po tych *wydarzeniach* usłyszałem potężny* głos liczego tłumu w niebie, mówiącego: Alleluja**! Zbawienie, chwała, cześć i moc PANU, Bogu naszemu. Ps 106,1;
**lub: wielki; **lub: chwalcie JAH* Ps 150,1; Obj 12,10

2. Bo prawdziwe i sprawiedliwe są Jego sądy; gdyż osądził wielką nierządnicę*, która niszczyła ziemię swoim nierządem, i pomścił** krew swoich sług *przelaną* z jej ręki. **gr: porne - prostytutka, nierządnica* Obj 17,2;
***lub: wymierzył sprawiedliwość* Ps 19,9; Pwt 32,43

3. I powiedzieli powtórnie: Alleluja! I dym jej* wznosi się na wieki wieków.
**domyśl.: dym spalonej nierządnicy - por. Obj 18,16*

4. I upadło dwudziestu czterech starszych i cztery stworzenia*, i oddali pokłon Bogu, siedzącemu na tronie, mówiąc: Amen, Alleluja**! **lub: istoty żywe, zawierża* Rdz 24,26;
***lub: chwalcie JAH* Mt 14,33; J 9,38

5. I wyszedł głos od tronu, mówiący: Chwalcie* Boga naszego, wszyscy Jego słudzy i *ci, którzy się* Go boją, mali i wielcy. Obj 7,15;
**gr: aineo - wystawiać, śpiewać, chwalić* Ps 22,23; 34,1

6. I słyszałem jakby głos wielkiego tłumu, i jakby głos wielu wód, i jakby głos potężnych* grzmotów, mówiących: Alleluja*! Gdyż zakrólował PAN, Bóg Wszzechmogący; **lub: silnych, mocnych; **lub: chwalcie JAH* Obj 1,8; Mt 28,18

7. Radujmy się i weselmy się, i oddajmy Mu chwałę; bo nadeszło wesele* Baranka, a małżonka Jego przygotowała się** . Obj 21,2,9;
**lub: uczta weselna, zaślubiny, małżeństwo* 2Kor 11,2;
***gr: heautos - sam, sam siebie - przygotowała siebie* Ef 5,32

8. I zostało jej dane, aby przywdziała cienki len, czysty i lśniący; albowiem cienki len, są to sprawiedliwe* czyny* świętych. **lub: sprawiedliwość, sprawa, wyrok sądu* Dz 1,10; Obj 19,14

9. A do mnie mówi: Napisz: Błogosławieni* ci, którzy są wezwani na wieczrę weselną Baranka. I mówi mi: To są prawdziwe** Słowa Boże. Mt 22,2; Obj 19,9; Łk 14,15

**lub: szczęśliwi; **lub: rzeczywiste, zgodne z prawdą, szczere*

10. I upadłem przed jego stopami, aby mu oddać pokłon; i mówi mi: Bacz*, abys tego nie czynił; ja jestem współsługą twoim i twoich braci, *którzy* mają świadectwo Jezusa. Bogu oddaj pokłon; bowiem świadectwem Jezusa jest duch proroctwa. Obj 22,8,9; Dz 10,25; 14,12

**gr: hormo - baczyc, przyglądać się uważnie, patrzeć*

11. I widziałem otwarte niebo, a oto białe konie; a Ten, który na nim siedzi, nazywa się *Wierny* i *Prawdziwy*, i w sprawiedliwości sądzi i walczy* . **lub: Godny Zaufania* Obj 3,4; 22,6;
**gr: polemeo - prowadzić bitwę, wojować* Iz 11,3; Jr 33,15

12. A oczy Jego jak płomień ognia, i na głowie Jego wiele koron*; i miał napisane imię, którego nikt nie zna, tylko On sam.

gr: diadema - (opaska) - korona władzy - por. Obj 6,2

13. I odziany był w szatę* zanurzoną we krwi, a imię, *którym* Go zwą – Słowo Boże.

gr: himation - por. w. 16 J 1,1.14; Ps 58,10; Iz 63,1

14. I wojska* w niebie podążyły za Nim na białych koniach, obleczone w cienki len, białe i czyste. **lub: siły zbrojne, zastępy, armia*

15. A z Jego ust wychodzi ostry miecz, aby

nim wymierzyć cios* narodom; i sam będzie je paśł laską żelazną** i sam depcze tłocznię wina zapalczowości i gniewu Boga Wszechmogącego.

Sdz 7,18; Hbr 4,12; Ps 2,9;

*gr: palasso - wymierzyć cios, uderzyć, razić mieczem

**dost.: w lasce żelaznej - por. Obj 2,27 Iz 11,4; 2Tes 2,8

16. I ma na szacie* i na swoim biodrze wypisane imię: Król królów i Pan panów. Obj 19,6;

*gr: himation - płaszcz, tunika, górna część szat 1Tm 6,15

17. I zobaczyłem jednego anioła stojącego w słońcu, i zawołał potężnym głosem, mówiąc wszystkim ptakom latającym środkiem nieba: Przyjdźcie i zgromadźcie się na wieczrę wielkiego Boga.

Iz 34,1-8; 56,9; Jr 12,9

18. Abyście jedli ciała królów i ciała wodzów, i ciała mocarzy, i ciała koni, i tych, którzy siedzą na nich, i ciała wszystkich wolnych, a także i niewolników, małych i wielkich.

19. I zobaczyłem dzikie zwierzę i królów ziemi, i wojska ich zebrane, aby stoczyć bitwę z siedzącymi na koniu i z Jego wojskiem.

20. I pojmane zostało dzikie zwierzę i z nim fałszywy prorok, który przed nim czynił cudowne znaki, którymi zwiódł tych, którzy przyjęli znamię dzikiego zwierzęcia i oddawali pokłon jego obrazowi. Obaj żywcem* zostali wrzuceni do jeziora ognia, płonącego siarką. *dost.: żyjący Obj 20,1-5; 21,8

21. A pozostali zostali pobici przez siedzącego na koniu, mieczem* wychodzącym z Jego ust, i wszystkie ptaki nasyciły się ich ciałami. *tj. długi tracki miecz - por. Obj 1,16*

20 I widziałem anioła zstępującego z nieba, który miał klucz do otchłani* i wielki łańcuch w swojej ręce. Obj 9,1; Hi 33,28;

*gr: Abyssos - bezdenna czelusia, głębia, otchłania Ps 30,3

2. I pochwycił smoka, węża starodawnego, którym jest diabeł* i szatan** i związał go na tysiąc lat; Obj 12,9; Ps 50,10; Hi 9,3; Rz 16,20; Hbr 2,14

*gr: diabolos - oszczerca, oskarżyciel. **aram.: przeciwnik

3. I wrzucił go do otchłani*, i zamknął go, i położył nad* nim pieczęć, aby już nie zwodził więcej narodów, aż się wypelni*** tysiąc lat; a po tych wydarzeniach trzeba, by został rozwiązany na krótki czas. J 12,31; 16,11

*gr: Abyssos; **gr: epano - ponad, na górze; ***tub: dokona się

4. I widziałem trony; i zasiadli na nich, i dany był im sąd; zobaczyłem dusze tych, którzy zostali ścięci toporem z powodu świadectwa Jezusa i z powodu Słowa Bożego, i tych,

którzy nie oddali poklonu dzikiemu zwierzęciu, ani jego obrazowi, i nie przyjęli jego znamienia na swoje czoło i na swoją rękę; ci ożyli i zaczęli królować* z Chrystusem tysiąc lat. *tub: zakrólowali Rz 8,17; 2Tm 2,12; Obj 1,9

5. Natomiast pozostali z umarłych nie ożyli, aż dopełni* się tysiąc lat. To jest pierwsze powstanie** z martwych. Mt 22,30; 2Tm 2,18

*tub: dokona się, dobiegnie do końca, **wzbudzenie

6. Błogosławiony* i święty ten, który ma udział w pierwszym powstaniu z martwych; nad tymi druga śmierć nie ma władzy**, ale będą kapłanami Boga i Chrystusa, i będą z Nim królować tysiąc lat. Ef 2,5-6; J 5,25-29

*tub: szczęśliwy; **gr: eksousia - moc, autorytet, prawo

7. A gdy dopełni* się tysiąc lat, uwolniony* zostanie szatan ze swojego więzienia,

por. w 5; **gr: lyo - rozwiązać, znieść - 2P 3,11* Ez 38,2; 39,1

8. I wyjdzie zwięść narody, które są na czterech krańcach* ziemi, Goga i Magoga, aby je zgromadzić na bitwę*; a liczba ich jak piasek morza. *dost.: rogach; **tub: na wojnę

9. I wstąpił* na szerokość ziemi, i otoczyli obóz świętych i miasto umiłowane. I zstąpił ogień z nieba od Boga i pochłonił ich.

*tub: weszli (na górę), wspięli się Iz 8,7; 2Krl 1,10; Ps 97,3

10. A diabeł, który ich zwodził*, został wrzucony do jeziora ognia i siarki, gdzie** jest i dzikie zwierzę i fałszywy prorok; i będą męczeni*** dniami i nocą na wieki wieków.

*tub: sprawował (na manowce, odwoził od prawdy

**gr: hopou - part. miejsca, gdzie, w którym miejscu, dokąd

gr: basanidzo - por. Mk 5,7 Obj 11,10; 12,2; 14,10; 20,10

11. I widziałem wielki biały tron, i siedzącego na nim, od którego oblicza uciekła ziemia i niebo, i nie znalazło się miejsce dla nich.

Ps 9,7-8; 47,8; 89,14; Rz 2,5; Mt 24,35; 2P 3,10-12

12. I widziałem umarłych, małych i wielkich, stojących przed Bogiem; i zostały otwarte zwoje i inny zwój został otwarty, to jest zwój życia; i umarli z tych, którzy są zapisani w zwojach, zostali osądzeni według swoich czynów. Obj 3,5; Dz 24,15; 1Kor 4,5

13. I wydało morze umarłych, którzy w nim byli, i Śmierć, i Hades* wydały umarłych, którzy w nich byli; i zostali osądzeni, każdy według swoich czynów. J 5,28; 1Kor 15,50

*gr: okresł. krajinj umartwych - hebr. Szeol - Dz 2,27 - Ps 16,10

14. I Śmierć, i Hades zostały wrzuczone w jezioro ognia. To jest śmierć druga. Obj 21,8; *gr: tanatos - śmierć - oddzielenie ducha od ciała 1Kor 15,26

15. A jeśli ktoś nie został znaleziony *jako* zapisany w zwoju życia, został wrzucony do jeziora ognia.

21 I widziałem nowe niebo i nową ziemię; bowiem pierwsze niebo i pierwsza ziemia przeminęły, i nie ma już morza.

2. A ja, Jan, widziałem miasto święte, Nowe Jeruzalem, zstępujące z nieba od Boga, które jest przygotowane jako obłubienica przyodzobiona *dla* swojego męża. Obj 3,12;

**lub: panna młoda* Ps 48,1; Hbr 11,10

3. I słyszałem potężny głos z nieba, mówiący: Oto przybytek^{*} Boga z ludźmi, i zamieszka^{**} z nimi; a oni będą Jego ludem, i sam^{***} Bóg będzie z nimi – ich Bóg. Kpl 26,11; 1Krl 8,27;

**lub: namiot, **rozciągnięte namiot, ***On* J 1,14; 1Tm 3,16;

4. I otrze Bóg wszelką łzę z ich oczu; i nie będzie już śmierci, ani bólu^{*}, ani krzyku, ani znoju^{**}, już nie będzie; gdyż pierwsze *rzeczy* odeszły. Iz 25,8; Jr 31,13; Hbr 2,14

**lub: smutku, **gr: ponos - trud, ból, nieszczęścia*

5. A *siedzący* na tronie powiedział: Oto wszystko nowe czynię. I mówi mi: Napisz, bo te słowa są prawdziwe^{*} i godne zaufania^{**}.

**gr: alethinos - rzeczywiste, zgodne z prawdą, szczerze*

***gr: pistos - być wiernym, być godnym zaufania, wierzyć*

6. I powiedział mi: Stało się^{*}. Ja jestem Alfa i Omega, początek i koniec. Ja pragnęcem^{**} dam darmo ze źródła wody życia. Obj 1,8,11; 2,8

**dosl.: staje się - czas teraż. str. czynna - por. Obj 16,17*

***gr: thpsao - odczuwać pragnienie, cierpieć z pragnienia*

7. Kto zwycięży^{*}, odziedziczy wszystko, i będzie mu Bogiem, a on będzie mi synem.

**dosl.: zwyciężający - czas. teraż. str. czynna*

8. A tchórzliwym i niewierzącym^{*}, i czyniącym obrzydliwość^{**}, i mordercom, i nierządnikom, i czarownikom^{***}, i bałwochwalcom, i wszystkim kłamcom ich dział *będzie* to jezioro, które płonie ogniem i siarką; to jest śmierć druga. **lub: niewiernym* Iz 57,11; Obj 20,15

***gr: bdelysso - czynić obrzydliwość, odwracać się z pow. odoru*

9. I przyszedł do mnie jeden z siedmiu aniołów, którzy mieli siedem czasz napełnionych siedmioma ostatecznymi plagami, a rozmawiając z mną, powiedział: Chodź, pokażę ci obłubienicę, małżonkę^{*} Baranka. **lub: pannę młodą*

10. I przeniósł mnie w duchu na wielką, wysoką górę, i pokazał mi wielkie miasto, święte Jeruzalem, zstępujące z nieba od Boga,

11. Mające chwałę Boga; a światło jego podobne do najdroższego kamienia, jakby kamienia jaspisu, który jest jasny jak kryształ;

12. Miało *ono* także wielki i wysoki mur, mający dwanaście bram, a na bramach dwunastu aniołów^{*} i wyrte^{**} imiona dwunastu pokoleń^{***} synów Izraela. Obj 7,5-8; Wj 24,4

**gr: angelos - posłaniec, anioł, **gr: epigrafo - wypisać na, wyrzyć; ***gr: fyle - plemię, naród, ród*

13. Od wschodu trzy bramy, od północy trzy bramy, od południa trzy bramy, od zachodu trzy bramy.

14. A mur miasta miał^{*} dwanaście fundamentów, a na nich imiona dwunastu apostołów Baranka. **dosl.: mający* Mt 10,2; Hbr 11,10

15. A ten, który rozmawiał z mną, miał złotą^{*} trzcinę^{**}, aby zmierzyć miasto i jego bramy, i jego mury. Obj 11,2; Wj 40,3; Ez 41,15

**gr: kalamos - pręt mierniczy, trzcina do pisania, laska*

16. A miasto położone^{*} *jest jako* czworokąt^{**} i długość jego jest tak wielka, jak^{***} i szerokość. I zmierzył miasto trzciną na dwanaście tysięcy stadiów^{****}; i długość, i szerokość, i wysokość jego jest równa.

**dosl.: leży; **gr: tetragonos - czworokątny, kwadratowy*

****gr: hosos - jak, jak długa, ****1 stadion - 185 m - tu 2220 km*

17. I zmierzył jego mur – sto czterdzieści cztery łokcie^{*} według miary człowieka, która jest *miarą* anioła. **1 łokieć - ok. 45 cm - tj. ok. 65m*

18. I budulem jego muru był jaspis; a *samo* miasto z czystego^{*} złota, podobne do czystego^{*} szkła. **gr: kataros - czysty, bez skaży, niewinny*

19. A fundamenty muru miasta ozdobione^{*} *były* wszelkimi drogimi kamieniami. Pierwszy fundament jaspis, drugi szafir, trzeci chaledon, czwarty szmaragd,

**gr: kosmeo - od gr: kosmos - uporządkować, ozdobić, ustawić*

20. Piąty sardoniks, szósty karneol, siódmy chryzolit, ósmy beryl, dziewiąty topaz, dziesiąty chryzopraz, jedenasty hiacynt, dwunasty ametyst.

21. A dwanaście bram, *to* dwanaście pojedynczych pereł^{*}, każda brama była z jednej perły; a ulica miasta to czyste złoto, przezroczyste jak szkło. Iz 60,17; Mt 13,45

**lub: dwanaście bram (ozdobione) dwunastoma perłami*

22. I nie widziałem w nim świątyni^{*}; albowiem PAN, Bóg Wszechmogący^{**} *jest* jego świątynią^{*}, i Baranek. **lub: przybytku*

***gr: pantokrator - władca nad wszystkim, wszechmocny*

23. A miasto nie potrzebuje słońca ani księ-

życa aby w nim świeciły*, oświeca je bowiem chwała Boga, a lampą jego jest Baranek.

*gr: *fauno - ukazać się, świecić, jaśnieć, ujawnić* Iz 60,19

24. I narody*, które są zbawiane** będą chodzić w jego świetle, a królowie Ziemi niosą do niego swoją chwałę i cześć. Obj 22,2; Ps 22,7

*gr: *ethnos - plemię, naród, lud, nie-żyłty*; **czas. teraz. str. bierna

25. A bramy jego nie będą zamykane *we* dnie; nocy tam bowiem nie będzie.

26. I zanoszą do niego chwałę* i cześć narodów. *gr: *doxa - chwala, majestat, blask, splendor*

27. I nie wejdzie do niego nic nieczystego*, ani nikt, kto popełnia obrzydliwość i kłamstwo, tylko ci, którzy są zapisani w zwoju życia Baranka. *lub: *pospolitego* JI 3,17; Ps 101,8

22 I pokazał mi czystą rzekę wody życia, jasną jak kryształ, wychodzącą z tronu Boga i Baranka. Ps 36,8; 46,4; J 4,10

2. Na środku jego placu* i po obu** brzegach* rzeki – drzewo życia, przynoszące dwanaście owoców. Każdego miesiąca oddające po jednym owocu; a liście drzewa służą leczeniu*** narodów. *lub: *ulicy*; **dost.: *stąd i stamtąd*

***lub: *podtrzymaniu zdrowia - gr: *therapeia* - opieka, pielęgnacja, leczenie, dobrowolna służba innym - por: Hbr 3,5**

3. I nie będzie już nic przekłętego, i będzie w nim tron Boga i Baranka, a Jego słudzy będą Mu służyć, Mt 4,10; 6,24; J 12,26

4. I ujrzą Jego oblicze, a imię Jego będzie na ich czolach. Ikor 13,12; Obj 3,12; 14,1

5. I nocy tam nie będzie, i nie ma już potrzeby światła lampy i słońca; bo oświeca ich PAN Bóg, i będą królować na wieki wieków.

6. I powiedział mi: Te słowa są godne zaufania i prawdziwe, a PAN, Bóg świętych proroków, posłał swojego anioła, aby pokazać swoim sługom *to*, co koniecznie *musi* stać się szybko*. *gr: *tachy - szybko, bez zwłoki, śpiesznie*

7. Oto przychodzę śpiesznie. Błogosławiony* *ten, kto zachowuje*** słowa proroctwa tego zwoju. *lub: *szczęśliwy*; **strzeże Obj 1,3; 22,10.12.20

8. A ja, Jan, patrząc i słuchając, gdy to usłyszałem i zobaczyłem, upadłem, *aby* oddać pokłon* przed stopami anioła, który mi to ukazywał. *lub: *oddać cześć - por. w 9*** Obj 19,10.19

9. I mówi mi: Uważaj* – nie *rób tego*; bo jestem współsługą twóim i twoich braci proroków, i *tych, którzy* zachowują słowa tego zwoju; Bogu oddaj pokłon**.

Kol 2,18

*lub: *bacz, zwróć uwagę*; **gr: *proskhnejo - por. Mt 2,2***

10. I powiedział mi: Nie pieczętuj słów proroctwa tego zwoju; gdyż czas jest bliski.

11. *Kto* czyni niesprawiedliwość* niech nadal czyni niesprawiedliwość, brudny niech nadal się brudzi**; sprawiedliwy niech nadal czyni*** sprawiedliwość, a kto święty niech nadal daje się uświęcać. *lub: *gwałci prawo*

**lub: *pligawi się, kala*; ***dost.: *zostanie uczynionym*

12. I oto przychodzę śpiesznie, a zapłata moja jest ze mną, *aby* oddać każdemu *zgodnie z tym* jakie będzie jego dzieło. Rz 2,6; 1Kor 3,8

13. Ja jestem Alfa i Omega, początek i koniec, pierwszy i ostatni. Obj 1,8; Iz 41,4

14. Błogosławieni, którzy zachowują* Jego przykazania, *aby* do nich należała** władza*** nad drzewem życia, i by weszli bramami do miasta. *lub: *strzegą*; **dost.: *była* Obj 12,17; ***gr: *eksousia - prawo, moc, aurytet* Rdz 2,9; Prz 13,12

15. Na zewnątrz natomiast są psy* i czarownicy, i nierządnicy, i mordercy, i bałwochwálcy, i każdy, *кто* miłuje i dopuszcza** się kłamstwa. Ikor 6,9-10; Ga 5,19-21; Flp 3,2

*gr: *kyon - pies, idiom w znac. obełżywym - ludzie bezwstydni*

**gr: *poieo - uczynić, spowodować, wytworzyć*

16. Ja, Jezus, posłałem mojego anioła, *aby* wam świadczył o tych *wydarzeniach* w zbo-rach*. Ja jestem korzeń i ród Dawida, gwiazda jasna i poranna. Obj 2,28; Mt 4,2; 2P 1,19

*gr: *ekkllesia - wywołani z, społeczność, zgromadzenie publiczne, hebr: kahal - zgromadzenie - kahal Jahwe - lud Jahwe - Pct 33,4*

17. A Duch i oblubienica mówią: Przyjdź! A *kto* słyszy, niech powie: Przyjdź! A *kto* pragnie*, niech przyjdzie; a *kto* chce, niech weźmie wodę życia darmo. Iz 55,1; J 7,37; J 4,10

*gr: *dipsao - odczuwać pragnienie, cierpieć z pragnienia*

18. Współświadcę bowiem każdemu słuchającemu słów proroctwa tego zwoju: Jeśli ktoś doda *coś* do tego *zwoju*, doda mu też Bóg plag opisanych w tym zwoju. Pwt 4,2

19. A jeśli ktoś odejmie* ze słów proroctwa tego zwoju, Bóg odejmie** dział*** jego ze zwoju** życia i z miasta świętego, które są opisane w tym zwoju. Obj 3,5; Wj 32,33; Ps 69,28

*gr: *afaireo - zabrać, usunąć, odciąć*; **gr: *meros - część* przynależna, los, udział, miejsce w czymś ***ms: *Byz: drzewa życia*

20. Mówi Ten, który świadczy* o tym: Tak, przychodzę śpiesznie**. Amen. Tak, przyjdź Panie Jezu! *lub: *składa świadectwo* Iz 25,9;

**gr: *tachy - szybko, bez zwłoki, śpiesznie* J 21,25; Hbr 9,28

21. Łaska Pana naszego Jezusa Chrystusa z wami wszystkimi. Amen. Rz 16,2;

Ef 6,23; 2Tes 3,18